

949 ¹¹¹/₁

1329

کتابخانه
1957

د کابل کالنی

۱۳۲۹

دمطبوعاتو ریاست د داخلی نشراتو لوی مدیریت دلمړی

خانگی څخه

مستقیم

محمد کریم «شیون»

مطبعه عمومی

(۱۹) کابل کالنۍ

بسم الله الرحمن الرحيم

دخېستن تعالى اجل او اعلى له حمده او دم محمد رسول الله صلى الله تعالى عليه
وعلى آله واصحابه له درود څخه وروسته « کابل کالنۍ » دخپل ژوندانه
(۱۹) کال پايته ورساوه . دغې کالنۍ په تېرو کالو کې خپل
نشراتي او ثقافي خدمات سم له مأموله په ځای کې دي . او هره
نسخه ئې ددغه هيواد دپوه کال پمنځکې دپرمخ تګ او د نهضت
او دار تقا ئې سیر خورا ښه ښکار ونکې کړلې شي . که غواړۍ چه
څومونږ د تشکيلاتو - دولتي اجراآتو - عمراني - اصلاحي اقداماتو په نسبت
پدغو (۱۹) کالو کې ښه او موثق معلومات حاصل کړۍ نو ښائي چه يو ځل
دغه (۱۹) واره « کابل کالنۍ » گردي سره وگوري !

دغه (۱۹) متذکره « کابل کالنۍ » سره لاندې چه تاسو پخپل مقصد
بريالي کوي ، ستاسو پيژندګلوۍ له لورې سربېره - او دپوهانو له منسو بينو
او دکران هيواد له ښوونکو سره کوي . اوسرېره پردې د « کابل کالنۍ »
د علمي - تاريخي - کلتوري - تربوي او نورو مآثر او ښېګڼو څخه به هم ګټور شي !
« کابل کالنۍ » دهيواد د ترقی واقعي معرف - او د ترقی د معيار حقيقي
ښکار ونکې اود دولت د پرمخ تګ په رښتيا ښوونکې دي . ومو ويل
چه « کابل کالنۍ » خپل د نځګړي مرحلې پتدريج سره تکميلول ، خو
يو اړخې په ۱۳۲۸ کال کې له يوې خوا د طباعتی موادو د کرانې په اثر
او د بلې خوا د ځينو علاقه لرونکو د غوښتنې په اثر چه ښائي « کابل کالنۍ »
يو اړخې دولتي اجراآتو او تشکيلاتو له نيوونکې وي نور مضامين مقالات
او آثار پکې نه وي - نو ځکه د پښتو ټولنې د صحافت مديريت د ۱۳۲۸

«کابل کالنۍ» دصحافت په قطع او ثقافت کښ تغيرو کړي - او هغه کو چنۍ خوښگلۍ او نفيس اثرنۍ نشر کړي. مگر د ۱۳۲۸ «کابل کالنۍ» له خپرېدلو څخه وروسته زيا دو کتونکو و غوښتل چه ښائي «کابل کالنۍ» لکه پخوا پخپل همغه وضعيت او هيئت او ثقافت را روځي اود پخوا نۍ اعتمادي اعاده په جدي ډول سره توصيه کړي .

سبز کال د مطبوعاتو دمستقل رياست په تصويب ددغه مهم اثر ډډ وړين او تر تيب د داخلي نشر يانو د عمومي مديريت له وظائفو څخه وگڼل شو ، نو ځکه مونږ د (۱۳۲۹) «کابل کالنۍ» په خپرواوسره لکه پخوا غوندې افتخار وموند او هيله لرو چه وروسته ادبڼه نور «کابل کالنۍ» د طباعتۍ ايجابانو په مراعات دصحافت او ثقافت له حيثه په ښه شان شائع کړو . او دهغې په ښه والۍ کښ ترڅو چه ځمونږ قوت او توان رسېږي موفقيت حاصل کړو . پدغه ۱۳۲۹ «کابل کالنۍ» کښ يو اړخۍ دهمغه ۱۳۲۹ کال تشکيلات او اجرا آت ټول او تدوين شوي دي او وروسته ادبڼه به هم همدا سي کپږي او دهمدغه ترتيب رعايت به وشي خو ځمونږ «کابل کالنۍ» دهمغه کال به آخر يا دنوي کال په سر کښ خپره شي او ديوه کال نيمايي کارونه دبل کال له نيمايي کارونو سره گډ او يوځای نشي . هيله کوو چه د ۱۳۲۹ «کابل کالنۍ» دگورانو لوستونکو رضامندي او خوښۍ حاصله کړي - او دگورانو کتونکو او دوزارانو او اداراتو په مرسته په راتلونکو کيلو کښ ددغه مفيد اثر په زيادښه والۍ او نفاست موفقي او بر بالي شو .

د مطبوعاتو دمستقل رياست

د داخلي نشر يانو

عمومي مديريت

د عظمی صدارت دمأورینو تشکیلات

- ۱۔ سپہ سالار صدراعظم ج، ع، ج، ل، ا، نشان والا حضرت سردار شاہ محمد و د خان غازی
 ۲۔ معاون ع، ج، س، ا، نشان علی محمد خان
 د دولت وزیر ع، ج، س، ا، میرزا محمد خان
 د ع، ج، احمد علی خان
 د ع، ج، س، ا، غلام فاروق خان
 د غازی سپہ سالار صدراعظم د حضور مصاحب ع، ش پیر محمد خان لہری فرقہ مشر .

ب : دیواری شعبہ :

- د غازی والا حضرت د حضور سرباور ع، ش غلام سعید خان لہری فرقہ مشر
 » » » ح، محمد اصف خان لہری غنڈ مشر
 » » » ح، شیر باز خان دوہم
 » » » ح، غلام دستگیر خان
 » » » ح، محمد عمر خان

د وزیرانو د عالی مجلس شعبہ :

- ۱۔ د وزیرانو د مجلس منشی بہ (۲) رتبہ ع، ص، خلیل اللہ خان خلیلی افغان
 ۲۔ » » » بہ (۵) ص محمد حسن خان
 د حقوق مشاور بہ (۱) رتبہ ع، ص عبدالحی خان

دضبط احوالاتو ریاست :

د لمری خانسکي مدير	ع ، محمد رفيق خان به (۳) رتبه
د دوهم خانسکي مدير	ص ، عبدالرؤف خان به (۵) »
د مر کزي لمری خانسکي مدير	ص ، حاجي عبدالقادر خان به (۵) »
د شفر او مخصوص فلم مدير	ص ، محمد ابراهيم خان به (۵) »
د خارجه خانسکي مدير	ص ، حبيب الله خان به (۵) »
د سرحدی خانسکي مدير	ص ، عبداللطيف خان به (۵) »
د سجل او سوانح خانسکي مدير	ع ، محمد عثمان خان به (۳) »
» » مدير	ص ، عبدالله خان به (۵) »
د ولاياتو خانسکي مدير	ص ، عبدالسلام خان به (۵) »
د اعلا حکوماتو خانسکي مدير	ص ، مير محمد عباس خان به (۵) »
د سيار خانسکي مدير	
د اجرائی د خانسکي مدير	ص ، عبدالستار خان به (۵) »
د اورافو د خانسکي مدير	ص ، غلام محمد خان به (۵) »

د محاکماتو عمومي ریاست :

۱ - عمومي رئيس به (۱) رتبه	ع ، ص يار محمد خان
۲ - معاون به (۲) »	ع ، ص محمد شفيع خان
۳ - مشاور به (۲) »
۴ - عضو به (۵) رتبه	ص ، عبدالمقيم خان
۵ - » به (۵) »	ص ، پير محمد خان
۶ - » به (۵) »	ص ، گل احمد خان
۷ - » به (۵) »	ص ، عبدالعلي خان
۸ - د تحرير اتو مدير به (۴) »	ص ، صالح محمد خان

دالمپيك ریاست :

۱ - اداري رئيس به (۱) رتبه	ع ، ص محمد فاروق خان سراج
۲ - عضو به (۴) »	ص ، محمد عمر خان تانا
۳ - » به (۵) »	ص ، عبدالمجيد خان
۴ - » به (۵) »	ص ، عبدالحسين خان

د تحریراتو لمړۍ څانګه :

- ۱ - مدیر به (۳) رتبه : ع ، عبدالله خان

د تحریراتو دوهمه څانګه :

- ۱ - مدیر به (۳) رتبه : ع ، محمد قاسم خان
 ۲ - دضریبه (۴) » : ص ، صالح محمد خان
 ۳ - » به (۵) » : ص ، حشمت الله خان
 ۴ - » به (۵) » : ص ، محمد صالح خان

د تحریراتو دریمه څانګه :

- ۱ - مدیر به (۴) رتبه د (۳) رتبه کفیل : ص ، غلام جیلانی خان

د مأمورینو عمومي مدیریت :

- ۱ - عمومي مدیر به (۲) رتبه : ع ، عبدالخالق خان
 ۲ - د سیل او سواح مدیر به (۵) » : ص ، میر عبدالخالق خان
 ۳ - د اداري مدیر به (۵) » : ص ، محمد اور خان

د موثر خانۍ مدیریت :

- ۱ - د موثر خانۍ مدیر به (۴) رتبه : ص ، محمد ایوب خان

د عارضینو لوی مدیریت :

- ۱ - عمومي مدیر به (۳) رتبه : ع ، میر عبدالله خان
 ۲ - عضو به (۴) » : ص ، نظام الدین خان
 ۳ - » به (۵) » : ص ، محمد صادق خان

د اوراقو څانګه :

- ۱ - عمومي مدیر به (۳) رتبه : ع ، محمد ابراهيم خان
 د نشریاتو د مدیریت کفیل به (۹) » : ص ، محمد علی خان
 ۱ -

د اجرائیې مدیریت :

- ۱ - مدیر به (۴) رتبه : ص ، فضل حق خان

د کمنټرول مدیریت :

- ۱ - مدیر به (۵) رتبه : ص ، سیف الدین خان

د کابل کالنی

د سپورتو د فابریکې مدیریت :

- ۱ - مدیر به (۵) رتبه : ص ، سید علی بابا خان

د تعمیراتو مدیریت :

- ۱ - مدیر به (۵) رتبه : ص ، نیاز محمد خان
۲ - نقشه کش به (۵) » : ص ، محمد عوض خان

دمحا کما تو د عمومي رياست د تمیز محکمه :

- ۱ - عضو به (۳) رتبه : ع ، محمد شریف خان
۲ - » به (۴) » : ص ، فقیر محمد خان
۳ - » به (۴) » : ص ، عبدالله خان
۴ - » به (۵) » : ص ، میر غلام محمد خان

دمحا کما تو درياست د مرافعی محکمه :

- ۱ - د محکمې رئیس به (۳) رتبه : ع ، میر محمد شاه خان
۲ - د محکمې عضو به (۴) رتبه : ص ، محمد عمر خان
۳ - » به (۵) » : ص ، عهد العزیز خان
۴ - » به (۵) » : ص ، شهاب الدین خان

د صدارت د تفتیش عمومي رياست :

- ۱ - رئیس به (۱) رتبه : ع ، ص ، غلام مجتبی خان
۲ - عضو به (۳) » : ع ، عبدالسلام خان
۳ - » به (۳) » : ع ، محمد ابراهیم خان
۴ - » به (۳) » : ع ، محمد امین خان
۵ - » به (۴) » : ص ، جلال الدین خان
۶ - » به (۴) » : ص ، عبدالباقي خان
۷ - » به (۴) » : ص ، عبدالجاق خان
۸ - » به (۴) » : ص ، میر اعظم شاه خان
۹ - » به (۴) » : ص ، دین محمد خان
۱۰ - » به (۴) » : ص ، غلام دستگیر خان
۱۱ - » به (۴) » : ص ، غوث الدین خان
۱۲ - » به (۴) » : ص ، عبدالصمد خان
۱۳ - » به (۴) » : ص ، عبدالرشید خان

دخارجي چارو وزارت :

وزير ، ع ، ج ، س ، انبان علي محمد خان
لومړی معين ، ع ، ص عبدالصمد خان
..... » دوهم

الف - سياسي لوی مدیریت :
لوی مدير ، ع ، ص عبدالرحمن خان
دلیری خانگي مدير ،
ص ، غلام احمد خان « ويند »
د دوهمي خانگي مدير ،
ع ، ص ، حيدرونس خان
د درېيمې خانگي مدير ،
ع ، ص ، عبدالرؤف خان
د خلرمي خانگي مدير ،
ع ، ص ، عبدالرحمن خان

د اقتصادي د لوی مدير کفيل ، ع ، ج ، س ، ا ، انبان علي محمد خان
دخارجي چارو وزير ، ص ، عبدالحميد خان « مخمور »
د اقتصادي د لوی مدیریت معاون ، »

ب : دبين المللی رياست :

رئيس ، ع ، ص ، جلال الدين خان « طرزی »
د پوښو لوی مدير ، ع ، ص ، فضل محمد خان « شېرزاد »
..... » معاون
د کنفرانسو د لوی مدير کفيل ، ص ، انصار احمد خان
» د لوی مدير معاون ، ع ، ص ، گلاب شاه خان
..... »
دهوانی خانگي لوی مدير ، »
د لوی مدير معاون ، »

د کابل کالنی

د ترجمې او د حقوقو او د معاهداتو لوی مدیر : ع ، محمد قسیم خان
 د ترجمې معاون : ص ، عبدالباقی خان
 د حقوقو او معاهداتو معاون : د ، عبدالهادی خان

ج - د تشریفاتو ریاست :

رئیس : ع ، ص غلام محمد خان
 تشریفاتو معاون : ص ، غلام محمد خان
 اداری معاون : ص ، علی محمد خان

د - دویزی او قونسلګرۍ لوی مدیریت :

لوی مدیر :
 د لومړۍ څانګې د مدیر کفیل : ص اختر محمد خان
 د دودوې د معاون : د محمد شریف خان « ازیز »
 د دویمې د : د محمد انور خان
 د درېیمې د : د سید محمد امین خان

ه - د شفر او د مخصوص قلم مدیریت :

مدیر د ۳ رتبې په حیث : ع ، محمد سلیمان خان
 د شفر معاون : ص ، سلطان محمد خان
 د مخصوص قلم معاون : د ، عبدالحمید خان

و - د مامورینو او اجرائیې او تنظیماتو مدیریت :

مدیر : ع ، محمد اشرف خان
 معاون : ص ، میرامان الله خان

ز - د اوراقو لوی مدیریت :

لوی مدیر د ۲ رتبې په حیث : ع ، ص عبدالغفار خان
 د اجرائیې د څانګې معاون :
 د ضبطیې : د ، عبدالقادر خان

ح - د کنترول او محاسبې مدیریت :

د مدیر کفیل : ص ، عبدالصمد خان

۱. ص ، غلام صدیق خان

۱. » ، غلام فاروق خان

۱. » محمد ایوب خان

و۔ دا علی حضرت لوی سفارت پہ لندن کبھی :

ع. ج. ل. ، انبان والاحضرت عزی مارشال

شاہ ولی خان

ص : ۱۰۰

ع : ص عبد الرحمن خان « يثواك » ،

۱ ص ، احمد قیوم خان

: « سکندره خان

1

ز - د اعلیٰ حضرت لوی سفارت پہ واشنگٹن کبھی :

• • • • •

ع . ج عبد الحمید خان « ع-ز-ز »

ص ، نور احمد خان

ص ، محمد ابراہیم خان

• • •

ص ، محمد شعیب خان

• • •

« عبد الحکیم خان » طیبی،

ح - دا علیہ حضرت لوی سفارت پہ پاریس ، برن او برو کسل گئی :

۱. ع. ج. س. ع. محمد عمر خان

ص ۱ : محمد نعیم خان

• • • • •

۱ د محمد رحيم خان

۱ د سید فاسم خان

• • •

- ط - د افغانستان وزارت مختاری په روم کښې :
مختار وزیر : ع ، ج محمد عیسا خان «امیری»
سرکاتب : ص ، محمد ابراهیم خان
- ی - د افغانستان وزارت مختاری په قاهره کښې :
مختار وزیر : ع ، ج محمد صادق خان «مجددی»
کاتب :
- ک - د افغانستان وزارت مختاری په نائیکن کښې :
مختار وزیر :
سرکاتب :
- ل - د افغانستان وزارت مختاری په بغداد او شرق الاردن او سوریه اولبنان کښې :
مختار وزیر : ع ، ج ، س ، ع غلام یحیی خان
سرکاتب : ص ، محمد یوسف خان
- م - د افغانستان وزارت مختاری په چکوسلواکیا کښې :
مختار وزیر : ع ، ج محمد عتیق خان
سرکاتب : ص ، محمد ایوب خان
- ن - د افغانستان نمایندگی په یونو کښې :
نماینده : ع ، ج ، س ، ا ، عبدالحسین خان «عزیز»
کاتب : ص ، سلطان احمد خان
اتشه : د ، محمد اسماعیل خان
د : د ، عبدالعزیز خان
د : د ، محمد امین خان
- س - د افغانستان قونسلگری په مشهد کښې :
جنرال قونسل : ع ، ص عبدالرؤف خان
سرکاتب : ص ، محمد حیدر خان
کاتب : د ، عبدالرشید خان

ع - د افغانستان قونسلگری په بمبئی کښې :

فونسل	ص ، عبدالحمید خان
سر کتاب	د ، محمد اکبر خان
کتاب	

ف - د افغانستان قونسلگری په نیویارک کښې :

فونسل	ع ، عبدالرازق خان «ضیائی»
کتاب	ص ، محمد اکبر خان

ع - د افغانستان قونسلگری په پښاور کښې :

فونسل	ص ، محمد قیوم خان
سر کتاب	د ، عبدالمنان خان
کتاب	د ، عزیز احمد خان
	د ، سلطان محمد خان

ق - د افغانستان قونسلگری په چمن کښې :

وايس فونسل	ص ، عبدالغفور خان
سر کتاب	د ، پاینده محمد خان
کتاب	د ، تاج محمد خان

د داخلي وزارت

۱- وزیر ع، ج، س، ع عبدالاحد خان

۲- د مخصوص قلم مدیر ص، غلام محمد خان

۳- د اطلاعاتو مدیر ص، عبدالباقي خان

ب - اداري رياست :

۱- اداري معين اور رئيس ع، ص عبدالوهاب خان

۲- د اجرائي او مامورينو مدير ع، محمد حسن خان

۳- د كنترول لوی مدير ع، محمد سعيد خان

۴- د ناقلينو لوی مدير ع، خداداد خان

۵- د مهال احمد » » ع، شاه محمد خان

۶- د سينجا مدير ع، غلام دينگير خان

۷- د هوټلو د لوی مديریت کفيل ص، عبدالغفار خان

۸- د پالنو مدير د، عبدالستار خان

۹- د ميچا کداتو مامور د، فضل احمد خان

ع، ج، س، ع عبدالاحد خان

د داخلي وزير

ج - د احصائي رياست :

۱- د احصائي رئيس ع، ص محمد امين خان

۲- د احصائي مدير ص، شاه جان خان

د - د تفتيش رياست :

۱- د تفتيش رئيس ع، ص عبدالله خان

اداري مديریت :

۱- اداري مدير ص، محمد طاهر خان

۲- د ولاياتو د احصائي د تفتيش مدير ص، محمد ابراهيم خان

د اداري مدیریت اعضاء :

- ۱-مدیر ، عبدالوکيل خان
- ۲-مدیر ، مير عثما ننگان
- ۳- ، غلام دستگير خان
- ۴- ، خواجه محمد خان
- ۵- ، محمد ميوغن خان
- ۶- ، عبد الشکور خن
- ۷- ، محمد سرور خان
- ۸- ، عبد الرحيم خان
- ۹- ، مير عبد الرحيم خان
- ۱۰- ، يار محمد خان
- ۱۱- ، عبد الله خان
- ۱۲- ، عبد الخالق خان
- ۱۳- ، سيد محمد خان
- ۱۴- ، امور ، محمد دين خان
- ۱۵- ، محمد اسلم خان
- ۱۶- ، مير احمد خان
- ۱۷- ، محمد کبير خان
- ۱۸- ، محمد شريف خان
- ۱۹- ، عبد الاحمد خان
- ۲۰- ، محمد امين خان

د عدلي وزارت

وزیر : ع ، ج ، میر سید قاسم خان
دوهم معین : ع ، س ، مولوی محمد قاسم خان
اداری دوائر :

د نمیز ریاست :

رئیس : ع ، س ، مولوی عبدالجلیل خان
د قضای خانګې عوډې مډیر :
د حقو فو د خانګې عضو د انتھائی مډیر به حیث
: س ، مولوی محمد عالم خان
د حقو فو د خانګې عضو د انتھائی مډیر به حیث
: س ، محمد صدیق خان

ع ، ج ، میر سید قاسم خان د عدلي وزیر
د حقو فو د خانګې عضو د ابتدائی مډیر به حیث
: س ، مولوی ابوالقاسم خان

د جزا د خانګې عوډو عوډې مډیر به حیث : ع ، عبدالصبر خان
» » » د ابتدائی » » »
تقریر لیسکونسکې د انتھائی » » »

د جمعیت العلماء ریاست :

رئیس :

د جمعیت العلماء منشی او دحی علی الفلاح مډیر د ۴ رتبې به حیث : ع ، مولوی محمد شاه خان «رشاد»
د جمعیت العلماء عضو د غلرمې رتبې به حیث : ف ، مولوی فضل ربی خان
» » » » » : « » محمد بهرام خان
» » » » » : « » مہابعید اللہ خان
» » » » » : « » عبدالواحد خان

د کابل کالنی

د جمعیت العلماء عضو د خلمی ر تپی به حیث	ف مولوی عبدالجلیل خان
» » » » » »	» غلام حیدر خان
» » » » » »	» حفیظ الله خان
» » » » » »	» عبدالخالق خان « صدیقی »

نو مودی به دریمه رنجه قضی د مرا فمی د کابل مقرر شوی

ف ، مولوی سید محمد عمر خان » ، » عبد اللہ خان » ، » عبدالعزیز خان » ، » محمد طالب خان » ، » نصر اللہ خان » ، » فضل حق خان » ، » فضل رحمان خان » ، » سید انور شاہ خان ص : محمد نعیم خان	جمعیت العلماء عضو دھارمی رتنی بہ حیث » دیوبندی » » » » » » » » » » » » دھاکا تو دمامور کفیل
--	---

د قفتیش هدیریت:

۱ ص . مولوی فضل الرحمان خان شنواری
۲ ص . مولوی محمد رشید خان
۳ ص . مولوی خمار الدین خان کوملی

مدیر عضو بحث

عضو دایمی مدیر به حیث

» » » »

دنورو دوائرو آمران :

د تھریرا تو او د اوراقو مدیر

د مامورينو او اجرائيې مدير

ع: فیض محمد خان نوموړی په کالنی تر فوټا تو کښې په

دریمی رتبه دتر فیم استحقاق درلود لیکن دست د نشتوایی

له کبله د معاش د تفاوت رېسم ورته منظور شویږي

ع ، محمد اسماعیل خان

ددهاش اومصرف مامور

و « ملاجمه خان

د سوانجو مامور

» « محمد يوسف خان

د کنترول مدیر

» ، مولوی عبدالقدیر خان «شہاب»

د قضا تو د مدرسې مدير

د معارف وزارت

ع ج دو کتور عبدالمجيد خان
د معارف وزير

وزير : ع ج دو کتور عبدالمجيد خان
اداري معين : ع ، ص عبد الاحمد خان
د تدريسي معين کفيل : ع ، ص دا کتور محمد يوسف خان
مستشار : « » عزيزالرحمان خان
د مخصوص قلم مدير د ۳ رتبې په حيث
ع امير الدين خان

د عمومي تدريساتو رياست :
د رئيس کفيل : ع ، ص د کتور علي احمد خان
د معاون : « » سر دار احمد الله خان
د ثانوي تدريساتو د مديريت کفيل
« » ص ، د کتور محمد اکرم خان
د مسلکي تدريساتو د مديريت کفيل :
ص ، د کتور محمد حيدر خان

د ابتدائي تدريساتو د عمومي مدير

« » ع محمد آصف خان « مائل »

د تدريساتو د رياست د معلمينو او مامورينو د مديريت کفيل : « » ص محمد زمان خان
د يونسکو د مديريت کفيل : « » ص د کتور عبدالرحيم خان
د عمومي تدريساتو د احصائي آمر : « » ص فقير محمد خان

د دارالتاليف رياست :

رئيس : ع ، ص د کتور مير نجم الدين خان
د رياست د معاون کفيل : « » ع محمد هاشم خان « مجدي »
د تاليف او ترجمې مدير : « » ص پاينده محمد خان « زهير »
د نشریاتو مدير : « » ص محمد کریم خان « صفي »
د کتاب خانې د مديريت کفيل : « » ص عبداللطيف خان « اريان »

د نفیث ریاست :

د رئیس کفیل	ع ، ص عبدالشکور خان
د نفیث معاون	ع عزیز محمد خان
د نفیث مدیر	ص محمود خان « کریم زاده »
۱- ریاست مفتش	ص خواجه گلبدین خان
۲- » »	« قربان علی خان
۳- » »	ص محمد ایوب خان
د نفیث ریاست مفتش	ص عبدالاحد خان

دموزه او حفريات ریاست :

دموزي او حفرياتو رئیس	ع ، ص داحمد علی خان « کهزاد »
د حفظ الصحه اود سپورت دریاست کفیل	ع ، ص عبدالرشید خان « بیغم »

اداری ریاست :

رئیس د (۲) رتبی په حبث
دلوازمو د عمومی مدیریت کفیل	ع ، محمد اسلام خان
« د تحصیل مدیریت	« صوفی فخرالدین خان
داعاشی او ابائی مدیریت کفیل	ص ، محمد علیخان
د اثبات جرم د مدیریت کفیل	ص ، داد محمد خان

د اجرایی دهر کړ مدیریت :

د اجرایی د مدیریت کفیل ، ص ، عبدالحیخان

د تعمیراتو مدیریت :

د تعمیر مدیر ، ص ، محمد اسحق خان

د تصفی مدیریت :

مدیر ، ص ، عبدالغفور خان « احمد زانی »

د اوراقو مدیریت :

مدیر ، ع ، محمد عمر خان

د کمنټرول عمومي مديريت:

عمومي مدير :
معاون :
د بوديجي مدير :
ص. سيد محمود خان
ص. عبداللطيف خان

د ثا نوې مڪاتبو مديران:

د حبيبې ايسې د كفيل مدير :
د استقلال د ايسې مدير :
د نجات » »
د غازي » »
د شخړو د ايسې عمومي مدير :
د د اول امير ايسې مدير :
» د دوم » »
د مرکز د ايسې د مديريت كفيل :
د نهاري متوسطې مدير :
مستر لارسن
عزتمند موسيو مومل
ع. ص. عبدالغفور خان برشنا
عزتمند پايلستون
ع. غلام محمد خان
مادام هنف
» برشنا
ص. امير محمد خان
» عبدالغفور خان

د مسلکي مڪاتبو مديران:

د عربي دارالعلوم رئيس :
د دارالعلومينو درئيس كفيل :
د متوسط مدير :
د ابتدائي » »
د صنايعو د مکتب كفيل :
د تجارتي د ايسې د مدير كفيل :
د کرهني د ايسې مدير :
د اصول تجرير او محاسبې د مکتب مدير :
د بهار د مکتبې د مديريت كفيل :
د ميخانيکي داخلي مدير :
» خارجي »
ع. ص. فاري عبدالرسول خان
» د دکتور عبدالقيوم خان
ص. غلام حسن خان « مجددی »
ص. محمد اکرم خان
ص. سلام الدين خان
عزتمند داکتر مرک
ص. عبدالروف خان
ص. محمد آصف خان
» فاري غلام محمد خان
ص. دين محمد خان
عزتمند تراوتمان

د مالیې وزارت

په دوه فصله حاوی دی . ۱ - او - ب

الف - د مالیې دوزارت د مرکز تشکيلات :

ب - د مالیې دوزارت د دواړو اجراآت ،

الف - د مالیې دوزارت د مرکز

تشکيلات :

۱ - د مالیې وزیر : ع ، ج محمد نوروز خان

اول معین : کم.ود

دوم معین : ع.ص حبیب الله خان

اداری ریاست :

۱ - رئیس : ع.ص غلام محمد خان .

داداری ریاست خا ننگی :

د مالیې دوزارتي عمومي مدیر ،

ع ، عبدالجبار حکیم خان ،

د فوایدو عمومي مدیر ،

ع ، مصطفی خان .

د غلې اود گدامو مدیر :

ع ، محمد جان خان .

د مالیې او محصولاتو مدیر

د احصائی اود املاکو عمومي »

د تصفیو »

د اوراقو » » »

د عمومي محاسباتو ریاست :

رئیس : ع.ص میر عزیز الله خان .

ع. ج محمد نوروز خان د مالیې وزیر

ص ، محمد آصف خان .

» نورالدین خان .

» محمد حسن خان .

» حافظ عبدالرحیم خان .

د محاسبانو دریاست خانگی :

د کنترول عمومی مدیر	ع ، محمد ابراهیم خان .
د خزائنو	» » فخرالدین خان .
د بودجی	» » محمد نعیم خان .

د تفتیش ریاست :

رئیس : ع ، قطب الدین خان .
معاون : ع ، میرضیاء الدین خان .
د نوموړی ریاست اعضاء عبارت دی له (۲۸) نفرونه په مختلفو رتبو .

د مالیات برعایدات ریاست :

رئیس : ع ، ص عزیز الله خان .

د مالیات برعایدات دریاست خانگی :

د تشخیصی عمومی مدیر	ع ، غلام محی الدین خان
د کنترول	» » حبیب الله خان .
د تفتیش	» » عبدالغفور خان .
د تصفیې	» » عبدالغفور خان .
د تدقیق او مطابعا تودم مدیریت کفیل	» محمد نعیم خان (شایان)

د تقاعد عمومی مدیریت :

عمومی مدیر : ع ، محمد اکرم خان .

(ب) د مالی وزارت د مرکزی دواړو اجراآت :

۱- د مأمورینو د مدیریت اجراآت :

۱- هغه حسابی فقرې چې حل او فصل ئی د مالی وزارت په حسابی مجلس پوری اړه لري او د مأمورینو د عمومی مدیریت له خوا مجلس ته وړاندې او د مجلس له خوا اصولاً فیصله شوې دی (۱۲۰) فقرې دی .

۲- انتخابی فقرې چې د هغې حل او فصل د مالی وزارت په مجلس پوری اړه درلودله او د مأمورینو د عمومی مدیریت له خوا مجلس ته وړاندې شوې او د مجلس اصولاً فیصله کړې دی (۴۳۸) فقرې دی .

- ۱۶- هغه مامورین چه له (۵) رتبې څخه (۴) رتبې ته ترفیع کړی ده (۸) نفره دی
- ۱۷- هغه مامورین چه له (۶) رتبې څخه نې (۵) » » » (۶) » » »
- ۱۸- » » » (۷) » » » (۶) » » » (۱۳) » » »
- ۱۹- » » » (۸) » » » (۷) » » » (۳۳) » » »
- ۲۰- » » » (۹) » » » (۸) » » » (۲۰) » » »
- ۲۱- » » » (۱۰) » » » (۹) » » » (۲۱) » » »
- ۲۲- » » » (۱۱) » » » (۱۰) » » » (۴۳) » » »

(۳) هغه مامورین چه د ترفیع او تقاعد د معینو موادو له قرار متقاعد شوی دی .

الف : د (۴) رتبې مامورین (۲) نفر

ب : د (۶) » » (۱) » (۴) نفره دی ،

ج : د (۱۰) » » (۱) »

(۴) هغه مامورین چه د مالیې د وزارت د انجمن د تصویب او د صلاحیت

لرونکو مقاماتو د منظوری په اساس دیوې رتبې پورته په کفالت نائل

شوی دی :

۱- د (۶) رتبې مامورین د (۵) رتبې په کفالت پنځه نفره .

۲- د (۷) » » » (۶) » » شپږ »

۳- د (۸) » » » (۷) » » اته »

۴- د (۹) » » » (۸) » » یوولس »

۵- د (۱۰) » » » (۹) » » پنځلس »

۶- د (۱۱) » » » (۱۰) » » دوه ویشته »

(۵) هغه مامورین چه تبدیل شوی دی . واده ۶۷ نفره

۱- له (۳) رتبې څخه (۵) تنه

۲- » (۴) » » (۳) »

۳- » (۵) » » (۱۵) »

۴- » (۶) » » (۹) »

۵- » (۷) » » (۱۹) »

۶- له (۸) رتبې څخه (۱۰) تنه

۷- » (۹) » » (۱۴) »

۸- » (۱۰) » » (۸) »

۹- » (۱۱) » » (۳۲) »

واړه (۱۱۱) »

(۶) هغه مستخدمین چه د اصولی مبادو تسکیم او د امتحان دور کولو نه وروسته نې

د وزارت د مقام د منظوری په اساس د مأموریت (۱۱) رتبې ته تـسـر فـیـع کـړې ده
(۱۱) تنه دی .

(۷) هغه مأمورین چه د مالیې د وزارت له مختلفو څانگو نه قانوناً تر مهاکمي

لاندې نیول شوی دی ټول (۹) نفره دی . چه له (۹) نفره څخه (۳) تنو برائت حاصل

کړی دی . او (۶) نفره تر مجازات لاندی راغلی دی .

د ملی اقتصاد وزارت

وزیر : ع. ج. میر محمد حیدر خان

« حسینی »

لومړی معین : ع. ص. غلام غوث خان

دوهم : ع. ص. غلام غوث خان

دمخصوص فلم مدیر : ص. غلام دستگیر خان

« اور پا »

اداری او د کمرگتو ریاست :

رئیس : ع. ص. میا حسین خان

« مچ دی »

اداری مدیر یقونه :

دعمومی مدیر کفیل : ع. ج. میر محمد حیدر خان « حسینی »

وزیر اقتصاد ملی : ع. محمد حسن خان

د مامورینو مدیر : کمبود . . .

د کمرگتو عمومی مدیر د ۲ رتبې یحیث : ع. ص. عبدالاحد خان

د قوانینو د تدوین د مدیریت کفیل : ص. کلیمز خان

د کنترول د عمومی مدیر : ع. غلام حیدر خان

د اورافو مدیر : ص. حاجی محمد خان (۵) رتبه

د کمرپزې مدیر : ص. حبیب الله خان

د سبصار معاون د ۴ رتبې په حیث : . . .

د ثبات د (۵) : ص. فیض محمد خان

د مدیریت اعضاء د ۲ : « خلور تبه » کمبود دی .

د کابل کالنی

د صنایعو ریاست :

درئيس کفيل چه به عين زمان کښي د فضائي

شرکت رئيس هم دی

.....

عمومي مدير : ع ، عبدالغفور خان
د ماشينو د خانکي مدير : ص ، پاينده ، محمد خان
د صنايع دستي : » : » ، عبدالحميد خان
د ترانسپورت او د مصالحو د تېښې مدير : » ، محمد کاظم خان

د داخلي او خارجي تجارت ریاست :

رئيس

د تجارتی ریاست مدیریتونه :

د تجارتی عمومي مدير : ع ، حبيب الله خان
د داخلي تجارت مدير : » ، برات علي خان
د داخلي تجارت د مدیریت معاون : ص ، غلام محمد خان
» : » : » : »
د صادراتو او وارداتو مدير : ص ، عبدالرشيد خان
د داخلي بازارو مدير : » ، فیض محمد خان
د مطالعاتي او تدقيق د مدیریت کفيل : » ، محمد رسول خان
» : » : » : »
د تجارتی درياست د تجريراتو مدير : » ، عبدالمخاليق خان
د تجارتی د احصائي د مدیریت کفيل : » ، عبدالکريم خان

د تقميش ریاست :

رئيس

د تقميش عمومي مدير : ع ، ص محمد نبی خان
د رسمي دواړو مدير : ع ، عبدالغفور خان
عضو ده رتبې په حيث : ص ، عبدالودود خان « صابر »
» : » : » : »
» ، مير محمد کاظم خان

د ملی مؤسساتو مدیریت :

مدیر د ۴ رتبې په حیث	: ص ، محمد نبی خان
عضو د ۵ »	: » ، غلام علی خان
» » »	: » ، سید محمد نبی خان « بهار ،
» » د کفیل	: » ، امیر محمد خان

د سیار مدیریت :

د مدیر کفیل د ۵ رتبې یحیث	: ص ، میر حلیم الدین خان
عضو د ۴ »	: » ، محمد اسماعیل خان
» د ۵ »	: » ، میر اکبر خان

د معازعاتو د فیصاو ریاست :

رئیس	: ع ، ص ، محمد اکبر خان « پامیر »
------	-----------------------------------

د فواید عامی وزارت

وزیر : ع. ج. محمد اکرم خان

« پرونتا »

فنی معین : ع. ج. محمد اکرم خان

اداری : ع. ج. محمد اکرم خان

د مخصوص قوم مدیر : ع. ج. محمد اکرم خان

د معیار و ریاست :

رئیس : ع. ج. محمد اکرم خان

د اداری لوی مدیر : ع. ج. محمد اکرم خان

د حفظ او مراقبت مدیر : ع. ج. محمد سلیم خان

د سر کو مدیر کفیل : ع. ج. غلام جیلان خان

فنی عضو د څارمې

ر تبې بحث : ع. ج. محمد شاه خان

فنی عضو د پنځې

ر تبې بحث : ع. ج. محمد اکرم خان « پرونتا » وزیر فواید عامه

فنی عضو د پنځې ر تبې بحث : ع. ج. عبدالحمید خان

» » » : ع. ج. محمد رضا خان

» » » : ع. ج. بسنت سنجیکه

شرمهندس : مستر دلاری المانی

د تعمیراتو ریاست

رئیس : ع. ج. عبدالرحیم خان

اداری لوی مدیر : ع. ج. محمد طاهر خان

د مصالحو د پخوا لوعوم مدیر : ع. ج. محمد اصغر خان

د زوړ کابل اود اعلی حضرت شهید دمقبری

د تعمیر مدیر : ع. ج. سید محمد خان

بر آوردی مدیر : ع. ج. خواجه عبدالغفور خان

د شاهي ارک د تعمیر مدیر : ع. ج. سید برهان الدین خان

د نوی کابل د تعبرانو د مدیریت کفیل : ص ، عبد الستار خان
 » د باغاتو مدیر : ص ، عبد الرحیم خان
 د تعبرانو فنی عضو د پنځمې رتبې بحیث : ص ، حاجی محمد خان
 » » » » » : ص ، محمد افضل خان
 د تعبرانو فنی عضو د پنځمې رتبې بحیث : ص ، غلام محمد خان

۴- د بندونو او انهارو ریاست :
 رئیس :

د اجرایی مدیر : ص ، محمد آصف خان
 فنی مدیر د څلورمې رتبې بحیث : ص ، عبد الباقی خان

۵- د تفتیش عمومي مدیریت :
 عمومي مدیر : ع ، میر عنایت الله خان (حباب)

د سیارې څانګې مدیر : ص ، امیر محمد خان
 د تحقیق د څانګې مدیر : ص ، عبد العزيز خان
 د مرکز د شعبې مدیر : ص ، سید قسم خان

۶- د مامورینو مدیریت :

مدیر : ص ، عبد الغنی خان

۷- د نهمه مصالح لوی مدیریت :

عمومي مدیر : ع ، سید ضیاء الدین خان
 د اجرایی مدیر : ص ، محمد امین خان

۸- د کنترول عمومي مدیریت :

د کنترول مدیر د څلورمې رتبې بحیث : ص ، گل ایاز خان
 معاون د پنځمې رتبې به حیث : ص ، سید علی خان
 د ماضی تصفی مدیر : ص ، یوسف خان

۹- د میخانیکي مدیریت :

فنی مدیر : ص ، غلام محمد خان
 د اجرایی د مدیریت کفیل : ص ، غلام علی خان
 د اوراق مدیر : ص ، محمد اسلم خان
 د مترو لټوړی د مدیریت کفیل : ص ، ارچنداس

د صحیې وزارت

وزیر : ع. ج. دکتور غلام فاروق خان
اومرئ معین : ع. ص. د عبد الظاهر خان

د روغتیا د ساتنې ریاست :

د حفظ الصحې درنيس

کفیل : ع. ص. دکتور عبد الغني خان
« افضل »

د نشریاتو او تبلیغاتو

درنيس کفیل : ص. سید احمد خان « دہانو »

د نشریاتو او تبلیغاتو معاون :

د ساری مرضونو د پیادې

مدیر : ص. دکتور حسن علی خان ع. ج. دکتور غلام فاروق خان د صحیې وزیر

د احصائې مدیر : « شیر آفا خان »

د بین المللی د مدیر کفیل : ص. محمد موسی خان

د تجهیزاتو او تشکیلاتو درنيس کفیل : ع. ص. دکتور فقیر محمد خان « شفا »

د تفتیش د مدیر کفیل : « سید ولی خان »

د تشکیلاتو : « احمد علی خان »

د درملو اکی : « عبد الصمد خان »

اداری لوی مدیریت :

د اجرایی او مامورینو لوی مدیر : ع. محمد ابراهیم خان

د اورا قو مدیر : ص. صالح محمد خان

د مخصوص قلم : ص. حبیب الله خان

د کنترول : « محمد شیر گل خان »

د غانیو دوا کترانو د لوی دافتخاری رئیس : ع. عبد الله خان « طرزی »

د درملو د پیو درنيس کفیل : « سید اسحق خان »

(پانې به ۳۳ مخ کښی)

د مختا براتو وزارت

وزیر : ع. ح. غلام محمد خان
 اول معین : ع. ح. غلام صمد خان
 دفتیش رئیس : ع. ح. محمد سعید خان
 معاون : ع. ح. محمد سرور خان
 دپوښتي مشاور : ع. ح. غلام فاروق خان
 دپوښتي عمومي مدیر : ع. ح. عبدالاحد خان
 « گدانی »
 دپوښتي اداري مدیر : ع. ح. غلام نبی خان
 « دصادري مدیر » : ع. ح. محمد ابراهيم خان
 « واردي کفل » : ع. ح. میر فیض محمد خان
 بنوی کمال د مختا براتو

مدیر : ع. ح. محمد امین خان
 دپوښتي دموزیم مدیر : ع. ح. نیک محمد خان
 دتسلکراف مشاور : ع. ح. علی گل خان
 « انجنیر » : ع. ح. محمد حسین خان

(د ۳۴ مخباتی)

د درملو د دیپو داجرانی مدیر : ع. ح. عبد الغفار خان
 « دکنترول مدیر » : ع. ح. عبدالقدوس خان
 « داسیر پښتو استلو » : ع. ح. محمد رفیق خان
 دبلدبشي دسرطیب کفیل : ع. ح. دکتور محمد آصف خان « فقیری »
 دمحسوس د : ع. ح. محمد ایوب خان
 دپاکتور لوزی دکتور او منحصص : ع. ح. دکتور عبدالعزیز خان د معارف وزیر
 د مستورانو دساتوریم سرطیب : ع. ح. میر غلام حیدر خان

د معادنو وزارت

۱- وزیر :

ع ، ج : محمد نعیم خان

۲- د معدن انجنیر :

ع ، ص : سید عبدالاحد خان

۳- د معدن معین :

ع ، ص : ډاکټر عبدالله خان

۴- د فنی عمومي مدیر :

ع ، محمد احسان خان

۵- د اقتصادي دلولی مدیر :

ع ، محمد عثمان خان

۶- د اجرائی او مامورینو آمر :

ص ، رمضانعلی خان

ع ، ج : محمد نعیم خان د معادنو وزیر

۷- د کنټرول مدیر

ص ، لعل محمد خان

۸- د تفتیش مدیر

ص ، عبدالفتاح خان

۹- د اوراقو دانتهاڼی مدیریت کفیل : ص ، محمد حکیم خان

۱۰- د کشفو عمومي مدیر : ع ، ډاکټر سلطان احمد خان

۱۱- د معدن متخصص

ع ، غلام علیخان

۱۲- د معدن مشاور

عزت مند مستروالس

۱۳- د معدن انجنیر دانتهاڼی مدیر بهیث : ص ، عبدالله خان

۱۴- د فنی دلولی معاون دانتهاڼی مدیر د کفیل بهیث : ص ، محمد یوسف خان

۱۵- د بریکت چورولو د فابریکی ابداتی مدیر : ص ، محمد انور خان

د کرهڼی مستقل ریاست

مستقل رئیس :

ج ، امیرالدین خان

مهمین د اوږدې رتبې په حیث :

ع ، ص ، محمدزمان خان « تره کي »

د زراعتی بلان د تعلیماتو رئیس ،

ع ، ص ، میر محمد یوسف خان

د معنوی د فواید مدیر کفیل ۷ رتبې په حیث :

ص ، محمد هاشم خان

د کرهڼی د دفع آفانو عمومی مدیریت :

عمومی مدیر

اداری مدیر چه په عین زمان کې کفایات

د عمومی مدیر کنار هم کوی

ص ، مسجدی خان

د ملخو د مدافعې مدیر د رتبې په حیث :

ص ، حسن علی خان

ج ، امیرالدین خان د کرهڼی مستقل رئیس

د تبلیغاتو عمومی مدیریت :

عمومی مدیر

ع ، محمدزمان خان

ص ، عبدالغفور خان

مدیر د خلورمې رتبې په حیث

د کرهڼی د تحقیقاتو مدیر د رتبې په حیث :

د اولاکو د انتهای مدیر کفیل

د جنګیالانو د » » » » نور محمد خان

د کرهڼی د تخنیکو ریاست :

رئیس

.....

ص ، فقیر محمد خان

د تخنیکو د ریاست کفیل

د تفتیش عمومي مدیریت :

عمومي مدير د ۲ رتبې په حيث	: ع ، ص ، نادر علي خان
عضو د ۲ رتبې د کيفات په حيث	: ص ، غلام محي الدين خان
د د د د » په حيث	: » ، مير ابو طالب خان
د د د د » د کيفات »	: د ، عبيد کگل خان
د د د د »	: » ، محمد يونس خان

اداري څانگې :

واجراتي او مامورينو لوی مدير	: ع ، عبدالفتاح خان
د کنترول لوی مدير	: د ، سيد فقير محمد خان

د آبيارو عمومي مدیریت :

د آبياريو اداري آمر د ۲ رتبې په حيث	: ص ، محمد جان خان
انجنير د ابتدائي مدير په حيث	: د ، علي احمد خان

د مېسليخ عمومي مدیریت :

د عمومي مدير کفيل	: ص ، غلام دستگير خان
-------------------	-----------------------

د نسليکپريو ریاست :

رئيس د ۳ رتبې په حيث	: ع ، داد محمد خان
دواکسين جوړولو مدير	: ص ، مير کشاد خان
داورافو مدير د ۳ رتبې په حيث	: ع ، محمد طاهر خان

دندریاتو عمومی مدیریت :
عمومی مدیر : ع ، عبدالباقی خان « لطیفی »
دلمری-خانگی مدیر : ص ، رحمة الله خان
« شفق »
دندره-بی « : ص ، محمد سرور خان
« وف »
دندره-بی « : : « ، محمد امینی خان
« کهناد »

دخترمہی « د د ج ، محمد ہاشم خان « میوند وال »
ص ، فضل احمد خان « زرمئی » ب مطبوعات نور مستقر رئیس

د پښتو ټولنې عمومي مدیریت :

ع. م. ، عبد الرؤف خان « بينوا »
 ع. ، صديق الله خان « ريشين »
 ص. ، ياز محمد خان « نظامي »
 : « ، عزيز الرحمن خان « حبيبي »
 ، « ، محمد گل خان « نوري »
 ع. ، عبد الغني خان
 :
 :
 ص. ، غلام احمد خان « رحمانی »
 ، « ، محمد رفیق خان « قائم »

د دائرہ المعارف عمومی مدیریت :

مدیر	ع ، میر علی اصغر خان « شعاع »
معاون	ص ، سید احمد شاه خان « هاشمی »
د داخلی خانیکې مدیر	ص ، محمد حسن خان

د پښتو دائرہ المعارف مدیریت :

عمومی مدیر د دوهم رتبې پښت	ع ، غلام جیلانی خان « جلالی »
اداری مدیر	ص ،
د داخلی مدیریت کفیل	ص ، محمد ابراهیم خان « نبات »
عضو	ص ، عبدالشکور خان « بیګس »
	ص ، حفیظ الله خان

د تاریخ دانچمن عمومی مدیریت :

عمومی مدیر د ۲ رتبې په حیث	ع ، ص ، احمد علی خان « کهزاد »
عضو	ص ، ص ، محمد سرور خان « گویا »
	چه دریاست مشاور هم دی
	ص ، محمد ابراهیم خان « خلیل »

د آژانس عمومی مدیریت :

د عمومی مدیر کفیل	ص ، محمد اسلم خان « بملزاده »
لږی معاون	ص ،
دوهم	ص ، عبداللطیف خان « نشاط »

د راډیو تخنیکي عمومی مدیریت :

عمومی مدیر د ۲ رتبې په حیث	ع ، ص ، عطاؤ الله خان
د اداری مدیر کفیل	ص ، محمد علم خان

د راډیو دنشریاتو عمومی مدیریت :

عمومی مدیر	ع ، علی احمد خان « نعیمی »
معاون	ص ، نجف علی خان « نباتی »
د پوهنې نندارې مدیر	ص ، عبدالجلیم خان « عاطفی »

داداری عمومی مدیریت :

عمومی مدیر

د اجرایی او مامورینو عمومی مدیریت :

عمومی مدیر	ع ، گل محمد خان
د کنترول	د کنترول
د تفتیش د مدیریت کفیل	د ، سید مصطفی خان
داوراقو د	د ، فدا محمد خان
د کتا بخاني مدیر	د ، غلام جان خان

د مطابعو عمومی مدیریت :

عمومی مدیر د لومړۍ رتبې په حیث	ع ، ص ، برهان الدین خان د کشیک کی ،
فنی مشاور	عزتمند محمد نوری د افندی
طباعتی مدیر او داداری معاون کفیل	ص ، شیر احمد خان
د صکو کو مدیر	د ، محمد ابراهیم خان
د تصدیح مدیر	د ، عبدالصمد خان د جاهد
د	د ، غلام محی الدین خان د عارفی
د زینسکو گرافۍ مدیر	د ، عبدالغنی خان
د آرت متخصص	د ، نور احمد خان
د تفتیش کی فنی مدیر	عزتمند کو بسکی
د اداری	ص ، محمد اکبر خان
د خطاطی	د ، سید محمد طاهر خان
د اجرایی	د ، عبدالوکیل خان
د کنترول	د ، فیض محمد خان
د اجرایی معاون	د ، غلام سرور خان
د کنترول	د ، محمد رحیم خان
د زینسکو گرافۍ معاون	د ، داد محمد خان

د کابل ولایت :

و ، ج عبدالجکیم خان	د کابل د ولایت والی
ع ، ص عبدالوهاب خان	مستوفی
ح ، عبدالعزیز خان	دامنې د قوماندان کفیل
ف ، مولانا عبدالغالی خان « صدیقی »	دمرافعی د محکمې قضی
ع ، ص عبدالرسول خان	د کمرک رئیس
ع ، عبدالجافی خان	د تمیراتو عمومی مدیر
ص ، عبدالهادی خان	د تمیراتو د
د ، علی محمد خان	د احصایې مدیر
ش ، عطاؤلله خان	د دفتیش مدیر
ح ، محمد علی خان	د پولیسو سرما مور
ع ، محمد سرور خان	د ژاندر می غنډ مشر
ص ، سید بهاؤالدین خان	د قوماندانۍ د استخباراتو مدیر
« ، محمد امان خان	د امنیې مدیر
ش ، عبدالشکور خان	د حقوقو د مدیر کفیل
ص ، محمد انور خان	د حرکاتو د
ح ، سید ابراهیم خان	د قوماندانۍ د لوازمو د مدیر کفیل
ص ، عبدالاحمد خان	د محبس د انضباط د
ص ، محمد انور خان	د خارجې چارو مدیر
د ، محمد کبیر خان	د کرهڼې د عمومی مدیر کفیل
د ، عبدالاحد خان	د معارفو د
ح ، خواجه محمد خان	د معارفو د
ص ، رحیم داد خان	د ولایت د عسکرۍ د مسکلفیت مدیر
د ، عبدالغنی خان	د مستوفیت د کنترول مدیر
د ، میر غلام احمد خان	د دفتیش د
ع ، ص عبدالله خان	د کمرک د ریاست معاون
ع ، احمد علی خان	د کابل د ولایت د مرسته لوی حاکمان
	د دایرې لوی حاکم
	د لوی لوی حاکم

دقندهار ددوائر او حاکمان نومونه

- ۱ - نائب الحکومه او د عسکری قوماندان ع، ش، س، ع، عبدالقنی خان
- ۲ - مستوفی ع، ص نور محمد خان
- ۳ - د معارفو رئیس ع، ص عبدالرحیم خان
- ۴ - د کمرک رئیس ع، ص علی احمد خان
- ۵ - د مراغه د محکمې قاضی ف، ملا عبدالجی خان
- ۶ - د مالیاتو عمومی مدیر ع، حبیب الله خان
- ۷ - د املاکو عمومی مدیر ع، احمد شاه خان
- ۸ - د مخصوص قلم د مدیریت کفیل ص، محمد حسن خان
- ۹ - د عسکری مسکفیت مدیر ح، نور محمد خان
- ۱۰ - د احصائی مدیر ص، ضیاء الدین خان
- ۱۱ - د احصائی د تفتیش مدیر ص، غریب الله خان
- ۱۲ - د پولیسو امنیتیه سر مامور ش، محمد زمان خان
- ۱۳ - د فوائد عامی مدیر ص، فتح محمد خان
- ۱۴ - د مخا براتو مدیر ع، محمد حسین خان
- ۱۵ - د قیائلو مدیر ص، فضل محمد خان
- ۱۶ - د استخباراتو مامور ص، سید جعفر خان
- ۱۷ - د سینما مامور ص، محمد جعفر خان
- ۱۸ - د ملکی شفاء خانې سرطبيب ص، محمد عمر خان
- ۱۹ - د دایندانی محکمې قاضی ف، ملا غلام ايشان خان
- ۲۰ - د تجارتي جگړو د فیصلې رئیس ع، ص، غلام فاروق خان
- ۲۱ - د تجریراتو مدیر ص، عبدالرحمن خان
- ۲۲ - د مطبوعاتو مدیر ص، قیام الدین خان « خادم »

ب دقندهار دولايت دمر بوطو آمران په لاندنۍ ډول دی

- ۱ - د کرشک لوی حاکم ع، ع محمد رفیق خان
- ۲ - د فلات لوی حاکم ع، ع سید آغا خان
- ۳ - د ارزگان حاکم « عبدالواحد خان »

ع، ا، سلطان عزیز خان	۴ - د دند حاکم
ع، ا، محمد علم خان	۵ - د خا کریز حاکم
ع، ا، محمد الیاس خان	۶ - د ارغنداب حاکم
ع، ا، اسد الله خان	۷ - د پنجواڼی حاکم
ع، ا، محمد بنارس خان	۸ - د دملی حاکم
ع، ا، محمد سرور خان	۹ - د دتیر بن حاکم
ع، ا، محمد علی خان	۱۰ - د دهر او د حاکم
» » عبدالاحد خان	۱۱ - د ارغستان حاکم
» » عبدالقدوس خان	۱۲ - د کشکنخور حاکم
» » نظر محمد خان	۱۳ - د شورابک حاکم
» » عبدالرشید خان	۱۴ - د سپین بولیک حاکم
» » عبدالکریم خان	۱۵ - د نهر سراج حاکم
» » محمد نادر خان	۱۶ - د موسی قلعه حاکم
» » عبدالملک خان	۱۷ - د گرمسیر حاکم
» » عبدالاحد خان	۱۸ - د جلدک حاکم
ع، ا، غلام حیدر خان	۱۹ - د شنکی حاکم
ع، ا، فضل محمد خان	۲۰ - د دایه چوبان حاکم
ع، ا، عبدالغنی خان	۲۱ - د گیزاب حاکم
ع، ا، محمد یعقوب خان	۲۲ - د اجرستان حاکم

دهرات ولایت

ع، ج، عبد الله خان	نائب الحکومه
ع، ص، محمد عیسیٰ خان	مستوفی
ع، ح، سردار محمد خان	د امنیې قوماندان
ع، ف، حافظ - احمد علی خان	د مراغهې فاضی
ع، ص، محمد کریم خان	د کرهڼې د خانګو آمر
ع، ص، حاجی احمد علی خان	د ګمرک رئیس
ع، سید احمد شاه خان	د مضاربانو لوی مدیر
ع، جلال الدین خان	د مالیات برعایداتو لوی مدیر

د یوهنې لوی مدیر	ع ، میراب الدین خان
د فواید عامې لوی مدیر	ع ، فضل حق خان
د تحریراتو لوی مدیر	ع ، عبد السلطیف خان
د صحې لوی مدیر	ع ، دکتور محمد آصف خان (سپیل)
د مخبرانو ادارې مدیر	ص ، احمد ضیاء خان
د لېکني د مکتب د مدیر کفیل	ص ، محمد اعظم خان
د بلدي رئیس	ع ، ص غلام یحیی خان
د اطاق تجارت رئیس	ع ، ص عزیز احمد خان
د معازعانو د فیصلو رئیس	ع ، ص نور محمد خان
د تبلیغ کراف مدیر	ص ، عبدالرحیم خان

د مزار شریف ولایت

نائب الحکومه	و ، ج ، عبد الله خان
د مستوفي کفیل	ع ، محمد سرور خان
د امنې قوماندان	ح ، خواجه محمد خان
د حدودو ژاندارمي قوماندان	ح ، محمد اسحق خان
د دهرافې د محکمې قاضی	ف ، مولوی محمد ابراهیم خان (کاموی)
د تحریراتو عمومی مدیر	ع ، محمد محسن خان
د کمره عمومی مدیر	ع ، محمد صدیق خان
د مخبرانو عمومی مدیر کفیل	ص ، امیر محمد خان
د فواید عامې مدیر	ص ، عبدالصمد خان
د احصائي مدیر	
د مالیات برعایداتو مدیر	ص ، محمد ابراهیم خان
د کرهڼې مدیر	ص ، غلام رسول خان
د احصائي د تفتیش مدیر	ص ، عبد العزیز خان
د صحې مدیر اوسرطیب	ص ، عبد الرحمن خان «حکیمی»
د معدن مدیر	ص ، عبدالاحد خان
د بلدي رئیس	ع ، ص سید محمد یونس خان

د قطغن ولایت

نائب الحکومه	: و. ج. محمد اسماعیل خان
مستوفی ۲ رتبه کفیل	: ع. ص. سید محمد خان
د مرافعی د محکمې قضی	: ف. مولوی یونس محمد خان
د ژاندار می قوماندان	: ح. عبدالرحیم خان
دامنې قوماندان	: ح. حبیب الله خان
د معارفو مدیر د (۳) رتبه یېچیت	: ع. عبدالرسول خان
د کرهڼې مدیر	: ع. محمد صدیق خان
د مختارانو مدیر	: ع. غلام دستگیر خان
د تحریرانو د مدیر کفیل	: ص. محمد افضل خان
د احصائیې مدیر	: ص. محمد هما یین خان
د احصائیې د تقییش مدیر	: ص. محمد انور خان
د فواید عامې مدیر	: ص. غلام حیدر خان
د ناقلمنو مدیر	: ص. نور الله خان
د مساحت مدیر	: ص. عبدالعزیز خان
د کمرک مدیر	: ص. محمد ابراهیم خان
د معدن مدیر	: ص. غلام داؤد خان
د چال د معدنې عمومی مدیر	: ع. عبدالوثن خان
د کلفه گان د مالیکو د معدن مدیر	: ص. عبدالرب خان
د صحېې مدیر او سرطییب	: ص. دکتور میر محمد علمی خان
د عایداتو د مالیې مدیر	: ص. عبدالجید خان
د چن-کلاتو مدیر	: ص. محمد شریف خان

د قطغن مربوطه لوی حاکمان :

د قندز لوی حاکم	: ع. ع. غلام قادر خان
د تالقان لوی حاکم	: ع. ع. محمد محبوب خان
د بلخمری » »	: ع. ع. حبیب الله خان

د مشرقی تنظیمیه ریاست

د تنظیمیې رئیس	ع ، ش ، س ، ع عبدالاحد خان (داخله وزیر)
د ریاست معاون	ع ، ع محمد شریف خان
مستوفی	ع ، ص محمد عثمان خان
امینه قوماندان	ح ، دین محمد خان (دلاور)
د مرافعی قاضی	ف ، محمد شبرین خان
د ابتدایي قاضی	» ، محمد عالم خان
د تحریراتو مدیر	ص ، غلام حضرت خان
د مطبوعاتو »	» ، محمد یونس خان (مراد)
د مخصوص قلم »	» ، شبر محمد خان
د فوائد عامیې »	» ، غلام محی الدین خان
د احصائیې »	» ، غلام رسول خان
د مکلفیت عمومی »	ح ، داد خدا خان
د احصائیې د تفیش مدیر	ص ، محمد یوسف خان
د مخابراتو »	» ، محمد یاسین خان (حکمت)
د قباآتو »	ح ، خان محمد خان
د معارفو عمومی »	ع ، عبدالغفور خان «احمدی»
د صحبې »	ص ، محمد اسلام خان
د کرهڼې او املاکو »	» ، شمس الدین خان
د کمرک »	» ، عبدالشکور خان
د بلدیې ریاست کفیل	ع ، محمد یوسف خان
د «دکې» سرحد دار	ش ، سید کمال خان

د مشرقی دولايت دلوپو حکومتونو حاکمان

دلغمان لوی حاکم	ع ، ع محمد عثمان خان
د کنړو لوی حاکم	» ، » عبد المجید خان
د شینوار »	» ، » محمد عمر خان

د جنوبی ولایت :

د تنظیمه رئیس او عسکری قوماندان	ع، ش، ع، غلام رسول خان
د تنظیمه ریاست معاون	ع، ص، غلام رسول خان
مستوفی	ع، ص، فیض محمد خان
د تحریراتو مدیر	ف، مولوی فصل کریم خان
دمرأ فنی د محکمې قاضی	ش، امیر محمد خان
دامنې قوماندان کفیل	ع، ص، محمد علی خان
دمختصص قام مدیر	ع، عبدالسلام خان
د ګرک مدیر	ع، دکتور محمد عظیم خان
دمارفو مدیر	ع، محمد سرور خان
د صحنې مدیر	ع، محمد گل خان
د فرائد عامې مدیر	ع، محمد اسلام خان
دمختار براتو د مدیر کفیل	ع، عبداللہ خان
دمارو مدیر	ع، غوث الدین خان
د نیا نلو مدیر	ع، بنوعلی فیض محمد خان
د کرهڼې مدیر	
د استخباراتو مدیر	
د بلدی رئیس	

د میمنې اعلی حکومت

الف :

د میمنې اعلی حاکم	ع، ع، ص، سید غلام رسول خان
د ژاندرمی حدودی قوماندان	ح، عبدالکریم خان
دامنې قوماندان	ش، محمد انور خان
د تحریراتو مامور	ع، محمد اشرف خان
د استخباراتو مامور	ع، امین الله خان
د احصائی د ماموریت کفیل	د سید مقیم خان
د تفتیش مامور	د محمد محسن خان

ع حافظ امیر محمد خان	دمیمنی اعلی سر رشته دار
ص محمد عیسی خان	داند خوی دمالیات برعایدات مدیر
ص عبدالرحمن خان	دمیمنی دمالیات برعایدات مدیر
ف عبدالرحمن خان	دمیمنی دمرافعی قاضی
ف خیرالله خان	دمیمنی دابتدائی محکمې قاضی
ص محمد یوسف خان	دمیمنی دمعارف مدیر
ص صدرالدین خان	دمیمنی دکرک مدیر
« عبدالرؤف خان	د « « مخاراتو »
« نقیب الله خان	« « « فواید عامی »
ص احمد علیخان	« « « کرهڼی دمدیریت کفیل
ص محمد ناصر خان « غورغښت »	« « « مطبوعاتو مدیر
« محمد سرور خان	« « « صحی مدیر او دشفاه خانی سرطبيب
ع، سید محمد سرور خان	« لاند خوی دتکسار لوی مدیر
پاغلی محمد رحیم خان شیدا	« میمنی دبلدئی رئیس

ب

دمیمنی مربوط حاکمان :

ع، ع، محمد رحیم خان	داند خوی لوی حاکم
ع، ا، محمد مالک خان	د بلچراغ
ع، ا، محمد رفیق خان	د تکاب شرین حاکم
ع، ا، چانماز خان	د فیصار دحکومت کفیل
	ج تجارتی موسسی :
په غلی محمد کریم خان کوهی	دمیمنی دتجارت داطاق رئیس
په غلی حاجی ابوالقاسم خان	دمیمنی دتجارتی متزعاتو دفیصلی رئیس
په غلی نایب بای خان	داند خوی دتجارتی اطاق رئیس
« محمد یعقوب خان	دمیمنی داتفاق دشرکت رئیس
« محمد کریم خان کوهی	دمیمنی دمیمنت داتحادی دشرکت رئیس
« ملا محمد محسن خان	داند خوی داتحادی دشرکت رئیس
په غلی عبدالکریم بای	« میمنی دتجارتی کروب رئیس
« محمد رحیم خان « قاضی زاده »	« میمنی دتاموینی دیو رئیس

د فراہ اعلیٰ حکومت

اعلیٰ حاکم	ع، ص، عبد اللطیف خان
د اعلیٰ سرشتہ دار کفیل.	ف سید سیف الرحمن خان
د مرا فمی دمحکمہ فاضی،	ش، غلام سبغی خان
د امنیتی قوماندان،	ص، عبدالعزیز خان
د پوهنی مدیر،	ص، عبدالمنان خان درد مند
د معالجو عاتو مدیر،	ص، نور الدین خان
د میخا براتو مدیر،	ص عبدالرحیم خان شکبیا
د کرہنی مدیر،	ص محمد رسول خان
د فوائد عامی،	د عبدالاحد خان عطفی
د دروغتیا مدیر،	د عبدالصیر خان
د تحریراتو مامور،	د امین اللہ خان
د گمرک مامور،	د محمد سرور خان
د احصائی مامور،	د محمد محسن خان
د احصائی دفتیش مامور	د محمد عزیز خان
خزانہ دار،	

د بد خشان اعلیٰ حکومت

اعلیٰ حاکم	ع، ع، ص محمد سرور خان
سر رشتہ دار	د ۳ رتبی بیعت عزیز احمد خان
د مرا فمی دمحکمہ فاضی	ف مولوی محمد غوث خان،
د امنیتی قوماندان کفیل	ع عبدالہاشم خان،
د ژاندار می دغند کفیل
د کرہنی مدیر	ص حسین علی خان،
د صحیحی مدیر کفیل	ص دکتور امیر محمد خان،
د میخا براتو مدیر	ص محمد اسحق خان،
د فوائد عامی مدیر	ص صالح محمد خان،
د احصائی مامور	. . .

د کابل کابینه

د احصائی دفتیش مامور	ص، محمد موسی خان
د معارفو مدیر	ص، محمد موسی خان
د کمرک مامور	ص، سند عباس خان
د مالیاتو او عایداتو مامور	ص، شیر احمد خان
د استخباراتو مدیر	ص، محمد حسن خان
د تحریراتو مامور	ص، محمد رحیم خان
د منار عاتو د فبصلی رئیس	ص، محمد غنی خان

د پروان اعلی حکومت

اعلی حام	ع، ع، ص، میر عبدالعزیز خان
معاون ددرېمې رتبې په حبث	ع، ع، ص، میر عبدالعزیز خان
سرشته دار	ع، عبدالعزیز خان
دامنیزې قوماندان	ش، انصار احمد خان کندی کشر
دمرافی دمحکمې قاضی	ف، عبدالرؤف خان
د تحریراتو مامور	ص، غلام حسن خان
د معارفو مدیر	ع، محمد طاهر خان
د صحیفې مدیر	ع، حاجی محمد شریف خان
د کرهڼې مدیر	ع، غلام حسین خان
د لیسې مدیر	ع، محمد حسن خان

د غزنی اعلی حکومت

د غزنی اعلی حکومت

د غزنی اعلی حاکم په اوله رتبه	ع، ع، ص، نصرالله خان
د حکومت سر رشته دار په دوهمه رتبه	ع، ع، ص، نصرالله خان « رستاقی »
د غزنی اعلی حکومت دمرافعی قاضی	
د درېیمه رتبې په کفالت	ف، ملا محمد نوروز خان
دامنیزې قوماندان د خپلورمې رتبې په کفالت	ش، خورشید احمد خان
دمعارف مدیر د پنځمې رتبې	ص، میر محمد اسماعیل خان
د کمرک مدیر د پنځمې رتبې	ص، عبدالصمد خان « میهن یار »

د غزني اعلیٰ حکومت

د غزني اعلیٰ حاکم په اوله رتبه	ع ، ع ، ص ، نصرالله خان
د حکومت سررشته دار په دوهمه رتبه	ع ، ص ، نصرالله خان ، دستافي
د غزني اعلیٰ حکومت د مرافقي قاضي	
د درې په رتبه په کفالت	ف ، ملا محمد نوروز خان
د امنیسي قوماندان د څلورمې رتبه په کفالت	ش ، خورشید احمد خان
د معارف مدیر د پنځمې رتبه	ص ، میر محمد اسماعیل خان
د کمرک مدیر د پنځمې رتبه	ص ، عبدالصمد خا ، میهن یار
د بخارا نو	» ، محمد نسی خان
د فوائد عامی	» ، عبدالرزاق خان
د مکلفیت	» ، امیر محمد خان
د مطبوعاتو مأمور د شپږمې	» ، محب الرحمن خان ، هوسا
د تحریرانو	» ، محمد انور خان
د کرهڼی	» ، اوومی ، محمد انور خان
د حکومتی حمل و نقل مأمور داوومې رتبه	» ، حفیظ الله خان

د ملی شورا ریاست

الف - رئیس هیئت :

- رئیس : «عروج عبدالهادی خان «داوی»
 اوپری معین : «ع» ص عبدالرشید خان
 دوهم : «» «» «گل باجه خان «افغ»
 اوپری منشی : «عبدالعظیم خان «صادق»
 دوهم : «» «ع» محمد کبیر خان «عبرت»
 د مجلس د تحریراتو دانتهاپی
 مدیر کفیل : «ع» محمد داؤد خان
 د مجلس ژرلیسکونکي دوهم کسه :
 ۱ : «ع» سید سلطان خان (احمدی)
 ۲ : «ع» محمد عمر خان (خالصی)

«ع» ج عبدالهادی خان «داوی»

د تفتیش انتهاپی مدیر : «ع» ص ، حافظ محمد انور خان

د کنترول مامور : «ع» ، غلام دستگیر خان

د اجرایی سرکاتب او د انتهاپی

مامور کفیل : «ع» ، علی میرزا خان

د اورافو مامور : «ع» فیض محمد خان

ب - داوومي دورې وکیلان :

د کابل د مرکز وکیل : «ع» ، میر غلام محمد خان «غبار»

«ع» ، «ع» د کتور عبدالرحمن خان «محمودی»

د چاردهی وکیل د کابل د ولایت مربوط : «ع» ، عبدالحمید خان

د کومندان وکیل : «ع» ، سید احمد خان

د یقمان : «ع» ، «ع» ، «ع» ، «ع» ، محمد ایوب خان

د بگرامیو : «ع» ، «ع» ، «ع» ، «ع» ، محمد انور خان

د سروبی وکیل د کابل د ولایت مربوط	ع ، امیر محمد خان
د پیکان و لنگ	» » » » » سید حبیب الله خان
د دایز نسکی	» » » » » شاه مدار علی خان
د دایکندی	» » » » » علی احمد خان
د لورگر	» » » » » سید کلاب شاه خان
د کلنگار د لورگر	» » » » » خواجه محمد رحیم خان
د وردگو	» » » » » صاحبان خان
د لعل و سر جنګل	» » » » » سید محمد اکبر خان
د شهرستان	» » » » » محمد موسی خان
د میدان	» » » » » نور علم خان
د بهسودو	» » » » » سید آقا خان
د فندهار د مرکز وکیل	» » » » » عبدالجی خان » حبیبی »
د فندهار وکیل د ولایت مربوط	» » » » » تاج کل خان
د خنګی	» » » » » جلال الدین خان
د ارزګان	» » » » » خدای رحیم خان
د ترنگ او جلدک وکیل	» » » » » خدای رحیم خان
د نایه وچوبان	» » » » » درابی خان
د دهر او ود	» » » » » دوست محمد خان
د نوزاد	» » » » » سلطان محمد خان
د شورابک	» » » » » سید محمد خان
د فلات	» » » » » شاد محمد خان
د اجرستان	» » » » » شیر محمد خان
د ارغنداو	» » » » » عبدالرؤف خان
د سخا کریز	» » » » » غلام حسن خان
د دهله	» » » » » لعل محمد خان
د گېز اب	» » » » » لعل محمد خان
د کور مسیر	» » » » » محمد ابراهیم خان
د کیشک نخود	» » » » » سردار محمد حیدر خان

د کابل کالونی

03

د غور اتو و کبیل د هرات د ولایت مربوط	ع ، نجیب الله خان
د پسا بندو » » » »	» ، » ، بن محمد خان
د مزار شریف د مرکز و کبیل .	» ، خال محمد خان «خسته»
د کوشنده و کبیل د مزار شریف د ولایت مربوط	» ، میرزا احمد مدنی خان
د بلخ » » » »	» ، میرزا الدین خان
د شیرخان » » » »	» ، محمد اسلام خان
د دولت آباد » » » »	» ، محمد حسین خان
د سنگ چارک » » » »	» ، عبدالقهار خان
د نهر شاهی » » » »	» ، محمد داؤد خان
د سرپل » » » »	» ، محمد قاسم خان
د سمنگان » » » »	» ، عصمت الله خان «شرقی»
د شور تپی » » » »	» ، محمد مراد خان
د فرقین » » » »	» ، محمد یوسف خان
د دره صوف » » » »	» ، اشرف علی خان
د قطغن د مرکز و کبیل	» ، سید عمر خان
د قلعه زال و کبیل د قطغن د ولایت مربوط	» ، اختر محمد خان
د اندراب » » » »	» ، عبدالاحد خان
د تالقانو » » » »	» ، عبدالاول خان
د بلخ د وری او غوری » » » »	» ، مرزا عبدالله خان
د قندوز » » » »	» ، عبدالعزیز خان
د نهرین » » » »	» ، عبدالغفور خان
د چایاب » » » »	» ، عبدالله خان
د چال او اشکیش » » » »	» ، عبدالوهاب خان
د حضرت امام صاحب » » » »	» ، علی مراد خان
د خان آباد » » » »	» ، علام حیدر خان
د فرخار و کبیل د قطغن د ولایت مربوط	ع مبر محمد طاهر خان
د خوست او فرنسک » » » »	» ، میر محمد عمر خان
د بنکی قلعه » » » »	» ، محمد نبی خان
د رستاق » » » »	» ، نجم الدین خان
د دوشی » » » »	» ، سخی امین خان

د فرغیو	و کیل	دمشرقی	دولایت	مربوط	» ، ، بسم الله خان
د خاص کنړ	»	»	»	»	» ، جلات خان
د خو کی	»	»	»	»	» ، عبدالعبدود خان
د سر کنړو	»	»	»	»	» ، سید فقیر احمد خان
د شینوارو	»	»	»	»	» ، سید قدرت شاه خان
د اسمار د مرکز	»	»	»	»	» ، محمد الله خان
د کامدیش دلنډې سین و کیل	»	»			» ، ملک محمد جان خان
د بیچ د د ری و کیل د مشرقی	»	»			» ، مرزا محمد جان خان
د سرخ رود	»	»	»	»	» ، محمد رفیق خان
د غلجانی حصارک	»	»	»	»	» ، محمد زمان خان
د کنړ د مرکز	»	»	»	»	» ، محمد صدیق خان
د رودانو	»	»	»	»	» ، مرزا محمد عثمان خان
د وایسکل	»	»	»	»	» ، مرزا محمد عظیم خان
د اچین	»	»	»	»	» ، مرزا بهرام خان
د کامی	»	»	»	»	» ، محمد فرخ شاه خان
د کوز کنړ	»	»	»	»	» ، محمد موسی خان
د لغمان	»	»	»	»	» ، محمد نسیم خان
د نورستان	»	»	»	»	» ، مشک علم خان
د خو کیانو	»	»	»	»	» ، میراجان خان
د مومندری	»	»	»	»	» ، ننګرهار خان
د ننګرهار د کوچیو	»	»	»	»	» ، گل اصف خان
د گردېز	و کیل	د جنوبی	دولایت	مربوط	» ، سعادت خان
د خوست دنډیو	»	»	»	»	» ، الله میر خان
د لخوا لمبو میدان	»	»	»	»	» ، خېلو خان
د جانی خېلو	»	»	»	»	» ، دز مند جان خان
د ارگون	»	»	»	»	» ، رزیم خان
د موسی خېلو	»	»	»	»	» ، عمر شاه خان

د اعیانو ریاست

رئيس : ع، ج، س، ع فضل احمد خان

» مجدی دی «

لوی معین : ع، س عبد الجبار خان

دوهم معین : ع، س عبد الغفار خان

دمجلس منشی : ع، میرزا محمد و د خان

دمجلس اعضاء : ع، س محمد اسحق خان

» ع، س محمد امین خان

(خوگبانی)

» ع، س محمد انور خان

(بسل)

» ع، خواجہ جانگل خان

» ع، عبد الحکیم خان

» ع، عبد الغفور خان

» ع، ايشان امان الدين خان

ع، ج، س، ع فضل احمد خان (مجدی)

داعیان رئیس

» ع، شرف الدين خان

» ع، جان محمد خان

» ع، معاذ الله خان

» ع، محمد میر خان

» ع، درويزه خان

» ع، حاجی عبد الحکیم خان

» ع، عبد الستار خان

» ع، علی احمد خان

» ع، آخند زاده محمد رسول خان

» ع، محمد اکبر خان

اداری دواير :

د تحریراتو مامور : ع، محمد حسین خان

د اجرا لایې : ع، امام الدين خان

د کترو ل : ع، محمد یونس خان

د دربار وزارت

ع، ج والا حضرت سردار احمد شاه خان
د دربار وزیر

وزیر : ع، ج والا حضرت سردار
احمد شاه خان

امری معین دوزیر

په رتبه : ع، ج محمد حیدر خان
دوهم معین : ع، ص حاجی امین الله خان
ناظم : « د محمد آصف خان
د کمیشنرول عمومی مدیر : ع میر امام الدین خان
د شاهانه حضور ددواخانې

عمومی مدیر : ع، میر عبدالغنی خان
د تنظیماتو مدیر : س، محمد زلمی خان
د اجرایې مدیر : ص، شیر احمد خان
د تهریفاتو معاون : س، عبدالله خان
» » : ص، غلام نبی خان

د تحریراتو او د اوراقو
مدیر : ص، حافظ محمد عظیم خان

د نقلیې مدیر : ص، میر اکبر خان.
د خزایې مدیر : ص، عبدالباقی خان
د کارخانې ناظر : س، محمد عثماني خان
فراشباهی : ص، عبدالرشید خان

د شاهانه حضور مصاحبین :

ع، ج سردار احمد علی خان

ع، س « محمد حکیم خان

»، « عبدالرزاق خان

د داخلي روزنامو او مجلو ليكنونكي

الف هرگز :-	
د اصلاح روزنامه	: مدير او ليكونكي ښاغلي محمد محسن خان (فيروز)
د انيس » »	: » » اودامتياز خاوند محمد يونس خان (حيران)
د آريارنامياشتني مجله	: » » ښاغلي محمد ابراهيم خان (خليل)
د كابل پنځلس ورځنۍ مجله	: ليكونكي ښاغلي بينوا
د اقتصاد » »	: د انطباعاتو د عمومي مديريت له خوا نشر يږي
د ژوندون » »	: مدير عبدالحكيم خان نوري
د اردو مياشتني مجله	: د عمومي اركانو حزب درياست له خوا خپه نشر يږي
د روغتيا » »	: مدير او ليكونكي ښاغلي دكتور عبدالغني خان (افضل)
د پښتون ټولنيزه مجله	: مدير ښاغلي علي احمد خان نعيمی
د افغانستان د دورې مياشتني مجله	: د نشریاتو درسمې څانگې خپه نشر يږي
د پارسۍ آريانا دائرة المعارف	: د دائرة المعارف د انجمن له خوا نشر يږي
د پښتو » » »	: د پښتو ټولنې له خوا نشر يږي
د برک سبز پنځلس ورځنۍ مجله	: ليكونكي ښاغلي رشيد خان لطيفی
د هيواد هفته وار جريده	: چلونكي ښاغلي صديق الله خان رښتين
د عرفان مجله	: » » عبداللطيف خان اريان
ب - ولايات :	
د طلوع افغان د فندهار روزنامه	: مدير ښاغلي قيام الدين خان (خادم)
د اتفاق اسلام د هرات	: » » عبدالعلي خان (شايق) هروي
د مزار شريف بيدار چه په هفته كښي	: مدير ښاغلي عبد الغفور خان « جبار خيل »
دوه واره نشر يږي	
د فطرن اتحاد چه په هفته كښي دوه	
واره نشر يږي	: مدير ښاغلي مير امين الدين خان (انصاري)
د مشرقي اتحاد هفته كي جريده	: د مدير كښل ښاغلي محمد يونس خان (مراد)
د جنوبي وړانگه	: » » پاينده محمد خان رو هيلي
د مېمنې ستوري هفته كي جريده	: مدير ښاغلي محمد ناصر خان (غرفيت)
د فراه د سيستان	: د مدير كښل ښاغلي عبدالمنان خان (دردمند)
د بدخشان	: مدير او ليكونكي ښاغلي محمد قاسم خان (واجد)
د هرات ادبي مياشتني مجله	: » » محمد ابراهيم خان (وجاني)
د مزار د بلخ » »	: » » عبد الاحد خان (رقيم)
د انكار جريده	: » » فيض محمد خان (انكار)

شاهی دارالتحریر

سرمنشی

د سرمنشی کفیل

دلیری رتبی یحیث : ع ، ص حافظ نور محمد عثمان
« کپکدای »

د شاهی دارالتحریر مشاور

دلیری رتبی یحیث : ع ، ص سراج الدین خان « سمد »

دلیری خانیکې مدیر :

ددویمې « د دریمې

رتبی یحیث : ع ، عبدالقدوس خان

د خلرمې خانیکې مدیر

ددویمې رتبی یحیث : ع ، محمد دلاور خان « فاضی »

د شخصيې مدیر

د سرمنشی کفیل ع ، ص حافظ

نور محمد خان « کپکدای »

ددویمې رتبی یحیث : ع ، محمد جعفر خان

د عرایضو مدیر ددریمې رتبی یحیث : ع ، عبدالنبی خان

د شاهی دارالتحریر کتایدار د خلرمې رتبی

یحیث : ع ، غلام حیدر خان

درسای ما مور او د شاهانه حضور کتایدار : ص ، محمد همايون (اعتمادی)

تصویر حوض (دوراه) در نزدیکی کوه به بلندی ۱۷۰۰۰ فوت موقعیت دارد از این حوض بکراه چترال و دیگری بطرف نورستان می رود .
ماهی های خا لداد در این حوض و یک حوض دیگری که با یا تا نتر از آن واقع است به کثرت یافت می شود . در بای کو کچه از این حوض سرچشمه می گیرد .

د افغانستان با ننگ

د عالی شوری هیئت

رئیس	ع ، ج میر محمد حیدر خان «حسینی»
دریاست کفیل	ع ، ص خیر محمد خان
معاون	« ، » ، غلام سخی خان
دہولو خزانہ دار	« ، » ، نظر محمد خان
د تفتیش لوی مدیر	« ، » ، محمد حیدر خان «نیشان»
د مامورینو	« ، » ، حفیظ اللہ خان «منصوری»
د تحریراتو	« ، » ، سید احمد علی شاہ خان
د کنٹرول	« ، » ، صالح محمد خان
د دماغی	« ، » ، جنت خان «غروال»
د خارجہ ارتباط	« ، » ، مانگ چند
د داخلی خزانہ	« ، » ، سہراب خان
د اعتباراتو	« ، » ، محمد سرور خان
د اوراقو مامور	
د اسعار و دکنہ مامور	

د افغانستان بانک نما يندګان په ولاياتو کېږي:

د فندهار د نایبندګۍ لوی مدیر	ع ، سید اسحق خان
د هرات د نایبندګۍ د مدیر کفیل	ص ، جمع خان
د مزار شریف د » مدیر	نیک محمد خان
د اقبې » »	حسام الدین خان
د اندخوی » »	غلام محمد خان
د مشرفی ولایت د نایبندګۍ مدیر	محمد اکرم خان

اجرا آت صدرت عظمی

الف : محکمه تمیز :

- ۱- فقراتیکه بصورت مجموعی بفرض تمیزخواهی وغور
میشت محکمه واصل گشته .
(۲۳) فقره
- ۲- فقراتیکه نسبت عدم جریانات اصولی میجا کم ابتدائیه
و مرافعه بلا لحظه نقایص .
- جهت تکمیل نواقص به مراجعش ارسال و هدایت داده شده است
- ۳- در باره فقراتی که فیصله صادر شده است .
(۱۴) فقره
- ۴- فقراتیکه تحت اجرا است .
(۷) فقره
- (۲۳) فقره
- (۲) فقره

ب : محکمه مرافعه :

- ۱- فقراتیکه بصورت مجموعی بفرض مرافعه وغور
محکمه واصل گشته .
(۷) فقره را جمع به (۱۲) فقره
- ۲- در باره ما مورین که فیصله صادر شده است .
(۹) فقره
- ۳- فقراتیکه تحت اجرا است .
(۳) فقره

اجرا آت ریاست عمومی تفتیش :

الف : موضوعاتیکه بموجب احکام مقام صدرت بدوائر منسوبه آن بفرض اجرا آت
اصولی فرستاده شده .

- ۱- تحقیق فقرات تفتیش دوائر حکومتی اعلی پروان .
- ۲- » » » حکومتی کلان شیرغان .
- ۳- » فقره ضبطی (۱۲۰) جلد یوست مال عبدالرؤف .
- ۴- » فقره گفتگوئی محمد کریم خان و بانك ملی .
- ۵- » فقره ادعای تیکه داران نمکسار اند خوی بر علیه حاکم سابق اند خوی .
- ۶- » » عرض بنیاد بیگ بر علیه در ویزه خان
- ۷- » » مبر عزیز الله خان سرشته دار بدخشان .
- ۸- » » قرضه شرکت سرور لمپند از دافغانستان بانک .

تفریحات سال ۱۳۲۹ صدارت عظمیٰ

ع ، بیاضلی محمد امین خان عضو تفتیش
صدارت

ع ، بیاضلی عبداللہ خان افغان نویس
مدیر شعبہ اول تحریرات

ترفيعات سال ۱۳۲۹ وزارت امور خارجه

ع، یناغلای فضل محمد خان (شبرزاده)
مدیر یونو

ع، شاغلی محمد اشرف خان مجمدی
مدیر مامورین و اجرائیه

اجراآت صدارت عظمی

- ۹- تحقیق فقرہ عرض محمد خان و جمہ خان و شہزادہ و اختر محمد طایفہ عیلائی کتواز .
- ۱۰- » » خانہ نمبر ۵ قلعہ هزاراہ ہای چنداول در اثر عرض محمد نبی ولد سلطان محمد .
- ب ، فقراتیکہ نفتیش و اکثریہ آن تحقیق شدہ و بعضی تحت تحقیق است .
- ۱- فقرہ عرض محمود گملوی چغانسوری .
- ۲- » باقیداری ملا سنجیداد تیکہ دار نصار .
- ۳- نفتیش سال ۱۳۲۵-الی ۱۳۲۸ ریاست عمومی محاکمات صدارت عظمی .
- ۴- » » » » » مدیریت عمومی مامورین »
- ۵- » » » » » مدیریت عمومی عارضین »
- ۶- » » » » » مدیریت عمومی اوراق »
- ۷- » » » » » مدیریت شعبہ اول و دوم و سوم صدارت عظمی .
- ۸- » » » » » مدیریت اجرائیہ و کنترول »
- ۹- تحقیق نفتیش چہار سالہ حسابات مدیریت عمومی حمل و نقل .
- ۱۰- نفتیش فقرہ عرض بیر سنکھ .

اجراآت سنه ۱۳۲۹ وزارت امور

خارجه

در ظرف سال ۱۳۲۹ اجراآتیکه وزارت امور خارجه بعمل آمده بر خی از فقرات عمده آنرا بفرض مزید معلومات فارغین محترم سالنامه کابل در معرض نشر و اشاعه میگذاریم.

الف : اجراآت شعبه اول مدیریت عمومی سیاسی :

قبلاً بین دولتین افغانستان و ایران پروتوکول موقتی اعاده مجرمین و متهمین بامضا رسیده بود که همه ساله بموافقت طرفین تمدید و برطبق آن راجع به استرداد مجرمین اقدامات میشد. اما در سنه (۱۳۲۹) بین حکومتین افغانستان و ایران چنین تجویز شد که باید قرار داد استرداد مجرمین دولتین افغانستان و ایران بصورت دائمی منعقد شود چنانچه نمایندگان دولتین درباره اصلاح و تعدیل قرارداد مذکور نظریات خود را یک بادیگر تبادل و بالاخره بصورت عمومی طرف قبول حکومتین واقع و تنها پسکی دوماده قرارداد مذکور هنوز تحت مذاکره و بحث بوده و آنهم در آتیة قریب فیصله و فرار داد مذکور بصورت دائمی بین دولتین عقد و امضا خواهد شد.

همکذا موافقه نامه سال ۱۳۰۷ کمیسیون سرحدی بین افغانستان و ایران که برای حل امور قضایای سرحدی مملکتین بامضا رسیده بود و در هر سال در صورت موافقت دولتین تجدید و به اثر آن اجراآت می گردید کنون حسب تقاضای حکومتین افغانستان و ایران بعضی تعدیلات به قرارداد مذکور بعمل آمده و طرفین موافقت نمودند که قرارداد مذکور را بصورت دائمی نمایندگان طرفین امضاء نمایند. از اجراآت عمده دیگر شعبه اول مدیریت عمومی سیاسی موضوع رود هیرمند و آمدن کمیسیون بیطرف میباشد که نمایندگان دولتین افغانستان و ایران در واشنگتن موافقه نمودند که هیئت متخصصین بیطرف بفاک طرفین آمده مشاهدات خویش را بصورت عملی و تشخیصکی وغیر رسمی بعمل بیاورند.

همان بود که هیئت مذکور بتاريخ ۱۸ اکتوبر (۱۹۵۰) به کابل وارد و بعد از ۲۱ روز توقف در افغانستان بتاريخ ۸ نومبر (۱۹۵۰) بطرف خاک ایران عزیمت نمودند و ممکن عنقریب نظریات خویش را راجع به حل و تصفیه رود هیرمند بمرکز طرفین بفرستند. دولتین در ظرف شصت روز قبولی و باعدم قبولی خویش را به پیشنهاد هیئت مذکور اعلام خواهند داشت.

ترفيعات سال ۱۳۲۹ صدارت عظمی

ع. بياغلی محمدامين خان عضو ققنقش
صدارت

ع. بياغلی عبدالله خان افغان نويس
مدير شعبة اول تحريريات

سفراء کبار و وزیر مختار جدید به دوزخار کابل

جلا انساب - جمال پتيل سفیر کثیر
دولت جمهوري ترکيه بدو بار کابل

جلا انساب آقای فرانسکو فونینا نا
وزیر مختار ايطاليا بدو بار کابل

جلا انساب آقای برتنو مار سل
سفیر کثیر دولت جمهوري فرانسه
بدو بار کابل

اجراآت ریاست تشریفات :

الف ، دولت پادشاهی افغانستان بدوره سال ۱۳۲۹ ماموریت های ویژه خویش را در پشاور و چمن بتاریخ ۹ نوامبر ۱۹۴۹ بقونسلیگری مبدل و عالیقدر عبدالقیوم خان را به حیث قونسل خویش در پشاور و صداقتاب عبدالغفور خان را به صفت کفیل قونسلیگری افغانی در کویت مقرر نمود .

ب ، دولت پادشاهی افغانستان ع ، ج ، س ، ا جنرال سردار اسدالله خان سراج را بحیث سفیر کبیر و نماینده فوق العاده خویش بعوض جلالتاب محمداکرم خان به دولت جمهوری ترکیه معرفی و اگریمان جلالتاب شانرا بتاریخ ۲۴ میزان ۱۳۲۹ از حکومت ترکیه طالب و بالاخره دولت جمهوری ترکیه به تقرر جلالتاب موصوف موافقت و موافقه نامه شان بتاریخ ۸ عرق ۱۳۲۹ موصلت نمود . جلالتاب سردار اسدالله خان سراج بحیث سفیر کبیر و نماینده فوق العاده افغانی در انقره اعتمادنامه خویش را بصورت جلالتاب محترم رئیس جمهور مملکت ترکیه تقدیم نمودند .

ج - نظر به موافقتی که بین دولتن افغانستان و هسپانیه در باب قیام مناسبات سیاسی قبلاً درمادرید بعمل آمده بود دولت پادشاهی افغانستان جلالتاب جنرال محمد عمر خان سفیر کبیر افغانی درباریس را بتاریخ ۲۷ سنبله ۱۳۲۹ ذریعه وزارت مختاری اعلامحضرت معظم همایونی در عراق بحیث وزیر مختار و نماینده فوق العاده خویش توسط وزیر مختار هسپانیه مقیم بغداد بدولت هسپانیه معرفی و دولت هسپانیه به تقرر جلالتاب جنرال محمد عمر خان موافقت خویش را اظهار و همکذا حکومت هسپانیه جلالتاب آقای جوان منویل دوارستوگوئی وزیر مختار متعین عراق خویش را توسط وزارت مختاری افغانی درعراف به صفت وزیر مختار و نماینده فوق العاده خویش بتاریخ ۸ جوزا ۱۳۲۹ بدربار کابل معرفی و چنانچه جلالتاب موصوف بتاریخ ۱۷ اسد ۱۳۲۹ از طریق طورخم وارد کابل گردیده وبساعت یازده ونیم بجه قبل ازظهر روز شنبه ۲۷ اسد ۱۳۲۹ باتشریفات معموله به قصر دلکش باحضور ذات اقدس ملکوکانه شرفیاب و اعتماد نامه خودرا تقدیم فرمودند .

ورود سفرای کبار ووزارای مختار :

الف ، جلالتاب مارسل برتلو را بعوض جلالتاب هانری رو دولت جمهوری فرانسه بحیث سفیر کبیر و نماینده فوق العاده خویش بدربار دولت پادشاهی افغانستان معرفی

و جلال‌آباد موصوف بتاريخ ۱۸ عقرب ۱۳۲۹ از طریق طورخم وارد کابل گردید و روز چهارشنبه مؤرخه ۳۰ عقرب ۱۳۲۹ ساعت ده و نیم بجه قبل از ظهر با تشریفات معموله در قصر دلکشا اعتمادنامه خویش را به حضور اعلیحضرت همایونی تقدیم فرمودند .
ب : جلال‌آباد آقای فرانکو فونتانارا دولت جمهوریه ایتالیا بعوض جلال‌آباد کلیسی بعیث وزیر مختار خویش بدربار دولت بادشاهی افغانستان معرفی و چنانچه جلال‌آباد موصوف ساعت دوازده بجه قبل از ظهر روز ۱۶ عقرب ۱۳۲۹ از طریق سرحد داری طورخم وارد کابل گردیده و ساعت یازده و نیم بجه روز چهارشنبه ۳۰ عقرب با تشریفات معموله در قصر دلکشا بحضور ذات ملوکانه شرفیاب و اعتمادنامه خود را تقدیم فرمودند .

دوم - اجراآت امور بین‌المللی وزارت خارجه :

از اجراآت وزارت جلبه امور خارجه که در ساحة امور بین‌المللی در ظرف سال ۱۳۲۹ بعمل آمده اینک فقرات عمده آنرا بصورت اختصار بعرض میرسانیم .

الف : مدیریت عمومی یونو : -

- ۱ - حسب خواهش مؤسسه یونو معرفی نمودن و فرستادن متخصمین افغانی برای توسعه معلومات در شقوق مربوطه شان بخرج مؤسسه یونو به ممالک خارجه .
اول - از وزارت مخابرات آقای محمد حسین خان مدیر عمومی تلگراف برای توسعه معلومات در شقوق تلگراف و راه‌یو به فرانسه .
دوم - عبدالعزیز خان مدیر عمومی تلیفون وزارت موصوف برای توسعه معلومات تلیفون برای چهار ماده درسودن .
- ۲ - از وزارت معادن آقای دکتر عبدالله خان برای توسعه معلومات معدنیات به لندن و آقای سلطان احمد خان برای توسعه معلومات بطرول به امریکا اعزام شده اند .
- ۳ - فرار خواهش نماینده دائمی افغانی در مؤسسه یوان نظریه باینسکه امور دفتر نمایندگی افغانی یوماً قیوماً در انکشاف و ازدیاد میباشد تقاضای فرستادن اعضا مزید را مینمود و از جانب دیگر مؤسسه یونو برای توسعه معلومات اعضای نمایندگی های ممالک عضو کورسی نسبت به امور مربوطه یونو تشکیل و از افغانستان هم کاندید هائی که دارای دیپلوم لیسانسه باشند مطالبه کرده بودند لهذا نیاغلو محمد اسمعیل خان، محمد امین خان و عبدالعزیز خان لیسانسه فاکولته حقوق و علوم سیاسی که مدتی در شعبه یونوی وزارت خارجه عملاً ایفای وظیفه نموده بودند اعزام شدند تا بعیث آتشه در نمایندگی دائمی کار

و در غین زمان به کورس فوق نیز شمولیت ورزند و در آینده هم اگر همچو کورسهای معلومات بین المللی دایر میشود شامل شوند.

۴ - چنانچه در ضمن اجراءات سال ۱۳۲۸ ریاست بین المللی وزارت خارجه راجع بامضاء پروتوکول های متذکره فقره الف، ب و ج ذکر بعمل آمده بود اما قرار اطلاع نمایندگی افغانی مراتب قانونی استناد فرق تکمیل نشده بود لهذا در این سینه اعتبارنامه بنام ع، ج، س، ا عبدالحجین خان عزیز نماینده دائمی افغانی در یوان ارسال و بایشان هدایت داده شده تاالتحاق افغانستان را باسناد مذکور بهؤسسه یوان اعلام نماید.

۵ - نظر بخواهش منشی عمومی مؤسسه ملل متحده برای از بین بردن فاقگی و فلاکت اطفال بینوای جهان ارنقطه نظر همدردی و همسکاری ۱۲۰۰ دالر از طرف ریاست روزنتون بنام اعانه داده شده.

۶ - از طرف شعبه حمایه اطفال بین المللی مؤسسه متحده يك مقدار ادویه، اسباب شفاخانه شیر و غیره برای اطفال بی بضاعت افغانستان طور اعانه فرستاده شده و از طرف ریاست روزنتون به اطفال بی بضاعت توزیع گردید.

۷ - نسبت به تعرض کوریای شمالی بر کوریای جنوبی از طرف بناغلی تربیگولی منشی عمومی ملل متحده راجع به تصمیمات تاریخی ۲۵-۲۷ جون ۱۹۵۰ شورای امنیت تلگرام هائی عنوانی حکومت افغانستان مواصلت و نظریه حکومت متبوعه مارا درباره فیصله مجلس امنیت راجع بجنیکت کوریا طالعاب شده بود جواباً تلگرامیکه از طرف افغانستان بمنوان منشی عمومی ملل متحده مخابره شده بود اینست: « دولت افغانستان از نقطه نظر اینکه همیشه مخالف متجاوز بوده و هست فیصله شورای امنیت را که در جلسه ۲۵ - ۲۷ جون ۱۹۵۰ اتخاذ نموده تأیید می نماید ولی بنا بر اندیشه وضعیت فیصله نا گردیده بپشتونستان از کمک بکوریای جنوبی عذر می خواهد، اما موسسه یونو ذریعه تلگرام مورخه ۱۴ جولائی خویش راجع بامسکانات تهیه قوای مسلح و مخصوصاً قوای امنی نیز بما اطلاع داده بود که ما ذریعه تلگرام مورخه ۲ - ۵ - ۲۹ به منشی عمومی یونو اطلاع داده ایم که بنا بر علتی که در تلگرام مورخه ۸ جولائی خود توضیح نموده ایم دولت افغانستان از هر نوع کمک بکوریای جنوبی معذرت می خواهد؟ قرار اطلاعات مابعد نمایندگی افغانی در یوان منشی عمومی موسسه ملل متحده مجدداً برای رفع ضروریات فوری مردم کوریا از قبیل ادویه مواد خورا که و دیسگر ضروریات اولیه حیاتیة ازاغانستان کمک لازمه خواسته بود لهذا باز به اطلاع نمایندگی رسانیده شد تا از معاونت بکوروبه معذرت بخواهند.

۸- نسبت پر روز ۲۴ اکتوبر که روز تاسیس موسسه ملل متحده می باشد طبق ترتیب سال گذشته باستقبال روز مذکور از طرف وزارت معارف و ریاست مستقل مطبوعات نشریاتی بعمل آمده و تحت عنوان (مجله فوق العاده عرفان) برخی از اجراءات یوان را شایع و ستایش نمود .

۹- جلسه پنجم اسماعله عمومی بتاريخ ۱۹ ستمبر ۱۹۵۰ در لیکسکس انعقاد و از طرف افغانستان عالیقدر جلالتماب سردار اعلی عبدالجسین خان عزیز نماینده دائمی افغانی دریونو بحیث رئیس و عالیقدر جلالتماب عبدالعزیز خان عزیز شارژ دافر سفارت کبرای افغانی در واشنگتن بحیث عضو اول و بناغلی عبدالرحمن خان پژواک آتشه مطبوعاتی افغانی در لندن و بناغلی نور احمد خان اعتمادی سر کاتب و عبدالجکیم خان طبیبی آتشه سفارت کبرای افغانی در واشنگتن و سلطان احمد خان کاکر ، کاتب نمایندگی و حکم چد خان نماینده بانک افغانی بحیث عضو شامل شده اند فرار اطلاع نمایندگی دائمی افغانی در یوان از جمله ۷۳ فقره موضوعات مندرجه اجنده جلسه پنجم اسماعله عمومی تا کنون یکگی قبول شدن حکومت هسپانیه د رموسسه ملل متحده و دیگرش (الحق اریتریا به حبشه) می باشد و ختم اسماعله تا هنوز اعلام نشده .

ب : مدیریت عمومی کنفرانس ها :

۱- آقای محمد سرور خان رنا نائب دوم سفارت کبرای افغانی در طهران بکنفرانس بین المللی ملخ که بتاريخ ۲۱ برج اسد در طهران منعقد شده بود بحیث نماینده افغانستان شمولیت ورزید .

۲- عالیقدر صداقتاب غلام صدیق خان منخصص زراعت آمر زراعتی بشلان بحیث نماینده افغانی در کنفرانس بین المللی ملخ که بتاريخ ۶ نومبر در نیود هلی انعقاد گردیده بود شمولیت ورزید .

۳- عالیقدر صداقتاب دکتور فقیر محمد خان رئیس تشکیلات وزارت صحتیه به کنفرانس سوم کمیسیون مدلی برای جنوب شرق آسیا که بتاريخ ۲۲ الی ۲۶ ستمبر ۱۹۵۰ در سیلون انعقاد گردیده بود شمولیت ورزید .

۴- آقای دکتور کرام الدین خان در جلسه جراحان حربی امریکا که به تاریخ ۹ الی ۱۱ نومبر ۱۹۵۰ در نیویارک انعقاد یافته بود بحیث نماینده افغانستان شامل شدند .

۵- عالیقدر جلالتماب محمد عثمان خان امیری وزیر مختار اعلی حضرت هائیونی در روم

ترقیعات سال ۱۳۲۹ وزارت حربیہ

ع، ش سید حسن خان فرقه مشرقانی
فوماندان ح، پ

ع، ع، ش، نور محمد خان
نائب سالار

ح، بٹاغلی محمد رسول خان غنیمت شراول
فوماندان ح، ش

ع، ش محمد حسین خان فرقه مشرقانی

توفیعات سال ۱۳۲۹ وزارت داخله

شدها والہ خان کید کدیر
سرماہور یو لیس کابل

ح . بنافلی محمد علی خان غندمتر اول
قوماندانی ژاندارمه امنیه کابل

ح بنافلی عبدالرزق خان غندمتر اول
کپل قوماندانی مرو لایت کابل

- بعیت عضو افتخاری به کنفرانس بین المللی امراض شش که بتاريخ ۱۵ الی ۱۹ ستمبر سال جاری در روم منعقد گردیده شمولیت ورزیدند .
- ۶- آقای عبدالستار خان شالیزی کفیل مدیریت عمومی کارگر در جلسه دوم کمیته مشورتی کارگران آسیائی منعقدہ تاریخی ۱۸ ستمبر ۱۹۵۰ در اندونیزیا بعیت نماینده افغانی شامل شدند .
- ۷- آقای عبدالستار خان شالیزی کفیل مدیریت عمومی کار و کارگر بعیت نماینده افغانستان به کنفرانس تختی کی منطقوی آسیائی که بتاريخ ۲۶ ستمبر در کراچی انعقاد گردیده بود شمولیت ورزید .
- ۸- عالیقدر صداقتماب میرامان الدین خان انصاری رئیس فاکولته ادبیات بعیت نماینده افغانی در یازدهمین کنفرانس عرفانی بین المللی که از تاریخ ۶ الی ۱۴ جولائی ۱۹۵۰ در جنوا منعقد شده بود شمولیت ورزیدند .
- ۹- آقای محمد علی خان ترجمان وزارت مختاری افغانی در روم بعیت مشاهده در بیست و چهارمین کنفرانس بین المللی اجتماعی که در ماه ستمبر ۱۹۵۰ در شهر روم منعقد شده بود شامل شد .
- ۱۰- عالیقدر صداقتماب دوکتور محمدانسان خان رئیس پوهنتون بعیت رئیس عالیقدر صداقتماب میرامان الدین خان انصاری بعیت عضو در کنفرانس پنجم یونسکو که بتاريخ ۱۷ می ۱۹۵۰ در فلورانس انعقاد یافته بود شمولیت ورزیدند .
- ۱۱- عالیقدر جلالتماب نجیب الله خان سفیر کبیر اعلیحضرت همایونی در بنو دهللی در کنفرانس انجمن هندی بروابط فرهنگی که بتاريخ ۱۹ اپریل ۱۹۵۰ در دهللی انعقاد یافته بود شمولیت ورزیدند .
- ۱۲- عالیقدر محمد حسین خان مدیر عمومی تلگراف وزارت مخابرات بعیت نماینده افغانی در کنفرانس مصلحتی رادیو که به ماه اگست ۱۹۵۰ در دهللی انعقاد یافته بود شمولیت ورزیدند .
- ۱۳- عالیقدر جلالتماب سردار عالی جنرال محمد عمر خان سفیر کبیر اعلیحضرت همایونی در یاریس براسامبله تجویز مجدد اخلاقی که در شهر (سویس) در اواخر ماه ستمبر صورت گرفته بود شمولیت ورزیدند .
- ۱۴- شرکت سرویس فضائی (ایرجینووا) پیشنهاد نمود که یک طیاره را امتحاناً جهت حمل و نقل حیاج افغانی الی جده سکابل ارسال دارد چنانچه پس از موافقه طیاره

مذکور در ماه سنبله سال جاری وارد کابل گردیده و یک عده حجاج افغانی را در موسم حج از کابل الی جده رسانیده و پس از ختم حج حاجیان بوسیله همان طیاره بکابل عودت داده شدند و علاوه بر شرکت مذکور پیشنهاد نمود که برای همه ساله در موقع حج یک طیاره مذکور بکابل رفت و آمد نماید . اما این موضوع تحت غور و تدقیق قرار گرفته و تا هنوز فیصله قطعی بعمل نیامده است .

۱۵- نظر بمفاهمه بین حکومتین افغانستان و هندوستان عالیقدر جلالتاب دو کشور حبیب الله خان سفیر کبیر اعلیحضرت همایونی در هند با حکومت هندوستان راجه به تاسیس سرویس هوایی بین افغانستان و هند مذاکره نموده و به آن صورت قرار داد بین مملکتین تنظیم و ترتیب گردیده و تحت غور مقامات ذیصلاحیت قرار گرفته و تا هنوز قرارداد مذکور به امضاء نرسیده و تحت اجرا آت لازم است .

ج- شعبه حقوق و معاهدات :

۱- قرار داد رادیو تلگرافی افغانستان و هندوستان منعقد ۲۲ فوس ۱۳۲۸ بتاریخ ماه می ۱۹۵۰ به ثبت دفتر و ان رسانیده شده است تصدیق نامه ثبت آن تحت ۲۰۰۴ مورخه ۱۶ جولائی ۱۹۵۰ (ض نمبر ۷۴۱) بامضاء منشی عمومی یونایتد نیشنز به این وزارت مواسلت ورزیده است .

۲- معاهده مودت بین افغانستان و هندوستان منعقد ۴ جنوری ۱۹۵۰ بعد از مراحل اصولی بتاریخ ۱۰ آسد ۱۳۲۹ به تصدیق حضور اعلیحضرت همایونی رسیده و تاریخ ۷ میزان ۱۳۲۹ مصدقه معاهده مذکور بین نماینده گان مختار طرفین تعاطی و مرعی الاجرا گردیده است .

۳- معاهده مودت بین افغانستان و لبنان بتاریخ ۱۴ سنبله ۱۳۲۹ مطابق ۶ ستمبر ۱۹۵۰ توسط عالیقدر جلالتاب سردار عالی غلام یحیی خان طرزی وزیر مختار اعلیحضرت همایونی در عراق و سوریه و لبنان و اردنی هاشمی و جلالتاب فیلیپ نقلا وزیر امور خارجه و مقربین لبنان در بیروت عقد و امضاء گردیده است .

۴- معاهده مودت بین افغانستان و شرق اردن بتاریخ ۱۱ میزان ۱۳۲۹ توسط نمایندگان مختار طرفین عقد و امضاء گردیده است .

۵- معاهده مودت بین افغانستان و سوریه بتاریخ ۱۹ میزان ۱۳۲۹ توسط نمایندگان طرفین عقد و امضاء گردیده است .

- ۶- پروتو کول های سرحدی افغانستان و شوروی که به تاریخ ۲۹ دسمبر ۱۹۴۸ از طرف کمسیون های مختلفه افغانی و شوروی در تاشکند با همضا رسیده است بتاريخ ۳۰ نور بفرض طلی مراحل قانونی برباست شورای ملی ارسال شده است .
- ۷- بتاريخ ۱۵-۸-۲۹ کاپی فارسی و انگلیسی معاهده مودت بین افغانستان و هندوستان جهت ثبت دفتر یونو ارسال شده است .
- ۸- از اینجا که در نظر است مراتب مودت در روابط حسنه بین افغانستان و اطریش برقرار گردد شعبه معاهدات پروژه معاهده مودت را تدوین و بتاريخ ۵ عقرب ۱۳۲۹ جهت اجراآت لازم به سفارت کبرای افغانی در پاریس ارسال نمود .
- ۹- کاپی فارسی و عربی معاهده مودت بین افغانستان و لبنان بتاريخ ۹ عقرب ۱۳۲۹ بفرض طلی مراحل قانونی برباست شورای ملی ارسال شده است .
- ۱۰- در باب قیام مذاکرات سیاسی بین دولتين افغانستان و هسپانیه موافقت بعمل آمد چنانچه قبلاً هم ذکر شد که در ماه اسد ۱۳۲۹ وزیر مختار هسپانیه مقیم بغداد که در عین زمان بحیث وزیر مختار دولت هسپانیه بدربار کابل معرفی شده بودند اعتماد نامه خود را بحضور اعلیحضرت معظم همایونی تقدیم نمود. از طرف حکومت متبوعه ما ع، ج، س، ا جنرال محمد عمر خان سفير کبیر افغانی در پاریس ، به صفت وزیر - ر مختار افغانی در هسپانیه معرفی گردید .

مدیریت مامورین

تغییر و تبدیل و ترفیعت و مقرریهای جدیدیکه در جریان سال ۱۳۲۹- از جانب مدیریت مامورین بعمل آمده قرار ذیل به اطلاع خوانندگان محترم رسانیده میشود .

الف . تقاعد .

ع، ص، ذوالفقار خان معین دوم قرار فرمان نمبر ۱۷۵۲-۸-۸- ۱۳۲۹ مقام عالی صدارت عظمی مستند بفرمان نمبر ۳۲۷۱ مورخه ۴۳ عقرب ۱۳۲۹ حضور شاهانه متقاعد .
ص، عبدالرحیم خان معاون اجرا تبه مدیریت عمومی اوراق قرار تصویب کمسیون وزارت متقاعد .

دوم ربيع تفاوت معاش :

ع، ص عبدالرحمن خان مدیر عمومی سیاسی قرار فرمان نمبر ۱۷۵۶-۸-۸- ۲۹ مقام صدارت عظمی حایز ربيع تفاوت معاش رتبه اول .

د کابل کالنه

ع. ص ، غلام محمد خان رئیس تشریفات بقرار فرمان نمبر ۱۷۵۲ - ۸ عقرب ۱۳۲۹
مقام صدارت عظمیٰ مستند بفرمان نمبر ۳۲۷۱ - ۳ عقرب ۱۳۲۹ حضور مبارک شاهانه
حایز ربح تفاوت معاش رتبه اول .

سوم ترفیعات :

ع ، محمد اشرف خان مجددی مدیر مامورین قرار فرمان نمبر ۹۴۴-۲-۷-۲۹ مقام
صدارت عظمیٰ ترفیعا برتبه سوم و به همان وظیفه سابقه بحفظ رتبه .

چهارم تقرر و تبدل :

ع ، فضل احمد خان شیرزاد قونسل افغانی در بهی قرار فرمان نمبر ۱۷۲۷-۱-۱۰-۲۹
مقام صدارت عظمیٰ تبدیلا بمدریت عمومی یونو .
ص ، سید مسعود خان معاون مدیریت عمومی یونو قرار فرمان نمبر ۵۳۳ - ۴-۳-۲۹
مقام صدارت عظمیٰ تبدیلا به سرکتابت سفارت کبرای افغانی در لندن .
ص ، غلام محمد خان نیک زاد سرکاتب وزارت مختاری افغانی در تاشکنت قرار
تصویب نمبر ۹۸۰-۱۲-۳-۲۹ کمیسیون وزارت بحیث معاون تشریفاتی ریاست تشریفات .
ص ، محمد یوسف خان کفیل مدیر شعبه اول قونسلگری قرار فرمان نمبر ۷۱۱-۴-۴-۲۹
صدارت عظمیٰ تبدیلا بسرکتابت وزارت مختاری افغانی در عراق .
ص ، محمد اختر خان معاون شعبه اول قونسلگری قرار فرمان نمبر ۷۱۱-۴-۴-۲۹ مقام
عالی صدارت عظمیٰ بعوض محمد یوسف خان مدیر شعبه اول قونسلگری .
ص ، محمد نعیم خان سرکاتب وزارت مختاری افغانی در عراق قرار فرمان نمبر
۷۱۱-۴-۴-۲۹ صدارت عظمیٰ بسرکتابت سفارت کبرای افغانی در فرانسه
ص ، محمد شریف خان ازیر سابق مدیر مجله ژوندون و عضو تفتیش مدیریت عمومی
کار و کارگر قرار تصویب مجلس وزارت تبدیلا بمعاونی مدیریت اول قونسلگری
بحفظ رتبه .
ص ، علی محمد خان لویاب قرار تصویب کمیسیون وزارت بماموریت رتبه ۶ و بحیث معاون
اداری ریاست تشریفات .

ص محمد ایوب خان سرکاتب مدیریت عمومی کنفرانسها قرار تصویب نمبر $\frac{۵۷۹}{۲۹-۲-۱۴}$ کمیسیون
وزارت تبدیلا به کتابت سفارت کبرای افغانی در دهلی جدید .

ص محمد صدیق خان کاتب ریاست تشریفات قرار تصویب نمبر $\frac{۵۷۹}{۲۹-۲-۱۴}$ کمیسیون
وزارت تبدیلا بحیث ائشه سفارت کبرای افغانی در دهلی جدید .

ترفیعات سال ۱۳۲۹ وزارت حربیہ

ع، ش، سید حسن خان فرقه مشرٹانی
قوماندان ح، پ

ع، ع، ش، نور محمد خان
نائب سالار

ح، بناغلی محمد رسول خان غنہ مشراول
قوماندان ح، ش

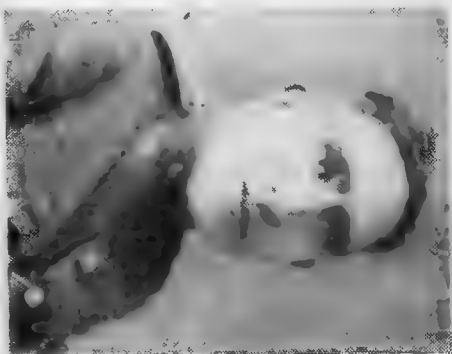

ع، ش محمد حسین خان فرقه مشرٹانی

تقریبات سال ۱۳۲۹ وزارت داخله

میرزا عطاء الله خان کیند کدیر
سرمایه ور یو لیس کابل

ح . میاغلی محمد علی خان غند مشر اول
قوماندانی تراندارمه امنیه کابل

ح . میاغلی عبدالمویر خان غند مشر اول
کابل قوماندانی مرکز ولایت کابل

سداقتمندان محمد امين خان اعتمـهـادی، عبدالمـریـز خان، محمد اسماعیل خان کاتبان ریاست تشریفات و مدیریت عمومی یونو تبدیلاً بحیث اتشه‌های نماینده کی افغانی دریونو بر حسب تصویب مجلس وزارت خارجه .

ص سید خلیل الله خان کاتب شعبه اول فونسل گری قرار تصویب کمیسیون وزارت به کفالت کتابت سفارت کبرای افغانی در لندن .

ص میر امان الله خان رحیمی معاون مدیریت مامورین قرار تصویب کمیسیون وزارت به سر کتابت وزارت مختاری افغانی در عراق .

ص ابوبکر خان کاتب سفارت کبرای افغانی در واشنگتون قرار تصویب کمیسیون وزارت با حفظ رتبه بمعاونی شعبه اجرائیه مدیریت عمومی اوراق .

نوت : ص محمد طاهر خان کاتب سفارت کبرای افغانی در لندن، ص محمد صدیق خان اتشه سفارت کبرای افغانی در واشنگتن، ص محمد یوسف خان سر کاتب وزارت مختاری افغانی در عراق، ص عید القفور خان سر کاتب سفارت کبرای افغانی در فرانسه و ص عبد الجلیل خان کاتب سفارت کبرای افغانی در کراچی بر کز احضار و برای کار دیگر مدنظر میباشد .

اجراآت وزارت جلیله داخله

الف- مقرری ها

- ۱- ع. ص عبدالوهاب خان مدیر عمومی قونسلگری وزارت خارج، بحیث معین وزارت داخله
- ۲- ع. ش. س. ع عبدالغنی خان فرقه مشر بحیث نائب الحکومه و قوماندان عسکری فندهار
- ۳- و. ج. سید عبدالله خان حا کم اعلیٰ فراه بحیث نائب الحکومه مزار شریف
- ۴- ع. ع. ص سید غلام رسول خان بحیث حا کم اعلیٰ میمنه
- ۵- ع. ع. ص عبدالله خان بحیث حا کم کلان دایزنګی
- ۶- ع. ع. غلام سرور خان بحیث حا کم کلان بلخ

ب- ترفیعات :

- ۱- ع. ص عبدالوهاب خان معین وزارت داخله از رتبه دوم برتبه اول
- ۲- ع. ص محمد امین خان رئیس احصائیه » دوم » اول
- ۳- ع. ع. ص میر عبدالعزیز خان حا کم اعلای پروان » دوم » اول
- ۴- ع. ع. ص سید غلام رسول خان حا کم اعلای میمنه » سوم » دوم
- ۵- ع. ع. غلام قادر خان حا کم کلان قندز » چهارم » سوم

ج- تعدیلات :

در اثر مشاهدات و نظریات ریاست تنظیمیه مشرقی و منظوری مقام صلاحیت دار حکومتی مهمند دره که حکومت درجه اول و حکومتی کاهه که حکومت درجه ۳ بوده درجات یشکی بدیگری و بنا بران حکم و مت مهمند دره بحکومت درجه ۳ و حکومت کاهه بحکومت درجه اول تبدیل شد.

اجراآت مهمه مدیریت عمومی سینما :

۱- در شهر فندهار که سینمای موفتی در اوایل سال ۱۳۲۷ در سالون مربوط ریاست بلدییه آغاز به فعالیت نموده بود در اوایل سال ۱۳۲۹ عمارت اساسی سینمای شهر فندهار تکمیل و بسلسله وظائف معارفی مدیریت سینما آغاز بیکار نمود و این عمارت اساسی در يك موقعیت اعلیٰ در دروازه هرات واقع و دستگاهای خیلی عصری جدید مال کمپنی ویسٹرن الکتریک که شهرت جهانی دارد دران نصب و نمایشات آن بجزران افتاده است چون وضع قوه برق شهر فندهار مساعد نبود دستگاه يك موتر مولد قوه برق به طاقت

بیست کلبوات از امریکایا وارد وجهت ادامه و جریان سینمای شهر قندهار در عمارت اساسی فوق الذکر نصب و بسکار انداخته شده است که طبق مطلوب خدمت می نماید .

۲- بسلسله وظایف مسلکی و معارفی مدیریت عمومی سینما های وزارت داخله در سال جاری عمارت سینمای شهر هرات تکمیل و حاضر خدمت گردیده که دستگاه معروف آی-کی آلمانی از طرف مدیریت سینما در آن نصب و بروز اول جشن استقلال وطن عزیز یعنی اول برج سنبله افتتاح و به فحش آغاز کرده و ادامه دارد چون در شهر هرات نظیر شهر قندهار قوه برق دائمی و مساعد وجود ندارد لهذا برای دوام نمایشات سینمای شهر هرات یک دستگاه مولد قوه برق بطاقت بیست کلبوات وارد و در عمارت سینمای مذکور نصب گردیده که موسسه مذکور بخدمات روزانه تنویری خویش ادامه می دهد .

۳- حسب پلان و پروژه که مدیریت عمومی سینما ها روی دست دارد نصب دستگاه و جریان سینما در شهر مزار شریف و بلخ مری برای سال ۱۳۳۰ در نظر است چنانچه برای ابتیاع دستگاه ها و سامان مربوط آن از کمیانی معروف امریکائی و یستر ن الکتریک اقدامات بعمل آمده و اعتبارات لازم فرستاده شده بود دستگاه های مذکور بسک-راجی مواصلت نموده و امید است تا اواخر سال جاری بوطن عزیز وارد شده و انتظارات فوق الذکر جامه عمل بپوشد .

۴- در جریان سال ۱۳۲۹ یک دستگاه سینما مال انجمن خیریه اسوان بتوسط عمال فنی مدیریت سینما ترمیم و در موسسه موصوفه نصب و تحت نظر مدیریت سینما بسکار انداخته شده چنانچه این دستگاه برای مستورات بخدمت خود ادامه می دهد فیلم های مورد ضرورت را که بذهن وسوبه مستورات از لحاظ های مختلفه نظام منزل تعلیم و تربیت و اخلاق و غیره مفید واقع شده می تواند نیز مدیریت عمومی سینما تهیه و تدارک نموده و بدسترس استفاده انجمن موصوفه می گذارد .

۵- چون از مدت ها باین طرف تورید فیلم ها از راه پاکستان مواجه به مشکلات بود حسب منظوری مقامات عالیله مدیر عمومی سینما مسافرتی به ایران نموده و به معاونت

مقام محترم سفارت کبیرای افغانی در نهران قرار داد هائی با متابع ایرانی عقد و امضاء شده که در اثر آن فیلمهای مفید فرانسوی، اسکلیسی، امریکائی، آلمانی، عربی و ترکی که دارای ترجمه فارسی نیز می باشد بکابل رسیده و این موضوع طبق قرار داد ادامه دارد .

۶- در سال ۱۳۲۹ از طرف مدیریت عمومی سینما یک دستگاه ۱۶ میلیمتری در روزهای جشن استقلال به بلغمری و در روزهای عبداضحی شهر مزارشریف با فیلمهای خوب ۱ رسال گردیده و باینصورت مشاهدات مقنضی برای نصب دستگاه های بزرگ در نقاط مذکوره حاصل گردیده و در پیرو این اقدام در سال ۱۳۳۰ دستگاه های ۳۵ میلیمتری در نقاط مذکوره نصب می گردد .

۷- چون در حصه باغ نواب که سینمای بهزاد واقع گردیده آب مورد ضرورت خیلی کم و نایاب بود لهذا مدیریت سینما به تعبیر یک حوضیکه گنجایش یک لک گیلن آب را دارد پرداخته و چاهی را که بایست آب برای حوض بدهد نیز تعبیر و تسکیل نمود این اقدام علاوه اینکه آب مورد ضرورت سینمای بهزاد را تهیه خواهد نمود برای مقاصد اطفای حریق هائیکه در این نواحی واقع شود نیز خدمت خواهد کرد .

خلاصه اجرا آت سال ۱۳۲۹ مدیریت اداری ریاست تفتیش وزارت دا خله :

۱- هیئت های تحقیق و تفتیش اداری و احصائیه وی که در مرکز ولایات و حکومت اعلی تعیین و اعزام شده است ۲۲ هیئت .

۲- فقراتی که در سال ۱۳۲۹ از طرف مدیریت اداری بانجمن انضباطیه وزارت پیشنهاد و انجمن موصوفه فیصله صادر و بمراجع مربوط مکاتبه شده - ۶ فقره .

۳- فقراتی که بمذاکر غور و خوض بفرض رؤیت به محاکم ثلاثه ابتدائیه و مراغه و نیز رجعت یافته - ۲۸ فقره .

۴- فقراتی که بمذاکر اجراءات اصولی مدیریت اداری بفرض تطبیق جزا بالای محکومین و معامله دفاتر سوانح و تسکیل نوافس بمراجع مربوط کسبل شده ۳۶ فقره

از عمرانات سال ۱۳۲۹ وزارت داخله

مبارت سبتمای شهر فته هار

عمارت سینمای شهر مرآت

۶ حکومت اعلیٰ بدخشان :

۲۶ فقره	از سال ۱۳۲۶ که بعد اجرا آت اصولی در سال ۱۳۲۹ اجرا شده ۲ فقره					
	»	»	»	»	»	»
	»	»	»	»	»	»
	»	»	»	»	»	»

۷ حکومت اعلیٰ میمنه :

از سال ۱۳۲۷ که بعد اجرا آت اصولی در سال ۱۳۲۹ اجرا شده ۲ فقره

۸ حکومت اعلیٰ غزنی :

در سال ۲۳۲۹ که در سال ۲۹ اجرا شده ۲ فقره

۹ حکومت اعلیٰ پروان :

از سال ۱۳۲۹ که در سال ۱۳۲۹ اجرا شده ۲ فقره
جمعه (۱۴۸)

خلاصه اجرا آت جمعیت هلال احمر افغانی :

الف : قسمت تشکیلات :

۱- به تشکیلات اداری جمعیت هلال احمر افغانی در ۱۳۲۹ نسبت به تشکیل ۱۳۲۸ تغییر بزرگی واقع نشده تنها سر کتاب انتهائی کنترول هلال احمر باموریت ابتدائی تعدیل یافته

ب : قسمت امداد و معاونت :

۱- برای يك غده خانه واری مقیم زاهدان ایران که با اثر سیلاب خساره مند شده اند مبلغ نودهزار ریال معاونت و امداد بعمل آمده .
۲- برای جلوگیری از بروز مرض ملاریا از طرف جمعیت هلال احمر افغانی مبلغ پنجاه هزار افغانی به انجمن مجادله ملاریا معاونت شده است .

ج : قسمت تنظیم امور اداری :

۱- اساسنامه جمعیت هلال احمر افغانی که تحت غور بود در بن سال ترتیب و تدوین یافته پس از تصویب مقامات صالحه بصحبه اعلیٰ حضرت همایونی رسیده تحت طبع است .
۲- راجع به تدارک اعضاء و تحصیل عایدات جمعیت هلال احمر در بن سال نیز اقدامات مفیده بعمل آمده .

امور وزارت عدلیه

وزارت عدلیه از یکطرف حامی عدالت و نگران حقوق فردی و اجتماعی مملکت است و از طرف دیگر مسئولیت تأمین اخلاق جامعه را به دوش دارد احساس این امر ایجاب می کند که محاکم عدلی باید بهر منطقه موجود و از هر حیث مصون باشند تا بتوانند عدالت را به کمال حریت و استقلال و بدون تشبث ارباب سلطه و نفوذ پهن ساخته افراد مملکت را بمطالبه حقوق موقع دهند لذا اولین قدمی را که درین راه برداشت عبارت از این است که در اواخر سال ۱۳۲۸ تصمیم گرفت تاقضاة مملکت را از نفوذ حکام که خدمت ریاست اداری را دارند وارهاند و به تمام ولایات، متحدالامالاً اطلاع داده و خاطر نشان ساخت که قضاة در اصدار فیصله جات خود (اعم از اینکه قضایای وارده حقوقی باشند و یا جزائی) از هر حیث مستقل بوده حکام نباید در پشنگونه موارد تشبثی بنمایند، هر گاه از طرف کدام نفر حاکم درین مورد کدام تشبثی بملاحظه پیوست البته قانوناً مجاز گناه و نعت بازخواست گرفته خواهد شد.

تبصره: وزارت عدلیه به تاسی از افکار قیمت دار و شریعت خواهی حکومت متبوعه توانست این مفهومی را جامعه عامل پیوشاند، و تاثر خوب و عمل این امر برای همه معلوم واحدی از آن انگار نخواهد توانست چه، اگر کره عدالت بگرد یک مجور نمی چرخد، طبیعی است که توازن عدالت از بین رفته اضطرابی در آن احساس و در نتیجه افراد جامعه مورد ظلم فرار گرفته و اتلاف حقوق را بار می آورد رویهمرفته افراد مجبور می شوند تا برای حمایه از حقوق خود بوسائل دیگر متشبث گردند بالعکس اگر امور عدالت بر یک مرکز متکی و به یک نقطه انتساب داشته باشد وقصه هم بحریت تامه و استقلال کامل اصدار رای نمایند مسلماناً قانون عدالت زیر نگرانی درست آمده افراد مراجعین هم وقتاً فوقتاً در مطالبه حقوق خود و مدافعه از آن آزادانه عرض مرام خواهند توانست و برای اینکه قضاة هم قضایای وارده را بدرستی رسیدگی نمایند و فرو گذاشتی در وظائف شان دیده نه شود اجراءات آنها هم ازدو حیث تحت نگرانی می باشد.

۱- به شکایاتی که متعلق به فیصله های قضاة ابتدائیه باشد رسیدگی آنها از وظائف محاکم مرافعه و اگر متعلق به فیصله جات محاکم مرافعه باشد، رسیدگی آن از وظائف ریاست عالی تمیز می باشد. ریاست تمیز قضایای وارده را تحت غور و مداقه شرعیه فرار

داده هرگاه فیصله صادره بمقررات شرعیه و اصول موضوعه موافق بود بتائید آن اصدار حکم می نماید و اگر دارای نواقص دیده شود مورد نقص و دلائل نقض آنرا نوت کرده دوسیه را به یک محکمه که مماثل همان محکمه باشد ارجاع و تصحیح فیصله را بادر نظر گرفتن اظهارات متخاصمین توصیه می کنند .

۲- هرگاه شکایات اهالی از قبیل امور اداری و قبل از اصدار فیصله باشد رسیدگی بدان از وظائف دایره تفتیش وزارت عدلیه میباشد ، اینک اجراءات محکمه تمیز و دائره تفتیش بالنوبه توضیح می گردد .

اول : اجراءات سال ۱۳۲۹ ریاست عالی تمیز :

الف : فقرات جزائی از اول حمل ۱۳۲۹ الی تاریخ ۱۶ دلو سال مذکور وارد (۴۲۷) فقره

۴۶۴ فقره	{	۱- » » » فیصله شده (۳۲۰) فقره
		۲- فقراتی که به نسبت نواقص به محاکم ارجاع شده (۳) »
		۳- » » » مسترد شده (۲۷) »
		ب : فقرات جزائی سال ۲۸ و سال ۲۷ و سال ۲۵ که در سال ۲۹ فیصله شده (۱۱۲) »

ج : فقرات حقوقی وارده سال ۲۹ (۹۷) فقره

- ۱- فقراتی که بایر انقضای ميعاد استماع تمیز خواهی مسترد شده (۵۰) »
- ۲- » در ریاست تمیز فیصله شده (۷) »
- ۳- » بایر نواقص مسترد شده (۱۷) »
- ۴- » بایر فناعت محکوم علیه فیصله شده (۱) »

د : فقرات وارده سال ۱۳۲۸ که بایر انقضای ميعاد مسترد شده (۱۶) »

- ه : فقرات جزائی سال ۲۹ که تحت غور است (۳۰) »
- و : فقرات جزائی سال ۲۸ که تحت غور است (۶) »
- ز : فقرات حقوقی سال ۲۹ که تحت غور است (۱۸) »

دوم : اجراءات مدیریت عمومی تفتیش :

دائره تفتیش بایر شکایات اهالی و اطلاعات وارده یک هیئت دونفری بولایت فندهار

اعزام نمود که هیئت مذکور وظائف خود را انجام و نتایج را بمقامات مربوطه تقدیم نمودند .

سوم : اجراءآت شعبه محاکمات مامورین وزارت عدلیه :

در سال ۱۳۲۹ یک نفر قاضی و یک نفر مفتی از طرف وزارت عدلیه تحت مجامع گرفته شده بود که در نتیجه هر کدام شان از وظائف قضاء و افتاء بر طرف وسیعکدوش شده اند .

چهارم : اجراءآت ریاست جمعیت العلماء :

- ۱- امتحان مدرسین که اسم شان در فرقه عسکری ظاهر گردیده بعد از اخذ امتحان علماء کرام کامیاب گردیده اند (۵۲) نفر
- ۲- امتحان علماء که اسم شان در فرقه عسکری ظاهر گ- ر د ی د ه بعد از اخذ امتحان ناکام شده اند : (۱۰) نفر
- ۳- امتحان علماء که اسم شان در فرقه عسکری ظاهر و به نسبتی که فارغ التحصیل دارالعلوم بودند امتحان گرفته نشده (۵) نفر
- ۴- امتحان خطابت (۴) نفر
- ۵- » امامت (۶) »
- ۶- » مؤذنی (۶) »
- ۷- » تقدیم نظریات شرعی : بوزارت جلبله خارجه در اثر خواهش یونو (۳) فقره
» » » بوزارت معارف (۲) »
» » » بوزارت صحبه (۲) »
- ۸- اوراق علماء مدرسین که بضرر امتحان بولایات و حکومتات اعلی و کلان محول گردیده (۳۱) فقره

مدرسه قضا

مدرسه قضا وزارت عدلیه که در سنه (۱۳۲۶) برای تربیه یکمده از مامورین محاکم عدلیه مملکت تاسیس گردیده است تا حال دو دوره فارغ التحصیل برای خدمت بجای آمده تقدیم داشته که تعداد فارغ التحصیلان دو دوره آن بیست و شش نفر بالغ میگردد و عموم آنها در محاکم عدلیه مقرر و ایفای خدمت مینمایند .
گرچه فضائلی را که بکثرت فارغ التحصیل یک مدرسه که یک سلسله درس منتظم را خوانده و یک پروگرام مخصوص را طی مینماید مقابل نرود نبوده باز هم برای مزید معلومات

فارسین محترم پروگرام تعلیمی این مدرسه ذیلان توضیح داده میشود :

پروگرام تعلیمی این مدرسه با اساس غایه و احتیاجی که وزارت عدلیه در پیشبرد وظائف مجاکم عدلیه محسوس نموده بود ترتیب گردیده .

نخست چیزیکه به آن احتیاج محسوس میشود عبارت است از علوم فقه که متکفل توضیح و تفهیم قانون اسلامی و شریعت محمدی صلی الله تعالی علیه وسلم است ازین علم کتب کافی در مدرسه درس داده میشود که معلومات کافی و ملکة استنباط حوادث یومی را اراکتب فقهیه حاصل نماید و بر علاوه تطبیقات عملی آن که عبارت از وثیقه نویسی و ترتیب صور دعاوی و فیصله ها و سچلات دعاوی است بصورت عملی به آنها درس داده میشود و بر علاوه آن یک عده علوم که برای علم فقه کمک مینماید از قبیل علوم تفسیر و حدیث و اصول و بعضی علوم قوانین از قبیل صرف، نحو، معانی، بیان و معیاری منطق نیز در پروگرام تعلیمی آن شامل است گذشته از آن چون محکمة عدلیه دارای دفتر و دیوان بوده و قانونایک نفر مأمور محکمة عدلیه بعضی اوقات وظائف حکومت و اداره های مالیه را کفالتا ایفا مینماید لذا تعلیم امور دفتری و مالیاتی و لوائح تحقیقات و تعلیمات نامه حقوق و عده از اصول نامه های مملکتی نیز در پروگرام تعلیمی شان شامل گردید غیر از این مضامین برای تکمیل معلومات عصری فارغ التحصیلان مدرسه موصوفه مضامین تاریخ و جغرافیا و ریاضیات نیز با اندازه کافی در پروگرام تعلیمی شان شامل گردیده تا بالاخره یک نفر فارغ التحصیل این مدرسه در علوم دینی و معلومات عصری دارای معلومات کافی بوده در وقت ایفای وظائف مربوطه با هیچ گونه مشکلاتی برخورد نموده مورد اطمینان وزارت عدلیه و غیره وزارت خانه ها نبیکه وقتا فوقتا با او در تماس میشوند واقع شده بتواند چنانچه بملاحظه همین منظور در امتحان های فارغ التحصیلان این مدرسه همه ساله علمای جمعیت العلماء و ریاست تمیز و دارالعلوم عربی کابل و یک عده ازد کثوران و متخصصین وزارت معارف و وزارت مالیه شرکت ورزیده امتحان مضامین مربوطه شانرا بادقت و کتجکاوای زیاد گرفته در نتیجه کسانی که با اتفاق نظریات عمومی کامیاب شناخته شوند شهادتنامه های کامیابی بدرجه های مختلف (اعلی و عالی و خوب) اخذ یا بوظائف قضا و افتاء مقرر میگرددند .

از جمله (۴۶) نفر فارغ التحصیل مدرسه (۲۳) نفر آن در سنه (۱۳۲۸) و (۲۴) نفر آنها در بروج قوس (۱۳۲۹) فارغ و بوظائف قضا و افتای مجاکم عدلیه مقرر و اعزام گردیدند و عوض آنها یک عده متعلمین جدید بمدرسه شامل و تحت تعلیم گرفته شده اند .

چون برای ما مورین محاکم عدلیه مضمون و وثائق و سچلات خیلی قابل اهمیت بوده منطابق
 جمیع اجراآت آنها محسوب میشود چنانچه از ملاحظه نتائج تفحص عمومی محاکم عدلیه
 که در سال گذشته صورت گرفته نیز بایات رسیده که قبضه بزرگی که در اجراآت محاکم
 عدلیه بملاحظه میرسد عامل اساسی آنها ناقص معلومات در امور و وثائق و سچلات دعوای
 بود لذا وزارت عدلیه نظر با اهمیت موضوع و اینکه تا حال کدام کتابی بصورت مستقل
 و سهیل الفهم درین مورد تألیف نگردیده از معلم این مضمون جناب موای عبدالباقی خان
 صادقی قضی و وثائق مرافعه کابل خواهش نمود تا بر علاوه همکاری افتخاری که بالاین
 مؤسسه علمی در درس این مضمون مهم نموده اند یک کتاب مستقل و سهیل الفهم نیز درین
 مورد تألیف نمایند تا کتاب مذکور هم در پروگرام تعلیمی آن شامل و طرف استهفاده
 قرار گیرد ، چنانچه کتاب مذکور در سال (۱۳۲۹) تکمیل و از طرف تمام علمای مرکز
 تصحیح و تصدیق شده که عمقرب طبع و بمرض استعاده عمومی گذاشته خواهد شد .

اجرا آت سال ۱۳۲۹ وزارت معارف

تقرر ښاغلی داکتر عبدالعجید خان آغاز دوره جدیدی را به وزارت معارف نوید داد ښاغلی موصوف بعد از ختم تحصیلات عالی در امریکا و اخذ دیپلوم داکتری در سال ۱۹۴۰ عیسوی بوطن عودت نموده چندی بحیث متخصص با کترو لوجی و استاد فاکولته ساينس کار میکردند و بحیث عضو تعلیم و تربیه نیز در امور تعلیمی و تربیوی معارف همکاری مینمودند . داکتر عبدالعجید خان علاوه از لیاقت علمی و تجارب عدیده که در شقوق مختلفه دارند از حیث پابندی بوظیفه، علاقه به کار احساسات وطن دوستی و اخلاق نیک مورد اطمینان و اعتماد حکومت و ملت واقع شده اند بطوریکه از اجرا آت و فعالیت های شش ماهه ایشان معلوم میشود امید قوی میرود به اصلاح نواقص امور معارف و تعلیم و تربیه در تمام نقاط مملکت معارف آبرومند تری روی کار آید .

تشکیلات وزارت معارف در سال جاری با احساس سال ۱۳۲۸ برقرار بوده کدام تغییر محسوسی در آن رخ نداده است اینک رؤس مطالب اجرا آت دوائر مربوط وزارت معارف بطور خلاصه عرضه میگردد :

ریاست تدریسات عمومی :

ریاست تدریسات عمومی وظیفه داراست تا برای نشر علم و معارف و تنعیم مکاتب ابتدائی تزئید و اصلاح مکاتب متوسط و ثانوی، تنوع واحداث مکاتب مسلکی به سائر نقاط مملکت پرداخته تا جائیکه گنجایش بود جوی پلان مالی دولت مساعد می کنند تحت شرایط و امکانات محیط سعی و مجاهدت ورزد .

اینست که در جریان سال ۱۳۲۹ بر حسب گنجایش و اعتبار مالی که از جانب دولت اعطا شده بود از یک طرف به تاسیس مکاتب در نقاطیکه احتیاج حس می شد و از جانب دیگر به اصلاح و تعدیل پروگرامها ، تعلیماتنامه ها ، ترتیب سوانح و اصدار متجددالآل ها و اصلاحات ممکنه در طرز اداره و تدریس مکاتب ، رسیدگی ممکنه در توسعه تعلیم و تربیه نسوان، سعی در توسعه معلومات و تنویر افکار معلمین ، تهیه و تقرر معلمین داخلی استخدام یک عده معلمین از خارج مملکت و سائر وسائل اصلاح و پیشرفت معارف اجرا آتی را عملی نموده است که شرح مطالب عمده آن حسب آتی پرداخته می شود .

ترفیعات سنوی در وزارت معارف

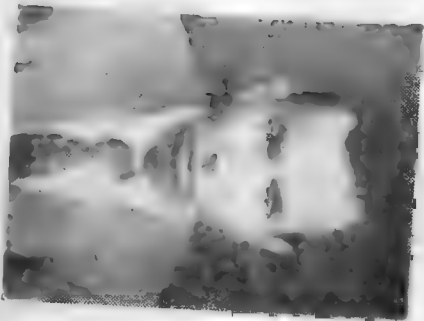
ع. ص. سید داؤد خان
معلم اصول تدویر

ع. ر. صدوکتوره مدیوسف خان
مہین تدریسی وزارت معارف

ع. ص. سید ایشان خان معلم دارالمعلمین

ع، عزیز محمد خان بھٹو
بی.اس.ت. ڈیپارٹمنٹ

ع، محمد مجیب خان مدیر خصوصی
معارف ولایت مزار شریف

۱- تدریسات ابتدائی :

تدریسات ابتدائی اساس و تہداب علم و عرفان بوده و کساخ تعلیمات عالی به روی این اساس اعمار و استوار می شود بناءً وزارت معارف در بن حصہ نوجہ مزیدی مبدول نموده و می نماید . از يك طرف می خواہد تعلیمات ابتدائی در تمام نقاط مملکت و سایر طبقات ملت تعمیم گردد و از جانب دیگر شاگردان درین دورہ مبادی تعلیمات را بصورت اساسی و صحیح مطابق مقتضیات دینی و ملی فرا گرفتہ مستعد و برای جامعہ اعضای مفید بار آیند این است کہ در احداث مکاتب جدید در جریان تعلیمات و بالاخرہ در امتحان و فارغ التحصیل شدن شاگردان اعتنا و دفت زیاد بعمل آمده و بہ این صورت در دوران سال ۱۳۲۹ در حصہ تدریسات ابتدائی بہ اجرا آن و تشبہات ذیل توفیق دست داده است .

اول :- تاسیس مکاتب جدید .

الف - مکاتب ذکور :-

تعداد مکاتب ابتدائی بسران نظر بہ استعداد محیط و آمادگی های وزارت معارف تقریباً بہمان حدی رسیده است کہ در تزئید آن عجلہ لازم نبوده اصلاح و تقویہ آن مقتضی است بناء در سال ۱۳۲۹ ریاست تدریسات بیشتر مشغول اصلاح اوضاع تعلیمی و تدارک معذبین لایق ، جای مناسب و سایر اصلاحات بوده و علاوہ آن در نقاطی کہ افتتاح مکاتب مساعد بود مکاتب جدید نیز تاسیس کردہ است .

۱- مکتب واخان در بدخشان - اہالی واخان بدخشان برای تعلیم و تربیت اطفال خود افتتاح يك باب مکتب را درخواست نموده بودند وزارت معارف بعد از تحقیق در اطراف موجودیت شرایط تاسیس مکتب بہ مدیریت معارف بدخشان امر و ہدایت داد تا يك مکتب ابتدائی در واخان افتتاح نماید .

۲- مکتب سیاہ گرد غور بند :- مردم سیاہ گرد توسط وکیل شان در مجلس شورای ملی تاسیس يك باب مکتب جدید ابتدائی را از وزارت معارف درخواست نمودند اگرچہ در غور بند مکتب موجود است وزارت معارف ہیئتتی را برای ملاحظہ جای و تحقیق شرایط تاسیس مکتب بہ آنجا اعزام نمود و پس از اطمینان بہ موجودیت شرایط مکتب افتتاح يك باب مکتب جدید را برای سال تعلیمی جدید بسپاہ گرد تصویب نمود .

۳- در حصہ های ولایت مشرفی برای تنویر و تربیہ ساکنین آنجا بہ تعداد (۲۱) باب مکتب دہائی در سال ۱۳۲۹ تاسیس گردیدہ تا اطفال اہالی آن حصہ هائی کہ مکاتب رسمی

از مساکن شان به فواصل دور واقع بوده و برای اخذ تعلیم رسیدگی نمی توانستند درین مکاتب شامل شده از فیض تعلیم و تربیت بهره ور گردند .

۴- برای دهات و نواحی دوردست ولایت هرات نیز اعتبار تاسیس بیست باب مکاتب دهاتی داده شده تا در سال تعلیمی ۱۳۳۰ در نقاط لازمه افتتاح شود .

۵- هم چنان برای حکومت کلان هزاره جات که بنا بر مشکلات محیطی و جغرافیائی رسیدن اطفال به مکاتبش صنفی مشکلاتی دارد فیصله شده است به تعداد بیست مکاتب دهاتی علاوه بر مکاتب شش صنفی موجوده در نقاط لازمه تاسیس و اطفال ساکنین آن حصه تحت تعلیم و تربیه گرفته شوند .

ب - مکاتب نسوان : -

برای توسعه و تعمیم علم در طبقه نسوان از چندی است به این طرف توجه جدی داشته و به افتتاح مکاتب جدید در حصه هائی که مساعد می شود می پردازد . در سال ۱۳۲۹ مکاتب جدید نسوان در نقاط ذیل تاسیس شده است :

۱- مکتب ابتدائی نسوان در مرکز ولایت مزار شریف .

در ولایت مزار شریف مکاتب خانگی دختران به تعداد زیاد است که تحت نظر معلمه های خصوصی سواد و علوم دینی را می آموزند . ساکنین شهر مزار شریف خواهش افتتاح يك باب مکتب رسمی شش صنفی را نیز در آغاز سال ۱۳۲۹ نمودند تا دخترهای شان از علوم مروجه عصری نیز مستفید شوند . وزارت معارف که مترصد خبلی فرصت ها است زمینه را مساعد یافته اجازه اعتبار مالی تاسیس مکتب نسوان را از مقامات صالحه استحصالی و بلا فاصله مکتب را که در قدم اول دارای سه شعبه می باشد در مرکز شهر مزار شریف برای تعلیم و تربیه دختران آن منطقه افتتاح نمود .

۲- مکتب ابتدائی نسوان در شهر نو - اگرچه در شهر نو مکاتب نسوان بقدر کافی موجود است مگر نظر به کثرت عده علاقه مندان و مراجعین مکاتب موجوده کفایت نمی کرد وزارت معارف بقرض قبول ط لایت جدید و استقبال از مراجعین در دوران سال ۱۳۲۹ به تاسیس يك مکتب جدید دیگر در موضع مذکور مبادرت نمود که شاگردان در آن شامل و مشغول تعلیم شدند .

۳- بقرض تعمیم معارف در طبقه نسوان در مجلس عمومی وزارت معارف که آمرین معارف و ولایات نیز در آن شامل بودند چنین تصمیم گرفته شد « برای توسعه مکاتب مستورات در ولایات در جانی که زمینه برای افتتاح مکتب مساعد و تمایلی از اهالی دیده شود

از عمرانات سال ۱۳۲۹ وزارت معارف

فا کولته نمره اول طبری

فا کولته علمی آباد

سرویس جراحی

شفاخانه مستورات

مدیریت های معارف معلّمه و جای مکتب را زیر نظر گرفته در صورتی که این دو عنصر مهیّا شود فوراً با اهالی مذاکره کرده و درخواستی از اهالی بگیریند و وزارت معارف را سال نمایند تا بعد از منظوری مقامات صالحه امر تاسیس و افتتاح مکتب داده شود .

۲- پروگرام لوائح و تعلیماتنامه ها :

۱- مفردات پروگرام های درسی مکاتب ابتدائی به اثر تجارب و نظریاتی که در چند سال اخیر به ریاست تدریسات جمع شده بود لازم تجدید نظر دیده می شد و تحولاتی را ایجاد می گردانند در دوران سال ۲۹ به این امر اقدام شد اولاً کمیسیون هایی از اهل خبره و متخصصین ترتیب و مفردات پروگرام های درسی مضامین تحت غور و مداقه قرار گرفت . در پایان بحث و مذاکره در اطراف آن مفردات مضامین تاریخ ، جغرافیه ، دینیات صنوف چهار ، پنج و شش تجدید نظر و تغییرات لازمه در آن پیش بینی شد متعاقباً مفردات متذکره از مجلس علمی وزارت گذارش یافته و تثبیت گردید .

۲- تعلیماتنامه مکاتب ابتدائی در سال ۱۳۲۹ برای دوره چهار صنفی تدوین شده بود و در دوران این چند سال به اثر تصاویر جداگانه تغییراتی در آن وارد شده بود لازم تجدید نظر بوده تعلیماتنامه متذکره در مجلس عمومی که مدیران معارف ولایات هم در آن شامل بود فرائد و در اطراف آن بحث شد و در نتیجه تعدیلاتی در آن بعمل آمده از طرف مجلس مذکور تصدیق و تثبیت شد که بعد از گذارش از مقامات صالحه طبع و نشر می شود .

۳- لایحه وظایف حکام نیز در مجلس عمومی وزارت معارف مطرح مذاکره قرار گرفته در اطراف آن بحث شد در نتیجه تعدیلاتی که در آن لازم بود عملی شده از طرف شاملین مجلس امضاء و تصدیق گردید .

۴- لایحه تفتیش مکاتب که در تطبیقات مشکلاتی داشت و لازم تجدید نظر بود در مجلس عمومی وزارت فرائد و تحت غور قرار داده شد در بعضی حصص آن تعدیلاتی بعمل آمد و از طرف اعضای مجلس به اتفاق آراء تصدیق و تثبیت گردید .

مطابق به تعلیماتنامه در تدریس دوره اول مکاتب ابتدائی از چندین سال اصول صنفی معمول و جاریست گرچه این اصول برای صنوف دوره اول بهترین و موافق ترین اصول تدریس است اما در بعضی مکاتب موجوده بنا بر فقدان معلم صحیح و وسایط درسیه در بعضی جاها نتیجه مطلوب ازان گرفته نشده است بناءً بعد از بحث و غور در اطراف آن در مجلس عمومی وزارت چنین فیصله شد که مدیریت های معارف در مکاتیب که معلمین صحیح و وسایط

برای تطبیق اصول صنفی نداشته باشند موافقه می توانند در همان صنف درس را با اصول مضمونی تدویر نمایند .

۳- کتب درسی :-

۱- به سلسله تجدید نظر در کتب درسی درین سال کتاب فرائت سوم فارسی و کتاب فرائت ششم فارسی تجدید نظر و اصلاحات لازمه در آن شده برای طبع بد وائر مربوط سپرده شد .

۲- قبلا کتب فرائت پشتو و فارسی در مکاتب مناطق فارسی زبان و پشتو زبان یکتو نوع کتاب در هر دو نوع مکاتب بالای اهل زبان و غیر اهل زبان خوانده میشد و مشکلاتی در پیشرفت لسان پیش کرده بود در دوران سال ۱۳۲۹ درین حصه چنین تصویب شد که کتب فرائت پشتو برای مکاتب مناطق فارسی زبان جداگانه به اساس آموختن لسان تدوین و ترتیب شود و هم چنان کتب فرائت فارسی برای مناطق پشتو زبان جداگانه ترتیب و تالیف گردد .

۳- در صنف اول ابتدائی معلومات حیاتی بصورت درس جداگانه به طلاب تدریس میشد اخیراً چنین تصویب بعمل آمد که موضوعات معلومات حیاتی در کتب فرائت درج شده و معلمین در اثناى درس فرائت که به مضامین معلومات حیاتی میرسند در اطراف آن بحث کرده به طلبه معلومات بدهند و کتاب فرائت را محور دیگر دروس قرار بدهند تا از ساعات معینه معلومات حیاتی هم در خط و - واد طلبه استعانت شود .

۴- وجود اطلس های جغرافیائی و تاریخی برای پیشرفت دروس اهمیت خاص دارد بدون اسناد به نقشه و اطلس تدریس جغرافیا و تاریخ مغایر اصول تعلیم است و از جانب دیگر در مکاتب ابتدائی تمام دروس باید به لسان مادری تدریس شود اما اطلس های موجوده به زبان خارجی است بناء ریاست تدریس در دوران سال ۱۳۲۹ تصویب نمود که اطلس های جغرافیائی جدید که مصطلحات آن به لسان پشتو باشد برای مکاتب ابتدائی تدوین و ترتیب شود .

۵- تقسیم ساعات درسی تجدید نظر شد در تقسیم ساعات مکاتب مستورات و بست لوازم دوخت و بافت این مکاتب تعدیلاتی بعمل آمد

۶- بست لوازم تحصیل مکاتب دهائی تجدید نظر شده و در آن تجدیداتی بعمل آمد تا در حصه خط و کتابت بطلاب معاونت بتواند و علاوه بر لوازم درس سابقه تخته مشق، قلم نخی دوات و گسل سفید اضافه شد .

۷- توزیع کتب خارج پروگرام طور مجانی به تعداد بیشتر از يك لك جلد کتب

درسی که دو مرور چند سال به اثر تعدیل پروگرامها از دوران تدریس خارج شده بود در نوجو یلخانه های مرکز وولایات جمع شده بود ریاست از مجلس وزارت موافقه حاصل نمود تا تمام کتب مذکور طور مجانی برای طلاب مکاتب و معلمین مکاتب اعطا شود تا از يك طرف طلبه بقسم معاون درس از ان استفاده نموده و از طرف دیگر يك تعداد زیاد کتب در بین محیط نشرو به دسترس استفاده عامه گذاشته شود .

چهارم امتحانها از تاریخ اول قوس امتحان مکاتب ابتدائی شروع و تحت ضوابط چهارم امتحانها از تاریخ اول قوس خاتمه یافت چون از فارغ التحصیلان دوره ابتدائی عده به تحصیلات خود خاتمه داده بعد از آن در تأمین زندگی و تهیه وسایل حیاتی میپرداختند و عده هم تهادب مکاتب مسلکی را تشکیل میدهند امتحان این دوره مخصوصاً از صنوف ششم به اعتنای زیاد گرفته شد و در حدود (۳۵) فیصد طلبه کامیاب شدند که عده زیاد شان به مکاتب مسلکی را را معلمین، مکتب اصول تحریر، مکتب میخانیک مکتب علوم شرعیه و غیره شامل شدند .

در دوران سال ۱۳۲۹ را جم به اخذ امتحان مکاتب ابتدائی تصمیمات نافع تری گرفته شد که ذیلاً به اطلاع علاقه مندان میرسد :

در مکاتب ابتدائی برای ترفیع از يك صنف به صنف با لایز نمبر ها نیکه در اثنای درس و نمره ها نیکه در امتحانها داده میشود به ترتیب ذیل طرف اعتبار فرار داده میشود .
الف- در ظرف سال تعلیمی از صنوف ابتدائی سه امتحان گرفته میشود .

۱- امتحان سه ماهه این امتحان بعد از انقضای سه ماه از آغاز درس ذریعۀ معلم مضمون اخذ و در ظرف سه روز تمام میشود .

۲- امتحان شش ماهه این امتحان در آخر ماه ششم تعلیمی اخذ میگردد و در ظرف يك هفته به اتمام میرسد درین امتحان از طرف اداره مکتب علاوه از معلم بکنفر میزهم تعیین می گردد .

۳- امتحان سالانه این امتحان در اختتام سال تعلیمی تحت انضباط اداره و مدیریت معارف اخذ می گردد امتحان سالانه برای اینککه مدیریت معارف هم به جریانات آن رسیده گی بتواند (۱۵) روز دوام میکند درین امتحان علاوه بر میزیکه از جمله معلمین مکتب از طرف اداره معین میشود مدیریت های معارف هم به اعزام مفتشین و تعیین بعضی اشخاص عالم و باصداقت امتحانها را کنترل می کنند .

ب- بمقصد اینککه فعالیت شاگردان همیشه تحت کنترل باشد معلمین مکاتب ابتدائی

خواه معلم اصول سنځی باشند یا معلم مضمونی باید در نزد خودها کتابچه که اوراق آن از طرف اداره مکتب مهر و نشانی شده داشته باشد در آن کتابچه اسماء شاگردان را با شهرت مکمله بصورت صحیح تحریر نمایند چون معلمین همه روزه در مضا مین دُرسی خود از شاگردان راجع به دروس خواندگی شان سوالاتی مینمایند و جواباتی می گیرند برای این جوابات نمره در نزد خویش تعیین نموده و این نمره را در مقابل اسم شاگرد کتابچه خرد قید کنند ترتیب ابراد سوالات و اخذ جوابات باید طوری باشد که در طول هرمه اقلایک مرتبه برای هر معلم نوبت اصابت بتواند به این صورت در اخیر هر ماه به مقابل اسم شاگرد نمره که نماینده گوی کار و فعالیت شاگردان است در کتابچه معلم درج و قید می گردد معلم این نمره ها را در حین امتحان سه ماهه و ششماه به نظر اعتبار بسجبرد .

تبصره - کتابچه در شروع سال از طرف اداره مکتب برای معلمین داده می شود نتیجه امتحان سه ماهه و شش ماهه را معلمین متصل بعد از ختم امتحان در داخل جدول به ادا ره بسپارند و اداره مکتب بعد از قید در کتاب نتایج ذریعه اطلا عنامه نتایج امتحان را در ظرف یک هفته بعد از ختم امتحان به اولیای طلاب اطلاع نموده و بعد از استحضاری اولیای طلاب دوباره اطلا عنامه ها را جمع و به اداره بسجهدارد

نتیجه امتحان سه ماهه و شش ماهه شا گردان در هر مضمون جدا جدا جمع و بر دو تقسیم شود و نمره حاصله با نمره امتحان سالانه همان مضمون جمع و اوسط اخذ شود نمره که نتیجه تمام نمره های یک ساله شا گرد است نمره موفقیت شا گرد در امتحان سالانه شناخته شود . امتحان تریبه بدنی از طلاب به این ترتیب اخذ میشود که معلم طلاب را مجموعاً معاینه نموده و برای هر شا گرد نظر به فعالیت های ورزشی که در طول سال نموده است یک نمره فایله میشود و نمره حاصله هر قدر که از نصف معیار معینه اضافه باشد به مجموعه نمرات شاگرد اضافه میشود و از متباقی صرف نظر میشود در اخذ امتحانات شخص معلم ممتحن بوده و یک الی دو نفر معین علاوه از ممتحن نیز تعیین می گردد معینین و مفتشین وزارت و مدیریت معارف که برای معاینه امتحانات فرستاده میشوند حق سوال را از معلم نداشته و دو نمره استحقاقی شا گرد بر له و یا بر علیه آن اظهار نظر به می تواند مدیریت معارف معلمین یک مکتب را بحیث معین به مکتب دیگر انتخاب میتوانند در امتحاناتیکه به محضر معلمین گرفته می شود معلم و معینین با هیئت مشترکاً نمره شا گرد را تعیین کنند .

طلاب العلمی که در مضمون کامیاب شده نتواند با امتحان (مشروطی) قبول نمی شود

کتابخانه وزارت معارف

مکتب انجان

مکعب میخانیکی

مکعب گذرگاه

و درصنف خود ناکام می‌شد. در گرفتن اوسط مره‌ها از کسور کمتر از نصف صرف نظر می‌شود و اگر نیمه و یا از نیم بیشتر باشد بحسب يك گرفته می‌شود در جات نمره های امتحان قرار آتی است.

د- نه‌اعلی - هشت و هفت عالی - شش و پنج اوسط - چهار و سه ضعیف .

برای اینکه يك معلم حق قبول را در امتحان - لایه پیدا کند باید ۷۵ فیصد از ایام تعلیمی را به مكتب حاضر شده باشد و اگر متعلم لزوم داشت و بنا بر معذرتی ۷۵ فیصد حاضری نداشته صرف پنجاه فیصد از ایام تعلیم را به درس حاضر شده باشد چنین متعلم به تصویب مجلس معلمین شامل امتحان شده میتواند .

اگر کدام شاگرد به علت ناخوشی یا کدام معذورت مشروع دیگری در امتحان شامل شده نتواند اگر در مدتی که هنوز امتحان دوام دارد آمده بتواند در يك روز يکه از طرف سر معلم معین گردد مطابق مقررات امتحان جدا گانه از وی گرفته می‌شود هرگاه در آن وقت آمده نتواند امتحان در آغاز سال تعلیمی آتی گرفته می‌شود اشخاص يکه بدون داشتن کدام قدر به امتحان نیايند درصنف خود ناکام شناخته میشوند .

پنجم - کورس های پشتو - در دوران سال ۱۳۲۹ شعبه پشتو به بازرسی امور و جریانات کورسهای پشتوی معلمین مشغول بوده و از صورت امتحانات نظم و انسق کورسها باخبری نموده است درمرکز راساً و در ولایات توسط مکاتیب و متحد المالها و استجوا بها از صورت جریان و نظم و انسق کورسها رسیدگی بعمل آمده است .

۱ - امتحانات کورسهای پشتوی معلمین مرکز توسط نماینده های وزارت معارف و پشتو توله و در ولایات توسط شخص مدیر معارف و نماینده مطبوعات و معلم پشتو صورت گرفته و بعد از اخذ امتحانات نتایج مفصل آن از مرکز و ولایات به تدریسات ابتدائی خواسته شده تحت ملاحظه و غور قرار یافت .

۲ - در سال ۲۹ درمرکز علاوه بر کورسهای سابق دو کورس دیگر نیز در مدیریت مكاتب شهر نظر به سوبه معلمین که از طرف هیئت معینه درجه بندی گردیده بر دو کورس سمستر چهارم و ششم افتتاح گردید که از طرف عصر توسط معلمین لائق پشتو زبان تدریس آن صورت میگردد و هم وقتاً و فوقتاً جریان و انتقام کورسها درمرکز راساً از طرف شعبه پشتوی تدریسات مراقبت و تفتیش میگردد .

۳ - به کامیابهای هرشش سمستر پشتوی معلمین سال ۱۳۲۸ که امتیاز پشتو برای شان داده میشد و شهادتنامه توزیع نگردیده بود در ظرف همین سال برای (۷۷) نفر کامیاب شهادتنامه توزیع شد .

ششم - به تعدیل وقت امتحان مکاتب مناطق گرمسیر - چون مکاتبتیکه درمنځ طوق گرمسیر واقع است در تابستان به ماهای سرطان آمد و سنبله تعطیل میشود این تعطیل در بین سال تعلیمی واقع میشود طلاب بعد از ختم ایام تعطیل که در مکتب می آمدند به امت واقع شدن این وقفه طولانی اکثر خواندگی های خود را فراموش کرده و معلمین مجبور میشوند که یک حصه وقت خود را در اعاده دروس صرف کنند و این امر یک سختگی در پیشرفت دروس وارد کرده بود موضوع بعد از گرفتن نظریات مدیریت های معارف ولایات به مجلس وزارت تقدیم و راجع به تعدیل وقت امتحان مواد آتی تصویب شد :

۱- امتحان سالانه مناطق گرم سیر از تاریخ اول جوزا شروع و به ۱۵ جوزا ختم شود و مکاتب ۱۵ سنبله رخصت شوند و سال تعلیمی درمنطق گرم سیر از ۱۵ سنبله شروع شود.
۲- برای اینکه طلاب فارغ التحصیل مکاتب مذکور به ۱۵ حوت شامل مکاتب مسلکی میشوند و تا آنوقت دروس خود را فراموش نکنند بعد از ختم امتحان تا شروع مکاتب مسلکی طلابیکه انتخاب شده اند به صنف ششم - ضربه ناموقع شامل شدن به مکاتب مربوطه دروس فارسی خط و ریاضی را همراه طلاب صنف ششم تعقیب نمایند درین مدت شامل حاضر باشند و به ۱۵ حوت بمکاتب مسلکی اعزام شوند .

۳- در سال جاری سال تعلیمی چند ماهی در مناطق گرمسیر طولانی تر میشود این امر برای تدریسات مفید است مگر امسال از مناطق گرمسیر طلبه به مکاتب مسلکی شامل شده نمی تواند .

ب : تدریسات ثانوی :

کار عمده مدیریت تدریسات ثانوی واری به پروگرامها و کنترل و نظایق آنست به سلسله اقدامات قبلی خود در تعدیل و اصلاح پروگرام عربی صنف ۷-۸-۹ لسان خارجی صرف مساعی نمود که بعد از منظوری مقامات صالحه دو معرض اجراء گذارده شد همچنین پروگرام تاریخ صنف متوسطه و ثانوی بواسطه زیادت مواد قابل تطبیق نبود درمجلسیکه از متفحصین آن فن ابعاد یافته بود پروگرام تاریخ تعدیل گردید - برای اینکه مستخدمین خارجی ماهم درلیسه ها از مفردات پروگرام مستفید میشوند مواد مضامین ریاضیات، بیالوژی، کیمیا بزبان فرانسوی انگلیسی و جرمنی تحت ترجمه گرفته شد در سال تعلیمی ۲۸-۲۹ در مکاتب ثانوی مرکز تقریبات ذیل بعمل آمده :

۱- متوسطه بلخیه که طلاب از همه ولایات می پذیرد بحیث لیسه مکمل شناخته شده و برای صنف دهم آن معلمین باصلاحیت مقرر گردید .

۲- در لیسه های مرکز تا جائیکه فارغ التحصیلان فا کولتیه سیانس مشغول تدریس بودند بزبان مادری درس خود را تطبیق کردند و قرار راپور های واصله و نتایج امتحان اطمینان بخش بود .

۳- لیسه های نسوان سیستم معینی نداشت در باره تدریسات آن تجدید نظر گردیده چنین فیصله شد که تا صنف نهم مانند لیسه های دیگر دروس خود را تعقیب نمایند بعد از فراغ صنف نهم اشخاصیکه به تحصیلات بلندتر دوام داده نمیتوانند مرخص گردند مابقی متعلمات حسب خواهش خود شان بنسبه شعبه منقسم گردند .

الف . شعبه اول دوره مکمل لیسه صنف ۱۰-۱۱-۱۲ رایش برده بعد از فراغ بقا کولتیه نسوان تحصیلات عالی خود را دوام بدهند .

ب- شعبه دوم صنف ۱۰-۱۱ رانجیک پرو گرام مخصوص بحث دارا لمعلات ابتدائی یش برده بعد از فراغ بحث معلّمه مکاتب مقرر گردند .

ج- شعبه سوم بعد از فراغ صنف ۱۰ و ۱۱ آنها در حیات شخصی و فامیلی داخل میشوند . سیستم موجوده مکتب نسوان به تدریج از بین میرود فعلاً چون تعداد فارغ التحصیلات صنوف ۹ کم میباشد شعبه اول یعنی دوره مکمل لیسه تطبیق شده و متعلمان صنف ۱۰ سال تعلیمی ۲۹ و ۳۰ تا به صنف ۱۲ دروس خود را یش خواهند برد .

د- چون لسان خارجی فشر زیاد وارد کرده بود فیصله شد تا به تدریج تدریس لسان خارجی از صنف (۴) به صنف (۵) منتقل گردد و در ساعت آن هم افزودی بعمل آید درینصورت فارغ التحصیلان مکاتب ابتدائیه نسوان مرکز هم شامل لیسه شده خواهند توانست به اساس این تصاویب بست و پروگرام های صنوف مذکور تقویت شد البته بعضی درسهای مخصوصه نسوان مثل دوخت بافت و تربیه اطفال هنوز هم تدریس میشود .

هـ- بواسطه قلت تعداد متعلمات صنوف عالی و مشکلات تدریس در لسان خارجی وزارت معارف بعد از ختم امتحانهای سال ۱۳۲۹ فیصله کرد که دروس ساینس تاریخ و جغرافیه بعد ازین توسط معلّمات داخلی که ردارا لمعلات نسوان به تحصیلات عالی معروف اند تدریس گردد و امتحان سلاسه وزارت معارف را منقن ساخت که معلّمات موصوفه خوبی از عهدۀ درس برآمده می توانند لسان خارجی کفافی الحاقی از طرف معلّمات خارجی تدریس خواهد شد امید است این تعدیلات که مختصراً از آن تذکر داده شد بحال لیسه های نسوان مفید واقع گردد .

و- تا حال برای انجام تحصیلات عالی فارغ التحصیلات نسوان بجز شمول دارا لمعلات راهی موجود نبود پس برای اینکه فارغ التحصیلات نسوان در خارج به تحصیلات خود دوام

داده بتوانند وزارت معارف بعد از منظوري مقامات صالحه چنين فيصله نموده است (مديرين وزارت خرجت سفارت خه ها فوسلگه بريها) اتاشه هاي عرفاني اتاشه هاي نظامي و مطبوعاتي ما درماتك خارج كه ختم هاي شان سويه علميه بلشد داشته باشند و يا متعلمينكه براي تحصيلات عالي و باد كنور ها و ير و فبر هاي داخلي ما كه براي تحصيلات عالي تر بخارج اعزام ميگردد و خانم هاي شان نيز از فراغ التحصيلات نسوان باشند اين خانم ها با مجرم شرعي خود هاميتوانند در خارج به تحصيلات عالي در حقوق مختلف به مصرف وزارت معارف دوام بدهند چنانچه با اساس اين امر شش فقره متعلقه با مجرم شرعي خود ها مشغول تحصيل ميشوند .

۴- چون زبان پشتو اساس حيات ملي است وزارت معارف از يك طرف درباره كتب مضمون پشتو و فراغ آوري تسهيلات لازمه آن پرداخت و از جانب ديگر در تدريس انشوي يك نفر از پشتو زبانان لايقي را بچيت عضو مقرر نمود تا تنها و تنها با مور پشتوي ليسه ها و متوسطه ها مصروف وده و رايور هاي واصله را كنترول و به تطبيق مرام وزارت معارف كه بيشبرد زبان ملي است بگوشد .

۵- مشكل مهم ديگر وزارت معارف نبودن معلم كافي را ي ليسه ها است وزارت معارف تا حال به حق الزحمه تدريسات صنوف عالي ليسه ها را پش بر دمكر چون لايحه حق الزحمه سابقه تعديلات لازمه را ايجاب ميگردد و در باره آن تجديد نظر شده و لايحه جديدي وضع و به تصويب مجلس عالي وزراء رسايده شد اين لايحه وزارت معارف موقع ميدهد تا از اشخاص لايق و باصلاحيت كه خارج وزارت معارف هم باشند استفاده قبل قدری بنمايند .

۶- براي معاموم شدن نتيجه تعليمات در متوسطه ها و ليسه ها لايحه جديده امتحان وضع و به تصويب شوراي عالي معارف رسيد كه در امتحان سال ۱۲۸۰-۲۹ تطبيق شد اين لايحه در معاموم شدن سويه مكاتب نتيجه خوبي داد .

۷- براي اينكه وزارت معارف بتواند در سالهاي آينده يك عده معامون افقاي براي تدريس مضامين مسلكي در مكاتب مسلكي خود داشته باشد پيشنهادي مني به اعزام بعض طلاب براي تحصيل شقوق تدريسي به مقام صلاحيتدار تقديم و منظور گرديد در اثر آن (پانزده نفر) قرار ذيل اعزام گرديدند .

۱- شق تجارت و ماليه ؛

۱- فتح محمد خان ولد حاجي امام الدين خان فارغ الحصل لبسه استقلال - فرانسه

مکتب چهل ستون

مکتب تشلی سبدان

مکتب سپین کلی

مکتب چهار قلعه

اجرا آت وزارت معارف

- ۲- ولی محمد خان ولد یار محمد خان فارغ التحصیل فا کولتہ حقوق - فرانسه .
 - ۳- نجیب اللہ خان ولد غلام محمد خان فارغ التحصیل لیسه غازی - انگلستان .
 - ۴- سہ شریف خان ولد سید فقیر خان فارغ التحصیل لیسه نجات - غرب جرمنی یا اطریش .
 - ۵- عبدا لواحد خان ولد محمد نوروز خان فارغ التحصیل لیسه نجات - غرب جرمنی یا اطریش .
- ب- شق زراعت :

- ۱- محمد حیدر خان ولد عبدالکیم خان فارغ التحصیل لیسه استقلال - فرانسه .
 - ۲- عبدالاحد خان ولد عبدالرشید خان معلم لیسه استقلال - فرانسه .
- ج شق برق میخانیکی :

- ۱- عبدالرکیل خان ولد عبدالرزاق خان فارغ التحصیل لیسه نجات - غرب آلمان .
 - ۲- شیر محمد خان ولد نور محمد خان فارغ التحصیل لیسه حبیبیہ - امریکاء .
 - ۴ غلام دستگیر خان معلم دارالمعلمین - انگلستان .
- د- شق مہندسی و تعمیر :

- ۱- عبدالسمیع خان ولد عبدالاحمد خان فارغ التحصیل لیسه نجات - غرب آلمان .
 - ۲- محمد ہاشم خان ولد محمد حسن خان فارغ التحصیل لیسه احمد شاہ بابا - انگلستان .
 - ۳- میر زمان شاہ خان فارغ التحصیل دارالمعلمین - انگلستان .
- هـ . شق کتب خانہ .
- آقای عید اللہ خان فارغ التحصیل لیسه حبیبیہ - امریکاء .

اجرا آت شورای عالی معارف :

در سال گذشتہ کہ را پور اجرا آت یکسالہ ریاست تدریسات را نوشته بودیم از روی کار آمدن مجلس دیگری ہم بنام (شورای عالی معارف) تذکر دادہ شدہ بود کہ این پیش گوئی ہر سال جاری جنبہ علمی پیدا ودو جلسہ شورای موصوف یعنی یکی در زمان وزارت جلالت مآتب وزیر صاحب معارف سابق ودیگرش در موقع وزارت وزیر جدید معارف صورت گرفت انعقاد جلسات این مجلس علاوہ بر مجاس عادی وزارت معارف بودہ ودر مواقع لازمہ عندالضرورت تشکیل جلسہ میدہد .

ج مدیریت تدریسات مسلکی :

مرام تدریسات مسلکی ازہمہ اولتر تربیہ افراد یست کہ دارای یک پیشہ معین بودہ وازراء مسلک خویش بہ تکامل جامعہ خدمت نماید باساس همین مفکوردست کہ وزارت

معارف به اصلاح و توسعه مکاتب مسلکی خویش توجه خاصی داشته نظر به احتیاجات مملکت در پیشبرد سویه علمی و عملی این مکاتب روز بروز غور و تدقیق می نماید تا گفته اند که تدریسات مسلکی قسمت تکنیکی آن چهار مشکلات زیاد میباشد از قبیل تهیه مواد خیم ماشین ها ، لابراتوار ها ، معلمین لائق که متاهل و سقانه بصورت عموم از خرج تهیه میگردند در سال گذشته با وجود تمام مشکلات تیکه وزارت معارف به آنها مواجه بود توانست یا ره اصلاحات در مکاتب مسلکی خویش نموده و امید است با اساس آن در سال های آینده به تکامل آنها موفق شود .

الف- تدریسات فنی : چون اساس ترقی اقتصادی يك مملکت و بالاخص افغانستان وابسته به ترقی زراعت و صنعت میباشد در سال گذشته وزارت معارف توجه خود را بیش از پیش به توسعه مکاتب فنی مبذول داشته است .

۱- مکتب میخانیکي :-

الف- استخدام معلمین :- در سال جاری برای تکمیل کار و تدریس مکتب میخانیکي معلمین ذیل از آلمان غربی و اطریش استخدام گردیدند .

مدیر تدریسی و تکنیکی ، معلم جریانهای قوی ، معلم تکنونوجی ، معلم بسته کاری معلم ترمیم موتر ، معلم جریانهای ضعیف (رادیو ، تلگراف ، تیلوفون) این تعداد معلمین مذکور بر علاوه آقای پرواسکا (معلم بسته کاری) و آقای وینگر (معلم ریخته گری) که سابق برین از اطریش استخدام شده بودند میباشد و باقی معلمین افغانی که از فارغ التحصیلان خود مکتب اند چو کات تدریسی مکتب را تکمیل می نمایند .

ب- خریداری سامان و لوازم جدید :- برای اكمال کار گاه ها و دستگاه های مکتب میخانیکي در جریان سال سامان ذیل خریداری گردیده .

کار گاه جریان قوی برای تعلیم و تدریس اصول ترمیم نصب و مراقبت آلات و ماشین های برقی کار گاه قالب گیری و ریخته گری که توسط سامان مذکور مکتب میخانیکي دارای دستگاه اولین ریخته گری اصولی در افغانستان خواهد بود .

کار گاه تعلیمی ترمیم موتر و کار گاه نل دوانی نیز در زمره دیگر شعبات مکتب مذکور خریداری و بکار افتیده .

علاوه بر سامان و کار گاه های مذکور وزارت معارف و تدریسات مسلکی در نظر دارد تا بکمک مشاورین فنی آلمانی و به اقتباس از نظریات شان کار گاه های دیگری نیز برای جریان ضعیف خریداری و وارد کند .

ج- اصلاح پرو گرام : پرو گرام عملی و نظری مکتب میخانیکي نظر به نداشتن معلم اساسی فلت مواد خام ، کمبود سامان و ماشین ها بطور لزوم و به پایة عملی استوار نبوده است .
بارسیدن معلمین و سامان وزارت معارف برای پیشبرد مرام این مکتب پرو گرام جدیدی که با مکتب شپه آن در خارج انطباق دارد وضع نمود که اساسات عمده آن ذیلاً گذارش داده می شود .

تعلیمات نظری به معیاریکه در خارج مملکت مروج است تقلیل یافته .
تعلیمات عملی با اندازه که برای احاطة حرفه ها در دوره تحصیل ضروری است ازدیاد گردیده اند .

د - حرفه های جدید :

علاوه بر حرفه ها نیکه فعلاً به مکتب وجود دارد بعضی حرف دیگر نیز نظر به حوائج مملکت زیر نظر گرفته شده و در سال آینده در محل اجرا گذاشته خواهند شد حرفه های جدید عبارتند از ترمیم موتر - کار تلگراف و تلیفون - بسته کاری تل و غیره .
حرفه های دیگر از قبیل میخانیک دقیق عندالضرورت تأسیس خواهند گردید .

ه - تربیة معلمین افغانی :

حاضرأ سبب های عمده تعلیمی مکتب میخانیکي که از طرف معلمین خارجی اشغال گردیده است این وضعیت قابل ادامه نخواهد بود و هر چه زودتر به فکر تربیة و تهیة معلمین لائق هستیم ، سال گذشته اقدام نیکي نموده عمده را برای تحصیل شقوق تخنیکي بخارج اعزام نمودیم . علاوه بر آن در نظر است بعضی از معلمین مکتب میخانیکي را که تحصیلات خود را در همین موسسه نموده و در عرصه چند سال معلمی خود تجارب کافی آموخته اند پس از يك دوره تحصیلات نظری به المان اعزام نمائیم بهمین مرام در سال آینده کورسی بنام ماستری در مکتب دائر خواهد گردید و با اساس يك پرو گرام معین و معلمین با تجربه تحت تربیة گرفته می شوند و بعد از آنکه تا يك اندازه لسان را آموختند عمده از ایشان به خارج اعزام خواهند گردید .

۲ - اساس موسسه تخنیکي :

مرام مکتب میخانیکي تربیة کارگران متخصص می باشد اما امور صنعتی و سراسازی فابریکه ها علاوه از کارگران متخصص به يك تعداد افراد فنی ضرورت دارند که تحصیلات عالی تری داشته در طرز اداره و طرح و اجرای نقشه جات صنعت دسترس کافی داشته باشند ، ازین رو وزارت معارف از مدت دو سال باینطرف درصدد تأسیس يك تخنیک بوده

ودر جریان سال گذشته مقدمات اساسی آنرا از قبیل پروگرام - تعبير و بودجه آن ترتيب داد. سامان و ماشين های لازمه - برای کارگاه های اين موسسه از امر بکاه وارد خواهد شد اميد است در آينده قريبی اين موسسه بنام موسسه تخنيکی افغان افتتاح گردد.

۳ - مکتب زراعت :

اصلاح و توسعه اين مکتب متعلق به پلان های زراعتی مملکت بوده از اين رو وزارت معارف باریاست زراعت داخل مذاکره گردیده و با احساس نظريات متخصصين زراعتی در ساعات درسی آن تعديلات وارد نمود. مهربيت تدریسات مسلکي پانماينده هبث امداد تخنيکی و نو داخل مذاکره گردیده و پاره نظريات کرد آورد که با اساس پلان عمومی در تعديل پروگرام و ارتقاء تعليمات اين مکتب در محل احراء گذشته خواهد شد. در جريان سال گذشته لايرانور های اين مکتب از اروپا خريداري گردید همچنين وزارت معارف برای استخدام معلمين لائق داخل مذاکره و در مبد است در آينده قريبی هبث تدریسی اين مکتب مكمول گردد.

۴ - مکتب تجارتي : اين مکتب در ظرف چند سال اخير نظر به نداشتن معلمين دچار مشکلات بوده تقريباً تمام معلمين مسلکي آن فحری بود علاوه از ماموريت خود در دوائر ديگر باين مکتب نیز تدریس می نمودند سال گذشته برای يپشرد امور تدریسی اين مکتب درباره استخدام معلمين خارجی اقدام نموديم و اکنون به استخدام دوتن معلم لایق المانی موفق شدیم.

۵ - مکتب اصول تجرير و جريانات امور تدریسی اين مکتب بصورت احسن بوده و تنها از رهگذر نداشتن ماشين های تايپ دچار مشکلات بوديم. برای ارتفاع اين ضرورت وزارت معارف بخريد ماشين های مذکور جهت آشنا ساختن طلاب به فن تايپستی اقدام و عنقریب ماشين های مذکور به تعداد کافی خواهد رسيد.

۶ - مکتب صنائع : يکی از احتیاجات ضروريه مملکت تربيه صنعتکاران می باشد. وزارت معارف به مقتضای اين امر در صدد احیای مکتب صنائع افتاده بدو نظر به احتیاجات آنی مملکت در سال آينده شعبات ضروريه از قبیل نجاری - گلکاری و رنگمالي را در مکتب مذکور دائر خواهد کرد و در سال مابعد شقوق ديگر صنائع از قبیل قالين بافی صنائع ظریفه وغيره را باز خواهد نمود باين اساس شعبه تزيينات و مجسمه سازی که از يك سال باين طرف زیر رهنمائی يروفيسور کروسني (ايطالوی) دائر گردیده ضميمه مکتب صنائع خواهد گردید.

دوم - تدریسات علمی مسلکی : علاوه از تدریسات فنی مسلکی مدیریت تدریسات مسلکی برای انكشاف و پیشبرد مكاتب دارالمعلمین - دارالعلوم - دارالفاظ - مدرسه علوم شرعیه مساعدت نمود . بااساس نظریات ریاست تفتیش باصلاحات مكاتب دارالمعلمین و بااساس هدایات جمعیت العلماء از امور دینی و ارسائی کرده است .

در باره دارالمعلمین ازعه اولتر مرآم - موسسه یونسكو در ساحة تطبیق گذاشته شده و در خلال آن بااساس تعلیم و تربیه توجه مخصوصی بعمل آمده است . امسال دسته از طلاب فارغ التحصیل مكاتب موصوف بریاست پوهنتون معرفتی و به فاكولته های سیاسی و ادبیات شامل شده اند تا تعلیمات مسلکی خود را در آنجا تکمیل و برای معلمی صنوف رشدی و اعدادی مكاتب و لیس ها تربیه شوند .

امید است در عرصه چند سال بعد تعداد این معلمین ضرورت و احتیاج مكاتب ثانوی ما را تکمیل کند . مدرسه علوم شرعیه نیز امسال اولین دسته فارغ التحصیلان خود را بریاست پوهنتون تقدیم نمود و بریاست پوهنتون برای طلاب مذکور در نظر دارد تا سال آینده فاكولته الهیات را بهیان آورد .

د - مدیریت یونسكو :

از آنجا كه مدیریت یونسكو يك شعبه ارتباط بین امور عرفانی مملكت و سازمان ملل می باشد بنا بر آن تمام اجراآت و اقدامات این شعبه در قید اطلاعات و وضع معاهدات و جریان پیشرفت شعبه عرفانی سازمان مذکور بوده و منحصر به تشریح و دائر شدن كنفرانسها و شركت هیئت افغانی در آنها می باشد .

روی اساس فوق اینك از جریان كنفرانسها و دائر شدن سبزه ها و اشتراك هیئت های افغانی در آنها ذیلاً اشاره داده می شود :

نظر به تصمیم امیر ۲۱۳۱ ر ۷ چارمین كنفرانس عمومی یونسكو مدیر عمومی موسسه موصوف مؤظف شد تا جهت تحقیق و پیشرفت تخنیک در زمینه مطبوعات - رادیو و سینما در مالك عضو سازمان متخصصین بفرستند تا نتیجه تحقیق خود را جمع آوری نموده بدسترس عموم بگذارد به اساس آن مكاتوبی از سازمان موصوف واصل و ادخال يك تن متخصص را جهت این تحقیق از حكومت افغانستان درخواست نمود . چون موضوع بریاست مطبوعات تماس داشت لذا مدیریت یونسكو پس از موافقه ریاست مستقل مطبوعات در زمینه جواب مثبت فرستاد . كه بالانتر پیر فردريك (Pierre Fredrick) نماینده یونسكو بتاریخ ۲۱ حمل ۱۳۲۹ وارد كابل شده با دوائر ذی علاقه (مدیریت تدریسات ثانوی مسلکی -

ابتدائی - احصائی - رادیو - سینما - مدیریت عمومی تلفون - مدیریت عمومی نشریات مدیریت آژانس وغیره) داخل مذاکره گردید - وپس از مفاهمه چندروزه عازم پاریس شد. راپور عمومی این تحقیقات تحت عنوان (Word communication Press Radio Fim) نشر گردید و در صفحه هشت آن معلومات راجع به افغانستان داده شده . در تمام دوران اقامت هیئت موصوف با مدیریت یونسکو در تماس بوده و وسائل ضروریه هیئت مذکور به مساعی این شعبه تکمیل گردید .

شمول افغانستان در مجالس عرفانی بین المللی :

پنجمین کنفرانس عمومی یونسکو : نظر به دعوتنامه یونسکو مخ دکتور محمدانس خان رئیس پوهنتون و عس میرامان الدین خان (انصاری) رئیس فاکولته ادبیات بعیت هیئت افغانی در کنفرانس مذکور اشتراک نمودند . کنفرانس مذکور در شهر فلورانس بتاریخ ۲۲ می در پلازو ویکتور (Plazze vecchie) افتتاح شده و در ۱۷ جون دریلی - پتی (Palais Pitti) انجام یافت نقاط عمده که درین مجلس حل و فصل گردیده بطور مختصر ذکر می شود .

یکی از تصمیمات مهم که درین کنفرانس اتخاذ گردید تصویب دوبروگرام مشخص می باشد اولی یک پروگرام اساسی برای یک مدت محدود دومی یک پروگرام معین برای سال ۱۹۵۹ که اجرای پروژه های اناسی را پیش بینی می کنند . کارهای عمده یونسکو طوریکه در دیباچه پروگرام اساسی تعیین و تجدید شده عبارت از نقاط ذیل است .

- ۱- از بین بردن بی سوادی و تشویق و توسعه نمودن تعلیم اساسی .
- ۲- برای همه کس تأمین یک تعلیم موافق به فریجه و استعداد شخص و نظر به ضرورت اجتماعی فراهم نمودن آن .
- ۳- به منصفه تطبیق گذاشتن حقوق بشر که حیات جمله ملل را تأمین نماید .
- ۴- رفع نمودن موانعیکه به تردد اشخاص و انتشار افکار و معرفت بین ممالک مختلفه حایل می شود .
- ۵- پیشرفت و تطبیقات سیانسی را مساعدت نمودن و مورد استفاده همه کس قرار دادن .
- ۶- مجادله با اسباب و علل گرفتگی هاییکه می توانند دنیا را به طرف جنگ سوق بدهند .
- ۷- ارتباط بین البینی کلتورها را بصورت برجسته نشان دادن .

مسکین ده سبز

مسکین ده خدیو

مکتب میدان

مکتب پگرا می

- ۸- ذریعة مطبوعات - رادیو - سینما - طرفداری حقیقت - آزادی و صلح را نمودن .
- ۹- حسن تفاهم بهتر را بین ملل توسعه دادن و ایشانرا از ضرورت يك همكاری صادق در چوكات ملل متحده و موسساتيكه او تأسیس نموده است متیقن ساختن .
- ۱۰- یونسكو ببحث مركز دائمی اطلاعات متقابل - تبادلات - معاونت و امداد در جمله قلمرويكه در آن دسترس دارد فرار گیرد . به منظور اینكه بعضی فعالیت های متصل یا مجالس تحت يك عنوان جمع شود تصمیمات یروگرام اساسی زیر هفت باب آتی گرد آورده شده :-
 - ۱- تعلیم و تربیه - علوم طبیعی و مثبتیه - علوم اجتماعی - فعالیت های كلیتوری
 - عروض و معاوضه اشخاص - تعمیم اطلاعات - یرویس معاونت و امداد .
- طبق ماده ۸ اساسنامه یونسكو هیئت افغانی را یور اجراآت و پیشرفت های عرفانی مملکت را به کنفرانس عمومی عرضه داشت كه بخش های عمده آن قرار ذیل است .
- الف :- راپور هیئت تربیوی یونسكو در افغانستان و تفكر درباره وسائلی كه این سفارشات را عملی كنند .
- ب :- لایحه درباره تأسیس كمیسیون ملی یونسكو در افغانستان و انتخاب اعضاء بودجه و غیره حاوی ۱۴ ماده .
- ج :- تأسیس كمیته ملی برای انتخاب كنجی كه از كلیتور ملی و مدنیت افغانی نمایندگی می كنند و اقتباس پارچه های برجسته آن برای تدوین يك كتاب جامع و مختصر در موضوعات فوق الذکر .
- د :- شمول افغانستان در سمینار های یونسكو (میسور - تهران) .
- ه :- عوض و معاوضه اثرات و كاپی های تصاویر و مجسمه ها بین افغانستان و ممالك دیگر ناگفته نماند كه تعداد ممالك عضو یونسكو بالغ ۵۹۹ می گردد و بودجه سازمان برای یروگرام ۱۹۵۱ درین كنفرانس بهشت ملیون و دوصد هزار دالر تصویب گردیده است .

۱- سیزدهمین كنفرانس بین المللی عرفانی

سیزدهمین كنفرانس بین المللی عرفانی بتاريخ ۶ جولائی ۱۹۵۰ در كرسی بین المللی عرفانی واقع جینوا افتتاح و تا ۱۴ جولائی دوام كرد وزارت معارف در اشتراك این كنفرانس شافلی انصاری رئیس فاكولته ادبیات را ببحث نماینده افغانستان معرفی كرد . نماینده موصوف راپور مفصلی را جمع به پیشرفت معارف در وطن در دوران سالهای ۱۹۴۹ - ۱۹۵۰ ترتیب و آنرا قرائت نمودند كه بخش های عمده آن عبارت از تشكیلات

جدیده مملکت و تشکیلات جدید وزارت معارف - لایحه کمیسیون علمی یونسکو
د افغانستان - تغییرات و تبدیلاتیکه در امور تدریسی دارالمعلمین ها و سایر مکاتب رخ
داد و بابتد کر افتتاح مکاتب دهانی در قسمت های مختلفه مملکت تشکیل اتحادیه محصلین
و غیره می باشد و درین جلسه نماینده گان ۴۷ مملکت شرکت داشت و مسائل ذیل
به اکثریت آراء سفارش شد تا در تطبیق آن سعی شود .

۱- تبادلته بین المللی مربیون .

۲- آموزش حساب در مکاتب ابتدائی .

۳- آموزش کارهای دستی در مکاتب ثانوی .

سفارشات ذیل در مورد مسائل فوق تصویب گردید .

۱- تبادلته بین المللی مربیون از آنجا که کنفرانس متیقن است تبادلته بین المللی
بروفیسوران یکی از وسائل ساده و مؤثری برای حسن تفاهم بین المللی و ارتقاء سویه
تعلیمی بشمار می رود . و بادر نظر گرفتن اینسکه اشتراك دول به تشکیل هیئت جهت اعزام
سفارشات آتی را عرضه می دارد . ناپروگرام تبادللات و اعزام هیئت ها را بممالک خارجه
در موسسات حکومتی - شخصی و او کسینزم های مسلکی که به تربیه و تعلیم حسن تفاهم
روابط تهذیبی بین المللی تبادلته فکثوری - تبادلته متقابله مربیون و طرح میشن های
(Mission) موفقی برای مربیون خارجی دفت و توجه مخصوصی معطوف دارند .
و علاوه کتفرانس سفارشاتیرا که نظر به درخواست یونسکو راجع به تبادلته مربیون
از طرف متفحصین در مجمع تاریخی ۴ ر ۵ جولائی ۱۹۵۰ درجینوا تصویب گردیده
و به مدیر عمومی یونسکو تقدیم شده است تائید نموده و با ایشان توافق نظر خود را اظهار
می دارد .

۲- آموزش حساب در مکاتب ابتدائی :- بملاحظه اینسکه آموزش حساب از یکطرف
یکی از وجوه اصلی و عمومی (Univessal) تشکل ذهن عینیت و دفت و تشکیل میبکنند
از طرف دیگر فعالیت اختیاری (Spontone) و تحقیق آزاد که خاصه از حساب
نقضاء میشود حاوی یک ارزش تشکل فکری و اخلاقی است که از آن دسیلین های دیگر
سرمشق بگیرند . حساب که یکی از مشکل ترین تعلیمات میباشد فعلاً میتواند نشاءنج
تفصیلات و تنبهاات متعدده روحیانی پیدا کوژیکی را بکاربرد . لئذا کنفرانس
وزارت های معارف ممالک مختلفه سفارشات ذیل را عرضه میدارد :-

- ۱ - آموزش حساب مرحله به مرحله - بعمليات فكري خاصه درجات انكشاف طفل - منطبق شود و در مقابل تمام وسائل را كه اين عمليات در بر ميگيرد به كار ببرد .
- ۲ - كود كستان پيش از پيش براي طفل موقع درك كردن روابط مقدماتي عدد و فاصله را بوسيله يك مجموعه عمليات حقيقي و شخصي (انفرادي) فراهم بياورد .
- ۳ - آموزش كارهاي دستي در مكاتب ثانوي ، - به اساس اينكه كارهاي دستي يك عنصر قيمت داري براي تشكّل اخلاقي - اجتماعي - بدني اطفال و نوجوانان شناخته ميشود . وهم مني حقايق را زنده ترسيم ميكنند و از جاني براي اصلاح اثرات يك تشكّل نظري مفرط طلاب رشدی مكاتب ثانوي لازمي است لذا كنفرانس سفارشات ذيل را بوزارت معارف ممالك ابلاغ ميكنند .
- در صورت امكان آموزش كارهاي دستي در پروگرام شعبات مختلفه جمله مكاتب ثانوي بصورت ذيل گنجانيده شود .
- الف ، - بصورت اجباري در صنوف پائين .
- ب ، - به صفت اختياري در صنوف عالي ، البته در صورت اختياري حاضر بودن در ساعات كارهاي دستي بطلاب توصيه شود .
- و رود يك نفر مشاور تعليمي و اداري ، - در اثر مصاحبه اي كه بين مدير عمومي يونسكو و بناغلي وزير معارف سابقه حين اقامت شان در پاریس بعمل آمده بود مدير مذکور راجع به اعزام يك هيئت تربوي جهت بازديد از امور معارف افغانستان موافقه شان را حاصل نموده واعزام يك مشاور تعليمي و اداري را براي تطبيق تصميمات و سفارشات هيئت مذکور كه قابل اجراء در مملكت شناخته شود پيشنهاد نموده بود به تعقيب اين موافقه مكتوبي از موسسه مذکور راجع به اعزام مشاور تعليمي واصل و موافقه كتبي وزارت معارف را خواستار شده بود مجلس تاريخي ۱۴ حمل ۱۳۲۹ وزارت معارف و رود مشاور مذکور را تصويب و بلاحظه والا حضرت صدراعظم رسانيد . نظر به اصدار جواب مثبت اين مدیریت عزتمند من سیدت (Admand Sidit) معاون مدیریت تدریسات ثانوي وزارت معارف فرانسه بجهت مشاور تعليمي و تصدی از جانب يونسكو به تاريخ ۲۵ قوس ۱۳۲۹ وارد و بعد از معرفي با ع ، ج ، وزير معارف و ارکان وزارت معارف شروع بكار نمود مشاور مذکور الي هفت ماه در اینجا اقامت خواهد نمود .

مامورین معارف که در سال ۱۳۲۹ ترفیع نموده اند قرار ذیل میباشند :
مرکز وزارت :-

- ۱ - ع، ص، دا کتر محمد یوسف خان معین تدریسی معارف مامور رتبه سوم ترفیعاً بحیث مامور رتبه دوم .
- ۲ - ع، ص، دا کتر میر نجم الدین خان رئیس دارالآلیف مامور رتبه سوم ترفیعاً بحیث مامور رتبه دوم .
- ۳ - ع، عبدالحکیم خان سابق رئیس تدریسات ثانوی مامور رتبه چهارم ترفیعاً بحیث مامور رتبه سوم .
- ۴ - ع، عزیز محمد خان معاون ریاست تفتیش مامور رتبه چهارم ترفیعاً بحیث مامور رتبه سوم .
- ۵ - ص، عبدالغفور خان مدیر تصفیه مامور رتبه پنجم ترفیعاً بحیث مامور رتبه چهارم .
- ۶ - ص، قربانعلی خان عضو ریاست تفتیش مامور رتبه پنجم ترفیعاً بحیث مامور رتبه چهارم .
- ۷ - ص، محمد اسلم خان مدیر لوازم مامور رتبه ششم ترفیعاً بحیث مامور رتبه چهارم یعنی دورتبه ترفیع نموده است .

مربوطات :-

- ۱ - ع، ص، عبدالغفور خان برشنا آمر لیسه نجات مامور رتبه دوم ترفیعاً بحیث رتبه اول .
- ۲ - ع، ص، سید محمد ایشان خان معلم دارالمعلمین مامور رتبه سوم ترفیعاً بحیث - رتبه دوم .
- ۳ - ع، ص، عبدالحق خان معلم نجات مامور رتبه سوم ترفیعاً بحیث رتبه دوم .
- ۴ - ع، ص، سید محمد داؤد خان معلم اصول تحریر مامور رتبه سوم ترفیعاً به رتبه دوم .
- ۵ - ع، محمد محسن خان مدیر معارف مزار شریف مامور رتبه چهارم ترفیعاً بحیث مامور رتبه سوم .
- ۶ - ع، عبدالغفور خان احمدی مدیر معارف مشرقی مامور رتبه چهارم ترفیعاً بحیث مامور رتبه سوم .
- ۷ - ص، عبدالمحمد خان معلم اصول تحریر مامور رتبه پنجم ترفیعاً بحیث مامور رتبه چهارم .

اجراآت وزارت معارف

- ۸ - ص، عبدالعزیز خان مدیر معارف فراه مامور رتبه پنجم ترفیعاً بحیث مامور رتبه چهارم .
- ۹ - ص، مولوی غلام نبی خان معلم دارالعلوم مامور رتبه پنجم ترفیعاً بحیث مامور رتبه چهارم .
- ۱۰ - ص، عبدالظاهر خان معلم لیسه غازی مامور رتبه پنجم ترفیعاً بحیث مامور رتبه چهارم .

ریاست دارالتالیف:

الف: مدیریت تألیف و ترجمه:

- اجراآت مهم این مدیریت که حاوی تألیف و ترجمه و تدوین و ترتیب کتب درسی و فزاینده درسی است به شش قسمت مهم ذیل تقسیم می شود.
- ۱- تهیه کتب درسی صنوف مختلفه ثانوی .
 - ۲- تهیه کتب درسی صنوف ابتدائی که طبق پروگرام جدید ریاست تدریسات عمومیه تعدیل و جدید آ تألیف و یا ترجمه و تدوین گردیده .
 - ۳- تهیه کتب معاون درس و ممد تنویر اذهان منسوبین معارف و توده .
 - ۴- تصحیح و تدقیق عمومی کتب از نقطه نظر سویه عبارت و محتویات کتب و مقابله آن با پروگرام و نسخه های تبییض شده .

هـ- ملاحظه و تصحیح کتبی که برای استفاده و طبع ثانی می رود .

۶- اموراداری .

در قسمت اول تألیف و ترجمه و تدوین کتبی که از صنوف ابتدائی الی بسکلوریا صورت گرفته عبارت است از:

الف - قسمت سبانس واجتماعیات :-

- ۱- مثلثات صنف ۱۲ که از طرف ضیاغلی دکتور محمد حیدر خان از کتب معتبر و موثوق علمی ترجمه گردیده و بعد از تبییض - تصحیح و مقابله و تهیه اشکال و ترجمه پشتو و رسم های آن آماده طبع می گردد (دو جلد) .
- ۲- هندسه صنف ۱۲ که از طرف ضیاغلی عبدالغفار خان انجینیر تألیف و عنقریب بعد از تبییض مقابله و تصحیح و تهیه رسما و اشکال طبع خواهد گردید. (۲ جلد)
- ۳- دسکرتیف صنف ۱۱ که از طرف ضیاغلی عبدالشکور خان رئیس تفتیش تألیف و بعد از تهیه رسم ها و اشکال آن آماده طبع می گردد . (۲ جلد)

- ۴- کیمیاي صنف يازده توسط ښاغلي دکتور سید اسحق خان رئیس دیو وندوکتور محمد انور خان تحت تالیف بوده و عنقریب بعد از ملاحظه و ترجمه به پښتو و تهیه رسم ها و اشکال مربوطه آن آماده طبع می گردد (۲ جلد) از باقی صنوف تکمیل و آماده طبع است.
- ۵- فزیک صنف ده لیسه ها که از طرف دوکتور عبدالعظیم خان تالیف گردیده بعد از تدقیق ترجمه و تبییض و ساختن رسم ها آماده طبع می گردد (۲ جلد) .
- ۶- بیالوژی صنف ۱۲ که از طرف ښاغلي میر امان الدینخان رئیس فاکولته ادبیات تالیف و بعد از تبییض تصحیح مقابله - تهیه رسم ها و اشکال آماده طبع و استفاده می گردد (۲ جلد) .
- ۷- جیو لوژی ۱- راجع به کتاب جیولوژی صنوف ده لیسه ها که از عرصه دو - سه سال است که تالیف آن به ښاغلي دوکتور عبدالله خان سپرده شده بود که بعد ها نسبت به باره معاذیر رسمی دوکتور موصوف بتالیف و تدوین آن موفق شده نتوانست متعاقب آن به ښاغلي دکتور سلطان احمد خان سپرده شد که جناب شان هم از ناحیه معاذیر و مشاغل رسمی به تالیف آن رسیده نتوانستند و بالاخره تالیف آن را بریس فاکولته ادبیات تکلیف نمودیم که ښاغلي موصوف به تحریر و تالیف آن اقدام نموده اند .
- ۸- جغرافیه ۱- اجرا آتی که در باره این مضمون و کتب متعلقه آن بعمل آمده فرار آتی است .
- ۱- جغرافیای صنوف متوسطه که قابل تعدیل بود بعد از ملاحظه و تدویر مجالس متعدد درین راه از طرف دکتور غلام عمر خان به تلخیص و تعدیل آن اقدام نموده ایم .
- ۲- جغرافیای صنف یازده که از طرف خود ریاست تصحیح گردیده بعد از مقابله - تبییض ترجمه و تهیه نقشه های آن آماده طبع می گردد بقیه آن که عبارت از صنف ده و دوازده باشد تحت تالیف دوکتور محمد اکرم خان است .
- ۹- روحيات ۱- راجع به این کتاب برای صنف دوازده لیسه ها اقدام گردیده و تحت تالیف ښاغلي غلام حسن خان مجددی می باشد .
- ب - قسمت علوم دینی ۱- دینیات صنف ۱۲ بنام (عقاید شریف) که ترتیبات تالیف آن توسط ښاغلي موای عبدالقدیر خان شهاب گرفته شده .
- ۲- تهیه کتب دینیات صنف (۴ - ۵ - ۶) ابتدائی به فارسی و پښتو (۶ جلد) با مقابله و تصحیح آن که تالیف آن توسط مولانا عبدالحق خان صورت گرفته .

مکتب سرای خواجه

مکتب استلاف

مکتب چہار یککار

مکتب جبل سراج

ج - قسمت لسان ،

لسان فارسی -

۱- فارسی صنف یازده که توسط يك كميسيون منتخب درائر يك سلسله مجالس رياست تأليف وتدوين گردیده و تحت تبصير و تصحيح است که عنقریب طبع و به معرض استفاده واقفاده قرار می گیرد .

۲- فارسی صنف دهم - که پس از تبصير تصحيح و مقابله به طبع سيرده شد و از طبع فارغ گردیده .

۳- تکميل تاريخ ادبيات افغانستان برای صنف ۱۲ مکاتب .

فارتين محترم به خاطر خواهند داشت که موضوع تأليف وتدوين کتاب مذکور دو سال قبل به معرض اجراء گذاشته شده و قرار گرفته بود که از طرف پنج نفر نويسندگان که عبارت از: بناغلی غبار - بناغلی کهزاد - بناغلی صفاء - بناغلی نعيمی - و بناغلی نزيهی باشد تحرير گردد همان بود که چهار نفر از حضرات مذکور قسمت های متعلقه خود را تحرير و يکي بعد ديکري بوزارت معارف و رياست ثانوی آنوقت سيرده بودند ولی بناغلی نزيهی بنا بر معاذير شخصی و رسمی نتوانستند قسمت خود را تحرير و به تکميل کتاب بپردازند . همان بود که از يك طرف قسمت های تحرير شده تحت ملاحظه و تدقيق گرفته شد و از جانب ديگر جهت تکميل موضوع به بناغلی نعيمی رجوع شد تا قسمت آقای نزيهی را نیز تحرير دارند. اين مأمول تا چندی مورد قبول ولی بعد ها جناب شان معاذيري تقديم نمودند که از يك طرف زيات وقت و از طرف ديگر پيشنهادی بود که از عهده قبول آن برآمده نمی توانستيم . پس تکميل موضوع را به بناغلی علی محمد خان عضو اين رياست تکليف نموديم که جناب شان در ظرف چند ماه قسمت مذکور را تکميل و بر رياست سيردند که بعد مقابله و تبصير و غيره متعلقه آن آماده طبع می گردد .

لسان عربی ،

۱- تهیه کتب عربی صنف ۷ - ۸ - ۹ که توسط بناغلی محمد ها شم خان ميچدی معاون رياست تحت تأليف است بعد از ملاحظه و تدقيق و تبصير آماده طبع میگردد . (۳جلد)

قسمت دوم تهیه کتب تدريس صنف ابتدائی

تهیه کتب درسی صنف ابتدائی که طبق پروگرام جديد رياست تدريسات عموميه تعديل و جديداً تأليف و ترجمه وتدوين گردیده .

دراواخر سال ۱۳۲۸ فرارمکتوب نمبر ۸۲ و ۱۱۳ ریاست تدریسات هوامیه مفردات پروگرام جدید برخی از مضامین ابتدائی مکاتب را بر ریاست دارالتالیف ارسال و از روی آن خواستگار تهیه و ترتیب کتب جدید مطابق مفردات پروگرام جدید شدند. ریاست درصدد تهیه آن برآمد تا در نتیجه به تالیف ترجمه و تدوین کتب آنی با نقشه ها و رسم ها موفق گردید .

۱ - تهیه کتب دینیات دوره دوم ابتدائی که در قسمت علوم دینی تذکر گرفته (۶ جلد)
۲ - تهیه کتب معلومات طبیعی صنف (۴-۵-۶) ابتدائی به فارسی و پشتو (۶ جلد) با مقابله - تصحیح و رسم های آن که آماده طبع است .
۳ - تهیه کتب تاریخ (۴-۵-۶) فارسی و پشتو که چهارم آن آماده طبع و بقیه آن هنوز تحت تالیف است (دو جلد)

۴ - تهیه کتب جغرافیه صنف ۴-۵-۶ ابتدائی به فارسی و پشتو که کتاب صنف چهارم آماده طبع و باقی هنوز تحت تالیف است .

۵ - کتب دهانی فارسی و پشتو برای صنف اول - دوم و سوم مکاتب دهانی (۶ جلد) این کتاب بعد از تالیف از طرف مؤلفین در ریاست دیده شده که باره از تعلیمات و اصلاحات را ایجاب مینمود. تعدیلات و اصلاحات آن به ضاغلی مایل سیرده شد که بعد از چندی آنها را دیده و ریاست سیردند . کتب مذکور برای خطاطی داده شد تا بخط مستعرب و بصورت آفسیت طبع شود. از کتب مذکور یکی آن از خطاطی برآمده و بعد از اصلاح دوباره در خود اداره آماده خواهد گردید .

۶ - ریاست به رفع این نقیصه که کتب فرائض مناطق پشتو زبان و فارسی زبان از هم تفاوتی نداشته و یک کتاب بایک سوبه در دو منطقه تطبیق میکردند داخل الامت گردیده و کتب لسان و فرائض هر دو منطقه را مطابق سوبه و استعداد لسان هر یک منطقه ملحقه تالیف نموده چنانچه کتب مذکور هر دو منطقه از دوم الی ششم تحت تالیف گرفته شده و عنقریب مورد استفاده قرار خواهد گرفت .

قسمت سوم تهیه معاونان درس

و کتب دیگر جهت استفاده عمومی و معارفین در سال تحصیلی
ریاست دارالتالیف درین قسمت نظریه ایجابات معروضان و مقتضیات تعلیم و تعلم یک سلسله کتب تاریخی - تربیوی - اجتماعی - اخلاقی - سیاسی - حکمت - فلسفه و غیره را که

تعداد آن بالغ به (سی جلد) میگردد تحت تالیف و ترجمه گرفت که برخی از آن تالیف و ترجمه گردیده و از طرف مؤلفین و مترجمین توصل نموده مانند فـ. زبک عمومی و ترجمه تاریخ کتاب سرایسی سائیکس و یاره از آن هنوز تحت تالیف و ترجمه است و همچنان یک تعداد کتبی که از مؤسسه بونسکو سازمان عرفانی جهان یسکی به دست دیگر رسیده و راجع به معارف و تعلیم و تربیه بحث میراند جهت افاده و استفاده معلمان و منسبین معارف بدردمی خورد تحت ترجمه گرفته شد که تاکنون به ترجمه (۱۵) جلد آن موفق شدیم.

قسمت چهارم

تصحیح و تدقیق عمومی کتب از نقطه نظر سبیه و عبارت و محتویات و مقایسه آنها با پروگرام و تبییض و نسخه های دوم.

- ۱ - جغرافیه صنف یازده یک جلد.
- ۲ - فارسی صنف دوم یک جلد.
- ۳ - کتاب دهاتی ۶ جلد.
- ۴ - دینیات ۶ جلد.
- ۵ - جغرافیه صنف چهارم یک جلد.
- ۶ - معلومات طبیعی دو جلد.
- ۷ - فارسی صنف دهه - یک جلد.
- ۸ - فارسی صنف یازده - یک جلد.
- ۹ - تاریخ صنف چهارم دو جلد.
- ۱۰ - ترتیب یک عده نقشه ها و رسم ها برای کتب متذکره در حدود دوصد قطعه.
- ۱۱ - واریسی ۹ طبع این کتب و کتب دیگر.

قسمت پنجم ملاحظه و تصحیح کتبی که به طبع ثانی می رود.

ملاحظه و تصحیح یک عده کتب درسی که برای طبع ثانی آماده گردیده در حدود ۱۳ جلد از کتب ابتدائی و متوسط و همچنان تصحیح و ملاحظه یک عده کتب دیگر.

مقایسه تمام کتب قسمت چهارم با اصل و تبییض آن و مقایسه نقشه ها و رسم ها با اصل و فرغ آن.

قسمت ششم امور اداری

- ۱ - حل و فصل امور اداری تنظیم دفتر و اجراءات متعلقه این شعبه .
 - ۲ - جواب مکاتیب که از منابع عرفانی خارج عندالموقع رسیده با حل و فصل استعلام های مختلف .
 - ۳ - تهیه یک عدد راپور های کتب و امور متعلقه آن .
 - ۴ - تنظیم مجالس علمی درباره کتب و مسائل متعلقه ریاست
 - ۵ - شرکت در جمله هیئت خرید کتب .
 - ۶ - واری از تهیه نقشه ها و رسم ها و اشکال متعلقه کتب تدریسی و عمومی و اخذ نظریات اشخاص صاحب صلاحیت در طبع و نشر کتب .
 - ۷ - تحریر و تقدیم پیشنهادهای در مسائل عمومی مربوطه ریاست و اداره به انجمن های معارف و علمی ریاست و ثبت نتایج آنها به کتاب تصاویر و روپاد های علمی و شرکت در امتحانات سنوی و ترجمه یک عدد اوراق اداری درباره اوراقی که از منابع خارج وزارت میرسد .
- ب - مدیریت نشریات :-

شق تدریسی

الف - کتب درسی و غیر درسی که از شعبه تالیف و ترجمه به شعبه نشریات میرسد این اداره موظف است که کتب مذکور را مطابق به مرام مطبعه آماده ساخته بعد از مذاکره و مقایسه با مطبعه عمومی به طبع ارسال می نماید و لازم است در مطبعه برای اجرای امور ذیل واری بنماید :

- ۱ - تصحیح یروف .
 - ۲ - مراقبت به زنکو گرافی اشکال و رسم ها .
 - ۳ - ترتیب و تثبیت کلیشه ها در موضع معینه کتابها و مراقبت در شعبه ماشین .
 - ۴ - مراقبت در شعبه صحافت .
 - ۵ - رفع مشکلات تمام شعبات مطبعه .
- ب - امتحان تمام کاتبهای مرکز وزارت که در ظرف سال مستحق ترفیع بودند گرفته شد و نیز در اخذ امتحان کاتبهای شعبات خارج وزارت معارف شرکت ورزیده شد .
- ج - چون مطبعه عمومی به طبع کتب هندسه - ریاضی و فزیک و کیمیا و غیره صنوف عالی را

به نسبت نداشتن رموز و اشارات علمی موفق شده نتوانست و کتب تدریسی صنوف بالاتر از نه اکثرأ از تألیف و ترجمه و تصحیح و غیره تمام و آماده طبع بود بر حسب فیصله مجلس محترم وزارت معارف طبع این کتابها را به ماشین گستر و گستریت امر فرمودند چنانچه سامان - اسباب و خریداری ماشین نصب و تجربیات مقدماتی آن تکمیل و ماشین کار و تأیید به مشکل دستگیری نموده آغاز به کار نموده اند و کتب بالا از صنف نه توسط این دستگاه طبع و بدسترس استفاده طلاب رسانده خواهد شد .

د - صفحات مقننه تمام کتبی که در مدیریت تألیف و ترجمه تألیف - ترجمه - تدوین و تبیض شده است توسط این شعبه سنجش گردید .

ه - واریسی با امور مربوط اداری و غیر نشریات .

مجله عرفان :

مجله آئینه عرفان که از سال ۱۳۲۰ به نسبت مشکلات امور طباعتی از چاپ باز مانده و نشر آن از جانب وزارت معارف متوقف گردیده بود در سال ۱۳۲۹ دوباره احیا گردیده . شماره نخستین مجله عرفان بتاريخ اول حمل ۱۳۲۹ نشر و بعد از آن بطور مسلسل و مرتب بعد از هر سه ماه شماره های عرفان که هریک دارای تصاویر رنگین و نقاشی های مهم و مفید علمی - ادبی - اجتماعی - تاریخی و غیره بوده و از قلم نویسندگان شهر و توانای مرکز و جوانان تحصیل یافته میباشد انتشار یافته است . در نشر این مجله عموماً جنبه های تربوی و تعلیمی آنها بیشتر مدنظر بوده و به اوقات معین انتشار و مجله فوق العاده به استقامت اعلام حضرت مایونی و به تاریخ اول عقرب مطابق ۲۴ اکتوبر ۱۹۵۰ يك شماره فوق العاده در ۱۲۰ صفحه بمناسبت پنجمین سالگرد سازمان ملل متحد (یونو) که حاوی مضامین مهم و مربوط به صلح جهان و تشکیل موسسه یونو و غیره بود علاوه بر شماره مجلات عرفان نشر و بطور مجانی به تمام مشترکین و دو اثر رسمی و وزارت خانه ها توزیع گردید .

طوری که در آغاز شماره اول توضیح یافته بود که شعبه مجله عرفان در سال ۱۳۲۹ بطور امتحانی يك دوره نشریات خود را بعنوان دکان عرضه می دارد خوشبختانه در طول سال مذکور بخوبی موفق گردید و با وجود مشکلات چه از حیث قطع ، حیم ، صحافت و چه از حیث مضامین اهمیت و مرغوبیتی پیدا کرد و روز بروز تعداد مشترکین آن زیاد میشود و همگان را به آینده درخشان آن امیدوار میسازد .

ج - مدیریت کتابخانه :

مدیریت کتابخانه در دوران سال جاری از یکطرف به تنظیم و ترتیب بهتر کتابخانه مشغول بود چنانچه در ظرف سال جاری این کتابخانه بروی مراجعین بازو تعداد علاقه مندان و مراجعین بیشتر از بار بود . و از طرف دیگر این مدیریت کتب لسان خارجی از قبیل انگلیسی - فرانسوی - جرمنی - روسی - فارسی و غیره را از خارج خریداری و از داخل نیز کتابهای خارجی به تعداد زیاد برای کتابخانه خریداری نموده است تعداد خریداری کتب السنه خارجه و فارسی درین سال از همه سالها زیاد بوده و تماماً به دسترس استفاده و مطالعه مراجعین گذاشته شده است .

ریاست تفتیش

مدیریت تفتیش تدریسی :

زمانیکه در ۲۰ فوس ۱۳۲۸ تشکیلات سابقه معارف برهم خورده تشکیلات جدیدی روی کار آمد بر حسب صوابدید وزارت ریاست تفتیش برد و مدیریت (تفتیش اداری و تفتیش تدریسی) تقسیم گردید . اینک وظائف هر یک از مدیریت های مذکور ذیلان :

۱ - مدیریت تفتیش تدریسی : وظیفه این مدیریت واری از تمام امور تدریسی مکاتب کشور است که وقتاً فوقتاً مراقبت نماید که معلمین به چه اساس کار خود را شروع کرده در طول سال برای پیشبرد تدریس خود کدام ترتیباتی را اتخاذ کرده به چه مشکلات و به کدام مساعدت ها محتاج میباشند . روی این اساس اعضای این مدیریت دائماً با امور تدریسی مکاتب در تماس بوده و در نصف سال تعلیمی دروس معلمین را نظر به ملحوظات فوق مشاهده کرده و در صورت لزوم به ایشان همکاری و رهنمائی مینمایند و از نصف سال به بعد شروع به تفتیش اساسی مینمایند و تدریسات معلمین را بر طبق اساسات ذیل مشاهده می کنند . یک نفر مفتش تدریسی در داخل صنف درس معلم را می بیند که تا چه اندازه جذاب و پر شور بوده و معلم تا کدام اندازه وحد الای درس خود را کام است و چه قدر در اطراف موضوع معلومات دارد و آیا درس او مطابق پروگرام وزارت معارف است یا مخالف آن . از لوازم و وسائل موجوده تدریس استفاده کرده یا نه ؟ حاضری و یا بندی شوق بسلک دادن وظائف خانگی به شاگردان و واری آن چگونه بوده ؟ مختصر اینک که تدریس معلم را از روی قوانین تعلیمی و متود های پیداگوزی تماماً مشاهده میکند

و همچنان از شاگردانش گروه های متعددی (بجواب تعداد مضامین که او تدریس میدهند) انتخاب و آنها را زیر امتحان می گیرد و از نتیجه هر دو مشاهدات خود نمره موفقیت معلم را تعیین و طبق آن معلم یا مستحق مکافات و یا مستوجب مجازات بوده یا اینکه محض نمره ایفای وظیفه را حاصل می دارد باین ترتیب برای ملاحظه دروس يك نفر معلم وقت زیادی لازم است تا مفتش بطور تمام مزایا و نواقص تدریس او را بخود معلوم کرده فضاوت صریح نموده و نمره لازمه را تثبیت نماید. بااساس فوق اجراآتیکه این مدیریت در طول سال تعلیمی ۲۹ و اواخر سال ۱۳۲۸ نموده فرار ذیل خلاصه میشود:

۱- در زمستان ۲۸ که مکاتب تعطیل بود این مدیریت به جمع آوری پروگرام ها و تدفیک آنها و ترتیب سوالات امتحان بصورت تفتیش از تمام مضامین مشغول بوده و به ترتیب يك دفتر سجل و سوانح تمام معلمان کشور مشغول بود.

۲- از شروع سال تعلیمی ۲۹ الی اخیر سرطان مذکور تدریسات معلمان لیسه ها متوسطه ها و مکاتب مسلکی مرکز کابل را بصورت همکاری و رهنمائی ملاحظه و برای هر نفر معلم نواقص و معائب تعلیمش را گوشزد نموده هدایای لازمه داده شد این معاینه تا اخیر سرطان ۲۹ دوام داشت. چنانچه تدریس تقریباً تمام معلمان لیسه های حبیبیه غازی - تجار تی - نوی کابل - استقلال - نجات - نهاری - لیله مرکز اصول تحریر چندین بار معاینه گردید.

۳- از اسد سال مذکور الی فریب شروع امتحانات سالانه تدریسات مکاتب ذیل بصورت شرح و اساسی مطابق لائحه تفتیش مشاهده و اجراآت شده و معلمان لیسه های استقلال - حبیبیه - غازی - نجات - لیله مرکز - مکاتب نهاری - اصول تحریر - لیسه تجار تی و برخی از مکاتب شش گروهی کابل تفتیش گردیدند. گویا تقریباً تمام معلمان لیسه ها و مکاتب مرکز برای چندین بار معاینه و يك بار تفتیش شدند.

مدیریت تفتیش اداری، بملاحظه اینکه ریاست تفتیش از چاریانات امور اداری مکاتب مربوطه نیز طبق پروگرام موضوعه و مقررات عرفانی مراقبت لازمه نموده و در حدود وظائف معینه خود آغاز بکار نموده است اینک پیشرفت های اداری در طول سال ۱۳۲۹ تحت مواد ذیل تلخیص می شود.

- ۱- معاینه و تفتیش امور اداری و انضباطی شش باب مکاتب شش گروهی مرکز.
- ۲- معاینه اعاشه و ابانه پنج باب مکاتب لیله مرکز در هر یازده روز يك مرتبه.
- ۳- تحقیق و تفتیش (۲۱) فقره عرض و شکایت در مکاتب مرکز و شش گروهی.

- ۴- تحقیق و تفتیش (۱۶) اطلاعات مخصوص در مکاتب مرکز و شش گروهی .
- ۵- تحقیق و تفتیش اطلاعاتی های سری در مکاتب ولایات .
- ۶- تفتیش اداری عموم مکاتب ولایت مزارشریف و مبدنه .
- ۷- تفتیش اداری عموم مکاتب ولایت قلعن و بدخشان .
- ۸- شرکت در جمله هیئت خریداری ۳ مرتبه .
- ۹- تعیین اعضای کمیسیون های تدقیق و معاينه اوراق تفتیش ولایات واصله مرکز .
- ۱۰- تعیین هیئت های متبحره و نگران های عمومی امتحانات سنوی در مکاتیب ولایه های مرکز .
- ۱۱- تقسیم (۹۰۶) نفر فارغ التحصیلان مکاتب ابتدایه متوسطه ولایات به مکاتب مسلکی مرکز .
- ۱۲- نظاره و ارسال مکاتیب رسمی که تا اول جدی هفده سنه شماره آن به (۱۱۰۰۰) می رسد . بر علاوه واریسی از عرایض مراجعین و دادن هدایات و تحریر و تسوید سائر مکاتیب .
- ۱۳- فیصله ده فقره جرائم نامورین در مجلس اضابط وزارت و تعیل آن بنالای طرف مقابل .

ریاست تفتیش و حفظ الصحه :

فقرات مهم اجراآت شق سیورنی و حفظ الصحه این ریاست در این سنه قرار ذیل توضیح می شود :

الف : شق سیورت :

۱- تعقیب پروگرام تدریس تربیه بدنی در عموم مکاتب وطن و تقدیم نتایج محصوله آن بمقام وزارت معارف .

۲- ترتیب پروگرام تورنمنت های اجتماعیه و انفرادی رسمی ریاست سیورت و اجراآت آن از بهار الی خزان یعنی از ۷ ثور الی ۱۵ عقرب به استثنای ایام تعطیل و اختصاصی ها که در جریان بود حسب ذیل تورنمنت های هاکی و فویتال رسمی معارف از ۷ ثور الی ۳۱ ثور در میدان های سیورت لیسه استقلال و لیسه خیمیه تحت مراقبت و نگرانی مفتشین سیورت و بعضی معلمین سیورت مکاتب .

هکذا تورنمنت باسکت بال از اول الی چهار جوزا در میدان سیورت و خیمیه لیسه به طرز بلیک و رسمی . و به همین ترتیب مسابقات اتلتیکی رسمی معارف که از ۸ جوزا الی

۱۶ ماه مذکور تحت نگرانی و حکمت بناغلی بیفهم رئیس و بعضی مفتشین فنی سیورت در میدان سیورت دنجات لیسه وستودیوم کلب مسکری صورت گرفته .
تورنمنت رسمی والیبال معارف به طرزلك از ۱۶ الی ۲۳ جوزا در میدان سیورت لیسه حبیبیه تحت مراقبت مفتش سیورت بعمل آمد .
تورنمنت هندبال به سیستم ناك اوت در میدان سیورت دحبیبیه لیسه از ۱۶ الی ۲۳ جوزا برطبق مقررات سیورنی صورت گرفت .

فرار پروگرام این ریاست دویسمین (۱۰۰۰۰ متره) از نوی کابل الی کلب مسکری بروز ۲۵ جوزا میان مسابقه کنندگان صورت گرفته و برنده گان مسابقه برعلاوه اینکه جوایز معینه را دریافت نمودند از حضور والاحضرت سپه سالار غازی صدر اعظم حامی سیورت این کشور به اخذ يك يك دست دریشی نیز مفتخر گردیدند .
مسابقه شناوری از اول الی چهار اسد در حوض بابر شاه ، قیقل مسابقه مذکور بروز ۱۱ اسد در حوض باغ بابر شاه . همچنین مسابقات بکمنیک از ۹۳ الی ۱۷ اسد در کلب سیورتهای ثقیله معارف - دوره دوم تورنمنت های فوتبال و هاکی رسمی ریاست سیورت معارف از ۱۰ سنبله الی ۳ میزان در میدان سیورت لیسه استقلال و لیسه حبیبیه ، تورنمنت های اجتماعی فوتبال - هاکی - والیبال - هندبال و باسکت بال شیلد رسمی معارف به طرز ناك اوت از میزان الی دوم عقرب در میدان سیورت مکاتب تحت حکمت ریاست سیورت صورت گرفته و بالاخره توزیع انعامات و جوایز سیورنی و تنویب سالکرة سرم کلب سیورت های ثقیله معارف بروز ۱۵ عقرب در عمارت کلب سیورت های ثقیله بحضور والاحضرت شهزاده احمدشاه جان و برخی از اعضای محترم کابینه و اراکین وزارت معارف بعمل آمد .

۳- حل و فصل اختلافات درائس رفتیش و غوررسی در توزیع انعامات به فائجنین سیورتهای متنوعه .

۴- ترمیم و تشکیل میدان های سیورت عموم مکاتب .

۵- تقرر و تبدل معلمین سیورت به حسب مقررات موضوعه معارف در مکاتب مرکز و ولایات .

۶- رفتیش از امور سیورتهی مکاتب و دادن مسکافات و مجازات برای معلمین مکاتب مرکز و ولایات پس از نتیجه چگونگی رفتیش .

۷- تهیه و خریداری سامان و لوازم سیورتهی از داخل و خارج برای عموم مکاتب و مدارس .

- ۸- توزیع سامان والبسته سیورتي برای مسکاتې مرکز ولایات وطن .
- ۹- تهیه و تریه جوانان سیورتي در کلب سیورتهای ثقیله برحسب مقررات و مراعات بین المللی .
- ۱۰- ترتیب تیمهای متنوعه و تمرین آنها برای مسابقه باتیمهای خارجی و داخلی .

ب :- شق حفظ الصحة :

شعبه حفظ الصحة این ریاست برای جلوگیری و حفظ ما تقدم از کولیر اوتیفو و غیره از بهار الی تابستان در حدود بیست و پنج هزار طلبه را واکسیناسیون نموده و برای جلوگیری از امراض ساری معاینه عمومی طلاب مسکاتې را رعایت کرده روی این اساس اجراءات ذیل را تعیل نموده .

- ۱- معاینه و تدای متعلّات
- ۲- تدای و توزیع ادویه برای متعلّین و متعلّات مریض در مرکز شفاخانه معارف .
- ۳- تفتیش صعبی و تشخیص امراض ساری طلاب ولایات و تقدیم راپورت بمقام وزارت و تعیل هدایات در این خصوص .
- ۴- تدای امراض دندان در کلینیک دندان شفاخانه معارف .
- ۵- تدای متعلّین و متعلّات مریض در منازل شخصی شان .
- ۶- خریداری ادویه از خارج و مراقبت در نگهداشت آن .
- ۷- ترتیب را یور احصائیه امراض ساری جهت تقدیم بوزارت صحیه که این اصل وقتاً فوقتاً مراعات شده .
- ۸- تطبیق واکسین چیک در مسکاتې .

ریاست موزه و حفريات :

اجراءات سال ۱۳۲۹ ریاست موزیم در چند ماده ذیل خلاصه می گردد :

- ۱- عقد قرار داد امتیاز حفريات دوره های ماقبل التاريخ افغانستان در حصه سیستان افغانی قبل از خواش موزه تاریخ طبیعی امریکائی مابین ریاست موزیم کابل و هیئت مندکره و منظوری آن بعد از استیذان مقامات صلاحیت دار .
- ۲- ورود هیئت مندکوره کابل و معاینه ایشان بعضی آبدات تاریخی افغانستان را از قبیل بلخیان، بلخ و غیره به همراهی هیئت حفريات افغانی . هیئت مندکور بمعیت هیئت

افغانی بفرض انتخاب نقطه حفريات در آينده طور سرويس هازم سيستان افغانی شد نـد
۳ - حفريات دوره سوم لشكر گاه توسط هيئت حفريات فرانسوي بنه همراهی اعضای
حفريات افغانی و كشف بعضی آثار از موضع مذکور چنانچه راجع به این موضوع یاد داشت
مفصل در اخير این مبحث داده شده .

۴ - عزل ونصب تحويلدا ران موزه ايتنو گرافی و موجودی و تحويل اموال موزه
مذکور توسط هيئت ریاست که تخمینا به دو هزار و پنجاه قلم بالغ میشد .

۵ - خریداری (۲۹۷۴) عدد مـكوكات نقره ای و مسی مكشوفه میرز که .

۶ - خریداری كـتب قلمی از قبیل قرآن شریف - دیوان غزلیات ولانا جامی - خمسه
امیر خسرو دهلوی - حافظ كوچك جیبی - کلیات جامی - حـدیقه ثنائی لب الالباب
وجوهر التفسیر وغیره .

۷ - خریداری ۲۸ قلم اجناس تاریخی مربوطه موزه ايتنو گرافی .

۸ - ورود بعضی هیئت های یونسـكو بفرض معاینه موزیم و پذیرائی اوشان از طرف

اعضای ریاست .

۹ - ورود طلاب مكاتب مركز ملكی - عـكـری و بعضی از متعلمات لیسه مستورات
وموسسه نسوان بفرض تطبیق دروس تاریخ و استفاده از آثار موزیم .

حفريات در لشكری بازار :-

وزارت معارف همیشه برای روشن ساختن زوایای تاریك تاریخ وطن ماسعی بلیـغ مینماید
چنانچه همه ساله در نقاط ومواضع تاریخی - حفريات بعمل می آید . نتیجه حفريات سه ساله
(۱۳۲۷ - ۱۳۲۸ - ۱۳۲۹) لشكری بازار که از شواهد تاریخی باستانی ودوره باعظمت
وعصر شاهان بزرگ (سلطان محمود و سلطان مسعود) مملکت هـست بدینجا برای مزید
معلومات بطور خلاصه بهـمـ فارین کرام رسانده میشود :

لشكری بازار محل بود وباش سلطان محمود سلطان غزنوی بوده بطرف جنوب مغرب
گرشك در كنار رود هلمند واقع است . این جا به تنها از نقطه نظر موقعیت مهم است
بیل این حنیث اقلیم نیز گوارا بوده شامل اراضی وسیعه میباشد . خاک
این اراضی شن - آهك هو - مـوش دارد اما - مقدار شن و گـلـسیوم آن
زیاد است . هوای بهار این منطقه گرم و تابستان آن تنها درجه معتدل و

د زواوئل خزان هوا کمی سرد گردیده والی اخیر حوت برودت آن روز بروز زیاده شده
میروند. در اثنای زمستان در اینجا برف نباریده مانند مناطق مونس سون باران نزول
میکنند. اگرچه عمداً ذات و آبی های آن در مرور اعصار نسبت به صدمه هوا دت
خارجی از بین رفته و یک نوده خاك گشته است اما اسکلت و چوکیات اصلی آن جا بجا
با قیست و از نقطه نظر ساختمان و نقشه شهری قابل توصیف می باشد. در اینجا حفريات
از عرصه سه سال باینطرف دوام داشته و تا هنوز جاری است.

مواضعیکه در آنها حفريات بعمل آمده است عبارت از ارگه شاهی - تعمیر قلعه عسکری
و یک بازار است. ارگه شاهی در کنار رود علمند واقع و از دو جانب شمال و مغرب
بدریا متصل است. ارگه مذکور تقریباً مربع بوده دارای صالون ها و اطافهای
متعدد است. این اطافها منظم و بعضاً دو لایه و سه لایه هم ساخته شده اند.

چند اطلائیکه در اینجا در سال اول و دوم حفريات یدیه نتیجه مثبتی از آن گرفته شده
است. و فروش نقاط حفاری شده کاملاً از خشت یخته آنهم بصورت گل بافت است. در سال
سوم قسمتهای دیگر مخصوصاً اطافهای غربی عمارات حفريات گردید. این اطافها بعضاً به طول
۸۰-۲۳ متر و عرض ۴-۷ متر و بعضاً بطول ۱۵ متر و عرض ۸ متر و برخی دیگر آنها
کتر و یا زیاد از آنها می باشد. اطافهای فوق الذکر تماماً با خشت یخته مربع فرش شده
اند. در وقت جریان حفريات اطاق ۲۳ متر بعضی آثار قابل تذکری از قبیل دیوار این
کاربهای و برجسته بالای پارچه پلستر دیوار و تخته های چوب بعضاً به طول ده سانتی
متر ۹ سانتی - بطول ۱۲ و عرض $\frac{1}{4}$ و ۳ و بطول $\frac{1}{4}$ و ۶ و عرض ۴ سانتی پیدا شده
است. در بالای یکی از چوبهای مذکور تصویر شیر بر جسته دیده می شود.

این تصویر در بعضی حصص خود رنگه طلائی دارد. شاید ابتداء تمام آن بر رنگه
طلائی مزین بوده و در اثر عوارض طبیعی از بین رفته باشد. در بالای دیگر چوبها تصاویر
حیوانات مختلفه دیده می شود. بعضی از این چوبها بصورت دانه های تسبیح ساخته شده
است. در اطاق پانزده متریک صدفه طویل و عریض که تمام صحن اطاق مذکور را فرا گرفته
است به عمق $\frac{1}{4}$ الی ۴ متر پیدا شده است. فرش روی صدفه خشت یخته است. ارتفاع
صدفه نیم متر و اطراف آن الی دیوار محیطه تقریباً ۶۰ سانتی فاصله دارد. در کنار این
دو اطاق مذکور فوق یک مسجد بزرگ با محراب و چند لوحه بمق $\frac{1}{4}$ الی ۴ متر
پیدا شده است. محراب مذکور خیلی مزین بوده سال ۱۳۳۸ شمسی بکابل نقل داده شد.
لوحه های مذکور به طول سه متر و ۴۰ سانتی و ۴۰ متر و ۸۰ سانتی و عرض ۱۰-۱۲ متر

مسکنت کلبهار

مسکنت خواجه مسافر

از عمرانات سال ۱۳۲۹ وزارت داخله

حکومتی بگرامی

حکومتی ده - سبز

۷۸ سانتی و ۸۰ سانتی می باشند در روی بعضی لوحه ها تصویر سه نفر آدم جنگی بهلوی هم مسلح باتیر و کهن و غیره دیده می شود. و در روی بعضی از آنها دیزائن کار بهای برجسته و خطوط کوفه بی وجود دارد. دیزائن کار بهای مذکور در متن و خطوط کوفی آن در حاشیه کار شده است خطوط کوفی مذکور آیات قرآنی می باشد. علاوه از نقاط حفر شدگی تیسکرهای نازک رنگه و نقش بعضاً دارای خطوط کوفی. توتیه های ظریف کسلی. توتیه های شبیه پسه های زنجیر رده. توتیه های آهن. میخ آهنی. پارچه های استخوان. و یک دانه فاشق آهنی که مشابه به فاشق های امروزه است بدست آمده است. آثار مکشوفه فوق تماماً از زمان درخشان آن دوشاه بزرگ نمایندگی می نماید و در نزد علمای باستان شناسی اهمیت زیادی دارد. برای اینکه زیر صدف دیده شود چند خشت از فرش صحن مسجد برداشته شد. در تحت خشت کاری مذکور یک تشاب هشت ضلعی که اطراف آن مانند گل هشت برکه ساخته شده است پیدا شده تشاب هشت گره کما ملأ الارض سباء چونه پلستر شده آبرو آن شمالاً و جنوباً امتداد داد. در چهار گوشه تعمیر مذکور چهار برج دیده می شود. چند اطاق و نصف دایره مذکور در این سه حفر گردید بعضاً به عمق $\frac{1}{4}$ ۳ الی ۴ و بعضاً به عمق ۴ الی ۵ متر مملو از خاک است. هنگامیکه صحن اطاق شرقی فشفه از زیر خاک بیرون کشیده شد نسبت به زمینیکه داشت نظر همه را بدان طرف متوجه ساخت. زیرا خشت کار بهای مذکور بصورت گل ساخت فرش شده و قابل دیدن می باشد. زمین های طرف شرق تعمیر فشفه مذکور از چهار طرف به دیوارهای طولی محاطه گردیده است. طول دیوارهای مذکور (۲۱۰) متر و عرض آن (۲۵۰) متر است. دیوارهای مذکور در حصه کهرخود بهر چهار طرف دروازه های شاهی دارد. به دو طرف هر دروازه دو اطاق است در حصه مرکزی این چهار دیواری تعمیری به شکل تپه خاک دیده می شد. ابتداء به عمق یک متر چهار دیواری پیدا و بعداً یک اطاق پلستر شدگی از سباه چونه از گوشه جنوب مشرق آشکار شد و در بهلوی آن یک حوض و دیوارهای آن تماماً پلستر شدگی می باشد. باقی اطراف حوض الی چهار دیواری پلستر شدگی دور مذکور. مانند صدف به خشت پیخته فروش گردیده بود در ثانی چونیکه خشت کاری مذکور تماماً پس شد و حفرات چهار طرف حوض صورت گرفت. دیوارها و اطاقهای دیگری معلوم دار گردید. و علاوه بر آن چهار دیوار در بین این اطاقها مشاهده رسید بطرف جنوب این اطاقها بیرون از دیوار محیط یک تشاب شش ضلعی هویدا گردیده است. از حوض مرکزی الی تشاب جنوبی یک ل سرب می آید

یافته است و از تشناب مذکور تا فاصله غیر نهایی یک آبرو پلستر شدگی ادامه دارد. نظریه آبا دیهای فوق الذکر گفته می شود که سه طبقه بالای هم آباد گردیده است. طبقه اول عبارت از حوض مرکزی و دیوارهای خشت کاری اطراف آن - طبقه دوم عبارت از اطافهای پلستر شدگی طبقه سوم عبارت از دیوارهای پلستر شدگی اطراف و خشت کاری صفا است.

علاوه از حفاریات نقاط فوق الذکر چند دکان از بازار طولیکه به طرف جنوب مشرق ارگک شاهی واقع است حفر گردید. از بین دکانهای مذکور چاههایی برآمده که شاید برای انداختن آب بوده و دکانهای مذکور بدو طرف بازار شرقاً و غرباً واقع و حفر شد و این دکانها تماماً دکانهای خبازی است که به دکانهای خبازهای امروزه شباهت تامی دارد. باقیمانده بازار مذکور خیلی طویل و دیوارها و دکانها چون از بین رفته اند بصورت بلوان معلوم می شوند دکانهای دیگر آن تا هنوز حفر نشده علاوه بر نقطه حفاری شده - مواضع وسیع دیگری در اطراف آن دیده می شود و هنوز در آنجا حفاریات شروع نشده است.

مدیریت قلم مخصوص:

اجرا آت مدیریت ارجح ارتباط مستقیماً به هدایت و راهنمایی وزیر معارف متعلق بوده که وقتاً فوقتاً با اساس ارشادات جلالتمایی رسیده و بمراجع مربوطه اقدامات میورزد برای اینکه تا یک اندازه به محتویات آن معلومات بسیط تری را حاصل شود باشد ذیلاً طور مختصر توضیحات می دهیم.

۱ - مکتوبهای رؤسای که عنوانی وزیر معارف بودند تسلیم و بحضورشان تقدیم و پس از اخذ هدایات بمراجع آن جواب پرداخته شد.

۲ - مکتوبهای عادی که عنوانی وزیر معارف از مرکز ولایات از مأمورین منسوب و غیره توصل میورزد و مفاد آن نسبت به بعضی رفع حوائج مربوطه بوده طبعاً تسلیم گردیده و موضوع آنها از وزیر معارف هدایت حاصل و بمراجع لازمه غرض غور و فراهم آوری احتیاجات عارضین رسماً خواستار می گردد.

۳ - تمام هدایات وزارت که خیلی ها مهم بوده و اجرای آن آنها فائز فوراً ضروری می باشد مستقیماً از طرف وزیر امده می شود به تمام ادارات و ولایات مغایره می گردد و حتی تعقیب گردیده نتیجه آن استحصالی و بحضور وزیر معارف تقدیم میشود.

۴ - کلیه اوراق عرض از تمام ادارات مرکزی وزارت و یو همتون که به غرض امر و هدایت بمقامات رفته ترتیب میشود رسماً بمدریت قلم مخصوص می رسد که مدیریت موصوف

اجراآت وزارت معارف

تمام آنرا فهرست کرده بروز کار وزارت معارف بحضور تقدیم واحکامی که ستانیده میشود پس از ثبت بمراجع آن تسلیم می نمایند .

۵ - عراقینیکه از مقامات رفیعہ و یا عارضینیکه شخصاً بوزارت مراجعه می نمایند همه روزه مجمع آوری وبه موقع همیشه بحضور وزیر معارف تقدیم و پس از گرفتن امر و هدایت بکتاب ثبت عرایض رسانیده وبمراجع آن غرض اجراء امور مربوطه ترسیل میدارد .
۶ - تمام مکاتیب ومراسلات که از خارج بوزارت معارف می رسد بدیریت قلم مخصوص وارد و پس از گرفتن هدایت از حضور وزیر معارف جوابات آن ترتیب وبه مراجع آن صادر میگردد .

۷ - تمام وظائف تشریفاتی از قبیل ملاقات های سفراء ورؤسای دول متحابه پروفیسران ومعلمین خارجی وداخلی ذریعہ مدیریت قلم مخصوص اجراء وانجام می گردد . چه اوقات ملاقات را از حضور وزیر معارف استبدان حاصل وبه آنها اطلاع می نماید تا در موفع حضور بهم رسانند .

۸ - مسائل مربوط به کنفرانس های علمی ودعوت ها وغیره که بوزارت معارف ویا مربوطات آن صورت می گیرد بلا استثناء بدیریت قلم مخصوص تعلق داشته که تعیین وقت و کارت های مذکور به اشخاص مدعو توزیع می گردد .

۹ - مامورین محکوم معارف که به فیصله های ابتدائی وزارت قناعت نداشته باشند ویا مامورینیکه به فیصله مرافعه زحمت عدم قناعت تمیز خواهمی می نمایند ترتیب وتنظیم اوراق بمحکمه مرافعه وتمیز وظیفه مدیریت قلم مخصوص است .

۱۰ - مدیریت عمومی قلم مخصوص در عین زمان منشی مجلس وزارت معارف نیز بوده که تمام اجراآت امور محوله بدوش اومی باشد .

۱۱ - مدیریت قلم مخصوص بین وزارت معارف و ریاست پوهنتون نیز رابطه جهت انجام ویشبرد کارهای ریاست مذکور داشته و اوامر مقام وزارت را جهت تطبیق وعملی کردن مستقیماً بر ریاست پوهنتون وشعبات مربوطه آن مخابره ونتیجه آن را بحضور وزیر معارف تقدیم می دارد .

مدیریت تعمیرات :

مدیریت تعمیرات دردوران سال ۱۳۲۹ باوصف مشکلات نرخ که بااساس نرخ مقبذ وزارت قوائد عامه رفتار نموده است جاهای ذیل را تکمیل نموده است ،
۱ - تعمیر مکتب نسوان واقع کارته نیمکاره کار شده است .

- ۲ - تعمیر مکتب استقلال نیمکاره و یک حصه آن عنقریب تکمیل می گردد .
- ۳ - تعمیر الحاقیه مکتب فازی تکمیل شده است .
- ۴ - ترمیم مکتب حبیبیه بصورت کلی تکمیل گردیده است .
- ۵ - ترمیم و تعمیر مکتب امیر اسوان که تا یک اندازه بپایه تکمیل رسیده است .

اجراآت مدیریت یونسکوی وزارت معارف در سال ۱۳۲۹

مؤسسه علمی و تهنیدی ملل متحد در سال ۱۹۴۵ به منظور صلح و سلام گیتی از راه علم و معرفت تاسیس گردیده و از آن وقت به بعد بحیث یکی از ایجنسی های اختصاصی یونو شناخته شد و بعد از شمول افغانستان در سازمان مذکور روابط و اجراآت مربوط به آن به وزارت معارف تعلق گرفت و برای تمرکز کارهای مؤسسه و اجرای آن وزارت معارف لازم دید تا یک مدیریت را بنام مدیریت یونسکو در وزارت معارف تاسیس نماید اینک ما بشرح اجراآت آن در سال ۱۳۲۹ مبادرت می ورزیم .

به اثر تصمیم چهارمین کنفرانس عمومی یونسکو مدیر عمومی مؤسسه مذکور موظف شد تا یکدسته متخصصین را جهت تحقیق در زمینه پیشرفت امور تکنیکی ، مطبوعات ، رادیو و سینما به مالک عضو سازمان بفرستند تا در آنجاها مطالعات نموده و نتیجه تحقیق را جمع آوری کرده و به دسترس استفاده عموم کشور های عضو مؤسسه بگذارند ضمناً به تعقیب این اقدام مکتوب دیگری هم از سازمان موصوف بوزارت معارف افغانستان واصل آمد در این مکتوب اجازه ادخال یک نفر متخصص جهت این تحقیق به افغانستان درخواست شده بود همان بود که نظر به موافقه ریاست مستقل مطبوعات و وزارت معارف افغانستان (مستر پیرفردریک) نماینده یونسکو بتاريخ ۲۱ حمل ۱۳۲۹ وارد کابل شده و با دوائر ذی علاقه از قبیل مدیریت تدریسات ثانوی ، مسلکی ، ابتدائی احصائیه مدیریت رادیو ، سینما مدیریت عمومی ، تلفون مدیریت عمومی نشریات و باختر آژانس داخل مذاکره گردید سپس بعد از اتمام مدت ۸ روز و اداره محترم پاریس گردید و با وجود این تحقیقات و مطالعات تحت عنوان ورلد کمونیکشن پریس ، رادیو ، فلم نشر گردید در این راپور معلومات خوبی نسبت به موضوعات فوق الذکر در مورد افغانستان داده شده است .

شمول افغانستان در کنفرانسهای عرفانی بین المللی :
پنجمین کنفرانس عمومی یونسکو ، نظر به دعوتنامه مؤسسه یونسکو شاغلی دو کشور محمد انسخان رئیس یوهنتون و شاغلی میرامان الدینخان انصاری رئیس فاکولته ادبیات بحیث نماینده گان افغانستان در پنجمین کنفرانس یونسکو تعیین شدند این کنفرانس

بتاریخ ۲۲ می در شهر قلدورانس در (پلاسویسکو) افتتاح شده و در ۱۷ جون دریلی یعنی خانه پذیرفت تصمیمات مهمی که درین کنفرانس اتخاذ شده قرار آتی است :

۱- یسکی ترتیب یک پروگرام اساسی برای یک مدت نامعین و دیگری ترتیب یک پروگرام معینی برای سال ۱۹۵۱ که اجرای پروژه های پروگرام اساسی را پیش بینی می کنند . همچنان کارهای عمده یونسکو طوریکه در دیباچه پروگرام اساسی تعیین و تجدید شده عبارت از نقاط ذیل است :

۱- از بین بردن بیسوادی و تشویق و توصیه به تعلیم اساسی .
۲- تأمین تعلیم اساسی موافق به قریحه و استعداد شخصی و نظر به احساس احتیاج و ضرورت اجتماعی .

۳- مساعدت درباره پیشرفت تحقیقات سیاسی جهت استفاده عموم
۴- مجادله بر علیه برافروخته گیهایی که میتواند دنیا را بطرف جنگ سوق بدهد .
۵- طرفداری از حقیقت و برقراری صلح در میانه مطبوعات ، رادیو ، سینما ، ناپدین واسطه مؤسسه یونسکو به جهت یک مرکز دانشی اطلاعات متقابل ، تبادلان معاونت و امداد در نزد تمام ملل عضو خود شناخته شده بتواند اینک مطالب مهم وعده شامل پروگرام عبارت است از تعلیم و تربیه ، علوم طبیعی ، علوم اجتماعی ، فعالیتهای کلتوری ، عوض و معاوضه اشخاص ، تعمیم اطلاعات سرویس معاونت و امداد که حسب ماده (۸) اساسنامه یونسکو هیئت افغانی راپور اجراآت و پیشرفت های عرفانی مملکت عزیز ما را هم به کنفرانس عمومی عرضه داشته اند قسمتهای مهم و برجسته آن حسب ذیل است .

الف- راپور هیئت تربوی یونسکو در افغانستان و تفکر در باره وسائلیکه این سفارشات را عملی کنند .

ب- ترتیب لایحه در باره تأسیس کمیسیون ملی یونسکو در افغانستان با انتخاب اعضا و ترتیب بودجه و سایر مسائل مربوط به آن .

ج- تأسیس کمیته ملی برای انتخاب کتبی که از کلتور ملی و مدنیت افغانی نماینده گوی میکند . همکذا اقتباس مطالب برجسته آن برای تدوین یک کتاب جامع و مختصر را جمع به موضوعات فوق الذکر .

د- شمول افغانستان در سمینارهای یونسکو (میسور ، تهران)

ه- عوض و معاوضه اثرات و کاییهای تصاویر و مجسمه های آرتی بین افغانستان و مالک دیگر در اینجا متذکر باید شد که تعداد مالک عضو شامل یونسکو (۹۵ مملکت بوده) و بودجه آن برای پروگرام ۱۹۵۱ در این کنفرانس ۸۴ میلیون و ۲۰۰ هزار دالر تصویب گردیده است .

• سیزدهمین کنفرانس بین المللی عرفانی :

درین کنفرانس چین وصول دعوتنامه از طرف وزارت معارف افغانستان پناغلی میرامان الدینخان انصاری بحدث نماینده افغانستان معرفی گردید نماینده افغانستان راپور مفصلی را هم راجع به پیشرفت معارف وطن در دوران سال تعلیمی ۱۹۴۹-۱۹۵۰ ترتیب و در کنفرانس قرائت نمود که مطالب مهم آن ذیلا تقدیم است .

اول- ذکر مختصر از تشکیلات جدید افغانستان

دوم- تشکیلات جدید وزارت معارف

سوم- لایحه کمیسیون ملی یونسکو در افغانستان

چهارم- تأسیس مکاتب جدید دهاتی و افتتاح بیست باب مکاتب دهاتی در هزاره جات

پنجم- تجدید نظر در کتب درسی

ششم- تجدید نظر در پروگرام لیسه ها

ورود مشاور تعلیمی واداری از طرف یونسکو به افغانستان :

دائر مصاحبات که ما بین مدیر عمومی یونسکو و پناغلی فیض محمد خان ذکر اینجا یق

وزیر معارف افغانستان حین ملاقات شان در پاریس بعمل آمده بود مدیر عمومی یونسکو

راجع به ادامه کار هیئت تربوی و اعزامی افغانستان موافقه حاصل و اعزام یک مشاور

تعلیمی واداری را برای تطبیق تصمیمات و سفارشات هیئت مذکور که قابل اجرا در

مملکت شناخته میشود پیشنهاد نموده بود به تعقیب آن مکتوب دیگری هم به ۱۶ مارچ ۱۹۵۰

از مدیریت عمومی یونسکو راجع به اعزام مشاور تعلیمی واداری واصل و موافقه کتبی وزارت

معارف افغانستان را خواستار شد که متعاقباً مجلس تاریخی ۱۴ حمل ۱۳۲۹ وزارت

معارف افغانستان احضار مشاور مذکور را تصویب نمود . بعد از تصویب مـ زبور عزتمند

(ادمن سیدت) معاون مدیریت تدریسات ثانوی وزارت معارف فرانسه به حین مشاور تعلیمی

واداری از طرف یونسکو بتاريخ ۲۵ فوس ۱۳۲۹ وارد کابل شد بعد از معرفی با وزیر

معارف افغانستان و سائر اراکین آن وزارت معارف شروع بکار نمود و ما راپور مفصل

این را هم در آینده فریب نشر خواهیم نمود !

مدیریت یونسکوی افغانستان یک عده سوالاتی را که از طرف سازمانهای تربیوی

واصل شده بود جواب داده و فرستاده است که قسمتهای مهم آن عبارت است از زاویه راپور

راجیع به آموزش کاردستی در مکاتب ثانوی ، آموزش حساب در مکاتب ابتدائی ،

احصائیه میکاتب احصائیه کتب کتابخانههای مملکت ، ابواب و قرارداد راجع

به امور حرفیات در افغانستان ، بالاخره ترتیب احصائیه کتبی که در افغانستان ازده سال

به این طرف به طبع رسیده است میباشد .

اجراآت مهمه سال ۱۳۲۹

وزارت مالیه

اجراآت مدیریت عمومی قوانین :-

- ۱ - تعلیماتنامه سفرخرج و کرایه ما مورین دولت که ازطرف مدیریت عمومی قوانین وزارت مالیه ترتیب واحضار گردیده برای منظوری به مقامات صلاحیت دار تقدیم شده بود ازطرف مقامات صالحه برای تدفیق تعلیماتنامه مذکور یک کمیسیون که مرکب از نمایندگان تمامی وزارتها باشند تعیین گردیده - البته بعد از آنکه تعلیماتنامه مذکوره از طرف کمیسیون منتخبه غور و تدفیق گردید برای اجراء و عملی شدن آن بمراجش سپرده خواهد شد .
- ۲ - تعلیماتنامه دور تسلیم کار ما مورین مالیاتی از طرف مدیریت عمومی قوانین مالیه ترتیب و بعد از تصویب مجلس انضباط وزارت مالیه بمقامات عالییه تقدیم و از طرف مقام صلاحیت دار یک کمیسیون تعیین گردید که تعلیماتنامه مرتبه وزارت مالیه را تدفیق نمایند البته بعد از تدفیق و ملاحظه کمیسیون تعلیماتنامه مذکور به ساحه عمل گذاشته خواهد شد .
- ۳ - قانون مجازات سبای عمومی که قبلاً از طرف مدیریت عمومی قوانین ترتیب و برای منظوری به مقامات صلاحیت دار تقدیم و از طرف مقامات عالییه یک کمیسیون برای ملاحظه و تدفیق ثانی آن تعیین گردیده بود . کمیسیون منتخبه نیز قانون مرتبه را ملاحظه نموده اکنون برای عملی ساختن آن بمقامات صالحه تقدیم گردید .
- ۴ - عموم اوراق ، کنسلاک و غیره که به لسان انگلیسی و فرانسوی بوده به وزارت مالیه وارد گردیده تمامی اوراق مذکوره از طرف مترجمین مدیریت عمومی قوانین ترجمه و بلامعطی به مراجعش سپرده شد .

اجراآت مدیریت عمومی غله و گدامها :-

- ۱ - غله خورا که انسانی ، حیوانی ، سکری ، زاندارمه و بولیس مرکز و ولایات و حکومتان اعلی تماماً مطابق ضرورت ایشان تهیه و در موقع ضرورت به آنها رسانیده شد .
- ۲ - چون در ولایات و حکومتات اعلی ، ثلایه برای محافظه و نگهداری غله جات جای موجود نبود بناء علیه مدیریت عمومی گدامهای وزارت مالیه برای رفع این مشکلات تجویز نمود که باید در تمامی ولایات و حکومتات اعلی و ثلایه گدامهای فنی ساخته شود

هستند براین پروژه مدیریت عمومی غله فعلاً (۱۸) هجده گدایم را در بعضی نقاط تکمیل نموده و (۵۵) دیسگر آن نعت تعمیر هیباشد .

- ۳ - سنگهای چودنی که برای اوزان لازم است از طرف مدیریت غله بصورت فنی آماده و عنقریب قیانهای صحیح الوزن نیز تکمیل و به مرجعانش تسلیم داده خواهد شد .
- ۴ - برای نورید غله جات يك تعداد مكفی بوری تهیه و بعد از نشانی شد هیشت هابه گدایمهای نقاط مختلفه سپرده شد .

اجراآت مدیریت عمومی احصائیه :-

اراضی ولایت فندهار که از طرف مساحین فنی مربوط مدیریت عمومی احصائیه در سنه ۱۳۲۹ نقشه برداری و مساحت شده قرار آتی میباشد ،

اراضی آبی - (۱۱۲۹۴۲) جریب

چمنی (۴۹۷۷) جریب و ۱۸۶۷۹ جریب خرابه (

باغی (۱۱۶۷۷) جریب

اشجار متمر (۱۸۳۴۲۱۴) اصله

اشجار غیر متمر (۲۶۴۶۵) اصله

اجراآت مدیریت عمومی تصفیه ها :-

مبالغیکه از سنوات گذشته در سال ۱۳۲۹ تصفیه شده :-

افغانی (۵۶۸۳۸۸۵ - ۶۸)

کلدار (۱۰۹۳۰۲ - ۸ - ۹)

پونده (۱۸۵۶۷ - ۵)

فرانگه (۱۹۹۴۴ - ۳۸)

مارك (۳۱۳۹۹۳ - ۳۶)

ریسال (۱۳۵)

دالر (۵۰۷۷ - ۸۵)

کرون (۲۷۹۹ - ۱۶)

اجراآت مدیریت عمومی مالیات و محصولات را اساساً میتوان بدودسته ازهم جدا نمود . یکی اینکه دایر به بهبود اوضاع مالی دولت و به هم رسانیدن اصلاحات و رفاه عام اساسی در امور مالیات و محصولات دولتی بوسیله تعمیم سیستمهای نافع که با یرسبپ های علمی بناء یافته و حاوی مزیت عدالت اجتماعی و توافق باحوال اقتصادی و آرامی ملت

و شرایط تسهیلات معاملات بوده است . دیگر اجراآت عادی اداره . در قسمت اول آنچه از موضوعات مهمه که در سال ۱۳۲۹ مدیریت عمومی مالیات و محصولات را بخود مشغول گردانیده است ازین قرار است :

(۱) مطالعات و تشبیهات دایره اصلاحات امور مالیه جمعی اراضی و هدایا تبیکه در ین موارد به دوایر ذی علاقه داده شده است .

(۲) ادامه ترتیب شمار و تحصیل محصول مواشی که بر روی حقیقت هست و بود مال بجای ترتیب سابق آن که بصورت بست گرفته میشد و فاقد عدالت اجتماعی و امکان سوخت و ساخت داشت گرفته میشود . نتیجه معنوی این اقدام واضح بوده و فوائد مادی آن افزودی (۳۰) فیصد در سال ۱۳۲۸ در عاید محصول مواشی دولت بار آورده و معاملات سال ۱۳۲۹ آن هنوز در جریان بوده و تا جائیکه رایور و جریانات نشان میدهد تناسب تزئید آن اطمینان بخش است .

(۳) فراهم آوردن وسائل حسن اجرای لایحه جدید صکو کات که در سال ۱۳۲۸ از طرف مدیریت عمومی مالیات و محصولات ترتیب و بعد از منظوری مقامات صالحه و صحه حضور مبارک اعلیحضرت همایونی تعمیم یافته و بموجب آن علاوه بر افزودی قیم بعضی نکات و اوراق قیمت دار و نرخ فیصدی بعضی معاملات و امثال آن در مدارک عایدات صکو کات دولتی (۹) چشمه دیگر وارداتی بهم رسانیده شده است و بنا بر جدید عملی شدن لایحه متعلق مدارک مذکور دوایر عامل اجراآت آن بالاستهداء راهنمایی گردیده و بر رفع مشکلات آنها پرداخته شده است این موضوعات جدید واردات صکو کات ازین قرار است .

(۱) بیلانس شرکتهای .

(۲) لبر آف کزیدت و فرضه ها .

(۳) اظهار نامه مشعر به سرمایه شرکتهای .

(۴) اسناد سهم .

(۵) حواله جات تباداوی بانکها .

(۶) فرار داد های عرفی .

(۷) امتیاز نامه های اختراع مؤلفین و مصنفین .

(۸) اجازه نامه های احداث فابریکات و دیگر مؤسسات صنعتی .

(۹) تذکره و جواز نامه هائی که جهت بیکار انداختن معادن داده می شود .

در اثر این تحولات در سال ۱۳۲۸ باینکه تقریباً در نیمه سال مذکور لایحه جدید

صکوک زبر اجرا گرفته شده است باوصف آن در سال ۱۳۲۸ (۱۲۴) فیصد نسبت بسال ۱۳۲۷ در عایدات محصول صکوکات دولت تزئید بعمل آمده است و هکذا را پوره‌های واصله نشان می‌دهد که واردات سال ۱۳۲۹ صکوکات که هنوز در جریان است نیز اطمینان بخش بوده است .

(۴) دوام نرخ مستقل گمرکات که تغییرات و اصلاحات آن در سال ۱۳۲۸ بعمل آمده و در جریان تطبیقات آن در سال ۱۳۲۹ مدیریت مالیات و محصولات بالاستهدهاء د وایر عامل در موارد متعدد با همکاری خود رفع مشکلات آنها را نموده است . در اثر این تغییرات و اصلاحات در سال ۱۳۲۸ در حدود (۵۸) فیصد عواید گمرکی دولت زیاد شده و هکذا در سال ۱۳۲۹ وضعیت واردات دولت از ناحیه محصول گمرک نظر بر پوره‌های گمرکات نسبت بسنوات گذشته خوب بوده و دریایان سال مالی که وضعیت آن قطعیت پیدا خواهد کرد اندازه تزئید آن واضحا معلوم خواهد شد .

(۵) راجع به تصفیه و قطع حسابات سنوات ماضیه و تحصیل باقیات قابل استرداد آن و هم اینکه در آینده ترتیبی اتخاذ شود که حساب معاملات سنوی در خلال مدت معینه قطع گردد راپور مفصلی از طرف مدیریت عمومی مالیات و محصولات به مجلس عالی وزراء تقدیم و در آن حجم معاملات با عواهل و عمل عدم تصفیه حسابات و تراکم باقیات و بالاخره تجویز فیصله حسابات معاملات ماضیه و چاره های جلوگیری از تراکم آینده آن پیشنهاد شده بود که بالاتر از مجلس عالی وزراء يك کمیسیون متشکل از اعضای کابینه و رئیس تفتیش عمومی صدارت عظمی و مامورین عالی رتبه وزارت مالیه تعیین گردیده و کمیسیون مذکور کار محوله را بدست اجرا گرفته و فتاویضا ترتیب جلسه ها داده و باین ترتیب موضوع زیر فور و تدقیق کمیسیون می باشد .

(۶) اجرا آن عا دی سال ۱۳۲۹

(۱) بست مالیه املاک	۵۰	دو سبه
(۲) بست مالیه فتوات	۱۲	»
(۳) بست مالیه آسیابها	۲۵	»
(۴) معاملات گمرکی	۱۴	»
(۵) امور متفرقه دایر بتحقیق مسایل مالیاتی و امور متعلقه آن	۶۲۳	»

- ۷) تحقیقاتی که راجع باهور مالیات و محصول بعمل آمده است
- الف) در موضوع مالیه زمین و کاریزهائیکه اشخاص واگذار شده اند ۱۰۰ دوسیه
- ب) راجع به تحقیقات زمین - باغ و امثال آن که در اثر سیل برده گی و زاله زده گی تخفیف مالیه آن مطالبه گردیده است . ۱۰ دوسیه
- ج) راجع به تحقیقات آسیابها که در اثر بعضی عوارض از کار برآمده اند و تخفیف مالیه آن مطالبه گردیده است . ۲۰ دوسیه
- د) راجع به تحقیقات اصنافی که بابت ترك شغل نموده یا فوت گردیده اند و موضوعی مالیه آنها مطالبه گردیده است . ۴۰ دوسیه
- و) راجع به تحقیقات زمین هائیکه تحت ترك و تعمیر رفته و موضوعی مالیه آنها مطالبه شده است . ۴۰ دوسیه
- ۸) تدقیق و فیصله جات مراغهوی که در مسایل گفتگوئی تکراری مالیات و محصولات بعمل آمده است :
- الف) فقرات گفتگوئی مالیه و محصول . ۲۴۰ دوسیه
- ب) معاملات تکراری مالیه و محصول . ۱۰۰ دوسیه
- ۹) موضوعات مختلف :
- الف) از قبیل صدور دستور نامه . ۱۰۰ دوسیه
- ب) اوامر تحت مراقبت گرفتن جایداد ضامنها ۴۲ دوسیه
- ج) مسایل اجاره املاک سرکاری . ۶۰ دوسیه
- د) هدایات برای تنظیم دفاتر مالیه و امثال آن . ۵۰ دوسیه
- ۱۰) ترتیب نمونه اقدام طبع تسکات های مدارك جدید صكوكات و صدور هدایات دایر به مسایل محصول آن . ۱۵۰ دوسیه
- ۱۱) نظریات حسابی که به راجع ذی علاقه عندالمراجعه داده شده است ۱۵۰ دوسیه
- ۲۱) تدقیق و دادن معلومات متعلق به معاملات حسابات ماضیه بدوایر و اشخاص ذی علاقه عندالمراجعه آنها . ۱۴۰ دوسیه
- ۱۳) قضایای گفتگوئی حسابی که از طرف اداره تدقیق و رایور آن به مجلس تقدیم و بعد از تصویب آنچمن حسابی وزارت مالیه بران اجراآت شده است ۵۰ دوسیه
- ۱۴) تدقیق معاملات قابل موضوعی اقلام واردات . ۱۲۰ دوسیه

۱۵) تدقیق تابلوهای تحصیلی و بیرون نویسی مطالب قابل مطالعه و تعقیب اجراآت آن بدوایر ذی علاقه .

۶۹ دوسیه

۱۶) معلوما تیکه ازوزارت خانه ها ودوایر مستقل راجع به سایر امور

متعلق تحصیل واردات و تصفیه حسابات خواسته و هدایات لازم راجع به تحصیل و قطع

حساب واردات سنوی و باقیات - سنوات ماضیه داده شده است . ۲۶۰ دوسیه

۱۷) اوامر یک راجع به مطالب مختلف بدوایر ذی علاقه صادر شده است . ۵۷۹ دوسیه

اقداماتی که در قسمت مراقبت از جریانات مسایل وارداتی بعمل آمده است :

۱۸) در موضوع محصول مواشی ۶۰ دوسیه

۱۹) » » » گمرک ۲۵۰ دوسیه

۱۲۰) » » » معدن ۱۰ دوسیه

۲۱) » » » صکوک ۱۵۰ دوسیه

۲۲) » » » مالیات بر عایدات ۳۰ دوسیه

۲۳) » » » اصنافی ۲۰ دوسیه

۲۴) باقی مدارک وارداتی ۳۰۰ دوسیه

۲۵) راپور های متعلق تمام اقلام واردات گرفته شده است .

۲۶) لواایج تولید و تنقیص واحصائیه واردات سنوی دولت تنظیم یافته است .

ب - اجراآت دوایر ریاست محاسبات عمومیه :-

۱ - چون مدیریت عمومی کنترول ریاست محاسبات عمومی از چهار مدیریت اتی که عبارت از شعبه مرکزی ، مملکتی ، فروش ، و تجارتی باشد متشکل است لهذا اجراآت این مدیریت نیز نظر بشعبات آن آتیا توضیح میشود .

الف اجراآت شعبه مرکزی :

۱ - اجرای معاشان عادی

۲ - اجرای مصارقات عادی

۳ - اجرای معاملات خزاین و قیمت اسعار

۴ - اجرای پول تحصیل شده واردات

۵ - دفاتر یکه ترتیب شده (۷۴) جلد

۶ - سندات نقدی مصارقات خزاین و مجزوات و مصارقات نقدی (۲۱) جلد

ب : اجراآت شعبه مملکتی :

- ۱ - رسیدگی تا بلوهای معاشات و مصارفات که فرار فهرست به تحویل خانه تحویل داده شده (۱۸۴) جلد
- ۲ - رسیدگی تا بلوهای معاشات که بعد از تدقیق نوافس آن بشعبات مربوطه خبر داده شده (۱۲۰) جلد
- ۳ - بیرون نویسی هائیکه بعد از سنجش به شعبات مربوطه ارسال شده (۷۵) فقره
- ۴ - رسیدگی به تا بلوهای واردات و باقیات از سال ۱۲۷۱ الی سال ۱۳۲۹ (۱۰۰) جلد
- ۵ - تا بلوهای باقیات واردات سال ۲۶ که سنجش شده (۱۴۴) جلد
- ۶ - بیرون نویسی های تا بلوهای سال ۲۶ که به شعبات مربوطه آن ارسال شده (۱۱۲) فقره

ج اجراآت شعبه قروض :

- ۱ - محاسباتیکه از سال ۱۳۲۴ باین طرف در سال ۱۳۲۹ سنجیده شده
- ۲ - محاسبات سال ۱۳۲۵ سنجیده شده (۱۲) حساب
- ۳ - محاسبات سال ۱۳۲۶ سنجیده شده (۲۷) حساب
- ۵ - محاسبات سال ۱۳۲۷ سنجیده شده (۲۷) حساب
- ۶ - محاسبات سال ۱۳۲۸ سنجیده شده (۳۵) حساب
- ۷ - توسل به قرضه اکسپورت وامپورت امریکه برای جلو گیری از خشک آبیهای ولایت قندهار .
- ۸ - تا زمانیکه قرضه اکسپورت وامپورت امریکه مراحل اصولی خود را طی مینمود يك وقت به کار داشت لذا برای پیشبرد منابع تولیداتی يك مبلغ استقراض و به شعبات ذیل داده شده .
- ۱ - يك مبلغ پول برای انجام کارهای کمپنی مورین کسود سن دروجه ریاست مراقبت و بررسی .
- ۲ - يك مبلغ پول برای بندر وانكشاف زراعتی اراضی که جدیداً در تحت نهر بفرامستعد برای استفاده شده و هم توسعه زرع لبلبو و پنبه در ولایت فطغن .
- ۳ - يك اندازه پول برای آبادی نهرهای فرعی و یغته کاری و ترمیم پلها و جاده هائیکه سبب تسهیلانی در منافلات زراعتی می شود .
- ۴ - يك مبلغ پول برای مصارف ریاست مراقبت و بررسی جدیداً منظور شده .

۵ - چون تاسیساتی در حین تطبیق پروژه اول اقتصادی از (۱۳۱۸ الی ۱۳۲۷) در بعضی از ادارات دولت که مأمور این امر بودند روی کار آورده شده بود و همین موسسات برای پیشبرد نقشه مطروحه آینده نیز در زمره هجئت عامه حساب میشوند بنه علیه لازم افتاد که دستگاه مذکور تا زمان طی مراتب قانونی پلان اقتصادی آینده که فی السابق در حال فعالیت بوده و تا تجدید پروژه جدید باید در تحت شرایط سابقه و بانک ملی که جدیداً از پروژه اول بانها تبدیل شده اجراءات نمایند و امروز جهت این امر مبلغی در حدود چهار میلیون افغانی از دارائی خود شعبه فروش به وزارت خانه ها و شعبات ذیل پرداخته شده :

- ۱ - يك مبلغ برای وزارت فواید عامه جهت اصلاح و ترمیم طرق و شوارع .
- ۲ - » » » برای ریاست زراعت جهت انكشاف پیداو زراعتی و اصلاحات لازمه .
- ۳ - » » » برای وزارت داخله جهت نقل و اسكان اقلین بی زمین در نقاط لازمه .
- ۴ - » » » برای لیسه زراعت جهت ادامه تحصیل طلاب مسلکی زراعت .
- ۵ - » » » برای وزارت صحتیه جهت تامین حفظ الصحة ناقلین .
- ۶ - » » » برای وزارت معادن جهت انكشافات و استحصالات معدنی .
- ۷ - » » » برای مأمورین محاسباتی ولایات وزارت مالیه .
- ۱۱ - بدیهیست هر قدر در تحصیل عایدات قابل الحصول افزونی بعمل آید بهمان اندازه از منبع قابل استقراض گستره می شود . روی همین اصل مدیریت فروش توانسته که از منابع عایداتی خویش امسال فیصد ۱۰۸ و ۵۰ استفاده کند .

اجراءات شعبه زراعتی :

- ۱ - حساباتی که در ظرف این سال سنجش شده (۱۴۴) جلد
- ۲ - تسهیل بودجه ها و لواایح موجب و تطبیق بودجه ها به بودجه های گذشته ضمناً ترتیب ضمایم و تنقیص آن .
- ۳ - ترتیب کتاب ضمایم و تنقیصات بین سال که بودجه های سال آینده به آن تطبیق می شود (۲) جلد
- ۴ - ورق موازنه عمومی ترتیب و بعد از یاس شدن از مجلس عالی و زراء از صحت اعلی حضرت معظم همایونی گذارش یافت .
- ۵ - ولایاتی که سرمایه شقوق تجارتی شان ترتیب و به مراجع آن ارسال شده (۶) ولایت
- ۶ - حکومت اعلی که » » » » » (۵) حکومت اعلی
- ۷ - حکومت کلان که » » » » » (۲) کلان

- ۸ - مطبوعات ولایات
- (۶) ولایت
- ۹ - مطبوعات حکومت اعلی
- (۳) حکومت اعلی
- ۱۰ - بیلانس های ذیل که از شعبات به شعبه تجارنی رسیده و سنجیده شده .
- اول - بیلانس ۲۶ - ۲۷ مدیریت عمومی سینما .
- دوم - بیلانس ۲۵ - ۲۶ - ۲۷ مدیریت عمومی هوتلها .
- سوم بیلانس ۲۸ مدیریت صنایع معارف و مدیریت عمومی مطابع .
- اجراآت مدیریت عمومی خزاین :
- ۱ - اسعار خارجه کارآمد وزارتها و دوایر مستقل که به حسابات وزارت مالیه و با مقابل حواله جات وزارتها و دوایر از آن اجراء و رابور های آن بوزارت ها ابلاغ شده .
- ۲ - تسکات پولی های قرضه های دافغانستان بابت بعد از سنجش و واریسی بصورت حسابات آن تادیه شده .
- ۳ - حسابات و تابلو های وارداتی و معاشات و مصارفات ماهوار وزارت ها و دوایر مستقل بعد تطبیق به حسابات این شعبه به مدیریت عمومی کنترول سپرده شده .
- ۴ - پول ها تسکات طور تبادل به خزاین ولایات تحویل و به ذریعه مدیریت عمومی خزاین اجراء شده .
- ۵ - پولها تسکات در مرکز بحساب مدیریت عمومی خزاین تحویل و به ولایات رسید تبادل داده شده .
- ۶ - انواع تسکات های وثایق و محصلی حقوق و تسکات های پستی و ویزه و انواع پاسپورنها و اظهار نامه های گمرکی و عرایض و تذکره تابهیت و غیره کاسد های بهادار کارآمد ولایات و حکومت اعلی ذریعه ریاست مطبوعات طبع و بهراجع آن فرستاده شده .
- ۷ - انواع نشانها تسکات از طرف دولت به اشخاص چه در داخل و چه در خارج اعطاء گردیده از طرف مدیریت عمومی خزاین تهیه و تدارک شده .
- ۸ - برای اینسکه اوراق قیمت دار توسط بانک مطبعه علیحده تحت اداره وزارت مالیه طبع و بولایات فرستاده شود ماشینهای آن از طرف وزارت مالیه و منظوری مقامات عالیله از خرج تهیه محلاً به کابل وارد شده و در تعمیر جدید که برای مطبعه موصوف نباشده آغاز به نصب نمودن ماشینها گردیده و با اثر پیشنهاد مدیریت عمومی خزاین تشکیل اداری و محاسبوی و کارگران آن ترتیب گردید چه اگر خدا بخواهد به سال ۱۳۳۰ بسکار آغاز شود .
- تسکات های مخصوص لانی که تحت اثر مدیریت عمومی خزاین به مطبعه چاپ گردیده .
- ۱ - تسکات فیصله دعوی نسائی محاکم ابتدائیه، مرافعه و تمیز (۳۲۰۰۰) قطعه
- ۲ - تسکات صورت دعوای نسائی (۳۲۰۰۰) قطعه

- ۳ - تسکټ محصول حواله جات انتقالی و تبادلوۍ بانکوۍ (۷۰۰,۰۰۰) قطعه
- ۴ - د محصول اساسنامه شرکت‌ها و بانک‌ها (۱,۰۰۰) د
- ۵ - د محصول احداث موسسات صناعتي و فابريکات (ج ۱۰۰۰) د
- ۶ - د بيان نامه های مشعر سرمايه (۲,۰۰۰) د
- ۷ - د بيلانس (۱۰,۰۰۰) د
- ۸ - د قرارداد ها (۱۰۰,۰۰۰) د
- ۹ - د اسناد فرضه (۲۶۰,۰۰۰) د
- ۱۰ - د صورت حسابها (۱۰۰,۰۰۰) د
- ۱۱ - د اسناد سهم (۱۰۰,۰۰۰) د

اجراآت رياست تفتيش

اجراآت رياست تفتيش وزارت مالیه به دو فصل منقسم میگردد :

الف- تفتيشات مرکزي:

شعبات کنترول وزارت خانه‌ها و دواير مستقره وغيره که عند الموقع و به تواريخ مختلفه از طرف مفتشين رياست تفتيش وزارت مالیه تفتيش گردیده قرار آني است :

- ۱ - شعباتیکه تفتيش آن انجام شده و نتايج آن به مقامات مربوطه ارسال شده (۱۹ شعبه)
تعداد مفتشين شعبات مذکور عبارت است از (۲۰) نفر
- ۲ - شعباتیکه تحت تفتيش بوده و مفتشين بان مصروفيت دارند (۱۵ شعبه)
تعداد مفتشين عبارت است از (۲۷) نفر
- ۳ - به شعباتیکه مفتشين طور نماينده اعزام شده اند (۴) شعبه
تعداد مفتشين عبارت است از (۴) نفر
- ۴ - شعباتیکه طور متفرقه تفتيش شده (۲) شعبه
تعداد مفتشين عبارت است از (۲) نفر

ب- تفتيشات ولايات :

چون تفتيشات ولايات و حکومتات اعلى اصولاً از طرف هيئت‌های مفتشين همان ولايت و حکومت اعلى و فتناً فوقتاً اجراء میگردد بناء عليه نقطه‌ای که از طرف مفتشين ولايات و حکومت اعلى تفتيش و نتايج آن به رياست تفتيش وزارت مالیه رسیده قرار ذيل است :

- ۱ - از مربوطات ولايت کابل (۱) شعبه
- ۲ - قندهار (۴) د

- ۳ - مزار شریف (۱۲) د
- ۴ - مشرفی (۳) د
- ۵ - جنوبی (۳) د
- ۶ - حکومت اعلیٰ فراه (۱۱) د
- ۷ - بدخشان (۲) د

اجراآت مدیریت عمومی تشخیصیه ریاست مالیات بر عایدات

- ۱ - حسابات تاجر انفرادی که از سال ۱۳۲۲ الی ۱۳۲۸ در این سال فصله و بول مالیه ذمت ایشان بعد از طی مراتب اصولی بخزانه تحویل داده شده (۱۰۲۲) حساب
- ۲ - بیلانس های تاجر انفرادی که از سال ۲۲ الی ۲۸ به مدیریت عمومی تشخیصیه رسیده و به تاجر تعرفه داده شده . (۱۰۷۰) حساب
- ۳ - حساب فصله شده سال ۲۷ و ۲۸ شرکت ها (۸) د
- ۴ - بیلانس های سال ۲۷ و ۲۸ شرکت ها که باین مدیریت رسیده و بعد از طی مراتب قانونی تسکت تعرفه بایشان داده شده (۵۰) قضا
- ۵ - تاجران صنفی که بعد از غور و تدقیق و طی مراتب اصولی بول ذمت سال ۲۵ الی ۲۸ ایشان تحویل به خزانه شده (۱۲۱۲) نفر
- ۶ - واردات تحویل شده خزانه در این سال مبلغ (۲۹، ۲۸۴، ۳۹۰، ۴۱۰) افغانی

اجراآت مدیریت عمومی کنترول مالیات بر عایدات

- ۱ - اظهارنامه و بیلانس هائیکه به اداره کنترول رسیده و مالیه مشخصه آن تدقیق گردیده و بدفاتر مربوطه قید شده (۲۹۸) نطمه و جلد
- ۲ - محاسبات تاجرانیکه بعد از تدقیق و کنترول مالیه آن استخراج گردیده (۴۳۱) حساب
- ۳ - تابلوهای سنویه که ترتیب شده (۷) جلد
- ۴ - تابلو های سال گذشته ترتیب شده (۲) جلد
- ۵ - حسابات موسسات تجارنی که در این سال از طرف مدیریت کنترول تدقیق و جنبش گردیده (۱۷) موسسه
- ۶ - وارداتی که در هفده اسه بخزانه دولت تحویل داده شده (۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰) افغانی
- ۷ - باقیاتیکه در این سال تحصیل شده (۷۴۲، ۷۰۵، ۳۴) افغانی
جمله شد (۳۵، ۹۵۰، ۳۹۸، ۶۶) افغانی

اجراآت مدیریت عمومی تفتیش مالیات بر عایدات :-

- تزیید مالیه که در انتر و ارسى مدیریت عمومى تفتیش به عمل آمد
الف - تزیید در مالیات شرکتها ۳۴۳ر ۴۱۴ر ۲-افغانى
ب - تیار انفرادى ۹۲ - ۸۹۲ ر ۲۱۰ د
جمله شد ۲۳۶ر ۴۷ر ۲۶۲

اجراآت مدیریت تصفیة ریاست مالیات-بر عایدات :-

۱ - فیصله حسابات ماضیه تاجر جواز نامه دار که در سابق اظهار نامه و مالیه داده بودند اما در اثر سنجش حسابات شان و طى مراتب اصولی تزیید به عمل آمده و به تاجر قذاعت داده شده .

- الف - تعداد حساب فیصله شده (۹۲) حساب
ب - مالیه که تیار در بیلانس خود تعین نموده (۷۹ر ۸۲۷ر ۱۱افغانى)
ج - تزیید مالیه که تشخیص و تحصیل گردیده (۴۹۸۳ر ۱۴۳)
د - حساباتیکه فیصله شده و تکت تعرفه تحویلى مالیه به تیار داده شده اما تکت فراغ نگرفته .

- تعداد حساب ۷ حساب
مالیه داخل بیلانس تیار ۷۰ر ۳۳۸۴افغانى
تزییدات مالیه ۷۶ - ۱۲۲۷۰ د
۳ - حسابات فیصله شده که بعض تیار تکت تعرفه اخذ و برخی حاضر نشده اند تعداد آن مدیریت تفتیش داده شده .

- تعداد حساب ۷۱ حساب
مالیه داخل بیلانس تیار ۹ ، ۱۳۶ ، ۷۲ - افغانى
تزییدات مالیه ۴۹ر ۳۰۸ر ۱۷۱افغانى
۴ - تزیید مالیه متفرقه از قبیل تفاوت مفاد محصولاتى و غیره ۷۹ر ۴۶۴۵ - افغانى
۵ - تیاریکه عدم تجارت خویش را اظهار و بعد از تدقیق عدم تجارت شان ثابت گردیده (۲۵) نفر .

اجراآت مدیریت عمومی تقاعد :-

چون اصولنامه موجوده ترفیع و تعدد مامورین دولت محتاج تجدید نظر بود بناء علیه

اجرا آت وزارت مالیه

کمیسیون تعیین و اصولنامه جدید آن ترتیب و برای غور و منظوری بمقامات صلاحیتدار تقدیم گردیده .

۲- بودجه واردات و مصارفات سال ۱۳۲۹ ترتیب و مطابق هدایت اصولنامه تقاعد و غور کمیسیون مشترک نمایندگان وزارت خانه ها و تصویب مجلس عالی وزراء از صحنه ذات شاهانه گذارش یافت .

۳- علاوه بر واردات مستحصله گذشته در این سال مبلغ ۸۴٫۲۹۷٫۲۸۳٫۶۷۸ - افغانی از واردات تقاعد مرکز و ولایات بیانکه دولتی تحویل داده شد .

۴- با اساس اوامر مقامات صالحه در این سال مبلغ ۶۰۰٫۰۰۰٫۰۰۰ ، ۶ - افغانی به کسمه عمرانی طور فرضه تحویل داده شد .

۵- متقاعدینیکه در این سال بر اصل بودجه ضمیمه گردیده (۱۴۰) نفر .

۶- تعداد متقاعدین عسکری و مدیکه مرکز وزارت و ولایات و حکومت اعلی که معاش آنها در این سال تسکلیف شده (۱۱۷) نفر .

۷- پول سرمايه تقاعد که بریاست کسمه عمرانی و ریاست ادویه بمقاد داد شده و مفادیکه اخذ گردیده مبلغ (۲۳۴٫۷۴۸٫۱۶) افغانی .

۸- تعداد متقاعدینیکه قطع علاقه نموده اند (۶۵) نفر و اندازه پول آنها

(۲۱۲ ، ۹۹۳ ، ۸۹) افغانی .

۹- تعداد متقاعدینیکه زمین اخذ نموده اند (۹) نفر و اندازه پول زمین آنها

(۲۳۴ ، ۶۴۰ ، ۸۴) افغانی .

جریانات وزارت اقتصاد ملی

در خلال سال ۱۳۲۹

اگر از ذکر یک سلسله اجراءات معمول اداری بگذریم میتوان اجراءات نسبتاً قابل تذکر و اشاره وزارت اقتصاد ملی را در خلال سال ۱۳۲۹ به تقسیم شعبات مربوطه آن بر حسب ذیل خلاصه نمود .

الف - ریاست گمرکات و اداری :

ریاست گمرکات وظیفه دارد به امور گمرکات، رفع مناقشات بین تجار و گمرکات تعیین نرخ های مستقل اموال محصولی، وضع پروژه های گمرکی ، مراقبت از اموال قاچاق و امثال آن رسیدگی نماید . در حالیکه معمولاً به تمام این امور پرداخته است در حقوق مربوط به اقدامات ذیل نیز متثبت شده است .

۱- در سال ۱۳۲۹ برای اینکه کمک و مساعدتی در امور زراعتی و مال داری مملکت بعمل آید و همکذا از شروع امراض حیوانی جلوگیری شده و از مال داری حمایت شود قرار پیشنهاد مقام مربوطه و منظوری مقامات صالحه محصول ادویه امراض حیوانی و کلیه سامان بيطاری را معاف قرار داده است .

۲- با اساس مفکوره همکاری و تعاون به مؤسسات و ادارات تربیوی در زمرة برخی از آلات و وسایل تربیوی و تفریحی محصول گمرک ماشین سینما ، ماشین دیزل سینما و کلیه سامان مربوط به ماشین سینما معاف قرار داده شده .

۳- برای اینکه کمک و همکاری در امور استخراج و انکشاف بعضی از مواد معدنی بعمل آید در زمرة بعضی از مواد معدنی (که طور نمونه بفرض آزمایش بخارج فرستاده میشود) از محصول یک هزار تن گرو میت با اساس پیشنهاد شعبه مربوطه صرف نظر شده و در آینده نیز درین موارد اقدامات متقاضی بعمل خواهد آمد .

۴- همکذا بر اساس همکاری تسهیلاتی در توريد سامان مربوط به کمپنی موريسن کنود سن بعمل آمده و حساب سهلی برای آنها در گمرکات کشوده شد .

۵- در ضمن آلات و وسایل کمپونیکیشن (مواصلات و اطلاعات) برای اینکه از لحاظ موجود نشدن سامان فالتوی رادیو دارند کان رادیو دچار مشکلات نشوند قرار پیشنهاد مقام مربوطه تصمیم گرفته شده رادیو هائیکه توام با سامان فالتو وارد نمی شوند محصول نشده و تا تکمیل سامان فالتوی آن از گمرک خارج نشود .

۶- توریدر روغنیات طیاره مثل روغنیات موثر و امثال آن از محصول معاف قرار داده شده.
۷- چون پیوسته بین تجار و مامورین گمر کی اختلافاتی دایر و به سهو و اشتباه علم و خبرها مربوط بوده و مشکلاتی را ایجاد مینمود لهذا درین مورد هیئتی مقرر شد تا درین باره غور و مطالعاتی نمایند و نظریات ایشان منضم هشت ماده در باره سهو علم و خبر و معاینه اموال بمقامات صالحه تقدیم و منظوری حاصل شده تا امتحان در سال ۱۳۳۰ و ۲۹ گمرکات تطبیق شود.
۸- راجع بحال یرابله های گمر کی یکصد قلم اجناس لوکس و درجه دوم (که قلم عمده واردات مملکت را تشکیل می دهد و در سال ۱۳۳۰ تورید آن منسغ قرار داده شده) اقدامات مقتضی بعمل آمده و به گمرکات مربوطه هدایت و ابلاغ شده است .
۹- امسال برای یک تعداد از اشخاص وارداتی که قبلاً نرخ مستقل نداشته نرخ مستقل تعیین و همچنان نرخهای مستقل برخی از اجناس و اشخاص طرف احتیاج عامه را که در سالهای قبل نسبتاً زیاد تر تعیین شده بود تعدیل و تقلیل نموده است چنانچه بعضی از سامان تعمیراتی رنگه سرخ - بالابوشهای ساخته اطفال - یراهنهای ساخته سندی و سمنه مخلوط در جمله اجناسی آمده که برای آنها نرخ معین شده و پارچه های پاراشوت در جمله اشیا نیست که نرخ مستقل آن تعدیل و تقلیل یافته است .

اینک تنقیص و تزئیدی را که در سال ۱۳۲۰ درواید گمرکات کشور رخ داده
 به مقایسه آن در سال ۱۳۲۱ ذیلاً مطالعه نمایند.

۱- گدازه کابل در سال ۱۳۲۹ نسبت به سال ۱۳۲۸ در عواید	۷ فیصد نقص دارد
۲- « هرات »	۲۳ فیصد »
۳- « فیدهار »	۱۸ فیصد تزئید عمل دارد
۴- « مزار شریف »	۵ فیصد « نقص » دارد
۵- « قطغن »	۴ فیصد »
۶- « مشرقی »	۶ فیصد »
۷- « جنوبی »	۴ فیصد »
۸- « میمنه »	۳۴ فیصد تزئید عمل دارد
۹- « فرام »	۷۰ فیصد نقص دارد
۱۰- « بدخشان »	۲۰ فیصد »
۱۱- « اندخوی »	۱۹ فیصد »

نوتہ: درس پنجمش ارفام فوق چون قبل از ختم سال صورت گرفته صورت تخمین موجود است.

مدیریت عمومی اداری :

مدیریت عمومی اداری که عبارت از مدیریت مامورین واجرائیه میباشد و متشکل از شعبه معاش و مصرف مامورین و سوانح است در خلال سال ۱۳۲۹ هر شعبه آن به نوبه خود در امور تهیه و تنظیم سوانح مامورین فراهم آوری وسایل تحریر و فرطایه ، اجرای معاش و مصرف اداری رسیدگی نموده و راجع به ترفیع و تبدیل مامورین ذیل اقدامات متقاضی کرده اند .

الف: ترفیعات سنوی :-

- ۱- عیص میاه حسین خان (مجددی) رئیس گمرکات و اداری مامور رتبه (۲) ترفیعا برتبه اول .
- ۲- عیص محمد نبی خان رئیس تفتیش مامور رتبه (۲) برتبه اول .
- ۳- عیص جمعه خان (صدیقی) مامور رتبه (۲) وکیل النجار افغانی در پشاور ترفیعا برتبه اول بوظیفه موجوده خود .
- ۴- ع علی احمد خان سابق کفیل مدیریت عمومی اداری مامور رتبه (۴) ترفیعا به ماموریت رتبه (۳)
- ۵- ع محمد حسن خان مامور رتبه (۴) سابق مدیر واردات و صادرات ترفیعا به ماموریت رتبه (۳) بعیت مدیریت عمومی اداری .
- ۶- ع عبدا لغفور خان (رمزی) مامور رتبه (۴) ترفیعا به رتبه (۳) بعیت مدیر عمومی ریاست تفتیش .
- ۷- ع حبیب الله خان مامور رتبه (۱) ترفیعا به رتبه (۳) بعیت مدیر عمومی تجارتی .
- ۸- ع نور الحق خان مامور رتبه (۴) به ماموریت رتبه (۳) بعیت کفیل ریاست تفتیش وزارت اقتصاد ملی .
- ۹- ع فیض محمد خان مامور رتبه (۶) ترفیعا به ماموریت رتبه (۵) بعیت معاون سبار مدیریت گریزی .
- ۱۰- ع محمد الرحیم خان (غفوری) مامور رتبه (۶) ترفیعا به ماموریت رتبه (۵) بعیت عضو ریاست تجارتی .
- ۱۱- ع میر عبد العزیز خان مامور رتبه (۶) ترفیعا به ماموریت رتبه (۵) بعیت عضو ریاست تفتیش .

- ۱۲- ض میر محمد کاظم خان مامور رتبه (۵) عضو ریاست تفتیش ترفیعا به ما موریت رتبه (۴) بعیت عضو تفتیش .
 - ۱۳- ض محمد اکبر خان (بامیر) مامور رتبه (۵) رئیس فبصله منازعات تجارتی مرکز ترفیعا به رتبه (۴) به ریاست منازعات تجارتی .
 - (ب) ما مور ینیکه به ربع معاش ترفیع کرده اند :-
 - ۱- ض عبدالرشید خان مامور رتبه (۴) با ترفع ربع معاش رتبه (۳) بمدریت واردات و صادرات .
 - ۲- ض غلام دستگیر خان (اوریا) مدیر قلم مخصوص وزارت اقتصاد ملی مامور رتبه (۴) بر ربع معاش رتبه (۳) به مدیریت مذکور .
 - ۳- ض عبد الخالق خان مدیر تحریرات ریاست تجارتی مامور رتبه (۴) ترفیعا بر ربع معاش رتبه (۳) .
 - ۴- ض یا یثده محمد خان مامور رتبه (۴) مدیر ماشینری ریاست صنایع بر ربع معاش رتبه (۳) بمدریت مذکور .
 - ۵- ض محمد نبی خان مامور رتبه (۴) عضو تفتیش بر ربع معاش رتبه (۳) به عضو تفتیش .
 - ۶- ض محمد اسماعیل خان مامور رتبه (۴) عضو تفتیش بر ربع معاش رتبه (۳) به عضویت تفتیش .
 - ۷- ض عبد الکریم خان مامور رتبه (۴) مدیر احصائیه بر ربع معاش رتبه (۳) بمدریت احصائیه .
 - ۸- ض عبد الشکور خان مامور رتبه (۴) گمرک مشرفی بر ربع معاش رتبه (۳) بمدریت گمرک مشرفی .
- تبدلات :-
- ۱- ع ض عبد الرسول خان مامور رتبه اول سابق رئیس گمرک فند هار بعین رتبه بر ریاست گمرک کابل .
 - ۲- ع ض محمد نبی خان رئیس تفتیش وزارت اقتصاد ملی مامور رتبه اول با حفظ رتبه بر ریاست تفتیش دیوی تعاضی .
 - ۳- ع احمد علی خان مدیر عمومی اداری بر ریاست گمرک فند هار .
 - ۴- ض غلام محمد خان مامور رتبه (۵) مدیر اوراق بحفظ رتبه بعیت کفیل مدیریت گمرک ها .

- ۵- ص سعد الدین خان (ها) ما مور رتبه (۵) د پیو ی تعه و نی تبدیلا بعد یریت تد فیق ومطالعات بحیث عضو .
- ۶- ص میرغلام احمد خان (صالحی) ما مور رتبه (۴) مدیریت اداری تبدیلا بحیث معاون ریاست گمرک کابل .
- ۷- ص حاجی محمدخان مامور رتبه (۶) ترفیعا برتبه (۵) از شعبه اوراق پوهنتون بحیث مدیر اوراق وزارت اقتصاد ملی .

ج- شعبه گریزی نه

امسال نسبت به سالهای ماقبل برای جلوگیری از امر قاچاق تدابیر موثرتری گرفته شده و با افزودن افراد فعال، مراقبت از بنادر گریزی موفق شده تا به همکاری سایر مقامات مربوط بنام امور گریزی اطلاع یافته و اقدامات قاچاقیان را در هر عمل خفنی سزا زد . فقراتیکه در شق صادرات دستگیر شده عبارت از ۲۵ فقره قیمت مجموعی (۱۱۹۸۶۲۳۸) افغانی و در شق واردات عبارت از ۱۳ فقره به قیمت مجموعی (۱۱۹۸۶۲۳۸) افغانی بود که نسبت به سال ۱۳۲۸ (که قیمت مجموعی اموال گریزی (۲۲۱۷۸۱۰) افغانی بالغ می شد و از بنادر گریزی بدست آمده بود) امسال بنا بر اخذ تدابیر بیشتر و موثر تر تقریباً تمام اموالیکه بنا بود بصورت قاچاق وارد و صادر شود بدست آمده و مبلغ (۱۳۸۲۴۷۳) افغانی نسبت بسال ۱۳۲۸ بیشتر بوده است . همچنان اقداماتیکه به آن مباردت ورزیده اند نیز نسبت سال ۱۳۲۸ محدود بود مثلاً در سال ۱۳۲۸ در شق صادرات به ۶۹ فقره و در سال ۱۳۲۹ به ۲۵ فقره و در شق واردات در سال ۱۳۲۸ به ۵۶ فقره در سال ۱۳۲۹ به ۱۳ رسیده و گویا باین صورت از اقدام بعمل قاچاق جلوگیری زیاد بعمل آمد و جداً بنادر قاچاقی طرف مراقبت بوده است .

ج- مدیریت تدوین قوانین ریاست گمرکات و اداری نه

این شعبه که برض تدوین و ترتیب قوانین و مقررات تجارتی- گمرکی- اداری و غیره در سال ۱۳۲۵ بصورت يك مدیریت جداگانه بریاست اداری و گمرکات وزارت اقتصاد ملی افزود شد، در ظرف سال ۱۳۲۹ وسالهای ماقبل با جرات ذیل توفیق یافته است . الف- پروژه قانون عمومی تجارت است که از مواد علی الاطلاق تجارت شروع و بشرکتهای تجارتی که عبارت از تجار و اهلیت تجارتی- معلومات تجارتی، ثبت تجارت

هنوان تجارتي۔ رقابت غير قانوني، دفا تر تجارتي، نمايندگان تجار، نمايندگان سيار تجارتي
ماورين فروش ودلالی تجارت اختتام می یابد و این پروژہ درقید ۱۱۸ ماده و ۳۳ صفحہ
ترتیب شده است .

ب۔ شرکتهای تجارتي۔ که از احکام عمومی سرچشمه گرفته و به اسناد تجارتي ختم
می شود، حاوی موضوعات ذیل بوده و به ظرف ۱۰۷ صفحہ و قید ۳۷۳ ماده تدوین گردیده
است .

۱۔ موضوع شرکتهای کولکتیف (تضامنی) عبارت از ماهیت و صورت تشکیل شرکت
مناسبات بین شرکاء، مناسبات شرکاء با اشخاص ثالث، انحلال شرکت۔ جدا شدن و اخراج
شرکاء از شرکت و الحاق بشرکت دیگر تصفیه شرکت بوده و در قید این موضوعات
ترتیب شده است .

۲۔ موضوع شرکت کوما ندیت (تضامنی مختلط) عبارت از ماهیت و صورت تشکیل
شرکت۔ مناسبات شرکاء با یکدیگر۔ مناسبات شرکاء با اشخاص ثالث میباشد که در اطراف
هذه موضوعات مرتب شده .

۳۔ موضوع شرکتهای سهامی (آنونیم) عبارت از ماهیت و صورت تشکیل شرکت
طرز تعیین اعضا مجلس اداره و وظایف مجلس اداره۔ هیئت نظار۔ مجمع عمومی۔ اسناد
سهام۔ اسناد قرض۔ ضیاع اسناد۔ هم و اسناد قرض۔ تصفیه و فسخ شرکتهای (آنونیم) حسابات
شرکت بوده و در اطراف این مطالب تدوین و ترتیب شده .

ج۔ اسناد تجارتي در ظرف پنجاه صفحہ تحریر و حاوی ۱۵۰ ماده می باشد .

۱۔ برات۔ تحریر و شکل برات۔ ظهر نویسی۔ قبول۔ ضمانت۔ موعد۔ تادیه۔ حق رجوع
در حال عدم تادیه و عدم قبول۔ توسط۔ تادیه با واسطه۔ تعداد نسخ و نقول برات۔ جعل
کنارتي۔ تحریفات مرور زمان۔ احکام عمومیہ .

۲۔ تحبیت .

۳۔ چیک۔ احداث و شکل چیکها۔ ظهر نویسی۔ ضمانت ا را ئه و تادیه
چیکهای مخطوطه و چیکهایی که بحساب فابریک تادیه می باشد .
مراجعه بنا بر عدم تادیه۔ تعداد نسخ چیکها۔ ساخته کناری و تحریفات
روور زمستان، احکام عمومیہ .

۴۔ ضیاع اسناد تجارتي .

۵۔ موضوع متذکره فوق (الف ب ج) که جمعا ۶۲۴ ماده و ۱۹۰ صفحہ میباشد
از طرف کمیسیون منتخبہ مجلس عالی وزراء نیز تصویب و مجلس وزراء تقدیم شده است .

(د) تمهات تجارتی - عقود تجارتی - صورت انعقاد - صورت تفسیر عقود تجارتی - وسایل ثبوتیه عقود تجارتی - منبع تجارتی - فرضه تجارتی - رهن تجارتی - انتقال طلبات - حساب جاری - توزیعات به موازیه های عمومی - وکالت تجارتی - کمیشن نقلیه - نقلیات - نقل اشخاص - احکام متعلقه بجه اموال که ۷۴ صفحه و ۳۰۰ ماده می باشد تحت غور و مداقه کمیسیون منتخبه مجلس عالی وزراء قرار دارد .

(ه) - در موضوع قوانین گمرکی نیز اقداماتی بعمل آمده و بافضل از قسمت اول قانون گمرکات الی قسمت هشتم آن ازمانیفستوه موارد بری بیان نامه معاینه تصویبخانه و انتره پوی اشیاء بی صاحب - ترانزیت ارسالی منافلات داخلی - صادرات - درجه و مدت مشغولیت در گمرک - ساعات مساعی در گمرکات فاجاق و مجازات آنها و معافله و غیره بحث میکند . هکذا در سلسله اجراءات امسال شعبه قوانین موفق شده یک تعداد مواد دیگر را نیز دابر بر موضوع منع و تعقیب قاچاق - تعلیماتنامه انتره پوه و یادپیوهای مایعات مشتعل - تعلیماتنامه معاینه اموال و اشیاء مسافری - تعلیماتنامه حملان گمرک که جمعا ۱۵۰ ماده بوده بعضی مواد ضمیمه نیز دارد جمع نموده با مسایل اصولنامه ترانزیت که عبارت از تعریف ترانزیت اصول ترانزیت عادی - اصول ترانزیت بین المللی - ترانزیت اشیاء از راه خشکه (از یک گمرک به گمرک دیگر) ترانزیت ذریعه خطوط هوایی - ترانزیت اشیاء مسافری - تعلیمات بین انتره پوه ها و همچنان اصولنامه تعرفه گمرک که حاوی موضوعات است از قبیل اشیاء معاف از محصول گمرک - معافیه های دیلوماسی - ثقلت صاف قانون - قاعده استثناء راجع به بعضی ظروف و غیره - که جمعا ۶۳ ماده می باشد آماده شده تا بعد از غور و مطالعات به کمیسیون مذکور رویت داده شود . علاوه نظر بقیعده کمیسیون مذکور آنه احکام و فرامین موصوفه مدیریت عمومی گمرکات و تعدیلاتیکه در اصولنامه گمرکات و گریزی مطابق به احکام و فرامین بعمل آمده تماما رویت و تا اندازه هم در اطراف آن کار شده که در ثانی جهت اخذ نظر به به کمیسیون رویت داده خواهد شد .

ریاست تجارتی

ریاست تجارتی که وظیفه اساسی آن طرح بلانهای تجارتی - مراقبت بر مجاری امور تجارت تحکیم روابط تجارتی بین ممالک همسایه و ممالکیکه انترست تجارت به افغانستان دارند مواظبت اوضاع بازارها مراقبت از شرکتهای تجارتی، تهیه احصائیه های تورید و اصدار مال التجاره تهیه معلومات اقتصادی و تجارتی و امثال آن است در سال ۱۳۲۹

به اقدامات ذیل متشبث شده و باره موفقیت بدست آورده که به ترتیب شعبات مربوطه ذیلاً تذکر داده می شود .

۱۸ الف . شعبه صادرات و واردات .

۱ - برای اینکه در زمینه تجارت یارینه افغانستان و اتحادیه شوروی مطالعات مزید بعمل آمده و رونقی در آن داده شود . سال ۱۳۲۹ يك هیئت سه نفری تحت ریاست شافلی امیر الدین خان رئیس مسئول زراعت و همکاری شافلی محمد نعیم خان وزیر معدن (معین سابق وزارت اقتصاد ملی) و شافلی خیر محمد خان کفیل د افغانستان با يك به اتحادیه شوروی فرستاده و بعد از مطالعات چندی هیئت مذکور . موافقه نامه تجارتی را برای مدت چهار سال با ادارات تجارتی اتحاد شوروی امضاء نمودند ، که مواد جداگانه آن درجرائد و مطبوعات مملکتین منتشر گردیده است . با اثر مراجعه حکومت شاهنشاهی ایران و حسن استقبال مقام حکومت شاه افغانستان از چندی باین طرف در خصوص ترتیب پروژة موافقه تجارتی حکومت شاه افغانستان و حکومت شاهنشاهی ایران کمیسیون معین و موضوع تجارت بین افغانستان و ایران وامسکان توسعه و تحکیم مزید روابط تجارتی مملکتین مورد فور و مطالعه کمیسیون مذکور قرار گرفته و اخیراً پروژة مطلوبه ترتیب و به دولت شاهنشاهی ایران ارائه گردیده است .

۲ - بانس اقدامات لازمه و تشبثات متقاضی لائسنس (۲۱) لك وار رخت نخي سهمیه ماه اکتوبر و دسمبر ۱۹۵۰ از حکومت جمهوری هند بدست آورده و حسب صوابدید شعبات تجارتی و منظور ری مجلس عالی رفاه عامه بمؤسسات ملی . تجارت انفرادی مرکز و ولایات توزیع شده است .

۳ - برای اینکه بازار جدیدی برای عرضه میوه پیدا وار افغانستان مهیا شود و توجه مقتضی درین باره مرعی گردد و ضمناً در خصوص اصلاح و تحسین طرق اصدار میوه (بعیث يك قلم از عمده ترین مواد صادراتی کشور تشبثات لازمه بعمل آید يك مقدار از نمونه میوه های پیداوار افغانستان در هامبرگ فرستاده شده و امید است در آینده قریب دربارہ اصدار میوه ترتیبات جدی تری گرفته شود .

۴ - موضوع تصفیه امور اجنسی میوه قندهار که از لحاظ اهمیت مقدار اصدار میوه و فراهم نمودن قناعت و رضایت صادر کنندگان پرو بلم مهمی را تشکیل میدهد امسال نیز مانند سالهای گذشته توجه شعبات تجارتی وزارت را بخود جلب و هیئت برای رسیدگی باین موضوع در قندهار فرستاده شد تا بامرور سوابق موضوع را از نزدیک مورد رسیدگی قرار دهد .

- ۶ - قبل براین نظر به فیصله حکومت هندوستان بایست صنادیق میوه افغانی (که طور ترانزیت از خاک پاکستان عبور مینماید) سرچش کمرک افغانی می داشت ، چون این طرز عمل در موسم میوه تازه از لحاظ معطلی در گمرکات و غیره منجر به خرابی میوه می گردید برای رفع این قید اقدامات متقاضی بعمل آمد ، که در نتیجه حکومت هند از نصب سرچش صرف نظر کرد و باینصورت در فرستادن میوه تسهیلاتی مهیا گردید .
- ۷ - در زمینه استحصالی لایسنس و اجازه توريد ، لایسنس توريد ۱۹۵ تن بوری و ۲۰۰۰۰۰۰ گز بار جامه بقرض عدل بندی و غیره از حکومت هندوستان اخذ و به مؤسسات تجارتی داده شده است .
- ۸ - تسهیلات لازمه از طرف شعبات مربوط تجارتی دائر بر قرارداد های تجارتی تبادلی برخی از مال التجاره بین افغانستان و شوروی فراهم شده و بامؤسسه وستون اند تورك تماس گرفته شده است .
- ۹ - برای اینکه در امور تجارت تسهیلات فراهم شود وضعت مشکلات موجوده چالانی اموال در خاک پاکستان صورت محلی به خود بگیرد تقرر آتشه اقتصادی در سفارت کبرای افغانی مقیم کراچی منظور و مامورین محاسبه وی آن تعیین شده اند و همچنان برای سال ۱۳۳۰ در بودجه ریاست آتشه های اقتصادی افغانستان برای سائر ممالک نیز منظور شد .
- ۱۰ - بمنظوری ایجاد موازنه در توريد و اصدار مال التجاره موضوع تجدید واردات جداً مورد مطالعه قرار گرفته و در سال ۱۳۲۹ توريد صدقلم از اجنس لوکس و درجه دوم که توريد آن امر لایبی داشته نمیشد منع قرارداد شده است .
- ۱۱ - برای اینکه تمیز و تشخیصی بین اموال سه دراتی افغانستان و پاکستان بوجود آید فورمه های مخصوص طبیع و به گمرکات فرستاده شده تا در اموال ترانزیتی نصب گردد و باین وسیله تجار بتوانند اموال ترانزیتی خود را از خاک پاکستان بطرف هند عبور دهند .
- ۱۲ - با اثر مراجعه وزارت مختاری افغانی مقیم پراگ دستور لازمه مبنی بر معاملات در اطراف قرارداد تجارتی بین حکومت افغانستان و کلوویل به وزارت مختاری افغانی صادر شده است .
- ۱۳ - برای اینکه تسهیلات لازمه در ارسال بعضی از اموال دوایر رسمی فراهم گردد و مخصوصاً اموالی که بنا بر نداشتن اسعار در کراچی معطل شده بطرف کابل ارسال شود در سال ۱۳۲۹ چهار لک کلدار بسفارت افغانی مقیم کراچی تخصیص داده شده است .

۱۴ - با اثر اقدام مکرر و تشبثان لازمه شعبات تجارتی موفق شد حکومت هند محصول انار تازه را معاف فرار دهد . ضمناً راجع به عفو ۲۵ فیصد محصول سایر میوه جات (که طور ترانزیت بخاک هند صادر می گردد و بنا بر مراجعات پیهم شعبات تجارتی از محصول آن از ۳۶ فیصد به ۲۵ فیصد تنزیل یافته است) نیز اقدامات جاریست .

۱۵ - نظر به مشکلاتیکه در راه ترانزیت بین کابل و بمبئی موجود است خواستیم در سال ۱۳۲۹ وسیله حمل و نقل میوه را ذریعه طیاره مورد امتحان و آزمایش قرار دهیم مگر متأسفانه بنا بر عدم موافقت حکومت کراچی که پرواز طیاره را در فضای پاکستان اجازه نداد با اجرای این منظور موفق نشدیم مبنیاً درین باره اقدامات جریان دارد .

ب - شعبه شرکت های ریاست تجارتی :

شعبه شرکتهای ریاست تجارتی در خلال سال ۱۳۲۹ بالنو به به اقدامات ذیل تشبث نموده :

۱ - شعبه شرکتهای برای اینکه صادرات میوه افغانستان (که یکی از عمده ترین اقلام صادراتی مملکت میباشد) رنگ و رونق خوب و بالنسبه قابل انتظاری بخود بسکیرد تاسیس شرکتی را بنام شرکت صادرات میوه روی دست گرفته و اقدامات مقدماتی نیز درین باره بعمل آورده است .

۲ - برای اینکه در مورد تعمیرات و غیره معاونتهای عمرانی ولایت هرات اقدامات منقاضی بعمل آید تاسیس شرکت سهامی را بنام شرکت سهامی عمرانی برای ولایت مذکور روی دست گرفته و شرکت مذکور تحت تاسیس میباشد .

۳ - از آنجائیکه رمة قره کل و غیره مواشی صفحات شمالی مملکت پیوسته در معرض خطر حمله حیوانات درنده بالخاصه گله های کرگه قرار گرفته و تلفات زیادی بران وارد می آمد . برای جلوگیری ازین پیش آمد ودفاع از حملات حیوانات ترتیبات مؤثری اتخاذ شده .

۴ - برای اینکه در امور ترانسیورت تسهیلات لازمه فراهم شود توزیع پرزه جات موثر آزاد فرار داده شد .

۵ - موضوع عفو اعانه اطاق تجارت و بانک ملی در سال ۱۳۲۹ دوایر مربوطه وزارت اقتصادملی را بخود متوجه ساخته و با اثر پیشنهاد شعبات مربوطه ومنظوری مقامات صالحه این نوع اعانه ها معاف فرار داده شد .

۶ - در سال ۱۳۲۹ برای یک عده اشخاص جدیداً جوازنامه تجارتی داده شده است .

۷ - بسلسله الغای برخی از شرکتها بنا بر ایجاب وضع مالی شرکت و صوابدید سهامداران و غیره در سال ۱۳۲۹ شرکت های ذیل لغو و تصفیه حساب شان از طرف شعبات مربوطه روی دست گرفته شده .

شرکت نقشبندی کابل ، شرکت اتحادیه کابل ، شرکت سلامت اندخوی ، شرکت نوید اندخوی ، شرکت سهامی اتفاق اندخوی ، شرکت متفقین اندخوی و شرکت دیانت هرات هکذا شرکت نوبهار و باختر مزار شریف به شرکت اتحادیه مزار شریف ضم شده اند .
۸ - بسلسله تشکیل شرکتهای جدید موضوع تشکیل چند شرکت جدید روی دست گرفته شده .

ج - شعبه انحصارات :

۱ - شعبه احصائیه در خلال سال ۱۳۲۹ يك تعداد احصائیه های تجارنی مطلوبه دواير و مؤسسات داخلی و خارجی و منابع نشراتی را تهیه نموده وقتاً فوقتاً مراجع مطلوبه ارسال نموده است ، هکذا برای تکمیل احصائیه های تجارنی - اقتصادی - مالی - تولیداتی - صنعتی - مواد پيداوار معدنی - جنگلها و غیره تشبثات لازمه بعمل آورد . همچنان در مورد ترتیب و تثبیت بیلاانس صادرات و واردات مملکت و بالخاصه راجع به ترتیب تهیه و انتظام بل و بیچک به منظور تثبیت قیمت احصائیه واردات و رفع مشکلات وارده بین تجار و کمرکات اقدامات مؤثر و متقاضی نموده و درین مورد از همکارهای و کالت تجاری ها نمایندگان بانک ملی - قو نسلیگریها در خارج - ریاست اطافهای تجارنی در داخل و غیره مستفید شده است ، و هم برای اینکه بیلاانس تجارت مملکت از رهگذر اسعار خارجی تثبیت و تدقیق شود در اواخر سال ۱۳۲۹ تصمیم گرفته است قیمت تمام شد احصائیه صادرات و واردات را که قبلاً به افغانی تسعیر می شد بهمان بول اسعار خارجی ترتیب و تنظیم نماید . در سال ۱۳۲۹ قیمت هزینه زندگی از قبیل خوراک - پوشاک - تنویر - تسخین و غیره از سال ۱۳۲۷ تا ۱۳۲۹ تنظیم و بصورت گرافهای معینه مرتب شد که سیر صعودی و نزولی قیمت هارا در سالهای مذکره نشان می دهد و به همین شکل در سالهای آینده نیز مرتب خواهد شد ،

د) شعبه بازار های داخلی :

شعبه بازار های داخلی که وظیفه آن موظف است درباره تنظیم عرضه مال التجاره در بازارها و مراقبت از قیمت مال التجاره وارداتی رسیدگی نموده و درباره شکایات وارده مبنی بر اختلافات قیمت - اضافه ستانیهای عرضه کنندگان و غیره اقدامات متقاضی نماید

معمولاً باین وظایف پرداخته و در اواخر سال ۱۳۲۹ راجع به جمع آوری و تعیین نرخ اشیاء ممنوع الورود اقدامات جدید مرعی گردیده و به شکایات وارده رسیدگی شده است البته تاختم میعاد فروش واستهلاك اشیاء واجتناس ممنوع الورود از خرید و فروش اشیای مذکور در بازارها مراقبت خواهد نمود .

شعبه تدقیق ومطالعات ونشرات :

شعبه تدقیق ومطالعات که متشکل از چهار شعبه جدا گانه مثل شعبه بین المللی - شعبه تدقیق ومطالعات شعبه اطلاعات ونشرات وشعبه ترجمانی می باشد اجراآت وتشبیهات آن در خلال سال ۱۳۲۹ ذیلاً خلاصه می شود :

الف - شعبه بین المللی :

۱- چون در سال گذشته سازمان امداد تغذیه کی بااساس منشور ملل متحد افغانستان را در زمره ممالک مستحق امداد شامل وهیئتهای مقدماتی مطالعاتی خود را باین کشور فرستاده بودند ، متعاقباً در سال ۱۳۲۹ دومین هیئت امداد تغذیه کی ملل متحد بریاست مستر ادون آر. هنسن (که شامل متخصصین زراعتی - صنعتی - اقتصادی - انکشافی مالی وغیره بود) وارد مملکت شده از طرف شعبه بین المللی ریاست تجارتی دوسیه مطالعات لازمه تکمیل و بدسترس استفاده مزید هیئت گذاشته شد .

۲- شعبه بین المللی برای تاسیس ریاست ارتباط امداد تغذیه کی و کمیته ارتباط (شامل نمایندگان وزارت اقتصاد ملی مالیه - معادن - فواید عامه - صحیه - معارف وزراعت) در افغانستان اقدامات بعمل آورده که در نتیجه ریاست جدید از نقاط امداد تغذیه کی مطابق پیشنهاد شعبه مذکوره ومنظوری مقامات صالحه تحت ریاست بنیادنی وزیر اقتصاد ملی تشکیل گردید وهکذا درباره تشکیل دوایر مرکزی یونومشتمل بر شعبات یونو ودوایر مربوطه آن مثل - مؤسسه صحی جهان - اغ - لویه وزراعت - یونسکو - یونیسف - مؤسسه هوا بازی بین المللی وغیره نیز همکاری های لازمه نمود .

۳- شعبه بین المللی راجع به فراهم آوری مقدمات قرارداد های تغذیه کی - زراعتی وغیره تسهیلات لازمه مهیا کرد .

۴- راجع به امضاء قرارداد (مطلب چهار ترومن) واستفاده از آن اقدامات متقاضی بعمل آمده و در نتیجه مطلب چهار مذکور بین حکومت منبوعه ودولت امریکای امضاء رسیده است .

۵- راجع به شمول افغانستان در بانک بین‌المللی اقدامات لازمه از طرف شعبه بین‌المللی گرفته شده البته استفاده که از این شمولیت در نظر است عبارت از انواع کرایه‌ت‌های بین‌المللی، طولیل‌المدت، تسهیلات بانکی و امداد‌های پولی بین‌المللی و امثال آن خواهد بود.

۶- راجع به شمول افغانستان در مؤسسه غذا و زراعت (ایف - ای - او) اقدامات نموده و افغانستان باین مؤسسه شامل شده و باین موافقه بعضی از متخصصین مربوطه غذا و زراعت از طرف مؤسسه غذا و زراعت با افغانستان فرستاده شده، در نقاط مختلفه مملکت مصروف کار می‌باشند.

۷- تعیین نماینده افغانی آقای عبدالحمید خان عربد در کنفرانس غذا و زراعت بین‌المللی.

۸- اقدامات لازمه درباره قرضه (۲۱) ملیون دالر از بانک واردات و صادرات امریکا.

۹- اقدامات درباره رفع قیود ترانسپورت بین‌المللی و قبول حکومت افغانستان.

۱۰- اقدامات درباره ورود قلمها و سایر وسایط نشراتی و مطبوعاتی که جنبه تربیه‌وی دارد بعمل آمده.

۱۱- درباره تعیین نمایندگان افغانی در کنفرانسهای امداد تخنیککی یونو اقدامات

شده است.

۱۲- اقدام راجع بفرستادن اشخاص برای اخذ تخصص ببحث سیکالر شپ و فیلوشپ

در ممالک خارجه بمصرف یونو از طرف این شعبه صورت گرفته.

۱۳- راجع به اتحادیه بین‌المللی تعرفه گمرکی که با اثر پیشنهاد حکومت بلجیک

صورت گرفته اقدامات شده است.

۱۴- تعیین نماینده افغانستان بنافلسی عبدالعسین خان عزیز در کنفرانس استفاده

اقتصادی و اجتماعی ممالک شرقی.

۱۵- اقدامات لازمه دایر بفرستادن هیئت افغانی در کنفرانسهای ممالک اسلامی

در طهران و ترتیب نمودن دوسیه‌های مطلوبه هیئت.

۱۶- همچنان برای اینکه افغانستان از جریان نمایشگاه‌های بین‌المللی شیکاگو -

دنتراید - نمایشگاه صنعتی انگلستان - نمایشگاه شرقی در (باری) ایتالیا

نمایشگاه میلان (ایتالیه) نمایشگاه بین‌المللی چوب در لیون فرانسه - نمایشگاه

لوزان کنفرانس ینیه جهان، نمایشگاه از میر (ترکیه) کنفرانس صادرات

تمباکو در دهلی جدید - نمایشگاه پراگ ، بازار مکاره ادی لاید و غیره اطلاعات و معلومات کافی بدست آورده و ازان برای پیشبینی های احتمالی در مملکت استفاده نماید نماینده های رسمی و یا مشاهد فرستاده و درین باره مطالعاتی بهم رسانیده است .
۱۸- راجع به زرغ دوباره تریاک با مقامات مربوطه بین المللی در تماس آمده است .

(ب) تدقیق و مطالعات :-

- ۱- از طرف شعبه تدقیق و مطالعات برای اینکه از نشرات اقتصادی و تجارتی احصائیوی و غیره بین المللی اطلاعاتی بدست آمده و دوسیه ها مرتب گردد در سال ۱۳۲۹ بیک تعداد از روزنامه ها و مجلات خارجی اشتراك شده .
 - ۲- برای تمام ممالك دنیا با لخاصه ممالك همجوار افغانستان دوسیه هائی وضع گردیده كه دران معلومات اقتصادی و تجارتی ممالك مذکور از روی ككتك ها و غیره منابع نشراتی و اطلاعات جمع و تدوین گردیده است .
 - ۳- از روی دوسیه های مرتبه بعضی معلومات طرف ضرورت بدوایر اقتصاد ملی - مؤسسات بانسكها و غیره فرستاده شده است .
 - ۴- از طرف این شعبه بعضی از امور مربوطه كمپنی مورپسن كنودسن رسیدگی شده و همکاری با این مؤسسه بعمل آمده است .
 - ۵- بین مراجعات يك عده از كمپنی های تجارتی ممالك خارجه با كمپنی های تجارتی داخلی وساطت بعمل آمده .
- راجع به تشكيل آتشه های اقتصادی افغانستان در خارج اقداماتی گرفته شده است .

(ج) شعبه اطلاعات و نشرات :-

- شعبه نشرات و اطلاعات در خلال سال ۱۳۲۹ با اقدامات ذیل متشیت شده .
- ۱- شعبه نشرات و اطلاعات برای جمع آوری اطلاعات و معلومات مربوطه با اجراآت ماهوار مؤسسات اقتصادی تجارتی و دوایر مربوطه وزارت اقتصاد ملی دوسیه های جداگانه وضع نمود .
 - ۲- يك سلسله معلومات اقتصادی و تجارتی افغانستان را با عكس های مربوطه به آن به شعبات نشراتی ممالك خارجه و كمپنی هائی كه دلچسپی نشان داده اند ارسال نموده است .
 - ۳- برای اینکه از نشرات اقتصادی و تجارتی مملكت معلوماتی بدست آورده و از جریان نشرات اطلاعی فراهم گردد بتمام روزنامه ها - جرائد - مجلات داخلی اشتراك شده است .

وځنا فوقنا اطلاعات اقتصادي مربوط وزارت اقتصاد ملي - مؤسسات اقتصادي ورياست ارتباط امداد تخنيکي لامل متحده در (افغانستان) را به شعبات نشراتي مملکت فرستاده است .

د) شعبه ترجماني :-

شعبه ترجماني مديريت تدقيق ومطالعات معمولاً تمام اوراق ترجمه طلب را ارزبانهاي خارجه بفرسي واز فارسي به السنه خارجي ترجمه وبه مراجع آن فرستاده و همچنان راپور هاي واصله را جهت تسکيل دوسيه هاي مربوط بزبان فارسي ترجمه وبشعبه مربوطه سپرده است .

رياست تفتيش :

رياست تفتيش وزارت اقتصاد ملي که از شعبات چندي متشکل است در ظرف سال ۱۳۲۹ باجراآت وافدات ذيل موفق شده است :-

۱- امسال رياست تفتيش موفق شده باساس اصولنامه تفتيش ، لايحه کمرکات را در قيد ۳۶ ماده و لايحه وظائف تفتيش شرکتها ومؤسسات را در قيد ۱۷ ماده - وظائف عمومي تفتيش را در ۳۶ ماده تصنيف وترتيب نموده جهت غور مزيد بشعبه تدوين قوانين بسپارد ، که البته بعداز طي مراتب اصولي وفانوني درساحه عمل قرار داده خواهد شد .
۲- در سال ۱۳۲۹ براي اينسکه از جريان امور بعضي از کمرکات مملکت رسيدگي ومراقبت لاینقطع بعمل آيد از طرف اين شعبه هيئتي مرکب از اعضاء تفتيش بسفحات غربي مملکت ارسال گردیده تا امور مربوطه کمرک قند هار ، فراه ، هرات و مربوطات آنرا تفتيش ونجسس نمايند .

۳- موضوع اختلاس شکر ديوي تعاوني که عبارت از سي هزار سبر مي باشد طرف تفتيش ورسيده گي قرار گرفته ونتيجه به شعبات مربوطه سپرده شده است .

۴- به سلسله تفتيش وتحقيق موضوع خريداري چوب ارچه وزارت فوايد عامه وبرخي از اجراآت سنگ چارک وغيره وزارت معدن ، موضوع بشک کارگران فابريکه نساجي بلخهري ، موضوع زراعت وجنسکلات ولايت هرات ، موضوع متنازع فيه کرايه لاري باشرکت سهامی اقتصاد ، امور اجنسي ميوه قندهار کمرکات ولايت مشرقی - ميمنه - مزار شريف موضوع اجراآت ديوي مشرقی ، امور مسلخ ، امور توزيع رخت مامورين ، موضوع ساخته کاري چکهاي شرکت سرويس ، سهامی حمل ونقل امور محاسباتي شرکت زرغون

با همکاری سایر اعضای تفتیش وزارت ، ریاست مستقل و دوایر مربوطه ، مورد غور و تحقیق قرار گرفته و نتایج مستحصله بمراجع آن ابلاغ شده است .

۵- مسئله لایسنس تجار در سالهای گذشته و اختلافاتی که در صورتهای حساب شان واصل سهمیه بوده مدتی شعبه تفتیش وزارت اقتصاد ملی را بخود مشغول نموده و در نتیجه اوراق آن مرتب و جزای برخی از تجاربکه بنابر سوء استفاده از لایسنس محکوم به جزا شده بودند درباره شان تطبیق گردید و جرایم نقدی تجار به حسابات مربوطه انتقال یافت ،

ریاست صنایع :

ریاست صنایع در سال ۱۳۲۹ مصروف عملی نمودن پروژه های فابریکه برق بقوه انتهای ۲۴۰۰۰ وقوه ابتدائی ۱۳۰۰۰ کیلووات در سروبی ، تاسیس فابریکه جدید قند سازی و غیره بوده و درین موارد اقدامات لازمه بعمل آمده است . شعبان ترانسپورت مربوط ریاست مذکور با اقدامات ذیل پرداخته است :-

۱- در سال ۱۳۲۹ بسلسله توريد موترهای باربردار و سواری به توريد ۳۵۰ عراده موتر و فرمایش دادن ۴۸۰ عراده موتر شورلیت - جیب - انتر نیشنل موفق گشته است .
۲- لایحه کرایه حمل و نقل و سرویس های شهری و سرویسهای اطراف و موتر های نقلیه باری را مرتب نموده .

۳- در مورد تاسیس شرکت حمل و نقل دولتی بنام نقلیات دولتی اقدامات متقاضی را اجراء نموده که وظیفه این ریاست نقلیات انتقال منافع دولتی و غیره بوده و همچنان را جمع به تاسیس یک شرکت یا مؤسسه نقلیاتی مال التجاره و مؤسسات صناعتی نیز داخل اقدام می باشد .

امور وزارت فوائد عامه

اجراآت مهمه وزارت فوائد عامه

(الف) - اجراآت مربوطات ولايت كابل :

		۱ - سرك بزمان :
	۶۴۷۹،۰۵۹	۲ - كندن كارى
	» » ۱۱۴۰،۵۰۸	۳ - بر كارى
۲۲۱۸۲،۰۶۷ [مكعب متر	» » ۴۰۸۸،۰۰۰	۴ - جفله اندازى
	» » ۲۱۰،۰۰۰	۵ - ريگك اندازى
		۲ - متفرقه :
	۹۶،۰۰۰	۱ - بر سرخ ميدان
	» » ۴۰۰،۰۰۰	۲ - بل دورانى :
۱۳۴۴،۰۸۲ [»	» » ۵۵۵،۰۰۰	۱ - بس كردن خاك
	» » ۱۹۸،۰۷۴	۲ - كندن تهداپ
	» » ۱۹۸،۰۷۴	۳ - سنگك كارى
	» » ۱۱۵،۰۰۸	۴ - انكاف
		۳ - پل سلطان خيل :
۳۷۵،۰۷۰ [»	» » ۳۴۳،۰۱۵	۱ - سنگك كارى خامه
۲۳۹۲۳،۰۱۹	» » ۳۲،۰۵۵	۲ - بر كارى خاك
		۴ - پل برك :
	۷۵،۰۲۲	۱ - كندن تهداپ
	» » ۱۴۶،۰۹۰	۲ - سنگك كارى خشكه
		۳ - كندن تهداپ ديوارهاى
	» » ۱۰۷،۰۷۸	دوبفل

		۴ - سنك كاری خشكه دیوارهای
دوبل	۲۲۸ ، ۳۵	» »
		۵ - كندن كاری تهداب
چهار دیوار دوبل	۱۵۲ ، ۲۶	» »
[۱۵۹۰۳۲]		
		۶ - سنك كاری خشكه چهار دیوار
دوبل	۹۳ ، ۶۱	» »
		۷ - سنك كاری خشكه دیوار
دوبل	۸۷ ، ۰۷	» »
		۸ - سنك كاری خشكه
چهار دیوار بل دوم برك	۱۱۸ ، ۱۳	» »
[۲۴۸۵۰۰۵۳]		مجموع كار كردگی ولایت کابل
		(ب) - ولایت جنوبی :
		سرك خنه كندو
		۱ - سرنك یرانی
» »	۲۰۸۱ ، ۱۵	
		۲ - جبل كاری
» »	۷۹۰۲ ، ۹۰	
		۳ - كندن كاری
» »	۴۶۶۲۱ ، ۳۰	
[۷۶۵۰۴۰۱۲]		
		۴ - یر كاری
» »	۱۲۳۱۴ ، ۰۰	
		۵ - سنك كاری
» »	۷۵۸۴ ، ۷۷	
		۲ - سرك جدید جدوان :
		۱ - سرنك یرانی
» »	۴۸ ، ۳۰	
		۲ - جبل كاری
» »	۸۷۲ ، ۳۰	
		۳ - كندن كاری
» »	۲۲۸۶۷ ، ۴۰	
		۴ - یر كاری
» »	۱۴۲۸۲ ، ۴۰	
		۵ - سنك كاری
» »	۵۲۲ ، ۸۰	
		۳ - سرك جدید زومت :
		۱ - كندن كاری
» »	۱۲۳۲۵ ، ۵۰	
		۲ - یر كاری
» »	۶۱۲۵۷ ، ۴۸	
[۷۳۵۸۲۰۹۸]		
		۱۸۸۷۸۹۰۳۰
		مجموع كار كردگی ولایت جنوبی
		(۸۸۷۷۹۰۳۰) متر مكعب

(ج) - ولایت مشرقی :
سړك كز

۱- سړنگه پرانی	۳۶۴،۰۵۲	د	د
۲- پر کاری	۱۲۴۹،۰۰۰	د	د
۳- کیندن کاری	۱۰۱۴،۰۵۰	د	د
۴- سړنگه کاری	۲۶۶۸،۰۴۹	د	د
	۱۱۷۴۷۲،۰۶۹		

(د) - ولایت قطغن :

سړك جدید پوزه ایشان دارای طول	۲۶۰۰ متر		
۱- کیندن کاری	۵۹۸۰،۰۰۰	سړك	متر
۲- پر کاری	۱۵۰۰،۰۰۰	د	د
۲- سړك چشمه شیر به طول ۱۶۰۰ متر			
عرض ۱۰ و ۷ متر			
۱- کیندن کاری	۱۰۵۰۰،۰۰۰	د	د
۲- پر کاری	۲۴۰۰،۰۰۰	د	د
۳- سړك جدید عقب فابریکه نه اجی			
بطول ۱۵۰۰ متر و عرض ۸ متر			
۱- کیندن کاری	۶۴۰،۰۰۰	د	د
۲- پر کاری	۱۶۰۰،۰۰۰	د	د
۴- پل پوزه ایشان :			
۱- سړنگه کاری	۲۵۹،۰۰۰	د	د
۲- خشت کاری	۳۲،۰۲۸	د	د
مجموع کار کرده گی ولایت قطغن	۲۰۶۷۱،۰۲۸	د	د
	۲۰۶۷۱-۲۸ متر مکعب		

هـ - حکومتی اعلیٰ بدخشان :

سرك سنگ ليچ :

۱- كندن كاری

۵۰۹۰۰۰ متر مكعب

[۲۵۶۵۰۰۰ متر مكعب

۲۵۱۴۱۰۰۰ د د

۲- پر كاری

۴۸۰۶۱۰۲۸ د

و : ولایت هرات :

۱- ولایت هرات (۷۱۳) ميل سرك ترميج شد .

۲- در سرك دره بوم كه به اثر سيلاب سنگكه ها سرازير شده و راه را مسدود نموده بود

در سه صد متر عمليات سرنكك برآبي انجام و سرك باز گرديد .

۳- در سرك تور غندي اصلاحات ذيل به عمل آمده است .

۱- در سرك مذكور ۱۹۱۲ فبر سرنكك به عمل آمده كه ساحه عمليات مذكور بنهصد

متر طول ۳- الي ۴ متر عرض $1\frac{1}{3}$ الي $2\frac{1}{3}$ متر ارتفاع داشته است .

۲- سرك مذكور بطول (۱۵۰۰) متر عرض يك الي دو متر ارتفاع يك الي سه متر

ديوار سنگي شده است .

۳- در سرك مذكور به عرض ۶- الي ۷ و طول ۳۰-۴۰ متر خامه كاری شده است .

در اين شيندند اصلاحات ذيل به عمل آمده است :

۱- شش عدد برق به طول و عرض ۲۶۰ متر و بلندی ۱۸۰ متر ساخته شده است .

۲- يك حوض به طول ۳۲ متر و عرض ۲ متر و عمق ۳ متر برای آبياری اقبال ها ساخته شده است .

۵- در پل مالان اصلاحات ذيل به عمل آمده است :

۱- انكاف كاری ۲۲۹۶۵۰۰ متر مربع

[۲۱۱۴۰۶۲ متر مربع

۱۸۱۷۰۱۲ د د

۲- سمنت كاری

۴۵۰۰۰ متر مكعب

۳- سنگك كاری

۲۵۰۰۰ د د

۴- خشت كاری

[۲۶۱۰۰۰ متر مكعب

۱۵۰۰۰ د د

۵- ساروج كاری

۴۳۷۴۶۲ متر مكعب و متر مربع

۱۷۶۰۰۰ د د

۶- پر كاری

حکومتی اعلیٰ غزنی :

- اول ، ترمیم و اصلاحات پل ها ،
- ۱- پل دو آب مجدد آ تعمیر و تسکین شده .
- ۲- پل کشک
- ۳- پل ۹ برجه مجدد آ تعمیر و تسکین شده
- ۴- پل کچک ترمیم و اصلاح شده .
- ۵- پل عسکر کون
- ۶- پل های ده کابان ، اچو و کاه کاه ترمیم و اصلاح شده است .
- ۷- پلچک های مربوط غزنی از خاک خیر الی کندی پس که قابل ترمیم و چوب اندازی ترمیم و اصلاح شده است .

دوم سرک ها :

- ۱- سرک جدید الاحداث لین جافوری تسکین و بـ رای عبور و مرور مساعد گردیده و از نقطه نظر نزدیک بودن فاصله یک سرک مفید و اقتصادی ثابت شده است .
- ۳- اصلاحات کلیه سرک های دیگر و آب روهانی که به سرک ها صدمه میرساند نیز درین سال بعمل آمده است .

نوت : مجموع کار شده کی مندرجه اوراق هذا قرار ذیل است :

۱- مربوط ولایت کابل	۲۶۸۸۲۰۰۰۱	مکعب متر
۲- > > جنوبی	۱۸۸۶۸۰۰۰۳۰	> >
۳- > > مشرقی	۵۲۹۶۰۰۰۱	> >
۴- > > فطمن	۲۳۹۱۱۰۲۸	> >
۵- > > هرات	۴۳۷۴۰۶۲	> >
۶- > > حکومت اعلیٰ بدخشان	۲۵۶۵۰۰۰۰۰	> >

۲۷۱۷۹۵۰۲۲

۴۱۱۳۰۶۲ متر مربع
۲۶۷۶۸۱۰۶۰ متر مکعب

اجراآت وزارت صحتیه

۱ - اجراآت مدیریت قلم مخصوص :

الف) ، کورس کمیوندری چون کورس کمیوندری در سال (۱۳۲۸) افتتاح و حسب تعلیمات نامه آن دوره کورس مذکور دو سال تعین گردیده و نسبت بایشککه متعلمین صنف اول آن بصنف دوم ارتقاء کرده بودند در اوائل سال (۱۳۲۹) تقریباً در حدود چهل نفر متعلمین جدید الشمول را شامل صنف اول نموده و بدین ترتیب صنوف اول و دوم آنرا تسکیمیل و کورس مذکور طبق تعلیمات نامه و پروگرام معینه به کار افتیده و متعلمین صنف دوم این کورس که تحصیلات نظری و تطبیقات ابتدائی خود را در سال (۱۳۲۸) انجام داده بودند در جریان سال (۱۳۲۹) تحصیلات مسلکی نظری خود را در داخل کورس و تحصیلات تطبیقی مسلکی خود را قسماً در لابراتوار داخلی و قسماً در ادویه فروشی ها و ادویه خانهای شفاخانه های مرکزی تسکیمیل نموده و بالاخره در برج قوس سال مذکور امتحان سنوی کورس در جریان افتیده و در اواسط برج جدی بیست و یک نفر از کورس مذکور فارغ التحصیل و بتاریخ (۲۰) برج جدی (۱۳۲۹) بعد از مراسم حلف برای فارغ التحصیلان مذکور شهادتنامه اعطاء شده است - که منجمه بیست و یک نفر فارغ التحصیلان مذکور سیزده نفر آن ملک و مربوط وزارت صحتیه و هشت نفر آن از خورده سلطان مربوط وزارت جلیله داخله بوده که فارغ التحصیلان ملک آن مربوطات وزارت صحتیه مقرر و هشت نفر خورده سلطان مذکور بوزارت موصوفه معرفی شده اند .

ب) ، معاینه خانهای اطفال و لایات ، - وزارت صحتیه در اوائل سال (۱۳۲۹) تسکیم مالی مؤسسه روزنتون مؤفق گردید تا با اطفال بی بضاعت و ناتوان ولایات از نقطه نظر صحتی کمک و مساعدتی نموده و یک یک پولی کلانیک اطفال در مناطق هرات ، قندهار ، جنوبی ، مشرقی ، فطغن ، بدخشان مزار شریف تحت اثر مدیریت های صحتیه مربوط خود افتتاح و یک یک مقدار ادویه کافی برای تقویه بنیه وی و تدای اطفال بی بضاعت منطبق مذکوره ارسال و ضمناً برای اطفال نوزاد بی بضاعت ولایات مذکوره یک تعداد کافی البسه مکمل تهیه و در مناطق مذکور ارسال کرده است تا البسه مذکوره را طور رایسگان برای اطفال نوزاد بی بضاعت توزیع نمایند .

۲ - اجراآت مهم مدیریت نشریات :-

- ۱ - طبع و نشر مجله روغتیا در مطبعه عمومی کابل بداخل (۳۲) صفحه .
- ۲ - توزیع و ارسال مذکور در مجلات و مرکز و مالک خارج .
- ۳ - طبع و نشر مجله روغتیا زیر ذریعه کشتار ما هاته بداخل (۲۵) صفحه توزیع و تقسیم آن در مرکز و مجلات و خارج .
- ۴ - تبلیغات و مضامین صحی توسط رادیو - اصلاح - انیس - دراول و یانزده هرماه .
- ۵ - نشاندادن فد - جهای صحی در مکاتب مرکز و مؤسسات صحی مردانه و زنانه و در اجتماعات .

۶ - توزیع رکلام های صحی که از فابریکه های ادویه سازی پخرجه و قنای فوقنا به مدیریت نشریات رسیده و به منسوبین طب توزیع و ارسال شده است .

۷ - اشتراك بعضی مجلات طبیی مالک خارجه هاله اسکیتور - فرانسی - جرمنی برای مرکز وزارت صحیه و مراکز طبیی ولایات .

۳ - اجراآت مهم مدیریت احصائیه :-

در سال (۱۳۲۹) مدیریت احصائیه وزارت صحیه موفق بشرفتهای ذیل در حصه احصائیه های امراض ساری و غیره گردیده است .

۱ - راپورهای احصائیه امراض ساری استیلانی که قبلاً ماهوار گرفت و ترتیب میشد در سال جاری آنرا بصورت هفته وار یعنی از شنبات صحی ولایات را توسط تیلیگراف و از نزدیک دست را ذریعه تلیفون و از مرکز را بوسیله استعمال بدست آورده و موفق شده ایم طبق مقررات بین المللی تنظیم نموده و آنرا به مالک دوست و هم جوار خود ارسال داشته و ضمناً از موجودیت کدام مرض ساری در بعضی مناطق مملکت شمبات مربوطه را اطلاع بداریم .

۲ - به تعداد شصت هزار قطعه کارتهای تولدات و وفیات بطبع رسانیده بولایات و احکام اعلی و کلان و حکومت ملی و ولایه دار ها نیز ارسال نموده و نایک اداره از بعضی ولایات و غیره کارتهای تولدات و وفیات حانه یری شده بوزارت صحیه توصیل مپورزد و کوشش داریم تا اگر خداوند بخواهد به گرفتن راپور تولدات و وفیات از نقطه نظر سیر امراض و چگونگی اوضاع صحی مملکت خیلی مهم میباشد موفق و کامیاب شویم .

۳ - ترتیب کراف مقایسوی امراض و مخصوصاً مقایسه بعضی ناجوری ها در مناطق که تحت کنترول و مبادله ملاریه قرار داده شده اند زیر دست نمیشد تا از روی آن

توفیعات سنوی دروزارت صبحیه

ع و پناغلی محمد همایون خان
چاکتر بیمه د افغانستان بانک

ع و پناغلی دا کتر عبدالظاهر خان
معین وزارت صبحیه

عبدالحامد خان قاسبی
سیکڑہ و موافقہ میمنہ

میرزا حبیب اللہ خان حاکم
اعلائی میمنہ

میرزا اسد اللہ خان راز
تہذیب و وزارت جہانگیرہ

تسلسل امراض متنوعه را بامرض ملاریاء تثبیت کرده و فوائدی که از نقطه نظر مجادله ملاریا بدست می آید مقایسه نماییم .

۴ - مدیریت بین المللی :-

۱ - قبلاً بعد از یک سلسله مذاکرات که فی مابین وزارت صبحیه و سازمان صبحی جهان بعمل آمده قراردادی راجع به امور صبحی مملکت افغانستان با سازمان صبحی جهان عقد و یک نقل آنرا از مجلس عالی وزراء گذارش داده بعد از امضاء به سازمان صبحی جهان ارسال کرده بودیم سازمان صبحی مذکور قرارداد مذکور را بعد از امضاء و قبولی خویش دوباره بوزارت صبحیه اعاده نمود اخیراً خراستیم قراردادی راجع به حمایت اطفال مملکت بایونی سف که آهم یکی از شعبات مروضه سازمان صبحی جهان بشمار میرود عقد نماییم فلهذا قرار داد شق یونی سف را نیز در ظرف شش ورق ترتیب داده با کابین انگلیسی و نقل فارسی قرارداد اولی (سازمان صبحی جهان) به مجلس عالی وزراء ارسال نمودیم که بعد از طی مرتب اصولی قرار داد های مذکور را دوباره اعاده نمایند همان بود که قرارداد های مذکور را بعد از منظوری مجلس عالی وزراء و تصویب مجلس شوری واعیان به صحنه حضور ملوکاه رسانیده فرمان مقام منبع صدارت عظماء راجع بمنظوری قرار داد های مذکور بوزارت صبحیه واصل و قرارداد های مذکور بعداً در مورد اجرا و تطبیق قرار داده شد .

۲ - در سال گذشته بعد از یک سلسله مذاکرات با سازمان صبحی جهان توانستیم مبلغ پنجاه هزار دالر برای بهبود امور صبحی مملکت از مؤسسه مذکور تخصیص حاصل و از آن جمله مبلغ شانزده هزار آنرا برای چهار نفر فیلوشیپ در شرق مختلف که برای هر فیلوشیپ یک نفر داکتر تعیین و اعزام شود تخصیص دادیم و مابقه سی مبلغ مذکور را به سازمان صبحی جهان گفتیم که سامان و ادویه و آلات صبحی خریداری و روانه دارند در جمله فیلوشیپ های فوق آقای میر غلام حیدر خان (ماهر) برای مرض توبرکلور و میرافا خان (حسامی) برای امراض زهروی و داکتر سراج برای اطفال طور فیلوشیپ تعیین و اعزام گردیده اند که از جمله تنها میر غلام حیدر خان (ماهر) دوره تعلیمات خویش را تکمیل و به مرکز وارد شده و دو نفر دیگر آنها تاحال تعلیمات شان تکمیل نشده و هم آقای داکتر غلام حسن خان و داکتر مر نضی خان جهت تکمیل تحصیل ، تعلیمات کنترول ملاریاء طور فیلوشیپ بهند و دو نفر فیلوشیپ یکی آقای دوکتور حسن علی خان و داکتر عطاء محمد خان برای مادران و اطفال به امریکاء نامزد شده اند که در آینده بسیار قریب به امریکاء اعزام می شوند و آقای غلام رضا خان

(موشمند) وغلام سخی خان متعلم کیمیا و بیولوژی کلیم بمصرف حکومت افغانی فیلوشپ خودهارا در شق ملاریا تکمیل می نمایند بهند ویک فیلوشپ سیار که برای بازدید امورات مراکز صحتی مربوط سازمان صحتی جهان و مطالعه در اطراف امور حفظالصحتی عمومی و طرز جریانات امور مراکز صحتی در ممالک اروپائی و سازمان صحتی جهان به یکی از اراکین وزارت صحتی تخصیص داده شده بود از طرف وزارت صحتی ع ص دوکتور عبدالغنی خان (افضل) رئیس حفظالصحتی تعین واعزام وبسازمان صحتی مذکور معرفی گردید تا مراکز صحتی ممالک اروپائی را که عبارت از مصر، سویس، فرانسه، دانمارک، نارویژ، سویدن و هند باشد ملاحظه و از نتیجه اجراآت خود بوزارت صحتی را پور بدهد.

۳- اساس قرار داد منعقد جهت کنترول ومجاهد ملاریا وحمای لکه دار داکتر دهر و مستر لونو جهت کنترول ملاریا ودوکتور خانول کاربرک جهت معاينه لابراتوارهای مربوطه فاکولته طبی وارد افغانستان گردیده در امور مربوط داخل فعالیت می باشند.

۴- باسازمان صحتی جهان داخل مذاکره شدیم تا به هیئت های مربوط خویش که مثل سال گذشته جهت کنترول ملاریائی لغمان روانه می دارند هدایت لازمه صادر ویک مقدار کافی مواد ضد حشرات و بیه های ملاریا را نیز تهیه و ارسال نمایند تا نسبت بسل گذشته راجع بسکنترول ملاریائی منطقه مذکور خدا بخواد نتیجه خوبی بدست بیاید چنانچه هیئت های مذکور بامواد ولوازم آن وارد افغانستان گردیده ومنطقه مذکور را مثل سال گذشته تحت کنترول و عملیات گرفته مواد ولوازم صحتی را که باخود آورده بودند بمصرف رسانیدند چندی قبل قرار مفاهمه که باسازمان صحتی جهان بعمل آمده مقدار هفتاد هزار سی واکسین حمای لکه دار و خریداری وقیمت آن به دارالامریکائی ومصارف کرایه وغیره آن بسکله دار پرداخته شده ونیز مقدار یک تن دی - دی - تی قابل حل در آب فرمایش داده شد که تهیه و ارسال دارند ونظر بمشکلاتی که راجع به توريداد ویه وآلات وسامان صحتی نظر به قانون ومشکل تراشی حکومت پاکستان که برای وزارت صحتی عاید بود وسازمان صحتی مذکور مراتب را مفصلاً توضیح وتوجه مؤسسه مذکور را درینباره معطوف نمودیم تا اگر بتواند باوزارت صحتی کمک ومساعدت نمایند.

۵- مؤسسه اسوسی ایشن اف ملیتری سر جنراف پوناپتد نیشن واشنگتن (م - مؤسسه جراحان عسکری در امریکه) عضویت افتخاری ع ج وزیر صاحب صحتی را بمؤسسه خویش قبول نمود.

۶- نظر به خواست سازمان صحت جهان راپور مفصل راجع به وضعیت صحت ط-لا- معارف حکومت افغانی طبق نظریه وزارت جلیله معارف ترتیب و بپوشه صحت جهان روانه گردید .

۷- نظر به خواست سازمان صحت جهان ع-س داکتر فقیر محمد خان رئیس تشکیلات این وزارت را در کنفرانس روئسای صحت ممالک عضو که جلسه از تاریخ ۲۹ ستمبر (۱۹۵۰) الی اول اکتوبر سال مذکور منعقد می گردید معرفی و اعزام شد و نیز در مجلس بهماران سل منعقد ۱۵ الی ۱۹ ستمبر (۱۹۵۰) با وزیر مختار افغانی در روما داخل مذاکره شدیم که در مجلس مذکور شمولیت و رزد و بیاضی نظر محمد خان داکتر به کنسکره بین المللی طبابت حقوق و اجتماعات منعقد ۲۳ ستمبر (۱۹۵۰) در پاریس و بیاضی کرام الدین خان داکتر در مجلس جراحان حربی در امریکاه معرفی گردیده که به مجلس مذکور فوق شامل و از نتیجه رویداد مجلس های مذکور وزارت صحت را مطلع نمایند .

۸- در اثر اقداماتی که ازین مدیریت سازمان صحت جهان بعمل آمده آقای دو کتور کرستن سن عضو شق یونسف سازمان صحت جهان با مقدار سی تن شیر بودر موقت سازمان ولوازم لابراتوار بسکابل وارد و در امور توزیع شیر مذکور به اطفال مرکز و بعضی ولایات از قبیل ولایت قندهار و غیره خدمات شایانی نموده و در امور شق لابراتوار هنا واری خوبی نموده است .

۹- نظر به استدعا و نظریه کمیته مادرها خاتم ع-س معین ریاست زراعت بحث يك میرمن افغانی بموسسه مذکور معرفی شده .

۱۰- نظر به مذاکراتی که سازمان صحت جهان بعمل آمده مبلغ پانزده هزار دالر برای تهیه يك اندازه کتاب تدریسی و غیره و غیره تخصیص حاصل و لست کتاب ما بهتاج خویش را ترتیب و سازمان صحت جهان ارسال شد تا کتب محتوی است مرسوله را تهیه و ارسال نموده درین باره بوزارت صحت کمک و مساعدت نمایند .

۱۱- راجع به ایانات تکنیکی و اقتصادی پروگرامی ترتیب و سازمان صحت جهان روانه نمودیم تا اگر امکان داشته باشد بتوانند درین باره باین وزارت کمک و معاونت نمایند .

۱۲- نظر بدخواست سازمان صحت جهان مبلغ سه هزار و پنجاه و بیست و سه دالر سه پیمه سال (۱۹۵۰) و مبلغ ۸۰ ر ۶۹۰ دالر بابت تزئید سرمایه سال مذکور وزارت صحت در وجه سازمان صحت جهان کارسازی گردید .

۵- اجراآت مهم مدیریت درملوا کی :

درسال (۱۳۲۹) مدیریت درملوا کی طبق سال های گذشته ادویه وسامان جراحی ولا براتوار وغیره مایحتاج طبی شفاخانه های مربوطات مرکز وولایات وبعضی مؤسسات ونواثر حکومتی و ملی دیگررا توسط دپوی ادویه حسباصول مقررات دست داشته خود تسکیمیل وبه مرجعش ارسال نموده است .

۶- اجراآت مهم سال (۱۳۲۹) مدیریت عمومی مجادله :

مجادله حمای لکه دار : سال گذشته ناجوری حمای لکه دار در کابل وبعضی حصص ونواحی دور دست مخصوصاً قندهار موجبات نگرانی وزارت صحتیه را بار آورده لهذا مجادله آن جداً اجراء وتمعيل گردید وبمنظور فوق بود که يك هیئت مکمل و مکلفی که تعداد آن به (۲۵) نفر بالغ می شود بریاست مدیر مجادله مرکز با سامان وادوات لازمه وضروری يك آن اولتر بدان صوب اعزام گردید زیرایش از آنکه مرض در زمستان به خباثت ونعم خود شروع نموده و بیفزاید جلو گیری ومجادله بعمل آید و همان بود که بفضل ومراحم خداوندی (ج) بعد از آنکه یودریاشی خانه بغانه قندهار ونوامم موافق مزدحمه که باتفصیل در آتی ذکر می کنم اجراء شده تعداد مصابین مرض حمای لکه دار از روی راپورات های هیئت صحتی که در دست است بمراتب نظر به سال گذشته کمتر ومختصر راپور گردید تطبیقاً تیکه هیئت موصوف در قندهار نمود ازیین قرار است .
تعداد یودرزده شده گان به شمول زن ومرد واطفال

طبقه زنان ،	مجموعه	۶۶۱۱۹ نفر
د مردان ،		
تعداد عمومی خانها ،		
تعداد عمومی البسه وسائر پارچه باب		۲۰۰۹۱۰ پارچه
د مفروشات وبستره ها		۲۷۳۳۰ نسکه
د سرای ها		۴۱ باب
د حمام		۱۶ د
د دکانها ، موتلفا وسماورچی ها		۱۴۴۰ د
د مقدار ضرف شده یودر دی - دی - نی		۸۴۹۳ کیلو
د واکسین حمای لکه دار		۵۷۰ سی سی

همین ترتیب چون وضعیت و موقعیت شهر کابل از نقطه نظر شیوع و ظهور مرض حمای لکه دار به نسبت رفت و آمد متوالی و کثرت نفوس و غیره اهمیت زیادی داشت از آنرو هیئت های متعددی که بنام معنی با هر نوع وسائط مجهز بودند در تمام شهر کابل خانه بخانه و نواحی دور و نزدیک و اطراف شمول عسکری و قشله ها و مکاتب ایسه سرای ها و حمام ها و غیره و غیره موفقه بود و پودر پاشی اجراء گردیده که بحمدالله نتیجه اطمان بخش نیز حاصل گردیده و این چند سطر آتی اجراآت هیئت موصوف را مختصراً ایضاح می دارد .

- ۱- تعداد عمومی خاصها ۱۰۱۳۸ خانه
 - ۲- د افرادیکه پودر زده شده اند ۱۵۴۶۸ نفر
 - ۳- د البسه و مفروشات و سایر بارچه باب مستعمله ۲۳۸۱۰۴ تنگه
 - ۴- د مسجد ۱۳۷ مسجد
 - ۵- د دکابها ۲۹۱۰ دکان
 - ۶- د سرای ها ۴۴ سرای
 - ۷- د حمامها ۲۸ حمام
 - ۸- مقدار عمومی پودر دی دی تی ده فیصد ۲۷۱۸۷ پوند
 - ۹- د وا کسین حمای لکه دار مصرف شده ۱۵۰۷ سی سی
 - ۱۰- د عمومی پودر دی دی تی پنجاه فیصد ۱۳۵ پوند
- ناگفته نماند که وزارت صحت در آئین و فراهم نمودن وسائط ممکنه و وسائل ممکنه در تاسیس سیار توار لوژی که از طرف تشکیلات صحتی دنیا (W.h.o) وونی - ف برای تحقیقات هیئت های تجربی و تربیه پرسنل های فنی جهت مجادله سفلیس افشاح گردیده از هیچ گونه مساعدت و کمک خودداری نکرده و کنذا در ولایت هرات که از روی احداثیه صحتی توجه زیاده تری را راجع بمجادله ونداری سفلیس ایجاب می نمود یکمقدار ادویه مضاد سفلیس را بصورت مجانی بدسترس عوام توسط مدیریت صحتی آنولا گذارده و بر علاوه تعداد اطباء و مع وشن را جهت مزید معلومات چه به جاوشت تشکیلات صحتی دنیا (W.h.o) و چه از بودجه خود وزارت بخارج اعزام نموده و می کنند .

مجادله تو بر کلوز یعنی سلالر به نیز یکی از دیروزه و پروبلیم های مهم بوده چنانچه یکمقدار استریکو مایسین که از خوبترین ادویه مضاد تو بر کلوز است بمربضان سنا توزیم سوان از بودجه مدیریت مجادله تخصیص داده شده است و هم برای مزید تحقیقات و تشعیش در اطراف تو بر کلوز دستگا هائی وارد ساخته شده است و نیز دو کتوران به امریکاه و یورپ جهت آموختن تعلیم مجادلوی ارسال شده و می شوند وزارت صحت به

ریاست مجادله ملاریا در اجراء مجادله مناطق ملاریائی در تمام طول سال همکار بوده و از هیچگونه مساعدت دریغ نکرده است .

این بود روح مطلب راجع به مجادله حمای لکه دار در ولایت فندهار و مرکز کابل و تکابل پروژه های لایرانواری جهت معالجه امراض توبرکلوز و سفلیس و غیره که در فوق ذکر گردید اینک سائر اجراءات سال ۱۳۲۹ مدیریت مجادله را تقدیم می داریم .
لست ادویه و پودر دی دی تی و واکسین حمای لکه دار و چیچک و محرّفه و کولرا و سگک دیوانه که به مؤسسات صحی ذی علاقه توزیع شده است :

(الف) ولایات -

واکسین	واکسین	واکسین	واکسین	واکسین
حمای لکه دار -	محرّفه -	کولرا -	چیچک -	سگک دیوانه - دی دی تی مصارفات متفرّفه .
۱- ولایت فندهار -	۱۰۰۰۰ سی سی -	۵۰۰۰ سی سی -	۲۰۰ نفر -	۵۰۰ هزار نفر -
۲- ولایت هرات -	۴۰۰۰ سی سی -	۵۰۰۰ سی سی -	۰ نفر -	۸۸ هزار نفر -
۳- ولایت مزار شریف	۲۰۰۰ سی سی -	۵۰۰۰ سی سی -	۲۰۰ نفر -	۳۹ هزار نفر -
۴- ولایت نطنز	۲۰۰۰ سی سی -	۵۰۰۰ سی سی -	۰ نفر -	۳۵ هزار نفر -
۵- حکومت اعلای بدخشان	۲۰۰۰ سی سی -	۳۰۰۰ سی سی -	۰ نفر -	۱۰ هزار نفر -
۶- حکومت اعلای میمنه	۴۰۰۰ سی سی -	۳۰۰۰ سی سی -	۰ نفر -	۹ هزار نفر -
۷- ولایت جنوبی	۳۰۰۰ سی سی -	۵۰۰۰ سی سی -	۰ نفر -	۲۲ هزار نفر -
۸- حکومت اعلی پروان و کاپیسا	۴۰۰۰ سی سی -	۳۰۰۰ سی سی -	۰ نفر -	۱۵ هزار نفر -
۹- ولایت مشرفی سرربی	۲۰۰۰ سی سی -	۳۰۰۰ سی سی -	۰ نفر -	۱۱ هزار نفر -
				۷۰۰ - ۲۰۰ پوند

۲- تاسیس واقتناخ کورس پروتیز و تداوی دندان ذکور و انث بهمکاری وزارت جلیله معارف که طلاب آنرا از کتاب مربوط معرفی نموده اند .

۳- يك دستگاه اکسریزه که بزرگتر در سال گذشته بخارج آر در داده شده بود و در سال جاری دستگاه مذکور توارد مرکز گردیده بهمکاری ریاست شاروالی در عبارت شفاخانه گذرگاه دوشرف نصب وده امید است در آتی قریب دستگاه مذکور بفرض استفاده رادیو سکوی- رادیو گرافی و تداوی برقی بکار بیفتد و همچنین دستگاه اکسریزه شفاخانه کولیک مرکز ولایت هرات که وارد مرکز گردیده همین زودی ها ولایت موصوف ارمال و بعضی استفاده اهالی آنولا قرار داده خواهد شد .

۴- در تاسیس وزارت صبحه در جریان حال جاری در شفاخانه جدید در ولایت جنوبی منظور گردیده است که یکی ازین شفاخانهها در حکومت کلان ارگون و بکران در مرکز ولایت جنوبی بطور سیار شروع بفتح است خواهد بود ادویه و غیره سامان و لوازم کلینیک و پولیکلینیک مذکور اطراف شعبات مربوط وزارت صبحه تهیه و عنقریب ولایت موصوف ارسال خواهد گردید .

اجراء آن مهم مدیریت اداری !

۱- ع، ج دکتور غلام فاروق خان معین وزارت صبحه بکفالت وزارت صبحه
۲- ع، ج دکتور عیدالظاهر خان سرطیب بلدی بهصفت کفیل وزارت د
۳- (۲۱) نفر طلاب که (۸) نفر آن خورد ضابطان مربوط وزارت داخله (۱۳) نفر مربوط وزارت صبحه بودند از کورس کمپو دری فارغ و موفق به اخذ شهادتنامه شده اند که (۸) نفر مذکور بوزارت داخله سپرده شده و باقی (۱۳) نفر آن بعیت کهپوندلر شعبات داخل وزارت صبحه موظف گردیده اند .

۴- دکتور محمد عیاد خان مامور رتبه (۴) که در ترقیعات سنوی برتبه سوم ترفیع نموده
۵- باعزت مند دکتور طالب بیگ دکتور امراض داخله و محترمه منور خانم دکتور امراض نسائیه برای یکسال از ۲۴ نور ۲۹ الی ۲۴ نور ۱۳۳۰ تجدید قرارداد شده است .
۶- باعزت مند دکتور مانسو و مادام مانسو دکتورس دندان تبعه فرانسه برای یکسال

دیگر تجدید قرار داده شده است .
۷- باعزت مند موسیو پروتیز دندان برای یکسال دیگر تجدید قرارداد شده است .
۸- دکتورس کلینیک و سول فنی شفاخانه جدید القاسم ارگون که مامور صبحه و معاون دکتور ران محمد آصف خان احمدی می باشد .

اجراآت وزارت مخابرات

لین هائیکه جدیداً در سال ۱۳۲۹ تمدید یافته و سیستم سنترال بتری مرکز به اتومات تبدیل و بکار انداخته شده حسب ذیل است .

۱- لین های تلفون مرکز که به سیم های مختلف لچ تمهید شده بود عموماً به سیستم فلید و ایر پوشدار تبدیل و امتداد یافته .

۲- با اندازه (۸۸-۹۰) فوت کیبل های مختلف برای بکار افتادن تلفون های اتومات کارته شهرنو شیرپور وزارت حربیه و غیره ایجاد می مربوط مدفون و تمهید شده .

۳- سوچورد هائیکه به سیستم سنترال بتری در مرکز وزارت خارجه کارته شهرنو شیرپور و وزارت حربیه نصب بود با سوچورد هوایی شهری کاملاً برداشته شده و تلفون های مربوطه آن به اتومات تبدیل و بکار انداخته شده .

۴- يك دستگاه اتومات که از (بل کمپنی) در سال ۲۸ خریداری شده و دارای یک هزار و سه صد لین است، نصب و بکار انداخته شده .

۵- يك لین جدید از چهار دره فندوز الی خلم به فاصله (۳۵) گروه جدیداً تمهید یافته که علاوه بر لین مرکز که از بل خمی تمهید است مخابره قطن و مزار شریف اتصال پیدا کرده یعنی ولایت قطن بمزار شریف بدولین مخابره می تواند .

۶- لین سمنگان که سابق از مراکز الی سمنگان دولینه شده و کاران ملنوی مانده بود جدیداً دولینه آن الی مزار شریف تکمیل و مخابره مذکور جریان پیدا نموده که اکنون مرکز و مزار شریف دارای دولین می باشد .

۷- يك لین جدید از حکومت و اخان مربوطه حکومت اعیان بدخشان به فاصله (۵۴) گروه الی قشله عسکری پنجه حاشیه سرحد تمهید یافته .

۸- بفرض تسهیلات عامه چهار فرقه متحرک چوبی برای اجرای مخابره امالی به چهار راه سینما و چهار راهی شهرنوهیل شاه دوشمشره علیه الرحمه چهار راهی کارته بکار انداخته شده تلفون بمواضع مذکور نصب گردیده است .

اجراآت سال ۱۳۲۹ ریاست

مستقل زراعت

امروز قرار بکه ملاحظه می شود موضوع تولیدات مواد و بکار انداختن پیداوار زراعتی و استفاده از منابع مختلفه فلاحی آنقدر اهمیت پیدا کرده است که حرکت تمام چرخهای صنعتی مربوط به آن بوده و اساس اقتصادیات یک مملکت بدون اینکه مسئله تولیدات زراعتی را اولاً حل و فصل نمایند کاملاً پادروا میباشد اگر بدون تامین شرایط توسعه و اصلاح شقوق زراعتی در یک مملکت از تقویه و توسعه اقتصادی آن نام می برند فی الحقیقت سهو بزرگی خواهد بود.

امروز بدون سرمایه و تکنیک نمی توان اقتصادیات یک مملکت را تقویه نمود. پس سرمایه و تکنیک دوشروط الزم و اهم پیشرفت های اقتصادی است و نیز ناگفته نماند که ذریعه سرمایه میتوان تکنیک را توسعه لازمه بخشید یعنی ملل ثروت مند می تواند ذریعه همان ثروتی که دارند نه تنها در اصلاحات تکنیکی بلکه در اصلاحات شقوق دیگر فعالیت های اجتماعی خویش نیز اقدامات بس مفیدی نمایند.

پس در حالیکه ثروت کلید پیشرفت ها و شرط عمده اجراآت مهمه است ما بایست از همه اول تر این سوال را نمائیم که آیا مملکت ما بکدام ذرایع یک مملکت غنی و ثروت مند شده می تواند؟

بمقابل این سوال بایست چنین جواب گفت که افغانستان مملکت باستانی و زراعتی است و اساس ثروت های ملی اش بر تجارت محصولات زراعتی استوار بوده اگر می خواهیم که در داخل مملکت موجبات رفاه و سعیت و عافیت اهالی را فراهم آورده و در خارج فروش محصولات زراعتی خود را که یگانه منبع ثروت ملی است تقویه و توسعه لازمه بخشیم حتماً بایست متوجه به توسعه و اصلاح امور زراعتی مملکت گردیم. ممالکی که می خواهند در راه ترقی و تکامل علی التواتر مراحل جدیدی را بپیمایند بایست سیاست اقتصادی خود را بر اساس همین دوشروط عمده استوار نمایند که مراد از دوشروط مواد غذایی و مواد حیاتی در داخل و تقویه تجارت مواد زراعتی در خارج می باشد.

برای نیل به دو مقصد فوق یعنی تامین مواد غذایی لازمه در داخل و تقویه تجارت در خارج که بنیان اقتصادیات مملکت است برای مملکتی همچو افغانستان صرف یک طریق است و بس.

و آن طریقہ آنست کہ افغانستان بہر ذریعہ و ہر صورت و بہ ہر قیمت کہ میشود بایست زراعت خود را توسعہ بخشیدہ و تولیدات زراعتی خود را بلند برد .

توسعہ زراعت و تقویہ زارعین برای افغانستان مسئلہ حیاتی است و بایست در پلان اول اقدامات عمدہ مملکت فرار دادہ شود . موضوع ازدیاد و اصلاح محصولات زراعتی نہ تنها برای مملکت مابلسکہ برای تمام مملکت های روی دنیا دارای اہمیت زیادی بودہ امروز ملل متحدہ خصوصاً متوجہ این موضوع گردیدہ و شقی را بنام شق تشکیلات مواد غذائی و زراعتی (Fao) جہت واریسی بہ موضوع تولیدات زراعتی تعیین و تخصیص نمودہ اند و چون اصلاح و توسعہ زراعت و عصری ساختن آن معاونت های تکنیکی را ایجاب می کنند شق دیگری بنام شق امداد یا تکنیکی یونو تاسیس شدہ است کہ در توسعہ و اصلاح زراعت و صنعت بہ ممالک عقب ماندہ معاونت نماید .

چون اہمیت زراعت باین درجہ است یس بایست تمام طبقاتیکہ با زراعت ارتباط دارند در انکشاف منابع زراعتی و استفادہ ازان با تمام قوای خویش داخل اقدامات گردند . اولتر از ہمہ اشخاص فنی بایست در تمام نقاط محیط گردش نمودہ در بارہ ہر منطقہ زراعتی تحقیقاتی نمایند و با اساس تحقیقات مفصل و مکمل فنی پلانی طرح نمایند کہ اساس اجراآت اصولی بودہ از تطبیق و تمیل آن بتوان اصلاحات لازمہ را در شقوق مختلف زراعتی تامین نمائیم .

اینست کہ ریاست زراعت کہ وظیفہ دار ہمچہ اجراآت مهم و عمدہ دانستہ میشود اصلاح و توسعہ امور زراعتی را منوط با اقدامات فنی دانستہ و این اقدامات فنی را بہ مراتب مختلفی تقسیم نمودہ است کہ ہر کدام دارای اہمیت بودہ و بنوبہ خود از قوہ بہ فعل آورده خواهد شد . لاکن پیشتر از اینکہ بہ شرح پروگرام و تقسیمات طرز عمل ریاست زراعت پر دازیم بایست بدانیم کہ وضعیت مملکت ما از لحاظ زراعتی چگونہ است و اولتر بر رفع کدام گونہ نواقص پرداختہ شود ؟

ناگفتہ نہاند کہ اجراآت ریاست زراعت با اینکہ در شقوق مختلف و متعدد بہ پیمانہ وسیعی در این چند سال اخیر بعمل آمدہ و در بعضی شقوق مثل توسعہ و اصلاح زرع پنبہ و ایلجوی فندی در قلعن و مدافعہ امراض حیوانی و نباتی و تولید ماشین ها و آلات فنی زراعتی از قبیل تراکتور ها و بومہ ها و لوازم لاہر اتوری ها و تولید تغم ها و حیوانات اصلاح شدہ خارجی و سامان و ادویہ دفع ہشرات و یاروہای کیمیاوی و استفادہ متخصصین خارجی و بسکار انداختن آنها و تنظیم و ترتیب فارم ها و تجربہ گاہا و فرستادن ہیئت های فنی در نقاط مختلف زراعتی و غیرہ نایل با اقدامات موثر و مفیدی شدہ است . لاکن زمینہ اصلاحات زراعتی بخوبی

وحیص است این همه اجراآت صرف مرحله نیست ازان مراحل متعده دیکه در راه اصلاحات زراعتی از بیمودن آن گریزی نیست . بطورخلص بایست اظهار نمود که در امور اصلاحات زراعتی در مراحل ابتدائی می باشیم و بسا خالیگاه ها و نواقص در زراعت ماموجود است که بر کردن و اصلاح آن صرف نمودن سرمایه های مهم و بودجه مسکفی و اقدامات فنی مؤثری را ایجاد می کنند . بعبارت واضح تر بایست بگویم که مملکت ما از تمام جهات اقتصادی بمراحل ابتدائی است و ما صرف تازه کار را شروع نموده ایم خواه در شق مدافعه امراض حیوانی و نباتی (با اینکه در زمینه اقدامات پس مفیدی بعمل آمده است) و خواه در اصلاح مختلف زراعتی و چه در زمینه تسکین زراعتی و بلند بردن محصولات صنعتی از قبیل پنبه و لبلبو و نیشکر و غیره و چه در حصه غله جات و میوه جات که بایست در مقدار حاصل و خواص شان اصلاحات و ترقی وارد گردد هنوز در مراحل ابتدائی میباشیم اینک در این همه زمینه ها در مراحل ابتدائی می باشیم ، علل متعددی دارد که میا بایست برای اینک در پیشبرد و و گرام اصلاحاتی خویش موفق گردیم علل مذکور را بدانیم و آنها را طوریکه لازم است تجزیه نموده و بعد در رفع آنها داخل اقدامات لازمه گردیم .

علت عمده عقب مانده گی ما در راه انکشافات زراعتی قلت نفر فنی است .

ما در شقوق مختلف زراعتی (مدافعه امراض حیوانی و نباتی ، دفع حشرات مضره ، اصلاح و تقویه اراضی ، توسعه صنایع زراعتی ، اصلاح حیوانات و نباتات ، اصلاح و تکامل آلات زراعتی و توسعه زراعت میکه نیزه حفاظه و توسعه جنگلات و غلغ چرها اصلاح نهال و حبوب و تقسیم آن در بین دهاقین) محتاج بمعدده زیاد نفر فنی می باشیم .

تنها در شق دفع مرض تا کو که صرف یکنوع مرض است از امراض حیوانی ما به چندین متخصص خارجی و یکمده زیاد متخصصین داخلی و چندین لابراتور و مقدار زیادی از سامان و لوازم فنی ضرورت داریم و در پی آنیم که این شق آنچنان توسعه داده شود که مرض گاو مری که هر سال بمیلیونها افغانی خساره را بر ارضین متوجه می گرداند یک قلم از افغانستان برداشته شود تا وقتیکه نفر فنی و لوازم تسکینکی ما محدود باشد اجراآت مانیز در شقوق مختلف اصلاحات زراعتی ناممکن و ناقص خواهد بود .

علت دیگر آنکه مانع انکشافات زراعتی گردیده است نقائص تسکینکی و پس مانده گی ماست در تسکینک زراعت عصری بدون از اتکاء به تسکینک و استفاده از فن ممکن نیست به وجود آید . بدون تطبیق تسکینک و فن زراعت ما همان زراعت باستانی خواهد بود که قلمه چوبی و سطح و چغل چیری ما با دازان میدهد امروز در لورویا و امریکه ۸۰ تا ۹۰

فصد کارهای زراعتی که برای انجام آن دهاقین ما جان خود را رنجه می سازند ذریعه ماشین های ازدها پیسکراچرا می شود . نباتات و حیوانات طوری اصلاح پذیرفته اند که در مقدار حاصل و در خواص خیلی ها بلند رفته اند . از امراض حیوانی و نباتی در اثر تطبیقات فنی اثری موجود نیست و حاصل غیزی اراضی شان در اثر تطبیق پارو های کیمیاوی بدرجه بلند رفته که قیاس شده نمی تواند .

عملت سوم پس مانده کی زراعت مانسبت بدیکر ملل اینست که زارعین و زمیندار های ما از اصول زراعت عصری کاملاً بی خبر اند . حیوانات و نباتات شان ضعیف و کم حاصل (بیماراض چهار) آلات و ادوات کارشان ناقص و ابتدائی بوده نسبت به مصارفی که می کنند حاصلات دست آورده کی شان بزحمت تکافوی آنها می کنند . لهذا برای اینکه زراعت در مملکت ما توسعه پذیرد و صورت عصری را اختیار کنند ما بایست به وسیله ذیل متثبت و متکی گردیم .

الف - تهیه اشخاص فنی - اشخاص فنی برای تحقیقت در لایراتوری - اشخاص فنی برای - تطبیقات در مزارع و میدان عمل .

ب - تهیه سامان و آلات و ادوات فنی که ذریعه آن متخصصین تجارب خود را عمل نمایند .
ج - بلند بردن سوبه فنی زارعین تا زراعت عصری آشنائی پیدا کرده و بتوانند قرار هدایا تبکیه از طرف دوایر فنی بانهاده میشود اجرا آت نمایند .

اجرا آت تبکیه در زمینه های مختلف اصلاحات زراعتی از طرف ریاست زراعت بعمل آمده است و با از این بعد بعمل خواهد آمد با وجود اشکات و انقضا تبکیه دارد فی الحقیقت داخله شق عمده فوق میباشد و ما اجرا آت عمده ریاست زراعت را در ۱۳۲۹ با نظر گرفتن بعضی اختصارات که از طوالت زیاد موضوع جلوگیری نماید ذیلاً معلومات میدهمیم

الف - تهیه اشخاص فنی و تحقیقت در اطراف زمین های مختلف زراعتی .
در تهیه یکمده نفر اهلفن که شرط اول اجرا آت فنی است ریاست زراعت از ۱۳۲۶ با نظر داخل اقدامات بوده و استخدام یکمده متخصصین استریائی در ۱۳۲۶ بعمل آمده است و هم در باره فرستادن یکمده فارغ التحصیلان در خارج از ۱۳۲۵ باین طرف هر سال اقدامات بعمل آمده است بناء علیه اجرا آت تبکیه متخصصین خارجی در ۱۳۲۹ در شقوق مختلف زراعتی نموده اند فی الحقیقت ادامه و سلسله کار های گذشته است که از این بعد البته بالتدریج صورت تکامل و زیدی را اختیار خواهد نمود .

البته ما در این جا کار هائی را که متخصصین خارجی مربوطه ریاست زراعت در جریان ۱۳۲۹ نموده اند ذیلاً معلومات میدهمیم و متعاقباً به شرح کارهای متخصصین

داخلی و در اطراف تحقیقاتیکه از طرف شق تعاونی یونو بعمل آمده است خواهیم پرداخت .
(۱) کار هائیکه در اطراف کیمیای زراعتی توسط متخصصین مربوطه بعمل آمده است . . ؟

در زراعت دو عامل مهمی که در پلان اول قرار گرفته اند و در تمام دنیا در زمینه بلند بردن تولیدات زراعتی بان اهمیت درجه اول را قایل گردیده اند مسئله آب و خاک است . بدون حل و فصل نمودن مسئله آب به دیگر جهات زراعتی متوجه شدن وقت خود را ضایع نمودن و اهم را با مهم بیک میزان دیدن است . بعد از آنکه موضوع آب و آبیاری حل و فصل میگردد بایست بموضوع خاک توجه و دقت را معطوف داشت . در صورتیکه زمین ضعیف باشد و ما نتوانیم آنرا تقویه و حاصلخیز نماییم یعنی از علم کیمیای زمین استعانه نشمایم زحمات ما در زمینه اصلاحات حیوانی و نباتی زحمات بی فایده خواهد بود زیرا زمین جای تغذیه و جای تربیه تمام جاندارها (نباتات و حیوانات است) از زمین ضعیف نمیتوان حاصل صحیحی بدست آورد . از اینجاست که ریاست زراعت یکی از متخصصین خارجی مسترها و زور را که بمطلوب مطالعات در اطراف زمین زراعتی استخدام شده است موظف نموده است تا درین زمینه و مسایل که باراضی زراعتی ارتباط دارد تحقیقات و تجاربی بعمل آورد تا با اساس آن درباره اصلاح و تقویه اراضی زراعتی مملکت اقدامات لازمه بعمل آورده شود . نظریات فنی متخصص مذکور و اجراآت فنی که از طرف متخصص موصوف در جریان ۱۳۲۹ بعمل آورده شده است فرارذیل است .

مسترها و زور متخصصین در راس را یورت خود در باره اراضی زراعتی چنین اظهار نظریه میدارد که روی هم رفته در فن زراعت شق مخصوص زمین شق جدیدی است و معلوما تیکه در این شق حاصل شده است چندان روشن و واضح نیست زیرا که زمین با عوامل متعددی ارتباط دارد بهر صورت موضوع زمین زراعتی و اصلاح آن با شق کیمیا ارتباط کلی دارد و اولین مرحله در این موضوع همانا تجزیه اراضی مختلفه است و مرحله دوم تقویه آن است که آن هم تحت قوانین فنی عملی گردد .

قرار نظریه متخصصین فن مرام و نصب العین حقیقی در زراعت عصری همانا از بداد محصولات زراعتی و اصلاح جنسیت آنهاست و این مطالب در صورتی بدست می آید که زمین دارای حاصلخیزی و خواص لازمه باشد زیرا حیوان از نبات تغذیه میکند و نبات از زمین غذا میگیرد و بناء علیه اولین چیز یککه مهم است تقویه زمین است و بدون تقویه زمین تمام مساعی ما در دیگر شقوق اصلاح زراعتی بی نتیجه خواهد ماند .

دراغافغانستان مسایل اراضی زراعتی به سه صورت ذیل بایست تحت ملاحظه گرفته شود -
(۱) نمی توانیم که تمامی اراضی را برای تمامی نباتات مساعد و آماده بداریم ،
بعضی از نباتات زمین ریسکه آمیز سبکرامی پسندند و بعضی انواع دیگر بزمین سنگین رسی
ضرورت دارند . مقدار مواد معدنی مورد استفاده نباتات در هر زمین یکسان نیست
و هر نبات با انواع مواد معدنی مخصوص خود ضرورت دارد ، از روی تجزیه زمین
و از روی تجزیه نباتات و تجارب بالای زمین میتوانیم اندازه ضرورت هر نبات را که به مواد
معدنی نشان میدهد بطور علیحده معلوم نمائیم .

(۲) از روی تطبیق اصول فنی که دران مراتب تناوب زراعتی نیز رعایت گردد میتوانیم
از یک زمین خراب استفاده بهتر نمائیم و زمین را نیز بالتدریج اصلاح کنیم - چنانچه
در این زمینه یعنی به مطلوب دریافت نمودن اصول فن زرع تجارب متعددی در تجربه گاه های
مختلف در جریان ۱۳۲۹ بعمل آورده شده است .

(۳) مسایل آبیاری با مسایل زمین ارتباط مستقیمی دارد . آبیاری بصورت خوب
و یا خراب بالای زمین اثر خوب و یا خراب میدهد بنا علیه برای اینکه از زمین حاصلات
خوب گرفته شود بایست علاوه بر تقویه زمین و اصلاح اصول زرع در اصول آبیاری نیز
دقت نمایند تا مطابق به قوانین فنی اجرا گردد .

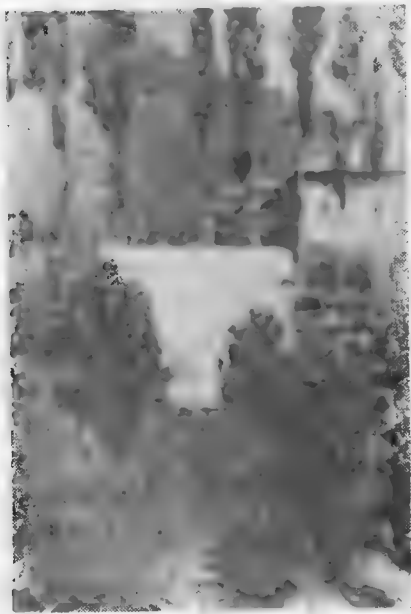
علاوه بران موضوع آب در افغانستان خیلی مهم است و بایست در مصرف آن از بهترین
اصول اقتصادی کار بگیرد و لازم است که برای هر نبات مصرف آن بصورت صحیح
در اوقات مختلف نموی آن سنجیده شده از آبیاری زیاد و بی مورد جلوگیری بعمل آمده
در اطراف این سه موضوع در جریان ۱۳۲۹ امتحانات و تجاربی بعمل آمده است .

نا گفته نماند که درباره فقره اول یعنی تجزیه اراضی که لابراتوری وسامان ولوازم
کیمیاوی مخصوصی را ایجاد بسکند اجرا آت فنی متخصص محدود باندازه لوازم دست
داشته اش بوده اجرا آت وسیعی بعمل آورده نشده است لکن اکنون که کار های
لابراتوری کیمیا باتمام رسیده وسامان والانت وادوات کیمیاوی فرمایشی نیز از خارج
رسیده است در شق تجزیه اراضی و طبقه بندی آنها البته اجراآت وسیع تری بعمل آورده
خواهد شد . لکن در فقره ۳ و ۲ در جریان ۱۳۲۹ تجارب متعددی در تجربه گاه علی آباد
و گذر گاه و بغلان بعمل آورده شده است .

(۲) تجارب در اطراف زرع تمباکو ..

در حالیکه لوازم تجزیه زمین بدسترس نبود کوشش شده است تا از روی تجارب
مستقیم بالای زمین به مقدار مواد اغذیه تغذیه آن معلومات حاصل نمائیم .

برای حصول این مطلب از زرع تمباکوباین سبب کار گرفته شده است که اولاً تمباکو به بسیار خوبی میتواند کمی مواد اغذیه زمین را نشان بدهد و ثانیاً از تغییرات جزئی در مقدار مواد اغذیه لازم متاثر میشود نوع تمباکوی تحت تجربه تمباکوی ویرجینیا (Virginia) بوده است که از لهوگر رسیده بود و مواد کیمیاوی که به مقدار قلیل بدسترس متغصص بوده و بمخل تطبیق گذاشته شده است نایتروجن - پتاس و فسفور بوده که با اندازه قلیل در خود لا برای اوار حاصل شده بود ، نتایجی که حاصل شده است خیلی مهم و قابل دقت است زیرا در اثر تطبیق مواد کیمیاوی مذکور در مقدار حاصل افزودی معتدلهائی بعمل آمده است چنانچه از روی اعداد ذیل معلوم میشود .

تطبیق نایتروجن تنها
۵۹ فیصد زیادتى حاصل
تطبیق پتاس تنها
۶۳ فیصد زیادتى حاصل
تطبیق فسفات تنها
۴۴ فیصد زیادتى حاصل
در تطبیق هر سه نوع ماده
۹۷ فیصد زیادتى حاصل
از روی فوتوی (۱) نتایج حاصل شده
بخوبی معلوم میشود .
در قطار دست چپ تطبیق هر سه ماده
شده است .
در قطار دست راست تطبیق پتاس علیجده .
در قطار یسکه در آن هیچ مواد کیمیاوی
تطبیق نشده است نوسانات یست تردیده
میشود .

فوتوی نمرة (۱)

از تجربه فوق معلوم میشود که تطبیق مواد کیمیاوی در اراضی و افغانستان باعث زیادتى حاصلات میشود و این زیادتى روی هر قخته ۱۰۰ فیصد در طبقات علیجده و ۷۰ فیصد در طبقات مجوهی بوده مسئله نسبت خیلی مهم .

(۴) و تحقیقات در اطراف اراضی نهر بغرا . .

چون اراضی بغرا دارای وسعت زیادی است و در قابل زرع ساختن آن مقدار زیادی برای اهالی مملکت خواهد رسید ریاست زراعت متخصمین خود را جهت تحقیقات در اطراف خواص اراضی مذکور و دریافت ذرایع اصلاح و تقویه آن فرستاده و در نتیجه تحقیقات مستر ها و زر متخصمین کمیته چنن معلوم گردیده که در اکثر نقاط خاک زراعتی دارای ضخامت قلیل است و برای اینسکه نتیجه خوبی گرفته شود بایست زمین عمیقاً قلبه شده بذرایع مخصوص تقویه شود . در نقاطیکه ضخامت زمین قلیل است زراعت اشجار متصادف به مشکلات خواهد بود لاکن در نقاطیکه مثل حصه مارجه (جنوب غرب نادعلی) عمق زمین زیاد است زراعت اشجار نیز نتیجه داده میتواند علاوه بران فراریسکه تحقیقات مستر بشک هم اثبات آنرا مینماید اراضی بغرا در اکثر نقاط دارای ضخامت و خاک کمی بوده و در حصه تحتانی سنگی سختی بملاحظه می رسد که نتیجه جوش خوردن سنگ ریزه ها و آهک بوده مانع نفوذ آب در طبقات زیرین می گردد و در این صورت بایست در موضوع زاکشی زمین دقت لازمه شود .

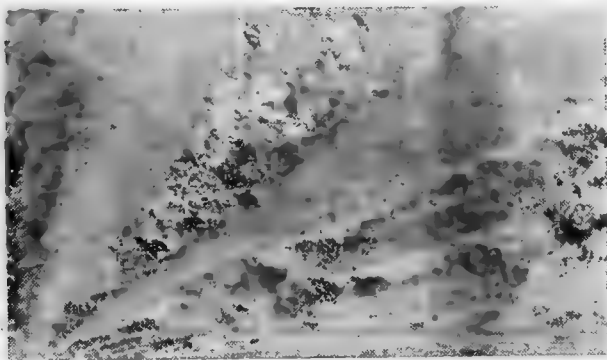
بسیار ممکن است که در اثر آبیاری های متواتر مواد نمکی (شوره) سطح زمین با آب در داخل زمین نفوذ کند و بعد از آن چون ضخامت خاک کم و زیر زمین هم خیلی سخت است و ایس بالاد سطح زمین جمع و مانع نموی نباتات گردد . در این صورت بعمل زاکشی بایست مبادرت ورزید و نیز ممکن است که در اثر آبیاری های متواتر بعد از چند سال در عمق زمین افزوده شود و سنگ های کانیگلو میرانی طبقه زمین بالتدریج تجزیه گردند اگر زیر زمین بسیار سخت و غیر قابل نفوذ آب و عمق زمین هم کم باشد آب به سطح زمین نزدیک شده و زمینهای رسی سنگین شوره می حاصل خواهد شد که برای زراعت خیلی خراب بوده و اصلاح آن زحمات و مصارف زاکشی را ایجاد خواهد کرد .

تحقیقات کمیماوی در اطراف اراضی بغرا . .

تجزیه نمونه خاکهای نقاط مختلف بغرا با وسایل محدود دست داشته کی ماحتی الامکان بعمل آمده است روی هم رفته مقدار نمک در اراضی بغرا بسیار زیاد نیست و از روی متوسط میتوان آنرا در حدود نیم فیصد قیاس نمود یعنی این مقدار نمک را میتوان ذریعه آبیاری بخصمین پایان زمین نقل داد مشروط باینسکه نمک مذکور دوباره بالا نیاید و به حصص زیرین نفوذ خود را ادامه بدهد چون املاح مذکور املاح سودیم است زمین را خیلی سخت می سازد . برای نرم نگه داشتن زمین و اینسکه نمک حتی الامکان بخصمین زیرین نفوذ کند

د کابل کالنی

در زمین بایست کچ داخل نمود (از روی ۸۰۰ تا ۱۰۰۰ کیلو گرام فی جریب) خصوصاً در حالیکه کچ هم در اکثر نقاط پرا موجود است .

فونوی نمبره (۲)

تجرباً ثابت گردیده است که در زمین های شوره دار زراعت به "صورت جویه و بسته نتیجه خوب نمیدهد بلکه زراعت بهوار خوبیتر بوده و در آن ۲ تا ۳ دفعه مقدار فیصدی شوره در زمین کمتر میباشد - مثلاً که از روی نقشه نمبره (۲) بالای مزرعه چونی کچالو به ملاحظه میرسد .

(۴) - تحقیقات در اطراف مقدار فیصدی تیل آفتاب پرست . . .

نباتیکه ازان تیل کشیده میشود در تقویه صنایع زراعتی دارای اهمیت زیاد اند و تیل های نباتی در داخل و خارج مملکت بازار فروش خوبی دارد . بنابر این بهترین انواع آفتاب پرست که در تجربه گاه علی آباد و گذرگاه توسط متخصصین زرع شده بود ذریعه مسترها و زر تحت تجربه فراوان داده شده و در نتیجه معلوم شد که مقدار چربی آن از ۵ تا ۹ ر ۵۹ فیصد است .

لذا آفتاب پرست یکی از نباتات است که بهترین نتیجه در افغانستان میدهد و زراعت آن بایست توسعه داده شود .

(۵) - تحقیقات در اطراف پنبه دانه فطرن . . .

نمونه های خاک از حصص مختلف تجربه گاه فندوز و از حصص مهم زرع پنبه در فطرن برای تجربه گرفته شده است و بعد از تحقیقات و علیم آوری لازم بهی انتسابی بدست آورده شد که بایست بزارعین تلقین گردد تا در اصلاح اراضی شان افزایش بعمل آید .

الف - در فندوز اراضی ینبه کاری روی هم رفته اراضی سخت و خشک اند که ترکیب خوبی ندارند و تطبیق گچ در اراضی مذکور نتیجه خوبی بار خواهد آورد لاکن فراهم نمودن گچ به مقدار کافی و تطبیق آن ذریعه دهاقین مشکلاتی را در بر دارد و بهتر اینست که برای اصلاح و تقویه اراضی خویش از بارو کار بگیرند و مقدار هوموس (Humus) را در زمین زیاده نمایند و زیاده هوموس به شرایط ذیل مربوطه است .
(۱) در زرع علوفه خصوصاً رشنه توجه زیاده تری نمایند . رشنه در فندوز نتیجه خوبی میدهد تعداد حیوان را زیاده تر نمایند .

(۲) زمین بایست تحت زرع قرار داده شود و برهنه نبوده بر روی آن علف باشد .
(۳) تخم افشانی بصورت متراکم باشد یعنی مقدار بذرافشایی جزیب زیاده تر نمایند تا یک مقدار زیاده علف روی زمین را پوشانیده و مقدار هوموس زیاده و منتج به تقویه زمین گردد .
(۴) بعد از آنکه زمین بحال و تر فله می شود ، زمین بایست رمبه (Ramba) شود .
(۵) بذرافشانی حتی الا امکان وقت بعمل آید .
(۶) حاجت به بوره گذاشتن زمین نیست زیرا که زمین بمقدار کافی دارای آب است .

علاقه چهار دره قندوز :

در چهار دره نیز عیناً مثلثیکه در فندوز معمول است اجرا آت شود زیرا که زمین چهار دره به زمین فندوز مشابهت دارد .

در حصه قلعه سهل و آق تیمه :-

در اینجا دو نقطه بملاحظه رسیده است . یکی وجود شوره و دیگر نبودن مواد ناپتروچنی . برای رفع شوره بایست زمین را بصورت جویه نه بلکه بصورت هموار زرع نمایند و بر زمین گچ بریزند حتی ینبه نیز بایست بصورت جویه نه بلکه بصورت هموار و به قطار زرع شود .

این اصول زرع هموار را یکنفر متخصص مصری در فندوز تطبیق نموده است . و بایست به تمام زمین های شوره دار تطبیق شود . و بعد از گندم و غیره رشنه زرع شود . بحال حاضر در نقاط مذکور بعد از ینبه گندم و بعد از گندم ینبه و بعد جواری زرع می شود و این قسم تناوب باعث ضعف زمین گردیده حاصل خیلی تقلیل می پذیرد .

در نواحی حضرت امام :-

روی هم رفته زمین های این منطقه حاصلخیز است و کمی شوره این جا و آنجا بملاحظه

میرسد. برضد شوره همان ترتیباتیکه در باره قلعہ سهل و آق تپه گفته شده است اتخاذ گردد برضد باد های گرم و خشک بایست به غرس یک تعداد زیاد اشجار پرداخته شود.

ملاحظات در اطراف اراضی دشت ارچی :-

این منطقه را متخصص در اثر خواش نائب الحکومگی بصورت مفصل بر معاینه نموده است اراضی دشت ارچی برای زراعت خیلی مساعد است و بایست زمین قوی نسکا هداشته شود در موسم تا بستان مقدار زمین که تحت زراعت گرفته شده بود نتیجه آن اطمینان بخش بوده است.

ملاحظات اراضی تالقان :-

از لحاظ وسعت و خوبائی بهترین اراضی فطعن بشمار میرود. اصول زرع اطمینان بخش است و زراعت رشقه نیز معمول است و علاوه بر آن یک تعداد زیاد اشجار در این منطقه دیده می شود و این منطقه بایست برای دیگر مناطق فطعن سرمشق قرار داده شود.

ملاحظات در اطراف اراضی بخان آباد :-

موقعیت و ساختمان اراضی آنقدر برای زراعت برنج مساعد است که این منطقه بایست مخصوص منطقه برنج کاری محسوب شده و برنج اولین و مهم ترین محصول این منطقه قرار داده شود.

زراعت برنج با زرع دیگر نباتات بقسم تناوب موافقت نشان نمیدهد بهترین اصول برای حاصل گرفتن فراوان همانا پاردن و قوی نسکا هدا شتن زمین است متخصصین در اطراف دیگر تجارب فنی علاوه بر تحقیقات اراضی نیز در فطعن پرداخته اند.

فرا ریکه متخصصین معاینه نموده اند با وجودیکه زمین و آب و هوای فطعن برای زرع پنبه و لبلبو و غیره نباتات صنعتی خیلی مساعد است حاصل فی جریب لبلبو و پنبه هر سال کمتر شده میرود و زمین را نباتات هرزه فرا گرفته از قوه آن میکاهد و زارعین برای اینکه لبلبو های سنگین تر بدست آورند زمین را زیاده بر زیاده آب میدهند بقسمیکه مقدار فی صدی فند بالتد ریج کمتر شده میرود.

بنام علیه تجاربی بالای قطعات مختلف زمین (زمین رسی سنگین و زمین شنی خفیف) بعمل آمده از هر نوع این اراضی قطعاتی منتخب و زراعت با اصول چهار گانه ذیل بعمل آورده شود.

۱- اصول قلبه افغانی و زرع جویه نمی که اصول معموله حاضره بفلان است.

اجرا آت ریاست مستقل زراعت

- ۲- اصول قلبه اروپائی و زرع جویه نی « که جدید آن تحت تجربه گرفته شده است »
 - ۳- اصول قلبه افغانی « بر زمین هموار »
 - ۴- اصول قلبه اروپائی « » « » « »
- اصول زراعت جویه نی معموله قطن صرف ذریعه دست و بیل و لاکن اصول زراعت هموار خطوطی ذریعه دست و ما شبن مردود اجرا شده می تواند (فوتوی نمبر ۳ دیده شود) در تجارب متخصصین قلبه عمیق ذریعه تراکتور بعمل آمده است . (فوتوی نمبر ۴)

فوتوی نمبر ۳
در نتیجه تجارب فوق معلوم و ثابت گردید که در زرع اصول هموار و خطوطی و با قلبه عمیق اروپائی حاصل فی جریبی و مقدار فیصدی تبدیلیو خیلی ها بلند می رود حتی حاصل فند

د کابل کالنه

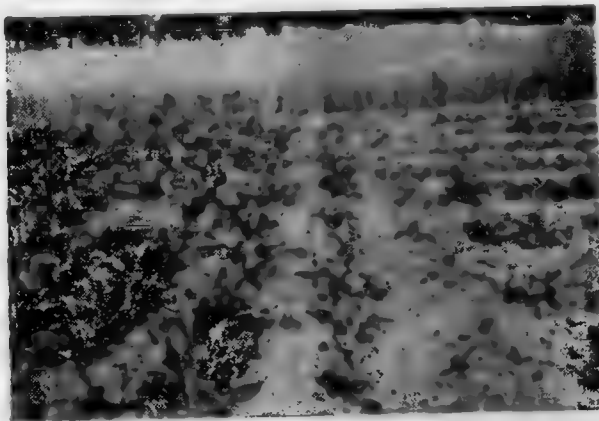
فی جری بهی چهار چند نسبت به اصول زرع جویه تی و قلابه سطحی وطنی بلند تر می رود
(فوتوی نمره ۶ و نمره ۷ و نمره ۸ ملاحظه شود) و علاوه بر آن شکل لبلبوها در زرع جویه تی
غیر منظم و در زرع هموار منظم تر است

فوتوی نمره ۶

(فوتوی نمره ۸ و نمره ۹ دیده شود)

تجربه مهم دیگری که در یه مسترها و زر منحصم در اراضی بغلان به عمل
آمده است میزان نمودن انداز آب است که زار عین فطن خبالی زیاده

فوتوی نمره ۷

اجرا آت ریاست مینقل زراعت

می دهند. در چهار قطعات علیحدہ زرع لیبو بعمل آمده و در هر کرد مقدار مخصوص آب داده شده است که از کرد اول بطرف کرد های ۲ و ۳ و ۴ - بالاند ریج زیادہ تر بوده است و مطابق به بطلان تجارب دیگر - ری در تجربہ کاه علی آباد و گذر کاه بعمل آورده شده است (فوتوی امرہ ۸ دیدہ شود)

فوتوی امرہ ۸

بطور خلاصہ : زرع با اصول عمیق نسبت زرع با اصول جویہ نی و قلبہ سطحی سه چند بہتر بودہ است .

فوتوی امرہ ۹

در زرع جویه نی ۵۰ تا ۶۰ فیصد لبلو ها دارای شکل منظم و از ۴۰ تا ۷۰ فیصد دارای شکل غیر منظم بوده اند .

چنانچه از اعداد ذیل می توان تفاوت مقدار حاصل را در هر دو اصول ملاحظه نمود .

حاصل اوسط فی جریب در اصول زرع جویه نی ۱۰۴۴ تن و حاصل قند فی صد ۱۶۰۱۶

حاصل اوسط فی جریب در اصول زرع هموار ۳۰۵۲ تن و حاصل قند فی صد ۱۷۰۴

فوتوی امره

قلبه های عمیق تقریباً ۷۰ فیصد نسبت به قلبه های سطحی زیاده تر حاصل می دهد .
چنانچه از قلبه های عمیق ۳۰۸ تن فی جریب و از قلبه های سطحی ۱۸۲ تن فی جریب
لبلو حاصل می شود .

زیاده تر حاصل قند فی جریب از روی اصول مختلف زرع جویه نی و هموار و قلبه
خفیف و عمیق از روی اعداد ذیل معلوم می شود .

مقدار قند از روی سیر فی جریب در اصول قلبه سطحی و زرع جویه نی - ۲۲ سیر

» » » » » » » » عمیق » » - ۴۲ »

» » » » » » » » سطحی و زرع هموار - ۶۹ »

» » » » » » » » عمیق » » - ۹۷ »

همچنین در تجربه گاه گذرگاه در اصول زرع جویه نی حاصل قند از روی سیر فی جریب

۱۶۲ سیر بوده است و در اصول زرع مموار به ۲۳۰ سیر حاصل فسی جریب فمند بالغ گردیده است .

تعمیقات در اطراف مقدار آب فی جریب

مسئله آب برای افغانستان مسئله حیاتی است و بایست که در مصرف آن دقت زیاد شود یعنی مقدار ضروری و حتمی آب برای مراتب معلوم و همان مقدار ضروری و لازمه برایش داده شود و بدون سبب برای نبات آب بمصرف نرسد و خصوصا برای لبلبوی قلان و رفیکه در بین آب دادن با اصول جویه ثنی و با اصول هموار موجود است معلوم شود . با ساس همین مفکوره تجارت متعددی درباره پیمانہ نمودن مقدار آب ضروری یعنی نباتات مثل لبلبو و غیره در مراسم مختلف بعمل آمده است .

در تجربه گاه گذرگاه ، علی آباد ، بغلان - تربیبات لازمه فنی برای مقیاس نمودن آب ضرورت البیو وغیره اتخاذ گردیده و ۳۸۰۰ تجربه به پیمایش در جریان سال بعمل آمده اینک معلوماتی که درباره آب طرف ضرورت بعضی نقاط در ساتی متر در تجربه گاه های علی آباد و گذرگاه بعمل آمده است قرار ذیل است .

ضرورت آب سالانه گندم و یولاف از ابتدای تا اخیر نمو در آبیاری اصولی ۱۰ سانتیمتر

د د جواز ابتدا تا اخير نمو . . . نصف ضرورت كنهم وېولاف
د لوييا - باقلي - خربوزه - جوارى - لبلبوى - ساي بين ازروى اصول

آبیاری ۳۰ تا ۶۰ سانتی متر

ب : مقدار ضرورت آب لبلبوی قندی در صورت آبیاری اصولی در گذرگاه - ۸۰ - سانتیمتر

ج ۱ ، ، ، ، در بغلان چهار صورت معلوم شده و قرار ذیل است:

(۱) درآبیاری قطعه شماره ۱ در سال ۱۰۵ سانتی متر - حاصل فی جریب ۲۶۶ تن مقدار

فند فی جریب ۶۲ و سیر .

(۲) درآبپاری قطعه نمبر ۲ در سال ۱۳۱ سانی متر حاصل فی جریب ۱۲۲ تن مقدار

فی جریب ۳۱۵ سیر

(۳) درآبیاری قطعه نمبر ۳ در سال ۱۵۲ سانتی متر حاصل فی جریب ۱۵۶ تن مقدار

فی جریب ۵۰۰ ۴۰۰ فمیر

٤- درآبیاری قطعهٔ نجرهٔ ۱۷۱ سانی متر حاصل فی جریب ۱۸۲ تن مقدار

فی جریب ۵ ر ۵ ع میر

۵) در تجربه کاه گذرگاه در سال ۸۰ سانی متر حاصل فی جریب ۷۷۲ تن مقدار فی جریب ۱۹۵۰ سیر
از مقایسه اعداد فوق معلوم می شود که اسراف در آبیاری و تجاوز از حد لزوم منتج به تقلیل حاصل ابلو می گردد .

در بغلان بعد از آبیاری اول فاصله بین هر آبیاری ده روز و بعد از سنبله فاصله مذکور به ۷ و ۸ روز تغیر داده شود .

اگر زراعت ابلو در اواسط حمل بعمل آمده باشد بهتر است که در اواخر میزان از آبیاری صرف نظر شود . در بغلان قرار تجاری که بعمل آمده است در اصول زرع هموار مقدار آب نسبت باصول زرع جویه فی ۲۳ فیصد زیاده تر و در مقدار شکر فی جریب ۱۵۰ فیصد زیاده می آید . لکن در گذرگاه نسبت باینکه زمین از علف های مرزه پاک نگه داشته شده اند باین اصول زرع هموار و اصول جویه در مقدار آب فرقی نبوده لکن در زرع هموار حاصل شکر فی جریب ۴۰ فیصد بلند تر بوده است .

علاوه تا مسترها و زر متخصص ذریعه تجارب متعدد ثابت نموده است که برای اینکه از اسراف بی فایده آب جلوگیری شود بایست که زمین مزروعی کاملاً هموار باشد . تنها یک فوق ۵ سانی متر در سطح مصرف آب را تقریباً دوچند می نماید چنانچه در قطعه زمین تجریبی که کاملاً هموار بود ۱۴۰۷ سانی متر آب کافی بوده است لکن قطعه زمین ناهموار که لول آن (۵) سانی متر فرق داشته است مقدار آب مذکور ۲۴۹۹ سانی متر یعنی تقریباً دوچند بوده است و ضایع آب تقریباً در زمین ناهموار و نابالو شده ۷۰ فیصد بوده است . در یک قطعه زمین دیگر که بجوار قطعه امتحانی اول واقع بوده است و اندازه ناهمواری در آن زیاده تر بوده این ضایع آب تقریباً در حدود ۱۸۰ درصد ملاحظه رسیده است از طرف دیگر قرار است که مسترها و زر تجربه نموده است ساختمان جوی نیز بر مقدار ضایع آب اثر انداز است جوی عریض و پر علف و دارای یستی و بلندی نسبت به جوی کم بر عمیق و بی علف و هموار زیاده تر آب را ضایع می کند چنانچه از اعداد ذیل بر می آید .

علی آباد:

در جوی خراب عریض و پر علف و غیر هموار در علی آباد ضایع آب فی متر ۶۸ لیتر

» خوب کم علف هموار » » » ۴۸ »

بغلان ..

در جوی خراب عریض پر علف و غیر هموار در بغلان ضیاع آب فی متر ۶۰ - لبر
در جوی خوب کم بر بی علف و هموار

۱۹ »

»

»

مقایسه نتایج در بین زراعت باقلبه وطنی و زراعت باقلبه اروپائی .

تجارب دیسکری که ذریعه مسترها و زر متخصص بعمل آمده است مقایسه نمودن نتایج قلبه
وطنی و قلبه اروپائی است . اثر قلبه عمیق باقلبه های آهنی اروپائی که ۱۵ - ۱۷ سانتی
متر در زمین رفته و زمین را سرازیر میکند نسبت به قلبه وطنی که سطحی بوده از ۱۰ - ۱۲
سانتی متر زیاده تر زمین نرفته و زمین را هم رو گردان کرده نمیتواند در ۱۳۲۹ بعمل آمده
است . در زراعت گندم قلبه های عمیق اروپائی ۱۲ فی صد زیاده تر حاصل داده . این زیاده
تی برای سال اول است و بالاترین سطح در سالهای دیگر زیاده تر خواهد شد
زیرا که خاکهای غیر فعال تحتانی زمین به حصه فوقانی آمده و بمجاورت هوا و روشنی
به تعداد بکتریای متجوعه و فعالیت خویش خواهد افزود .
نتایج تطبیق کچ در اصلاح اراضی و بلند بردن حاصلات .

قراریکه مسترها و زر تجربه نموده است تطبیق کچ برای اصلاح زمین های سخت رسی
و فرو بردن شوره در حصص زیرین و عمیق زمین خیلی موثر است - در اصلاح زمین شوره
دار بفرانز انداختن ۱۰۰۰ کیلو گرام کچ فی جریب برای فرو بردن شوره ب زیر زمین
موثر خواهد بود .

در تجربه گاه گذر گاه بالای زراعت گندم نیز اثر خوبی نشان داده است
م - در زیاده تی حاصل در زمین شوره دار در زراعت
گندم ۹۵ بر ۱۰۰ و در یولاف ۲۶ بر ۱۰۰ و در جو ۶ بر ۱۰۰ بوده است . جوبه شوره حساسیت
زیادی ندارد و از آن سبب زیاده تی مهمی در حاصل آن از تطبیق کچ بملاحظه نرسیده است .
لهذا تطبیق کچ برای اصلاح زمین های شوره دار خیلی مفید است و در هر آبیاری
در حالیکه بزمین کچ داخل شده باشد ۱۹ بر ۱۰۰ شوره ب حصص عمیق زمین فرو رفته و روی
زمین بهمان درجه برای زرع مساعد تر شده میرود .

تجارب مستریو فی متخصص حبوب

اصلاح حبوب نباتات آنقدر دارای اهمیت است مثلیکه اطفال را در جامعه تجربه
نمایند اودانه های ضعیف و مریض نباتات ضعیف و مریض میروید بسا اینک در زمین آباد
در تحت آب و هوای مساعد زرع شوند باز هم بهره اطمینان بخشی از آنها گرفته نخواهد شد

ودهقان مصرف وزحمت بی فایده ورایگانی را متحمل شده خواهد بود . علاوه بران چون غلبه فساد بر اجسام ضعیف است نباتات کم قوه زمینه مساعدی برای تنمیه انواع امراض بوده خود از اینجهت خساره های مدهشی متوجه دهقان ویا به عبارت بهتر متوجه اقتصاد ملی خواهد بود .

چون اصلاح حبوب از مهمات شقوق بهداشت زراعتی است از مدت دو سال است که یکسک نفر متخصص (مستر یوفر) در اطراف اصلاح حبوب خصوصا غلهجات با چند نفر معاونین وطنی که زیر دستی اش داده شده است مشغول تجارب است تحقیقات مستر یوفر زیاده تربالای غلهجات و نباتات صناعتی بوده برای تجارب نامبرده قطعه زمینی در علی آباد نزدیک ریاست مستقل زراعت و قطعه دیسکر در تجربه گاه گذرگاه وهم قطعاتی در فارم های بغلان و قندوز تخصیص داده شده است مادر این نقاط برجسته تجارب و تحقیقات مستر یوفر را در ذیل طور اجمال نگارش میدهم .

(۱) تجارب و تحقیقات متخصص در اطراف گندم

اختلافات در ارتفاع موجب اختلافات در آب و هوا است و چون مملکت ما از لحاظ ارتفاع دارای اختلافات زیادی است (از اقلی ۶۰۰ متر تا اعظمی ۵۰۰۰ متر) لهذا در آب و هوای نقاط مختلف نیز اختلافات مهمی موجود بوده و در نتیجه همان یک نوع نبات در حصص مختلف خصوصیات و امتیازات مخصوصی را از خود نشان میدهد . چنانچه گندم نسبت به ساحه وسیع زراعتی که دارد تحت ارتفاعات مختلف آب و هوای متنوع واقع شده و در نتیجه از روی تخالف شرایط محیط انواع زیادی از آن به وجود آمده است . چنانچه امروز زیاده از پنجاه نوع گندم آبی و پنجاه نوع گندم للمی در افغانستان موجود بوده و از این لحاظ در تسکین انواع افغانستان ریسکارد قایم نموده و اولین مملکتی است در دنیا که در آن باین درجه کثرت تخالف و تعداد انواع دیده میشود . از این لحاظ میتوان افغانستان را مهد طبیعی زراعت گندم محسوب داشته و در اثر تطبیقات فنی می توان نتایج بزرگی را کشف و انواع مطلوب را انتظار برد .

لاکن فراریسکه ملاحظه میشود در این اختلاف تنوع تنها شرایط گوناگون محیط دخیل نیست بلکه در بین انواع مختلف هر منطقه ذریعه حشرات و باد اختلاط و امتزاج نوادی بعمل آمده و انواع مخلوط الجنسی (دور که) بعمل آمده است که فی الحقیقت نمیتوان آنرا بنام نوعیت یاد نمود زیرا در نوعیت بایست خواص ثابت و معین بوده و مخلوط نباشد .

تعدد و تکثیر دورگه ها در بین انواع طبیعی دا رای نواقص زیبا دی است و برای اینکه ما بتوانیم انواع غله جات مملکت خود را اصلاح کنیم بایست آنها را اول تر از شرایط و اثرات کشیده و توسط تطبیقات فنی صاف نمائیم و باری چون انواع صاف و طبیعی دست آید باصلاح آنها پرداخته خواص و میزان مطلوبه را طوری در آنها ثبت نمائیم که جز لا ینفک خصوصیات طبیعی آنها شده دیگر از اثر تخالف محیط در آنها فتوری وارد نیاید در مرحله سوم بعد از اینکه انواع ثابت و قیاسیم بدست آید از روی خصوصیات شان میتوان بالای شان نام های مخصوصی گذاشته و بعد در تکثیران کوشید و از هر نوع ذخیره های حبوب تهیه نموده و عنداالمطالبه و عندالحاجه آنها را بدست خوا هشمندان در داخل و خارج مملکت گذاشت .

این موضوع تصفیه و اصلاح حبوب امروز دردنیای فن آنقدر اهمیت پیدا کرده است که در شق مواد اغذیه و زراعت یونو شعبه را برای این موضوع مهم تحقیق داده اند و در شعبه مذکور ذریعه متخصصین فن کتاب هائی بنام کتاب نوادی حبوب Genealogic book ترتیب داده شده است و در کتاب های مذکور انواع حبوب تمام ممالک مختلف دنیا که انواع ثابت و صاف اند در جدول علیحدہ ثبت شده و وجود هیچ کتاب نوادی در تبادله انواع مختلف گندم و جو و جواری و غیره در بین ملل مختلف معاونت کرده و اجازه میدهد که نوع مطلوبه را بزودی معلوم نموده و برای بدست آوردن آن داخل اقدامات کردند اینست موضوعات مهم فنی که برای عملی نمودن آن مستر یوفر گما شته شده است . قرار تجارت مشارالیه چون انواع گندم در افغانستان صاف نبوده از تخلیط دو و یا چندین جنس بعمل آمده است لهذا خواص گندم های افغانستان ثابت نبوده در اثر تغییر محیط تجزیه پذیرند ، باساس همین مفکوره قرار در خواست مستر یوفر انواع گندم نقاط مختلف افغانستان خواسته شده و تحت تجربه قرار داده شده است ،

در اولین وهله توجه به انتخاب مجموعی (Mass Selection) معطوف گردیده است تا باری خطوط برجسته نوعیت و یا خواص غالب (Caractere dominant) پدیدار گردیده و خواص نامکمل را تحت اثر خود بگیرد و بعد ازان برای خاصیت غالب برجسته گی تمامه را اختیار نماید با انتخاب خصوصی پرداخته میشود .

مدت دو سال است که برای حصول مقاصد فوق در تجربه گماهای مختلف عملیات میشود و تاحال انتخاب ذیل بعمل آمده است .

انواع گندم های امریکائی (ریجنت - کارت تیچر - پابلوت) با نوع محلی افغانی بمقایسه گذاشته شده و نتیجه قرار ذیل بوده است

نام تجر به نوع گندم افغانی ریجنت حاصل کات حاصل تیچر - پابلوت
 گرام در کیلو گرام در کیلو گرام ع - ۲ پابلوت
 سید آباد - ۴۴۶۰ - ۲۳۵۰ - ۲۳۶۰ - ۲۵۱۰ - ۳۱۰
 قندوز - ۹۹۰۰ - ۲۱۹۰ - ۲۰۸۰ - ۲۳۱۰ - ۲۲۵۰
 علی آباد - ۱۴۶۰ - ۱۳۳۰ - ۱۲۱۹۰ - ۱۳۴۰ - ۱۷۲۰
 بغلان - ۲۶۰ - ۱۸۲۰ - ۱۸۶۰ - ۲۲۸۰ - ۲۴۷۰

تجارب فوق در چند سال آینده دیگر نیز ادامه داده خواهد شد .

ج - و

انواع مختلف جواز حصص مختلف افغانستان نیز تحت تجربه گمرفته شده است و خصوصیات هر یک نوت گرفته شده و انتخاب قرار ذیل بعمل آمده .

انتخاب مجموعی ۱۴ نوع

انتخاب خصوصی دوره اول ۲۷ »

» » دوم ۱۰ »

تجارب مذکور بالای ۲۷ نوع جو وطنی بعمل آمده و جو خارجی تحت تجربه گرفته شده است .

یولاف

تجارب بالای انواع یولاف بصورت زرع خطوطی و زرع پاشکی بعمل آمده و در نتیجه زرع خطوطی ۲۷ فیصد زیاده تر حاصل داده است حاصل فی جریبی روی هم رفته ۱۱۰۰ کیلو گرام فی هکتار بوده است . تصفیه تخم یولاف در افغانستان بد رائج وطنی مشکلات دارد و برای تصفیه آن بایست از ماشین مخصوص کار گرفته شود - (Seedcleaner) جواری تقریباً در حدود ۳۶ نوع مختلف جواری تحت زرع گرفته شده است و خصوصیات آنها از قبل وقت نمو - بلندی نبات و تعداد و کلانی ودانه های خوشه - تعداد آبیاری حاصل فی جریب نوت و بمقایسه گرفته شده است .

در نتیجه معلوم شد که انواع جواری های وطنی بمروور اوقات خواص خود را باخته اند و ر ژینیا (Virginia) شده اند و تعداد تننل خیلی کم بوده است . اوسط تعداد دانه فی خوشه (تننل) از ۶۰ تا ۷۰ بوده است و علاوه بران اکثر خوشه ها دارای مرض سیاهی شاربورن (Charbon) بوده اند .

علاوه بران انواع جواری خارجی امریکاء، ارچنتاین، ونیزویلا، بوراکی نیز تحت تجربه گرفته شده است روی هر فته فرار تجاری که درباره انواع جواری های خارجی بعمل آمده ثابت گردید که آب و هوای کابل و نقاط کوهستانی برای زرع جواری که برای اتمام دوره نموی خویش وقت و حرارت زیاده تری را بکار دارد مناسب نیست بلکه در حصص گرم تر مثل فطن ولایت مزارشریف و قندهار از آن نتایج بهتری را میتوان اخذ نمود. نوع جواری مکسیکی جون (Mexican gungne) امریکائی تا به ۳ متر بلندی رسیده خوشه های متعدد و قوی از آن بدست آمد لاکن چنینکه هنوز خوشه در شیره بود از وزش باد های سرد به تلف رسید.

لذا درباره جواری بهتر است که با انواع زودرس خارجی تجربه بعمل آمده و زراعت جواری هم در نقاط گرم سر وسعت داده شود. شق مواد اغذیه یونو بعضی انواع جواری را در اثر درخواست متخصصین زراعت برای سال آینده خواهد فرستاد و درباره جواری های خارجی تجارب علیحده بعمل خواهد آمد. تجارب در اطراف لبلبوی فندی

توسعه زرع لبلبوی فندی در بغلان به نتیجه مثبت اصابت نخواهد کرد اگر اصلاح جنسیت لبلبو و بلند کردن فیصدی قند و تطبیقات اصول فنی زرع همیشه مد نظر فرار گرفته نباشد. با اساس همین مفکوره در سنه ۱۳۲۹ در حدود ۲۲ نوع لبلبو در بغلان تحت زرع و تجارب گرفته شده (انواع امریکائی- ایرانی- دیمار کی) و زراعت بدو صورت یکی بصورت معموله افغانی و دیگر بصورت مروجه اروپائی (زراعت با اصول هموار خطوطی و فلبه های اروپائی) بعمل آمده و در نتیجه معلوم شد که اصول زرع اروپائی در حدود ۶۲ فیصد زیاده حاصل می دهد چنانچه از اعداد ذیل بر می آید.

طریقه لبلبو کاری افغانی	حاصل فی جریب	۱۳۵۷ کبلو گرام
» » اروپائی	» »	۲۲۲۹ »

در باره زیاده تی و حفظه فیصدی شرینی انواع لبلبو های ایرانی ۳۷ بره ۳۶ بره و ۴۱ بره ۴۴ بره بهترین نتیجه داده اند و نسبت به نوع دیمار کی (ایگل هل Eagle heel) به تنها فیصدی آن ها زیاده تر بوده است. بلکه در خورد و کلان لبلبو مقدار فیصدی تقریباً تغییر ناپذیر بوده است حال آنکه در نوع دیمار کی چون لبلبو ها کلان شوند فیصدی قند آنها کمتر می شود. این قلت قند در لبلبو های کلان ممکن از سبب اینست که لبلبوی نوع دیمار کی در افغانستان که مملکت بری است نسبت با انواع ایرانی که خواص طبیعی آن به افغانستان زیاده تر مشابه است چندان مواقت ندارد.

تجارب در اطراف کچالو ۱

کچالو نیز بدو اصول افغانی وارو پائی زرع شده و در نتیجه زرع ارو پائی ۵۰ فی صد زیاده تر نسبت بزرع افغانی حاصل داده است. در اصول زرع معموله ارو پائی کچالو ها در جویه نه بلکه در زمین هموار بخط کاشته شده. دوری یک خط از خط دیگر ۷۰ سانتی متر دوری یک نبات از دیگر بالای خط ۴۰ سانتی متر بوده و کچالو به عمق ۶ سانتی متر در زمین فرو برده شده و خیشاوه ذریعه کتمن بعمل آمده است.

تجارب در اطراف سویا بین (Souabeau)

سویا بین از نباتات تیلی و غذا نی مهم است. علاوه بر روغن که ازان کشیده می شود برای خورا که نیز ازان استفاده می شود مقدار مواد ازوتی آن ۴۰ فیصد و مواد چربی آن ۱۸ فیصد است و ازان استفاده های کلی می شود ۱۶ نوع از سویا بین ذریعه مستریوفر تحت تجربه قرار داده شده و در نتیجه معلوم شد که انواع امریکائی که دوره نموی طولانی دارند به آب و هوای کابل چندان موافقت نداشته و در نقاط گرم تر که موسم تابستان آن نیز طولی تر باشد (قندهار، فراه، قطن) خوبتر نتیجه می دهد.

در کابل یک نوع خرابی در چنست سویا بین ها نیز بدیدار گردیده تخم ها در اثر زرع خورد تر می شوند و علت آن اینست که نباتات لیکومینوز (Legumineuses) از خود هریک بکتری ازوت گیر مخصوصی دارند. و سویا بین که بکتری آن با سبوس رادیسیکولا (Bacillus Radicicola) است از جهت اینکه بکتریای مذکور در اراضی افغانستان موجود نیست و به مقدار بسیار کم موجود است نتیجه مطلوبه را داده نمی تواند.

تجارب در باره مشنگ و کلول :

مشنگ (Vicio) و کلول (Lathyrus) از نباتات مهمی است که از علوفه آن در تغذیه حیوانات و برای اصلاح و تقویه زمین بقسم کود سبز استفاده می شود در ۱۰ متر مربع هریک از انواع ذیل قرار ذیل نتیجه گرفته شده.

مشنگ گل نفیس امریکائی حاصل در ۱۰ متر مربع ۳۵-۱۲ کیلو خشک آن ۸۵-۳ کیلو گرام

مشنگ معمولی امریکائی	»	»	۹۰-۱۴	»	۲۷-۴
کلول افغانستان	»	»	۸۳-۱۷	»	۴۳-۴
شاخ	»	»	۶۰-۱۳	»	۳۳-۴

کلول نسبت به مشنگ هم زیاده تر آب دارد و هم حاصل فی جریبی کاه خشک آن زیاده تر است.

نجر به دربارۀ گل آفتاب پرست :

گل آفتاب پرست که در اکثر نقاط افغانستان خوب می‌روید از نباتات خیلی مهم است ۵۹۰۹ فی صد فرار تجاری که شده است تیل دارد که ۲۹۰۵ فی صد آن درخورا که نیز بکار برده شده می‌تواند حاصل روی هم‌رفته در انواع آفتاب پرست دوسی ونوع افغانی تقریباً مشابه و در حدود ۳۴۰ تا ۳۶۰ کیلو گرام فی جریب بوده است .

تحقیقات و تجارب مستر نوی باور متخصص نباتات :

نباتات طبیعی با وجود در قیادت فوق‌العاده داکتری و کیمیا در عالم طبابت دارای اهمیت است . الکللوئید (Alcoluide) هائیکه از آنها بد راجع کیمیاوی استخراج می‌شود به قیمت بلند در تمام نقاط مورد ضرورت و استفاده است بعضی از آنها از اهمیت باستانی خویش که در طبابت یونانی داشتند خیلی کاسته اند وادویه کیمیاوی جای شان را اتخاذ نموده است لاکن اکثر آنها هنوز دارای همان اهمیت قدیم خود بوده وازان در هر دو طب (یونانی و اروپائی) استفاده میشود سائونین ترخ، کودئین کوکنار ، کئین کنکینا ، تیل مسهل ، بیدانجیر ماننول انعام و ماده مسهل درخت شیر خشت و ترنجبین شکر خار هنوز شهرت و قیمت بین المللی دارند و برای استحصال این مواد طبی مفید کمینی های متعدد تشکیل یافته و فابریکه های بزرگی تاسیس شده است که آماده به خریداری مقادیر مهم آن میباشد .

چون مملکت مادارای انواع مختلف نباتات طبی است .. (ترخ ، افسنطین ، هنک شیر خشت ، ترنجبین ، شرین بویه ، ممیره ، جدوار ، بودینه ، بوی مادران ، زیره بادیان ، کاکوتی ، کوکنار ، رواش ، نعنا ، یو دینه ، شبت ، گشنیز ، شور نجان بید انجیر ، شاتره ، دانوره ، سوکران ، اسپند ، ثعالب ، خطمی و غیره)

لذا از مهمات موضوع است که تحقیقات و مطالعاتی در اطراف نباتات مذکور بعمل آورده شود که کدام انواع اندکجا میرویند بچه اندازه وامکان استفاده از آنها بطور است این وظیفه مهم است که مستر نوی باور متخصص نباتات انجام داده است و از جمله کار های مهمش در سنه ۱۳۲۹ مطالعات در اطراف نباتات طبی و غیره گیاهها خودروی نقاط افغانستان بوده است متخصص مذکور در نقاط مختلف مملکت گردش نموده و نمونه نباتات مختلفه خصوصاً نباتات طبی را جمع نموده و بعد لابراتوری که برایش تخصیص داده شده است آنها را از روی خصوصیات فنی تشخیص نموده و در بین دوسیه های طبقه‌بندی گذاشته است .

از نباتات طبی مذکور که دارای اهمیت بین المللی است و دربارهٔ خریداری آن از چندین مؤسسه خارجی بریاست زراعت مراجعه شده ترخ است .

نمونه های ترخ ذریعهٔ متخصص مذکور از نقاط مختلف مملکت جمع آوری و بعد از ریاست زراعت برای تجزیه به فاکولته سیانس فرستاده شده است تا مقدار فیصدی سانتونین آن معلوم گردد . تا اکنون هیچ يك از نمونه ها زیاده از يك فیصدی سانتونین را نشان نداده است بلکه نمونه های مذکور که تحت تجزیه گرفته شده اند کمتر از يك فیصد سانتونین را دارا می باشند و بناء علیه فرار دادی در خصوص فروش ترخ بعمل نیامده است زیرا آنگونه ترخ دارای اهمیت است که سانتونین آن زیاده تر از يك فیصد باشد . علاوه بر تحقیقات در اطراف نباتات طبی متخصص مذکور يك مقدار تخم سبزیجات و نباتات طبی را برای حصول اصلاح تخم در فوریه گذرگاه زرع نموده و از هر نوع يك مقدار تخم بدست آورده است تا در تانی تحت تجربه گرفته شود .

کارهای مسترولف متخصص تربیه حیوانات :

محصولات حیوانی در فراهم آوری مواد اغذیه و لوازم معشیت افراد مملکت و توسعه تجارتش در خارج آنقدر دارای اهمیت است که لحظه هم نمی توان از فکر تسکین و اصلاح آن آرام نشست . حیوانات اهلی ما جز ضمیمهٔ وصیت ناقص دارند و بحال حاضر و طوریکه فعلاً هستند از آنها نمی توان محصول فراوان و پسنیده گرفت . برای حیوانات خود بایست تمام امکانات بهبود و تمام ذرایع اصلاح نوادی را فراهم نمائیم .

خورا که فراوان و جای صبی و تربیه اصولی و معالجه امراض و انتخاب تدریجی (سالکشن) از عوامل مهم اصلاح است که متخصصین فنی بایست برای از قوه به فعل آوردن مرام های مذکور مطالعاتی نموده و پروگرام اساسی طرح نمایند تا با اساس آن در اصلاح نواد حیوانات مملکت اقدامات شایسته بعمل آورده شود .

برای بسکف آوردن مقاصد فوق مسترولف در ۱۳۲۹ در کابل مطالعاتی نموده و راپورت هایی دربارهٔ اصلاح و توسعه حیوان داری به شعبهٔ نسلگیری علی آباد تقدیم نموده و علاوه بر آن برای معاینه وضعیت و چگونگی مال داری در ولایات خصوصاً تربیه کوسفند قره قلی در ولایات شمالی سفر نموده و بصورت چشم دید و نظریات خود را دربارهٔ تسکین و اصلاح نواد قره قل و غیره بریاست تقدیم نموده است .

از روی نظریات متخصص مذکور چون به تربیه حیوانات اقدام می شود بایست مرام معین و روشن باشد .

اگر حیوان داری، بمرام تجارتی و حصول مفاد است پس از تربیه اصلاح جنس که اکثر متضاد فایده آتی و فوری واقع می‌شود، بایست صرف نظر نمائیم و اگر اصلاح در نژاد مرام قرار داده شده است پس فایده مالی را بایست انتظار برد.

تربیه خانه علی‌آباد دارای همین نقیصه است و اصلاحاتی را از قبیل فروش حیوانات زاید و اصلاح خوراکی و بهبود شرایط صحی حیوانات ایجاد می‌کنند از نگاه داشت حیوانات بقسم تجارتی مفادی متصور نیست زیرا ۵۰ فیصد خساره است.

لہذا اگر می‌خواهند که تربیه خانه علی‌آباد با اساس دلیل قناعت بخشی ادامه داده شود بایست اصلاح نژاد را مد نظر بگیرند و پس.

قرار نظریه و سنجش متخصص در ظرف یک ماه جواز ۲۴۲۵۰ افغانی ضرر دیده می‌شود.

چون گاوهای خود تربیه خانه شیر کافی نمی‌دهند (۶ یا ۷ لیتری روزی ۲۰ دفعه کمتر از اجناس خارجی) لہذا ریاست زراعت تصمیم گرفت که یکمده گاوهای اصلاح شده جنس فریزی را از پاکستان خریداری نموده و از تغلیط جنس آن با اجناس گاوهای وطنی دورگه‌های آنرا بوجود آورد که شیر فراوان تر و خوب تر از آنها حاصل شود.

قرار یکمده ملاحظه می‌شود از این مخلوط نمودن نژاد فریزی با نژاد محلی گوساله‌های بسیار خوبی بدست آمده است و امید است از ادامه و تکرار عمل نتیجه خوبی بدست آید.

بعضی تجارب دیگر با گاوهای سند یا پاکستانی مد نظر گرفته شده است که ممکن است بهمین زود به نتیجه مثبتی برسد در جریان سنه ۱۳۲۹ یکمده حیوانات اهالی که بمرض دچار بوده‌اند در تربیه خانه علی‌آباد مداوی شده‌اند و هم یکمده حیوانات در خود تربیه خانه معالجه شده است.

دیگر از کارهای مهم که در اثر نظریات متخصص بعمل آمده است تعمیر اطاق کار و لابراتور و تهیه آلات و سامان بیطاری و تولید ادویه از جرمنی است که هنقریب مورد استفاده قرار داده خواهد شد. و موارد افتدادات مهمی را درباره معالجه و مجازله ضدامراض حیوانات فراهم خواهد نمود و همچنین در شیرخانه اصلاحاتی روی کار آمده و فعلاً بعضی ماشین‌های برقی نیز بکار انداخته شده است و بر علاوه داخل طویل و سایر عبارات مربوطه نسلگیری این برق تمهید یافته است.

تحقیقات و تجارب مستمر گروس متخصص امراض نباتی :

همچنان که حیوانات مملکت ما بامراض چهار و محصولات شان در کمیت و کیفیت ناقص است همانطور اکثر نباتات وطن ما به امراض مختلف مبتلا بوده در محصولات شان

در مقدار حاصل و صفات تناقص دیده می شود . لهذا از واجبات است که به تحقیقات در اطراف امراض و آفات نباتی پردازیم و بعد از تحقیقات لازم در تهیه و فراهم آوری ذرایع دفاعی توجه نماییم . اینست کارهای مهمی که ذریعه مستر گروس متخصص امراض نباتی شروع گردیده و قراریکه ملاحظه می شود قدم های سریعی در پیروان این مراحل فنی برداشته شده است .

کار لابراتوری بانجام رسیده و لین دوانی برق و امتداد نل های آب رسانی مکمل شده است و آلات و ادوات فنی بیجا های مناسب نصب و کار تحقیقاتی در اطراف امراض و آفات نباتی شروع گردیده است نمونه های حشرات و امراض به تعداد زیاد از نقاط مختلف مملکت جمع آوری شده و ترتیباتی گرفته شده است که امراض ذریعه پرور کتورهای برفی در خود لابراتور بالای پرده نشان داده شود .

مستر دو کلمن متخصص جنگلات و زرع تمباکو :

جنگلات از دارائی های طبیعی مهم مملکت و ثروتی است نامیه اگر در حمله به جنگلهای خالیه واجبات جنگل های از بین رفته دقت و صرف مساعی نشود ، بسیار ممکن است که در اثر سوء استعمال و سوء استفاده دامنه جنگلهای موجوده نیز تقلیل و تعدید پذیرد و در آینده فلیل به قلت فوق العاده مواد محروقاتی و تمبرانی دچار گردیده صنایع چوبی مملکت سقوط نماید . از اینجاست که بیکتفر متخصص جنگلات مستر دو کلمن موظف قرار داده شده است تا جنگلات مملکت را معاینه نموده در اطراف حمایت و توسعه آن رابورت و نظریات خود را بریاست تقدیم دارد . در جریان سنه ۱۳۲۹ مستر دو کلمن مذکور جنگلات مشرقی و جنوبی هرات و ولایت مزار شریف و مینه و قطن را معاینه نموده در اطراف جنگلات حصص مذکور رابورت های خود را بشعبه جنگلات ریاست تقدیم داشته است . و علاوه بر آن متخصص مذکور در فوریه گذرگاه یک تعداد تخته های جنگلی را که از امریکای غربیه مالک خارجی خواسته شده بود تحت زرع و تجربه گرفته است .

گزشته از آن چون متخصص مذکور در زراعت تمباکو نیز معلومات دارد قرار درخواست متخصص موصوف انواع تخم تمباکو از امریکای ایران و غیره نقاط خواسته شده و بدسترس اش گذاشته شده است و متخصص مذکور در تجربه گاه های علمی آباد و گذرگاه تخم های مزبور را زرع نموده و نتایج زرع اطمینان بخش بوده است .

اقدامات واجراآت فنی متخصصین خارجی مربوطه ریاست زراعت در سال ۱۳۲۹ قرار فـوق است در جریان ۱۳۲۹ ذریعـه متخصصین شق تعاونی یونو مستردیو متخصص تـربیه حیوانات مستر گـبزل متخصص نباتات و مستر جاسن متخصص کیمیا تحقیقاتی در نقاط مختلف مملکت خصوصاً صفحات شمالی بعمل آمده متخصصین مذکور رابورت ها و نظریات خود را بریاست سپرده و در ریاست زراعت در حالیکه متخصصین مذکور هم حضور داشتند درباره اصلاحات زراعت مملکت وامکانات استفاده از شق تعاونی یونو مذاکرات بعمل آمد.

چون در اثر مذاکرات مذکور معلوم گردید که توسعه و اصلاح زراعت در افغانستان منوط به فعالیت متخصصین فنی و فراهم آوردن آلات و ادوات فنی است. لهذا از طرف نماینده های شق تعاونی یونو پیشنهاد شد که یکمده از فارغ التحصیلان و متخصصین ریاست زراعت را بقسم فلوشیپ با امریکا و اروپا بفرستیم چنانچه فعلاً چهار نفر از متخصصین ریاست زراعت به قسم فلوشیپ معرفی شده و هتقریب عازم امریکا و اروپا خواهند شد. علاوه بر آن متخصصین یونو لاابرا توریهای ریاست زراعت را معاینه نموده و در باره نرفنی و آلات و ادوات مورد ضرورت ریاست زراعت با متخصصین ریاست در تماس و ارتباط میباشند تا معاونت هایی که از طرف شق تعاونی یونو بعمل می آید در داخل چوکات اصولی و معین باشد. در اساس همین گونه مذاکرات بود که برای جلوگیری از شروع مرض تاکو برای وقت حاضر و بمطلوب انقطاع و انقراض تمام آن در آینده یک نفر متخصص ماهرو فعال مستر التن از امریکا وارد گردیده و متخصص مذکور در باره دفع مرض تاکو و اتخاذ تدابیر لازمه فنی فعالیت زیادی نشان داده و امید است که ذریعـه حصول واکسن و سیروم از خرگوش که اصول جدیدی است بتوانیم در جلو گیری از انتشار مرض تاکو که از امراض بس مد هشی است مو فقت مزیدی حاصل نمائیم علاوه بر مستر التن یکمده متخصصین دیگر در شقوق مختلف خصوصاً شق پنبه، شق امراض نباتی در شروع بهار ۱۳۳۰ از طرف شق تعاونی یونو بریاست زراعت خواهند رسید. علاوه بر تحقیقات و تبارب متخصصین خارجی ذریعـه شعبات مختلف ریاست زراعت نیز در ۱۳۲۹ اجرا آتی بعمل آمده است که طور مختلف قرار ذیل معلومات داده می شود.

الف- کار هائیکه ذریعـه مدیریت دفع آفات ریاست زراعت بعمل آمده است

اجراآت مدیریت مدافعه امراض زراعتی در سال ۱۳۲۹ حسب پلان سال ۱۳۲۸ خویش مدیریت عمومی مدافعه امراض زراعتی در سال ۱۳۲۹ که بهاد مطالعات علمی در اطراف چگونگی حشره مضره (Hyponomeuta Promorum) که بالایی در ختان غوربند و فزنی حمله ور گردیده بود همه ساله بدر ختان میوه داران خصوصاً اشجار یادام ضرری وارد و حصه مهم حاصلات آنرا از بین میبرد به اقدامات

فو توی نمبر ۱۱

در فوتوی فوق در ابتدای شروع عملیات
برای مامورین فنی هدایت داده می شود .
مربوط مد بریت موصوف اجرا کردیده .

فو توی نمبر ۱۲

در فوتوی بالا درخت آفت رسیده ملاحظه
می شود پیش از عملیات .

مبارزوی توسط ادویه ای اف (۶۰۵)
درغور بند و فزنی پردا خته بایک عالم
مشکلات که در راه عملی نمودن اقدام
خویش نظر بوضعیت باغداران و دیگر
عوانع از قبیل وسایل حمل و نقل و غیره
داشته باز هم موفق گردید که درغور بند
یک تعداد زیاد درخت را در سال
۱۳۲۹ در مدت کمی ادویه باشی نماید
و همچنان در حصه فزنی یک تعداد
مهم درخت را در مدت چند روز ادویه
باشی نموده است و این ادویه باشی

درختان مذکور بصورت کیمیاوی صورت
گرفته است و تماماً بوسیله ماشین های
ادویه باشی بطورولی و بمب های ادویه باشی
چانه نشی توسط مامورین فنی مربوط

تا جای که را به و ر گرفته
ایم الحمد لله و البته این
ادویه باشی در مقابل
حشره مذکور نتیجه مثبتی
دادند و باغداران مربوطه
از مفاد آن توسط عرض
جد انگاه از ریاست زراعت
اظهار امتنان نموده و ادامه
این عملیات را برای آینده
تجز در خواست نموده اند .

عملیات آینده بر ضد
حشره چو لا کک در مدافعه
بر ضد حشره مذکور یک تعداد
تقر فنی بکار انداخته شده .

فو توی نمره ۱۳

در فو توی فوق بیکنفر کاربگر از طرف
ما مور فنی تعلیم می شود .

الف - غور بند (۱۳۴۵۹۷) اصله درخت مقدار محلول (۲۰۱۶۷۵) لیتر
پو - غزنی (۶۴۷۴۹) » » » » (۸۵۱۱۵) »

فو توی نمره ۱۴

در فو توی بالا کار بیکنفر کاربگر
بعد از تعلیم دیده می شود .

و از یکمده ماشین های ا د و به
باشی بطور و لی و دستی
کار گر فته شده است
حمل ا د و یه لازمه
در یه لاری ها انجام
بند بر فته است .

همچنین در غزنی بر ضد
حشره مند کور که تلفات
زیادی را در باغهای آنجا
عاید نموده بود
همه نباتات فنی به عمل
آمده است مقدار محلول لیکه
از ادویه فوق بدست آمده و بدرختان
مذکور استعمال گردیده است .

مقدار محلول لیکه
بالای هر درخت استعمال
و مصرف گردیده از (۳)
لیتر الی (۸) لیتر بود
و تفایوت آن وابسته به ساختمان
اشجار و بلندی و پستی آن بود .

تعداد اشجار لیکه تحت حمله
این حشره مصره واقع گردیده از
د و ناحیه فوق بطور مجموع
عبارت از (۲۷۲۰۵۰) اصله
درخت بود که از آن جمله

درخت بادام (۱۹۶۰۲۳)
اصله ، درخت خرب

فوتوی نمزه (۱۵)
درفوتوی فوق صورت استعمال وغیره ماشین
برای اطفال تعلیم داده میشود.
بود توانست که این لابراتور را بکار انداخته

فوتوی نمزه (۱۶)
فوتوی بالا صورت بکار عملیات
را نشان می دهد.

(۱۸۵۰۴) اصله درخت آلو بخارا
(۴۲۱۴۱) اصله درخت شفتالو و
(۱۴۸۹۷) اصله درخت آلو و بالو
(۴۷۱) اصله بوده و در سنه ۱۳۲۹
منجمله آنها موازی (۱۹۹۳۴۶) اصله
تحت عملیات قرار داده شده دوره
ادامه این عملیات قرار نظریه متخصص
مر بوطه برای سه سال خواهد بود که
در ناحیه های عملیات شده دوام نماید.
مدیریت مدافعه امراض زراعتی بعد از
وارد نمودن سامان لابراتوری و تکمیل
ادویه طرف ضرورت آن از خارج
لابراتور امراض زراعتی را که تشکیل
آن در سال ۱۳۲۸ روی دست گرفته شده
و کار تشخیص امراض را با ترتیب
معلومات آن و تنظیم و ترتیب نمودن
امراض زراعتی در آن انجام دهد
و از طرف دیگر برای امحای موش
های مضره زراعتی و غیره که در تمام
مملکت رو بکشت بوده و
خساراتی وارد می نماید و مدافعه
آن هم فوری و ضروری بوده تهیه
ادویه ضد موش ها بصورت امتحانی
و کشت و بروس های تیغوس که
از خارج برای ناچار این مطلب
خریداری شده بود بعمل آمده است
مدیریت مدافعه امراض زراعتی
برای مدافعه حشرات لابلو که بنام

Lmonius Agrotis Segetum یاد می شود در اول بهار سال ۱۳۲۹ یکمقدار

ادویه ای اف و یک تعداد بیه های ادویه

یاشی را بولایت قطن روانه و برای

اجراآت آن و تعلیم اشخاص که این کار را

اجرا می نمایند یکمده نفر فنی از مدیریت

دفع آفات جانب بفلان سفر نموده و بامورین

زرع لبلبو که با مومین فنی می باشند

صورت استعمال و طرز تهیه ادویه را تعلیم

و عملاً برای شان در مزارع لبلبو بصورت

امتحانی استعمال نموده و قراری که را یور

گرفته ایم از استعمال ادویه مذکور در مقابل

حشرات موضوعه نتیجه مثبتی بعمل آمده است.

مدیریت مدافعه امراض زراعتی ترتیبات مدافعه

وی و کشفیات حشره مضرة ملخ را که در بعضی

نقطولات موجود بود طبق سالیهای گذشته

گرفته و از راه بوری واصل مدیریت های

زراعت برای حشره مضرة مذکور

موقع ضرر رسانی داده نشده است

و هم برای اجراآت سال ۱۳۳۰ راجع

بمدافعه اساسی آن و دیگر حشرات

مضرة یکمده مامورین فنی بولات

گرددش نموده وضعیت چگونگی حشره

مضرة ملخ و دیگر امور مدافعه وی

امراض زراعتی را ملاحظه بعد از

عودت خویش بمشوره متخصص امراض

زراعتی تشکیل و بلانی ترتیب نموده است.

مدیریت مدافعه امراض زراعتی در

شق اداری خویش اجراآت دفتر داری

و ترتیب رایور های عمومی مدافعه ملخ

و جواب استفسارات مالک همسایه راجع

فوتوی نمره (۱۷)

در فوتوی بالا فوق فعالیت یسکنفر مامور

فنی ملاحظه می شود .

فوتوی نمره (۱۸)

در فوتوی فوق نتیجه عملیات بالای درخت

عملیات شده از طرف مامورین فنی برای

باغداران نشان داده می شود .

به ملخ و فرستادن اشخاص فنی را در کشف اناس های خارجی از قبیل کشف اناس تاشکند و دهلی جدید و غیره امور مربوطه اداره را اجرا نموده و از طرف دیگر واریسی امور مربوطه لا برانور و غیره را تحت اجرا گرفته است .

کشف اناس منعقد تاشکند که بر حسب موافقه نامه حکومت افغانستان و حکومت شوروی بقسم نوبتی همه ساله در خاک یکی از هر مملکت منعقد می شود در سال ۱۳۲۹ در تاشکند منعقد گردیده بود و در آن طبق معمول دیگر کشف اناس ها راجع بامور مدافعه حشره مضره و دیگر امراض زراعتی از قبیل امراض پنبه و مسایل قرانطینی بحث گردیده و درباره اتخاذ تدابیر لازم بر ضد امراض نباتی که در آینده عملی گردد تجاوز لازم گرفته شده . مدیریت مدافعه امراض زراعتی بعد از گرفتن را پور های وضعیت چگونگی ملخ و غیره از حکومت همجوار برای مدافعه و جلوگیری از سرایت آن بداخل مملکت و همچنان از سرایت آن مملکت همجوار خویش در حصص مختلفه مملکت بوسایل موجوده ترتیبات گرفته است که تا حال از ورود حشرات مضره از قبیل ملخ و غیره بداخل خاک افغانی و همچنان از خاک افغانی بخاک خارج جلوگیری بعمل آمده است و همچنان از اجرا آن خویش در اثر یرسش های ممالک همجوار را پور و توضیحات لازم داده است .

مدیریت مدافعه امراض زراعتی بر علاوه عملیات مدافعه وی خویش در ناحیه های غور بند و غزنی برای حفظ ما تقدم اشجار مربوطه کاریز میر را که در قریب آن نقطه قرانطینی یعنی کوه های مربوطه غور بند واقع بوده و عبور و مرور نفر و حیوانات از قبیل مرکب و گاو و غیره صورت میگرفت و امکان نقل نمودن حشره مضره درختان بادام غور بند در آن متصور بوده نیز تحت عملیات قرار داده تا اما اشجار آن را ذریعه ادویه ای اف ۱۰۵ ادویه پاشی نموده است .

مدیریت مدافعه امراض زراعتی برای تکمیل دوسیه های مربوطه امراض زراعتی مکشوفه که از طرف متخصص مربوطه تشخیص میشود يك اطاق جدید دیگری در قریب لا برانور مربوطه خویش جهت فوتو گرافی نمودن امراض و غیره تعمیر و سامان لازمه آنرا تهیه و بدسترس مامورین مربوطه آن گذاشته و فعلاً در اطاق مذکور عموماً کارهای میکروسکوپی امراض نباتی و غیره لا برانور امراض زراعتی اجرا می گردد مدیریت مدافعه امراض زراعتی برای اینکه در مقابل هجوم حشرات تاجائیکه بتواند مدافعه و از وسعت آن جلوگیری نماید برای امجای آن از خارج به غزیداری و تورید ادویه جات و سامان ذیل موفق گردیده است که مراد از ادویه ای اف ۶۰۵ و نیل توتیا و ارستیک و یکسکوب بطرولی و غیره بطرولی ادویه پاشی می باشد .

چون برای مدافعه امراض زراعتی مدیریت مدافعه امراض زراعتی به تعداد نفرینی احتیاج داشته در ابتدای سال یکمده نفر فارغ التحصیلان میکتب عالی زراعت را در بست خویش گرفته و مدت سه ماه آنها در کورس مدافعه امراض زراعتی کتب اکثراً امراض و صورت تشخیص و غیره آن از طرف متخصص مربوطه بصورت عملی برایشان نشان داده میشد شامل نموده و بعد از انجام کورس ایشان عملاً در عملیات غوربند و غزنوی شامل کار نموده و از اجرا آت آنها نتیجه مثبتی گرفته است .

حسب دعوت حکومت هند درعقرب ۱۳۲۹ یک نفر نماینده فنی از ریاست زراعت در کنفرانس ملخ صحرانی که از طرف حکومت مزبور در دهی جدید منعقد گردیده شمولیت ورزیده و راپورت اجرا آت کنفرانس مذکور در ریاست زراعت تحت مدافعه فرار داده شده است .

ب- کارهایی که ذریعه مدیریت بیطاری ریاست نسلگیری بعمل آمده است . .
خساره هنگفتی را که هر سال ما لدار های ما از بروز و شروع امراض شیری در بین حیوانات شان متحمل می گردند و ۳۰ فیصد حیوانات را مورد حمله قرار میدهد نمیتوان بهین و یتره که امروز دیده می شود تحمل نمود . مرض تا کو مثلیکه درد یگر نقاط دنیا است اگر ذرایع فرانطنی و جلوگیری ذریعه واکسین و معالجه ذریعه سیروم طوراً اصولی بعمل تطبیق گذاشته نشود منجر به اتلاف یکمده زیاد گاو ها گردیده و به ملیون ها افغانی به ثروت ملی صدمه خواهد رسید . اینست که ریاست زراعت کوشش دارد تا موسسه واکسین سازی و سیروم سازی بی حصار توسعه یافته و تمام واکسین و واکسین مورد ضرورت برضد مرض تا کو و غیره در این موسسه حاصل و بیکار انداخته شود .

در اثر همین مساعی ریاست بوده است که در جریان ۱۳۲۹ برای دفع مرض تا کو که امسال در هرات نسبت بدیگر نقاط زیاده تر توسعه پذیرفته بود منواتر هیش های فنی خود را فرستاده و مجادله برضد مرض ذریعه تزریق سیروم و واکسین و خصوصاً تطبیق شدید قوانین فرانطنی بعمل آمده و فعلاً نیز مجادله دوم دارد . برای اینکه در عملی نمودن قوانین فنی و خصوصاً گرفتن ترتیبات فرانطنی در تمام نقاط هرات اجرا آت سریعانه وجدیانه بعمل آورده شود حسب تصویب مقامات عالی معین ریاست زراعت برای چندی هازم هرات گردیده و در زمینه اقدامات مفید و موثری بعمل آمد .

چون نقل دادن واکسین ضد مرض از مرکز تا به هرات دارای مشکلات بود چنین تصمیم گرفته شد که لوازم ساختن واکسین از مرکز با نفر فنی بهرات نقل داده شده و در

خود هرات واکسین مطلوب بدست آمده و عندالضروره بچهارانات تزریق گردد .
 چنانچه بابت ۱۸۲ لیتر واکسین ساخت محلی ، برضد مرض بیکار انداخته شده
 و علاوه بر آن برضد مرض مذکور ۲۰۰ لیتر واکسین و ۲۰۰ لیتر سیروم از روسیه خواسته
 و برضد مرض پرداخته شده است . و همچنین درخود موسسه تحت اثر متخصصین شق تعاونی
 یونو و متخصصین داخلی به ساختن یکمقدار کافی واکسین اتمام ورزیده و به مقدار ۱۹۰ لیتر
 ازان بدست آورده و مورد استفاده قرار داده شده است . و یکمقدار ازان به میمنه نیز
 جهت حفظ ما تقدم و جلوگیری از شروع مرض نقل داده شده است روی هم رفته در ۱۳۲۹
 ذریعۀ تزریق ۸۹۵۱ لیتر ادویه ضد مرض به تعداد شصت و هفت هزار حیوان تحت معالجه
 گرفته شده است مستر والن متخص با کتر ولوگت که اطراف شق تکنیکی یونو فرستاده
 شده است بعد از تجارب خویش در موسسۀ بنی حصار و استحصال واکسین از بز بایک هشت فنو عازم
 هرات گردیده تا در اینجا معاینات لازمه در اطراف مرض تا بکو نموده و تجارب و عملیات را
 که در مرکز نموده است در هرات نیز عملی نماید .
 در سنه ۱۳۲۹ وزارت جلیله حربه نیز برای اینکه مجادله مرض تا کو بصورت موثرتر
 عملی گردد ، یکمده از بیطاران ماهر و فعال خود را بدسترس ریاست زراعت گذاشته
 اند که ریاست زراعت از این معاونت اظهار تشکر زیادی نماید .

شعبۀ آردرهای ریاست زراعت :

چون پیشرفت های زراعتی ایجاب میکنند که اول تر از همه سامان ولوازم فنی فراهم
 گردد لهذا برای کارهای شعبات مختلف ریاست زراعت یکمده سامان ولوازم به موسسات
 و کمپنی های خارج فرمایش داده شده است که یکمده آن بر مرکز مواصلت ورزیده است
 و مابقی آن نیز متعرب وارده خواهد گردید از جمله سامان هائیکه بشکابل رسیده است
 شش بست سامان بیطاری و دود سامان پچکاس ری و ده صندوق یخ کشنده یک
 لابرانور منکمر امراض نباتی و دوتن ارستیک سفید و پنج ن نیل توتیا و ۱۴۱۰ لیتر ادویه
 ضد حشرات و یکمقدار حبوب و یک تعداد میکروسکوپ ها و غیره سامان که درخواست
 شده بود بر کز رسیده است . سامان ولوازم فنی دیگر که متعاقباً آردر داده شده است
 نیز متعاقباً خواهد رسید .

مدیریت عمومی تبلیغات زراعت :

کارهای شق یونو - احصائیه های زراعتی ، جمع آوری را پورت کار متخصصین
 و کار فارم ها و صدور آردرها در ابتدا که شعبۀ آردرها تشکیل نشده بود - ترجمه مسکاتیب

السنه خارجي ووايس جواب دادن آن - موضوع قرار داد های متخصصین تهیه تخمات - جات و تقسیمات آن مسایل زرع ابلو و بنه و حکار مدیریت های زراعت در ولایات و فارم های بفلان و فندوز و غیره امور فنی ذریعه این شعبه اجرا شده است و علاوه بران در جریان ۱۳۲۹ بعضی مقاله ها و راپورت های زراعتی نیز از این شعبه ترتیب داده شده و به روزنامه ها فرستاده شده است. در نظر است که يك مجله ماهوار زراعتی نیز ذریعه این شعبه ترتیب و به مجل اشاعه گذاشته شود .

شعبه آبیاری :

اگر قدری دقت شود مسایل آبیاری یعنی فراهم آوری آب و اصولی استفاده ازان بایست برراس تمام دیگر موضوعات زراعتی قرار داده شود .

زیرا افغانستان مملکتی است زراعتی و در افغانستان عامل مهم ترین که تمام دیگر عوامل رانجت شعاع خود میگردد آب و تقسیمات اصولی آنست تا این موضوعات آب طور اساسی تحت دقت و اجراءات گرفته نشود اقدام نمودن بکار های دیگر فی الحقیقت اصل را گذاشتن و بفروعات پرداختن است . اگرچه موضوعات استفاده از منابع آب مثل حفرانهار و تعمیر بند ها و ذخیره های آب مربوطه بوزارت فواید عامه است لاکن چون بریاست زراعت شعبه بنام شعبه آبیاری موجود است در جریان ۱۳۲۹ اجراءات مقدماتی چندی از این شعبه بعمل آمده است که طور اختصار در ذیل معلومات داده میشود .

- (۱) توپوگرافی آبیاری نهر دشت چمچال بدخشان برای آبیاری ۳۰۰۰ جریب زمین به طول بیست کیلومتر و عرض ۲ کیلومتر .
- (۲) توپوگرافی زمین های فارم زراعتی بفلان بغرض تسهیلات آبیاری و تسطیح آن .
- (۳) پروژه و توپوگراف نهر جانفارق بفلان برای عریض و طولیل ساختن آن تا حدود زیر کوتل جلو گیری .

- (۴) سکچینگ سیر دریای فندوز از یوزه ایشان تا فشق برك - بغرض جلو گیری از خرابی های دوطرفه اراضی تحت نقشه بفلان

- (۵) توپوگرافی اراضی چراگاه مواشی و تربیه خانه بنی حصار .
- (۶) توپوگرافی ناحیه علی آباد و تربیه خانه آن برای فارم زراعتی .
- (۷) پروژه و بیلان شاخ جدید نهر شاهي جلال آباد به غرض آبیاری اراضی میدان طبیاره و فقله عسکری و عقب تمرخیل

(۸) پروژه بیلان ابتدائی نهر غازی آباد مشرفی برای سی هزار جریب زمین حصه زیردشت بشی کوت .

(۹) بخته کاری دهانه جات از قبیل دهانه رود شکر دره و بندهای درون دریای کابل و بند خشکوت و بند بهنود و اقدامات درباره آب بخشی نهر خواجه چار یککار .

پروژه های مرتبه اگرچه ترتیبات مقدماتی است لاکن برای فراهم آوری اولین وسایل عملیات آبیاری خیلی مفید و مهم است زیرا بدون بیلان و پروژه نمیتوان بهم گونه در زمینه های عمرانات زراعتی داخل اقدامات گردید .

علاوه بر اجرا آت فوق از طرف ادارات فنی ریاست زراعت که در ولایات اند مثل شعبات فنی فارم های بیلان و قندوز و مدیریت های زراعت در قندهار و هرات و مشرفی و غیره نیز در توسعه و اصلاح زراعت تاحدی که در حیطه توان شان بوده است اجرا آت مفیدی بعمل آمده است .

مدیریت عمومی فارم بیلان و مامورین فنی آن در مرا فبت زرع لبلبوی بیلان و مامورین فنی قندوز در انگرانی زرع پنبه مجال مختلف قطن وظایف خود را که مراد از گردش به نقاط مختلف و دادن هدایات لازمه است بخوبی اجرا نموده اند و حاصل لبلبو و حاصل پنبه در امسال اطمینان بخش میباشد .

مقدار پنبه دانه که در ۱۳۲۹ در قطن تقسیم شده قرار جدول اول و مقدار حاصل پنبه از روی جدول منضمه نمبر ۲ معلوم میشود .

علاوه بر مراقبت و انگرانی فنی مامورین فارم قندوز از طرف شرکت پنبه نیز برای تشویق اهالی و توسعه زرع پنبه تسهیلات فراهم شده است .

(۱) شرکت در نظر دارد که اراضی ملکیت فابریکه را برای تربیه پنبه دانه امریکائی و اصلاح و توسعه زراعت پنبه در سال ۱۳۳۰ بصورت فارم زراعتی تبدیل نماید .
(۲) برای تشویق و تعاون به پنبه کاران يك كلچہ صابون بصورت مجانی برای زارعین که ازده سیر پنبه کمتر تحویل نداده اند تادیه نماید و زارعین که کمتر ازده سیر پنبه تحویل داده اند در ادای يك سیر پنبه علاوه بر قیمت معینه ۳۴ پول بـه نقد اخذ نموده اند و علاوه بر آن در مقابل يك سیر پنبه زارع يك خورد شکرمفت و رایگان داده شده است .

(۳) در قیمت پنبه امریکائی نسبت به سال گذشته فی سیر دو افغانی و در روسی نیز فی سیر دو افغانی به نفع زارعین تزیید بعمل آمده است .

(۴) برای اینکه زارعین از حیث پوش که مصئون باشند دومتر تکه فابریکه بل خمیری در مقابل یک سیر پنبه زار عین پرداخته شده و اگر زارع عوض تکه مذکور پول مطالبه نموده است فی متر هفت و نیم افغانی پول نقد با و پرداخته شده است . علاوه بران برای زارعین از طرف شرکت مبالغ هنگفتی بصورت تقاوی بزارعین بده داده میشود تا بتواند وسایل زرع و غیره ضروریات خود را فراهم نماید . خریداری پنبه تا آخر ماه فوس ۱۳۲۹ که از طرف شرکت بعمل آمده است ۲۲ لک سیر میباشد که از ان جمله ۴ لک سیر سورت روسی و بقیه امریکائی میباشد . مجموعه پنبه نامخلوج امسال اگر کدام آفتی حادث شود تا اخر چین پنبه سی لک سیر تخمین میشود .

در اطراف اجراآت مدیریت عمومی زراعت ولایت هرات :

اداره نسلگیری مانند سنوات ماقبل در تربیه و تکثیر اسپ و مجادله بر ضد مرض حیوانی و معاملات حیوانات اقدامات نموده است در ابتدای سال حسب پروگرام اسپ های نسلگیری از مرکز هرات طرف هلمنجر به باده غنساد اعزام و در انجا توسط اسپان طرمی جنسی که تعیین شده تعداد (۳۰۰) مادیان طور رفتی قسم آزاد بصورت گله صورت گرفته است به تعداد (۸۰) راس کره از اسپ های طرم کشی سال ۱۳۲۸ بدست آمده .

(۲) علاوه بر نسل گیری اسپ ها بهمانجه امراض حیوانی نیز اقداماتی بعمل آمده است چنانچه حیواناتیکه از قبیل گاو - گوسفند - اسپ مرکب و امثال آن که بامراض مصاب بوده و یا زخم و شکسته گی داشته و از طرف اهالی مراجعه شده توسط بيطار بهمانجه آن پرداخته و صحت یافته است و هکذا تمام مواد پیداوار حیوانی از قبیل يشم و پوست - روده و غیره که هرات از خارج صادر شده از طرف دوکتو ران موظف ملاحظه و عاری بودن امراض ساری تأیید و بروفق بيطار وظیفه دار از طرف مدیریت عمومی زراعت اجازه صدور داده شده است .

ضمناً بیشتر فعالیتی که نسل گیری در هداشته نموده مجادله بر علیه مرض گاو مرگی (تا کو) بوده این مرض که ابتدا از حصه پساند غورات سرچشمه داشته چینی که اطلاع شیع این مرض ب مدیریت عمومی زراعت نوصل ور زیده مامورین مجادله وادویه ضد مرض از ریاست مستقل زراعت مطالبه و مامورین مذکور به مجرد ورود بهرات به نقاط مرض دار اعزام و شروع به عملیات نمودند چون دامنه انتشار این مرض زو بسعت گذاشت از یک طرف دوکتو ران فنی مجادله در هرات تـزئید و از جانب دیگر موضوع قرانـطین

که برای انسداد این مرض خیلی ها مفید و یکسانه سبب دفع مرض نشده
میتواند اقدامات گردید و ضمناً کشتار و خرید و فروش گوشت و پوست گاو
بشکلی در ولایات هرات منع قرار داده شده. بردن حیوان از یکسقریه بدیگر قریه
و یا بغرض چرا بچرا گاهی عمومی و آب دادن گاوهای مریض در جویها و مواضعی که
چریان آب باشد ممنوع قرار داده شده و موادات جزائی نیز اشخاص منع دفع وضع گردید
و در مورد تطبیق قرار داده شده است و دو کتوران فنی برضد مجادله مرض بتمام محالات
اعزام گردیده که از یکطرف بمدا فعه مرض اقدامات و از طرف دیگر قرائطین را اداره
و کنترل نمایند و هیئت های موظف در هر حکومتی و مر بوطات آن بوا کسین سیون
حیوانات همان منطقه مصروف داشته اند علاوه بر اینکه از مرکز برای مدافعه حیوانات
ادویه رسیده نسبت برفع جلوگیری مرض و اینکه بیشتر ادویه ضد مرض در خود منطقه مرض دار
تدارک و تهیه شود از ریاست زراعت لاهور و موسسه ادویه سازی حیوانی را از مرکز
بهرات انتقال داده اند که واکسین ضد این مرض علاوه از اینکه از کابل رسیده در خود
هرات تحت نظارت متخصصین این شقی تهیه و حیوانات سالم تزریق گردیده است و
برای مجادله برضد این مرض دو کتوران و معاونین بصورت دسته بندی تقسیم شده و عملیات
نموده اند یکدسته از سمت غوروات بچچهران و از اینجا بوایز نگی و هزاره جات اعزام شده
که این هیئت تمام حیوانات خطوط بین دایز نگی و غوروات را واکسینا سیون نموده اند. قرار
راپورت هائیکه از محالات توسط هیئت های بیطار بدست آمده صورت واکسینا سیون حیوانات
اهالی را بمقدار ادویه واکسین که بحیوانات سالم و سیروم که بحیوانات مریض تا اول جدی
تزریق گردیده به تعداد (۴۷۹۴) فرد حیوانات بوده است.

تبصره: مقدار (۴۳۴) لیتر واکسین و (۵۴۳) لیتر سیروم تزریق یافته است.

۳) جنگلات پسته لق بادغیسات، جنگلات جواهر خیز پسته که از طرف مدیریت عمومی زراعت
بوسیله مدیریت جنگلات و محافظین که دارد اداره و محافظت گردیده بصورتیکه لازم است از
تجاوزات اهالی جلوگیری و دست قدرت که آنرا پرورش داده است امسال هم عواید مزیدی
بملت ارزانی داشته است قرار معلوم بازار تجارت داخلی و خارجی آن بی سابقه بوده مفاد
هنگفتی نصیب معامله داران آن گردیده باعث آسوده گی ملت و مفاد حکومت شده است.

۴) جنگلات شیرخشت، جنگل شیرخشت که عواید آن یکی از صادرات عمده مملکت بوده
در هذا سنه تحت نظر مدیریت عمومی زراعت بوسیله مستخدمین که دارد حتی المقدور محافظه

گردیده تا اشجار جوان و تازه آن از تجاوز اهالی مصئون بماند اگر چه وسعت این جنگلات با اندازه است که محفاظین زیادی را ایجاب میکند تا بدرستی مراقبت و در تکثیر اشجار آن رسیده کی بعمل آید با نهم حاصل هداسته آن باعث رونق بازار تجارت چه از لحاظ نوعیت و چه از نقطه نظر قیمت گردیده و استفاده شایانی نصیب مردم اطراف و اکثاف آن شده است.

۵) علف چرباد غیسات که بواسطه گذاره مال مواشی اهالی بعضه جات معینه تقسیم گره بده و تحت مراقبت است که بمواعید مقررده بعضه جات معینه چرانا بدرستی تکافوی حیوانات را کرده بتواند امسال هم فضل خداوند در اثر مساعی وظیفه داران مربوطه اداره آن بعمل آمده اهالی ازین حیث پریشان نشده اند .

۶) چون بزای چین بسته در موقع شول مقرراتی دارد که باید برای دخول جنگل و چین بسته اهالی تکت بگیرند لهذا درمذا سته (۳۲۶۸۱) قطه تکت بمبلغ (۳۲۶۸۱۰۰) افغانی بفروش رسیده و نسبت عاید سالیانه سنوات گذشته افزودی بعمل آمده است.

۷) برای اینکه بتوان وسعت جنگلات بسته افزود درمذا سته بوسیله متخصصین فنی خارجی یک اندازه بسته در موقع یتیم جنگل و آب کمری بمساحه (۲۰) جریب و طور امتحان در مرکز باغ عمومی فلهه نو قریبا دو جریب - بصورت آی قوریه گردیده است تا انشاء الله نشونمو کرده در صورت حصول نتیجه این عمل در بعضی مواضع که از اشجار خالی دیده می شود تا خدا بخواهد علاوه بر سرسبزی مملکت از فیض آن ملت نیز بهره ور گردد .

در ولایت فندهار :

برای اصلاح و تسکینر جنس اشجار متمر یک قطعه زمین در مرکز فندهار برای فارم تخصیص داده شده و همچنین ده ده جریب زمین در حکومت معین گردیده تا حیوانات اشجار متمر در آن زرع شده و بعد از اصلاح و پیوند جنس خوب که بدست می آید برای فرس در زمین های نهر بقرا وهم بدسئرس و استفاده دیگر زارعین آن ولا قرار داده می شود . در مدیریت عمومی تفتیش ریاست مستقل زراعت اجرا آت ذیل عمل آمده است .

۱) - تفتیش امورات دوائر مرکز و محالات مربوطه ریاست مستقل زراعت که ذریعه مدیریت تفتیش و تفتیش و واریسی شده - ۱۷ فقره .

۲) املاک دولتی که بذریعه شعبه فروش مدیریت عمومی تفتیش فروش می شود اعم از زمین مزروعی و چمنی و رباط و تعمیرات مغروریه فدیه با اشجار متمر و غیره ۱۳ قلم به قیمت (۵۴۱۹۹۳) افغانی تحت فروش آمده است .

از مناظر زیبا - چهل ستون

از منظر اطراف چهاردهن کابل

اجراآت ریاست مستقل مطبوعات

- ۱ - شعبه ادله مدیریت عمومی نشریات ...
- ۲ - فرایم کردن قسم - لات برای انک - شاف مطبوعات ولا یتو و صرف کوشش درین رام و ارسال مطبوعات خارجی برای استفاده مدیریت های مطبوعات ملی کور ...
- ۳ - تهیه و چاپ برای ترقی دادن نشر جریده سیستان به هفته دوبار ...
- ۴ - مساعد ساختن زمینه برای طبع معجانی مجله بلا - ج و مجله ادبی هرات در مطبوعه مدیریت مطبوعات مزار و هرات ...
- ۵ - ارسال يك تعداد آثار مطبوع داخلی به نمایندگان های افغانی در خارج و غیره معجام عرفانی خارج ...
- ۶ - اتباع يك تعداد كتب مختلف مطبوع بالسته مختلف و يك تعداد كتب فقهی معتبره برای کتابخانه ریاست مطبوعات ...
- ۷ - اعطای جوایز مطبوعات به كتب فارسی و پشتو ...
- ۸ - ارسال يك تعداد مقالات مفید بهراکز اشرافی و مطبوعاتی ...
- ۹ - تهیه بعضی مقالات مفید برای پرود کاست در رادو ...
- ۱۰ - طرح و تصویب يك عده موضوعات به مجلس مسلكی و اجراآت آن ...

شعبه دوم مدیریت عمومی نشریات

اجراآت و فعالیت های این شعبه اغلبا در اطراف مطالعه و ملاحظه مطبوعات و نشریات خارجی دو رزده اشتراك جراید و مجلات خارجی برای ریاست مستقل مطبوعات و دوائر جرائد مملکت و تبادل به بعضی از آنها با جراید و مجلات افغانستان و همچنین اشتراك اشخاص و موسسات خارجه و بعضی از مطبوعات داخلی مملکت بتوسط این شعبه اجرا شده .

مراوده بانمایندگی های افغانی در خارج از لحاظ تحکیم روابط فرهنگی و مطبوعاتی بین افغانستان و موسسات فرهنگی ممالک خارجه از وظائف این شعبه بوده و ساحت فعالیت آن در داخل مملکت جهت تماس و مراوده با وزارت خانه ها و غیر موسسات وسعت یافت .

چنانچه نشریات و مطبوعات خارجی حین وصول به این شعبه به مواضع مربوطه فرستاده شد و مجلات و رسایل خارجی که از موضوعات مختلفه سعی زراعتی اقتصادی معارفی جری و غیره بحث میراند همه برای استفاده به مواضع مربوطه آن ارسال گردیده است .

يك قسمت ديگر اجراءات اين شعبه منحصر به اخذ خبرهای رادیونی و ترجمه مضامین مهم معابوهات خارجی و ارسال آنها به مراجع مربوطه میباشد .

شعبه سوم مدیریت نشریات

مدیریت مجله افغانستان که اینک شش سال از تاسیس آن میگذرد هر سه ماه مجله بصوری که حاوی مقالات علمی ، تاریخی ، باستانشناسی ، جغرافیائی ، تورزم ، طبقات الارضی و غیره معلومات واسع به معرفی افغانستان میباشد بزبان فرانسه و انگلیسی نشر مینماید و بر دلاوه در هر شماره مضامین راجع بمسائل مربوط به یختونستان هم در آن اشاعه میابد که بیس بصورت رساله جداگانه نیز طبع میشود .

ظرفیاتی که راجع به مجله افغانستان از مجامع علمی اروپا و مخصوصاً فرانسه اداره مواصلت نموده و حاکی از قدر دانی و حسن نظرشان نسبت به کار کتبان مجله میباشد و هم در حین حال بهترین شاهد موفقیت نشریات شش ساله مجله در خارج کشور محسوب میگردد و فواید و فواید مجله انتشار یافته است .

اینک در ذیل بشرض استفاده فارین گرامی و آهائیکه بمسائل مربوط به افغانستان دلچسپی دارند عنوان مقالاتی را که در موضوعات مختلف جرض معرفی افغانستان عزیز در طی سال جاری نشر یافته است تقدیم میداریم :-

۱ صنعت باختر .

۲ یختونستان .

۳ افغانستان قلب آسیا .

۴ تحقیقات باستان شناسی هیست حفاریات امریکائی در سیستان افغانستان .

۵ بیانیه آفای شالیزی در کنفرانس آسیائی کار و کارگر در سیلون .

۶ افغانستان خواهان روابط نیک به پاکستان است .

۷ یختونستان آزادی خود را میخواهد .

۸ اقلیت های افغان در پاکستان .

۹ مشکلات داخلی پاکستان .

۱۰ رتیل شاهان کابل .

معبد بودائی فندقستان .

۱۲ مشاهدات و نظریات راجع به آبهای اندخوی .

۱۳ بیانیه دکتور نجیب الله خان راجع به افغانستان .

- ۱۴- ژوزف هاکن و خدمات علمی آن در افغانستان .
- ۱۵- تمبرشناسی در افغانستان .
- ۱۶- کتبهای عصر زورایبک آسیا .
- ۱۷- مطالعات راجع به صنعت گنده را .
- ۱۸- دوتاج پوشی .
- ۱۹- واحه سلطان بیکوا .
- ۲۰- مسائل پختونستان .
- ۲۱- مجله افغانستان در فرانسه .
- ۲۲- دانشمندان فرانسوی مسیوهاکن و روابط آن با افغانستان .
- ۲۳- پختونستان یا مملکت جدید در قلب آسیا .
- ۲۴- پختونستان .
- ۲۵- تحقیقات باستانشناسی در افغانستان .
- ۲۶- آواز ملت پختونستان .
- ۲۷- پختونستان .
- ۲۸- مجله افغانستان در فرانسه .
- ۲۹- آخرین دوشاه بودائی غزنی و بامیان .
- ۳۰- عنعنات تہذیبی افغانستان .
- ۳۱- حفريات لشکری بازار .
- ۳۲- درآمداد هریرود و کوه بابا .
- ۳۳- ابوریحان البیرونی .
- ۳۴- موزه کیمیه و رول افغانستان .
- ۳۵- تمبرشناسی .
- ۳۶- لباس و سلاح محافظین سلاطین غزنی .
- ۳۷- مخالفت سرحدی بین افغانستان و پاکستان .
- ۳۸- راجع به نظریات سراج کشکچم .

اجرا آت شعبه ۴ نشریات

- ۱- دوائر و مؤسسات خارجی که از ریاست مستقل مطبوعات خواهان معلومات اقتصادی و فرهنگی، زراعتی، تجارتی مملکت و امثال این گردانند معلومات مذکورده از دوائر داخلی مملکت جمع آوری و به مرجعش فرستاده است.
- ۲- سیاحین و نماینده های جراید خارجی که به افغانستان آمده اند تسهیلات لازم را به اوشان در داخل خاک افغانستان فراهم آورد. صورت گذارشات ایام توقف شان را بسکابل، بصورت راپور مفصل تهیه و احصائیه ورود این چنین ذوات را به مدیریت عمومی بین المللی سیاحین در لندن فرستاده است.
- ۳- مراجعات یونورا درباره مراعات حقوق بشر در افغانستان و غیره ترتیب و تهیه نموده راسا ویا توسط نماینده دائمی افغانستان در یونو به مجلس ملل متحد تقدیم داشته است.
- ۴- نماینده های محترمه افغانی را در خارج از جریانات مهم داخلی از قبیل تبدلات و تغییرات در عیث کابینه و ورود سفرا و وزرای مختار خارجی به دیار کابل اطلاع و علاوتاً سوانح و فوتوهای اوشان را هم تا اندازه امکان دستیاب و به نماینده های مذکور فرستاده ضمناً معلوماتی را که درباره وضعیت اقتصادی زراعتی و عرفانی مملکت بدست آورده است به نماینده های محترم افغانی در خارج تقدیم داشته است.
- ۵- برای معرفی افغانستان در دنیای خارج مجلات، جرائد، فوتوهای مناظر مختلف افغانستان و باقی نشریات افغانی را به مؤسسات و ذواتی که دارای صلاحیت بوده نماینده های محترم ما در اطراف هیت حیثیت و قابلیت شان تصدیق و نظریه داده اند بصورت رایگان توزیع و تقسیم نموده است.
- ۶- مؤسسات و ذوات خارجی که راجع به مسائل پشتونستان از ریاست مطبوعات خواهند معلوماتی گردیده اند تا اندازه که اداره به جمع آوری معلومات مطلوبه شان موفق گردیده است همه را ترتیب و به اوشان فرستاده است و هم برای جرائد پشتونستانی که در خارج پشتونستان به طبع و نشر می رسد ضامین طرف ضرورت اوشان را بعد ترتیب توسط سفارت کبرای افغانی در دهلوی جدید و غیره به ادارات مذکور فرستاده است.
- ۷- مراجعات یونسکو را در موضوعات مختلف جواب تهیه نموده و به مرجعش تقدیم داشته است.

مدیریت عمومی نشرات رادیو

کابل رادیو به سیری نمودن سال ۱۳۲۹ دهمین سال خود را بیابان رسانیده و به سال یازدهم نشراتی قدم می گذارد در ظرف سال ۱۳۲۹ در تمام شقوق نشراتی خود موفق بوده و برای جلب استرهای شنوندگان در وقت نشرات خود از شروع سال شبانه يك ساعت دیگر هم افزود و تا مدت شش ماه اول سال بهمین و تیره به نشرات خود دوام داد در شروع ماه هفتم در اثر خواهمشهای مکرر شنوندگان عزیز، بهمدستی مدیریت عمومی فغنیکی رادیو يك ساعت دیگر نیز به نشرات خود افزود و وقت نشرات شبانه را چهار ساعت ساخت و پیش ازینش کوشید که تا همین محترم خود را چه از بحث شواهدن مضامین مفیده سیاسی اجتماعی ، صحنی و غیره و چه آهنگهای خوش آیند مستفید گردانند و بهر فرته کابل رادیو در تمام قدمت های نشراتی خود درین سال تقریباً دوچند سالهای گذشته بود. داچسپینی شنوندگان خود را فراهم نمود و درین مدت یکسال (۱۳۹۸) ساعت نشرات شده که ۹ ساعت نشراتی آن به ترتیب ذیل تجزیه می شود .

- ۱- (۱۵۶) ساعت پروگرام مخصوص پشتوستان که در هر ساعت طور متوسط بر علاوه از سه تا چهار مضمون دوسه شعر خبرها و مر که ها و سائر موضوعات داچسپ نشر شده .
- ۲- (۱۰۴) ساعت صرف پروگرام اردو شده که دران نیز مضامین مختلفه و موزیک های متنوع براد کاست گردیده .
- ۳- (دقیقه ۱۸۲-۳۰) ساعت وقف خبرهای پشتو و فارسی گردیده .
- ۴- (د ۱۹۹-۳۰) ساعت نشر مضامین ، موعظه ، سیاسی پشتو و فارسی و غیره در زیر گرفته و (۴۱۷) مضمون نشر شده .

۵- (۱۳) ساعت مخصوص اجمال واقعات سیاسی هفته بوده .

۶- (۱۷-۲۰) ساعت را افسانه اطفال احتوا نموده .

۷- (۱۰) ساعت برای شعر و ادبیات پشتو و فارسی تخصیص داده شده .

۸- در ظرف سال (۱۵۶) مضمون مختلف اجتماعی ، صحنی ، اخلاقی - تربیوی و غیره

نشر شده .

اجراآت سال ۲۹ مدیریت دباختر آژانس

مدیریت عمومی دباختر آژانس سال ۱۳۲۹ به شعبات ذیل منقسم بوده اجرای وظیفه نمود :

الف :

شعبه معاونین داخلی .

۱- این شعبه در ظرف روز تمام خبرهای قابل نشر را توسط نمایندگان خود از دوائر دولتی و مؤسسات ملی بدست آورده به از ترتیب و تکمیل آن جهت نشر به مدیریت های اصلاح ، انیس و رادیو فرستاده .

۲- این شعبه خبرهای مهم روز خواه داخلی خواه خارجی باشد تیلیفونی و تلگرافی به مدیریت های مطبوعات و لایات جهت نشر و کک با آنها مخابره نمود .

۳- این شعبه در تمام ولایات و حکومتات اعلی و کلان نمایندگان دارد که خبرهای روز را از مناطق مذکور بدست آورده تیلیفونی و تلگرافی به مرکز مخابره نماید .

۴- این شعبه بعضا خبرهای مهم داخلی را به نمایندگان سیاسی افقانی و بعضی آژانس های خارجه که تبادل خبر دارند تلگرافی مخابره کرد .

ب : شعبه فنی

شعبه معاونیت فنی از نقطه نظر اهمیت درجه دوم را حائز است .

۱- این شعبه عبارت از تلیگرافخانه آژانس است که در ظرف ۲۴ ساعت متناوب داخل کار بوده و خبرهای خارجه را از آژانس های که به مدیریت عمومی آژانس تبادل خبر و فرار داد ها دارد از قبیل ریو تر ، فرانس پرس ، تاس اخذ و به شعبه خارجی تسلیم داد .

۲- این شعبه به علاوه اخذ خبرهای خارجه از نقطه ظرفنی تمام رادیو های مدیریت عمومی آژانس را نیز ترمیم نمود .

ج : معاونیت خارجی

۱- این شعبه تمام تلگرافهای وارده خبرهای خارجه را توسط ترجمانهای خود ترجمه و بعنوان مثل شعبه داخلی جهت نشر به اصلاح ، انیس ، رادیو و دیگر جرائد مملکت آماده ساخت .

د : شعبه پینتو

این شعبه تمام خبرهای داخلی و خارجی را که از طرف شعبه داخلی و خارجی برای نشر آمده گردید به پینتو ترجمه کرد .

این شعبه تمام اجراآت اداری را بدوش داشته اجرا نمود .

مدیریت عمومی تخنیکي راډيو:

مدیریت تخنیکي راډيو در سال ۲۹ به علاوه از وظائف يومی اداري بهرای پېشبرد وتقوية امور فني مواد آتی را اجرا نموده .

۱- برای اینکه دستگاه برود کاست کابل راډيو از نداشتن سامان فائق در حال ۱۳۲۹ از جریان خود استفاده نشود مدیریت تخنیکي راډيو توانست که از اروپا يك اندازه چراغ وسایلین آنرا خریداری نماید منجمه آن چراغ هائی را که بسیار ضرور بود به کابل رساند و ذریعه آن دستگاه را تقويه نمود و اشیای مابقی آن در سنه ۱۳۳۰ خواهد رسید.

۲- استودیوی موجود به بعضی ماشین و غیره اشیاء ضرورت داشت که علاوه بر اجزاء عادی از اشیاء جدید آن ذیلا تفصیل داده می شود .

الف - يك ماشین مکینتوفون خریداری شده که آواز را در رول های فته مخصوص پرمیکند و تخمینا برای بیست دقیقه ذریعه آن پروگرام داده می شود و آواز موزيك و گفتار ها را مثل طبیعی می شنواید و ریز و تنس الی ده هزار سیکل می باشد و رول های فته که آواز پرمیشود هر قدر که ضرورت شود دست گیری می کنند .

ب- ماشین های ریکارد مخصوص استودیو خریداری شده بر تابل هم شده می توان این ماشین های ریکارد ها به سرعت $\frac{1}{4}$ ۳۳ و ۷۸ مرتبه فی دقیقه ریکارد ها را پرمی کنند یعنی هوائی ریکارد هائی که در اسپیډ ۷۸ فی دقیقه می باشد و به ۳ الی ۵ دقیقه پروگرام می دهند ذریعه $\frac{1}{2}$ ۴۴ سرعت بیش از ۶- الی ۱۰ دقیقه پروگرام خواهد داد سامان مذکور عنقریب می رسد .

ج- برای استودیو در هر اطاق ساعت های برقی بدون و از لازم بود که به تعداد مکلفی خریداری شده و در شرف نصب نمودن می باشند .

د - در استودیو چنین مشکلات موجود بود که بعض ماشین های موتور دار به سیکل برق موجوده کابل طور صحیح گردش نمی کرد برای همچو مشکلات ماشین جدید خریداری شد تا با آن ماشین های برق موجوده را طاق نمایند .

ر - استودیوی موجوده که عبارت از دو اطاق بود و نسبت به زیاد شدن پروگرام يك اطاق دیگر برای اطاق اتونسر ایجاد می نمود و نیز کنترل کیفیت نمی کرد بنا بران يك مبر کنترل که به اسباب لازمه مزین است خریداری و در اکثر امور دیگر هم ذریعه آن تسهیلات وارد شده است .

۱- در استودیو لازم بود که آواز پروگرام به دیگر اطاق‌های استودیو شنوایده شود و یا از اطاق کنترل نیز در غیر پروگرام جهت امتحان ذریعهٔ میکروفون حرف زده شود برای این امر لوازم ضروری آن وجود نداشته ضروریات به قدر کفاف خریداری شده است.

۲- برای صاف نمودن آواز استودیو یک ماشین مخصوص خریداری شد.

۳- برای هر یک پایه صد متری براد کاست موازی دوازده عدد چراغ‌های دوسده شمخ سرخ معه کیبل واشیاء لازمه خریداری شده است که بادیگر سامان عنقریب طرف استفاده قرار داده می‌شود.

۴- برای توسعهٔ براد کاست مدیریت عمومی تکنیکی رادیو دستگاه امواج فعبیر اعتبار مالی حاصل نمود.

۵- اجراآت یومی در شق اداری و فنی مدیریت عمومی تکنیکی مطابق معمول همه ساله دوام داشت.

اجراآت انجمن تاریخ در سال ۱۳۲۹

اجراآت انجمن تاریخ اصلاً و اساساً سعی در انکشاف مسائل تاریخی و تهنذیبی و فرهنگی کشور است باید از راه تحقیق و تتبع و نگارش و ترجمه مقالات از طرف خود اعضای رسمی انجمن و اعضای افتخاری آن صورت بگیرد و قرار است که همگان میدانند و مجله آریا تا شهادت میدهد همیشه درین راه صرف مساعی زیادی بعمل آمده و مقالات تنبھی و رسائل و کتب تحریر و چاپ گردیده است.

مجله آریا تا بهترین نماینده فعالیت و ذوق و اسلوب تتبع انجمن تاریخ است که از سال ۱۳۲۹م با بنظر طرف در محیط افغانستان ظهور کرده و به اساس سال‌های گذشته در سال ۱۳۲۹م دوام نموده است و از شماره (۸۷) تا (۹۹) به ۱۲ ماه سال مذکور نشر گردیده است از مجله آثار مهمی که درین سال در شمار های مجله آریا تا گرفته شده است و علیحده هم طبع گردیده چند کتاب ذیل است.

(۱) افغانستان در قرن ۱۹ تألیف سید قاسم خان رشتیا این اثر راجع به دورهٔ سلطنت محمد زانی‌ها در افغانستان بهترین است که تا حال از طرف بیکنفر نویسنده و متببع افغانی نوشته شد، و انجمن تاریخ نظر به اهمیت کتاب آنرا علیحده و مصور طبع کرده است که صحافت و جاد بیدی و شتی آن‌هم تمام شده و عنقریب نشر خواهد شد.

(۲) اکبر نامه تألیف حمید کشمیری این اثر به یکصد و تاریخ عصر محمد زانی‌ها متعلق میگردد و ارتباط مخصوصی به جنگ‌های امیر دوست محمد خان و سکاها وارد و چون

درین جنگه ها از طرف مجاهد وطن سر دار محمد اکبر خان غازی پسر رشید .
 امیر دوست محمد خان شجاعت و شها مت زیاد نشان داده شده است شاعر کشمیری حمید
 آرا بصورت مثنوی به بحر تقارب جامه شعر پوشانیده و شکل يك داستان حماسی تاریخی
 داده است این اثر علاوه بر مجله آریانا هزار نسخه چاپ شده هم طبع گردیده و طبع آن تمام
 شده است انجمن تاریخ نجشبه این کتاب را به بیاضلی علی احمد خان تعلیمی که در آغلاز چاپ
 این اثر سمت عضویت و معاونی انجمن تاریخ را داشتند سپرده بود ایشان جناب صدی مدیریت
 عمومی را دیو هم درین راه صرف ماعنی نمودند در مقابل سه متون مختلف این اثر بعضی
 اصلاحات شعری بیاضلی محمد ابراهیم خان خلیل مدیر مجله آریانا بیاضلی محمد شفیع خان
 و دیگر اعضا انجمن و مهمتم مجله سپیم بودند این اثر هم بصورت مصور عنقریب از طرف انجمن
 تاریخ نشر خواهد شد .

(۳) در زوایای تاریخ معاصر افغانستان اثر دیگری که در طرف سال ۱۳۲۹ در مجله
 آریانا بصورت مقاله های مسلسل گرفته شد و هزار نسخه چاپ شده هم از آن طبع میشود
 کتابی است که بحث زمان و تاریخ به دوره محمد زائی ها تصادف میکنند ولی سراسر
 به این عصر زمان محدود میباشد زیرا حصصی هم دارد که بعضی از دوره های سده زائی
 هم تعلق میکرد .

اهمیت این اثر بیشتر در آن است که مؤلف آن بیاضلی احمد علیخان کهزاد رئیس
 موزه کابل و مدیر عمومی انجمن تاریخ از اسناد و مکاتب خطی استفاده نموده و این اسناد
 جدید و بکر بیشتر در موردی که انگلیس ها در موافقات خود فلم فرسائی کرده اند نهایت
 مفید است و نقطه نظر خود افغان ها را توضیح میکنند نشر این اثر که مجله در طرف سال ۱۳۳۰
 هم ادامه دارد .

(۴) نوای معارک : انجمن تاریخ در طرف سال ۱۳۲۹ به نشر يك کتاب مهم دیگر هم
 اقدام کرده است که بنام (نوای معارک) شهرت دارد و نویسنده آن شخصی است موسوم به
 عطاء محمد این اثر هم من حیث موضوع به تاریخ دوره محمد زائی ارتباط دارد و از زوایای این اثر
 فراوانش شده تاریخ معاصر افغانستان و گوشه های حساس آن روشنای های خوبی
 می آید از راجع به جنگ اول افغان و انگلیس و جنبش های ملی و مسائل مهم دیگر
 از قبیل تعلقات هند و بلوچستان به سلطنت های افغانی این دوره و تخطی انگلیس ها معلومات
 مفید میدهد دامنه نشر این اثر در طرف سال ۱۳۳۰ هم ادامه خواهد یافت .

بقرار شرح فوقی هدف اساسی انجمن تاریخ در نشر کتاب مذکور در مجله آریانا
 و بصورت چاپ شده این بوده است تا هر قدر اسناد و مدارك خطی که راجع به دوره تاریخ

معاصر افغانستان بدست آید حتی المقدور نشر کرده ویرود تا زمینه در نظر متبعین پیش از پیش روشن گردد

۱ - چمن تاریخ در نشر مقالات خود تنها به مجله آریانا اکتفا ننکرده بلکه يك سلسله مقالات بسیار مفید در مجله یازده روزه (ژوندون) و مقالات دیگر - بیشتر از ناحیه باستان شناسی در مجله (افغانستان) فرستاده است . هکذا در سال ۱۳۲۹ مقاله مفصلی که در اطراف زما-شاه و عصر او قلم مدیر عمومی انجمن تاریخ نوشته شده است .

چون اعضای رسمی انجمن تاریخ بسیار محدود است و مقالات هم باید متنوع و قلم نویسندگان مجرب باشد لذا انجمن وظیفه خود دانست و میداند که نویسندگان کشور را به تحقیق و تتبع تشویق کند و قرار یکه همگان میداند و می بینند درین راه موفقیت های زیادی نصیب انجمن شده و مقالات نویسندگان بزرگ در صفحات مجله خودش شاهد این نظریه است

اجراآت مدیریت عمومی دائرة المعارف فارسی .

طبق سنین گذشته مواد مطلوبه آریانا دائرة المعارف را از ماخذ معتبره (فارسی، عربی انگلیسی، فرانسوی) و غیره توسط متخصصین و اهل فن و ارباب صلاحیت در حدود دو هزار صفحه گرد آورده است .

۲ - يك مقدار کافی مضامین و موادی را که حسب تردیف معینه باید تحقیق و تصفیة میشد توسط کمیسیون های مربوطه تدقیق و تصفیة و برای طبیع آماده ساخته است .

۳ - معلومات مجلی را نیز بمقدار کافی ذریعه ارباب صلاحیت دار تهیه و جمع آوری نموده است .

۴ - موضوعاتی را که از ماخذ قدیم گرفته شده و با ماخذ جدید مقایسه و تعدیل کرده است .

۵ - برخی مواد و مضامین را سر از نو تهیه نموده است .

۶ - قسمتی از موضوعات را به واقعات روز وفق و تعدیل کرده است .

۷ - در ظرف سال در حدود سه هزار صفحه مضامین را برای آخرین بار مطالعه و وتر دیف نموده است تا برای طبیع به طبعه کسبیل شود .

۸ - بقیه آرتیکل های (الف) از قالیب فارغ و برای ملاحظه و تصفیة آماده شده است .

۹ - آرتیکل های قاموس جغرافیائی افغانستان تماماً تردیف و مرتب گردیده است .

۱۰ - علاوه بر این چون آریانا دائرة المعارف پشتو تحت طبیع بود و مطبعه برای چاپ فارسی آن مساعد نبود لذا طبیع آریانا دائرة المعارف فارسی از نیمه سال هم بعدتر شروع و دو مجله (مفتم و هشتم) را که حاوی چهار صد صفحه با فوئوها و گراف ها باشد

طبع و نشر نمود .

په ۱۳۲۹ کال کښې د پښتو ټولنې اجرا آت

د تالیف او ترجمې څانګه :

۱- درسمی اوملی دایرو د اصولنامو ، جدولونو د فترې پانې او نورو شیانو ترجمه (۲۰۰) پانې .

۲- داردو اوعری جرایدو څخه دمقاو اومضامینو ترجمه (۵۰۰) پانې .

۳- د (پاکستان کیامې) نومی کتاب ترجمه (۱۵۰) پانې .

دلغاتو څانګه :

۱- دافغانستان ومعلی ژبو لکه :ورستانی ، پشه تی ، پراچی ، شفتی ، واخی ، اشکاشمی ، منجی . متکلیچی دلغاتو قاموس په دی کال کښې د(ح) دردیف پورې تدوین شوی دی چه تر (۲۰۴) مغوبورې رسېږی .

۲- دارزانی دقلمی دیوان بونقل دپښتو ټولنې دکتابخانې دپاره وا خپستل شو .

دصحافت څانګه :

۱- د کابل دمجلې مسلسل نشرول چه په پښتو ورځو کښې یو محل په (۳۲) پانې کښې نشرېږی .

۲- په مجله کښې او هم لمخانه د(پښتو ادبیاتو دتاریخ) ددوهم ټوک نشرول .

۳- په مجله کې اوهم لمخانه (خوشحال خان خروانی ؟) دکتاب دنشرولو شروع کول .

دهیواد څانګه :

دهیواد داوه ورځنی جریدی مسلسل نشرول چه په هغه کښې یو محل هره دو شنبه په غلورو پانې کښې نشرېږی .

دتحریر او توزیع څانګه :

۱- د کابل مجلې او هیواد توزیع او خپرونه .

۲- د چاپ شوو کتابونو توزیع .

۳- دتحریر اومکتوب لیکو کارونه .

د پښتو دائرة المعارف مدیریت :-

- ۱- په دې کال کې د پښتو دائرة المعارف څلورم او پښتم ټوک نشر شوی دی دغه شان د پښتو دائرة المعارف لومړی جلد چه له پښتو ټوکو نو څخه مرکب دی او (۱۰۰۲) مخه دی په دې کال کې طبع شوی .
- ۲- د شپږم جزء پښتو دائرة المعارف د پاره د داخلی او خارجی مترجمینو په واسطه (۶۰۰) صفحي مضونونه ترجمه شوي .
- ۳- د دائرة المعارف د داخلی اعضاؤ له خوا (۶۰۰) صفحي ترجمي او تصحيح شوی او یا کتوب شوي .
- ۴- د دائرة المعارف دمجلې توزیع .

مجله پانزده روزه (ژوندون) :

که به چېت يک مجله ذوقی شناخته شده ، در سال ۱۳۲۹ وظیفه تبلیغی و نشراتی خود را حسب مرام انجام داده و به آشنا ساختن مردم به اقتضا آت زندگی امروزی کوشیده و با نشریات دلچسپ آفاقی و ذوق آور خویش خدمتی به ثقافت و بلند بردن سوية معلومات خوانندگان نموده است که در اثر ذوق و اهتمام بناغلی عبدالحمید خان نوری مدیر فملو ، صحافت و رنگینی مضامین آن ر بروز بهتر شده است .

اجراآت مدیریت تفتیش :

خریداری های تمام دوائر مرکز ریاست و مدیریت های عمومی مطبعه ، نشریات رادیو تخنیک رادیو ، مدیریت آژانس ، صحنه تمثيل ، مدیریت اصلاح ، مدیریت انیس ، مطبوعات جنوبی توسط این شعبه اجراء گردیده است .

حمل و نقل لوازم و سامان و محروقات و غیره و تفتیش های مختلفه موجودی تحویلخانه های مرکز ریاست و دوائر های مربوطه به وسیله این شعبه انجام یافته است .

اجرا آت و لایت قند هار

فعالیت سال ۱۳۲۹ مدیریت املاک و زراعت ولایت قندهار .

- ۱- از املاک و سرای ها و دکان کین و باغ هائیکه تحت ضبط و ربط مدیریت عمومی بوده مقدار ۳۲ خورد و ۱۸۰۱۲۰ من غله و مبلغ ۱۴۳۱۴۸۰۰ - افغانی حاصل گرفته شده .
- ۲- به تعداد ۱۴ بسواسه ۱۲ بسوه ۱۳۳۸ جریب زمین خرابه که امکان آبادی دارد و یک اندازه آن آباد و از آن مفاد گرفته مرشود جدید بدست آمده .
- ۳- مبلغ ۲۷۲۰۶ - افغانی درک حاصلات املاک سرکاری از سال ۱۳۲۲ الی ۱۳۲۸ که سابق بدسترس مردم بوده و بدفاتر معامله نگردیده بود تحصیل و بدست آورده شده .
- ۴- نظر به سابق به تعداد ده باب دکان که ماهوار از آن کرایه گرفته می شود بدست آمده .

۵- برای اینکه محیط ولایت سرسبز و شاداب باشد نظریات فایم شده که به تعداد چهل جریب زمین قریب شهر قندهار و به تعداد ده جریب زمین در حکومتی و علاقه داری ها برای قوریۃ اشجار ترتیب گردد که اساس اولیۃ آن سر دست است .

۶- قرار اوامر مقامات صلاحیت دار برای اقوام مهاجر - رین و نیمیدی و اشخاص مکافاتی به تعداد (۴۴۲) جریب زمین از جمله املاک سرکاری این ولایه داده گردیده .

صورت تشکیلات جدید مدیریت صحیۃ ولایت قند هار

- ۱- برای سال ۱۳۲۹ علاوه بر بیست بستره موجوده شفاخانه ملنکی پنجاه بستره دیگر قرار منظوری آمرین صلاحیت دار ترتیدات بعمل آمده است، که جمله هفتاد بستره شود .
- ۲- برای تعمیر جدید شفاخانه مستورات دولت افغانی تخصیص رسیده و زمین آن هم برای تعمیر تعین و خریداری شده است .

صورت اجرا آت ریاست فیصلۃ منازعات تجارتی قندهار

الف- درک عایداتی که بقرار راپورت ها و تابلو های جداگانه ماهوار بمقام چلیله وزارت اقتصاد ملی و مدیریت عمومی اطیاعات وزارت و مستوفیت قندهار تقدیم گردیده .

اجراآت ولایت فندهار

- ۱، حجت تحریر شده ۱۲۴. قطعه محصول آن ۳۸۷۲-۵۰ افغانی
- ۲، فیصله » » ۲۷ » » ۷۱۷۶-۰ » [
- ۱۱۶- کلدار [۱۳۹۵۵-۵۰ افغانی
- ۱۳، وکالت و فرار داد خط » ۱۲۰ » » ۲۹۰۲-۰ افغانی [۱۱۶-۰ کلدار
- ۴، از درك يك قلم محصول ۵-۰ » [
- ب، درك فروش وثایق
- ۱، حجت بفروش رسیده ۱۲۴ قطعه [
- باطله ۵-۰ » [۱۲۹ قطعه ۵۰-۱۹۳ افغانی
- ۱۱۶۳-۵۰ افغانی
- ۲، وثیقه بفروش رسیده ۱۸۲ ۹۱۰-۰ » [
- ۱۵۰۵۹-۰ افغانی
- ۱۱۶ کلدار

اجرا آت ولایت هرات

اجرا آت مدیریت فو ا ئد عامه :

در سړك دره بوم كه به اثر سيلابهاى ابتدای سال سنگهای بزرگ از كوه سر ازیز شده بود به حدود ۳۰۰ متر سړك مذکور را كه بكلی مسدود گردید ۰ بود بعد از عملیات سرنك پرانی ترمیم و اصلاح شده .

۲- ترمیمات و سرنك پرانی سړك تور غندی قرار ذیل است :-

الف : در سړك مذکور بعد از عملیات سرنك پرانی به حدود (۵۰۰) متر طول و ۳ الى ۴ متر عرض اصلاحات بعمل آمد .

ب : دیوار كنار سړك به ارتفاع ۱- الى ۳ متر و عرض الى دو نیم متر و طول ۱۵۰ متر كار شده است .

ج : خام كاری و مرمتكاری سړك مذکور به عرض ۶ الى ۷ متر و طول ۳۰۰۰ متر صورت گرفته است .

۳ : ساختمان ۶ عدد بورق سړك لین شنیدند به طول چهل و یک نیم و عرض ۲۶۰ متر و بلندی ۱۵۰ متر انجام داده شده .

۴- ترمیمات عمده پل مالان :-

الف : انگاف كاری روی كار و كمان و غیره .

ب : سمنت كاری تحت اطافها .

ج : خشت كاری دو طرفه سربل .

د : سنگ كاری بین اطاق ۲ الى ۵ ذریعه ريك و چونه .

ه : ساروج كاری بین اطافها ذریعه خشت .

و : استر كاری ريك و چونه كنارها و كلدستههای پل .

صورت اجرا آت مدیریت صحیه :

۱- ترتیبات صحی برای بهبودی وضع بلدیه شهر .

۲- افتتاح معاینه خانه اطفال .

۳- افتتاح معاینه خانه مركزی .

۴- اقدامات برای مجادله باسفلیس .

۵- دائر شدن لابراتوار عصری .

- ۶- زمین موضع اکسریز و ترتیبات آن .
- ۷- ترمیم ورنسنگ شفاخانه .
- ۸- شروع تعمیر اطافهای لوکس اطاق عملیات وسائر اطافهای مریضن .
- ۹- افتتاح کشفرا نس بانزده روزه صبحی .
- ۱۰- نشر نطیقات صبحی در روزنامه اتفاق اسلام .
- ۱۱- تهیه نقشه های شفاخانه مستورات ومعايشه خانه مردانه وزنانه .
- ۱۲- واكسيناسيون عمومى چيچك .
- ۱۳- ترتیبات جلو گیری خمای لکهدار .
- ۱۴- تکمیل سامان جراحی وسائر لوازم شفاخانه .
- ۱۵- تهیه ۱۰ بستره شفاخانه غورات .
- ۱۶- گرفتن ترتیبات ۱۰۰ بستره برای شفاخانه ملکی ومستورات .

امور ولایات مزار شریف

مدیریت عمومی معارف :

افتتاح يك مؤسسه دانشگاه نسوان كه به اوائل برج ثور سال جاری به تدریس آغاز و قرار معلوم مؤسسه مذکور چار شعبه بوده والی صنف دوم (۱۵۴) متعلمه در مؤسسه مذکور پذیرفته شده است واحصائیه آن یوماً قیومادر ترتید بوده ، ودر سال ۱۳۳۰ از وزارت معارف بودجه وسیع تری در نظر گرفته شده است .

ریاست بلدیہ (بنار والی) :

- ۱- ساختمان یککباب تعمیر شرکت پینو یو والی که بخصه پوشش رسیده است .
- ۲- » » » » اتحادیه مزار شریف » » » »
- ۳- » » » » بلخ » » » »
- ۴- » » » » رشتیای بلخ » » » »

تعمیرات مربوط ریاست بلدیہ در حصه سرک جنو بی روضه شریف :

- ۱- ساختمان یککباب ایارتمان ورثه حاجی توره خان که نیمکاره است .
- ۲- » » » » حاجی ولی محمد خان » » » »
- ۳- » » » » علی محمد خان » » » »
- ۴- » » » » حاجی عبدالرحمن خان رئیس قریه قل » » » »
- ۵- » » » » امیر شاه خان که نیمکاره است .
- ۶- » » » » مراد علی خان تاجر که نیمکاره است .

اجراءآت مهمه ولايت قطن

مدیریت معارف :

۱. در سال ۱۳۲۹ ۱۵۰۱ نفر برعهده معلمان تعلیم یافته دارالمعلمین ابتدائی و ۶ نفر بر تعداد معلمان فارغ التحصیل دارالمعلمین متوسطه افزوده شده و ه نفر دیگر از فارغ التحصیلان سال ۱۳۲۸ دشی دارالمعلمین بحیث معلم و سرمعلم شامل کار ساخته شدند .

۲. در سال ۱۳۲۸ و سنوات قبل آن امر بود که مکاتب سه بار از طرف مفتشین تفتیش و در هر بار لایحه مکافات و مجازات درباره معلمان و سرمعلمین تطبیق شود . در سال ۱۳۲۹ مدیریت معارف بمفتشین خود هدایت داد که در مرتبه اول و دوم تفتیش خویش صرف نواقص طرز تعلیم و اجراءآت معلمان و سرمعلمین و مخصوصاً طرز تعلیم سواد خوانی را مورد تدقیق قرار داده معلمان و سرمعلمین را که بصورت صحیح و اصولی درس داده بتوانند و با طرز اداره شان ناقص باشد به نواقص شان آگاه سازند و در مرتبه سوم اگر خود را اصلاح نکرده بودند البته برای شان مجازات داده میشود این رویه مدیریت معارف و مفتشین آن نتیجه خوب داده اکثر از معلمان بائر راهنمایی مفتشین اصول تدریس خود را اصلاح کردند و در نتیجه تعداد طلاب سواد خوان دوره های اول مکاتب فی صد چهل بلند رفت در معاینه سوم که بواسطه مفتشین صورت گرفت دوازده معلم مورد مکافات واقع و نود نفر مجازات دیدند .

۳ : نتیجه امتحان سالانه مکاتب قطن ازین قرار است :

صنف	تعداد داخله	شامل امتحان	کامیاب	ناکام	مشروط
صنف اول	۱۴۸۴	۱۱۷۵	۵۸۱	۵۹۴	۰
» دوم	۱۳۸۶	۸۳۸	۵۰۶	۳۳۲	۰
» سوم	۱۰۳۸	۸۳۵	۳۴۹	۴۱۰	۰
» چهارم	۱۰۴۷	۸۳۵	۳۴۹	۴۱۰	۰
» پنجم	۶۸۹	۵۳۹	۲۳۳	۳۰۷	۰
» ششم	۵۶۱	۴۶۰	۲۳۱	۲۳۵	۰
» هفتم	۱۱	۸	۴	۳	انفر
» هشتم	۱۲	۱۱	۶	۲	۳

در سال ۱۳۲۹ جملاً ۲۳۱ نفر از صنف شش مکاتب قطن و پنج نفر از صنف نهم مکاتب متوسطه بفان فارغ التحصیل شده اند و امتحان مکاتب گر مسیر بلغمیری و دوشی و مسکتب

جديد غوري وکادامي قرار امر وزارت معارف مهمل شده از صنف ۹ متوسطه ۳ نفر مشروط بودند که امتحان آنها تاني گرفته ميشود .

۴ همارت مکتب جديد غوري با تعمير اطاق هاي جديد وسعت داده شده و يك ميدان سيورت هم براي آن آماده گرديد و همچنان در همارات مکتبات خوست و قاصان فرنگه، و مرکز تالقان مکتاب نهرين، بنو مکتب چاه آب اطاق والحقايه هاي جديد تعمير و علاوه شده و همارت مکتب دولتي تشکيل و تعمير مکتب عصري (۴ دره قندوز) در شرف تشکيل ميباشد همارت عصري مکتب فابريکه بغلان هم ترميم شد .

۵ درمديريت معارف يك شعبه بنام شعبه سوانج تشکيل گرديد :

۶ سيورت در اکثر مکتبات قطغن با خصوص بغلان صنعتي، متوسطه، خان آباد، نهرين و قندوز به ورت اساسي چاري ساخته شده و در جشن استقلال وغيره اوقات سيورت مين هاي مکتبات مزبور شطارت هاي قابل ذکري از خود نشان داده و مورد تحسین واقع شده اند .

۷ براي ادارات مکتبات که قبل برين مفروشات مکمل نداشتند صدها چو کي روي چرمي تهيه شده و نیز (۱۱۰۲) پايه ميز و چو کي براي (۲۲۰۴) نفر شاگردان مکتبات مختلف قطغن بيايك تعداد کلیم تهيه و ارسال شد .

۸ منظوري بيايك باب کودکستان براي پل خيري گرفته شد .

۹ طبق هدايت وزارت معارف براي دهات بکه از مکتبات شش صنفی بعيد ميباشد تاسيس ۴۴ مکتب دهاتي در نظر گرفته شده و لست آن به وزارت معارف فرستاده شده .

ب: اجراآت مديريت فوائد عامه : —

۱- نهر دشت ارچي مربوط علاقه داري خواجه غار تالقان که ۲۰ سال قبل از طرف نائيب نبي رستافي کنده شده و بعد در زمان رياست تنظيمه بناغلي غلام فروق خان نااندازه توسعه داده شده بود در طرف دومهاله يعني از پنج حوت سال ۱۳۲۸ تا ۵ نور سال ۱۳۲۹ در امتداد ۳۱ کيلومتر ۲ متر در يک کليم متر و پنج ۱۲ کيلومتر ديگر جديد حفر و تعمير گرديده قسمت جديد نهر در حصه زيرين ۸ متر و در حصه بالايي ۲۲ متر عرض و بصورت سلامي دار ميباشد و در يك ثانيه ۱۴ متر مکعب آب از آن عبور ميکند . حصه نهر در دامنه تپه ها امتداد يافته و تحت آن اراضي جديدی با اندازه ۸۰ هزار جريب زير آب آمده چون نهر جديد در حصه بلندي دشت کنده شده اميکان توسعه و تعمير مزيد را هم دارد و ميتوان با تعمير آن اراضي جديدی را شاداب ساخته علاوه بر توسعه نهر سابقه و حفر قسمت

جدید آن نقاط ضعیف نه رسابقه با ترناب بزرگ آن و اصلاح و ترمیم و یک بند در مفصل
نهر قدیم و جدید ساخته شده . تمام مصرف این نهر در حدود ۱۲ لك افغانی بود .
۲ سرک عمومی قطغن که در حصه یوزة ایشان بقلان دریچ و تاب تیه امتداد یافته
و کچ گردشی های تنگ و خطرناکی داشت در سال ۱۳۲۹ در اراضی زیر تیه ها و زیر نهر
اجمیر تمديد داده شد .

طول این قسمت از سرک در حدود یکمیلومتر میباشد .
۳ سرک عمومی بین قطغن و مزار شریف در حصه چشمه شیرساق از یک کوتل بلند و عارضه
دار میگذشت و برای موثرها رفت و آمد از آن دشوار بود ، در سال جاری سرک مزبور
از کوتل منحرف و باندازة یک کیلومتر در یوزة تیه تمديد و با بن ذریعه هموار ساخته شد
۴ یک بل در بالای نهر اجمیر بصورت یخته کاری از خشت و چونه در حصه که سرک
از یوزة ایشان به اراضی هموار کشیده ساخته شد .
۵ سرک های قطغن در آغاز سال دهم در اواسط و اواخر آن تا حد امکان ذریعه عمله
معا بر سرتاسر اصلاح و ترمیم شده است .

اجرا آت مهمه مدیریت عمومی مخابرات ولایت قطغن

- ۱- ترمیم لین ها و پایه های تلیفون در تمام نقاط قطغن .
- ۲- کشیدن یک لین جدید تلیفون از قندوز تا ختم مزار شریف بمسافه ۱۵۰ کیلومتر
- ۳- کشیدن یک لین جدید تلیفون از حکومت نهرین تا علاقہ داری برکه بطول
۲۲ کیلومتر .
- ۴- کشیدن یک لین تلیفون از علاقہ داری برکه تا حکومت اشکس تالقان بطول
۳۰ کیلومتر .

اجرا آت مدیریت تحریرات :

- ۱- در سال ۱۳۲۹ (۶۸۴) فقره مسایل جزائی و تفتیش و مجاکمه و مسائل اداری
و انتخاب و تقرر مامورین در مجلس مشوره رویت داده شده و فیصله گردیده .
 - ۲- مکتوباتیکه اجرا و صادر شده ۱۳۱۷۳ قطعه .
- در قسمت توسعه و ترقی زراعت از طرف نائب الحکومه کی قطغن کوشش ها و مبادات
زیادی بعمل آمده و تمام نهرها تصفیه و پاک شده . تقسیمات آب بدرستی و منصفانه صورت
گرفته تشویق و ترغیب زیادی بانواع وسایل از دهقانان و زمینداران بعمل آورده شده ، مخصوصا
باینر تسبیلاتی که برای دهقان ها فراهم شده و از شرکت فندوینبه نقاوی کافی بدهقان ها

داده شده و در قیمت ښه ولېلو افزایش عمل آمده شوق مردم به زراعت ښه ولېلو بیشتر گردیده .
مردم به طیب خاطر و دلچسپی تمام سعی ورزیدند اراضی بیشتر را لېلو و ښه بکارند
از همین جهت بود که در سال ۱۳۲۹ همه حاصل لېلو و ښه نسبت به سال ۱۳۲۸ و هم
مقدار شکی که از قاریکه قند غلن برآمده بود بیشتر شده بود .
در قسمت تربیه ښه و تولید تخم آن از خارج دارالحکومت کی فطن ریاست مستقل
زراعت پیشنهادی نموده ، در اثر آن برای سال ۱۳۳۰ بانک ملی یک هزار فطی تخم
ښه تولید و به نقاط مختلف فطن بزارعین و ماهرین تربیه ښه تقسیم شد .

امور ولایت مشرقی

در ولایت مشرقی نسبت به اهمیتی که دارد از ابتدای تشکیل ریاست تنظیمه درین
ولایت فعالیت های بزرگی در زمینه های مختلفه آغاز یافته است که از همه مهمتر فعالیت
عمرانی سال ۱۳۲۹ می باشد .
شعبات مختلفه علاوه بر یک سلسله اجراءات عادی همه ساله و دائمی هر کدام برای خود
در مواضع مناسب به تعمیر عمارات عالی و جدیدی پرداخته اند که بعضی بسر رسیده و برخی
نیمه کاره و اکثر آن عنقریب تکمیل یافتنی است .
به اساس پلان و نقشه شهری جلال آباد در ظرف سال ۲۹ عمارت های ذیل جدیداً به پایانه
تکمیل رسیده است :

- ۱- عمارت جدید بلندیه (در شمال چار راهی دروازه کابل)
- ۲- » » کلوب ننگرهار که در یک قسمت آن کافی نېزمو جود است
(در موضع خرما باغ)
- ۳- » » قوماندانی امنیه (به شمال جاده کابل - پشاور بجهت جنوبی شهر کهنه)
- ۴- » » برای دوائر قوماندانی امنیه (به شمال » » » »)
- ۵- » » برای لېسه جلال آباد (به شمال » » » »)
- ۶- » » برای پوسته شهری جلال آباد (به شمال چار راهی
و دروازه کابلی شهر کهنه)
- ۷- » » برای دوائر قبائل (به شرق جنوبی شهر کهنه بالای جاده
کابل - پشاور) که تعمیر آن جاری و در شرف تکمیل است .
- ۸- عمارت جدید سرما مورت پولیس (به غرب شهر کهنه و شرق سراج العمارت که
تعمیر آن جاری و عنقریب تکمیل میشود .

از عمرانات سال ۱۳۲۹ ریاست تنظیمیه مشرقی

ریاست بلدیہ جدید جلال آباد

کلوپ نشکهار که در یک قسمت آن کافی نیز موجود است

تعمیر جدید قوماندهانی امنیت مشرقی

عمارت جدید دوائر مربوطه قوماندهانی مشرقی

۹- تعمیر جدید برای دوائر قوماندانی ژاندارم (در بین شهر جلال آباد و بل درونته)
تعمیر آن جاریست .

۱۰- تعمیر مسجد و جای موی مبارک حضرت فخر کائنات در چارباغ صفا
۱۱- منزل اول تعمیر عمارت دارالحکومتی در موضع بهاری کچه .
۱۲- علاوه بر تکمیل کدام های نیمه کاره در مرکز حکومت کلان کنر و حکومتی شپوه
کدام های جدید غله و تعمیر مکتب ها در مرکز حکومتی کلان کنر و چارباغ تهیه شده است .
الف: ریاست بلدیہ :

۱- واردات بلدیہ در سال ۲۹ نسبت به سالهای گذشته تنوید شایانی یافته و به این صورت توانسته است به عمل تنظیمه خویش ازدیاد بخشد .
۲- در شک ترافیک بلدیہ اصلاحات وارد و پولیسهای باسواد بمعاش مناسب استخدام نموده است .
۳- در حصه غربی و جنوبی شهر نو جلال آباد ساحه بزرگه دیگر - را از طرف ریاست بلدیہ خریداری شده است ، تا بالایی کسانیکه خواہش تعمیر مطابق نقشه جدید را داشته باشند بفروش رسانده شود .
۴- دکان های شهر نو که به جاده های عمومی واقع بوده ترمیم و رنگمالی شده است .
۵- لین برق در جاده های شهر نو امتداد یافته و جاده ها تنویر گردید .
۶- مطابق به نقشه بلدیہ یک تعداد دکانهای پیش روی بعضی عمارات در شهر نو که نیم کاره گذاشته شده بود از طرف مالکین آنها تکمیل گردید .

ب: مدیریت صحیہ :

مدیریت صحیہ علاوه بر اجرا آت عادی خویش در سال ۱۳۲۹ موفق شد که شفاخانه اطفال را نیز تاسیس نماید . این اقدام بزرگه برای اهالی این ولایت اهمیت بزرگی دارد و همین امسال یک تعداد اطفال زیادی در بن شفاخانه معالجه و تداوی شده اند اینک است احصائیه تداوی شده گان شفاخانه مدیریت صحیہ را از ابتدای سال ۲۹ الی اخیر جدی نشان میدهم :

- ۱- چیچک ۱۰۴۹۵ نفر
- ۲- یانسمان ۲۱۹۳ نفر
- ۳- واکسیناسیون مختلفه ۶۹۲۷ »
- ۴- امراض مختلفه ۱۷۵۹۵ »
- ۵- عملیات ۱۵۰ »
- ۶- بستری شفاخانه ۵۰۰ »

شرکت یووالی : شرکت یووالی یسگانه شرکتی است در ولایت مشرقی که در ظرف سال ۲۹ امور ناظمی را در راه بهبود اقتصادیات مشرقی و مخصوصاً شهر جلال آباد انجام داده است ، این شرکت مرکب است از یک ریاست عامل ، بازده نفر هیئت مدیره و یک ریاست نظار باشش تن اعضاء نمایندگان های آن قرار ذیل است :

۱ - نمایندگان شمیر خیل

۲ - « کنرها

۳ - « کابل

۴ - « پشاور

۵ - « لغمان

۶ - « بریسکوٹ

سرویس های شرکت یووالی در داخل مشرقی به کنرها و کچه خوگبانی و لغمان مانند سابق امسال هم فعالیت داشته و بکرایه نازلی مسافری را نقل میدهند مزید برین در سال ۱۳۲۹ نسبت به تخصیص یک مقدار تیل بطرول موتورها و فالتوی شرکت به حمل و نقل چوب صادرات بکار انداخته شده است .

قبل ازین یک مقدار زیاد چوب سالها در کوه های دره پیچ افتاد و خراب میگردد برای چاره جوئی این مقصود بزرگ شرکت یووالی در صد افتاده و از ابتدای سال ۲۹ اصول ساختمان چهار تراش راه اهالی اموختانده و صد ها نفر را درین راه بکار انداخته است . و علاوه بر خلاف سابق به اثر قراردادهای مرتبه که با چندین نفر عمال و تجار افراد چوب دره پیچ بعمل آمده یک اندازه چوب بیشکی بهر فرد قرار دادی در اثر ضمانت مرتبه داده شده و عمال چوب بقطع چوب گروم در جنگل داخل اقدامات میباشند .

مزید برین شرکت یووالی برای تسهیل کار امسال موفق شده است که برای توریده ماشین های اره کشی و ماشین های قطع و برش جنگلات اقدامات بنماید .

شرکت یووالی امسال موفق شد که از ریاست بلدیة جلال آباد موازی پنجاه جریب زمین لامزروع را برای تعویض خانه شمیر خیل خویش خریداری و برای کدام چوب شمیر خیل تخصیص داده و در اثر کشیدن نهر جدیدی ساحه مذکور را آباد و باغ زرگی در آن بنماید . امسال شرکت یووالی برای بالا کردن چوب های گروم در لاری ها موفق شد چوب های قبل چوبی در شمیر خیل استفاده بنماید که در حمل چوب های مذکور سهولت زرگی بیش نموده است . شرکت یووالی به تجارت یک قسمت چوب کنرها موفق گردید و امید میرود بر اساس خوبی بکار ادامه بدهد .

قسمت جنوبی نمبر بزرگت مکاتب ایسہ مشرقی

مارت جدید بستہ شہری جلال آباد

از منظر رتبه‌ای چول-تون

اجراآت مهمه سال ۱۳۲۹ حکومت اعلی میمه

۱ - بتاريخ ۱۳ عقرب ۱۳۲۹ مجلس در سالون بلديه در تحت ریاست ع ص حاکم اعلی منعقد و برای ساختمان شهر جدید و جاده های شهر تصمیمات اتخاذ گردیده و برای گرفتن منظوری از مقامات رفیع و آوردن مهندس و طرح نقشه شهر شاغلی شد ا رئیس بلديه به کابل اعزام گردیده است .

۲ - همچنان در مجلس تاریخی یوم پنجشنبه ۳ عقرب ۲۹ تحت ریاست نیاغلی حاکم اعلی جهت ساختن بند برق مجلس در سالون بلديه میمه انعقاد و تصمیمات برای آن گرفته شد که این فقره هم جهت گرفتن منظوری و ترتیبات مقدمات کار و استخدام مهندس به رئیس بلديه محول گردید تا به مرکز رفته طرف توجه مقامات رفیع قرار بدهد .

۳ - بتاريخ ۲۸ قوس ۲۹ حسب یاد داشت های شاغلی حاکم اعلی میمه که به ریاست اطلاق داده بودند در ریاست مذکور مجلس منعقد و برای تنظیم استحصاال تسکثیر و تولیدات هنگه ترتیبات اتخاذ و شرکت های میمه و اندخوی يك مبلغ سرمایه جهت بکار انداختن تجارت هنگه و انکشاف مدرک دیگری برای اسعار خارجه و تنظیم تجارت ماده مذکور تخصیص داده اند که موضوع تحت دوزان اصولی میباشد .

اجراآت دوائر حکومت اعلی فراه در سال ۱۳۲۹

۱ - حکومت اعلی برای بعضی شعبات مربوطه و انعقاد مجالس مشوره در پهلوی عمارت حکومتی تعمیر جدیدی بنا نهاد که عنقریب تکمیل خواهد شد .

۲ - سرشته داری اعلی ،

بتمام زارعین و دهقانان اطلاع دادن غله تقاوی را رسانیده و باین ذریعه روح کسب و کار دهاقین را تقویه نموده و تاکنون دوصد و نوده خروار و ۴۹ سیر غله تقاوی به دهاقین داده .

۳ - فوئاندانی امنیه که در سال ۱۳۲۸ به افتتاح کورس تعلیمی خورد ضابطان پرداخته بود امسال نخستین دوره آن موفقانه فارغ التحصیل و به تعقیب آن دوره دوم به تعلیم شروع کرد و در امور اداری ۴۲ فقره حقوقی و ۸۰ فقره جزائی و متفرقه طبق مراتب اصولی اجراء کرده است .

۴ - مدیریت مخبرات :

از مرکز چغانسور تا چهار برجک که نادهلی و قلعه فتح هم در آن شامل است سیم تلفون تمديد نمود .

۵ - مدیریت زراعت :

در فارم تجرېوی خویش که نتایج خوبی ازان بدست آورده بود دوجریب زمین دیگر را نیز نهال شانی کرد .

۶ - مدیریت مطبوعات :

جریده سستان که قبل برین در هفته یکمرا تبه نشر میشد درین سال هفته دومرا تبه گردید در ماه میزان بصورت هدیه رساله بنام (ملی ناری) طبع و نشر نمود از چندین کورس پشتو نیز امتحان گرفته شده و نتیجه آن به مقامات عالیّه تقدیم گردیده است .

۷ - ماموریت گمرک :

با وجودیکه پاکستان در امور تجارتی ، مشکلات پیش میکند باز هم گمرک فراهم سه لک هشتاد و نوهزار و هفتاد و هشت افغانی ۳۸۹۰۷۸ - افغانی عایدان کرده است .

فعالیت عمرانی فرقه عسکری فراهم :

در شرق قلعه تاریخی فریدون به تعمیر فسله عسکری ۱۶۰ جریبه که قبل برین طبق پروگرام معین کار آن جریان داشت به ترتیب ذیل موفق گردیده است .

۱ - باغ تفریح مر یضان شفاخانه عسکری ممة حمام عصری بتعمیر چند عمارت و چند جاده های عصری در قلعه فرقه مشری .

۲ - به تعمیر يك حمام عصری و تاریخی دیگر اقدام شده و عتقرب کار آن به اتمام خواهد رسید

۳ - يك حوض عصری در جاده بارک های عسکری ساخته شده .

۴ - برای تنظیمات مسا کر به تقسیم بارک ها سه حمام عصری تعمیر گردیده .

۵ - احداث چهار باغ وسیع عصری که تقریباً ۱۲۰۰۰ هزار نهال میوه دار در آن کورس گردیده .

۶ - میدان سپورت عسکری با پارک های نشیمن تماشاچیان به بهترین صورت تکمیل یافته است .

اجراآت مهمه حکومت اعلیٰ بدخشان در سال ۱۳۲۹

الف : مدیریت زراعت :

۱ - نرغیم نهر فراخ بهارک که در حدود ۵۰ متر طول و ارتفاع ۲۰ متر شکن نموده و آب در دشت جریان نداشت اتمام شده و دود فیر سرنگ پرانی در حصص کچ گردش های نهر بعمل آمده در مرور سال يك آسیاب آب در باغ ذخیره دشت فراخ جریان نمود و برای آبادی اساسی نهر که از مدت پنج سال با این طرف خراب است و تکمیل نگردیده در ابتدای سال آینده ترتیبات گرفته شده و مواد ضروری آن تهیه شده است .

۲ - در حکومتی کشم يك اندازه زمین که تعداد ۲۲ جریب است جدید خریداری و ۱۲ جریب آنرا صورت باغ عصری تیار و با اندازه (۸۰۰) نهال های زینتی از فارم قندوز و یک هزار نهال منمر متنوعه از مربوطات بدخشان در آن غرس وده جریب آن بصورت فوریه تخصیص داده شده که به اندازه ۱۲۰،۰۰۰ قلمه اشجار غیر منمر و (۵۰۰) قلمه کلاب (۷۰۰) قلمه یاسمن (۱۰۰۰) قلمه انار (۱۰۰۰) قلمه نوت گل و هم يك مقدار نهالانه از فیل کنلیا ، نم جاپانی ، بسکجان ، موریان ، بیدروسی اکالی خاردار در آن غرس شده .

۳ - ساختمان تعمیر کدام زراعتی در جوار تعمیر مدیریت مدنظر است که مواد اولیه آن تهیه شده و در وقتیکه هوا مساعد گردد به همکاری مدیریت فوائد عامه جریان می یابد .

ب : اجراآت مدیریت صحیه :

از تاریخ ۷ عترب شق بمعاینه خانه اطفال با اساس توسعه شعبات حمایه اطفال وطن باز گردیده و کفیل سرطبیب شفاخانه ملکی فیض آباد طبق پروگرام هر روزه با ستشنای ابام تعطیل بمعاینه اطفال می پردازد .

ج : اجراآت مدیریت مخابرات :

تمدید لین تلفون در حاشیه سرحد از مرکز حکومت اشکاشم الی حکومت واخان و از آنجا الی کبیساری بنجه واخان در حدود یکصد و بیست میل مجموعاً ، از اجراآت مهم دوره سال مدیریت مخابرات است .

د : اجراآت مدیریت مطبوعات :

مدیریت مطبوعات چند اثر مستقل و جداگانه بنام بیچاره گان به سه طبع مختلف بخش اول مجموعه اشعار واجد ، مثنوی اعجاز خویشتن داری و دیوان میرمن مغنی شاعره بدخشی ، بخش دوم مجموعه اشعار واجد طبع و نشر نموده است .

اجراآت دوائر حکومت اعلاى غزنى

مدیریت معارف غزنی در جریان سال ۱۳۲۹

مدیریت معارف غزنی از بدو تعدیل حکومت کلان غزنی بحکومت اعلى ، از مدیریت عمومى معارف ولایت کابل منفک و راسا به وزارت جلیله معارف ارتباط پیدا کرد ، از آن تاریخ بعد معارف غزنی تحت اثر حکومت اعلى مستقیماً با وزارت معارف در تماس بوده است .

از آنجا که حکومت بهی خواہ شب و روز در فکر توسعه همه امور افتاده و برای بهبود کارها ، تشکیلاتی را روی کار می آورد و غزنی را که یک شهر با عظمت و تاریخی است به حکومت اعلى تعدیل نمود ، از یک طرف ارتباط معارف غزنی بمرکز وزارت و از جانب دیگر تشکیل حکومت اعلى به کارها مسارعت و سهولت بخشیده ، معارف غزنی توانسته حتی المقدور در داخل صلاحیت خود قدم های فراخ تری بردارد . قبل از آنکه راجع به اجراآت سال ۲۹ معارف غزنی از ابتداء ، خدمت فارغین کرام عرضی بمیان آید ، بیجا نخواهد بود اگر نخست از تشکیل شق عرفانی اینجا ذکر نمود ، معارف غزنی دارای دوازده مکتب ابتدائی در اطراف یک مکتب متوسطه در مرکز شهر غزنی که جملتاً سیزده مکتب می شود می باشد ، این مکاتب سیزده گانه تحت اثر یک مدیریت که دارای تشکیلات ذیل می باشد ایفای وظیفه می کنند ،

مامور رتبه (۵) یک نفر در راس این مدیریت

شعبه کنترول

شعبه اجرائیه

مفتش مسلکی رتبه ۶-۱ نفر	سرکاتب مامور رتبه (۹)	یک نفر
سرکاتب ، مامور رتبه ۸-۱ د	کاتب مامور رتبه (۱۱)	دو نفر
مامور رتبه یازده و ده ۳ د		
تحویلدار عمومی ۱ د		
زیر دست تحویلدار ۱ د		
پیاده ۲ د		

نسبت بمکاتب سیزده گانه مذکور قرار جزو ذیل توضیحات داده می شود ، مکتب متوسطه سنائی غزنی ، این مکتب در سنه ۱۳۱۱ تاسیس شد ، از بدو تاسیس الی

سال ۲۱ يك مكتب ابتدائى وازسال ۲۱ بيمد متوسطه شده است ، بعد ازطلى دوره معينه همه ساله فارغ التحصيل داده كه ذكر تعداد فارغ التحصيل هر ساله و اينكه چند دوره تا حال فارغ شده به طوالت مى انجامد، صرف به تذكر تعداد طلبه شامله سال ۲۹ اين مكتب و اينكه چقدر فارغ التحصيل دوره ابتدائى و چقدر فارغ التحصيل متوسطه داده اکتفاء کرده ذىلا بعرض رسانيده مى شود ،

اين مكتب داراى (۲۱) صنف و (۷۰۸) طلبه مى باشد ، بشرح آتى :

دوره متوسطه :

صنف نهم يك شعبه	(۱۶)	نفر
» هشتم » »	(۲۴)	»
» هفتم دو »	(۵۲)	»

دوره ابتدائيه :

صنف ششم ۲ شعبه	(۵۴)	نفر
» پنجم ۲ »	(۷۸)	»
» چهارم ۳ »	(۱۴۲)	»
» سوم ۳ »	(۱۰۵)	»
» دوم ۳ »	(۱۱۶)	»
» اول ۴ »	(۱۷۰)	»

ازين جمله نفر (۱۶) نفر طلبه صنف نهم فارغ التحصيل وبراى شمول مكاتب مسلكى كابل آماده اند كه عند المطالبه بمرجعش اعزام مى شوند، از صنوف ابتدائى (۲۳) نفر دوره متوسطه داخل شده است .

نكته كه در اینجا قابل تذكر است ، هما نا جريان لسان انگليسى است درين مكتب اخيراً در اثر پيشنهادهاد مديريت معارف موجوده و صوابديد مقام ذى صلاح ، لسان انگليسى آغاز ومعلم لايق لسان انگليسى به تدریس اين لسان وظيفه دار گردیده است ، بر علاوه درحاليكه درين مكتب بجز از يك نفر ، ديگر معلم اساسى وجود نداشت به تعداد دوازده نفر معلمين مسلكى شامل وظيفه گردیده اند .

چون ابن میکتب در جوار زیارت جناب حکیم صاحب سنائی رحمت الله علیه واقع است ،
 اخیراً درائر پیشنهاد مدیریت معارف و منظوری مقامات عالی به (میکتب متوسطه سنائی)
 موسوم گردیده است .

کنفرا نسهای عرفانی و تمثیل درامه های علمی از طرف معارف همیشه درین میکتب در ظرف سال
 در جریان بوده ، کنفرا نسها همیشه تحت اثر یک نفر رئیس افتخاری که از جمله یکی از
 معلمین انتخاب شده بود دایر و از طرف بعضی معلمین و طلبه مضامین علمی و اجتماعی و اخلاقی
 شنوایانده شده ، هکذا اجتماع اولیای طلبه تحت ریاست شخص حاکم اعلی چندین مرتبه صورت
 گرفته ، مذاکرات طولانی در اطراف بهبودی معارف و تربیه و حضری اولاد شان و اطاف
 حکومت بعمل آمده است .

میکتب ابتدائیه قره باغ غزنی دارای (شش) صنف است که تعداد شامله آن بالغ
 بر (۲۲۳) نفر می گردد ، در ماه قوس سال ۱۳۲۹ (۳۱) نفر فارغ التحصیل داده .

میکتب ابتدائیه قره ، دارای (۷) صنف است که تعداد شامله آن بالغ بر (۳۰۰)
 نفر می گردد در سال ۱۳۲۹ (۲۳) نفر فارغ التحصیل داده .

میکتب ابتدائیه جافوری دارای (شش) صنف است که تعداد طلبه شامله آن بالغ
 بر (۲۳۵) نفر می گردد و در سال ۲۹ (۲۱) نفر فارغ التحصیل داده .

میکتب ابتدائیه موشکی ، دارای (شش) صنف ، (۱۶۰) طلبه ، در سال ۲۹ (۲۳)
 نفر فارغ التحصیل داده .

میکتب کشف اندر ، دارای (۷) صنف ، (۲۱۳) طلبه ، در سال ۲۹ (۱۸) نفر فارغ التحصیل داده .

میکتب صاحبغان اندر ،	» (۷) ،	» (۲۳۶) ،	» ،	» ،	» (۱۳)
میکتب حصه اول اندر ،	» (۸) ،	» (۳۰۴) ،	» ،	» ،	» (۴۵)
میکتب رامک	» ،	» (۷) ،	» (۲۴۳) ،	» ،	» (۳۳)
میکتب ارزو	» ،	» (۶) ،	» (۱۹۹) ،	» ،	» (۰)
میکتب نوفی	» ،	» (۶) ،	» (۲۲۳) ،	» ،	» (۱۹)
میکتب قیاق	» ،	» (۶) ،	» (۲۲۳) ،	» ،	» (۲۰)
میکتب خواجه عمری	» ،	» (۷) ،	» (۲۱۷) ،	» ،	» (۴۰)

از فارغ التحصيلان اين مكاتب يك تعداد نفر بمكاتب مسلكى ملكى و حربى بنوونعى شامل شده اند .

اين مكاتب ذريعه يك يك نفر سر معلم كه داراى يك يك نفر معاون هم ميشند و بـه اندازه ضرورت خود معلم هم دارند ، اداره مى شود .

تفتيش ها و بازديد امور مكاتب :

اين مكاتب سيزده گانه مطابق به مقررات تعليماتنامه هاى وزارت معارف از طرف مدير و مفتش مسلكى معارف وقتاً فوقتاً معاينه و تفتيش شده به مجارى امور ادارى و تدريسى آن وارسى و اوراق تفتيش در مجلس مقرر حكومت اعلى ملاحظه گرديده و تقاضى كه داخل صلاحيت مديريت معارف و حكومت اعلى بوده در خود غزنى اصلاح و آن نوافصى كه بمقامات بالا متعلق مى گرديد بمراجع مربوطه اخبار شده ؛ چنانچه درائر همين معاينه ها و بازرسى ها بسا نوافص مرفوع هم گرديده است .

مسائل عمرانى :

مكاتب متوسطه غزنى داراى يك عمارت عالى است ، در سال جارى در يك گوشه زمين متعلقه آن ، يك عمارت يخته كارى تحويلخانه و كاراج اعمار يافته كه يكمحصه آن مورد استفاده قرار گرفته و حصه ديگر آن هم بزود ترين فرصت طـرف استفاده قرار مى گيرد .

مكاتب مقرر كه داراى تعمير اساسى يخته كارى و مكاتب قره باغ كه حايز عمارت اساسى خامسكارى است ، بعضى ترميمات جزئى از قبيل مرمت كارى هاى سطحى و بلاستر و نصب آئينه و فرش روى اطافها وغيره ضرورت داشت در اثر پيشنهاد و منظوري مقامات صلاحيت دار تخصيص واصل و ذريعه مراجع مربوطه در تكميل آن اقدام شده مكاتب خواجه عمري كه از بدو تاسيس تا حال بكلى جاى نداشت و درزير درختها دابر بود ، امسال براى آن يك جاى اساسى بزرگ بگرايه تهيه شده مكاتب چاغورى كه داراى عمارت خام كارى است ، براى تكميل آن ترتيبات مقدماتى گرفته شده كه براى سال جديد تكميل مى شود .

باقى مكاتب كه جاى كرائى دارند ، تماماً بالاي ماليكين شان ترميم و براى رهايش خوبتر ساخته شده است .

تهیه سامان ولوازم تحصیل :

سامان ولوازم تحصیل ، ازوزارت جلیله معارف غزنی وارد و بوقت معینه طبق مقررات به طلبه توزیع شده ، بر علاوه کتب چاپی فارسی و پشتو طبع دا خل ، کتب انگلیسی ضرورت مکتب متوسطه با وجودیکه ندرت دارد از تحویلخانه های مکتب مرکزی غزنی آورده شده است .

مفروشات :

مکتب معارف غزنی غیر از مکتب متوسطه که دارای میز و چوکی طلبه بود ، باقی طلبه تمام مکتب درروی کلبه می نشستند اخیراً برای مکتب نوی . فره باغ ، مقر ، کصف آرزو . یک حصه مکتب حصه اول اندروحنی مکتب جاغوری که دور ترین مکتب این جا است ، چوکی و میز طلبه تهیه گردید بر علاوه میز و چوکی طلبه برای اداره مکتب متوسطه فرش کافی و برای اداره های سایر مکتب چوکی و میز اداری و الماری ها و غیره تدارک شده ، سرلوحه مکتب و صنوف که از جمله ضروریات است و قبلاً وجود نداشت ، تهیه و معرض استفاده قرار گرفته ولوازم ضروری دیگر به اندازه کافی تهیه شده است . طلبه جدید مطابق به مقررات عرفانی ذریعه هیئت های معینه شامل گردیده اند ، در اثر توجهات بهی خواهانه حکومت مهربان ، امسال در اکثر مکتب یک تعداد طلبه از طرف اولیای شان د او طلبانه بمکتب داخل شده اند که یکی از موفقیت معارف غزنی راه پیدا میسازد .

بر علاوه مکتب موجوده ، برای اینکه بعضی طلبه غبی و کلان سال بی استفاده و محروم نمانند ، حکومت اعلی تجویز نمود که یک مکتب صنایع که حاضر شق نجاری و کلبکاری داشته باشد در غزنی تاسیس گردد تا اشخاصی که استعداد پیشبرد تعلیمات نظری را نداشته باشند ، درین دوشعبه شامل شده ، از یکطرف خودشان صاحب مسلک گردند و از جانب دیگر غزنی را از فقر نجار و کلبکار وارهانند . این موضوع بمقام وزارت جلیله معارف پیشنهاد و طرف منظوری وزارت محترم قرار گرفته ، عنقریب افتتاح می یابد و البته این مکتب در اثر توجه اراکین وزارت معارف توسعه یافته بعضی حرفه های دیگر که خاصه اهالی غزنی است رایج گردد .

نا گفته نماند که امسال تقدیر نامه درجه سوم از مقام وزارت معارف بمدر معارف اعطاء گردیده است .

تصاویر سال ۱۳۲۹ شورای ملی

۱ : مذاکرہ و تصویب انعقاد معاہدہ مؤدت بین حکومت شاہی افغانستان و حکومت

• هندوستان

۲: مذاکره و تصویب را جسم به شمولیت و سهمیدن افغانستان در بانک های بین المللی

و خزینه پس انداز آن .

۳. مذاکره و تصویب قرارداد منعقدہ بین دولت افغانستان و مؤسسہ بین المللی حمایت اطفال .

۴ : مذاکره و تصویب قرارداد عتیقه شناسی افغانیستان و موزۀ تاریخ طبیعی امریکاء .

۵ : » » » « افغانستان بامؤسسہ بین المللی صحی

٦ : » » » اصولنامه مطبوعات افغانستان .

۷ : » » راجع به ترفعات مأمورین چونکہ حکم اصل ۸ اصولہ مہ مأمورین

و متاع مدین ملکیت ترفیحات مأمورین را منوط بمیعاد معینہ نموده است ہر گاہ میعاد

تَرْفِيعُكَ مَأْمُورٌ أَكْمَالُ مِشْهُودٍ بِهَرُوفَتِ وَوَقْعِیَّتِكَ، بِرَأْسِ تَرْفِیعِ دَادِهْ شُودِ وَخِلَافِ

احکام اصولی ، ترفیعات منحصر بچشم استقلال نباشد .

۸. مذاکره و تصویب استعراض ۲۱ ملیون دولار که حکومت افغانستان از بانك

۱. کسبورت امیورت واشنگتن بغرض پلان و پروژہ آبپاری حوزہ علمند وارغنداب و تعمير

بند‌های کجکی و ارغنداب نموده است .

۹ : مذاکرہ و تصویب راجع بہ امور سوابق مورسین ، نتیجہ تحقیقات و علم آوری

مجلس و کتای شورای ملی که بموجب اصل ۳۳ اصولنامه اساسی مملکت در ایام تمطیل

سنوبه سال اول دوره هفتم (بعد از برج میزان ۱۳۲۸) شورای ملی بمرکز اجتماع

نموده بودند - و هکذا در خصوص اینکه : تقسیم اراضی وادی هلمند که در انباره میشود

حکومت لایحه آنها ترتیب و از شورای ملی گذشته اند. بعداً فرار آن تعجب ندارد، و غیره

فقرات مربوط بزمین هائیکه تحت کلاه بند کجکی و ارغنداب و لواحق آن می آید

و پرداخت تسکوت پولی و افساط فرضه مکافیت وزارت های مربوط در آن مورد، و صرف

نمودن پول فرضه مذکور در بیلان های آبیاری زمینهای حوزه هلمند و ارغنداب و فراهم

آوری زارعی ولوازم زراعت وغیره مسائل مربوطہ ومقتضیہ آن کہ درفید چهار مواد

و دوفقره (الف) و (ب) تصویب و برای اجراء بحکومت اطلاع شده است .

۱۰. مذاکره و تصویب قرارداد جدید مورسین که از طرف ع، ج سردار محمد نعیم خان

وزیر فواید عامه نماینده دولت افغانستان و (سی ، پی ، ان) رئیس مورسن کنودسن
نماینده کمیته مذکور امضاء گردیده است .

۱۱ : مذاکره و تصویب بودجه های سال ۱۳۲۹ وزارت ودوائریکه بصورت منفرد

واظرف کمیسیون مختلط و فوق العاده مالیه و مجلس عمومی بعمل آمده .

الف : بودجه ریاست شورای ملی .

ب : بودجه وزارت عدلیه .

ج : ریاست عالی اعیان .

د : وزارت حربیه .

ه : صدارت عظمی و وزارت دربار (هر دو درج يك تصویب است) .

و : ریاست قبائل .

۱۲ : مذاکره و تصویب بودجه سال ۱۳۲۹ باقی وزارت بصورت عمومی .

۱۳ : « در مورد دو فقره استیضاحیه ذیل : -

۱ : در اثر مکتوب نمبر ۱۹۲۲ اول میزان ۱۳۲۸ مدیریت .أمورین وزارت فواید عامه

از اینسکه غلام دستگیر خان سر کتاب مربوطه شان تحت محاکمه به محاکمات صدارت

گرفته شده ؛ ایامی را که در تحت محاکمه بوده و هکذا روز هائی را که در خلال تحت

محاکمه بودن در شعبه بوظیفه خود حاضر شده و به کتاب امضاء نموده آیا مستحق معاش

بوده یا نه ؟ و نتیجه تصویب شورا درین مورد این بوده که : در صورتیکه دوام بوظیفه اش

در وقت محاکمه کدام نقصی را دربر نداشته و دستش از کار رسماً کشیده نشده و به

کتاب حاضری در روز حاضر شدنش بوظیفه امضاء کرده باشد - و هکذا روزهای دیگری

که او به محکمه حاضر بوده و محکمه از حاضری اش تصدیق بدارد مستحق معاش میباشد

و در عکس حال یعنی که نه در شعبه حاضر شده باشد و نه محکمه از حاضر بودنش بمحکمه

تصدیق بدارد - غیر حاضر محسوب میشود .

۲ : از اثر مکتوب نمبر ۱۰۴۰ ر ۱۴ جوزا ۲۹ مدیریت مغایرات در موضوع

غلام سخی خان کتاب که نسبت خلاف ورزی در مجلس مشوره ولایت برای محاکمه

فرستاده شده و در نتیجه محاکمه به آنجا برائت حاصل و بمحکمه مرافعه که مجول شده

محکمه مرافعه نیز فیصله مجلس مشوره را تأیید نموده و وزارت مغایرات که تمیز طلب

شده محکمه تمیز در عدم دوران قضیه مذکور نظریه داده لهذا شورا نیز (بواسطه اینسکه

محاکم ثلاثه برای کتاب مذکور تعین جزاء ننکرده و برائت او ثابت شده) تصویب

نموده که حکم ماده ۱۷ اصولنامه .أمورین و متقاعدین ملکجه درباره او تطبیق شود .

نوت : فقراتی که مورد تدقیق و سنجش ابتدائی کمیسیون های شورای ملی واقع و کمیسیون ها در اطراف آنها ابراز نظریه نموده و بفرض تقدیم بمجلس عمومی ، بدارالانشاء سپرده شده است ولی بواسطه عدم فرصت برای مجلس عمومی و حلول ایام تعطیل سنویه سال دوم دوره هفتم شورای ملی متصادف به برج عقب ۱۳۲۹ ، مجلس عمومی مرخص و کار های مذکور برای سال ۱۳۳۰ معطل مانده تعداد فقرات مذکور حسب ذیل است :

الف : نتیجه حاضر آوردگی تفیش مؤسسه دیوی تعاونی مرکزی مربوط وزارت اقتصاد ملی از طرف هیئت تفیش معینه و اعزامی شورای ملی در دیو (هیئت تفیش شورای ملی بشاریخ حوت ۱۳۲۸ به تفیش مؤسسه دیو آغاز و بشاریخ ۱۰ سنبله ۱۳۲۹ آنرا انجام داده است) .

ب : فقرات مربوط کمسیون تدقیق قوانین شورای ملی (۲۸) فقره

ج :	»	»	» معارف »	»	(٤)
د :	»	»	» سمع شکایات »	»	(٣)
ه :	»	»	» داخلہ »	»	(٢)
و :	»	»	» حر بیہ »	»	(٢)
ز :	»	»	» صمدیہ »	»	(٢)
ح :	»	»	» افنصاد »	»	(١)

فصلنامه های سال ۱۳۲۹ مجلس عالی اعیان

۱. تأیید موافقت نامه فیما بین دولت پادشاهی افغانستان و بانک صادراتی و وارداتی
واشینگتن .

۲. نائید فرار داد جدید بین دولت افغانستان و کمپانی موریسن راجع ساختن بند کجکی و بند ارغنداب و باقیمانده کار نهر بغراه.

۳. تائید اساس نامه ریاست انحصارات دولتی .

« قرار داد بین افغانستان و مؤسسه بین المللی اطفال .

• • «مقاله نامه بین افغانستان و سازمان صحتی جهان»

٦٠ : « موافقه نامه تحقیقات عتیقه شناسی بین وزارت معارف و موزة تاریخ طبیعی امریکا .

۷. « لایحه اخذ حقوق مالیاتی برسیستم مالی به مترقی .

ریاست بررسی امور کمپنی موریسن

در ماه حمل ۱۳۲۹ نماینده دولت درواشنکتن کمپنی امرانی موریسن کنودسن را برای پاره امور امرانی برحسب قرارداد مورخه ۱۹ اپریل ۱۹۵۰ اجیر نمود که قرارداد مذکور متعاقباً از ملاحظه شورا و کابینه وزراء گذشته بشرف صبح حضور ملو کانه نیز رسیده است .

حکومت اعلی حضرت از زمره پلانهای انکشافی زراعتی و اقتصادی خویش ساختن سه جزه ذیل را به کمپنی موریسن کنودسن افغانستان موافقه داده است .

۱- ساختن بند کچکی روی رود هلمند در موسی قلعه .

۲- ساختن بند ارغنداب روی رود ارغنداب در دهله .

۳- تکمیل پروژه نهر بغرا .

انکشاف هر پلان اقتصادی محتاج به طی مراتبی می باشد که ما آنرا بصورت ذیل

تقسیم می کنیم :

۱- دوره اول الف : ترتیب پروژه و مطالعه امکانات اقتصادی .

ب : تهیه پول برای تجسم پروژه .

۲- دوره دوم : ساختن عمرانان با اصول عصری .

۳- دوره سوم : استفاده از پروژه مکمله .

در حال حاضر پروژه انکشاف وادی هلمند در حصه تعبیر بندها به دوره دوم قرارداد

اهنی عملی ساختمان جاری است .

چون دولت کمپنی موریسن کنودسن را برای ساختن بند های مذکور اجیر کرده لذا مراقبت کمپنی در حصه ساختمان مطابق فن و حساب مصرف آن بهیده دولت است .

دولت این اعتماد مراقبت را بهیده اداره بنام ریاست وادسی امور کمپنی سپرده است

گویا ریاست مذکور نماینده دولت است :

(۱) در ملاحظه ساختمان که مطابق به شرایط و مشخصات موجوده دنیا بوده و کمپنی

جنسی را که حتی الوسع مقبول اهل فن باشد ، بدولت برساند .

(۲) حسابات - مصارف معقول و مطابق با اصول حسابداری جهان باشد .

دو جزه وظیفه عمده بالای ریاست را می توان به فقره مختصری تعبیر کرد و آن اینست

که دولت می خواهد « جنس اعلی را به مصرف مناسب و معقول خریداری کند » و برای

اطمینان خاطر خویش نظارت دائمی و جنس و مصرف را بدوش ریاست سپرده است .

در ساختمان بندها از نقطه نظر ریاست بررسی قوای ذیل مصرف می شود.
چون نظارت کارعین کار بوده لذا نمی توان اجزاء برجسته نظارت را از تشکیل
کار انفصال داد بالاخص در امور تخنیک و فنی پس احصائیه گذار شهای این اداره
که در ماه (جوزا) تشکیل یافته باید بحدیث نمونه تلقی شود .

مهم ترین حصه تخنیک بندسازی شاید ملاحظه مشخصات و تطبیق آن در کار باشد
در بند های خاکی کنترول ، ترکیب مواد خاکی که در ساختن بند استعمال می شود
اهمیت زیاد دارد .

برای انجام این مقصود (لایرا توار) بالای کار در مرکز فعالیت تشکیل شده است نمونه
های خاک سنگ و غیره قبل از استعمال آنها در بند تحت مذاقه قرار می گیرند برای هر جزء
بند ترکیبی از خاک و ریگ و جغله با اساس استحکام و نفوذ آب باین فشاریکه دارد و غیره
سنجیده شده و مقدار مواد نسخه (لایرا توار) تهیه میشود . لایرا توار بالای بند هر روزه
صبح و عصر نمونه کار شده مساله بند را طرف امتحان قرار میدهد . و تغییرات استحکام
کثافت اضافی و غیره را یادداشت میکند . انحراف از لایحه مرتبه لایرا توار و مشخصات
سبب نا رضائی اداره مراقبت بوده و آن جز کار مسترد کرده میشود . در اینجای
تکرار میشود که خرید جنس اعلی به قیمت مناسب منظور اداره است . در قسمت های
دیگر کار مانند کانکریت و آهن عین همین ترتیب تدقیق و امتحان جاری بوده ولی
در آن حصه ها دزاین ها و طرح های مختلف از نقطه نظر اقتصادی سنجیده میشود
بهیچ صورت اجازه داده نمیشود که دزاین ناقص و کم خرج فقط از نقطه نظر صرفه پولی
سیفتی و مصونیت بند و کار را متاثر بسازد . هرگاه خواص و مزایات مواد
طبیعی ایجاب کنند که از حصه مصارف صرف نظر شود البته از مزایات مواد طبیعی استفاده
میشود مگر این استفاده جونی از طبیعت بذات خود جزء فن انجینیری است . چنانچه ریاست
بررسی امور کمپنی موریسن در حصه استرکاری تونلهای بند کجکی بعین همین قصبه
مواجه شده تونلهای درسنگ محکم و درست که خواص طبیعی آن خوب است حفر شده است
بعد از آنکه سوراخ های کمائی بیشتری برای اطمینان گرفتن از ضخامت سنگ برمه شد
ریاست بامشاورین تخنیک مشوره نموده و در نتیجه از استرکاری تونلهای مذکور صرف
نظر کرد در حالیکه استرکاری تونلهای هفت لک دلار مصرف داشت .

از انحصار بالا ملاحظه میشود که ریاست بررسی هر روز و هر آن به کار خود در حصه ساختمان
بندها مصروف است . در ساختمان بندها از نقطه نظر ریاست بررسی قوای ذیل مصرف میشود :

۱ - خدمات مرد کار

۲ - خدمات ماشین آلات

۳ - خدمات ... و ... در حوض خدمات مرد کار میتوان دوچرخه و را مختصر
تند کرد داد ، اول مصرف اجوره دوم تربیه تخم کز آنها .

در حوضه ننی (تربیه مرد کار) ریاست ملاحظه کرد که در ختم کاریک اندازه معینی ماشین آلات ثقیله و خفیفه واسکائی، و خود کرده، دردست دوات میماند ، لذا در عین حالیکه ساختمان ها چاری است بلانی بدست گرفت که مرد کار فهمیده را تربیه کرده و طرز استعمال و نگهداشت و ترمیم را با آنها بیاموزد ، گویا هم ثواب و هم خرما حاصل شود برای اینکه در آخر کار فهمیده شود که به چه کار تربیه شده احصائیه مسکله تربیه کرده و می کنند .
کنترول اجوره البته قضیه مجزائی بوده و ریاست پلان تدریجی را سنجیده و بسکبار انداخت پلان اجوره روی اهلیت کار کر - اهمیت کار و نقلت آن فرار داد . گویا از بی انتظامی جلوگیری و تنظیم و نسق بکار آورده و در عین زمان راه ترفیع و امید بهتری را باز گذارده است مستخدمین خارجی چه امریکائی و چه ایتالیائی نیز با ساس لایحه مرتبه زیاست استخدام میشود . باید ملتفت بود که در استخدام صرف اهلیت و اقتصاد مدنظر بوده و پس هرگاه از داخل مملکت تعداد ضروریه کارگر با اهلیت و کفایت معینه تهیه شود البته در استخدام او حق اولیت دارد .

خدمات ماشین ها - نگه داری ماشین آلات و جریان آنها به نزد ریاست اهمیت مخصوص دارد . مراقبت مصرف جریان و ترمیم و نگهداری آنها توجه مخصوص ریاست را جلب میکند . حساب استهلاك و استفاده از مواد مستهلک که فعالیت بکار دارد که در آن مفتشین و مجاسین دخل زرگه دارند .

خدمات مواد و مساله ، تحت عنوان هذا حصول تمام مواد و مساله خارجی و داخلی چه ماشین آلات و چه مواد مصرف شده داخل است . از همان زمانیکه جنسی خریده و بولی بان حساب دبت میشود تا آنکه مال به تحویلخانه عمومی رسیده و به کمیته بایع کریدن داده میشود یکسلسله گزارشات را طی میکند که شرح آن بطوالت می انجامد . همچنان یقین حاصل کردن از اینکه مال مطلوبه با اندازه خریداری شده و کیف معینه به تحویلخانه میرسد و از اینجا با سلوب صحیح توزیع میشود مراقبت شدید بکار دارد چه اولا چیزیکه ضرورت نباشد و یا بیشتر از ضرورت باشد نباید خریده شود قیمت ها مقایسه و حسابات سنجیده شده و بالاخره باید دیده شود که توزیع مصرف مطابق باصول حساب است .

ریاست بررسی در همه امور نظارت دارد ولی مستقیماً در امور دخالت نمی‌گیرد زیرا قرارداد یکسکه آن راما قرار داد (تشویقی و تسکلیفی) نام گذاشته ایم چنین ثبت شده است که در حال بلندرفتن مصرف از برآورد های هدفی کمپنی موریسن کنودسن افغانستان متحمل ضرر ده فیصد میشود ، بر آورد هدفی در اوایل ۱۳۲۹ مرتب و سه کمپنی مستقل دیگر روی همان نقشه ها و معلومات بر آوردی داده اند و اتفاقاً بر آورد کمپنی موریسن کنودسن اقل برآوردها بوده است دخالت در امور کمپنی معنی این را ندارد که کمپنی هرچه بخواهد میکند بلکه کمپنی تنها آنچه راما بخواهیم کرده می تواند صرف در طرز اجرای همان مقصود دست آزاد دارد - و در آن هم در صورتیکه نقص مالی متصور باشد کمپنی آزاد مانده نمی تواند .

در پنجمه است که اهل فن انجینیری و مفتشین حسابی داخلی و خارجی به تمام دفاتر حسابات و اجرا آن مرور میکنند . آنچه را معقول می بنمایند منظور آنچه را مشکوک می شمارند بنام حساب معطله یاد داشت و آنچه را نامعقول یا خارج صلاحیت کمپنی می گمارند اعتراض میکنند چنانچه در امور گذشته حصه از این اعتراضات قسمتی هم برای بحث و تصفیه است و شاید در اینجا تفصیل اقلام به جزء احصائیه به معلومات خواننده گان نه افزاید .

کمپنی مکلف است در خصوص مواد و مساله وارده نیز مراقبت کند و آنچه را که به تجویفخانه هرگز نرسد تحصیل نماید - اگر سمیت کمتر برسد و یا بطرول و دیول و روغنیات و غیره با اندازه خریداری شده نرسد کمپنی متحمل ضایع میشود الا در صورتیکه دلائلی معقول عرضه و بدون شک و ریب شن دهد که کمپنی احتیاجی را معمول داشته است مثلاً بیمه شده سرغچ شده بهره و کسک شده است در آن صورت ریاست بد رانج ممکنه در تحصیل اجناس کم بود می کوشد . مفتشین ریاست بر علاوه ملاحظه حسابات از واریسی همه امور بی بهره نیستند این احتیاط درباره اموال در خارج و داخل مملکت صورت میگیرد اداره حسابی ریاست بررسی مراقبت دارد که پول های تادیه شده دولت و مدهائی که از رهگذر استفاده آن پول عاید شود حساب داشته و مصارف آنهم معقول و طرف فتناعت مفتشین حساب باشد .

رئوس کارو جان مطلب ریاست بررسی نظارت از کار از نقطه نظر فن بوده و پاسبان آن است که مصرف تامین کار مطابق حساب منطقی باشد .
تفصیلات جزء و چه کرد و نسکرد را میتوان از روز نامه ها ملاحظه کنند .

اجراآت ریاست بناروالی

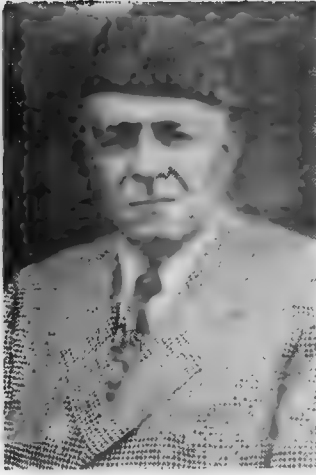
ممکن برای هم وطنان عزیز ما پوشیده نباشد که بلدیہ جوان و ملی از زمان تاسیس (دورۂ حاضر) تا امروز کہ شروع بکار و فعالیت نمود، رونق خاصی را در وضع پایتخت جلوہ دادہ و با وجود موانع و مشکلات عدیدہ از قبیل عدم دارائی و آلات تخریباتی و آبرسانی و سنگ شکنی و خاک کشی و غیرہ انتظامات اداری کہ عوامل مذکور ممکن در دیگر دوائر و موسسات نیز موجود باشد باز ہم توانستہ تغییرات کلی بہ اوضاع بیسرو سامان (بن مجوطہ دادہ و فعالیت آن تا حال با سرعت در جریان است - پلانہائی کہ ریاست بلدیہ نسبت بہ امور صفائی و عمرانی پایتخت مدنظر و مطرح داشتہ با تعاون و تشویق معنوی و مادی ہم وطنان بدرقہ شدہ و امید است بعد از این ہم صورت بہتری مورد گذاشتہ شود اگر از حقیقت نگذشتہ بدیدۂ انصاف بشکریم بلدیہ جوان و ملی با وجود مشکلات مالی و اقتصادی تطبیق پلانہای عمرانی خویش را عملاً تا حدی کہ از عہدہ و توانش بیرون بود موفقانہ انجام داد و رضایت ہمہشہریان عزیز را حاصل کرد ریاست بلدیہ منظوری جزئی بامنی و صفائی شہر نداشتہ و امیدوار است کہ این مرام مقدس خود در اثر زحمت و پشت کار جوانان حساس و وکلای محترم - و سایر افراد پایتخت ہر چہ زود تر نایل آید و شہر عزیز تاریخی و زیبای کابل را بیشتر معمور و آبادان سازد اینک خلاصہ اجراآت و فعالیت های عمرانی ریاست بناروالی در خلال ۱۳۲۹ حسب ذیل خدمت خوانندگان سالنامہ تقدیم می شود .

الف - شق تخریب :

- ۱ - تخریب دکانین و خانہا و سرای ها و مندوی آرد و برنج کہ تحت نقشہ و پلان و پروژہ جادہ نادر شاہی آمدہ و جادہ نادر شاہی را بجادہ میوند وصل ساختہ .
- ۲ - تخریب یک حصہ تعمیر و دیوارہای مکتب استقلال بغرض فراخ ساختن سرك مقابل وزارت معارف و جادہ ابن سینا .
- ۳ - تخریب یک حصہ برج سلطان خان و الحاق جادہ تیمور شاہی بہار کیت های جدید التعمیر باغ عمومی .

ب - شق تعمیراتی :

- ۱ - تکمیل تعمیر ایارتمانہای حصہ اول جادہ میوند (در اکثر آن اشخاص نشین دارند) پنجہ ایارتمان .

میرزا آسگر خان معاون
نیاروالی

میرزا غلام محمد خان رئیس فعال
نیاروالی

میرزا آسگر خان مدیر عمومی مهندسی

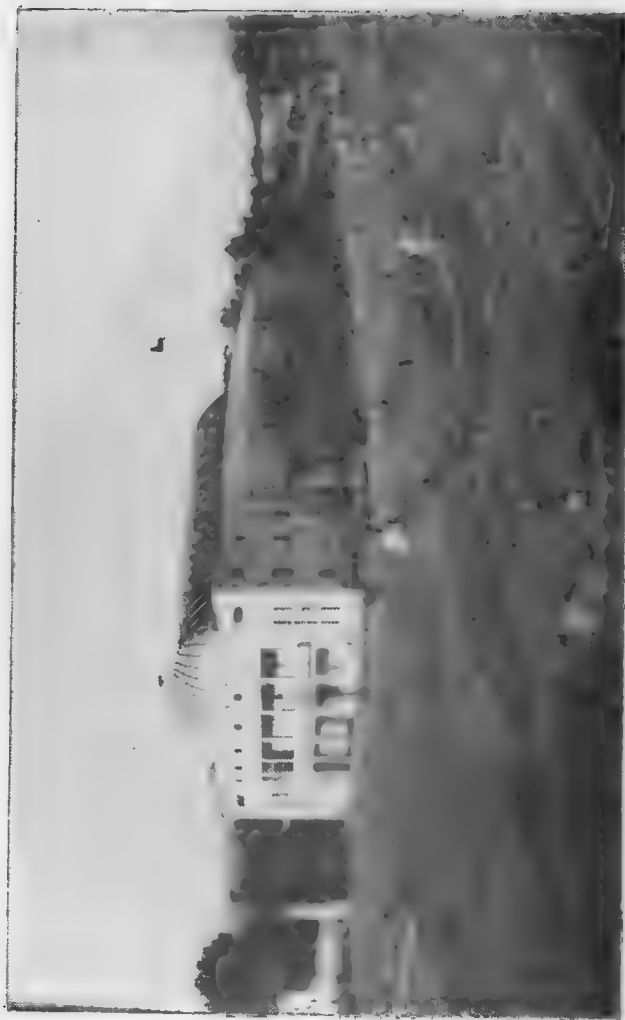

میرزا آسگر خان نھضت منشی
و آمر تجربات بلدیہ

هشت مدیران ریاست خاورانی

از عمرا فات سال ۱۳۲۹ ریاست تبار والی

سینما قصر یامیز در جاده میوند .

پاک فوج ازمائش گاہ (۲) جادہ میوند.

اجراآت ریاست بناروالی

- ۲ - آغاز تعمیرد کسکین و ایار نما نهایی حصه دوم جاده میوند که تا منزل دوم رسیده .
۲۸ - ایار نما .
۳ - تکمیل کار باقی مانده منزل دوم هتل عصری و زیبای میوند .
۴ - تکمیل کار باقی مانده داخلی سمنما و پوشش آن .
۵ - تکمیل کار باقی مانده صحنه بناروالی .
۶ - تکمیل تعمیر یک حصه شفاخانه زایشگاه شهر آرا و احداث هفت مار کیت جدید .
۷ - تعمیر مار کیت چای فروشی دارای ۷۰ - دکان
۸ - تعمیر مار کیت سرای زرداد دارای ۸۳ -
۹ - تعمیر مار کیت - بهسازی دارای ۹۶ -
۱۰ - دکان عطری » » ۱۰۱ -
۱۱ - دکان برنج فروشی » » ۱۱۱ - [۷۳۱ باب
۱۲ - دکان کسین احاطه به کسین مار کیت ها
دارای ۱۱۰ -
۱۳ - تعمیر دکان کسین مار کیت ۲ دارای ۱۶۰ -
تبصره - اکثر از مار کیت های موجوده تکمیل و اشخاص در آن بصورت گرایه نشسته اند .
- ج - پخته کاری سر کپها :
۱ - سرک وسطی شهر نو که بطرف سرک سابقه وزیر آباد کشیده شد مساحت ۲۵۶۰ متر مربع
۲ - سرک بهلولی باغ عمومی مقابل کتاب ملی ۱۹۲ د
۳ - سرک چهار راهی شهر نو که بطرف کلوآه بسته امتداد یافته مساحت ۲۲۴۰ متر مربع
۴ - سرک جبهه خانه ۲۱۶۰ د
۵ - سرک چهار راهی دوم شهر نو که بطرف کلوآه بسته تمدید شده مساحت ۱۲۰۰ متر مربع
۶ - سرک عقب چهار راهی شهر نو که بطرف وزیر آباد کشیده شده مساحت ۱۴۰۰ متر مربع
۷ - سرک چهار راهی شهر نو که بطرف شهر آرا امتداد یافته مساحت ۱۶۸۱ د

- ۸ - سړک عقب باغ عمومی
 به اندازه ۲۴۰۰ متر مربع
- ۹ - سړک باقیمانده که از مسجد گلبته الی
 سړک عمومی چن وصل شده
 به اندازه ۹۰۰۰ متر مربع
- ۱۰ - سړک حصه سرای ذغال فروشی
 » » ۵۷۰۰ » »
- ۱۱ - سړک متصل مکنت دارالعلمین در کارته
 » » ۱۱۶۲۲ » »
- ۱۲ - سړک سمت شرقی حصه دوی کارته
 » » ۵۰۵۶ » »
- ۱۳ - سړک سمت جنوبی حصه (۲) کارته
 » » ۱۱۸۶۰ » »
- ۱۴ - سړک شانزده متره که (۲) سړک عمومی
 کارته را بهم وصل می کنند
- ۱۵ - سړک طرف غربی تاک تیل دهمن نیک
 به اندازه ۳۹۸۴ متر مربع
- » » ۱۲۰۰ » »

۶۴۰۳۳ متر مربع

د - احداث سړکهای جدید بصورت خامه :

- ۱ - احداث سړک جدید از حصه جاده تیمور شاهی
 الی مارکیت های جدید
- ۲ - احداث سړک جدید دولت خانه از جاده میوند
 الی کوه شیر دروازه
- ۳ - احداث سړک جدید جاده نادر شاهی بجاده میوند
 به اندازه ۳۴۰۶ متر مربع
- ۴ - احداث سړک جدید یک حصه از قلع هزارای چن اول
 » » ۳۰۰ » »
- ۵ - احداث جدید مارکیت ها
 » » ۴۸۰ » »

۸۲۶۶ متر مربع

ه - خام کاری ویر کاری :

- ۱ - خامه کاری ویر کاری سړک جاده میوند (قبل از بخته کاری) از حصه مسجد
 گلبته الی دکانهای چن
- ۲ - خامه کاری سړک دولت خانه
 به اندازه ۵۲۰۰ متر مربع
- ۳ - خامه کاری سړک جدید الاحداث ادر شاهی
 » » ۳۰۰۰ » »
- ۴ - خامه کاری سړک های هفت متره عقب
 ایاوتمان های جاده میوند
 به اندازه ۶۰۰۰ » »

۱۷۲۰۰ متر مربع

اعطای نشان

به ذوات ذیل از حضور اشرف ملو کانه در طی سال نشانهای عالیہ اعطا گردیده است

قرار اعتبار نامه ۵۷۹ ر ۱۱۷۲۲۶ نور برای عالیقدر جلالتماب البرتو کلیسی وزیر
مختار دولت جمهوری ایطالیا نشان سردار عالی
قرار اعتبار نامه ۸۷۷ ر ۱۷۹۳۲۳ جوزا برای ع. ع. ص. عبدالله خان حکمران دایزنکی
نشان خدمت طلائی .

قرار اعتبار نامه ۱۰۶۳ ر ۱۹۶۷۲۱ سرطان برای ع. ص. میاحسین خان مجیدی رئیس
اداری گمرکات نشان اول معارف

قرار اعتبار نامه ۱۰۵۱ ر ۱۹۳۲۳۲ جوزا برای ع. ج. آقای هانری رو سفیر کبیر
دولت جمهوری فرانسه نشان سردار عالی

قرار اعتبار نامه ۱۴۹۸ ر ۲۴۳۸۱۰ سرطان برای ع. ش. صباحی آی توره معلم تعبیه
نشان استور دوم

قرار اعتبار نامه ۱۴۹۹ ر ۲۴۳۹۱۰ سرطان برای ح. مخلص تاداس معلم تاریخ حرب
نشان استور سوم

قرار اعتبار نامه ۱۵۰۰ ر ۲۴۳۰۱۰ سرطان برای ح. مجتبی اوز دن معلم بیاده
نشان استور سوم

قرار اعتبار نامه ۱۵۰۱ ر ۲۴۳۱۰۰ سرطان برای ح. مظفر به نر معلم لوازیم
نشان استور سوم

قرار اعتبار نامه ۱۵۰۲ ر ۲۴۳۲۱۰ سرطان برای ح. شوفی بر کهمدیر بیطاریه قوای مرکز
نشان استور سوم

قرار اعتبار نامه ۱۵۰۳ ر ۲۴۳۳۱۰ سرطان برای ش. ثروت آرر معلم انداخت
نشان استور سوم

قرار اعتبار نامه ۱۵۰۴ ر ۲۴۳۴۱۰ سرطان برای ش. شکری اردک معلم لوازیم
نشان استور سوم

قرار اعتبار نامه ۸۵۹ ر ۳۵۴۲۱۵ اسد برای بای غنی بیگک معلم حربی و بنونجی
نشان استور سوم

قرار اعتبار نامه ۳۱۳۵۴۲۸۵۹ اسد برای ع ، دکتور غلام فاروق خان
وزیر وزارت صبحه نشان استور سوم
قرار اعتبار نامه ۳۱۳۷۷۲۲۴۱۹ اسد برای ع ، دکتور عبدالظاهر خان سرطیب
شفاخانه های بلدیه (معین وزارت صبحه) نشان استور سوم
قرار اعتبار نامه ۳۱۳۷۷۳۲۴۲۱ اسد برای ع ، دکتور عبدالقیوم خان رسول
رئیس روز نتون نشان استور سوم
قرار اعتبار نامه ۳۱۳۷۷۴۲۴۲۲ اسد برای دکتور محمد اسماعیل خان علم متخصص
امراض چشم نشان استور چهارم
قرار اعتبار نامه ۹۴۶۷۲۱۱۱۷ برای حمیت مند دکتور سلام آچار اوپرانور
شفاخانه فوای مرکز نشان استور سوم

در عراق:

- ۱ - بتاريخ اول حمل ۱۳۲۹
برای والا حضرت عبدالاله نائب السلطنة و ولیعهد مملکت عراق
نشان المهر اعلی
- ۲ - در حمل ۱۳۲۹
۱ - برای جناب عالیقدر جلالتماب آقای توفیق السید صبر اعظم
نشان المهر عالی
- ۲ - « « « آقای صالح جبر وزیر داخله
نشان سردار عالی
- ۳ - « « « آقای جمیل المدقعی رئیس مجلس اعیان
نشان سردار عالی
- ۴ - « « « آقای عبدالوهاب مرجان رئیس مجلس شورای اعلی
نشان سردار عالی
- ۵ - « « « آقای نوری السید
نشان سردار عالی
- ۶ - « « « آقای علی جودت الایوبی
نشان سردار عالی
- ۷ - « « « آقای مزاحم الامین الیاسی
نشان سردار عالی
- ۸ - برای عالیقدر جلالتماب آقای شاگرد الوادی وزیر دفاع
نشان سردار عالی
- ۹ - « « « « آقای توفیق وهب وزیر بشون اجتماعی
نشان سردار عالی
- ۱۰ - برای عالیقدر جلالتماب آقای حمید عمر وزیر معارف
نشان سردار عالی
- ۱۱ - « « « « احمد مختار بابان سرمنشی
نشان سردار عالی
- ۱۲ - « « « « تحسین قدری رئیس تشریفات سلطنتی
نشان سردار عالی
- ۱۳ - « « « « دسمید حق رئیس خزان مخصوص سلطنتی عراق
نشان سردار عالی

- Y O A

- ۳۹ - برای صدافتاب آقای عبدالرزاق الهلالی معاون دوم تشریفات سلطنتی نشان استورسوم
- ۴۰ - « « « خزعلی الخضری ملاحظ تشریفات سلطنتی نشان استورسوم
- ۴۱ - « « « عبدالستار اطمی معین دیوان سلطنتی نشان استورسوم
- ۴۲ - « « « توفیق منصور معین خزانه سلطنتی نشان استورسوم
- ۴۳ - برای شجاعتاب حسام محمد کند کشر پیلوت مخصوص طیاره سلطنتی عراق نشان استورسوم
- ۴۴ - برای غیرتمند عارف عبدالرزاق تولب مشر پیلوت طیاره سلطنتی نشان استورسوم
- ۴۵ - برای شجاعت ماب علی الصانع کند کشر یاور اعلیحضرت پادشاه عراق نشان استورسوم
- ۴۶ - برای غیرتمند طه یسین تولب مشر یاور اعلیحضرت پادشاه عراق نشان استورسوم
- ۴۷ - « شجاعتاب عبدالقادر محمود کند کشر رئیس گارد سوار سلطنتی نشان استورسوم
- ۴۸ - « غیرتمند حمدون سعید تولب مشر معاون گارد سوار سلطنتی « « سوم
- ۴۹ - « « طاهر یوسف محمد سلیم تولب مشر رئیس گارد شرف « « سوم
- ۵۰ - « شجاعتاب ناظم کامل الطبق چلی کند کشر گارد سلطنتی عراق « « سوم
- ۵۱ - « شجاعتاب رشاد الیاور کند کشر رئیس دسته طیاره عسکری عراق « « سوم
- ۵۲ - « صدافتاب رشید حمید خنوبه اتاشه دوم وزارت خارجه « « سوم
- ۵۳ - « « احمد ظفر محمود الکبانی اتاشه سوم وزارت خارجه « « سوم
- ۵۴ - « طه محی الدین (معروف) اتاشه سوم وزارت خارجه نشان استورسوم
- ۵۵ - برای صدافتاب آقای سید مهدی السامرائی معاون مدیر پولیس تحقیقات جنائی نشان استورسوم
- ۵۶ - برای صدافتاب آقای خلیل الاستر آبادی رئیس بلدیة کر بلا نشان استورسوم
- ۵۷ - برای صدافتاب آقای حسین الملی مدیر پولیس کر بلا نشان استورسوم
- ۵۸ - برای عالیجناب اخلاص همراه اطمی حاکم نجف اشرف نشان استورسوم
- ۵۹ - برای صدافتاب الحاج محمد سعید شمسه رئیس بلدیة نجف اشرف نشان استورسوم
- ۶۰ - برای عالیجناب اخلاص همراه سعید مشکور سید محسن ابو طلیح حاکم کاظمین نشان استورسوم
- ۶۱ - برای صدافتاب نوری عبدالحمید معاون پولیس نجف نشان استورسوم
- ۶۲ - برای صدافتاب نوری فرید معاون مدیر پولیس بغداد نشان استورسوم
- ۶۳ - برای صدافتاب جواد احمد معاون مدیر پولیس ترابک بغداد نشان استورسوم

- ۸۷ - برای حمید رشید
 ۸۸ - برای ناصر سلیمان
 ۸۹ - برای کاظم صناعی
 ۹۰ - برای خلیل المختار

دوم : پر کمرهای پوایس ملیکی مونسایمکل سوار .

- ۹۱ - برای چهار حافظ پلیس ملیکی
 ۹۲ - « احمد محمود پلیس ملیکی
 ۹۳ - « جمیل توفیق پلیس ملیکی
 ۹۴ - « نشیمی حمیدی پلیس ملیکی
 ۹۵ - « غلام حسین پلیس ملیکی
 ۹۶ - « حسن طرش پلیس ملیکی
 ۹۷ - فرار اعتبارنامه ۵۹۳۳۲۶۹۱ مورخه ۲۱ فوس برای حمیت ماب جمیل ابراهیم الراوی
 مدیر پوایس بغداد نشان استوردوم
 ۹۸ - فرار اعتبارنامه ۶۲۶۰۳۸۴۷ مورخه ۱۲ جدی برای آقای محمد عبداللہ الصدیق
 مدیر تشریفات وزارت خارجه عراق نشان استوردوم
 ۹۹ - فرار اعتبارنامه ۶۲۶۱۳۸۴۸ مورخه ۱۲ جدی برای آقای سعید واصف معاون
 رئیس مرکزی بغداد نشان استورسوم

دولت مصر :-

- ۱ - برای اعلیحضرت فاروق اول پادشاه مصر
 ۲ - « جناب عالیقدر جلالتماب مصطفی نجاس پاشا رئیس الوزرای مصر نشان المرعالی
 ۳ - « « « « حسین سری پاشا رئیس دیوان شاه مصر نشان المرعالی
 ۴ - برای عالیقدر جلالتماب دکتر محمد صلاح الدین بک وزیر خارجه مصر نشان سردار عالی
 ۵ - « « « « عبداللطیف طلعت پاشا کبیر امنای شاه مصر نشان سردار عالی
 ۶ - « « « « شجاعتماب فریق عمر فتیح پاشا سر یاور شاه مصر نشان سردار عالی
 ۷ - « « « « جلالتماب محمد حسن یوسف پاشا وکیل دیوان شاه مصر نشان سردار عالی
 ۸ - « « « « صدقتماب دکتر عباس کامل الکفرای پاشا طبیب خاص شاه مصر
 نشان استوراوال

- ۹ - برای عالیقدر صدافتاب کریم ثابت پاشا مستشار صحافی شاه مصر نشان استور اول
- ۱۰ - برای عالیقدر صدافتاب حسن مجرم بک رئیس تشریفات وزارت خارجه مصر نشان استور اول
- ۱۱ - برای حمیت ماب امیر آلائی السید عبدالحمید بک یاور شاه مصر نشان استور دوم
- ۱۲ - برای حمیت ماب امیر آلائی محمد یوسف بک مدیر شئون عربی محافظه مصر نشان استور دوم
- ۱۳ - برای صدافتاب اکرم سیف النصر بک تشریف نوی شاه مصر نشان استور دوم
- ۱۴ - برای صدافتاب ابراهیم مختار ممتاز تشریفات وزارت خارجه مصر نشان استور سوم
- ۱۵ - برای شجاعتمند بیک شی احمد توفیق شوئه منصبدار پولیس مصر نشان استور سوم
- ۱۶ - برای شجاعتمند صاغ رشاد محمد مهنا منصبدار پولیس مصر نشان استور سوم
- ۱۷ - برای شجاعتمند صاغ عبدالعزیز اینزل منصبدار پولیس مصر نشان استور سوم
- ۱۸ - برای غیرتمند یرز باشی سامی کامل منصبدار پولیس مصر نشان استور چهارم
- ۱۹ - برای غیرتمند ملازم اول الامین محمد عبدالله منصبدار پولیس مصر نشان استور چهارم
- ۲۰ - برای غیرتمند ملازم اول یحیی داود محمد حسین منصبدار عسکری مصر نشان استور چهارم
- ۲۱ - برای غیرتمند ملازم اول السید محمد مصطفی الزاهد منصبدار عسکری مصر نشان استور چهارم
- ۲۲ - قرار اعتبار نامه ۱۵۶۲ ر ۲۵۱۹ برای محمد نجیب افندی مدیر قصر عفران نشان خدمت
- ۲۳ - قرار اعتبار نامه ۱۵۶۳ ر ۲۵۲۰ برای عکاس حضور عالی حضرت پادشاه مصر نشان خدمت

ایران - :

- ۱ - برای عالیحضرت محمد رضا پهلوی شهنشاه ایران نشان المهر عالی
- ۲ - برای والا حضرت شاهپور علی رضا پهلوی نشان المهر عالی
- ۳ - « « غلام رضا پهلوی نشان المهر عالی
- ۴ - « « عبدالرضا « نشان المهر عالی
- ۵ - « « احمد رضا « نشان المهر عالی
- ۶ - « « حمید رضا « نشان المهر عالی
- ۷ - جناب عالیقدر جلالتماب آقای علی منصور صدر اعظم نشان المهر عالی
- ۸ - « « « « ابراهیم حکیمی وزیر دربار شاهنشاهی نشان المهر عالی
- ۹ - برای عالیقدر جلالتماب مهر داد سیه بد نشان سردار عالی
- ۱۰ - « « « « احمد شفیق نشان سردار عالی
- ۱۱ - « « « « انو شروان سیهبدی رئیس کل تشریفات سلطنتی نشان سردار عالی
- ۱۲ - « « « « شکوه رئیس دفتر مخصوص شاهنشاهی نشان سردار عالی

- ۱۳- برای عالی‌شان عزت وشجاعت مآب سیهبد مرتضی یزدان پناه ژانرال آجودان
اعلیحضرت شهنشاهی ایران نشان سردار اعلی
- ۱۴- برای عالی‌شان عزت وشجاعت مآب سیهبد حاج علی رزم آراء رئیس ارکان بحریه
نشان سردار اعلی
- ۱۵- برای عالیقدر جلال‌آب علی قلی وردلان کفیل وزارت خارجه نشان سردار عالی
- ۱۶- « د د د یوسف شکرائی رئیس دربار شهنشاهی نشان سردار عالی
- ۱۷- « د د د غلام‌رضاء نورزاد رئیس دربار شهنشاهی نشان سردار عالی
- ۱۸- « د د د آق‌ی هرمز یرنیا رئیس تشریفات دربار شهنشاهی نشان سردار عالی
- ۱۹- « د د د غلام‌علی ظم خواجه نوری رئیس تشریفات وزارت خارجه نشان سردار عالی
- ۲۰- « د عالی‌شان شجاعت مآب فضل‌الله زامدی رئیس کل شهر بانی نشان سردار عالی
- ۲۱- « عالی‌قدر جلال‌آب آق‌ی قریب آجودان کشوری اعلیحضرت پادشاه ایران نشان استور اول
- ۲۲- « د د آق‌ی حاج‌ولو آجودان کشوری « نشان استور اول
- ۲۳- « عالی‌قدر جلال‌آب آق‌ی اوالفتح آتابای میرشکارد دربار شهنشاهی نشان استور اول
- ۲۴- « حمیت مآب سرتیپ دفتری رئیس دژ بانی نشان استور اول
- ۲۵- « عالی‌قدر صداقت‌آب مهران شهردار تهران نشان استور اول
- ۲۶- « حمیت مآب سرتیپ یون کابلان‌شاه رئیس رک ۲ ارکان بحریه نشان استور اول
- ۲۷- « عالی‌قدر جلال‌آب آق‌ی خلیل گیتی رئیس دفتر تشریفات دربار شهنشاهی نشان استور دوم
- ۲۸- « حمیت مآب مجددی غند مشر نشان استور دوم
- ۲۹- « جعفر شفقت غند مشر فرمانده گارد شاهنشاهی ایران نشان استور دوم
- ۳۰- « عالی‌قدر صداقت‌آب آق‌ی یوسف بهرامی رئیس آگاهی نشان استور دوم
- ۳۱- « صداقت‌آب آق‌ی جمشید خیبر رئیس دفتر مخصوص والا حضرت
- شاهپور عبدالرضا بهلوی نشان استور دوم
- ۳۲- « حمیت مآب قریب غند مشر رئیس کار آگاهی نشان استور دوم
- ۳۳- « شجاعت مآب قره باغی کشنده کمشر معاون گارد شاهنشاهی ایران نشان استور دوم
- ۳۴- « عزتمند آک‌بیلان تولی مشر رئیس گارد نشان استور سوم
- ۳۵- « شجاعت مآب راهیمی کشنده کمشر معاون یاور نشان استور سوم
- ۳۶- « صداقت‌آب آق‌ی زرین قلم نشان استور سوم
- ۳۷- « عزتمند نیکو بشاک کشنده کمشر معاون یاور نشان استور چهارم

د کابل کالنۍ

۳۸- قرار اعتبار نامه ۵۷۰۳۳۵۹۳ مورخه ۶ فوس برای تیمسار سرتیپ

ابراهیم معزی فرمانده لشکر خراسان نشان سردار عالی

۳۹- ۵۷۰۳۳۵۹۴ مورخه ۶ فوس برای تیمسار سرتیپ

علی والی فرمانده تیپ جام نشان استور اول

۴۰- ۳۹۴۵ ره ۲۷۶۰۲ جدی برای آقای علی اصغر حکمت نشان سردار عالی

دولت جمهوری فرانسه :

- ۱- برای جلال‌ناب و پسران اوریول رئیس جمهور دولت فرانسه نشان المر اعلی
- ۲- ژریدو رئیس الوزرای دولت جمهوری فرانسه نشان المر عالی
- ۳- روبرت شومان وزیر خارجه » » نشان المر عالی
- ۴- ایوان بلبوس وزیر معارف » » نشان سردار اعلی
- ۵- یریشیز وزیر صحت فرانسه » » نشان سردار اعلی
- ۶- آقای الکساندر یارودی معاون وزارت خارجه فرانسه نشان سردار عالی
- ۷- والام والی اطراف پاریس » » نشان سردار عالی
- ۸- لیا نارد والی پاریس » » نشان سردار عالی
- ۹- یول هاك والی الپ مریتم » » نشان سردار عالی
- ۱۰- ژان مبدوسن رئیس بلدیة نیس » » نشان سردار عالی
- ۱۱- ژان نارژان سرکاتب عمومی ریاست جمهور فرانسه نشان استور اول
- ۱۲- ژنرال یول کروسن سر کاتب عمومی حربي » » نشان استور اول
- ۱۳- لوی ژاکس مدیر عمومی روابط کولتوری » » ریاست جمهوری فرانسه
- ۱۴- ژاک فون رئیس تشریفات وزارت خارجه نشان استور اول
- ۱۵- ژاک باین مدیر اداره شرق وزارت خارجه نشان استور اول
- ۱۶- بی ایریرتا مدیر امتیه » » نشان استور اول
- ۱۷- ویرنا مدیر اداره نشان‌ها ریاست تشریفات » » نشان استور اول
- ۱۸- یروفیسور (فوشه) » » وزیر خارجه
- ۱۹- یروفیسور کروسه » » نشان استور اول

- ۲۰- برای آقای پروفیسور سولا
نشان استور اول
- ۲۱- » » پروفیسور پول ولیری غدوت
نشان استور اول
- ۲۲- » » کاسیکا ماری-ژی مدیر دفتر ریاست جمهور
نشان استور دوم
- ۲۳- » » پول ور پول معاون سر کاتب ریاست جمهوری فرانسه
نشان استور دوم
- ۲۴- » » فرانسوا راویل مدیر دفتر فلم مخصوص وزارت داخله
نشان استور دوم
- ۲۵- » » الیانس رئیس امور مسافرتهاى رسمى دولت
نشان استور دوم
- ۲۶- » » موسیو شریف مسری کونسی ریاست جمهور فرانسه
نشان استور دوم
- ۲۷- » » شارل سیکام معاون ریاست تشریفات وزارت خارجه
نشان استور سوم
- ۲۸- » » پیریلین مدیر امور افغانستان در وزارت خارجه
نشان استور سوم
- ۲۹- » » بانارات سر کاتب تشریفات وزارت خارجه
نشان استور سوم
- ۳۰- برای آقای مارتین کبیسار عمومی پولیس وزارت داخله
نشان استور سوم
- ۳۱- » » دارا مفتش پولیس وزارت داخله فرانسه
نشان استور سوم
- ۳۲- » » اندریز کمن معاون مدیر فلم مخصوص وزارت داخله فرانسه
نشان استور سوم
- ۳۳- » » مورین بیکاور معاون مدیریت امنیه وزارت داخله فرانسه
نشان استور سوم
- ۳۴- » » کاستال بیرنارد کبیسار منصفه مربوطه وزارت داخله فرانسه
نشان استور سوم
- ۳۵- » » مادام دانه لوبا
نشان دوم معارف
- ۳۶- » » آقای ماریل کولاس
نشان خدمت
- ۳۷- » » آقای بیرژه
نشان خدمت
- ۳۸- » » آقای ژان بابیه
نشان خدمت
- ۳۹- » » پروفیسور بولا ژیه رئیس موسسات صحی علی آباد نشان استور درجه دوم

دولت سعودیه :

- ۱- برای اعلیحضرت عبدالعزیز ابن سعود پادشاه عربی سعودیه
نشان المر اعلی
- ۲- برای والا حضرت شهزاده سعود ولیعهد اعلیحضرت پادشاه مملکت عربیه سعودیه نشان المر اعلی
- ۳- » » فیصل نائب اعلیحضرت پادشاه مملکت
نشان المر عالی
- ۴- » » خالد
نشان سردار اعلی
- ۵- » » منصور وزیر دفاع مملکت سعودیه
نشان سردار اعلی
- ۶- » » عبدالله (فیصل) حاکم حجاز
نشان سردار اعلی
- ۷- » » شهزاده مشعل
نشان سردار اعلی

- ۸- برای والا حضرت شهزاده سلطان حاکم ریاض
۹- « » « » « » « »
۱۰- برای جلالتاب عبدالله سلیمان وزیر مالیه مملکت عربیه سعودیه نشان سردار عالی
۱۱- « » یوسف حسین وزیر دولت و معاون وزارت خارجه مملکت سعودیه نشان سردار عالی
۱۲- « » فواد حمزه وزیر دولت مملکت عربیه سعودیه نشان سردار عالی
۱۳- برای عالیندر الشیخ ابراهیم معمر سابق رئیس دیوان علیحضرت پادشاه مملکت سعودیه نشان استور اول
۱۴- برای عالیندر عبداللہ شیبی وزیر مختار درجه اول در مملکت عربیه سعودیه نشان استور اول
۱۵- « » شریف شرفرضاء وزیر مختار در مملکت عربیه سعودیه نشان استور اول
۱۶- « » حمیت مآب الزعیم جودت لوا مشر مملکت عربیه سعودیه نشان استور اول
۱۷- « » عالیندر احمد اراری وزیر مختار در مملکت عربیه سعودیه نشان استور اول
۱۸- « » عبدالرحمن البطشی ناظر خاص علیحضرت پادشاه مملکت عربیه سعودیه نشان استور اول
۱۹- « » رشیدی ملخص وکیل سر منشی علیحضرت پادشاه مملکت عربیه سعودیه نشان استور اول
۲۰- برای صدیقصاب دوکتور مدحت شیخ الارض دکتربمخصوص علیحضرت پادشاه مملکت سعودیه نشان استور دوم
۲۱- برای آقای احمد ابراهیم القراوی درمکه معظمه نشان معارف دوم
۲۲- « » آقای صالح مدرح دبیر سفارت عربستان سعودی در طهران به اعتبار نامه شماره ۱۸۰ تاریخ ۲۳ حمل ۱۲۹۰
۲۳- برای شاغلی صالح شلقان دبیرسفارت عربستان سعودی در یاربس به اعتبار نامه شماره ۱۸۱ تاریخ ۲۳ حمل ۱۲۹۰
ماهورین لبنانی :
۱- برای آقای عزت خورشید مدیر عمومی تشریفات وزارت خارجه لبنان نشان استور اول
۲- « » آقای الیاس نجم کشنده کشر ژاندارمه نشان استور سوم
۳- « » یوسف نسکی صادق (مشهور به قوماندان) نشان استور سوم
ماهورین سوریا ئی :
۱- برای آقای سعید واصف والی دمشق نشان سردار عالی
۲- « » دکتورشانتیلارنئیس دفتر قصر ریاست جمهوری نشان استور درجه اول
۳- « » ولید ماجد مدیر تشریفات وزارت خارجه نشان استور درجه دوم
۴- « » زبد اطروشق تولدمشر نشان استور درجه سوم

نمونه خط طنبرای کوفی و طنبرای خط ثلث با فسنه‌نی از تزیینات امیر خاتمه بناغلی عزیزالدین خان
نوفنراتی خطاط وطن

اجمال مسافرت ذات ملو کانه

در اروپا

ساعت ۵ بعد از ظهر روز ۱۱ نور ۱۳۲۸ مجلس بزرگی مرکب از هیئت کابینه - اعضای شورای ملی و مجلس اعیان با حضور والا حضرت سیه سالار غازی صدر اعظم و والا حضرت فاتح کابل مارشال شاه ولی خان در قصر صدارت عظمی انعقاد یافته و در آن والا حضرت سیه سالار غازی صدر اعظم از عارضه که مع الاسف از چندی پیش به چشم اعلیحضرت معظم همایونی پدیدار گردیده بود تذکر فرمودند . سپس بنیاد علی دو کتور عبدالظاهر خان طبیب معالج حضور شاهانه را یور و نظریات ۱۲ تن اطباء متخصص را که در معاینه ، معالجه ذات ملو کانه و یا مشوره های طبی حصه گرفته بودند - بمجلس قرائت نمود . تمام دکتوران موصوف بصورت متفق الکلمه نظریه دادند که چون عارضه چشم اعلیحضرت معظم همایونی نقصان رؤیت را در چشم راست سبب شده و با وسائلی که در اینجا موجود است باوصف مسامی زیاد بصورت صحیح تشخیص شده نتوانست بنابراین خوف آن موجود است که خدا نخواسته به سبب گذشتن وقت سیر مرض پیشرفت کند لذا لازمی و حتمیست که ذات شاهانه هرچه زودتر برای تشخیص و معالجه بخارج تشریف ببرند .

بعد آن والا حضرت سیه سالار غازی صدر اعظم بحضور خطاب نموده فرمودند : اگرچه قرار است که استماع فرمودید اطباء معالج نسبت بعدم وسائل کافی که تا کنون تشخیص مرض را مشکل گردانیده متفقا تشریف فرمائی ذات شاهانه را توصیه کرده اند - اما اعلیحضرت همایونی تا الان تصمیمی اتخاذ نفرموده - بلکه در اثر اصرار زیادی که از طرف این فداکار چندین مرتبه بحضور شان بعمل آمده بالاخره فرمودند که :

«من يك خدمتگار ملت و مملکت خود میباشم و زندگی خویش را وقف ملت عزیز خود نموده ام - بنابراین در این مسئله اگرچه به صحت و حیاتم تعلق دارد هرگز از طرف خود فیصله اتخاذ نخواهم کرد - بلکه مسئله را بفیصله ملت محول میسازم . شما هیئت کابینه و مجلس شورای ملی و اعیان را دعوت نموده قضیه را بایشان شرح بدهید - هر تصمیمی که آنها اتخاذ نمایند من بقبول آن حاضرم .»

بعد از آن مجلس در اطراف موضوع به مباحثه پرداخته وعده از وکلای شورای ملی و بعضی اعضاء مجلس اعیان و دیگر حضار بیانه هائی ایراد کردند و عموماً مراتب تأثر و تألم عمیق خود را نسبت به حدوث این عارضه ابراز نمودند و اظهار داشتند که اگر چه دوری اعلیحضرت پادشاه محترم برای ملت شاهانه از هر حیث سخت و ناگوار است - لیکن از لحاظ اینکه صحت شاهانه برای ملت و مملکت از هر چیز گرانبهارتر می باشد ازین رو بعد از استماع رایور اطباء ناگزیریم این مفارقت موقتی را قبول کنیم تا خدا نا خواسته از سبب معطلی نقضی بوجود گزانهای پادشاه عزیز ما وارد نشود . ضمناً از درگاه حکیم مطلق (ج) تمنا داریم تا به پادشاه جوان ما شفاء عاجل با بازگشت با عافیت نصیب فرماید .

پس از ختم بیانات فوق حضار و موافقه متفقانه شان والا حضرت سپهسالار غازی صدر اعظم از احساسات صمیمانه و کلالی ملت و کافه افراد مملکت که نسبت به یاد شاه محبوب خود دارند - اظهار شکران نموده اطمینان دادند که حسابات و جذبات سرشار عموم را با دعا های صمیمی شان بحضور ذات شاهانه بمرض میرسانند و فیصله مجلس را نیز بحضور مبارک اعلیحضرت تقدیم و قبول آنرا تمنا و استدعا می کنند .

بعد از آنکه والا حضرت غازی رویداد های مجلس و تصویب آنرا بحضور شاهانه تقدیم نمودند - ذات ملوکانه موافقه خویش را با تصمیم و اراده نمایندگان ملت اعلام فرمودند . اما چند یوم بعد در اراده مسافرت اعلیحضرت همایونی تغییر واقع گردید و علت یگانه این تغییر همانا مشاهده بهبودی در وضع صحی همایونی بود - بر علاوه ذات شهریاری اراده فرمودند به احضار یکی از متخصصین چشم خارجی بداخل مملکت بپردازند . چنانچه در اثر همین فیصله پروفیسر اسکلیسی چشم موسوم به (سرهنری هلیند) برای معاینه و مشوره طبی وارد کابل گردید .

پروفیسر مذکور نظر به موقعیت نازک و باریک چشم و نزاکت های فنی که از نقطه نظر طبابت در معالجه چشم لازم است و هم بشهر نبودن وسائل لازم در کابل بحضور شاهانه مشوره دادند که بایستی برای معالجه مکمل و مطمئنه بخارج سفر فرمایند . ذات شاهانه مجبوراً این مشوره را پذیرفته و از آن بعد اراده مسافرت بخارج نمودند و برای این مسافرت مملکت فرانسه را انتخاب و پسند فرمودند . که اینک جریان مسافرت ذات همایونی را از وقت حرکت از کابل تا بازگشت بکابل مفصلاً می نگاریم :

اعلیٰ حضرت هما یونی هنگام وداع در میدان هوایی
خواجہ رواش

اعلیٰ حضرت مدظلہ ہمایونی هنگام وداع مشایخ در میدان
هوایی خواجہ رواش

اعلیٰ حضرت معظم ہمایونی در میدان هوائی قندھار

اعلیٰ حضرت معظم ہمایونی در میدان هوائی قندھار سلام عدا کر شاہانہ را قبول میفرماید

حرکت از کابل

ساعت ۹ و نیم صبح ۱۴ میزان ۱۳۲۸ اعلیحضرت همايونی درميان يك عالم احساسات و فرياد های سفر بخير اهالی درح لبيكه تمام اعضای کابينه ، شوری ، اعیان ، نمایندگان ملل دوست و عده زياد رعایای مخلص و وفاکیش بفرض وداع ذات همايونی حضور بهم رسانيده بودند ذریعه طیاره مخصوص (ایرفرانس) از راه قندهار ، هرات ، و تهران بصوب فرانسه حرکت فرمودند

ذات شاهانه در قندهار و هرات :

ب ساعت ۱۱ و ۲۳ دقیقه قبل از ظهر طیاره حامل ذات همايونی بمیدان هوایی قندهار مواصلت نمود . مراسم استقبال اعلیحضرت همايونی از طرف نائب الحکومه ، ما مورین عسکری و کشوری ، قطعات تشریفاتی نظم و تمام اهالی و رعایای قندهار بعمل آمد . شاه بزرگوار ما از احساسات ياك و شاه دوستی سا کشتن آتولا (که صدقات و خیرات نیز با آنها همراه بود) مسرت شاهانه شان را ابراز و مستقیماً زیارت خرقه مطهره حضرت سرور کائنات صلی الله علیه وسلم شتافته و بعد از زیارت بمقبره اعلیحضرت لوی احمد شاه بابا تشریف فرما گردیده و بروح آن مرد بزرگ دعا فرمودند .

ساعت ۵ بعد از ظهر بمعیت رفقای همسفر شان مرکز قوماندانی عسکری قندهار را مشاهده و مع قبا زیارت بابی ولی علیه الرحمه تشریف فرما شده و بساعت ۶ بعد از ظهر بقرارگاه شاهانه شان تشریف فرما گردیدند .

ذات الملوكانه در حالیکه نائب الحکومه قندهار و رفقای همسفر نیز شرف معیت شانرا داشتند بساعت ۷ و ۱۵ دقیقه قبل از ظهر بزار شهدای دروازه هرات شهر قندهار تشریف فرما شده آنجا اکلیل گل گذاشتند و فاتحه و دعا بر روان شهدای وطن اهداء و بساعت ۷ و ۲۰ دقیقه وارد میدان طیاره قندهار شدند که در آنجا نیز با مراسم تشریفاتی فوق العاده و احساسات پر جوش عموم افراد ملت و عسکری پذیرائی شدند .

پس از وداع با اهالی طیاره ملو کانه بساعت ۷ و ۳۵ دقیقه قبل از ظهر جانب هرات پرواز و بساعت ۱۰ قبل از ظهر وارد میدان طیاره هرات شد . در میدان مذکور بزرگان با تمام اهالی و معارف و طبقات عسکر انتظار ورود شاه محبوب خود را می بردند ، دسته های گل به قدوم اعلیحضرت ثار و نعره های سفر بخیر و زنده باد را با صمیمیت و اخلاص بر می آوردند .

اعلیحضرت معظم همایونی پس از مشاهده رسم گذشت عسکری بساعت ۱۱ قبل از ظهر - ر با همراهان سفرشان و عموم مامورین و منصبداران و سایر بزرگان هرات بطرف هوتل یارک هرات حرکت فرمودند و اهالی در تمام طول راه از پادشاه محبوب خود با کمال علاقمندی پذیرائی و دولک افغانی با صدر اس گوسفند جهت صدقه بحضور شاهانه تقدیم واعلیحضرت امر فرمودند که از یول مذکور دارالمساکین تاسیس گردد .

بساعت ۴ و نیم اعلیحضرت معظم باریقای مسفرشان و نائبالحکومه قندهار و هرات و فرماندان عسکری به (زلمی کوت) تشریف فرما شده و در آنجا پس از قبول رسم احترام و سلام عساکر ، شفاخانه عسکری ، غنجد طویچی و کورس خورد ضابطان طویچی را معاینه و بعضی سوالات از تعلیمات شان نمودند .

سپس بارگهای زلمی کوت را با حمام عصری آن و قشله عسکری معاینه و بساعت ۵ و نیم عصر به گازرگاه شریف تشریف فرما شده برای اتحاف دعا بروح حضرت خواجہ عبداللہ انصاری علیہ الرحمہ جانب مقبره ایشان تشریف بردند و بعد از ملاحظه آثار تاریخی هرات و رفتن بمقبره امیر دوست محمدخان مرحوم و خواندن فاتحه به روح آن شاه فقید ، به تخت صفر تشریف برده مصلی های هرات و لواحق تاریخی آنرا ملاحظه و بساعت ۷ شام به هوتل یارک مراجعت و شب در آنجا استراحت داشتند .

ساعت ۷ و ۲۰ دقیقه صبح ۱۶ میزان در حالیکه عموم مامورین ملکی و منصبداران عسکری و بزرگان هرات و سایر رعایای شاهانه در هوتل یارک برای وداع حاضر بودند اعلیحضرت معظم همایونی باریقای مسفرشان بطرف میدان طیاره حرکت و بساعت ۸ و ۲۰ دقیقه قبل از ظهر در میان بسکالم محبت و احساسات زایدالوصف اهالی ذریعه طیاره جانب تهران حرکت نمودند .

اعلیحضرت همایونی در ایران :

بساعت ۱۱ و ۱۰ دقیقه قبل از ظهر روز ۱۷ میزان اعلیحضرت همایونی بمرکز هوانی مهرآباد نزول اجلال فرموده و در آنجا از طرف والا حضرت شاهپور علی رضا ، ساعد مرافه صدر اعظم ، آقای وزیر و زبردربار ، آقای علی اصغر حکمت وزیر خارجه ، آقای سپهبد یزدان پناه وزیر جنگ ، رئیس تشریفات دربار سلطنتی رئیس تشریفات وزارت خارجه ، والی و رئیس بلدیة تهران و سفیر کبیر افغانستان در تهران استقبال شدند . والا حضرت شاهپور علی رضا از طرف اعلیحضرت شهنشاه ایران با اعلیحضرت پادشاه محبوب ما خیر مقدم عرض کرده و اعلیحضرت همراهان سفر شانرا معرفی فرمودند . سپس اعلیحضرت سلام

اعلیٰ محترم مہتمم مہ یونیورسٹی خیر مقدم یکی از طلاب معارف قندھار جامع مقر ما یند

از مناظر پذیرائی اعیان حضرت هما یونی در ایران

اعلی حضرت هما یونی هنگام حضرت شاهپور عابریضا و ملاقات
علی امیر حسن بک و وزیر خارجه و هشت کسان به ایران استقبال میکردند .

وا احترام گارد نظامی را قبول فرمودند درین وقت سرود ملی افغانستان و ایران نواخته شد ، بعد از آن اعلیحضرت معظم همایونی به راهنمایی والا حضرت شاهپور علی رضا بقصر صاحبقرانیه تشریف برده و در کاخ سلطنتی نهار و شام را با اعلیحضرت شهنشاه ایران صرف فرمودند .

ذات شاهانه بعد از سپری نمودن یک شب در تهران بروز ۱۷ میزان در حالیکه نماینده اعلیحضرت شهنشاه ایران ، صدراعظم و اکثری از اعضای کابینه و رؤسای تشریفات سلطنتی ایران برای وداع اعلیحضرت معظم همایونی حضور داشتند ساعت ۶ و ۵ دقیقه صبح از میدان هوائی مهرآباد ذریعه طیاره بطرف بغداد حرکت فرمودند .

ذات ملو کانه در عراق :

حین مواسلت بمیدان هوائی بغداد از طرف والا حضرت امیر عبدالاله نائب السلطنه و جنرال نوری سعید پاشا صدر اعظم و دیگر رجال برجسته مملکت عراق و بناغلی غلام یحیی خان وزیر مختار افغانی مقیم آنجا محترمانه پذیرائی شدند .

حین فرود آمدن ذات مبارک ملو کانه از طیاره موزیک عسکری ترانه شاهی افغانستان و عراق را می نواخت و برای ادای سلام ۲۱ توپ فیر شد . بعد از آنکه ذات شاهانه گارد شرف را معاینه فرمودند و صدراعظم و اکثری از وزراء و مامورین عالی رتبه مملکت عراق بحضور اعلیحضرت همایونی مشرف گشتند ، موب شاهانه از میدان هوائی بقصر سفید تشریف فرما شده و در آنجا نیز از طرف والا حضرت نائب السلطنه عراق استقبال شدند . اگرچه ذات شاهانه می خواستند بعد از کمی وقفه در عراق مجدداً بیرواز ادامه بدهند اما به نسبت عارضه تغذیه کی که در طیاره رخ داد شب را در بغداد استراحت کردند و در ضمن یک شبانه روزی که اعلیحضرت معظم در بغداد تشریف داشتند بزیارت حضرت غوث الاعظم و حضرت امام اعظم رحمه الله علیه نیز پرداخته و بر قبرستان سلطنتی عراق اکلیل گل گذاشتند .

اعلیحضرت معظم همایونی ساعت ۶ و ۴۵ دقیقه صبح روز ۱۸ میزان از میدان هوائی بغداد در حالیکه والا حضرت عبدالاله نائب السلطنه و جنرال نوری سعید پاشا صدراعظم و دیگر اعضای کابینه عراق برای مشایعت حاضر بودند بطرف سوریه حرکت و ساعت ۹ و ۳۰ دقیقه بمیدان هوائی (دمشق) فرود آمدند .

اعلیٰ حضرت همایونی در سوریه :

در آنجا از طرف جلال‌الاماب بشارة الخوری رئیس جمهور - رئیس الوزراء ره‌یشت دولت و مصلحان آن عالیه سوریه و کارد احترام پذیرائی شدند . ذات شاهانه در ضمن صرف ناشتا از آرزو های نیک خویش راجع به برقراری مناسبات سیاسی ، اقتصادی و عرفانی بین افغانستان و سوریه اظهار وساعت ۱۰ و ۳۰ دقیقه یعنی مراسم از آنجا پرواز و وساعت ۱۱ و ۴۰ دقیقه بمیدان هوایی (سکوسیا) در جزیره (قبرس) مواصلت فرمودند .

ذات شاهانه در قبرس :

شاه بزرگوار ما عندالورد از طرف کورنر (قبرس) و قوماندان عسکری و قطعه تشریفاتی آنجا استقبال گردیدند .
ذات شاهانه دعوت کورنر (قبرس) را پذیرفته ، بعد از صرف چاشت در عمارت دارالحکومتی بساعت ۲ و ۳۰ دقیقه بعد از ظهر روز ۱۸ میزان بطرف (آتن) حرکت فرمودند .

مواصلت اعلیٰ حضرت به یونان :

اعلیٰ حضرت معظم همایونی پادشاه محبوب و مهربان ما بساعت ۵ و ۱۵ دقیقه بعد از ظهر ۱۸ میزان با همراهان سفرشان بمیدان هوایی (آتن) تشریف فرما گردیده و از طرف وزیر دربار سلطنتی به نمایندگی اعلیٰ حضرت پال پادشاه (یونان) و رئیس تشریفات حکومتی و شاهلی محمد اکرم خان سفیر کبیر افغانی متعین (انقره) که مخصوصاً باین تقریب به (آتن) رفته بودند پذیرائی شدند و کارد احترام رسم تنظیم شاهانه را بجا آورد .
ذات مبارک شاهانه شب را در آتن توقف نموده بساعت ۷ و نیم صبح روز ۱۹ میزان از (آتن) بطرف روم حرکت فرمودند .

ذات معظم ملوکانه در ایتالیا :

اعلیٰ حضرت همایونی بساعت ۱۰ و نیم ۱۹ میزان بارفقای سفرشان در میدان هوایی (روم) فرود آمده از طرف نمایندگان جلال‌الاماب اتاودی رئیس جمهور و نماینده وزارت خارجه ایتالیا و والا حضرت امین الله خان پادشاه اسبق افغانستان و جلال‌الاماب محمد عثمان خان امیری وزیر مختار و هیئت سفارت افغانی مقیم روم با کمال احترام استقبال گردیدند .

ذات مبارک شاه زه منسکام حرکت جانب بغداد - لام قطعه تشریفاتی را در میدان هوایی مهر آباد قبول میفرمایند. در دوجانب اعلامیه صورت، والافت شاهپور علیرضا وجلالاناب سعید فراغه صدر اعظم ومیست کسا بنه ایران دیده می شوند.

امام‌حضرت معظم همایونی بااعلیحضرت شاه ایران در قصر سلطنتی ایران مصافحه میفرمایند

اعلیحضرت معظم همایونی والا حضرت امانالله خان را مورد لطف مخصوص قرار دادند و بعد از صرف طعام با ایشان، متعاقباً ساعت ۱۲ و ۱۰ دقیقه از روم بطرف (پاریس) عزیمت فرمودند.

اعلیحضرت همایونی در فرانسه:

شبهه محبوب ما ساعت ۵ عصر روز ۱۹ میزان بمیدان هوایی (پاریس) مواصلت و از طرف ما مورین کشوری و لشکری حکومت فرانسه و کارد احترام و والا حضرتین سردار محمد هاشم خان و سردار شاولی خان غازی که قبلاً در آنجا تشریف داشتند و اعضای سفارت و تبعه افغانی مقیم فرانسه با احترام و گرمجوشی زیاد استقبال و پذیرائی شدند.

متعاقباً ذات شاهانه در حالیکه کارد احترام رسم تعظیم بجای آورد تشریف فرمای هوتل (کریون) گردیدند.

ساعت ۱۲ و نیم روز ۲۰ میزان یکدسته کارد جمهوری باموسیو شومان و کیل وزارت خارجه فرانسه با قامت گاه ذات همایونی وارد شد. و کیل موصوف بحضور اعلیحضرت همایونی باریابی حاصل و اعلیحضرت المتوکل علی الله را برای رفتن بقصر ریاست جمهوری دعوت نمودند.

اعلیحضرت معظم همایونی این دعوت را پذیرفته و در حالیکه والا حضرت مار شال شاولی خان غازی و والا حضرت سردار محمد نعیم خان و شاعلی نجیب الله خان سفير کبير افغانی متعین دعلی عز شرف معیت شانرا داشتند همراه و کیل وزارت خارجه فرانسه بطرف قصر (ایلزیه) حرکت و عندالمواصلت از طرف کارد رئیس جمهور باموزیک که سلام شاهی افغانستان و سرود ملی فرانسه را مینواخت محترمانه پذیرائی و استقبال شدند. جلالتاب (نسان اوربول رئیس جمهور فرانسه) شخصاً از اعلیحضرت معظم همایونی استقبال و پس از آنکه همراهین اعلیحضرت به ایشان معرفی شدند، اعلیحضرت و همراهان شانرا با طاق صرف طعام رهنمائی کردند. درین دعوت بزرگ و مجلل بر علاوه همراهان ذات شاهانه و موسیو شومان و کیل وزارت خارجه فرانسه و بعضی از اعضای عالی رتبه مملکت موصوف و شارژدافیر افغانی متعین پاریس نیز حضور بهم رسانیده بودند.

چون غایه و مقصود حقیقی از مسافرت ذات شاهانه تداوی و تعالی چشمشان بود عندا ورود ذریعه دکتورها و متخصصین ماهر فرانسوی طرف معاینه قرار گرفته بودند. حالیکه تمام ملت افغان منتظر وصول احوال صحتمندی ذات ملوکیانه بودند نخستین تلگرافی که بتاريخ

(۷مقرب ۱۳۲۸) از پاریس از مقرذات شاهانه بسکابل مواصلت ورزید حاکی از آغاز معاینات طبی و حاوی اعلامیه بود که راجع بوضع صحتی ملو کانه از طرف اطباء موظف اعلان گردیده بود - بدین مضمون :

د در نتیجه معاینات طبی معلوم شد که الحمدلله هیچگونه اندیشه و خطر متوجه صحت اعلیحضرت همایونی نیست - بلکه انشاءالله تعالی باتقویت عمومی بدن و معالجه غده های (تیروئید) و عملیات مختصرزانو که ممکن است یکماه بعد از تشریف آوری اعلیحضرت صورت بگیرد - کسالت اعلیحضرت بکلی رفع خواهد شد و علت چشم نیز بر طرف خواهد گردید. تمام مدت معالجه اکتون سه ماه تعین شده است و همه متوجه تقویت عمومی بدن میباشد. این اعلامیه در حقیقت نوید و مؤیده بود که ملت و فاشاعار شاهانه را از صحت و عافیت پادشاه محبوب و مهربان شان تا اندازه مطمئن و متسللی ساخت .

ذات اشرف ملو کانه جین توقف شان در پاریس روز ۲۲ جدی جلالتماب رئیس جمهور فرانسه و خانم شانرا برای صرف نهار دعوت فرمودند که در دعوت مذکور والا حضرت مارشال شاه ولی خان غازی و سفیر کبیر افغانی، متعلمین پاریس ، حواشی دربار ذات شاهانه ، وزیر خارجه و صبیحه و عده از بزرگان و مامورین عالی رتبه فرانسه نیز شرف حضور داشتند . ذات مبارک شاهانه در ضمن نطقی که در آنجا ایراد فرمودند روابط فرانسه و افغانستان را مبنی بر احترام متقابل و دوستی و صمیمیت خوانده و بالمقابل جلالتماب رئیس جمهور فرانسه نیز ازین مسافرت شاهانه که باعث تشدید روابط دوستانه افغانستان و فرانسه میگردد اظهاراتی فرمودند ، در ین دعوت مجلل اعلیحضرت معظم همایونی پادشاه محبوب و مهربان ما نشان المراعی را که از بزرگترین نشان های رسمی مملکت است بر رئیس جمهور فرانسه اعطا فرمودند و رئیس جمهور موصوف نشان بزرگ فرانسه را موسوم به (گراند کور دولیویون دونور) به شخص اعلیحضرت و نشان های برجسته دیگری به همراهان شاهانه تقدیم کردند. روز ۳ دلو ۱۳۲۸ جلالتماب علی محمد خان وزیر خارجه مملکت ما که بفرض تشریف بحضور همایونی عازم (پاریس) گردیده بودند در پاریس بحضور ذات ملو کانه مشرف در تلگرام خود از صحت کامل اعلیحضرت همایونی بشارت و مؤیده دادند .

ذات همایونی بنا به ذوقی که به علم و عرفان دارند روز ۲۸ دلو بموسسه (یونسکو) در پاریس تشریف برده بارئیس ، معاون و مامورین آن ملاقات و خطابه فرای ذیل را ایراد فرمودند :

از مناظر پذیرائی ذات شاهانه در بغداد

اعلیحضرت مایونی هنگام نزول از طیاره در میدان هوایی بغداد

دات ملو گماٲه والاحقرت امير عيالاالافاٲاالسلطنته مران

« زحمات و جدوجهد برای بلند بردن سويه اقتصادی و مادی ، هیچگاه باعث تأمین صلح و آرامش نخواهد شد - تا اوضاع روحی و معنوی ملل در نظر گرفته نه شود .

هن بحیث پادشاه يك مملکت اسلامی و پیرو دین مقدس اسلام که حیات روحی را بالاتر از همه امور دنیوی میداند ، وظیفه را که یونسکو عهده دار است قلباً آقدر می نمایم .

مملکت من که کانون و مرکز بزرگترین مدنیت های قدیم بود و در آخر گردیده تمدن اسلامی گردید ، حاضر و آماده است تا فعالیت های موسسه یونسکو را برای تحقیق نظریات عالی وی که دارد بحسن نظر استقبال نماید و وظیفه یونسکو خیلی ها بزرگ است و مساعی طولانی متمادی را ایجاد مینماید .

قضاوت آنی که مبني بر فواید سریع باشد ، نمر نیکو بار نیارزد .

برای مفاد عالم بشریت و تأمین صلح و وظیفه تمام حکومت هاست که از فعالیت های این موسسه پشتیبانی کنند ، حکومت من برای حصول این منظور از هر نوع مساعی و همکاری دریغ نخواهد کرد .»

بر علاوه اعلی حضرت مایونی حین توقف شان در یاریس طلاب و محصلین افغانی را بحضور خویش بار داده با آنها اظهار لطف و مهربانی فرموده و شکایات و عرایض شانرا در باره مشکلات اقتصادی و غیره آنها سمع و مرفوع گردانیدند و يك مشت پول نیز طور بخشش به محصلین افغانی مقیم یاریس اعطا فرمودند .

کنفرانس مطبوعاتی :

اعلی حضرت پادشاه محبوب ما قبل از حرکت خویش از یاریس نمایندگنان جراید یاریس را بحضور شاهانه پذیرفته - پانیه موجز و بر معنی ذیل را آزاد فرمودند :

« در پایان اقامت سه ماهه خویش در یاریس تمیتوانم مملکت فرانسه را بدون

اظهار تشکرات و سلام باو تړک بگویم . چنانکه در ایام شباب از معرفت آن بهره وافر حاصل نموده ام امروز از وجود دو کتوران آن استفاده نمودم . ملت فرانسه که از مدت زیادی مورد تحسین و محبت من قرار گرفته است در هیچ فرصت از ارائه روابط معنوی بمان در یسغ ننموده است در ایام محاربه با کمال اضطراب و قایع دوره استیلای فرانسه را تعقیب میکردم و اکنون بایک عالم شغف آن را در حین عروج و دوره ترقی و تعالی یافتیم . به صفت پادشاه مملکتیکه در قلب شرق میانه قرار داشته و در ادوار گذشته محور سر نوشت آسیا بشمار می رفت - مملکتیکه بعد از طی دوره های تمدن یونانی و بودائی - کاهناب گردیده هردو قدسیت را در یکدیگر حل نموده مقام بزرگ روحانیت اسلامی قرار گیرد ایقان داریم که نجات گیتی را نمیتوان جز در اشتراک نزدیک و منشاغی خالی از هر نوع اغراض شخصی ملل یافت . هیچگونه همکاری بین المللی را دوام موثری نیست مگر در صورتیکه با تبادلات فکری و معنوی علمی و آرتیستی همراه باشد .

یقین است که صلح و ادو صورتی میتوان تحکیم بخشید که جمله حکومت عالم با حسن نیت و نیک خواهی مقابل بدبختی و درد های بشر مجادله ورزند . لیک در مآورای اقتضاآت مادی و مینرالیستی از یکطرف حقایق معنوی - روحی و اخلاقی قرار دارد که باید احترام و محافظه از آنها بعمل آید و منجانب دیگر اقتضاآت مشروع - افکار باطنی و حقوق ملی موجود اند که باید قناعت تمام را حاصل نمایند . آشتی و صلح ملل و عمل مثمر برای یک مستقبل مسعود و نیکوی نوع بشر عزم و اراده مطلق و ثابت جمله ملل را طالب است . تا حقوق هر کدام را که عبارت از استقلال حقیقی - تمامیت خاک و وحدت ملی باشد از هر نوع لطمه و زیان حفاظت نموده مصون نگهدارد .

اعلیٰ حضرت هما یونی در حالیکہ از طرف رئیس جمهور سوریه پذیرائی می‌شوند

از مناظر پذیرائی ذات همایونی در سوریه

بجایگاه بشرة الحوری رتیس جمهور سوریه با هیئت وزراء و ارکان دولت خود انتظار تشریف آوری شاهانه را میبرند

جهان آینده نباید دنیای یکسانی بوده معروض به ضیق و فشار باشد - لیک عبارت از یک اتحادیه مستقل دول آزاد باشد که بمیراث اجدادی خویش جمله ثروت معنوی و روحی را هدیه آورند .

در چو کات این روح است که مملکت من معاونت قیمتدار علماء و دانشمندان اروپا و امریکا را خواسته است که در بین آنها مقام مخصوصی برای مورخین و اریکولو گهای فرانسوی تعیین می باشد .

مساعی آنها بطور شایانی در شناسائی و معرفت گذشته ملی ما کمک نموده بر ذخائر ذیقیمت آن افزود و اساس مطالعات و تدقیقات افغانی را در فرانسه بنیاد نهاده است - چنانچه موزیم گیمی پاریس مثال شایان تمجید آن میباشد . آثار و ابنیه تمدن باستانی ما که بدینصورت کشف گردیده اند بشبوت میرسانند که در ظرف ۹ قرن افغانستان مرکز تشعشع افکار و آرت اندو اروپائی بجانب آسیا بوده است .

امروز باز هم افغانستان متمائل است همین رول را بازی نموده می خواهد حلقه اتصال باشد در بین جهان مدیترانه که ذریعه مغنویت و هیومانیزم به آن مربوط است و آسیای دور که رشته های تاریخی متعددی به آن وصل میگرداند . پس برای تعمیم این منظور آمیزش صمیمانه مثمر میباشد که حکومت و مملکت آرزو مند است تا بیش از پیش روابط خود را با حکومت و ملت فرانسه و هیئت های علمی و روحی آن برقرار و قریب داشته باشد .

مسرور و بختیار خواهیم بود اگر اقامت من در فرانسه باعث پهنائی و وسعت این اشتراك مساعی گردیده باشد . در خاتمه آرزوهای پر حرارت من را جهت اعتلا و سعادت فرانس تقدیم میدارم . (

این فرمایشات ملوکانه که در محضر نمایندگان مطبوعات فرانسه صورت گرفت و پیش از یک ساعت را اشغال نمود - در ختم آن نماینده روزنامه موند فرانسوی به اعلیحضرت همایونی سفر خوش و باعافیت طلب نموده اهمیت روابط تهذیبی افغانستان و فرانس را باز هم خاطر نشان و برای اكمال آرزوی اعلیحضرت که برای طرفین حائز اهمیت بشمار است - دها نمود . روزنامه انگکار موند فردای آن شرح مفصلی راجع بشرفیابی بحضور اعلیحضرت پادشاه مدبر افغانستان نگاشته و در آن چنین متذکر گردید ،

« اعلیحضرت محمد ظاهر شاه پادشاه افغانستان قبل از آنکه پاریس را وداع گوید ما را با کمال حرارت و انتهای حسن خلق در مقر عالی خویش هوتل (کریون) بارفتار ساده یک جنتمین شرف حضور بخشیدیم ، صحبت بلسان فرانسوی آغاز و ادامه یافت ، علاوه بر فرانسوی زبان خارجیست که اعلیحضرت پادشاه افغانستان آنرا با تمامیت حرف می زند اعلیحضرت از ۲۰ سال با بنظر طرف پاریس تشریف نیاورده بودند - یک تا سن ۱۷ متعلم لیسه های مخصوصه از (ژانسان دوسائی) بوده اند ، از جمله خوشبهای اعلیحضرت یکی این بود که پاریس را با تمامیت و زیبایی کامل آن دوباره مشاهده فرمودند ، و حتی مانند پاریسی از سفر در ریل زمینی (میترو) نیز دریغ نفرمودند .

شاه افغانستان یک پادشاه عصری - تعلیم یافته - پدر یک قایل مهم و دارای شش اولاد می باشند ، اعلیحضرت بفرانسه و مسائلیکه طبعاً یک روز افغانستان نیز با آن مواجه شدنی است جدا عطف توجه دارند .

افغانستان (سویس آسیا) که دارای موقعیت عظیمه جغرافیائی می باشد می خواهد بپهر قیمت استقلال خویش را محافظت نماید ، مملکت افغانستان شعورا « و منطقاً » بدوستی فرانسه علاقه زیاد دارد . »

بر علاوه مطبوعات دیگر فرانسوی نیز تبصره های دلچسپ حاوی سوانح ذات همایونی و شخصیت بزرگ اعلیحضرت شهید سعید (رح) که زمانی سمت سفارت کبرای افغانی در پاریس را داشتند و خدمات قابل قدرشان برای نجات افغانستان - نوشتند .

اعلیحضرت معظم همایونی حین اقامت شاهانه در پاریس بر علاوه نشان ایشان الم را علی که به جلالتاب رئیس جمهور فرانسه (ونسان او ریول) اعطا فرمودند - نشان الم را علی به ژورژییدو رئیس الوزراء ، روبر شومان وزیر خارجه و نشان سردار اعلی به ابوان دلبوس وزیر معارف و پرستند وزیر صبحیه و عده از رجال بزرگ آن مملکت نیز اعطا کردند . ذات مبارک شاهانه طوریکه از طرف دکتوران معالج تعیین گردیده بود مدت تقریباً

اعلیٰ حضرت معظمہ مایونی باجلالہاب شارق الدوری رئیس جمهور سوریه در حال مصاحبہ

از مناظر پذیرائی ذات شاهانه در ایتالیا

ذات مبارك شاهانه هنگام نزول از طیاره در میدان هوایی ایتالیا با والاحضرت امان الله خان مصافحه میفرمایند

پنج ماه را در فرانسه تشریف داشتند - اما طوریکه خاصه عالیه ذات همایونیست درین مدن از ملت و فاشعار خویش فراموش نسکرده و همیشه ذریعه تلگرام ها و وسایل مخابراتی توسط والا حضرت سیه سالار غازی صدراعظم و کبل شاهانه از احوال ملت باخبری می نمودند. ملت مسلمان و شاه دوست افغان نیز درین مدت بدعا ها و صدقات و تلاوت های پیهم و متعدد قرآن مجید پرداخته ، شب و روز از خدای بزرگ و شفا دهنده حقیقی التیامی کردند کنه یاد شاه محبوب شانرا شفای عاجل نصیب گرداند و سایه لطف و مرحمتش را دقیقه هم از سر ملت شعیب و شاه دوست افغان کم و کوتاه نسازد .

اعلی حضرت معظم همایونی بعد از آنکه از وضعیت صحی شاهانه شان مطابق را بورا طیبی فرانسه اطمینان کامل حاصل کردند اراده فرمودند جهت مزید مشوره طبی از یک نفر طبیب مشهور چشم سویس هم مشوره بگیرند . لهذا بتاريخ ۲۹ دلو و ساعت ۱۰ ونیم شام از (باریس) تشریف فرمای (سویس) گردیدند .

چین حرکت ذات شاهانه از مقر شاهی بسوی استاسیون خط آهن توسط موسیوشومان کفیل وزیر خارجه فرانسه و مامورین عالی رتبه و اعضای سفارت و تبعه افغانی مقیم فرانسه و گارد احترام و گارد مخصوص ریاست جمهوری محترمانه مشایعت شدند .

ذات شاهانه در مملکت سویس :

واگون حامل ذات همایونی بصورت مجلل و زیبائی آراشته شده و چن ورود به دژ نو از طرف مامورین عالی رتبه سویس با کمال احترام پذیرائی گردیدند و در هوتلی که برای اعلی حضرت تعین شده بود - جلالتماب (پوتیت پیر) رئیس جمهور سویس نیز شرف ملاقات یاد شاه جوان مارا حاصل کردند .

اعلی حضرت معظم همایونی پس از مشوره طبی با متخصصین مشهور چشم در سویس و اطمینان قطعی از صحبت چشم شاهانه روز ۴ حوت بطرف (نیس) حرکت فرموده و مع الخیر آنجا وارد شدند و بتاريخ ۱۳ حوت ساعت ۳ عصر بعد از قبول رسم تعظیم عسکری از (نیس) بطرف ایتالیا حرکت و ساعت ۴ در سرحد ایتالیا از طرف قوماندان سرحد و وزیر مختار افغانی در (روم) استقبال و مشایعت بر حرارت دسته موتور سایلکل سواران با ام - زاز و اکرام کامل به ساعت ۸ به (جینوا) مواصلت فرموده و آن شب را که از طرف حکومت در کشتی تهیه شده بود - صرف و ساعت ۱۰ بطرف مصر عزیمت فرمودند .

ذات شاهانه در مصر :

بروز ۱۷ حوت اعلیحضرت معظم همایونی باصحت وعافیت در کشتی (اسپریس) وارد (اسکندریه) گردیده در ضمن فبر ۲۱ توپ سلام شاهی از طرف والی (اسکندریه) به نمایندگان اعلیحضرت ملک فاروق و از طرف مامورین و رجال برجسته مصری و جلال‌آباد محمد صادق خان مجددی وزیر مختار افغانی و اهالی بصورت مجلل پذیرائی و استقبال شدند.

پادشاه محبوب ما پس از توقف مختصر در (اسکندریه) ذریعۀ قطار آهن مخصوص بطرف (قاهره) عزیمت فرمودند. حین ورود شاهانه در (قاهره) از طرف جلال‌آباد عبداللطیف طلعت پاشا نماینده اعلیحضرت ملک فاروق شاه مصر و نجاش پاشا صدر اعظم و اعضای کابینه و رؤسای پارلمان و رجال برجسته مصر، کوردیلو ماتیک و افغان‌های مقیم مصر مراسم احترام و پذیرائی شان بعمل آورده شد. بعداً اعلیحضرت ملک فاروق شاه مصر را ملاقات کردند. چاشت ۱۸ حوت در دعوت مجللی که باعزاز اعلیحضرت همایونی از طرف ملک فاروق ترتیب داده شده بود حضور بهرسانیدند. اعلیحضرت شاه جوان ما با اعلیحضرت ملک فاروق شاه جوان مصر مصاحبات و ملاقات‌های دوستانه و برادرانه نموده، در اطراف مناسبات بادوام و ناگسستی مملکتین مذاکرات دوستانه و صمیمانه بعمل آوردند.

بدواً هنگام تشریف آوری اعلیحضرت به (قاهره) در تمام طول راه قطار آهن مخصوص اعلیحضرت همایونی از طرف اهالی مصر با حرارت و صمیمیت زاید الوصفی استقبال شده در همه جا مستقبلین اعلیحضرت را شاد باش و خوش آمدید می‌گفتند. ایستگاه راه آهن با بهترین اسلوبی مزین شده بود و جنبی که اعلیحضرت از قطار مخصوص نزول اجلال فرمودند سلام‌های شاهی افغانستان و مصر نواخته شد. پس از پذیرفتن سلام شاهی و قبول احترام مستقبلین - موبک شاهانه در حالیکه پرچم شاهی افغانستان بر فراز آن در اهتزاز بود بسوی (قصر زعفران) که جهت اقامت شاهانه تعیین شده بود حرکت نمود.

در طی راه نیز اهالی شهر همه از اعلیحضرت همایونی با گرمی و شوق پذیرائی میکردند و نغمه‌های شادمانی برآورده از خدای کریم طول عمر و سعادت ملک و ملت شان را مشتت می‌نمودند.

شخصیت‌های برجسته ملی مصر دشته دشته کتاب‌هایی را که تهیه کرده بودند بحضور اعلیحضرت تقدیم کردند.

اعلیحضرت همایونی بساعت ۴ و نیم روز مذکور شهزاده محمد علی و ابیه مصر جلالتماب صلاح الدین بی وزیر خارجه و حسن سری پاشا سرمنشی و شیخ العلماء جامع ازهر مصر، رئیس محکمه شرعیه و مفتی اعظم مصر را در اقامتگاه شاهانه پذیرفتند. شب ۱۹ حوت دعوت مجلل دیگری در قصر قبه از طرف اعلیحضرت ملک فاروق پافیخار ورود اعلیحضرت همایونی داده شد و اعلیحضرت در آن شمولیت فرمودند.

ذات شاهان، حین اقامت شان در مصر به اعلیحضرت ملک فاروق نشان الدرعالی و به نجاس پاشا صدراعظم مصر نشان الدرعالی و به بعضی از وزراء دیگر مصر نشانهای مهم افتائی اعطاء کردند. و مکنذا اعلیحضرت ملک فاروق به اعلیحضرت پادشاه جوانان نشان (محمد علی کبیر) که از بزرگترین نشانهای رسمی دولت مصر است تقدیم کردند و همچنین از طرف ملک مینو صوف نشانهای مهم مصری به و الا حضرت سیمسار غازی صدراعظم و دیگر همراهان سفر ذات شاهانه اعطاء گردید.

بروز جمعه ۲۰ حوت بعد از ادای نماز جمعه اعلیحضرت همایونی بر مزار مفتی اعلیحضرت رضا شاه پهلوی در مصر و مزار اعلیحضرت فؤاد اول اکلیل گداختند و هم در همین روز دعوت نهاریه از طرف اعلیحضرت پادشاه ما به اعلیحضرت ملک فاروق در قصر (زعفران) داده شد.

صبح روز ۲۱ حوت اعلیحضرت همایونی بدارالفنون (فؤاد اول) تشریف برده و فو کولته های سباس و ادبیات و کتابخانه های دارالفنون را معاینه فرمودند و به مزار طلاب برای دیدار ذات شاهانه طوری هجوم آورده بودند که اعلیحضرت به بسیار مشکل راه می نمودند. اعلیحضرت شخصاً با طلاب داخل مذاکره و مصاحبه شده بسوالهای علمی آنها جوابهای علمی می گفتند. سپس بداره دارالفنون تشریف برده و بعد از صرف طعام در کتاب مخصوص دارالفنون طور یادگار امضاء فرمودند.

در روز مذکور اعلیحضرت همایونی (اهرام مشهور ابوالهول) را نیز معاینه نموده و بروز یکشنبه ۲۲ حوت ذات شاهانه (بجامع الازهر) تشریف فرما شده و در آنجا توسط هزاران نفر طالب العلم استقبال و سابقه از اعلیحضرت همایونی بعمل آمد. بعد از ظهر همین روز اعلیحضرت بمزار امام شافعی (رح) و مقبره و مسجد محمد علی پاشا و قصر (گوهره) رفته و بر مزار (محمد علی کبیر) و (شیخ محمد عبده) و (شیخ محمد مرافعی) اکلیل گداختند.

آخرین مصاحبه ذات شاهانه در مصر عبارت بود از ملاقات با (عزام پاشا) منشی جامعه عرب، شخصیت معروف بین المللی مصر که بروز ۲۳ حوت صورت گرفت.

گرچه ذات شاهانه حین توقف شان در مصر خود هم اراده داشتند که بغرض تشریف به بیت الله شریف و مسجد النبوی (ص) و حرم محترم حضرت پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم به عربستان سعودی تشریف ببرند - با این اعلیحضرت (ابن سعود) شاه حجاز توسط نمایندگان شخصی خویش از اعلیحضرت دعوت بعمل آوردند . چون ذات شاهانه قلباً مشتاق زیارت مقدسات دینی و حرمین شریفین بودند این دعوت را بکمال خوشی قبول فرموده و بروز سه شنبه (۲۵) حوث در ضمن هیاو و شادباش و زنده باد هزاران نفر با خاطره های فراموش ناشدنی و در خلال وداعیه های پر حرارت رجال بزرگ رسمی و ملی مملکت مصر بعزم حرکت جانب عربستان سعودی (قاهره) را ترک گفتند . باید گفت والا حضرت شهزاده محمد نادر جان در مسافرت حجاز بنا بر عدم مساعدت صحیح و حرارت آفتاب آنجا بآثر توصیه اطبا با ذات شاهانه همراه نبود - بعد از آنکه اعلیحضرت همایونی عازم حجاز گردیدند شهزاده گرامی از طریق ممالک سوریه و لبنان بعراق شریف آوردند و در ممالک موصوف پذیرائیهای باحرارتي از شهزاده افغانستان بعمل آمد .

حین توقف شاهانه در مملکت مصر جراید و مطبوعات مصری شماره های فوق العاده نشر و سرمقاله های غرا و دلچسپی حاکی از مناسبات دوستانه مملکتین افغانستان و مصر و توصیف اخلاق و شخصیت شاهانه نشر نمودند که منجمه کمی از تبصره جریده لا بورس مصری را که در مصر بزبان فرانسوی نشر می شود در اینجا درج مینمائیم :

د اعلیحضرت محمد ظاهر شاه پادشاه افغانستان که فعلاً در قاهره تشریف دارند برای ما ناشناس نمی باشند . زیرا اعلیحضرت شان به تعلیمات خویش در پاریس پلیسه (ژانسون دو - پلی) و پلیسه (میشله) دوام داده اند . پدر اعلیحضرت (محمد نادر شاه غازی) که برای مدت چندین سال نماینده سیاسی مملکت خویش در فرانسه بودند در ماه جنوری سال ۱۹۲۹ و قتی که امان الله خان پادشاه افغانستان خلع گردید در ساحل (ازور) تشریف داشتند . اعلیحضرت محمد نادر شاه که در آنوقت با اسم (محمد نادر خان) یاد می شدند - فوراً بطرف افغانستان حرکت نمودند و بمقابل اشرار سرعت غلبه و فتح حاصل کردند و از طرف ملت افغان بیادشاهی افغانستان قبول و بتخت پادشاهی جلوس نمودند . اعلیحضرت محمد نادر شاه بود که برای بار اول افغانستان را از قانون اساسی بهره ور گردانید .

اعلیحضرت محمد نادر خان در سال ۱۹۳۳ بدرجه شهادت رسیدند . پس از آن اعلیحضرت محمد ظاهر شاه پسر ارشد شان بجای شاه افغانستان انتخاب گردیدند . ملل غرب بایست ازین پادشاه جوان که هنوز سن شان به چهل سال نرسد و ازینکه در هنگام جنگ يك

از مناظر پذیرائی ذات ملو کانه درباریس

ذات ملو کانه منکدم نزول از طیاره در میدان هوایی یارنس از جانب نماینده حکومت فرانسه و رجال
زوریکه فرانسوی واقعاتی استقبال می شوند

اعلیٰ حضرت هما یونی در حالیکه والا حضرتین سردار معبد هاشم خان و سردار شاه ولی خان و نماینده حکومت
فرانسه در بتهوی شان دیدم می شود سلام قطعه نشر بغانی در پناه می باشد

وضعیت فوق العاده مناسبی را (با وجودیکه آلمان ها در کابل - مهاجرین متعدد و بسیار فعالی را در دسترس داشتند) با متحدین اتخاذ نموده - کمال رضایت داشته باشند مملکت اسلامی افغانستان دایماً می کوشد تا روابط خویش را با ممالک دیگر اسلامی تشدید بخشد .
ذات معظم ملو کانه حین اقامت شان در مصر نمایندگان مطبوعات آن کشور را بار داده نکات بامعنی و قابل دقت ذیل را ارشاد فرمودند :

« از مشاهده مظاهر پیشرفت و ترقی که در مصر دیدم - دچار غبطه گردیدم و این مهمترین دلیل سادقیست برای مدارج ترقی مصر . هکذا از استقبال پر حرارتی که از طرف برادر و دوست خود اعلیحضرت فاروق مشاهده کردم متحسین میباشم و در ظل رعایت و سلطنتش برای مصر خیر و سعادت بیشتری آرزو می کنم . »

وقتی در این محفل از هیئت های موسسه ملل متحده و انتقاداتی که در اثر ضعف آنها در ممالجه بعضی مسائل بین الدولی به آن متوجه می گردد - سخن بیان آمد اعلیحضرت فرمودند :
« علی الرغم اینکه موسسه ملل متحده نتوانسته است با برخی ملل کوچک و اعضای خود در مساعی ایشان برای حصول حقوق سیاسی شان بحیث عضو آن موسسه کمک نماید - معذک نمیتوانم به ضعف هیئت های موسسه ملل حکم نمایم . بلکه عقیده دارم در آینده قریب راجع به آمال و آرزو های این ملل کوچک تحقیق خواهد نمود . چنانچه دیدیم که این هیئت ها مطالب اندونیزیا و لیبیا را محقق نمودند . نباید فراموش نمود که این هیئت های دولی خدمات بزرگی از حیث اقتصادی و اجتماعی انجام داده اند . »

بعد سخن باین موضوع انتقال یافت که برخی میخواهند يك (اتحاد اسلامی) رویکار آید و بعضی میگویند (اتحاد شرقی) وجود آید - اعلیحضرت درین مورد فرمودند :

« هر دو اتحاد ضروریست - زیرا کدام اختلاف اساسی وجود ندارد که بین دول اسلامی و دولت های شرقی تفریق کند - بلکه روابط دینی

و تقالید مشترکه رسیدن باین آرزو را آسان میگردانند. من عقیده دارم که بوجود آمدن يك جامعه اسلامی برای ملل اسلامی و امنیت جهان فائده بزرگی دارد.

اعلیحضرت همایونی کلام خود را با اشاره جانب جامعه عرب خاتمه دادند :

« شك نیست که جامعه عرب با آنکه يك موسسه محیطی میباشد خدمات بزرگی را برای جوامع عربیه عرضه نموده است - عقیده دارم که این جامعه برای خیر و بهبود جوامع عربیه ضروری میباشد. من موفقیت های زیادی را برای آن تمنا کرده و جودش را مرجحاً میگویم. »

شاغلی علی محمد خان وزیر خارجه افغانستان که شرف معیت ذات شاهانه را داشتند دره هره کنفرانس مطبوعاتی دائر نموده - بدو از پذیرائی پرحرارتی که ملت مصر از پادشاه افغانستان بعمل آورده اند اظهار تشکران و سپاس گذاری نمودند. سپس شاغلی موصوف به اختلاف بین افغانستان و پاکستان در باره سرزمین (پشتونستان) اشاره نموده گفتند :

« افغانستان آرزوی دوستی و همکاری با تمام ممالك اسلامی و پاکستان دارد - اما این دوستی باعث آن شده نمی تواند که افغانستان از دعوی آزادی لغت ملین افغانهای قبایلی صرف نظر نکند. »

وزیر امور خارجه بصورت اختصار تریج سرزمین قبایل آزاد را بیان و یاد آوری نمود که برطانیی کبیر سرزمین مذکور را از افغانستان مجزا ساخته بود تا آنرا به هندوستان ملحق سازد و همکاری متداوم کردند که چطور برطانیای کبیر حکومت آفوقه افغانستان را مجبور ساخت؛ بود تا معاهده را عقد نماید که معاهده مذکور ترك این سرزمین را شرط می گشت.

شاغلی وزیر خارجه گفت اما فعلاً در اثر تخلیه هندوستان و تقسیم این مملکت به هندوستان و پاکستان وضعیت تغییر نموده و حکومت افغانستان از پاکستان درخواست کرده که بقرار داد های سابقه که بین هر دو مملکت عقد گردیده وهم راجع به وضعیت سیاسی سرحد آزاد تجدید نظر نماید.

زات مبارك شاهانه در ميدان هوایی پاریس قطعه تشریفاتی را معاینه میفرمایند

اعلیٰ حضرت معظمہ مایونی دردعوتیکہ از طرف رئیس جمهور فرانسه با افتخار شاہانہ ترقیب دادہ
شدہ پارٹیس موصوف مصاحبہ میفرمایند

جلال‌آباد مرصوف درخته بکفرانس خوش هم‌کاری بیش از پیش و وسیع را بین مملکتین افغانستان و مصر مخصوصاً از نقطه نظر تجارتی و کلتوری آرزو کردند .
اعلیحضرت معظم همایونی جن توقف شن در مصر علاوه بر نشان المراءلی که به اعلیحضرت فروق اول اعطا فرمودند نشان المراءلی به جلال‌آباد مصطفی نجاس پاشا صدر اعظم و حسین سری پاشا سرمنشی و نشان سردار اعلی به محمد صلاح الدین بی وزیر خارجه و بعضی نشان های دیگر به اکثری از رجال بزرگ آن مملکت اعطا کردند که با اهدای نشان های بزرگ مصری از قبیل نشان محمد علی کبیر و غیره بذات شاهانه و ذات معیتی نشان از طرف شاه مصر مقابله گردید .

ذات شاهانه در مملکت عربی سعودی :

مؤکب شاهانه حین پرواز از قاهره جانب مدینه عبارت از سه طیاره بود که در حینار اول اعلیحضرت معظم همایونی و در دو طیاره دیگر مترجمین رکاب و همراهان سفر شاه قرار داشتند . در میدان طیاره که با بیرق های افغانی و سعودی مزین شده بود از طرف والا حضرت امیر فیصل ولی عهد حجاز نماینده اعلیحضرت ابن سعود و تمام رجال بزرگ و برجسته آن مملکت پذیرائی مجلل و با احترام بعمل آمد . حین نزول بمیدان هوائی و پس از مصافحه با والا حضرت امیر فیصل و قبول احترام مستقبلین متعاقباً اعلیحضرت معظم همایونی به مسجد نبوی صلی الله علیه وسلم تشریف برده و نماز را در آنجا ادا کردند . سپس اعلیحضرت با والا حضرت امیر فیصل در قصر مخصوصی که برای ذات شاهانه تعیین گردیده بودند رفتند . اعلیحضرت معظم همایونی از مسافرت خود در مملکت اسلامی عربستان سعودی و مخصوصاً مشرف شدن زیارت حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم و خجرت نبوی اظهار شکران کردند .

درین شب را دیوی عربستان سعودی نیز بمناسبت تشریف داشتن اعلیحضرت در آنجا بزوگرام مخصوصی ترتیب داده و سوانح خیانت اعلیحضرت همایونی را با مختصر تاریخ خاندان سلطنتی شاه و خدمات فراموش ناستدنی اعلیحضرت شهید عید نشر نمود .
در موقعی که اعلیحضرت همایونی پادشاه محبوب ما وارد مدینه منوره گردیدند بمناسبت خوش آمدید و خیر مقدم تلگرام ذیل از جانب اعلیحضرت ملک عبدالعزیز ابن سعود شاه عربستان سعودی بحضور اعلیحضرت معظم مواصلت ورزید .
ویرادرم اعلیحضرت محمد ظاهر شاه !

در اعظم که وارد مدینه منوره می شوید . مسرور می شویم که بهترین تمنیات و صادق ترین

عواطف خویش را بحضور اعلیحضرت شما تقدیم کنیم .

« مافدوم شاهانه شمارا بمملکت تان (مراد مملکت سعودیه است) مرحبا میگوئیم و امید داریم اعلیحضرت شما خویشان را در مملکت خود و در بین اهل خود و برادران خود تصور بفرمائید ، زیرا رابطۀ قوی دینی و اسلامی بهترین رابطۀ می باشد که قلوب ما را باهم نزدیک می سازد و نصب العین ما را واحد می گرداند پس فـدوم اعلیحضرت را مرحبا می گوئیم و امید داریم مدت اقامت تان خوش بگذرد . باشوق و آرزوی زیادی ساعت ورود اعلیحضرت را که باهم ملاقات خواهیم نمود انتظار می کشیم . (عبدالعزیز) »
بعد از وصول این تلگرام اعلیحضرت مایونی ، نیز باصدار تلگرام جوابیه پرداختند که اینک متن آن تلگرام را نیز در ذیل درج می نمائیم :

و حضرت برادر معظم پادشاه عربیه سعودیه !

از معای خداوند است که مرا بزیارت سید و مقتدای ما (حضرت محمد صلی الله علیه و سلم) موفق گردانید .

« از خدای پاك تمنا دارم که مرا بطواف بیت عنیق خود کعبه مکرمه نیز مشرف سازد . یکی از عوامل خوشنودی من اینست که کوئی در بین اهل و عشیره خود فرود آمده باشم و مانند یک نفر مسافری استقبال و پذیرائی شدم که از مسافت طولیلی بوطن خود برمیگردم و برادر من ! در صورتی که سرزمین حجاز منبع اسلام است و دران بیت الحرام و حرم رسول عابه الصلوة والسلام کائن می باشد . یک نفر مسلمان در خانه و منزل مسلمانان و خصوصا در حرمین شریفین که خداوند در شرافت آنها بیفزاید البته غریب و مسافر نمی باشد . چیزی که خوشنودی مرا افزون می گرداند همانا اشتیاق و آرزوی تمام اینجانب به ملاقات آن برادر مهربان است که اخلاق کریمه اسلامی در وجود شریف شان آشکار بوده و با سیرت نیکوی خویش موجب عزت مسلمان می شوند .

« برادر مکرم من ! تلگرام شما که ورود مرا بدین وسیله مرحبا گفته اید ، بمن رسید برادر معظم ! از حیثی که سرزمین حجاز قدم گذاشته ام غربت و مسافرت را احساس نکرده ام و مادامی که در وطن خود (مقصود حجاز است) و بین اهل و عشیره خود باشم هرگز حس نغوام کرد . من از ملاقات فرزند عزیز خود (مراد عبدالاله فیصل پسر مملکت ابن سعود است) بسی مسرور و از حسن اخلاق و آدابش در شگفتم .

و برادر بزرگوار من ! تلگرام شمارا در موضوع پسر تان محمد نادر (مقصود شهزاده محمد نادر جان پسر اعلیحضرت است) ملاحظه کردم ، باید شمارا آگاه سازم که سبب

اعلیٰ حضرت معظم مہاراجہ در حال آویختن نشان المراء علی (نشان بزرگ افتہ ستان) بکردن بلالہاب و سان اور بول رئیس جمہور فرانسی . این نشان در دعوتیکہ از طرف اعلیٰ حضرت بافتخار رئیس جمہور دادہ شدہ ہوئے بامیردادہ اعطا شد .

رئیس جمهور فرانسه بعد از اخذ نشان المپیا علی ، رابع به الطاف اعلیحضرت و مناسبات دوستانه افغانستان و فرانسه
اضمار شکران متبادله

تاخیرش از نیل زیارت جز این نیست که رویش بالتهاب جلدی مصاب گردیده و دو کتوران او را از معرض شدن به آفتاب و حرارت هوا منبغ کرده اند و بنا برین بروز جمعه بمملکت دوست مالیتان بسبب اعتدال هوای آنجا عزیمت خواهند نمود. اگر مرض بهبود الیه به بوسیدن دستهای مبارک تان مشرف می شد.

«در خانه برای اعلیحضرت شما صحت کامله را تمنا می کشم و با کمال اشتیاق ساعتی را انتظار می کشم که با اعلیحضرت شما ملاقات خواهم نمود با احترام. (محمد ظاهر شاه)»
سیس اعلیحضرت همایونی وارد (جده) گردیده از طرف والا حضرت فیصل و اهالی و حاکم جده با حرارت استقبال شدند و در حالیکه والا حضرت موصوف بمعیت ذات شاهانه بودند ساعت ه وارد (مسکة میکره) گردیده و در آنجا نیز استقبال شایانی از موصوف همایونی بعمل آمد. در (مسکة معظمه) بطواف (بیت الله) شریف مشرف و نماز شام را در آنجا ادا کردند و مراسم (عمره) را نیز بجا آوردند. (مراسم عمره عیناً اوای حج نقلی است).

چون ذات شاهانه دلچسپی و علاقه مخصوصی به بهبود حال رعایای شان دارند. چنان تشرف اعلیحضرت بروضة مطهره حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و سلم و بیت الله شریف ایازهای زیادی برای خبر وسعت ملت افغان اظهار داشته و از دعا گوئی های شان ذریعه تلگرام بوالا حضرت سیه سالار غازی صدر اعظم و کبیل ذات شاهانه نیز اطلاع دادند که مقابلتاً با عین احساسات اسلامی شعرا از طرف والا حضرت موصوف تلگرام جوابیه بحضور ملو کانه صادر گردید.

اعلیحضرت همایونی با همراهان سفرشان روز ۲۸ حوت از مسکة معظمه غزم (ریاض) گردیده و در میدان طیاره عده زیادی از رجال و زعمای عرب سعودیه و اهالی بغرض تشرف بحضور ذات شاهانه و آرا از احساسات و شکران و اجرای مراسم وداعیه حاضر بودند. حین آنکه اعلیحضرت پادشاه معظمه ماهبه جده شریفه مواصلت فرمودند پس از قبول سلام قطعه تشریفاتی و مستقبلمین در قصر (قزح) تشریف فرم شدند.

بعد از صرف چاشت در آنجا اعلیحضرت بمیدان طیاره رفته و پس از فرات آیه کریمه «بسم الله مجربها» و «مراسمها» (الخ) مجدداً بفر شاهانه جاب ریاض ادامه دادند. در ریاض فرقیات مراسم استقبالیه و پذیرائی ذات شاهانه بصورت خیلی عالی و باشکوه گرفته شده و برق های افغانستان و عربستان سعودیه بر فراز عمارات و امینه حکومتی و ملی در اهتزاز بود.

حب نزل طیاره های موکب همایونی در میدان هوایی غریو و عیله و شادی از هر طرف بلند گردیده و تراته شاهی افغانستان نواخته شده و از جانب ۲۱ نفر طالب العلم تراته های خیر مقدم قرائت گردید پس از قبول احترام مستقلین و پذیرائی های زاید الوصف اعلیحضرت همایونی بقصرشاهی که مخصوصا برای ذات ملوکانه تخصیص داده شده بود تشریف فرما گردیدند متعاقبا اعلیحضرت ملک عبدالعزیز پادشاه عربستان سعودی بهزای ملاقات پادشاه افغانستان آمده و پس از مصافحه و معاينه اعلیحضرت تین به مصاحبات دوستانه و صمیمانه پرداختند .

روز ۳۰ حوت اعلیحضرت ملک عبدالعزیز پادشاه عربستان سعودی در حضور تمام هیئت وزرای سعودیه و شمول رفقای معیتی ذات شاهانه با اعلیحضرت همایونی ملاقات نمودند . این ملاقات طولانی دو پادشاه و اولوالامر ممالک اسلامی که خیلی ها صمیمانه بعمل آمده در باغ شاهی ناصری صورت گرفت . اعلیحضرت عبدالعزیز از تشریف آوری ذات شاهانه پادشاه افغانستان اظهار خوشی و امتنان فرموده کلید خزائن خجاست را بحضور شاهانه تقدیم کردند و همچنین پادشاه محبوب و عزیز ما به اعلیحضرت موصوف از پذیرائی های صمیمانه و اطفاف کارانه هیئت وزراء و رؤسا و ملت و مملکت اسلامی سعودیه و رضایت خاطر شاهانه ابراز ممنونیت کردند خاصتا نسبت به تشریف شان در مقامات متبرککه و مقدسه اسلامی خود را مود خواندند اعلیحضرت معظم همایونی هنگام توقف شان در عربستان سعودی شان المراعلی را به اعلیحضرت ملک عبدالعزیز اعطاء نموده و اعلیحضرت موصوف مقابلتا هدیه نفیس و قیمت بهائی که عبارت از سه قبضه شمشیر مطلا و مرصع و بهای زیبای عربی بوده به اعلیحضرت پادشاه ما اهداء نمودند که ذات شاهانه یکی از آن شمشیر هارا به والا حضرت شهزاده محمد نادر جان ودوی دیگر را بخود مختص گردانیدند همچنان بر رفقای هم سفر شاهانه شمشیر ها و قبه های مطلا یادگار دادند .

ساعت ۳ و ۳۰ دقیقه روز سه شنبه اول حمل ۱۳۲۹ - اعلیحضرت ملک عبدالعزیز والا حضرت امیر فیصل و لیمهد هیئت کابینه وزراء بعضی از اعضای پارلمان ، رؤسا ، مشایخ و علما جهت وداع شاهانه به اقامتگاه شاهی تشریف آورده و بدو اعلیحضرت تین به مصافحه و معاينه پرداخته متعاقبا اعلیحضرت همایونی با هر یک از حاضرین اظهار اطفاف فرموده و با آنها وداع کردند .

اعلیحضرت ملک عبدالعزیز و والا حضرت امیر فیصل و لیمهد تا میدان طیاره نیز ذات شاهانه را مشایعت کرده و در آنجا مجدداً با خلوص و صمیمیت فوق العاده با اعلیحضرت پادشاه

خان ملوکانه در مؤسسه یونیکو در پاریس با رئیس و معاون مؤسسه مذکور در حال مصاحبه دیده می‌شود

از مناظر پذیرائی ذات همایونی در مصر

اعلیٰ حضرت معظم همایونی هنگام تشریف فرمائی از کشتی اسپریا
در بندر اسکندریه

محبوب ما وداع کرده و بیکلمات آخرین *حياك الله واعطاك الله* عذراً طویلاً ابراز لطف فرمودند.

اعلیحضرت پادشاه معظم ما با سرور و شرف و صحت کامل در بیک طیاره و همراهان ذات شاهانه در دو طیاره دیگر جا گرفته و عزم بغداد بسوی (جده) حرکت فرمودند. در (جده) نیز موكب شاهانه از طرف وزیر دولت سعودیه و رجال برجسته و زعمای جده مبارک که در میدان طیاره پذیرائی و استقبال محترمانه گردیده بعد از کمی توقف مجدداً جانب بغداد بیرواز شدند.

حین توقف اعلیحضرت همایونی در حجاز چندین قطعه اشعاره خیر مقدم از طرف شعراء و ادبای آن کشور سروده شد که ما در اینجا دو قطعه آنرا که بزبان فارسی است درج مینمائیم:

از طرف عده از مهاجرین که وقتی از مالک دیگر در راه مسافرت و اقامت مؤفقی خوش به افغانستان از حکومت و ملت افغان مهمان نوازی ها دیده بودند:

پرو دگار ما بشنیده است آه ما	بهر طواف کعبه فرستاد شاه ما
زان روز کز علالت شه نقل کرده اند	در غم به آه و آه گذشت این دو ماه ما
بودیم بهر صحت سر کار در دعا	مقبول ساخت ناله مارا اله ما
بیحد سیاس حی شفا بخش را که زود	آرام یافت از کرمش پادشاه ما
زان روز کامدیم پریشان زدست بخت	غیور ما قلمرو تشو شد پناه ما
بودیم زیر سایه لطف تو سال ها	مهمان بارگاه تو ایزد گواه ما
مخدوم ما معظم ما سر به رست ما	شاه غریب پرور ما قبله کلاه ما
خافان ماسکندر ما حکمران ما	فرمان روای مشفق مادی پناه ما
بادا همیشه دولت تو در پناه حق	ای مهر بان سلامت تو عز و جاه ما
قصر زشکر مرحمت تو زبان و دل	خبرم بید خبر تو شام و بیکاه ما
باید مهاجران مسلمان که خیم فخر	چون حضرت جلالت تو خبر خواه ما
تارنده ایم بهر دعا عهد داده ایم	بیت خداست جلوه گر اندر انگام ما

سید محمود خان طرازی

یوم الجمعه ۲۸ جمادی الاولی سنه ۱۳۶۹

مسکة مکر مه

قصیده در شان حضرت جلالة الملك المتوكل على الله محمد ظاهر شاه

ملك افغانستان

به تقريې سفر حجاز و مقادان مقدسة مدينة منوره و مسكة معظمه .
 شاه افغان سوي بطحا آمدی آمدی خوش آمدی خوش آمدی
 مثل نكته سوي گلشن آمدی محرم اسرار پيغمبر شدی
 ای ملك نكته جدار وصف شكن بخت يا ور مثل شاه ذوالمنن
 بخت و تاج خسروي دادند ترا بخت شاه غز نوي دادند ترا
 از طواف كه به گشتي ارجمند مثل نير باد اقبالست بلند
 من ترا گويم فريدون زمان يا كه ذوالقرنين خوانم من ترا
 شهرت تو مثل ها رون در جهان آبرويت مثل الماس گران
 عزم تومانشد خيبر استوار باد اوصافت چون انجم تابدار
 صاحب نكته و لوا تو آمدی باغبان گلشن كابل شدی
 شان تو مانند شان ذوالفقار رو نقش مانند لواء آبدار
 شان تو آمد چو شان دلپري بي اثر باد افسون سامري
 از جلالست روز روشن تابدار از جمالت گشت الماس آبدار
 چون كلام فخر تو آفاق كير همچو شهباز همت تو بي نظير
 از فلندر رمز باطن ياد كن دل يادلي همه آباد كن
 من عرف را خوش بين اندر ضمير در دلت هم لحن اقرب ياد كير
 روح فديسي رهنمائي تو شود فهم جمر يل يا سبان تو شود
 هر كه ظاهر را بدارد در نگاه باطنش را در سكه دارد خدا
 محسن رنگين بيان تحسين گفت گل سخن ها مثل لواء او بسفت
 احقر المباد اخلاص كيش سيد محمد بن مصطفى الميروس

(جنوبی افریقہ)

مردمان در نزدیکی کوهستان - قریب به ۱۰۰ نفر - در نزدیکی کوهستان - قریب به ۱۰۰ نفر

اعلیٰ حضرت مہاراجہ منگھم ملاقات باہلک فاروق شاہ معمر در قصر سلطنتی قاہرہ

در لحظه که اعلیحضرت شاه افغانستان از حدود مملکت عربیه سعودیه خارج میشدند این تلگراف را برای اعلیحضرت عبدالعزیز آل سعود فرستادند و اعلیحضرت شان تلگرام جوابیه را برای برادر عزیز خود ارسال کردند.

«برادر عزیز من اعلیحضرت شاه عبدالعزیز!

دروقتی که از مملکت عربیه سعودیه خارج می شوم ایفاء الواجب مکنون خاطر خود را به اعلیحضرت شما اظهار می نمایم بمناسبت اوضاع برادرانه و دوستانه شما که با این برادر خود درین چندروز ابراز فرموده اند تشکرات قلبیه خود را تقدیم نموده و حسن می کشم من از یک برادر بسیار عزیز خود مفارقت نموده ام و در قلب خود محبت فوق العاده را نسبت بشما و خاندان شما می پرورام از حضرت خداوند می خواهم شمارا سال های دراز با اولاد شما در حفظ خود محفوظ داشته و ملت عربیه سعودیه را در زیر سایه شما بسمادت دارین نایل گرداند برای شما اطمنان می دهم که محبت شما در قلب من دائمی خواهد بود و همین که به مملکت خود برسم بملت شجاع افغان هم از محبت های شما و والا حضرت و ایلعهد شما و افراد خاندان شما و ملت نجیب شما اظهار می نمایم و یقین است که یادداشت این زیارت نه تنها در دل من بلکه در قلوب افراد خاندان من و در دل های تمام ملت افغانستان ابدالد هر مرسوم خواهد بود والسلام برادر شما محمد ظاهر»

«برادر عزیزم اعلیحضرت محمد ظاهر شاه پادشاه افغانستان!

تلگراف محبت آمیز شما را که از نفسیت پاک و خلق کریم شما حکایت می کرد و از محبت های شما براین برادران اظهار می نمود گرفتم این محبت های شما ترجمانی قلب مرا می نماید و من از جدائی شما خیلی دلگیر شده و از خداوند برای شما در سفر و حضر توفیق و اقبال می خواهم من بکمال تأیید به آن برادر عزیز خود اظهار می کنم که من و پسر سعود و ایلعهد و تمام اولاد من و ملت من نسبت بشخص اعلیحضرت شما و نسبت بملت نجیب افغان بهترین و بلندترین و خالص ترین عواطف را در دل های خود می پرورانیم و احترامی که بذات شما از طرف من و ملت من اظهار شده این احترام و اکرام از واجبات برادری اسلامی است و این رشته برادری گاهی قطع نمی شود یادداشت این زیارت دوستانه شما در قلوب و صدور ملت عربیه سعودیه و در دل های خاندان سعود ابدالد هر باقی ماند و می ماند والسلام عبدالعزیز»

موقعی که اعلیحضرت همایونی در حجاز تشریف داشتند بعضی از جراید آن مملکت مانند (البلاد السعودیه) و (ام القری) و غیره تیصره های دوستانه و پر جرارتی بدین مناسبت نوشتند که ایشیا شمه از روزنامه (البلاد السعودیه) منتشره مکّه مکرّمه را ذکر می نمایم:

اعلیٰ حضرت محمد ظاهر شاه در مسجد نبوی (ص)

اعلیٰ حضرت معظم همایونی محمد ظاهر شاه زیارت مسجد حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم تشریف یافته و در باب السلام از طرف خدمتگاران و موظفین حرم نبوی با شرف و احترام استقبال شدند تا اینکه ذات همایونی روضه مطهره رسیده - در آنجا با کمال عجز و انکسار در موضع ادای نماز حضرت بی الکریم (ص) بر سمیل عرض تعجیت مسجد شریف دور گشت نماز ادا فرمودند. سپس مشاهده برداشته و با خضوع کامل استاده شده. حضرت رسول (ص) و اصحاب برگزیده آن رضوان الله علیهم اجمعین درود و تحیات عرض نمودند در انتهای تقدیم درود و تحیات اشک از دیده گمان اعلیٰ حضرت همایونی جاری بود که از خشوع و تقوای ذات شاهانه نمایندگی می نمود. ذات همایونی بفرض اینکه از تقدیم درود و تحیات حضرت نبوی (ص) بیشتر مستفید و متمتع شوند یا نفی معیت خویش بجای نبوی داخل شده درود گفتند پس از آن موکب شاهانه بمقصد زیارت قبور و آرامگاه آل بیت پوی (ص) و حضرات صحابه و تابعین کرام بطرف (بقع) رفته و بعد زادای مراسم زیارت بمسجد (قباء) تشریف برده و نماز شام را در مسجد مبارک ادا فرمودند.

اعلیٰ حضرت امیر عبداللہ فیصل بیل به این زیارت مبارک ادا با کمال ادب و شفقت بحضور اعلیٰ حضرت همایونی محمد ظاهر شاه تبریک گفتند، ذات همایونی هم در مقابل با امیر عبداللہ فیصل اظهار مؤدت و برادری فرمودند و آنگاه اعلیٰ حضرت در محفلی که وکیل امیر مدینه (عبدالله الدیری) بمناسبت قدوم اعلیٰ حضرت ترتیب داده بود تشریف فرما شدند، این محفل خیلی باشکوه و مجلل بوده و بیش از ۲۰۰ نفر مدعوین در آن حضور بهر رسانیده بود. شکوه و ابهت محفل مصدر خوشی و مسرت ذات شاهانه گردید بعد از صرف طعام اعلیٰ حضرت همایونی در قرارگاه خاصه بیکه برای شاهانه در صدر محفل تهیه و تخصیص شده بود جلوس فرمودند. در این هنگام وزیر معارف مملکت حجازی بحضور همایونی پیشتر آمد تا خطبه حکومت را مبنی بر خیر مقدم و ترحیب ایراد نماید، ولی اعلیٰ حضرت بنبابت خویش آفری محمد صادق المجددی را گماشتند تا مراتب شکران و رضامندی شاهانه را نسبت به حسن استقبال و پذیرائی بمثلی که از طرف مملکت سعودیه و رجال دولتی آن مشاهده فرمودند ابلاغ نماید و اینکه ذات شاهانه باینل این شرف بزرگ که از زیارت مسجد نبوی شریف در هنگام روز و از اجتماع با برادران و دوستان اسلامی خود در محفل از طرف شب برای شان میسر گردیده است خیلی افتخار دارد. سپس وزیر معارف موصوف خطبه خیر مقدمی را که به نظم تهیه کرده بود ایراد فرموده و از طرف همه حضار با تحسین و کف زدن با بدقه

ذات مبارک شاهانه با اعیان حضرت فاروق اول در دعوتیکه از طرف شاه معیر با اختیار ورود اعیان حضرت ترتیب داده شده .

اعلیٰ حضرت مہارونی در دہلی ز قصر سلطنتی مصر با اعلیٰ حضرت شاہ فروق

و متناوبا، انقطاع می یافت. و آنگاه شاغلی عبدالرؤف خان افغان شمر مذکور را بفارسی قرائت فرمود که موجب بسند خاطر و خوشنودی شاهانه گردید. بعد اعلیحضرت همایونی بمعیت عبدالله فیصل، وکیل امیر مدینه و هیئت مخصوص معبته ایشان بقصر خاص تشریف فرما شده و جای را در آنجا صرف نمودند. در ساعت اخیر شب اعلیحضرت معظم بمقصد ادای نماز فجر بمسجد نبوی مشرف گردیدند و پس از ادای نماز برای صرف ناشتای صبح بار جال معیت خود بقصر خاص عودت فرمودند.

بساعت ۳ صبح ذات همایونی بامو کب شاهانه خود در لباس احرام بمسجد النبوی (ص) رجوع فرموده و از جانب جناب وکیل امیر مدینه و موظفین و خدمتگذاران حرم شریف در باب السلام استقبال شدند. و پس از این که در روضه شریفه نماز تحیات را ادا فرمودند - بمقصد زیارت (بیت الله الحرام) نیت عمره بسته و آنگاه حرکت فرمودند - و قبر مبارک حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم و صاحبین آنجناب را زیارت فرمودند و از خدای یاک تمنا کردند که این زیارت را آخرین زیارت شاهانه شان نسازد. سپس ذات شاهانه از مسجد شریف نبوی (ص) بمقصد زیارت قبر سید الشهداء (حمزه بن عبدالمطلب) واقع در دامان کوه احد خارج شدند. در عرض راه از جناب امیر عبداللہ السدیری راجع به بعضی اماکن تاریخی که در آن کارنامه های حضرت محمد صلی الله علیه وسلم و اصحاب ایشان در نشر دین مقدس اسلام صورت گرفته است برخی - والات می نمودند.

بعد از ادای زیارت حضرت سید الشهداء موکب شاهانه بطرف (المطار) متوجه گردیده و بساعت ۳ و ۵ دقیقه بانجا واصل گردیده و از طرف جماعه بزرگویی که بغرض وداع شاهانه جمع شده بودند با کف زدن و دعای طول عمر و زندگانی هر دو پادشاه بزرگ و برادر پذیرائی شدند ذات ملو کانه از بین جماعه مذکور گذشته و در صالون بمقام خاص همایونی خویش جلوس فرمودند. بعد از صرف قهوه عربی آقای مجددی را امر فرمودند تا مراتب تشکرات شاهانه را نسبت به پذیرائی فوق العاده و اکرام بزرگیکه دیده اند بجناب وکیل والی مدینه و ما مورین حکومت و اهالی مدینه اظهار نمایند و از خداوند تمنا کردند تا این ملاقات شاهانه را با حضار آخرین ملاقات قرار ندهد. جناب وکیل والی مدینه هم در جواب با عبارت مختصری از مرا تیب خوشنودی و مسرت جمیع مجاورین حضرت رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم نسبت به شرفیابی زیارت اعلیحضرت عرض نموده فرمودند اعزاز و اکرامی که نسبت به همایونی بعمل آمده است فقط یک جز از ضروریات و لوازم ضیافت و مهمان پروری عربی سعودی می باشد که

در ظل عاطفت ملك الم معظم (عبدالعزیز) به آن برخورد دارند. سپس امیر عبدالله فیصل پیش شده و طیارات خاص حکومتی را که درالطیار حاضر بودند ، در تحت امر شاهانه ابلاغ فرمود . بعد اعلیحضرت همایونی از بین صفوف مودعین خود گذشته و در عین حال سلام و تحیت هر کدام را جواب می دادند . اعلیحضرت همایونی پس از آن که رسم تعظیم یکدسته عسکر گارد شاهی را پذیرفتند بدروازه طیاره توقف فرموده ، با مودعین خویش با کمال حرارت و شکران مصافحه و خدا حافظی فرمودند که در رأس ایشان امیر عبدالله السیدری قرار داشت ساعت ۴ و ۵ دقیقه طیاره شاهی که حامل ذات همایونی بود بهرم حرکت جانب ریاض به پرواز درآمد . ذات شاهانه موقع توقف شان در مدینه مبلغ (۱۰۰۰) جنبه (طلای مصری) بوکیل امیر مدینه انعام فرمودند که نصف آن بخود مشارالیه طور بخشش و بقیه را برای امور خیریه صرف کنند .

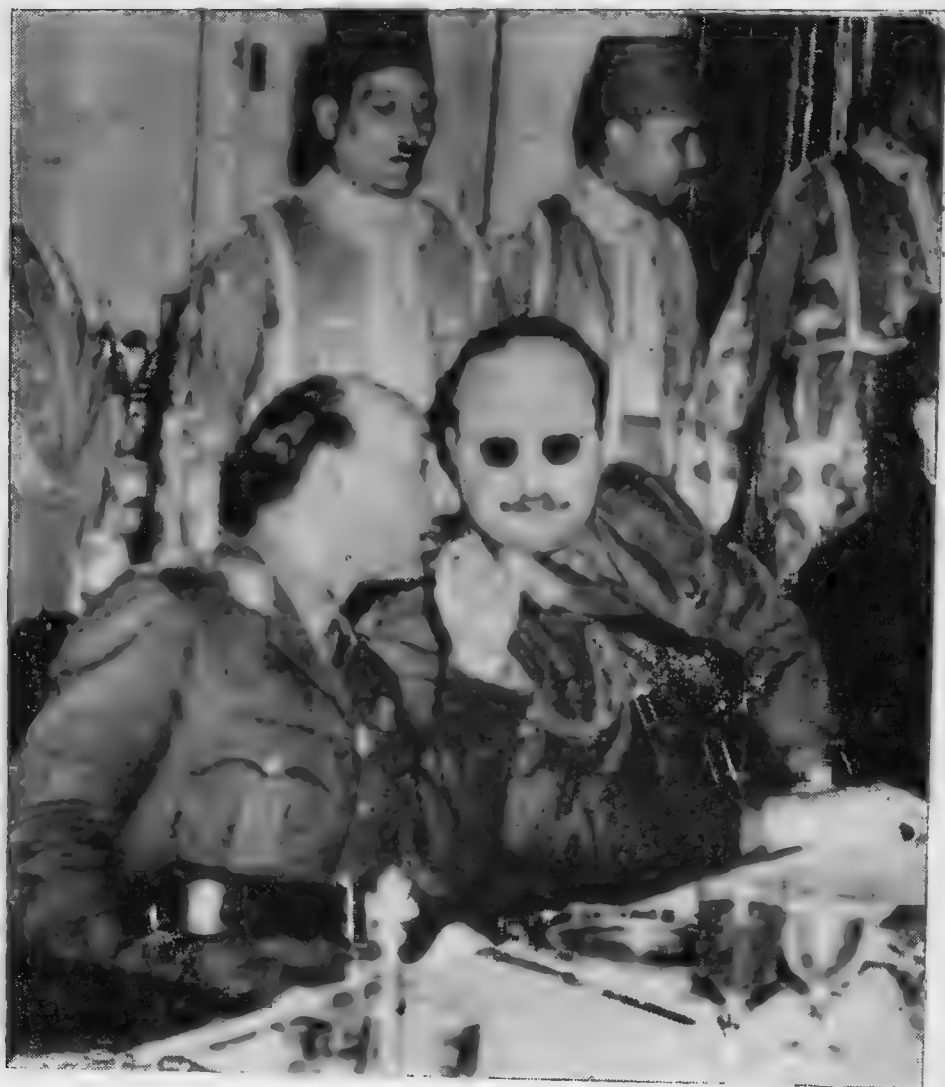

ذات معظم اعلیحضرت همایونی هنگام توقف در حجاز بر علاوة نشان بزرگ (المراءلی) که با اعلیحضرت ابن سعود شاه آن مملکت اعطاء فرمودند ، نشان های بزرگ دیگری از قبیل نشان المراءلی ، و الاحضرت شهزاده سعود و والاحضرت شهزاده عبدالله فیصل حاکم حجاز و والاحضرت شهزاده (مشعل) و والاحضرت شهزاده (سلطان) حاکم ریاض و والاحضرت شهزاده (طلال) و همچنان نشان های بزرگ دیگری به اکثری از رجایان بزرگ و محترم آن مملکت عنایت فرمودند که توسط اهدای شمشیرها و قفه های مطلا و مذهب والبسة فاخرة عربی طوری که قبلا اشاره رفت از طرف اعلیحضرت شاه حجاز بذات مبارک شاهانه و رفقای مسافر شان مقابله و ممانعه گردید .

اعلیحضرت همایونی در مملکت عراق :

بعد از حرکت از حجاز موکب اعلیحضرت همایونی ساعت ۳ و نیم روز اول حمل ۱۳۲۹ مع الخیر و العافیه وارد (بغداد) گردید . پذیرائی ذات شاهانه در عراق بصورت رسمی بوده و خیلی مجلل صورت گرفت .

نخست موکب همایونی در هوا ذریعه یکدسته طیاره مشایعت شده ، هنگام نزول بنیدان طیاره (۲۱) توپ باغراز ورود شاهانه فیر گردید . والاحضرت نائب السلطنه و ولیمهد عراق و وزراء و رؤسای مجلسین شورا و اعیان و رجال بزرگ عسکری و مملکی و جلالناب سفیر و تبیه افغانی مقیم بغداد در میدان طیاره ذات ملوکانه را استقبال کردند . گارد شرف مراسم استقبال بجا آورده و موزیک عسکری سلام شاهی افغانستان را می نواخت . در خط عبور

اعلیٰ حضرت معظم با اعلیٰ حضرت ملک فروق در دعوتیک، از طرف شاهانه باعزاز
 شاه مصر تزییب داده شده مصروف مصاحبه دوستانه می باشند

اعلیٰ حضرت معظمہ ہمایونی مدد حاکمہ در قہرہ اطراف مدہ ہزار سلاب و کتاب استیعالی میکردند

ذات شاهانه از میدان هوایی الی اقامتگاه شان از طرف گارد سلطنتی و دسته موتواسیکل سواران مشابت بعمل آمده و اهالی بغداد ورود شاهانه را بمرت و صداهای (زننده باد پادشاه افغانستان مهمان عزیز ما) بگرمی زیاد پذیرائی می کردند و در قصر نیابت سلطنتی با افتخار اعلیحضرت همایونی از طرف والا حضرت امیر عبدالاله دعوت مجلای داده شد. سپس ذات شاهانه بمقره سلطنتی تشریف فرما شده اکلیل گیل گذاشتند.

فردای آن یعنی بروز ۲ حمل ۱۳۲۹ ذات شاهانه کور دیلو ماتیک مقیم بغداد را بحضور خویش بار دادند و هکذا بروز ۳ حمل ساعت ۹ و ۳۰ دقیقه قبل از ظهر جلالاماب جنرال نوری سعید پاشا صدر اعظم و زعمای عراق بحضور اعلیحضرت همایونی مشرف گردیدند. دعوت های مجلل شب نشینی و عصریه به افتخار ذات شاهانه از طرف نائب السلطنه، صدر اعظم و رئیس بلدی و رئیس یوهنتون عراق ترتیب داده شده و هکذا بروز ۳ حمل از طرف اعلیحضرت پادشاه ما با افتخار والا حضرت نائب السلطنه و ولیمهد معظم عراق دعوت صرف شام داده شد و در همین روز ذات ملوكانه مسکاتب خربیه وار کانجریه و مانوره عسکری را در (بغداد) معاينه فرمودند.

اعلیحضرت معظم همایونی در مدت اقامت شان در عراق که از ۳ و نیم عصر روز اول حمل الی صبح روز ۶ حمل ادامه یافت اما کن نقاط ذیل را ملاحظه فرمودند:

زیارت حصرت قوثل اعظم، زیارت حضرت امام اعظم، و حضرت کاظمین و امام ابویوسف رحمه الله علیهم اجمعین، فاکولته طب و دارالعلمین عالی، معاينه عسکری و ملاحظه موزیم عراق، کربلای معلی و نجف اشرف و استراحت در قصر سلطنتی کوفه.

صبح روز ۶ حمل در حالی که والا حضرت نائب السلطنه عراق - وزراء رؤسا و عده زیادی از ماموزین دولتی و اهالی عراق برای وداع ذات شاهانه در میدان هوایی بغداد حضور بهم رسانیده بودند و در حالی که گارد شرف با فرقه موزیک مراسم سلام و احترام و تودیع بجای آورد ذات شاهانه از بغداد بعزم (تهران) حرکت فرمودند.

چنین تشریف فرمائی اعلیحضرت معظم همایونی در بغداد اکثری از جراید آن مملکت تبصره های خوش آیند و دلچسپی بمناسبت مسافرت اعلیحضرت نشر کردند که بعضی بقرض نشان دادن علائق برادری و همدینی مملکتین افغانستان و عراق سرمقاله های اخبار

(الحصول) منتشره بغداد و اخبار (الفتح) را در اینجا درج می نمایم.

الف. سرمقاله روزنامه الحصول تاریخی ۱۹/۳/۱۹۵۰.

مهمان عزیز عراق اعلی حضرت محمد ظاهر شاه پادشاه معظم افغانستان . در روز دوشنبه آینده شهر بغداد یک پادشاه مسلمان عظیم را که مایه عزت ملت خود می باشد استقبال خواهد نمود . اعلی حضرت همایونی استقلال مملکت خود را که خالی از نفوذ و سيطرة خارجی و دور از اختلال بیگانگان است بسیار عزیز میدانند . اعلی حضرت همایونی بر خود واجب می دانند که محبت و برادری را بین کلمه ممالک اسلامی تقویت نمایند ، اعلی حضرت همایونی مهمان عزیز ما خواهد بود .

اعلی حضرت محمد ظاهر شاه پادشاه افغانستان در تاریخ ۱۲ تشرین الاول ۱۹۱۴ در شهر کابل متولد شده و فرزند سپاس بزرگ وزیر دست اعلی حضرت مرحوم (محمد نادر شاه) که استقلال مملکت را بر روز شمشیر از خارجی ها گرفت می باشد . اعلی حضرت همایونی با تربیت اسلامی و تربیت ملی افغانی از یک فامیل وطن دوست نشئت نموده پس از تکمیل تحصیلات ابتدائی در مدرسه استقلال ۱۹۲۴ بایدر بزرگوار خود که در فرانسه بوده است ملحق و در مدارس مشهور آنجا مشغول تحصیل علم و هنر گشتند . و هنگامی که شورش و انقلاب بیجه (سقاء) در مملکت آغاز شد ، پدر مرحوم شان به صدای وطن گوش داده و توانست انقلاب و فتنه افغانستان را خاموش کنند . اضطراب و ناامنی در مملکت به نتیجه کوشش و رهبری حکیمانه ایشان بر طرف شد . ولی اعلی حضرت همایونی برای تکمیل تحصیلات خود در مدرسه (کولج دی مونبله) در پاریس باقی و با کمال جدیت و استقامت و اخلاق فاضله مدت تحصیل را سپری نمودند .

پس از اینکه پدر بزرگوارشان موفق شدند و مملکت را از بیجه (سقاء) خلاص و پادشاه افغانستان منتخب شدند ، اعلی حضرت همایونی شهر کابل عودت و بقسمت پیاده ارتش که در آنجا برای تعلیمات فن عسکری تازه تأسیس شده بود ملحق شدند . و در سنه ۱۹۳۲ بر حسب شهادت صاحب منصبان جرمنی در تحصیلات عسکری بدرجه عالی رسیدند . و در جشن های وطنی و ملی بالباس و یونیفورم عسکری با بقیه افراد فشون در معرض نمایش از مقابل حضور مبارک مرحوم پدرشان عبور می نمودند . ملت که ایشانرا می بیند با مسرت زیاد و با آواز بلند (زنده باد) می گفتند . اعلی حضرت همایونی در مظهر خود بسیار ساده و کرامت اخلاق دارند .

پس از انجام تحصیلات فشونی به منصب و کالت وزارت جنگ منصوب گشتند . مهمان وظیفه این منصب را با تمام مهارت و زبردستی انجام می دادند ، و بعداً و کالت وزارت معارف را اشغال نمودند . و پس از فاجعه که بملت و مملکت از کشتن و شهید شدن مرحوم

ذات مبارک شاعر باجلالہاد حسین سری پاشا مصطفیٰ فو ما بند

اعلیٰ حضرت. ہمایونی. با جلالتمای طہ حسین. وزیر دیشمنید معارفی مصریہ میفرمایند

پدرشان رسید ، ایشان را در سنه ۱۹۳۳ بنام پادشاه افغانستان نامیدند . اعلیحضرت همایونی
عمان رویه پدر خود را در تقویت استقلال مملکت و پیشرفت آن در نظر گرفتند و سعی شایانی
در تحسین امور مملکت بذل می نمودند . و می توان گفت که مملکت افغانستان از حیث امور
عسکری و عمرانی از بزرگترین ممالک اسلامی می باشد ،

اعلیحضرت در نشر علم و منزهت عنایت مخصوصی دارند ، زبان اصلی افغانستان در مدت
سلطنت اعلیحضرت همایونی زنده شد و تدریس آن در مدارس اجباریست . محصلین و ماورین
دولت از عسکری و غیر عسکری بیاد گرفتن لسان مذکور موظف هستند .

هقیقه خالص و همت عالی و ادب نفسانی و محبت امن و سلام در وطن و مقاصد شریف
و رهبری حق و عدالت که صفات عالی پادشاهان و عظمای عالم دانسته می شود از اخلاق
ذات همایونی می باشد .

اعلیحضرت همایونی بازبان های فرانسه و انگلیسی و فارسی و پشتو بخوبی آشنا میباشند
در ورزش و ریاضت و شکار میل زیادی دارند .

درع تشرین الثانی ۱۹۳۰ پادختر پسر عموی مرحوم پدرشان سردار احمد شاه خان
که وزیر دربار می باشد ازدواج نمودند ، بزرگترین اولاد ایشان شاهدخت (سیکم بلقیس)
است و در سنه ۱۹۳۲ ع متولد شد ، ووالاحضرت شهزاده محمد نادرشاه که حالا بامعیت پسر
بزرگوارش در مسافرت می باشد ووالاحضرت شهزاده احمدشاه خان که بزرگتر از شهزاده
محمد نادر جان بوده ووالاحضرت شهزاده محمد داودخان که سه ساله و اخیراً ووالاحضرت شهزاده
محمد داودخان که هنوز شیر خواره است فرزندان اعلیحضرت میباشند . خداوند متعال انشاء الله وجود
مبارک را برای خدمت بملت و وطن سالم نگهدارد و برای اسلام و مسلمین کمک و ذخیره بدارد .
اعلیحضرت همایونی با تمام جدوجهد برای نهضت و پیشرفت ملت خود سعی می کنند
و مملکت در سایه حکم ایشان قدمهای وسیعی در راه ترقی نهاده و در اصلاح مملکت و حضارت
و عمران راه درازی طی نموده و با اینهمه اعلیحضرت همایونی از تقلید و عادات مملکت
و ملت خود خارج نگشته است و شکی نیست که این مسافرت اعلیحضرت همایونی بهر اوقات
در تقویت مؤدت و صداقت اثر بزرگی خواهد بخشید .»

ب- تبصره روز نامه (الفتح) منطبقه بغداد تاریخی ۲۱/۳/۱۹۵۰ .

دمقدم اعلیحضرت پادشاه معظم افغانستان را مرحبا میگوئیم ؛
حکومت و ملت عراق یک مهمان عزیز و کریم و یک پادشاه جلیل القدر مملکت برادر اسلامی را

که همیشه در فرح و در اندوه با ما شریک بوده و دائماً بقضایای بزرگ عرب اظهار لطف و مهربانی و برادری می نمود استقبال می نماید .

و قتی که عراق بادشاه معظم را استقبال می نماید البته در شخص خود اعلیحضرت همایونی آرزوی یک ملت اسلامی صاحب تاریخ مجید را که خدمات شایانی در جنگ و در صلح با اسلام نموده است مشاهده می کنند.

معاونت ملت نجیب افغانستان به عالم اسلامی از قدیم الزمان و فداکاری آنها در صف عربهای فاتح که دین اسلام را در مملکت وارد نمودند - فراموش شدنی نیست . در صورتیکه حقیقت حال چنین باشد می توان گفت که این زیارت علامت برادری در اسلام و زمزمیست از یک مقصد مقدس مشترک و عبارت است از تقویت روح اسلامی و تجدید علائق برادری که در هر مناسبت فرح انگیز می باشد .

عراق این زیارت پادشاهی را فرست سعید شمرده - بذات اعلیحضرت همایونی و ملت نجیب افغانی محترم احساسات برادری خود را تقدیم می دارد .

ملت عراق تنها ملتی نمی باشد که چنین احساسات صمیمانه اظهار می دارد و لابد اعلیحضرت همایونی شعور مهربانی را در تمام ممالک اسلامی که زیارت نمودند - ملاحظه فرمودند و البته یقین حاصل نمودند که وحدت اسلامی با این شعور و احساس مطابقت می نماید . زیارت اعلیحضرت همایونی همت همگی را زیاد کرده و عزیمت را قوت داد و در مقابل دسیسه کاری و تعدیات بیگانه عالم اسلام را متحدان تکلمه نشان داد .

حکومات اسلامی اگر بخواهند آزادی خود را محافظت نمایند بر آنها واجب است که بطور عقیده اسلامی و شریعت اسلام رفتار کنند و از حبله بازی ممالک استعماری که مسبب تفرقه و نفرت هستند دور باشند .

چون ممالک استعماری و زیدیکی با آنها سبب ضعف رابطه اسلامی و حسن برادری می شود و ازین وضع بجز آنها کسی استفاده نخواهند نمود و آنها می خواهند ما را همیشه دچار خلاف و اضطراب بپوشانند لذا چیزی که همه را سرور می دارد آنست که کلیه حکومت اسلامی ضرورت اتفاق کلمه و وحدت را بوسیله عقاید اسلامی احساس نمودند البته کسی بر علیه اتحاد بغیر از جاهل و نادان نیست . دین اسلامی تمام عرب و افغان و ترک و ایران و غیره را بدون تفرقه در عنصر و جنس برادر میدانند و در راه آزادی، علم و معرفت رهبری می نماید .

ما آرزوی برادری داریم و درین موقع آنرا ذکر می کنیم و امیدواریم که اثر خوبی بر حیات اسلام و اسلامیت داشته باشد برای تأمین وحدت خیر ملت و نفع عموم بناید

اعلا حضرت معظم هـ و بی درجامع امر معسر درس یکنی ازمادین را که برای طلاب ایراد میکنند سمیع می نمایند

اعلیٰ حضرت ہما یونی حین ادای صلوٰۃ در مسجد الرفاعی مصر ،

وفق حدیث شریف نبوی ص (المؤمن للمؤمن کالبخیان الموصوف یشد بعضه بعضاً) یعنی مسلمان برای مسلمان دیگر مانند یک ساختار می است که هر قسمتی از آن قسمت دیگر را محکم می کنند و غایت بنمائیم . در خاتمه امیدوار هستیم که اعلیحضرت همایونی در این مملکت غربی اسلامی که در حقیقت مملکت خودشان می باشد - ساعت های با مسرت بگذرانند . این عاطفه و شعور از قلوب کلیه اهالی عراق که به این زیارت مسرور گشتند ظاهر می شود . (زنده باد پادشاهان و رؤسای اسلامی در سایه پرچم عالی اسلام و دین اسلامی) .

اعلیحضرت معظم همایونی هنگام توقف شاهانه در مملکت عراق بر علاقه نشان بزرگ الموعالی که به والاحضرت امیر عبدالاله نائب السلطنه و ولیعهد آلمملکت اعطا فرمودند . نشان های بزرگ دیگری از قبیل نشان الموعالی به عالیقدر جلالاماب صدراعظم و نشان سردار اعلی به جلالاماب صالح جبل وزیر داخله و جلالاماب جمیل المدنفی رئیس مجلس اعیان و جلالاماب نوری السعید و جلالاماب علی جوده الایوبی و جلالاماب مزاحم الامین الیچاچی و غیره نشان های بزرگ به رجال بزرگ آن مملکت اعطاء فرمودند که از طرف والاحضرت نائب السلطنه عراق باهدای نشان بزرگ هاشمی بذات مبارک شاهانه و نشان های را فدیج درجه اول و دوم و سوم و ذوات معینی اعلیحضرت مقابله گردید .

ذات شاهانه در ایران :

اعلیحضرت معظم همایونی پادشاه جوان و مهربان ما ساعت ۱۱ و ۴۵ دقیقه قبل از ظهر ۶ حمل ۱۳۲۹ (وقت کابل) بمیدان هوایی (مهر آباد) نزول اجلال فرموده - نخست در فضاء از طرف یکدسته طیاره مراسم استقبالشان بعمل آمد . در میدان طیاره اعلیحضرت معظم ما - از طرف اعلیحضرت محمد رضا شهنشاه ایران - علی منصور صدراعظم - رئیس تشریفات سلطنتی و وزیر دربار - اعضای وزارت خارجه ایران - هیئت کور دیپلو ماتیک و جلالاماب رحیم الله خان سفیر کبیر و اعضای سفارت افغانستان - قوماندان عمومی عساکر ایران - رئیس بلدیة تهران و غیره هیئت استقبالیه محترمانه پذیرائی شدند .

مسافرت شاهانه بایران رسمی بوده و درین موقع باعزاز ورود شاهانه ۲۱ توپ بصورت سلام شاهی فیر گردید و اعلیحضرت بعد از معرفی رفقای همسفرشان به اعلیحضرت شهنشاه ایران و معرفی هیئت استقبالیه بحضور اعلیحضرت پادشاه ما در حالیکه گارد شاهی مراسم احترام بعمل می آورد همه شهنشاه ایران بسواری موثر جانب قصر سلطنتی حرکت فرمودند .

و با هم یسکجا نهار صرف نمودند درین نهار شخصیت های برجسته رسمی ایران و افغانستان شامل بودند .

اعلیحضرت همایونی ساعت ده قبل از ظهر روز ۷ حمل به اتفاق همراهان سفرشان بموزه ایران باستان تشریف فرما شده و از طرف معاون وزارت فرهنگ و مدیران عمومی و رؤسای آن وزارت و سفیر کبیر افغانستانی مجتربانان یندی رانی شدند چن ورود شاهانه جلوعمارت موزه کارد احترام مراسم تعظیم بجا آورده و موزیک سرود ملی افغانستان را می نواخت . ذات شاهانه نخست به کتب خانه موزه تشریف فرما شده در آنجا بناغلی (علامه وحیدی) بیانیه جذابی راجع به روابط دیرین افغانستان و ایران ایراد نمودند و بالمقابل ذات شاهانه تصنیج فرمودند که بین ملت شان و ملت ایران هیچ تفکیکی موجود نیست . در این موقع بناغلی (حبیب یغمائی) قصیده غرائی بمناسبت خیر مقدم شاهانه سروده و متعاقباً اعلیحضرت بملاحظه آثار باستانی (قبل تاریخ دوره اسلام - بعد الاسلام تادوره فاجاریه) پرداخته و متصدیان موزه توضیحات لازم را بحضور اعلیحضرت به عرض رسانیدند ، ساعت ۱۱ و ۱۵ دقیقه شاه مدین ۱۰ بمعاینه کتبخانه قرآن عظیم الشان و نسخ قرآن پاک ، خط کوفی شکسته و نستعلیق پرداخته و یک جلد (تاریخ کتبخانه قرآن عظیم) به شاه مهربان ما اهداء شد . اعلیحضرت به دفتر خاطرات (موزیم) امضا فرمودند و ساعت ۴ و نیم روز مذکور در عمارت (بهارستان) از مجلس شورای ملی و سنا بازدید فرمودند در عمارت شورای ملی و سنا نیز یندی رانی مجملی از ذات ملوکانه بعمل آمده بناغلی علی منصور صدر اعظم ، اعضای پارلمان را بحضور شاهانه معرفی و اعلیحضرت با همراهان شان تالار خصوصی و علنی پارلمان و کتبخانه آن را ملاحظه فرمودند .

در پارلمان سه قطعه رباعی خیر مقدم از طرف بناغلی هاشمی مدیر روزنامه کشور بحضور شاهانه قرائت گردید . بعد از آنکه ذات همایونی در دفتر خاطرات پارلمان امضاء فرمودند ساعت ۵ و نیم عصر با عین تشریفات به اقامتگاه شان معاودت فرمودند .

ساعت ۸ صبح روز ۸ حمل اعلیحضرت همایونی به فابریکه (مهمات حربی) تشریف فرما شده قسمت های گلوله ریزی ، فولاد سازی ، ریخته گری ، برنج سازی را ملاحظه فرموده و یک میل تفنگ بعهده یک تعداد کارتنوس ساخت فابریکه حربی موصوف بحضور شاهانه تقدیم شد پس ذات ملوکانه به موسسه هواپیمائی تشریف فرما شده از کلاس های متعلمین هوا بازی و آشیانه های طیاره و غیره موسسات هواپیمائی دیدن فرمودند و بفرودگاه طیاره تشریف برده و پرواز طیاره هارا مشاهده نمودند و به ساعت ۱۱ و نیم در موضع کرج که اعلیحضرت شهنشاهی شاهپورها و صدر اعظم و رجال بزرگ عسکری

اعلیٰ حضرت مہارونی بہ تکریم قرآن مجیدی کہ رئیس جامع الزمر برای شان اهداء نموده می‌ارزوانند.

اعلیٰ حضرت معظمہ ہائونی در جامع ارطوفہ طلاب استقبالی ہمیشوند

راملاحظه کردند ، در همه این معاینات رجال بزرگ نظامی و ملکی طهران از ذات شاهانه پذیرائی واستقبال می فرمودند و حرارت و گرم جوشی زیادی نسبت به تشریف فرمائی شاهانه نشان می دادند .

اعلیحضرت هایونی روز چهارم تشریف فرمائی شان در (طهران) دعوت مجلل و صرفشام و شب نشینی با فخر اعلیحضرت شهنشاه ایران ترتیب دادند که در دعوت مذکور رجال برجسته افغانی و ایرانی شمولیت ورزیده بودند . در همین روز ذات شاهانه جواهرات سلطنتی ایران را نیز در بانک ملی آن در حالی که از طرف رجال برجسته ایران و مامورین بانک ملی پذیرائی می شدند ملاحظه فرمودند .

این مسافرت ذات هایونی پادشاه محبوب ما در ممالک اسلامی شرق میانه طرف تبصره و ستایش اکثری محافل سیاسی و منابع نشراتی جهان واقع گردیده و آنرا یک کار بسیار نیک و یک مقدمه مناسب و موزون برای اتحاد باهمی و مناسبات تجارنی و اقتصادی ممالک اسلامی شرق میانه خواندند .

روزنامه ایران بمناسبت تشریف فرمائی ذات شاهانه پادشاه محبوب ما در سرمقاله روز ۷ حمل خویش نوشت که بین ایران و افغانستان آنقدر روابط محکم و استوار موجود است که هیچ قوه آنها را برهم زده نمی تواند و این را بطله اخوت و برادری در قلب هر فرد ایرانی و افغانی ریشه محکم و ناگسستنی دوانده است ملت ایران ۱۵ ملیون و ملت افغانستان نیز ۱۲ یا ۱۵ ملیون است ، باید روابط اقتصادی این دو کشور قوی ساخته شود تا مرکز تمدن شرق قرار گیرند و باید هر گونه قیود و موانع منافع اقتصادی از راه برداشته شود . برای ترقی افغانستان و توسعه اقتصادی آن در سواحل بحر با منافع گمرکی جای تعین و اختصاص داده شود و هم بین افغانستان و ایران از خط آهن و هوا استفاده بعمل آید و هم برای شرکت های افغانستان و ایران و سائل منافع فراهم گردد .

همچنان روزنامه کوشش باین مناسبت مضمونی نوشت که درائر توجهات اعلیحضرت پادشاه افغانستان در هر قسمت از قبیل معارف ، صنایع و غیره پیشرفت های شایانسی نصیب جامعه افغانی گردیده و امروز ۱۳۵ هزار متعلم در مکاتب عالی مشغول تحصیل است و کارخانهای بزرگ نساجی در آن مملکت بسکارس افتاده است .

افغانستان و ایران را مذهب و نژاد باهم مربوط ساخته است پس می توان گفت اگر مسائلی هم موجود باشد امید است ذریعه مذاکره حل شود .

مدیر روزنامه جوان مردان (ښاغلی جعفر شاهي) به مناسبت تشریف فرمائي ذات شاهان در طهران شب ۱۱ حمل پیاښه مفصلی در رادیو طهران ایراد نمود که مفاد خطابه مذکور چنین است:

روز یکشنبه ۶ فروردین « حمل » عزیز ترین مهمان یعنی اعلیحضرت محمد ظاهر شاه پادشاه افغانستان به کشور ایران تشریف فرما شدند و بدینگونه فصل تازه در تاریخ روابط دوستانه و برادرانه دو کشور افغانستان و ایران گشوده شد . روابط ایران و افغانستان از لحاظ تاریخی ، فرهنگی و غیره کمال اهمیت را داراست . هنوز در ایران و افغانستان آثار و علایم دوره عظمت آریا نژادان که در دامان هندوکش سکنا داشتند وجود دارد . از افسانه های تاریخی ایران قدیم که در شاهنامه فردوسی بقید گردیده و حکایه های زابلستان و سیستان که نیم آن در خاک ایران و نیم دیگر در خاک افغانستان قرار دارد هنوز هم صداهای بهلوانان و دلبران ایرانی و افغانی از مرز های کنونی این دو کشور بگوش می رسد . اگرچه امروز بین ایران و افغانستان سرحدات جغرافیائی وجود دارد ولی در اصل بین قلوب این دو ملت مانعی موجود نیست ملت و دولت ایران همیشه با خوشحالی و مسرت ناظر ترقی و تعالی کشور دوست و برادر خود افغانستان بوده و می باشد ملت افغانستان در اثر جهاد و کوشش پادشاه جوان و تعلیم یافته و باتدبیر خود قدم های بزرگ به طرف ترقی بر می دارد . ملت افغانستان دست بدست هم داده و در جاده پیشرفت ساعی اند روابط دوستانه افغانستان و ایران نظر به اشتراک خون ، نژاد ، مذهب ، زبان ، فرهنگ و تاریخ خیلی صمیمی بوده و امید است در اثر حسن نیت و تدبیر رجال مهم هر دو کشور در آینده بیش از پیش مستحکم گردیده و هر دو کشور دست بدست هم داده ، و با اتحاد محکم ضامن صلح و امنیت درین منطقه حساس شده و در راه تأمین حفظ صلح و خدمت به بشریت رول خود را بازی نمایند . ازینکه درین چند روز نسبت به این مهمان عالی مقام و عزیز عموم طبقات مردم ایران احساسات صمیمانه از خود نشان داده و مردم مقدم اعلیحضرت پادشاه افغانستان را مورد احترام و استقبال شایانی قرار داده اند در حقیقت نشانه صفای قلب کلیه ایرانیان است که نسبت به برادران افغانی خویش بدل می پروراندند . ناطق مذکور در ختم کلام خود گفت که خوشبختانه روابط بین ایران و افغانستان طوریست که جای هیچگونه نگرانی در آن باقی نمانده و امید است متین تر شود .

روز ۷ حمل ۱۳۲۹ ساعت ۱۰ قبل از ظهر وقتی اعلیحضرت معظم همایونی در موزه ایران باستان برای بازدید آثار باستانی ما قبل تاریخ و دوره تاریخ قبل از اسلام و بعد از اسلام تشریف فرما گردیدند - بعد از بیانات ښاغلی علامه وحیدی در اطراف روابط دیرین

ذات مبارک شامانه درموزیم فاهره آثار عنصر تاریخی را ملاحظه می فرمایند

از منظر پذیرائی ذات شاهانه در مملکت عربستان سعودی

اعلیٰحضرت معظم، هما یو آبی هنگام فرود آمدن از طیاره در مدینه منوره، ابلایی عمره .

وعلايق فرهنگي دو کشور (افغانستان و ایران) بناغلي حبيب يغماني مدير مجله يغما و يکي از شعراي جوان تهران قطعه شعري باستقبال شاه محبوب ما سرودند که اينک شعر مذکور را در پيچا نقل مي نماييم :

ای شهریار عادل افغان خوش آمدی	ای یادگار نا در افغان خوش آمدی
از مقدم تو کشور ما گشت گلستان	ای تازه گل بصحن گلستان خوش آمدی
منت خدای را سلامت ازین سفر	بانو بهار خرم و خندان خوش آمدی
این خانه را سراسر شهنشاه پهلوی	در خانه شهنشاه ایران خوش آمدی
مهمان شدی بغوان عزیزان و دوستان	ای جان ما فدای تو مهمان خوش آمدی
نی نی بشهر خویش فرود آمدی که نیست	فرقی میان کابل و تهران خوش آمدی
در دوستی زبان و دل دوستان یکسیت	ای هم زبان بصحبت یاران خوش آمدی
اسلامیان بحکم شریعت برا درند	نزد برا دران مسلمان خوش آمدی
پیمان دوستیست طبعی میان ما	ای ایستاده بر سر پیمان خوش آمدی
مهر تو ظاهر است که پنهان بقلب ماست	ای پادشه بظاهر و پنهان خوش آمدی

شاهها ز جان و دل همه ایران یاران ترا

هستند چون (حبيب) ثناخوان خوش آمدی

اعلیحضرت معظم هابیونی پادشاه محبوب ومهربان ما اهمان مراسم استقباله ذات ملو کانه که در وقت مواصت شان به طهران بعمل آورده شده بود ساعت ۶ و ۲۰ دقیقه صبح ۱۰ حمل ذریعه طیاره از میدان هوائی مهرآباد بطرف (مشهد) حرکت فرمودند وساعت ۹ و ۴ دقیقه تشریف فرمای میدان هوائی (مشهد) گردیده از طرف کبارد احترام مراسم تعظیم شاهانه ادا وموزیک سلام پادشاهی افغانستان وسرود ملی ایران را می نواخت . در میدان طیاره بناغلي نائب الحکومه خراسان ، قوماندان عسکری ، رئیس بلديه ، قوماندان پلیس وعده از رجال برجسته از اعلیحضرت هابیونی استقبال نموده ومستقبلین از طرف بناغلي عبدالرؤفخان جنرال قونسل مشهد بحضور اعلیحضرت معرفي گردیدند . اعلیحضرت هابیونی حین عبور از بین صفوف مستقبلین با منسوبین قونسلگری افغانی که پرچم های افغانستان و ایران را در دست داشتند ابراز تفقد فرمودند ، درین وقت یکی از کودکان افغانی دسته گلی بحضور ذات ملو کانه تقدیم داشت سپس اعلیحضرت بر موتر مخصوص فرار گرفته و درحالی که دسته ژاندارمه و پلیس موتر سایکل سوار وسائر موترها اعلیحضرت را مشایعت می کردند بطرف (آستان قدس رضوی) رهسپار شدند در خیابان های مسیر اعلیحضرت مده

کثیری از اهالی در حالیکه پرچم های افغانستان و ایران را بکف داشتند نسبت به مهمان جلیل و عالی قدر ملت ایران ابراز احساسات می کردند .
اعلیحضرت همایونی پس از آنکه بزیارت حضرت امام رضا «رض» مشرف شدند آرزو فرمودند متعاقبا بطرف هرات پرواز کنند . ولی بواسطه اینکه فضای بین هرات و مشهد بارانی و غیر مساعد برای پرواز طیاره بود لذا روز ۱۰ حمل در مشهد بمشاهد موزه آستان قدس و کتابخانه آنجا و مسجد (گوهرشاد) بسر برده شب ۱۱ حمل را نیز در عمارت دارالتولیه که برای استراحت شاهانه تعیین شده بود بسر بردند ذات شاهانه ساعت ۱۰ روز ۱۱ حمل وقت مشهد، از مشهد ذریعه موتر بطرف (اسلام قلعه) عزیمت فرمودند و ساعت یک و ۳۰ دقیقه روز مذکور به (تربت جام) واقع خاک ایران مواصلت و پس از صرف نان چاشت و ۲ ساعت استراحت از (تربت جام) جانب یوسف آباد واقع خاک ایران حرکت فرمودند ، در وقت حرکت شاهانه از مشهد بطرف هرات قوماندان نظامی مشهد نیز تاسرحد افغانستان شرف معیت شاهانه را داشتند .

ذات مبارک همایونی هنگام توقف شاهانه در تهران بر علاوه نشان بزرگک المر اعلی که به اعلیحضرت شهنشاه ایران اعطاء فرمودند. نشان های بزرگک دیگری از قبیل نشان های المرعالی به والا حضرت شاهپور علی رضای پهلوی ، غلام رضا پهلوی ، عبدالرضا پهلوی ، احمد رضا پهلوی ، حمید رضای پهلوی ، هالیدر جلالتماب علی منصور صدر اعظم ، جلالتماب ابراهیم حکیمی وزیر دربار و نشان های سر دار اعلی به جلالتماب مهرداد پهلبد ، جلالتماب احمد شفیق ، جلالتماب انوشیروان سیهید رئیس کل تشریفات شهنشاهی ، جلالتماب شکوه رئیس دفتر مخصوص شهنشاهی ، جناب سیهید مرتضی یزدان پناه ژنرال اجودان شهنشاهی و جناب سیهید حاج علی رزم آراء رئیس ارکان حرب (رزم آراء صدر اعظم فقید) و غیره نشان های بزرگک دولتی باشیخاص و رجال بزرگک ایرانی اعطاء فرمودند که بالمقابل با اهداء نشان بزرگک پهلوی باحمائل و ملحقات اعلیحضرت همایونی و نشان های بزرگک تاج ، همایون اول ، همایون دوم ، همایون سوم و چهارم به همراهان ذات شاهانه ، از جانب اعلیحضرت شهنشاه ایران مقابله و مامله گردید .

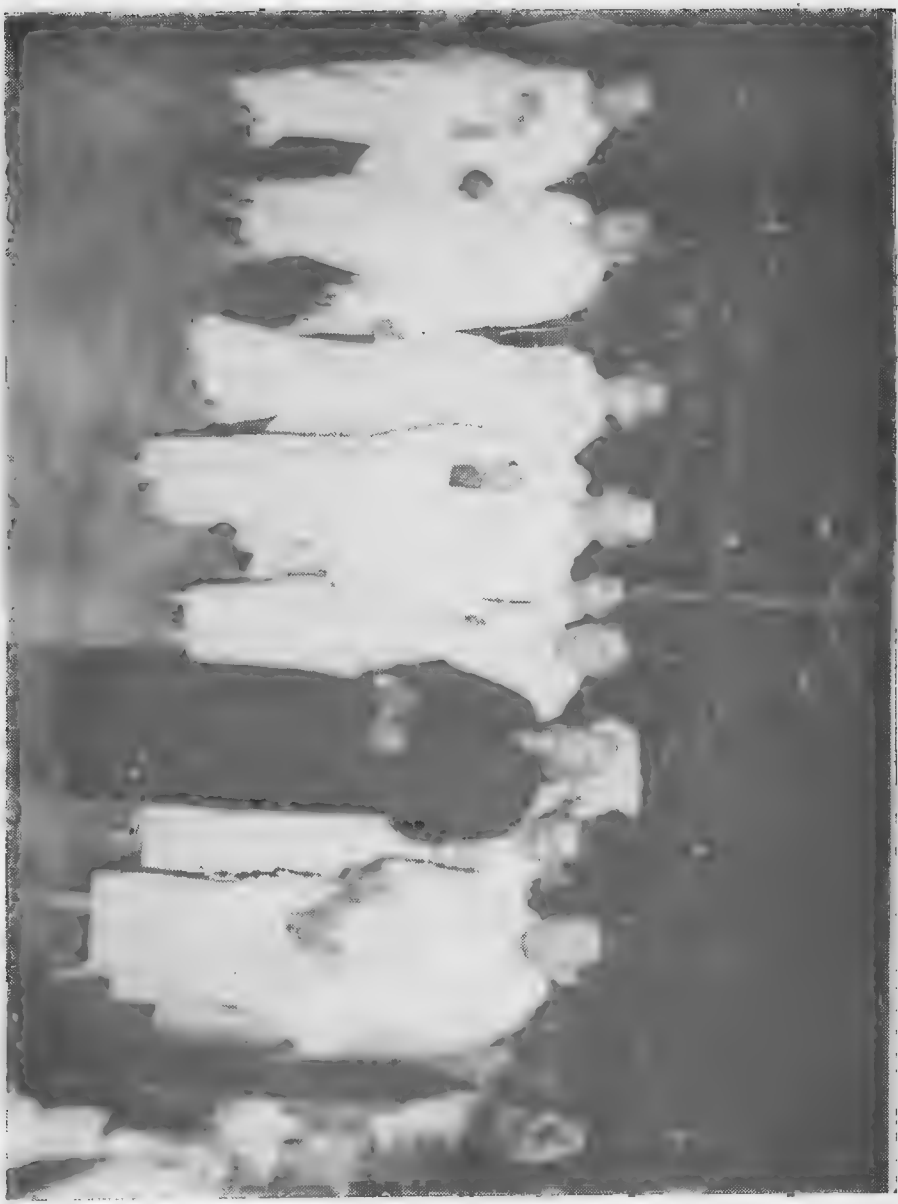
حین تشریف فرمائی اعلیحضرت معظم همایونی بمشهد روز نامه خراسان منطبقه بمشهد در شماره تاریخی ۱۰ فرور دین ۱۳۲۹ خود راجع به مسافرت ذات شاهانه در مشهد نوشت :

تشریف فرمائی اعلیحضرت محمد ظاهر شاه

اعلیحضرت محمد ظاهر شاه پادشاه افغانستان امروز بمشهد تشریف می آورند ، مامقدم

اعلیٰ حضرت ہمایونی حین ادای عمرہ درمکہ مکرمہ .

۱۵۱ حضرت همايون بارقاي همسر شاهانه بنت همزه مي شادند (مسكه مكره)

مهمان عزیز و گرامی خود و پادشاه محبوب ملت برادر ما را از صمیم قلب تبریک می‌گوئیم. امروز که اعلیحضرت بشهر مشهد ورود می‌فرمایند امواجی از شور و شنف و شادی و مسرت باخود می‌آورند، چشم مابیدار ایشان روشن می‌گردد و برادران افغان ما هم که در مشهد اقامت دارند و با کمال اشتیاق آرزو مند مقدم پادشاه محبوب خود بودند فرق شادی و مسرت می‌باشند.

ملت افغانستان پادشاه خود را از صمیم قلب دوست می‌دارد. زیرا که اعلیحضرت در دوران سلطنت خویش خدمات شایانی برای رفاه و سعادت و ایجاد وسائل ترقی و تعالی ملت خود انجام داده و محبوبیت شایانی احراز نموده اند. ما نیز همان اخلاص و ارادت و محبت صمیمانه را که ملت برادر ما پادشاه محبوب خود دارد نسبت با ایشان داریم. ما و ملت افغانستان به نسبت همجواری و هم‌کیشی و هم‌نژادی و هم‌زبانی و سلسلهٔ علایق تاریخی بقدری باهم مربوط هستیم که حکم یک ملت را داریم و در ادواری از تاریخ نیز ملت واحد بوده ایم و اکنون هم که از یکدیگر جدا هستیم بمثابة دو برادر هستیم که تشکیلات خانوادگی و اساس زندگی آنها از هم جدا است، اما روح و قلب و عاطفهٔ ایشان یکی است.

ما و ملت افغان از همه جهات قدر مشترک و قرابت باهم داریم، فقط یک مرز سیاسی بین ما فاصله است که آن هم مانع رسوخ علایق و محبت‌های متقابل نیست. روابط ماطوری است که هر یک از افراد دولت مملکت برادر خود را خانه خویش می‌داند و اکنون هزاران نفر از برادران افغانی مادر ایران اقامت دارند که مانند میهن خود مشغول کسب و کار و تجارت هستند و همچنین ایرانی‌هایی که در افغانستان سکونت دارند در اینجا غریب نیستند. تشریف‌فرمائی اعلیحضرت پادشاه افغانستان بایران جرقهٔ محبتی را که در زیر خاکستر قرون فروزان مانده مشعل می‌سازد و یک شعلهٔ یرنور تر و یر حرارت تری مبدل مینماید و تجلیات تازه تری را در مناسبات دولت پدیدار خواهد ساخت.

مناسبات ملتین ایران و افغانستان با یکدیگر همواره مبتنی بر اخلاص و صفا و صمیمیت متقابل بوده و هست.

ما از تشریف‌فرمائی پادشاه دل‌آگاه ملت برادر خود بقدری مسروریم که بوصف نمی‌آید، زیرا دیدار ایشان احساسات بیشاپه و عواطف خفتهٔ دولت را بیدار می‌سازد. و خاطرهٔ مسافرت شاهانه یک یادگار جاویدان در قلوب دولت باقی می‌گذارد، امیدواریم این عواطف و احساسات بیشاپه و محبت سرشار و اخلاص و مودت و صمیمیت متقابل دولت

روز افزون گردد و مناسبات و روابط ما بر پایه يك وحدت کاملتری استقرار پیدا کنند که در دنیای پر آشوب امروز بینظیر باشد .

ما و ملت افغان میراث های مشترک و سلسله علایق تاریخی داریم که تفکیک شدنی و کسبختنی نیست و عهد مودتی باهم داریم که بنیانش در قلوب دولت استوار است و عواطف قلبی ما از هر گونه عهد و پیمانی محکمتر و بادوامتر است .
بین ما و افغانستان هیچ گونه جدائی و افتراقی نیست ، عقیده ما اینست که ایران یعنی افغانستان و افغانستان یعنی ایران .

اعلیحضرت همایونی در سرحد افغانستان :-

ذات شاهانه ساعت ۸ و ۵۰ دقیقه شب ۱۲ حمل وارد اسلام قلعه گردیده و درین شهر سرحدی افغانستان از طرف والا حضرت احمد شاه خان وزیر دربار و جنرال اسدالله خان وزیر داخله معاون دوم صدارت عظمی بنیاعلی عبدالغفور خان سرپاور حضور شاهانه بنیاعلی عبداللہ خان نائب الحکومه هرات ، بنیاعلی سید عبداللہ خان حاکم اعلی و بنیاعلی فرقه مشر عسکری نژاد و عده بزرگی از ماورین و علما و نمایندگان شورای ملی و اعیان و جمعیت العلماء و زرگان با جوش و خروش زائد الوصفی که سابقه نداشت استقبال شدند .

ذات ملوکانه شپرا در آنجا توقف فرموده و ساعت ۸ و ۳۰ دقیقه صبح روز شنبه ۱۲ حمل اعلیحضرت معظم همایونی ذریعہ موتربا همراهان و ملزمین رکاب شاهانه و هیئت استقبالیه از (اسلام قلعه) بطرف هرات حرکت فرموده ساعت ۲ بعد از ظهر روز مذکور موبک شاهانه تشریف فرمای شهر هرات گردید ، گرچه هنگام تشریف فرمائی ذات ملوکانه از دوشبانه روز باران ادامه داشت با اینهمه تابش شوق و ذوق مفرطی که رعایای اعلیحضرت پدیدار شاهانه داشته و بای صبری و شغف انتظار موبک همایونی پادشاه و اولوالامرا خود را می بردند به تعداد خیلی زیاد و فوق از تصور برای استقبال حاضر شده و از شروع جاده غربی شهر هرات تا داخل شهر جهت تشریف پدیدار شاه محبوب صفا بسته بودند .

در سمت غربی شهر دروازه خیلی مجللی برپا و تزئین یافته بود حین ورود موبک شاهانه مراسم سلام شاهی از طرف فرقه مشر و قوماندانان عسکری هرات با فیر ۲۱ توپ بجا آورده شد درین موقع اعلیحضرت همایونی از موترب پاده شده و از مقابل صفوف عسکری عبور و احترام شان را قبول می نمودند از هر طرف و هر صف صداهای عمر دیرشه پادشاه بلند می شد . سپس شهریار عسکر نو از مایک فرد از افراد عسکرا به حضور شاهانه طلبیده و روی آن را بوسیده

اعلیٰ حضرت مہاراجہ سی باوالا حضرت امیر فیصل ولیہد عربستان سعودی
در میدان عرفات (مکہ مکرمہ)

اعلیٰ حضرت ہادی با اعلیٰ حضرت ابن سہروردی شہید حجاز ورجالی : سرچشمہ آن کتب و مسامحہ
 می فرماید . (ریاض)

فرمودند . گرچه آرزو داریم که روی تمام شما فرزندان خود را ببوسیم چون ممکن نمی شود روی این عسکرها می بوسیم تا روی همه شما را بوسیده باشیم .

بعد اعلیحضرت بصوف طلاب و اهل معارف تشریف فرما شدند و حین وصول اعلیحضرت همایونی بصوف معارف صداهای زنده باد باد شاه معارف پرور ما بلند گردید متعاقباً ذات ملوكانه يك نفر از طلاب معارف را نزد خود خواسته و رویش را بوسیدند و از صفوف معارف که در هر قدم دسته های گل و اوراق شکوفه به مقدم اعلیحضرت نثار می گردید عبور فرمودند بعد از آن اعلیحضرت متدین و شریعت پرور ما در مقابل صف علماء رسیدند و يك نفر از علماء را خواسته و در آغوش محبت و لطف شاهانه گرفته تققد و نوازش فرمودند . درینوقت از تمام صفوف صدای عمومی زنده باد اعلیحضرت پادشاه جوان و منور ما بلند گردید و فضا را امتلاء نمود . سپس ذات شاهانه بموتر سوار شده و از مقابل صفوف اهالی و ملت و شاهان شاهانه که در مسافت خیلی زیاد و طولی اخذ موقع نموده بودند عبور و بایک عالم سرور و مهربانی احترامات شان را می پذیرفتند و از بین هاپله و شادمانی مردم و صدای زنده باد اعلیحضرت پادشاه رؤف و مهربان ما عبور و بطرف اقامت گاه شاهانه روان گردیدند .

درین بین فوق العاده روزنامه اتفاق اسلام که باعکس اعلیحضرت همایونی مزین بود بمردم رایگان توزیع و تقسیم گردید اعلیحضرت شهریاری ساعت ۲ نیمه بعد از ظهر بهوتل پارک هرات تشریف برده و روز ۱۲ و شب ۱۳ حمل در آنجا استراحت داشتند سر از شب ۱۳ حمل ناهنگام توقف شاهانه در هرات تمام شهر چراغان بوده و عموم امارات و دکانها کین باز و مزین و چراغان بود .

روز ۱۳ حمل ساعت ۱۰ قبل از ظهر برای تشریف اهالی بحضور یاد شاه محبوب شان در سالون نائب الحکومت کی دعوت مفصل بعمل آمده بود و در حدود یک هزار نفر از تمام طبقات هرات درین دعوت شمولیت ورزیدند . ساعت ۱۱ پادشاه محبوب و مهربان ما باذوات معینی ذات شاهانه از فرارگاه شان تشریف فرمای عمارت دارالحکومت میگی شدند . حین وصول موکب شاهانه به صحن عمارت ، رسم تعظیم از طرف يك قطعه عسکر بعمل آمد ، هاپله و شادمانی و صداهای مسکرت زنده باد اعلیحضرت و پاینده باد افغانستان بلند بود سپس مراسم تشریف رعایا بحضور شاهانه شروع گردید . مشایخ و اعزّه شهر هرات و فرایاد و مامورین دسته دسته بحضور شاهانه مشرف شدند . اعلیحضرت با هزار فرد لطف و نوازش می فرمودند . بزرگان قوم و کلان شوندگان مناطق دوردست مانند فرام ، چغانسور ، غور ، بادکوبه و غوربان ، اوبه ، کرخ ، کشک و غیره به حضور اعلیحضرت تشریف و معرفت شدند .

در جریان این تشریفات بزرگ و قابل قدر بیانیتهائی در اصراف حیرت مقدم اعلیحضرت معظم همایونی

و آمادگی تمام ملت برای هرامر از طرف علما و خوانین بحضور شاهانه ایراد گردید .
مقارن ساعت ۱۲ مراسم تشریف اختتام یافته و همگان اقتضای طعمام را درحضور
اعلیحضرت همایونی حاصل نمودند . بعد از صرف طعام خطاباً خبرمقدم از طرف نائبالحکومه
هرات بحضور شاهانه بعرض رسید و ساعت ۲ بعد از ظهر وداع عمومی حضار بعمل آمده ،
ذات شاهانه بمشاهده نندار تون که مناسبت تشریف آوری ملوکانه مرتب شده بود به
لبسه سلطنت (میجل نندار تون موصوف) تشریف بردند . اعلیحضرت معظم بدوآ غرضه
کتاب قدیمه و نسخ خطی و منقوش و میناتور ها و نمونه های خوش نویسان را ملاحظه
فرمودند ، بعد از آن از صنایع دستی غرضه فالین های بافت هرات دیدن بعمل آوردند .
اعلیحضرت همایونی ساعت ۳ عصر روز مذکور در میدان عمارت نندار تون چند دقیقه بملاحظه
اسپ های هراتی مشغول گردیده بعد برای بازدید آثار عمرانی قدیم و جدید و مسجد
جامع تاریخی هرات حرکت فرمودند ، ذات ملوکانه قسمت های الحافات و ترمیمات این
مسجد جامع تاریخی را ملاحظه فرموده هدایات لازمه نسبت به ترمیم آن اعطاء فرمودند
ذات شاهانه نقشه و عمارت جدید دارالحکومگی را ملاحظه فرموده چاشت روز ۱۴ حمل از
طرف قوماندان عسکری هرات دعوت مجبلی ترتیب داده شد . ساعت یک و ۱۰ دقیقه بعد از ظهر
ذات شاهانه قطعات عسکری ، بارک ها و قشله های عسکری هرات را ملاحظه فرموده اظهار
ممنونیت کردند . ذات شاهانه در مدت اقامتشان در هرات یار دیگر مزار حضرت خواجه
عبدالله انصاری رحمه الله علیه را نیز زیارت و بر مقبره (امیر دوست محمد خان مرحوم)
دعا فرمودند روز ۱۴ حمل به اقتضای ذات همایونی دعوت شاننداری از طرف بلدیة هرات
در (تخت صفر) ترتیب داده شد و بعد بزرگت اعزه و معاریف و کلای بلدیة هرات در آن
مدعو بودند ساعت ۶ و نیم روز مذکور اعلیحضرت معظم همایونی بملاحظه (مصلی های
هرات و یارک بهزاد و عمارت کلپ ادبی) پرداخته و باادبا و نویسندگان هرات اظهار
لطف و شفقت فرمودند .

ساعت ۲ بعد از ظهر روز ۱۵ حمل اعلیحضرت همایونی بندهستان (وشیدانی) را ملاحظه
و هدایات لازمه اعطاء فرمودند .

ساعت ۳ روز ۱۶ حمل ذات مبارک ملوکانه زیارت مزار حضرت (مولینا عبدالرحمن
جامی و مولوی سعدالدین کاشغری و مولینا حسین واعظ کاشفی و امیر فخرالدین رازی)
پرداخته برای ترمیم مزارشان هدایات اعطاء فرمودند . ساعت یک و ۲۰ دقیقه بعد از ظهر
روز ۱۷ حمل اعلیحضرت همایونی باذوات همراهم کاب شان از قرارگاه شاهانه بسواری موتر

ذات مبارك شاهانه به لباس عربی بااعلیحضرت شاه حجاز در ریاض مصروف
معا حبه دیدم می شوند .

طیاران حامل ذرات شاها به ورقهای همفرشان هندکم پرواز از حیات جانب عراق -

بطرف میدان طیاره هرات عزیت فرمودند. اعلیحضرت با شایعین از دروازه نصرت گذشته و مردم بمصداهای زنده باد موکب شاهانه را استقبال و بدرقه می کردند. سپس ذات شاهانه بانا آب الحکومه، فرماندان عسکری، علماء و مشایخ و مامورین عالیرتبه لشکری و کشوری و هاج فرموده ساعت ۱۳ و ۱۵ دقیقه ذریعه طیاره رهسپار قندهار گردیدند.

چنین تشریف فرمائی اعلیحضرت همایونی بهرات روزنامه اتفاق اسلام منتشره آنجا شماره فوق العاده بدین مناسبت نشر و احساسات عمومی را نمایندگی کرد که ما در اینجا صرف باقتباس سرمقاله و چند قطعه اشعار آن میپردازیم.

سرمقاله اتفاق اسلام

امروز باوج عز و جاه است هرات تشریف گمه قدوم شاه است هرات
صد شکر که عاقبت بمقصود رسید از دیر زمان چشم بر راه است هرات

سامان زمین چو آسمانست امروز ناهید طرب ترانه خوان است امروز
از زیب بهار و زینت مقدم شاه حقا که هری رشك جنان است امروز

شها چو جان تو عزیزی بملت افغان زمقدم توبه ابدان خسته آمد جان
توئی چو روح و روان فرد فرد ملت را خوشا که بیکرمایافت از تو روح و روان

روزنامه اتفاق اسلام که آئینه افکار و ترجمان آمال ملت است عواطف رنگین و احساسات سرشار قوم شاه دوست و وفادار افغانرا که با ترقی و با میمنت یادشاه ملت خواه و دیانت شعار جوان بخت التوکل علی الله محمد ظاهر شاه ازضا تر یاك فرد فرد ابتدای وطن تراوش کرده و از بصره و وجنات هر فرد پنداست به پیشگاه ذات مبارک شاهانه شاهانه تقدیم میدارد.

و این اوراق رنگینش را در مقدم مبارک ملوکانه نشر و نعمات شیرین و جملات زیبایی نویسنندگان و شعزای هرات را که عصاره يك جهان شوق و شغف و خلاصه يك عالم صمیمیت و فدویت و نمونه جذبات ملی و رمزی از مراتب شاه دوستی این قوم نجیب است درمنصه اشاعه می گذارد.

شاه دوستی از همان خصایص برجسته و ممتازیست که در قلوب ملل عالم وجود داشته، مدار ملت و وطنیت هر قوم بشمار می رود - ولی این غریزه عالیله در جاتی دارد که از حیث افکار و عقاید ملت و هویت و شخصیت شاه مدارجی را اجرا نمینماید، از اینجا روشن میشود

که ملت افغان بشاه محبوب و ملت پرور خود ها به آن پایه محبت دارند که شاه دوستی شان فوق از شاه دوستی ملل عالم بوده و درین سجده پاك از همه جهان برتری مینمایند و این امتیاز و برتری ما از دوناچه سرچشمه میگردد .

اول ، از ناحیه دیانت که عموم ملت کهسار بارشاد شریعت مقدس اسلام اطاعت و محبت شاه را بر خود فرض و لازم شمرده ، شاه دوستی از برجسته ترین خصائص حمیده شان بشمار می رود .

دوم ، از ناحیه شخصیت شاه ، ما بشاه جوان و ترقی خواه و محبوب خود ها علاقه خاصی داریم که از دوره برجسته و الدماجد بزرگوار شان اعلیحضرت شهید سعید (رح) آغاز گردیده و ما را تابش مرهون احسان این خاندان جلیل ایشان می دارد . علاوه بر آن شاهکاری ها و گاهای رسا که بایر عزم و اراده شاه جوان باصلاحات مملکت برداشته شده و پیشرفت امور مادی و معنوی کشور و دیانت خواهی و ملت پروری که از ذات مبارک ملو کانه بیابسی بلا محظه میرسد ما را در مقام شاه دوستی استوار ساخته این سجده نامیه را در ضمائر ما قوام میدهد .

ازین دو حیث محبت ما بذات ملو کانه برتر از محبتی است که ملل دیگر به نسبت شاه خود دارند ، بلکه ما شاه را بمنزله جان و روح و روان خود می شماریم و فرد فرد ملت بحضور شان بدینگونه خطاب میکنند .

اعلیحضرتا ! ما بوجود شما افتخار میکنیم و قدوم تا انرا مایه سرافرازی و مهابت میدانیم ، ما قوم فداکار و وفا شعار همیشه سراطاعت بقطعه فرمان مبارک نهاده و از جان و دل اطاعت داریم و این اطاعت از مبرم ترین سجایای ملی و وظایف دینی ماست . ما ملت شاه دوست به کدام زبان شکر خدا را بجا آورده میتوانیم که دعای ما با حاجات مقرون گشته وصحت کامله بذات اشرف میسر و سفر بخیریت و سعادت انجام یافت . از خداوند متعال همیشه وجود تا انرا از آفات دوران مصون خوانده و وطن و قوم کهسار را در سایه حفاظت شما بترقیات روز افزون نایل می خواهیم - بحرم التبی و آله الطاهرین .

از طبع شاعرانی رجائی

آفتاب طالع ما شد پدید

ای شه خوش مقدم نیکو خصال شهر یاز ها و شمن با کمال
یاد شاه عالم با عدل و داد تاجدار و مالک لطف و داد

از مناظر پذیرائی ذات شاهانه در عراق در راه مراجعت بوطن

اعلیحضرت هما یونی بعد از آن که از طرف والا حضرت امیر عبدالاله در میدان هوایی بغداد پذیرائی میشوند به معیت والا حضرت موصوف در کادی سلطنتی به مقر شاه میگردند .

اعاد حضرت هما یونی ووالا حضرت شہزادہ محمد قادر جانی باوالا حضرت نایب السلطنہ عراق در حال مصاحبہ دوستانہ .

هم جوان وهم جوانبخت ودلیر	در جهان دانش و فن بینظیر
صاحب شمشیر و تدبیر و قلم	مشتهر در فضل و در حکمت علم
دوستدار ملت و خواهان ملک	عاشق عز و شکوه و شان ملک
از فراقت ای شه عالی نهاد	نور پیمانی ز چشم ما فتاد
هجر تو بر جان ما آتش فکند	سوختیم در شعله آن چون سپند
چون تورفتی از بر ما دل برفت	رفتیم از خود کز نظر مجمل برفت
شکر لله بهمد عمری انتظار	رفع شد آن تلخی شبهای تار
آفتاب طالع ما شد پدید	رنج محنت دامن از ما برکشید
میرسی اینک چو جان اندر بدن	مینهای پا بردل اهل وطن
قلب ملت خانه و ماوای توست	خوش فرما کین مقام و جای توست

چشم ما فرش قدوم نیاز تو

جان ملت باد پا انداز تو

میرمن معجوبه مروی :

شاه در برج حمل چون تابان آمده

مژده باد ای بلبلان فصل گلستان آمده	باغ شد سرسبز و خرم گل به بستان آمده
غنچه دلها شکفته همچو گل در بوستان	تا نوید مقدم شاه جهانپان آمده
چشم ملت گشته روشن از رخش یعقوب وار	کان عزیز مصر عزت سوی کنعان آمده
ابر رحمت، کان رافت، اختر برج شرف	آفتاب اوج عزت، ظلال سبحان آمده
جا نشین تاجداران افتخار خسروان	شاه ظاهر مظهر الطاف یزدان آمده
خبر مقدم میسر آید زهره از چرخ برین	از فلک فوج ملک او را نیکپان آمده
فتح و نصرت از یمن و بخت و اقبال از یسار	درر کابش دولت و عزت شتابان آمده
همچو گل تشریف فرما شد در ایام بهار	شاه در برج حمل چون مهر تابان آمده
شکر لله نعمت صحت عطا کردش خدا	در وطن با عافیت از فضل سبحان آمده
تا جهان باشد مباد اسایه اش کم از وطن	زانکه اندر جسم ملت ذات او جان آمده

تا گل اقبال او بشکفت در باغ وطن

همچو (معجوبه) هزارانش ثناخوان آمده

ذات ملو کانه در قندهار :

در قندهار قبل از تشریف آوری ذات ملو کانه والا حضرت سردار احمد شاه خان وزیر دربار جلالتاب سردار اسدالله خان سراج وزیر داخله معاون دوم صدارت عظمی ، بیضاغلی میرزا محمد خان یغملی وزیر دولت ، بیضاغلی محمد یونس خان نائب الحکومه و قرقه مشرفندهار ، قونسل هند مقیم قندهار بیضاغلی عبدالروف خان قونسل افغانی مقیم مشهد ، قونسل افغانی مقیم چین ، مامورین ، علماء سادات واعزه موسفیدان ، طلاب معارف ومدارس که تعداد شان در حدود پنجاه هزار نفرو بیشتر از آن بالغ می گردید برای استقبال شاهانه در میدان طیاره قندهار و عرض راه صف بسته بودند .

میدان طیاره و تمام جاده ها و راه ها با بیرق ها و دروازه های مجلل مزین گردیده بود . طیاره حامل ذات ملو کانه که با پنج طیاره دیگر مشایعت میشد ساعت هوه دقیقه در فضا نمودار شد و ساعت ۱۴ و ۱۵ دقیقه بمیدان هوایی فرود آمد .

حینیکه ذات هایونی تشریف فرمای صحن میدان شد ۲۱ و ۲۲ سلام شاهی فیر و فطهات عسا کر شاهانه توسط موزیک رسم تعظیم واحترام بجا آوردند .

ذات شاهانه یکنفر از عسا کرا بحضور خود طلب فرموده و بوکالت عموم قطعات روی اورا بوسیدند . درین موقع نائب الحکومه قندهار بانیة خبر مقدم ایراد کرده ذات ملو کانه مرکب از علماء را به آغوش لطف و عطوفت کشیدند . شماره های فوق العاده طلوع افغان که بمناسبت تشریف فرمائی ملو کانه طبع گردیده بود بحضورین توزیع گردید . سپس ذات شاهانه به صفوف طلاب تشریف فرما شده یک متعلم خورد سال رانزد خود طلب فرموده رویش را بوسیدند و فرمودند که بموض همه شما روی این طبل خورد سال رامی بوسم در موقعی که ذات ملو کانه تشریف فرمای صفوف اهالی میگردیدند ، بانیة خبر مقدم از طرف رئیس بلدیه قندهار ایراد گردید . بطول راه اهالی قندهار نه تنها دسته های گل را بر مو کب شاهانه نثار می کردند بل بسته های نوت رانیز بر مو تر شاهانه می پاشیدند . ساعت ۳ و ۳۰ دقیقه اعلیحضرت هایونی تشریف فرمای اقامتگاه شاهی گردیدند .

روز جمعه ۱۸ حمل ساعت ۲۰ و ۱۱ دقیقه اعلیحضرت هایونی تشریف فرمای عمارت دارالحکومگی شده ، معزین و موسفیدان بحضور شاهانه مشرف شدند و ار احساسات شاه دوستی آنها ذات هایونی اظهار ممنونیت و تشکر فرمودند سپس ذات شاهانه پیاده جهت زیارت خرقه مطهره حضرت سرور کائنات (ص) رفته و بعد از زیارت نماز جمعه رانیز در آنجا اداء کردند

اعلیٰ حضرت هما یونی، ممیت والا حضرت نائب السلطه عراق نماینده اسپ دوانی را تماشا میفرمایند.

ذات مبارک شاهانه هشتکام دواع باوالاحضرت امیر عبدالاله نائب السلطنه عراق ورجال بزرگ آن کشور در میدان هوایی بغداد

ویسکوش بسیار فشننگ که در چار اطراف آن آیات مبارک و کلمه طیبه و اسم مبارک اعلی حضرت باسیم طلازدوزی شده بود اهداء کردند . روز جمعه ساعت ۴ و نیم بعد از ظهر ذات ملو کانه اموریل ارغستان را ملاحظه و ساعت ۵ و ۳ دقیقه فشنه عسکری و باغ و ملحقات آن را معاينه فرموده ، فرماندان عسکری قندهار را نوازش فرمودند . شام روز جمعه ۱۸ حمل به اعزاز تشریف فرمائی ذات شاهانه از طرف فرماندان عسکری قندهار دعوت صرف شام در فشنه عسکری ترتیب داده شد .

روز ۱۹ حمل ساعت ۷ و ۲۰ دقیقه قبل از ظهر ذات همایونی عازم کرشک گردیده . در بین راه مقبره حاجی میزویس با بار از زیارت و ساعت ۱۱ و ۵ دقیقه قبل از ظهر تشریف فرمای کرشک گردیده . از طرف حکمران ، مامورین - علماء و طلاب معارف و سایر اهالی باغیر تویها استقبال شدند . ذات شاهانه مستقبلین را طرف تفقد و نوازش قرار داده - ساعت ۱۱ و ۲۰ دقیقه عازم سر بند نهر بغراء گردیدند . در ضمن مشاهده امور نهر موصوف ذات شاهانه بند برق را نیز در حالیکه از طرف کمیته موریسن توضیحات لازم تعرض رسانده میشد ملاحظه فرمودند . ساعت ۴ و ۵ دقیقه روز ۱۹ حمل موکب ملو کانه تشریف فرمای ناد علی گردیده - فارم زراعتی آن چار ا ملاحظه فرمودند . سپس بصوب چاه انجیل حرکت و ساعت ۵ و ۲۰ دقیقه بدانجا مواصلت و تمام شعبات مربوطه کمیته را با نقشه ها و پروژہ های نهر بغراء در حالیکه رئیس کمیته توضیحات میداد ملاحظه و از رئیس کمیته اظهار امتنان فرمودند .

ذات شاهانه و ایس به کرشک معاودت و شب ۲۰ حمل را در اینجا استراحت داشتند . ساعت ۸ و ۲۰ دقیقه روز ۲۰ حمل ذات همایونی از کرشک بقتد هار حرکت فرموده و در بین راه بمزار شهدای میوند رفته و ساعت ۱۲ و ۴ دقیقه ظهر از آثار تاریخی چهل زینه دیدن فرمودند و ساعت یک ظهر بقتد هار مراجعت کردند . ساعت ۴ عصر روز مذکور ذات شاهانه تشریف فرمای فابریکه بشمینه بافی قندهار گردیدند و در اطراف نفاست و زیادت تولیدات آن بکارگزاران مربوطه هدایات لازمه اعطاء فرمودند .

ساعت ۵ و ۴ دقیقه روز مذکور ذات همایونی بیباغ سرده و از اینجا جانب باباوالی علیه الرحمہ عزیمت فرموده و در دعوت افتخاری ریاست بلده قندهار شمولیت ورزیدند . و از موقعیت باغ سرده و باباوالی ورود ارغنداب خیلی توصیف نموده بموظفین باغ سرده یکمشت پول بطور بخشش اعطاء نمودند .

ساعت ۸ و ۴ دقیقه صبح روز ۲۱ حمل ذات همایونی بیدان هوائی قندهار تشریف فرما شدند . در میدان هوائی قندهار نائب الحکومه فرماندان عسکری و هزاره نفر مامورین - طلاب

معارف قطعات عسکری - موسفیدان واع-زه و معارف شهر برای وداع اعلیحضرت حضور بهرسانیده و در بین هلهله و شاد باشهای زانداوصف ودعا های سفر بخیر وزنده باد ، شاه محبوب خود را وداع گفتند . ساعت ۹ وه دقیقه طیاره اعلیحضرت همایونی از میدان هوایی فندهار جانب کابل پرواز نمود و متعاقب آن طیارات ذوات معیتی ذات شاهانه نیز به پرواز درآمدند .

حین اقامت ذات مبارک همایونی در قندهار روزنامه (طلوع افغان) منتشره آنجا شماره فوق العاده بدین مناسبت نشر و از احساسات عمومی اهالی نمایندگی کرد که ما بغرض معرفتی عواطف عمومی نسبت به مراجعت باعاقبت شاه محبوب شان در اینجا بافتباس سرمقاله روزنامه موصوف می پردازیم:

سرمقاله طلوع افغان بزبان ملی پشتو

هغه هم ورځ وه چه دملو كانه اشرف ذات دافغانستان محبوب اومت یرور زلمی ټولواك دخپلو خوږمنو سترگو دمعاليچي اوتداوی په فرض دپښتانه دو فاشعار ملت څخه بيلتون كړی وياړيس ته ټي تشريف يووړ . دپښتنو دلبو تور اود بصارت نور اودافغانستان د ۱۲ دملونو نفوسو دآمالو او هيلو دسر رسولو ملجاء اوماوا بيلتون اوغه رودی ملت ته څه پښه كړی وه ؟ لوی او كوچنی ، مخوان ، اوسين كپړی ، تراوښخه ئی غمجن اومحزون ، خوابدی اومراوی كړولی وه . هر بلو ته چه مو كتل اوهر لور ته چه مو سترگی غوړولی پرته دملولو او خواښنو ټو او بيله داوښكو دكو سترگو او بيله متاثر و او غمجنو زړو بل څه نظره نه راتله . سرور او خوښی ، نشاط او خوش حالی د زړو څخه ووتله او دهغو زړو صحنه چه دداراز عادل اودموكرات زلمی ټولواك مينه اومحبت چه ديوه جامعی پيشوا او قايد دی او په ټولو اوصافو اونيكو سيرو متصف دی اوتول فضل او اخلاقي ميكارم بده كښي غونډه دی ، دغم او خوابدی په كړزو بوښله شوه ، لمحكه هغه ټولواك چه وټولو افرادونه محبوب اود هغه سره عشق لري اوترخانه ئي هم گران او عزيز كښي ، ددوی څخه دخو ورځو دياره چه هره ورځ ئي د كابل په څير یری تېرېدله بيلتون و كړ . هوا د پښتنو ددی ستر مشر اوزلمی ټولواك دمفارقت ورځی دافغانستان پر وړه شعار اوشاه دوست ملت څومره تلخی اوناكواړی تیری شوی ، ليكن لمحكه چه دنيكه مرغه چه هرغم لره پای او په هری شپي پسی روښانه ورځ ده ، نوداټوله ملاماتوونكي غونه مويده اميد پرلځای وگڼه .

از مناظر پذیرائی ذات ملو کانه در تهران

در راه مراجعت ب وطن

اعلی حضرت همایونی در میدان هوایی مهرآباد تهران از طرف اعلی حضرت
شاه ایران استقبال می شوند .

اعلیٰ حضرت هما یونی در میدان هوائی مهر آباد سلام و احترام کارد نشریاتی را قبول میفرمایند .

نن چه وهریلوته کورو تندي خلاص اوشونديان په مسا اودوگرو زړونه دخوښی او مسرت ، نشاط اوسرور څخه ډک دی . لځکه نن دپښتو دسترگو تور او هغه خپسته صفات ذات چه دهغه دهجر اوبلتون کړی ئی په تريخوالي متحمل اوبه شپو اوورخو ئی پاپره ببصیری سره دوصل انتظار درلود ، ددوی په منځ کښي ولاړ اوسترگی ئی دخپل محبوب ټولواک په دیدار روښانه اونا آرامه زړونه ئی تسلی اواطمینان پیدا کړ ، هرلورته چه کاته کړو وکړی ددی فرخنده اومسعود ورود په نسبت دبیریک اومبارکی په ویلو کښي یو پر بل چټکی کوی ، لځکه دپښتون ملت اړتیا اوفطرتا شاه دوست دی او د شاهانه ذات سره داحترام ډک عشق اومحبت لری .

ای دپښتو سترسعيد شهید غازي نادرخان ! ستا پریاک روح دی درود او برکت وی ، دخدای تعالی په فضل جنت اوردیوان دی نصب شه - چه خپل په بحر دی خهراز صالح میره ، قوم پرور اوفداکار زوی اوڅه راز ټولواک چه په ټولو زړو کښي محبوب اوعزیز دی وخیل گران وطن ته وړاندی کړیدی . ؟ ؟

ای دپښتو وفاتهار اوشاه دوست غیور ملت ! سترگی مو روښانه چه نن بیا چه زمونږ معدلت پرور اودیمو کرات زلمی ټولواک زمونږ په منځ کښي ودریدی .

ای دپښتون تیره ! فغرو کړه اودشاه دوستی ددې پاک اوبی آلاش عشق په درلودلو سره وویاړه - سراوچت کړه . هوق لاری لځکه دداسی محبوب اوستر ټولواک مینی اوعشق ته ئی په زړو کښي لځای ورکړیدی چه هغه دمقدس دین ساتونکی او دخپل ملی غرور اوملی اوتاریخی افتخاراتو سرچینه گڼی اودده په سیوري کښي علم اوفضل ، نهضت اوتمدن گڼی اوددیمو کراسی کښت ریښی .

ای محبوب ذات اوای عزیز ټولواک ! ای دپښتون ملت دآمالو یوازی ملجاء ! نن دپښتون ملت ستا په ډول مبارک ذات اومعظم اولوالامر په درلودلو سره پرنحان ویاری ، لځکه دحریت اووطن پرستی دارتقاء احساسات - دعدالت اومهرحس په تا کښي دکمال وحدت ته رسیدلی دی ، ته هغه ټولواک ئی چه دخپل مزاج دعلالت اونا روغی په سفر کښي هم دملت دغم اووملت ته دکتور رسولو له فکر څخه فارغ نوی . اویدی با عافیت سفر کښي دی هم داروپائی مللو اولسلامتی مالکو په تیره بیا دمصر ، عراق ، سعود په عربستان اوزمونږی دهمسایه ورور ملت ایران دوستی اومحبت وموړته وگټله .

دپښتون هر فرد په لوړ څرخ وائی ، (ژوندی دی وی دپښتون ستر ټولواک - تل تر تله دی وی افغانستان) .

اعلیٰ حضرت ۰۰۰ عظم ہا یونی ہنگام تشریف فرمائی جانب قصر سلطنتی ایران .

ذات مبارك شاهانه در دعوتيهكم از طرف اعليحضرت شاه ايران به افتخار تشریف فرمائي ملوك كاه ترتيب داده شده با اعليحضرت
موصوف مصروف معيما حبه ميباشند .

اعلیٰ حضرت همایونی در کابل:

ساعت ۷ صبح روز ۲۱ حمل اهالی کابل و دورو نزدیک در حدود لک‌ها نفر از میدان هوایی کابل (چمن خواجه رواش) الی دروازه ارگت صف بسته بودند.

والاحضرت شهزاده احمد شاه جان، والاحضرت سپهسالار غازی صدراعظم، وزراء، سفرای دول متحابه، نمایندگان شورا و اعیان، طلاب فاکولته‌ها و مکاتب، مامورین عالی رتبه لشکری و کشوری و قطعات عسکری استقبالیه در چمن خواجه رواش برای استقبال اعلیٰ حضرت همایونی حضور بهم رسانیده بودند.

ساعت ۹ و ۱۰ دقیقه قبل از ظهر پرواز موکب شاهانه از قندهار ذریعه مکروفون چمن خواجه رواش اعلام گردید و لحظه بعد از میدان هوایی طیارات استقبالیه بفرض استقبال شاهانه بسمت قندهار پرواز و پس از دو ساعت انتظار حاضرین، در حالیکه دقیقه به دقیقه جریانات ذریعه مکروفون براد کاست می‌شد طیاره حامل پادشاه محبوب و مهربان ما بر فراز شهر نمایان شد و درینوقت حاضرین بکف زدن‌ها و شادمانی و عره‌های بهجت افزا که تحریر و ترسیم آن از قوه قلم بیرون است پرداخته و متعاقباً طیاره شاهانه بعد از یک دوره در فضای چمن به میدان هوایی نزول اجلال فرمود.

ذات معظم اعلیٰ حضرت پوره ساعت ۱۱ و ۲۰ دقیقه یازمین گنبد شاهانه و قدم‌های مبارک شان با فبرهای سلامی و شادمانه توب اعلام و بدرقه گردید و نعره‌های زنده باد و درود پرشده پاچا در هر طرف طنین افراز بود درین موقع والاحضرت سپهسالار غازی برای پذیرائی بیشتر حرکت فرموده و در آغوش محبوب پادشاهی قرار گرفتند.

ذات همایونی والاحضرت غازی را مورد لطف و شفقت شاهانه قرار داده و سپس با فرزندان و جانشان والاحضرت شهزاده احمد شاه جان و والاحضرت سردار محمدناز خان وزیر حربیه و سایر مستقبلمین علیحدہ علیحدہ مصافحه و اظهار لطف و شفقت پدرا نه فرمودند. ضمناً فوق العاده‌های روزنامه انیس و اصلاح بحضور اعلیٰ حضرت و تمام همراهان سفر شاهانه و حضار توزیع گردید.

ذات همایونی برای لحظه مختصری تشریف فرمای کامپ مخصوص شاهی گردیده والاحضرت سردار شاه محمود خان غازی صدراعظم به حیث وکیل زمان مسافرت شان مراتب شکر گذاری و خیر مقدم را از طرف کابینه و تمام مامورین مسلکی و عسکری و افراد سپاه بحضور شاهانه تقدیم کردند و از معاودت مع‌الخیر و عافیت همایونی بدرگناه خداوندی اظهار سپاسگذاری و شکران نمودند. ذات ملوکانه مقابلتاً مراتب احساسات و امتنان شاهانه را بوالاحضرت غازی اظهار فرموده و از مساعی و خدماتی که والاحضرت

موصوف در زمان نجات خویش ابراز داشته اند اظهار تشکر و ممنونیت کرده و شکر کردند که خداوند بزرگ بازایشان را بوطن مألوف و مأنوس شان داخل و بیدار ملت عزیز شان نائل گردانید.

سپس بناغلی داوی رئیس شورای ملی به نمایندگی تمام نمایندگان ملت در ضمن بیانیه خبر مقدم مراتب احساسات ملت را از معبود بخیر ملوک و مسافرت شان در ممالك اسلامی و زیارت (بیت الله شریف) و دیگر مقدسات اسلامی بحضور شاهانه به عرض رسانیده از اجراءات والا حضرت غزی و کیل زمان مسافرت شاهانه توصیف و تائید کردند.

بناغلی (ونگه که مانند روپ چند) سفر کبیر هندوستان بحیث شیخ السفراء از طرف هیئت کوردپلوماتیک مقیم در بار کابل مراتب خبر مقدم و مسرت از تشریف آوری شاهانه را بجا آورده و ذات ملو کبانه از احساسات پاک همگان تشکر و امتنان فرمودند، اعلی حضرت معظم همایونی در بین هباهو وزنده بادهای زاید الوصف و بی سابقه، صفوف مستقیمین را که در حدود سه کروه دوطرفه ادامه می یافت عبور فرموده و در هر حصه بادسته های گل و کف زدن های ممتد و نعره های مسلسل (زنده باد) و (مانده نباشید) پذیرائی می گردیدند، تا اینکه ساعت ۱۲ و ۱ دقیقه ظهر تشریف فرمای ارک شاهی گردیده و پرچم سرخ شاهی بعد از شش ماه انزوا بر پایه مخصوص آن برافراشته گردید و آسمان طالع ملت افغان با طلوع این خورشید منور روشن تر و ملاء تر گردید بمناسبت تشریف فرمائی شاهانه درین روز رخصتی عمومی بوده و همگان در بین جاده ها و ایارتمان ها و نقاط قابل دید شهر که بدین تقریب از یکپخته باین طرف چراغان و بایرچم های رنگارنگ ملی مزین و آئینه بندان گردیده بود مصروف سیر و تماشا بودند، راجع به اوصاف این جشن استقبالیه همینقدر کفایت که بگوئیم در تاریخ ملی ما و در ذممه تمام جشن هائی که تا امروز به تقاریب مختلفه برپا گردیده بی سابقه، بی نظیر، خیلی احساساتی و مهیج بود.

اصدار رضایت نامه از حضور اعلی حضرت معظم همایونی

عنوان والا حضرت سیه سالار غازی صدر اعظم
بتاریخ ۲۳ حمل از حضور اعلی حضرت المتوکل علی الله تولواک محبوب افغانستان فرمانی
مبنی بر رضایت حضور شاهانه از حسن اجراءات و کفایت والا حضرت سیه سالار غازی
صدر اعظم در دوران وکالت شان و دوام تصدی امور صدارت عظمی کما فی السابق به
عنوان والا حضرت الفخیم سیه سالار غازی شرف صدور یافته است. که ماسواد اصل فرمان
۱۹۷-۳۹۹ تاریخ ۲۳ حمل ۱۳۲۹ حضور شاهانه را درینجا درج می نمائیم.

« ج، ع، ج، ا، الم، اعلیٰ نشان عم محترم سپه سالار سردار شاه محمود خان غازي صدر اعظم! شش ماه قبل برای معالجه خویش عازم اروپا گـ رديده و بفرمان ۲۹۸۶- مورخه ۳ میزان ۱۳۲۸ شمارا موظف نموده بودیم که علاوه از وظائف صدارت عظمی امور سلطنت را در غیاب ما وکالت نمایند .

اینک مع الخیر بعد از صحت یابی کامل بوطن عزیز بازگشت و ملاحظه نموده ایم که آن هم محترم این امر خطیر و مهم را دریر تو ذهن سلیم و فکر عالی و نیروی تدبیر خویش به وضع خیلی شایسته اداره فرموده اند و درین مدت نظم و نسق کشور و جریانات آن در سایه لیاقت و کارروائی شما و همکاران محترم تان هیئت وزراء آن طور که آرزوی ما بود طی گردیده است ما از بارگاه خدای متعال استدعا می نمائیم که برای آن عم محترم ما و هیئت و کافه کارکنان دولت در اجرای وظایف ایشان توفیقات مزید ببخشد و بوطن عزیز را از طریق فعالیت و لیاقت خدام صادق آن به مدارج مطلوبه نائل سازد ، بفرمان هذا مرا تب رضامندی و مسرت بی نهایت خودمان را که نسبت به آن عم مکرم و همکاران محترم شان حاصل گردیده اظهار و ضمنا ارشاد میداریم که بعد ازین وظائف مقام رفیع صدارت عظمی را کما فی السابق تصدی نمائید (مجل امضای اعلیحضرت همایونی) »

دعوت بمناسبت تشریف فرمائی ذات مبارک شاهانه

شام روز ۲۳ حمل بافتخار و معاودت با عاقبت اعلیحضرت همایونی دعوت مجللی در قصر صدارت عظمی از جانب والا حضرت افغم سپه سالار غازي صدر اعظم ترتیب یافته بود که در آن علاوه از والا حضرت اعضای کابینه و هیئت کور دیلو ماتیک ، مقیم کابل حضور بهم رسانیده بودند . ساعت ۸ و نیم اعلیحضرت معظم پادشاه جوان ما تشریف فرمای قصر صدارت عظمی گردیده و از طرف والا حضرت غازي پذیرائی و استقبال شدند ، در سالون پذیرائی ذات مبارک شاهانه اعضای کابینه و هیئت کور دیلو ماتیک را یکجا نیکن مورد نوازش شاهانه قرار داده با هر کدام دقایقی چند مذاکره و صحبت فرمودند ، سپس طعام شبر را با حاضرین به یک میز صرف و بساعت ۱۲ شب باردیگر مدعوین را مورد لطف و تفقد شاهانه قرار داده و به قصر شاهی تشریف بردند . همچنین بروز ۲۴ حمل از ساعت ۵ بعد از ظهر از طرف والا حضرت وزیر حریبه بافتخار معاودت بغیر اعلیحضرت همایونی در کلوب عسکری دعوتی ترتیب و در آن بر علاوه والا حضرت ها اعضای کابینه و مامورین عالی رتبه ملکی و صاحب منصبان ارشد عسکری و بعضی ازار باب مناصب قطعات مرکز حضور بهم رسانیده بودند .

اعلیٰ حضرت معظمہ سہیل و بی اعلیٰ حضرت شاہ ارمان درویشیہ از طرف پادشاہ محبوب سہیل فتحپور الہی حضرت موصوف دہلہ

دوستان. جوان دو کشور دوست و برادر (اقتصادستان و ایران) در کاخ مرمر.

ساعت ۵ ونیم اعلیحضرت معظم همایونی فرمای کلوب عسکری شده و از جانب والا حضرت وزیر حربیه وصاحب منصبان مربوطه استقبال شدند بعد از آن که اعلیحضرت همایونی تشریف فرمای صالون بزرگ کلوب گردیدند ابتداء با وزراء و مامورین عالی رتبه ملکی و بعد از آن با صاحب منصبان عسکری اظهار الطاف فرموده و هر کدام را علیحده علیحده مورد نوازش شاهانه شان قرار دادند . پس از ختم این مراسم والا حضرت سپه سالار غازی صدر اعظم ورود مسعود اعلیحضرت همایونی را به کلوب عسکری خبر مقدم گفته و از عودت باصحت همایونی بوطن اظهار خوشنودی و مراتب خدمت گذاری وفاداریت خود و مامورین دولت را به عرض حضور شاهانه رساندند اعلیحضرت همایونی بالمقابل حسبات قابل قدر سپه سالار غازی و رفقای ایشان و سایر مامورین دولت را تقدیر فرموده و از خدمات و زحماتی که والا حضرت ایشان در موقع سفر ذات شاهانه بارویا در تأمین امنیت و آرامی ملت و پیش برد امور مملکتی ابراز کرده اند اظهار امتنان فرمودند . پس از ختم این فرمایشات اعلیحضرت همایونی و سایر مدعوین در اطاق هائیکه ترتیبات بوفه گرفته شده بود تشریف برده و صرف آن پرداختند . بعد از ختم بوفه اعلیحضرت همایونی باردگر به صالون بزرگ کلوب عسکری تشریف فرما شده و در حالیکه یگان یگان حاضرین را مورد تفقد و نوازش شاهانه شان قرار میدادند از مدعوین وداع فرموده و با اظهار امتنان از والا حضرت وزیر حربیه ساعت ۶ ونیم تشریف بردند .

تشریف فرمائی اعلیحضرت همایونی بصورت رسمی بقصر شاهی دلکشا

ساعت ۱۰ قبل از ظهر روز ۲۶ حمل ۲۹ اعلیحضرت قواوک شاه جوان و محبوب مایس از ۶ ماه در قصر شاهی دلکشا تشریف فرما گردیده و برچم شاهی بر فراز برج ساعت به اهتزاز در آمد ، گرچه از روز تشریف آوری ذات شاهانه بیرق شاهی افغانستان در ارگ بلند بوده و همه گان از دیدار آن قوت قلب و اطمینان خاطر پیدا کرده و شاد بودند اما چون بلند شدن برچم سلطنتی در فراز دلکشا آغاز کار و دربار عام پادشاهی را اعلام می نماید لهذا تمام مامورین و طبقات مختلف شهر کابل که میدانند چه گونه و به چه سهولت میسر يك التماس بحضور شاه دیوکرات و محبوب افغانستان باریاب شده می توانند بشا بر اظهار شاه دوستی و ابراز احساسات فدویت بحضور اقدس شهر یاری استدعا شرف یابی و دیدار شاه خود را از نزدیک نمودند .

چنانچه این خواهش شان بالترتیب پذیرفته شده از ساعت ۱۰ ونیم قبل از ظهر روز مذکور مامورین ، ائمه و هیئت های ولایات به نوبت و تحت رهنمائی شاغلی معین اول وزارت دربار سلطنتی بحضور شاهانه مشرف و پس از ابراز احساسات شاه دوستی و اظهار آمادگی

سرور مل در راه احترام و حفظ مقام سلطنت و دولت افغاني و ثابتي سياست و خط مشي قومي و اسلامي دولت از حضور ملوکاه مورد تفقد و مرحمت شاهي قرار گرفته با کمال نشاط و سرور قلب مرخص ميشدند .

و بعد ازان هر روز مامورين و اهالي بسر کردگي بزرگان اداري و ملي خویش بفرص تشرف بحضور اعلیحضرت بقصر شاهي دلکشا آمده ، مراتب شاه دوستي و فدويت خود را عرض ميکردند .

امتنان والا حضرت سپه سالار غازي صدر اعظم و کيل زمان مسافرت

شاهانه از احساسات شاه دوستي ملت

والا حضرت سپه سالار غازي صدر اعظم بحيث و کيل زمان سفر ذات شاهانه و صدر اعظم افغانستان از پذيرائي هائي که بحضور اعلیحضرت همایوني از طرف طبقات مختلف ملت و فاشعار شان بعمل آمده است بذريعه فرماني عنوان رياست مستقل مطبوعات اظهار تشکر و امتنان فرموده اند که اينک عين فرمان را در اینجا نقل مي کنيم ،
ج محمد قدیر خان کفيل رياست مستقل مطبوعات !

احساسات شاه دوستي و عشق مفرطي که مردم اين سر زمين به مناسبت اعاده صحت و قدوم ذات شهر ياري بديدان عمل بانيک عالم نشاط و شاد ماني از خود ابراز داده اند به بارگاه حضرت الهي جنای هزاران سياس است .

من در مقابل اين احساسات مقدس و بي آلايش ملت نجيب افغانستان که از طرف آنها در خط سير حضور شهر ياري عملاً و از ديگر بلاد ، افغانستان کتبان نشان داده شده است اظهار سياس گذاري و تشکر و امتنان مي نمايم ، بر روی اين منظور به جلالتاب شما بدین وسيله نوشتم شما مراتب سياس گذاري و تشکر و امتنان بي بايان مرا بحيث سپه سالار و صدر اعظم افغانستان بنام اهالي ولايت هرات - ولايت فندهار - ولايت کابل که در خط سير حضور ملوکاه واقع بودند و عموماً اهالي افغانستان که در تشریف فرمائي حضور اعلیحضرت معظم و عودت صحت کامله حضور شان به دعای خير و استقبال و پذيرائي شاندار اشتراك ورزيده و با دلهاي لبريز از نشاط و مسرت جشن گرفته و متحمل زحمات متنوعه گرديده اند هم بلديه و اهالي کابل درين چند شب متواتر که بازار هارا چراغان کرده و در تزيينات دکانهاي خود بسيار به ترتيب درست بشوق ، اخلاص و محبت مراتب شاه دوستي خود را به تقيريب و رود با سعادت اعلیحضرت همایوني التوکل علی الله نشان داده اند توسط راډيو و روز نامه ها نشر نموده براي شان ابلاغ داريد . (مجل امضای شاه محمود غازي)

بمناسبت تشریف آوری اعلیحضرت معظم‌ها یونی مطبوعات وطن عزیزما فوق‌العاده و مقالات متعدد و مؤثری نشر نمودند و شعرای مملکت اشعار مهیج و آبداری سرودند که اینک در اثر ظرفیت محدود سالنامه طور نمونه سرمقاله مجله ژوندون را بقلم بنی‌اغلی گویا اعتمادی و استقبالیه بنی‌اغلی الفت را نشر می‌نمائیم.

شاه:

اعلیحضرت! پیچهاز سال است که ما به ندای طبل شب که از سرای شاهی طنین انداز بود بغواب راحت رفته و بامدادان بازارغریو کوس و کرنا‌ی شاهی که از منظر دژسلطنتی ندای حیات و جنبش را در شهر القاء می‌کرد بیدار می‌شدیم و ازین است که عقیده تخت شاهی در عضویت و ساختمان مشاعر ما و بلکه در حجرات دماغ ما جای گرفته و کزین ار یکله تو- ای بهترین وارث او رنگه شاهی جای بهتری ازدل و دیده ما ندارد.

دین مقدس اسلام در ۱۳ قرن مسعود خود هم همه شعایر و رسوم و حتی عقود دینی و اجتماعی را به شخص شاه که امام و اولو الامر است مربوط ساخته و در حقیقت امور اجتماعی مملکت اگر شاهی در آن موجود نباشد مانند نماز جماعتیست که اعلم ندارد.

تو شخصیتی هستی که ماهیت ترا صفات و ممیزات و حتی مشخصات شخصی تو آنرا تشکیل نکرده- بلکه فضائل و مکارم و عواطف پاک دینی و احساسات عالی اجتماعی ۱۲ ملجون افراد خدا پرست و وطن دوست موجودیت شاهی ترا بهمان آورده و تو عصاره عواطف پاک و جوهر حسیات قدسی تمام افراد این سرزمین پاک و منزه می‌باشی ما آنوقت به رذائل می‌گراییم که به حسابات پست و حظوظ خسیسه خود فرو می‌رویم ولی به فضائل و مکارم اخلاق آنگاه پناه می‌بریم که خود را در رداء مسعود اجتماعی پیچیده می‌یابیم و آنوقت می‌بینیم که تو در میراب آمال دینی و مسنداید آل‌های اجتماعی ما جای داری پس هر وقت که می‌خواهیم خودی حقیقی و خودی اجتماعی خود را ببینیم باید در قامت زیبا و منظر نیکوی تو نظر کنیم تو مظهر فضائل و آمال و آئینه جمال و جلال خودی‌های عالیه مائی و هر روزی که ترا نه بینیم خود را در آئینه فضائل و مکارم خود کمتر خواهیم دید و از یثرو دوری تو نه تنها ما را از وصال پدر مهربان ما و دیدار عزیزترین فرزندان این خاک مهجور می‌سازد- بلکه آئینه فضایل و مملکات نیک را از ما دور می‌کند و ما را بیشتر در مفاتح خودی‌های پست و غیر اجتماعی فرو میبرد.

اعلیحضرت! امامت و خلافت مسلمانان سایه است از نور نبوة و شعا عیست از خورشید رسالت و از روزیکه خداوند ترا مظهر این نور قدسی کرده است تو دیگر از چوکیات خودی شخصی برآمده و دیگر آن دریتی که منشاء تو قطره سحاب رحمت دین و مهد پروش

توصدق پاك مليت تواست. نسبت تو اينست كه زاده ابررخت دين و پر وریده صدف پاك
مليتي و هم نسبت ديگري داري كه پدر روحي و معنوي مائي و هرچه زاده رحمت خدا وند
است از قبل عدل و احسان و رحم و شفقت، داد و دهش همه افراد قبیله شاهي و ديني تست .
اعليحضرت! اين خطاب ما نشانه دوچيز است اولاً نشانه عظمت روح و اخلاق بزرگ
شاهانه تست و تو شاهي كه عدالت و ديوكراسي و حكومت ملي را بدل فراخي كه مخصوص
سینه شاهانه تست و خدا وند ترا باين دل پاك و وسيع مخصوصاً برگزیده است بما كرامت
كردی و تاج حكومت ملي بزرگتر است و عالي تر است از ان تاج شهنشاهی كه شهنشاهان
احمد و محمود غازي بر سرما نها دند. ما هم به آن دل پاك و آن دست كريم و آن قامت
زيبا همان علاقه را مي پرورانيم كه به فضيلت و كرامت و باقي شعایر ملي خود داريم و مخصوصاً
كه حكومت ملي «عطيه فراموش نشدنی ذات شاهانه تو» اين مكارم را بيشتر صبر ميزند
و بيشتر روشن مي سازد ما به شمشير تو كه آيه ايست از بيروزي كلمه خدا ودر هرچهره آن
موجبست از شعایر ديني و آمال ملي ما عهد كرده ايم كه زير لواي فرخنده تو باشيم و بر خط
فرمان تو بسرايم و بامتثال امر تو از سرجان برخيزيم. يادشاهی تو فروش اقبال ملي ما بود
و تویی شاهي كه ماهستي ملي مسعود خود را در آئينه جبين خيسته و كشاده تو مي بينيم
و تویی شاهي كه بخدمت الله فضایل و مكارم ديني و اخلاقي و علمي بيشتر و بيشتر از مدار اطراف
تو حلقه زده اند (و ما زين رهگذر حق داريم كه بر همه ملل شاه دوست دعوی مباحات كنيم).

اعليحضرت! عدل در نظام حكومت به آن منزله است كه جاذبه در منظومه شمسي. و قول
ما نور دين ماست كه «آسمان ها و زمين ها بر عدل بر يابند» و عدل بمانند جاذبه قويا بمانند
دايره های موج بايد در حلقه های كوچك و نزديك خود قويتر باشد. تا خود را در گران
های دور برساند و همین عدل بود كه عطيه خداوند بر تو بوده و ترا اينقدرها نزديك گرامي
داشته كه حقيقتاً بدوري تو منال شديم و مملكت را بي تو مانند كالبدي ميديدیم كه از جان
شيرين تهی شده است و كنون خدای را نيايش مي كنيم كه ترا بكم دل ها و به طبق آرزوهای
ما برساند و كنون از بارگاه عطف او نياز مندیم كه ترا و آن هستي دا نشمند و داد گر
و مهربان را از ما نگیرد و هم از بارگاه كبريائي استرحام مي كنيم كه ترا بيشتر از اين
سرچشمه اعتلاي دين و سرمايه قوت ملت و مصدر عدل و داد و منبع علم و معرفت و مظهر بزرگ
ديوكراسي و حاكميت مني بسازد .

اعليحضرت! علم و دانش تو سرمايه فخر همه ما و موجب مباحات تمام ملت است و تو ميدانی كه اين
لذايد شخصي و جسمي ما آني و سطحي و گذري است و لذتي كه بزرگتر و عامتر و بايدار تر

اعلیٰ حضرت ماہیونہ گام خراج ارفاں یکہ در نی نہر ان (والا شتر شاہید عبرت و جلالت پندیر جو بہ ایران طرفدار است و چاہی حضرت دیندہ بشوئند)

است همانا لذایذ اجتماع است که عبارت است از پیروزی های ملت در جبهه های دیو کراسی و معارف و اداره و تکذیب و شئون بین المللی و این ها همه چیزهایی می باشند که در هستی بزرگت تو منعکس می شوند. پس دبدار فرخنده تو نمایشی است از این چیزها تبکیه در حقیقت قوای روحی و معنوی ماست و آرزو مندیم هر ماه از هلال ابروی تو ماه نو مسعود تری را نو کنیم و در چین رخشان تو هر روز ستاره اقبال ملی و اجتماعی خود را روشنتر و بزرگتر مشاهده نماییم.

ما خیلی خوشبختیم که ترا برگزیده ایم و خدای مهربان هم ترا بصفت برگزیده تری ممتاز نموده است، ملت در سایه کباست تو در شئون اجتماعی خود افزونی گرفت و از دولت عدالت و دادگری تو حکومت ملی یافت. پس دیربمان که این تاج و تخت از آن تو ست و خداوند بر تو برکت دهد و این خاک را به نیروی روز افروان وز کاه روشن و اخلاق نیکو و عدالت عام و مزاید تو آباد کند ما از تو بر خوریم و تواز عمر بر خوری.

داعلی حضرت په حضور

بهار سم در — ره را غی شهر یار ه	وخت شناس وې را غلی نه وخت کښې مالبار ه
سر سبزی او شادابی در سر ه را غله	تازگی دې لڅان — ره را وده بهار ه
نه دې لاره کښې پېچومی نه غزی وو	چه هوادې کره پښو لاندی دیندار ه
بارا نونه در حمت در باندې وشو ه	په هوا کښې اعتدال را غی د وار ه
په لېم و فېلوو و مونږ ستا قدمونه	په پښو یا کوو ستا در ا تلو لاره
ښه مالبار ټپې لڅکه را غلی پسرلی کښې	وچ داگونه به گلزار شی ستاله زیار ه
وخت دسعی او عمل دکار او زیار دی	نا خبر ه نه ټپې ته له خپله کار ه
نوی بو ټی او نیالکې به باغ کښې کښې دې	دموسم تقاضا دغه ده هو ښیار ه
تریت دودو بو و دېر په کار دی	دېر لوی حق اری واده په تاحقار ه
دودو پالنه کار دی د لویانو	وظیفه د مشر د پره ده دشوار ه
لوئی چاری اړې مخ کښې خدای دی ملشه	ستا په سر زښت دېر کارونه دی سرکار ه
بې له کاره چاته هیڅ مه ورکوه ته	و باسه له دوا پروانه ښکار ه
که عزت دی که مقام که محبت دی	در پښ ټپې نکړی د وطن له خدمتگار ه
دیوه ملت اسرې دی واده تاته	لری دېر هالم امید ستاله در بار ه
مونږ پوهیږو چه لري دېر اراماندونه	د صادق او وفا دار ملت د ښار ه

هلمه کورې ښې مانهۍ دلته جونگرې
 مونږ خواران یونا یوهان یورنځوران یو
 نوی کال نوی بهار نوی ژوند ون دی
 نالیدلې نور په عیش او په راحت کښې
 خوچه جوړ پښتو نستان نسکړې پښتون ته
 هغه خوادې خواچه هرڅه پښتانه دی
 آزا دی د پښتنو او پښتنوالی
 که په هر پښتون په هرځای کښې څوک بلوسی
 درد وغم می د پښتون ژدوی ناسته
 یوزه نه یم ډیر عالم را سهره ژادی
 نغمی نه دی کړی بلبلې فریادونه
 که نوروریجی شونې خوری ته زمونږ غم خوره
 نور دی بخانه جوړوی ښه ښه کورونه
 دی په کار نوی فکر و تښتک عزمو نه
 نوی رنگ نوی آهنگ دی خدای پیدا کړی

زمونږ حال دی د ژر از مونږ غمخوار
 شهر اوږی تا زمونږ درنځ دیار
 خو زمونږ هغه زړه جغدی زړه سپار
 لېدای نشي زمونږ برخه دومره خوار
 زمونږ زړه به وی زخمی سینه داغدار
 ستا په اوږی په امید کوری نامدار
 هم ساته هم ئی گټه پښتون تا جدار
 غم نیوس ئی دی په تازمونږ واکدار
 دم په کار تاته ژدا د ملت پلار
 ورېځی ژادی ژدا اورم له آبشار
 معلومېږي له سړو سترگو د گلزار
 غمخوړی غواړو له تانه غمگسار
 جوړ کړه ته د ملت کور ملی معمار
 درته قواړو لوی توفیق له کردگار
 ستا د فکر ستا د خیال له ایتکار

داخیل زوړ جهان له خدا په غواړم نوې

ستا په سیمه او کو ښیښ لو په سالاره

(گل پاچا الفت)

از مناظر عودت با عافیت ذات ملو کانه در پاستخت

اعلیٰ حضرت معظم ما یوننی هدیگم نزول در میدان هوایی خواجه و اش کابل با والاحضرت سینه سالار نگاری
صدر اعظم والاحضرت سردار محمد داؤد خان وزیر حربیه مصطفیٰ می فرمایند .

اعلیٰ حضرت مہاراجہ بہ اتفاق ہیئت مسند یاقین درجن خواجہ روائی چاہ کامیاب شاہ
تشریف فرما میگردند تا بعد از آنکه منتظرین را بدیدار شاہانہ از نزدیک افتتاح بخشند

یادداشت :

الف ، ذوات معینی اعلیحضرت همایونی هنگام حرکت از کابل جانب فراسه بدینقرار بودند ،
والاحضرت شهزاده محمد نادر جان .

والاحضرت سردار محمد نجم خان ،
جلالتماب محمد عمر خان وزیر حربیه کهالی بغداد شرف معیت ذات شاهانه را داشتند
جلالتماب دو کتور نجیبالله خان سفیر کبیر اعلیحضرت مقیم دلهلی جدید ،
عالمقدر صداقت ماب غلام محمد خان رئیس تشریفات وزارت خارجه .

حمیت مند محمد فاروق خان رئیس ارکان قوای مرکز .
عالمقدر داکتر بولانزه متخصص فرانسوی .
عالمقدر داکتر عبدالظاهر خان داکتر حضور شاهانه .
بناغلی گلیمهار خان تولیمشر قوای هوایی بحیث حاضر باش حضور
بناغلی عبدالله خان تولیمشر
» » »

بناغلی محمد رحیم خان بحیث پیشخدمت حضور ،
ب ، ذواتی که در بازگشت شرف معیت ذات شاهانه را داشتند ،
والاحضرت شهزاده محمد نادر جان .

جلالتماب علی محمد خان وزیر خارجه ،
جلالتماب محمد نوروز خان سفیر اعلیحضرت درمسکو .

ع ، ش غلام دستگیر خان فرقه مشر رئیس فابریکه حربی .

ح ، محمد فاروق خان رئیس ارکان قوای مرکز .
عالمقدر غلام محمد خان رئیس تشریفات وزات خارجه .

بناغلی گلیمهار خان تولیمشر حاضر باش ،
بناغلی عبدالله خان
» » »

بناغلی محمد رحیم خان پیشخدمت .

بناغلی عبدالرحیم خان مجید .

عبدالرؤف « پینوا »

نظری به پښتونستان

سرزمین پښتونستان : بین سلسله کوهای هندوکش و خاک افغانستان و ایران و بحیره

عرب و سبنده و پنجاب سرزمین پښتونستان واقع است بدین ترتیب ،
در شرق خاک کشمیر و پنجاب ، شمال آن سلسله هندوکش ، از غرب خاک افغانستان
و ایران و از جنوب بحیره عرب احاطه کرده است .
رقبه : نهمینا هشتاد هزار میل مربع .

نفوس : هفت ملیون .

علاقه های مشهور آن : چترال ، سوات ، باجوړ ، دیر ، مومند ، امب ، پشاور ،
مردان ، کوهان ، تیرا ، کورمه ، خیبر ، وزیرستان ، میرانشاه ، بنو ، دیره اسماعیل خان ،
دیره غازی خان ، بلوچستان ، قلات ، خاران ، مکران ، لس بله ، هراتی ، سپوی ، چمن ،
زوب ، کوته ، پشین ، و غیره ...
قبائل مشهور آن : ایریدی ، شبنوار ، مومند ، وزیر ، مسود ، دود ، یوسفزی ، صافی ،

ماموند ، سالارزی ، ختک ، ورکزی ، بنوخی ، بشکیش ، خلیل ، نیازی ، اوتمانزی ،
مندن ، اکازی ، بیتانی ، مشوانی ، اوتمان خیل ، توری ، کاکړ ، اچکزی ، رانیزی ،
تارخیل ، خارخیل ، سدوزی ، نورزی ، بلوچ ، بروهی ، سواتی ، و غیره ...

زبان : زبان پښتونستان بصورت عمومی و ملی پښتو است ، ولی بعض زبانهای محلی
از قبیل بلوچی و چترالی و غیره نیز رواج دارد .

تقسیم پښتونستان : پښتونستان از نقطه نظر حکومت چند سال قبل انگلیس در هند و پالیسی

استعماری پاکستان موجوده میتوان بچهار حصه منقسم شمرد :

- ۱ - قبائل آزاد .
 - ۲ - ایجنسی ها .
 - ۳ - ریاسات .
 - ۴ - پښتونستان محکوم .
- ولی از نقطه نظر خود پښتانی ها خاک موجوده پښتونستان فعلاً بدو حصه تقسیم است :
- ۱ - پښتونستان آزاد .
 - ۲ - پښتونستان محکوم .

پښتونستان آزاد ، پښتونستان آزاد از قبیل وزیرستان ، تیرا ، باجوړ و دیسگر ریا ستها همیشه آزاد بوده اند . زمانیکه انگلیسها بهند آمدند بسیار کوشیدند قبائل آزاد پښتونستان را محکوم سازند ، پول گزاف مصرف کردند و بمباری زیاد نمودند ، ولی نتوانستند بمقصد استعماری خود کامیاب گردند . انگلیسها برای تمام هند شصت و پنج کروڑ مصرف داشتند که از انجمله بیست و یک کروڑ را مخصوص سرحد ساخته بودند . با این هم کاری را از پیش برده نتوانستند . مقابلۀ قبائل پښتونستان آزاد با امپریالزم انگلیسها بیش از صد سال دوام کرد ، درین مدت بمباری طیارات انگلیسها مرتب جاری بود ، هزاران خانۀ قبائل آزاد را خراب کردند ، هزاران طفل معصوم و زنان بی گناه را کشتند ، مگر نتوانستند روح آزادی را از قبائل آزاد بگیرند و یا محو کنند تا مجبور شدند آنها را بنام د قبائل آزاد ، و یا د سرزمین هیچکس ، یاد نمایند . مجادلۀ قبائل آزاد با امپریالزم انگلیس تا وقتی دوام کرد که انگلیسها مجبور بشد کشور هند گردیدند . پښتونستان محکوم ، عبارت است از علاقۀهای پیشاور و دیرۀ ها تادرای سند و بلوچستان ،

کویتۀ ، ژوب و چمن تا بحرۀ عرب . پښتونستان محکوم بیش از تجاوز انگلیسها با افغانستان (۱۸۳۸ - تا ۱۸۷۸) حصۀ از خاک افغانستان بود ولی بعد از (۲۶ می ۱۸۷۹) که در افغانستان حکومت قانونی موجود نبود ، و انگلیسها معاهدۀ منحوس کنندمک را جبراً با امیر محمد یعقوب خان که خود را خلیع کرده بود تحصیل نمودند و پس از (۱۲ نومبر ۱۸۹۳) که معاهدۀ خط فرضی دیورند را بر امیر عبدالرحمن خان تحصیل کردند تمام علاقۀ های متذکر که جزء لاینفک افغانستان بود جبراً از خاک افغانستان بریده شد وزیر حکم امپریالزم انگلیس درآمد ، و ازینجهت ما آنرا پښتونستان محکوم می نامیم .

تحریرک پښتونستان ، تحریرک پښتونستان از امروز نیست ، از زمانۀ های قدیم وجود داشت ، هر زمانیکه کدام قوۀ بیگانه خواسته است پښتونهای آن سرزمین را محکوم سازد ، پښتونها با تمام قوت خود برای حفظ آزادی خود کوشیده اند . یک وقت مقامهای هند می خواستند پښتونها را محکوم سازند ، در مقابل آن نه تنها پښتونهای پښتونستان ایستاده شدند ، بلکه پښتونهای داخل افغانستان موجوده نیز برای حفظ آزادی پښتونها کمر بستند ، هیروهای مشهور این صحنه پیرروپنجان و خوشحال خان خٔک بودند . پیرروپنجان از رزم مذهب پښتونها را در مقابل مغل تحریرک می کرد و خوشحال خان بجیت یک فائدۀ ساحشور و شاعر ملی پیشرو پښتونها بود .

خصوصاً جنگهای خوشحال خان بامغل در سال (۱۶۷۷ م) بسیار مشهور است ، خودش در یک شعر می گوید : -

د وقتیکه من بر علیه مغلها اسلحه برداشتم شان و شوکت پښتونها را بدنيا آشکار ساختم . . . اگر پښتونها اتفاق پیدا می کردند من گریبان مغل را یاره یاره می کردم »
 د آن کسبکه صدای شمشیر من بگوش او رسیده ، حالا در خواب لرزیده لرزیده از چارباغی بر زمین می افتد ...
 مغز سرش هنوز آرام نشده ، آزان کسبکه سرخود بامن بسنگ زد ... پشایند
 ببینید ، من آن کسی هستم که دل اورنگه را داغدار نموده ام ... بسک خیبر چیست ، تمام مملکت را برای مغلها خمیر ساخته ام ! بک جنگه مغلها و پښتونها را چنین ذکرمی کنند ،
 د جوانان قوی پښتون باز دستهای خود را بخون سرخ کرده اند ، هانند باز بکه جنگال خود را از خون شکار خود سرخ کنند ... شمشیرهای سبید خود را گلسگون کرده اند ، میدان کارزار لاله زار گشته است . دره خیبر را بخون دشمن رنگین نمودند . در کره نیز صدای توپها بلند است ، از کره تاهمدان های باجور کوهها بلرزه آمده اند .

چای دیگر تعریف خود میکنند :

د کرچه عمر من از شصت سال تجاوز کرده ، اما هنوز مانند از بک سوار کارماهر هستم . من پښتونها را به برداشتن شمشیر وادار ساختم ، من فہرت مند ترین اهل زمان خوشحال ختک هستم !
 باین ترتیب پښتونها برای آزادی پښتونستان با امیرا طوری مغلها جنگهای زیادی نمودند و قربانی های زیاد دادند .

وقتیکه انگلیسها از هند گذشته برای توسعه امپریا لیستی خود بسر زمین پښتونها رسیدند ، در آن زمان نیز پښتونها آرام نه نشسته اند ، برای حفظ آزادی خود و سرزمین خود سالیان دراز با انگلیسها مقابله کردند .

فہرندین بزرگے آن میدان عبا رت بودند ، ازبیر صاحب سوات ، پر صاحب هلمہ ، حاجی صاحب ترنگزی ، ملا صاحب چکنور و مو لوی میرا جان کاکا خیل وغیرہ ،
 میرا جان کاکا خیل بسال ۱۸۹۹ م باسترلیا رفت و آنجا بک یار تی بنام د مجلس وطن ، تشکیل نمود ، ولی باشاره انگلیسها از آنجا کشیده شد ، بامریکا رفت و در کلیفو رنیا N.5, Woodstret یار تی دیگر را ساخت و این یار تی در ۱۹۰۲ م ہیثی را بریاست محمد عزیز خان یوسفزی بطرف پښتونستان فرستاد ، تا بمقابل انگلیسها تحریکات خود را دوام دهند ، ولی این هشت درسنگاپور از طرف انگلیسها دستگیر شد ، محمد عزیز خان محکوم باعدام و دیگر رفقای محکوم بحبس دوام گردیدند . بسال ۱۹۰۴ م خود مولوی میرا جان کاکا خیل از راه جایان و روس وافغانستان به پښتونستان آمد ، قوم ایر پدی تبرا اورا بمشری و قیادت خود انتخاب کردند ، او برای آزادی پښتونستان اقدام شدید بمقابل انگلیسها شروع کرد .

انگلیسها خود را مجبور دیدند بایریدی‌ها صلح کنند، بایریدی‌ها خبر دادند تا قائد شان بجرگه آمده صلح نامه را امضاء کند جرگه را دور از تیرا متعقد ساختند و قتیکه میراجان آنجا آمد از طرف انگلیسها گرفتار شد ایریدی‌ها هر قدر شر و شور کردند، فایده نکرده و میراجان کا کا خیل هم ماند هزاران پشتون دیگر قربانی امپریالیستی انگلیسها گردید. و دیگر رفقای او پس از راه روسیه بامریکا رفتند. باین صورت مقابله پشتونهای پشتونستان بمقابل انگلیسها دوام کرد، حتی مادران پشتون برای خواباندن اطفال خود در «للو» می‌گفتند: «خواب شو، جان من خواب شو»
«پدر تو بمیدان جنگ رفته است»
شمشیر تیز را بکمر بسته، برای ناموس خود سر میدهد، زیرا فرنگی بروطن حمله آورده است.
خواب شو، جان من خواب شو!

يك للموی دیگر ما در پشتون را ملا حظه کنید:
«خواب شو، جان من خواب شو، تونوا سه خالد هستی، توا نسل فرزندان هستی» پس چرا قلب توجامد باشد، خواب شو، جان من خواب شو.
تو خود را شهسوار بساز. ازدشمن رونگردان
انگلیسها را از وطن بران-
خواب شو، جان من خواب شو!

گاهی نیامد که یکنفر پشتون پشتونستانی بمقابل متجاوز تفنگک را از شانه مانده با شد. نه زور انگلیسها توانست فکر آزادی پشتونستان را از دماغ پشتونها برون کنند، و نه زرا آنها توانست آزادی پشتونها را بخرد. وقتی آمد که انگلیسها مجبور شدند از هندوستان بروند، سیاست تقسیم هند را بین مسلمان و هندو میان آوردند، درین گیرودار نیز پشتونهای پشتونستان آرام نه نشستند. جناب فقیر ایبی از قبائل آزاد صدای آزادی پشتونستان را بلند کرده و خان عبدالغفار خان بابارتی خدائی خدمتگار از حصه پشتونستانیکه چپرا زیر سلطه انگلیس کشیده شده بود، دعوی حقوق پشتونها را نمود. و خان عبدالصمد خان از بلوچستان برچم آزادی بلند کرد. این صدای سه نفر نبود بلکه صدای هفت میلیون پشتون بود. مگر چون انگلیسها آزادی پشتونها را برای امپریالیستی خود مضربنداشتند بصدای حقه شان گوش ندادند، هندوستان و پاکستان را بوجود آوردند و برای اینکه ملل دیگر نیز به صدای مردم پشتونستان گوش ندهند در پشتونستان يك ریفریندم (رای گیری) جعلی، و نمایی و اجباری را بعمل آوردند. چطور ریفریندم؟
بر يك صندوق رای گیری فرآن مجید و بر صندوق دیگر رای گیری کتاب مذهبی هندوها را گذاشتند، هر کس که رای میداد براش گفته می‌شد، کدام را قبول داری؟

چون پښتو نه مسلمان هستند ضرور رای خود را بقرآن مبدا دند، با اینهم فی صد چهل و نه نفر پښتون هیچ رای ندا دند، باین بهانه نمایشی پښتونهای آن حصه را در پاکستان کشیدند و از این پښتو نه هیچ پر سیده نشد که «آیا آزادی هم می خوا هید ؟» اگر پر سیده می شد طبعاً پښتو نه صد فی صد طرفدار آزادی می شدند و پښتونستان آزاد را می خوا ستند، در اثر این ریفر بندم اجباری بود که تمام پښتو نه چه در افغانستان، چه در قبائل آزاد و چه آن طرف خط فرضی دیورند عدم رضایت خود را اظهار داشتند و موم کردند به رفیمتی که شود پښتونستان آزاد را تشکیل نمایند. در مقابل این عزم پښتو نه حکومت پاکستان اقدامات بسیار ظالمانه می نمود، اکثر پښتونهای آن طرف خط دیورند را بدون مجازات زندان بردند. مثلاً آنها از حزب خدائی خدمتگار دوازده هزار نفر را در زندان نگهداشته اند. همچنین از حزب وطن بلوچستان هزار ها نفر را از حقوق مدنی محروم و در زندان انداخته اند، برخانه های قبائل آزاد بمباری کردند و مردم بیگناه را کشتند در مقابل این اقدام ظالمانه حکومت پاکستان پښتونهای قبائل آزاد بچرگه ها و مشوره های ملی پرداختند. بتاريخ ۳۰ حمل ۱۳۲۸ هـ ۱۹ اپریل ۱۹۴۹ م برای اولین بار بیرق سرخ پښتونستان در تیرا در جای حاجی عبدالحکیم خان غازی افراشته شد، در وقت بلند شدن بیرق هزاران نفر از علماء، روحانیون و بزرگان پښتونهای تیرا حاضر بودند و بان بیرق سلام کردند، و پصدا های بلند گفتند :

« باینده باد پښتونستان آزاد ، و نا بود یاد دشمنان آزادی پښتو نه ! »

سپس در تمام قبائل آزاد بیرق های پښتونستان بلند گردید - حتی در داخل پاکستان در کوئته بلوچستان نیز بیرق سرخ پښتونستان از طرف پښتونهای آنجا برافراشته شد، و دعوای حقوق حقه خود را نمودند، مگر از طرف حکومت پاکستان آن پښتونهای آزادی خواه دستگیر گردیده زندان سپرده شدند. در کلیفور نیای امریکا نیز پښتو نه آنجا بیرق پښتونستان بلند کردند .

بتاریخ ۹ سنبله ۱۳۲۸ هـ مطابق اول ستمبر ۱۹۴۹ م اولین جرگه بزرگ تمام قبائل آزاد چنین تصویب کردند :

۱ - تمام قبائل آزاد عهد و - و کنند میکنند که بین خود اتفاق کامل داشته باشند، و تمام کارهای قومی را بمشوره یکدیگر اجرا کنند .

۲ - قبائل آزاد خود را مکلف میدانند با پښتونهای هر حصه پښتونستان ارتباط خود را قائم کنند و در خیر و شر با آنها خود را شریک دانند .

۳ - تمام قبائل آزاد فرض خود میدانند که آزادی کامل پښتونستان را حاصل کنند و در مقابل هر متجاوز خارجی با اتفاق کامل ایستاده شوند و آن را دفع نمایند .

ج - از موسسه ملل ومراکز عدالت پسند دنیا خواهش داريم پښتونستان را بحيث يك مملكت وملت آزاد و يك عضو حساس خود بشناسند ، و حكومت پا كستان را مجبور سازند تا بتماميت و آزادي خاك پښتونستان اعتراف كند .
همچنين بتاريخ اول ميزان ۱۳۲۹ هـ نزديك سرحد قندهار در توبه پښتونستان شوراي محلي پښتونستان تحت قيادت ښاغلي محمد ايوب خان اچكزني تشكيل گرديد .
اين همان نتيجه تحريك پښتونستان بوده كه تا حال بطور مثبت ديده شده ولي چون تحريك پښتونستان در وقت حاضر هم با شدت تمام جريان دارد ، و پښتونها بصورت بسيار جدی خواهان پښتونستان آزاد هستند و براي رسيدن بمقصد بهر فدا كاري و قرباني حاضر شده اند پس نتيجه قطعي آن يا بدست آوردن آزادي پښتونستان و يا محو شدن پښتونها خواهد بود .

جرائد پښتونستان : در پښتونستان سه جريده نشر مي شود

- ۱ - لوی پښتون در علاقه مومند پښتونستان از طرف ميراجان سيال ، بشكـل مجله بزبان پښتو نشر مي شود ؛
- ۲ - آزاد پښتونستان ، در علاقه مسعود وزيرستان از طرف ظهور الدين خان رمضانـي بشكل جريده هفته وار بزبان پښتو نشر مي شود .
- ۳ - آزاد پښتون ، در توبه پښتونستان نزديك سرحد قندهار ،

روزهای قاريخي پښتونستان :

- ۱- روز ۳۰ حمل ۱۳۲۸ هـ ش- برافراشتن اولین برق گـلگون پښتونستان بصورت غير رسمي ذريعه ښاغلي عبدالحكيم خان در تيرا .
- ۲- ۱۸ نور ۱۳۲۸ هـ برافراشتن برق پښتونستان در حلوزئي - باجود در حضور (۱۵۰۰۰) جمعيت پښتونستاني .
- ۳- ۹ سنبله ۱۳۲۸ هـ اولین جرگه عمومي ومهم تمام قبائل مومند ، صافـي آزاد ، چارسنگ ، شوزئي ، ايريدی ، اوركزئي ، شينوار لواډگي ، سلمان ، وزير ، مسعود ، و دورو امضاء معاهده مهم در موضوع اتحاد ملي وتشكيل پښتونستان .
- نوبت : اين روز مهم بنام «روز پښتونستان» شناخته شده و هر سال جشن گرفته مي شود .
- ۴- ۲۸ ميزان ۱۳۲۸ هـ تشكيل اولین شوراي محلي پښتونستان در تيرا .
- ۵- ۱۰ جدی ۱۳۲۸ هـ تشكيل شوراي محلي باجود .
- ۶- روز های ۲۲ - ۲۳ - ۲۶ جدی ۱۳۲۸ هـ روزهای انتخاب رئيس شوراي محلي وزيرستان كه جناب فقير ايبي انتخاب شدند .
- ۷- روز ۱۲- اگست ۱۹۴۸ ع ساعت ۱۱ قتل هام چارسده .

زمانشاه

فعالیت دستگاه استعماری

احمد علی کهزاده

در تاریخ سلاطین افغانستان که با جاس احمد شاه درانی بتاریخ ۱۱۶۰ هجری (۱۷۴۷ م) در فند هار شروع و با قتل ابوب شاه بتاریخ ۱۲۳۹ (۱۸۲۴ م) در کابل و با قتل کامران بتاریخ (۱۲۵۶ هجری مطابق ۱۸۴۱ م) در هرات خاتمه پذیرفت دوره ۸ ساله سلطنت زمانشاه که از (۱۷۹۳ تا ۱۸۰۱) مطابق (۱۲۰۷ هجری قمری الی ۱۲۱۵ م) را در بر می گیرد، دوره ایست بسیار پر آشوب و بسیار مهم و اداره امپراطوری وسیع با همه اشکالات داخلی و رقابت شهزادگان درانی در اثر مشی جدید دول خارجی مثل انگلستان و روسیه و ایران حتی فرانسه مشغولتر شده و قضایای تاریخی افغانستان این وقت علاوه برداشتن اهمیت محلی جنبه های بین المللی هم پیدا کرد. مردی که در این وقت روی تخت شاهی افغانستان جلوس کرد، با همه اشکالات داخلی و خارجی ابراز کفایت نمود و با ارتکاب بعضی اشتباهات رویه گرفته با افکار و نظریات ابتکاری و بادست قوی و نیرومندی داخل اقدامات و اداره کشور شد.

تیمور شاه در سال ۱۷۹۳ مسیحی (مطابق ۱۲۰۷ هجری قمری) در شهر پشاور مریض شد و در اثر توصیه اطباء بهت خرابی آب و هوا عازم کابل گردید و شهزاده زمان که سمت نائب الحکومگی کابل را داشت به استقبال پدر تا چهار باغ جلال آباد رفت. شب هنگام در حالی که شاه به بستر افتاده و در بالین او جز شهزاده زمان و یکی از وزرایش قاضی فیض الله خان کسی دیگری نبود خوابی دید که تاج شاهی را از تارک او گرفته و بر سرش زمانشاه میگذارند، صبح در حالی که فطرات اشک از چشمان شاه فرو میریخت خوابی را که حاجت بتعبیر نداشت بوزیر و سرخویش بیان کرد و نصایح چند هم بران افزود و رهسپار کابل گشت و عندالورد بتاریخ یوم یکشنبه ۷ ماه شوال ۱۲۰۷ هجری قمری (مطابق ۱۸ می ۱۷۹۳) به عمر ۴۷ سالگی بعد از ۲۰ سال سلطنت در بلا احصار کابل وفات نمود.

تیمور شاه ۲۴ پسر داشت و با وجود خوابی که در راه دریکی از منازل مشرقی دید و میدانست که اکثر فرزندان او نسبت به احراز مقام پادشاهی بی میل نیستند تا آخرین دقیقه حیات جانشینی برای خویش تعیین نکرد. از جمله ۲۴ پسر او بزرگتر همه همایون که خویش را مستحق حقیقی تخت و تاج میدانست درین وقت در قندهار بود. محمود بود و برادرش فیروزالدین هر دو در هرات بودند و نائب الحکومگی آنجا در کف محمود بود. شهزاده عباس که در حرم و در میان شهزادگان کوچک و جاهت داشت و اصلاً حکمران پشاور بود بعزت مریضی پدر به کابل آمده بود.

زمان شاه پسر پنجم شاه حکمران کابل و برادر عینی او شجاع الملک در غزنی حکومت و تقرر داشت.

چون خود تیمور شاه در باب تعیین جانشین خویش اظهاری نکرد و وزرای او سردار پاینده خان، قاضی فیض الله خان، ملا عبدالغفار خان از راه دور اندیشی مصلحت چنین دیدند که قبل از اعلام خبر وفات شاه تمام شهزادگانی را که در کابل حاضر بودند به بالا حصار احضار دارند و شهزاده زمان را به یاد شاهی برگزینند، شهزاده زمان اگرچه از نقطه نظر سن و سال پنجمین پسر تیمور شاه بود ولی نسبت به همه اوصاف پادشاهی و کشور داری در او جمع بود و مادرش که زن دلخواه تیمور شاه بود سردار پاینده خان را حاضر ساخته بود که در انتخاب پسر او به پادشاهی صرف مساعی نماید.

بهر حال وزراء پادشاهی زمان شاه را اعلام داشتند و شهزادگان هم ظاهر آ روی موافقت نشان دادند ولی متعاقباً در خانه شهزاده عباس جمع شده و میخواستند او را به پادشاهی بردارند ولی زمان شاه و وزرای فعال او به آنها موقع نداده همه را در بالا حصار حبس کردند. به این طریق مرحله اول مخالفت برادران زمان شاه با اقدامات جدی خنثی ساخته شد و بعد از تدفین و مراسم فاتحه گیری شاه متوفی پادشاه جدید متوجه اداره مملکت گردید و مسئله اول و مهمی که طبعاً او را مشغول ساخت پیش آمد برادران او بود، در ولایات بخصوص همایون و محمود که هم از روی سن و سال از او بزرگتر بودند و هم ولایات عمده مملکت مثل قندهار و هرات در دست آنها بود و هم اشخاصی بودند پراستا.

شهزاده همایون که بزرگترین پسران تیمور شاه بود غیر از خود کسی را مستحق پادشاهی نمی دانست و شاه محمود طوری لیجوج بود که از ادعای خود منصرف نمیشد.

جنگهای زمان شاه و همایون و محمود که چندین مرتبه در نقاط مختلف مملکت تکرار گردید یک سلسله یریشانی برای زمان شاه تولید کرد که تا آخر سلطنت حواسش آرام

زما نشا

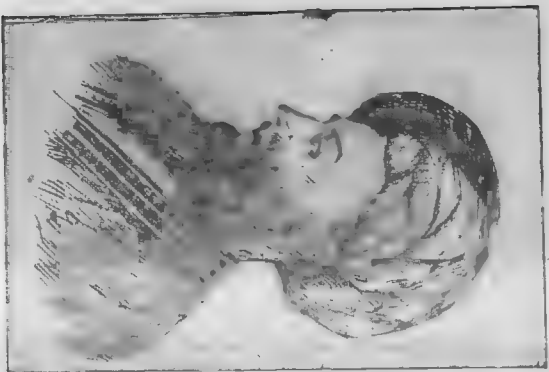

شہزادہ ہمایون

شاہ محمود سدوزانی

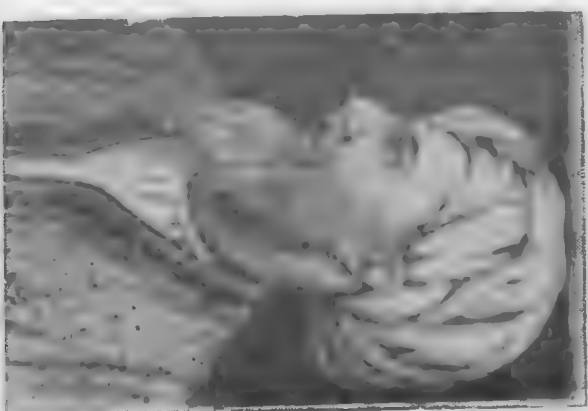

وزیر فتح خان

وفادار خان وزیر وفاق

سردار پندہ خان

مانده نتوانست، این اضطراب داخلی که دست خارجی عقب آن بود بسیاری از افراد کشور را قربان حرص و آز و بی‌انگاشته‌های شهزادگان ساخت بصورت محسوس پسر مملکت و نیروی دولت سدوزائی را ضعیف نمود و در یک موقعی که نقشه‌های دستگیر استعماری مخالفین داخلی و اغیار بیگانه را برای پیش برد مقاصد خود تحریک میکرد پادشاه کشور را با داشتن پشتیبان و استعداد اداری و مملکت داری در پیشبرد نظریات صائبش چه در داخل و چه در خارج مواجه با مشکلات عدیده ساخت.

شاه زمان فرامینی مبنی بر اطاعت برادران به قندهار و هرات فرستاد ولی از هیچ‌جا جواب نیامد و همایون قوراً در قندهار اعلان شاهی نمود و سام خویس سکه زد و هردو برادر در صدد جنگ برآمدند، زمانشاه در حالیکه قیادت سپه خویس را به سردار مسدیر سردار یابنده خان سپرده بود راه قندهار پیش گرفت، همایون لشکری تحت اداره میراخور مهر علیخان در مقابل فرستاد، هردو سپاه در محلی موسوم به (باغ پرو) در حوالی قریب فلات باهم مقابل شدند. سردار یابنده خان ملقب به سرفراز خان باشهوت و نفوذ شخصی طوری بر سران فوی مخالف تاثیر وارد کرد که مهر علیخان از جنگ منصرف شد و با قوای خود تسلیم گردید و همایون مجبور گردید که با خسرش دلداد خان به بلوچستان عقب نشیند و نزد نصیر خان بلوچ پناه یابد.

خدمتی که درین وقت بدست سردار یابنده خان صورت گرفت از نقطه نظر ملت و شاه اهمیت بسزائی داشت، زیرا قوم از گشت و خـون بی‌موجب خلاص شد و شاه بر یکی از رقبای جدی خود غالب آمد و پایه سلطنتش استوار گردید، لذا مقام یابنده خان در نظر زمانشاه به مراتب بلند گردیده سالانه مبلغ هشتاد هزار روپیه برایش معاش مقرر گردید و با سپاه فاتح خویس وارد قندهار گردید و بعد از انجام نظم و نسق امور پسر خورده سال خویس شهزاده فیصر را که هنوز طفل هفت ساله‌ئی پیش نبود به نیابت عبدالله خان و رزائی به حکومت قندهار نامزد نمود.

شاه زمان با وجود فتح خویس و بسط نفوذ در قندهار فوری مواجه به دوسوال شد که آیا همایون را در بلوچستان تعقیب کند و یا برای مطیع ساختن برادر دینگر شاه محمود اعزم هرات شود؟ درین فرصت نصیر خان بلوچ نامه مبنی بر عرض اخلاص و وفاداری به شاه فرستاد و عفو همایون را خواستار شد، لذا شاه از تعقیب همایون صرف نظر نموده عزم رفتن هرات کرد.

چون شاه محمود از عزم شاه آگاهی یافت قلیچ خان تیموری را مامور حفاظت شهر

هرات نموده و خود برای مقابله بهرون آمده و حرکت افتاد ولی چون متعاقباً اطلاع یافت که قلیچ خان در خفا به شاه وفادار شده است، برگشت و در دوطرف دیوارهای حصار میان او و قلیچ خان تیموری جنگ یک بیش شد تا اینکه شاه محمود مجدداً هرات را تصرف نموده و در اثر ضعفی که در خویش احساس نمود فوراً عریضه انقیاد بحضور شاه فرستاد و زمانشاه که کارهای جدی تری در مرکز مملکت و در ولایات شرقی کشور داشت اطاعت نامه برادر را کافی دانسته از کشک نخود فندهار عثمان بطرف کابل گردانید.

شبهه‌نی نیست که رفتار صلح جویانه زمانشاه و آغاز او از مخالفت برادرانش همایون و محمود و عدم تعقیب آنها از لحاظ ایجابات وقت و اخلاق بزرگوارانه شاه دال بر نظریات بهیخوانه او میباشد، ولی طوریکه گفته ام اجباری هم در پیش بود که عیالاً دیکر عقب آنها نگردد آنها در صورتیکه سلطنت او از طرف اردوی آنها شناخته شده بود، معذالک اگر از نظر مفاد عمومی مملکت و مفاد شخص شاه نگاه شود عدم تعقیب شهزادگان اشتباهی بود که مشکلات بزرگی در آینده بار آورد و به سقوط سلطنت زمانشاه و کوری چشم او و خانه جنگی های دامنه داری و از همه مهمتر به قوت یافتن سک ها در پنجاب و پیش آمدن دست استعمار در حواشی مملکت منجر گردید.

بهر حال در حالیکه شاه محمود کماکان در هرات و همایون در بلوچستان در مجاورت فندهار باقی مانده، شاه طفل خور دسال هفت ساله خویش شهزاده فیض را در فندهار گذاشته و بسکابل برگشت و برای تعیل کشور کشائی های خویش که بدان علاقه مندی زیاد داشت ترتیبات حرکت یشاور را گرفت و به اساس بعضی ماخذ بدان صوب حرکت هم کرد که وفایسم نامساعد منجمله تجاوز شاه مراد بیگک امیر بخارا بروز کرد. این شخص در عصر سلطنت تیمور شاه هنگامی که شاه بخاک های هندی ولایات شرقی خود در گشت و گذار بود از موقع استفاده نموده و به جنوب آمو دریا تاخت ولی در اثر مواجه شدن به قوای سلطنتی به عقب نشینی به یار دریا مجبور شده بود و حین وفات تیمور شاه مجدداً به تجاوز شروع کرد و باز به مناطق جنوب آمو دریا تاخت. محمود خان سپاه منصور که از طرف زمانشاه سمت حکمرانی کابل را داشت بر علیه مهاجم حرکت کرد و بعد از مقابله های بسیار شدید اسیر شده و شاه مراد بیگک بلخ را در محاصره افکند ولی در مقابل سران درانی بالاخره خواهان صلح شد و ایلچی باتجالیف به دربار شاه فرستاد بشرحیکه شاه سدوزانی همان معاهده عصر پدرش را مراعات کند، زمانشاه که عیالاً به مسایل

مختلف مقابله برادران و نقشه‌های فتوحات هند مشغول بود. پادشاه مراد بیگ که کنار آمد و مشارالیه خود را مجدداً به یار دریا کشید و پادشاه به سرعت بطرف پشاور حرکت کرد. زمانشاه به تسخیر قطعات مزبذی از خاک هند شوق زیاد داشت و میکوشید بهر طریق و سرعتی که باشد خویش را به پشاور آستانه ولایات شرقی قلمرو خود رسانیده و نقشه‌های پیش‌روی را سردست گیرد، در کابل در حالیکه مصروف تدارک مسافرت بطرف پشاور بود اطلاعات نامساعدی از طرف همایون رسید، نصیر خان بلوچ که نسبت به زمانشاه وفادار و مطیع بود درین بین فوت نموده و برادرزاده اش محمود خان بلوچ که جای او را گرفته بود و هم خود میخواست از اطاعت مرکز سلطنت سرپیچی کند و هم همایون را اغوا نماید، زمانشاه حافظ شیر محمد خان بن شاه و لیخان وزیر (وزیر احمد شاه) را که در عصر پدرش تیمور شاه کوشه نشین بود و به لقب اشرف الوزرا سرافراز ساخته بود باسید خداداد خان قوشنچی و لشکری بطرف بلوچستان فرستاد. نمایندگان و قوای اعزامی میتوا نشینند یا به نصیحت و یا به قوه شهزاده را به راه آورند ولی خدا داد خان موجب مزید اغوای او شد و هنگامه چاق تر گردید و اشرف الوزرا میبهرشد که مراجعت نماید و کویاف را به شاه که این وقت در پشاور بود برساند.

شهزاده همایون به کمک محمود خان بلوچ از دوری زمانشاه بودن او در پشاور و از ضعف حکومت پسر هفت ساله شاه در قندهار استفاده نموده، به شهر حمله آورد. شبیهی نیست که شهزاده قیصر در قندهار تنها نبود. اشخاصی مانند سردار یابنده خان کدو خان، یار محمد خان در پیرامون قیصر در قندهار حاضر بودند، چنانچه حفاظت شهر به یار محمد خان و اداره عملیات جنگی به سردار یابنده خان تفویض گردید و خود شهزاده هم به کمک برآمد و در حمله اول سپاه قیصر و یابنده خان موفقیت‌های خوبی حاصل کردند ولی همایون شخصاً خویش را به قیصر رسانید و زخم‌های شمشیر بوی وارد کرد و در اثر مداخله احمد خان پسر همایون اخیر الذکر از قتل برادر زاده خود خود داری نمود و باین ترتیب رخ جنگی به مفاد همایون برگشت و سران سپاه چون یابنده خان و پسرش فتح خان و عبدالله خان نور زائی و کدو خان بار کرائی شکست نموده و خویش را نزد زمانشاه به پشاور رسانیدند و قیصر بدست همایون اسیر شد و در قندهار در مجلس افتاد، همایون مجدداً به قندهار مستولی شد بار دیگر اعلان شاهی نمود، سکه زد و پرچم بلند نمود. درین فرصت که شهر تازه بدست او آمده بود احمد خان نور زائی یکی از سردارهای که به زمانشاه ارادت داشت و عزم رفتن پشاور را نموده بود در عرض راه بین فرا

وقته هار از سقوط شهر و محبوس شدن قیصر اطلاع یافته بشهر حمله آور کر دید ولی موفقیتی نصیبش نشد و زخمی گردید و درویشی بنام ملا حسین او را بفرض معالجه بخانه خود پناه داد و همایون ارفضیه خبر شده او را دستگیر نمود و میخواست بقل برساند ولی در اثر شفاعت بزرگان فندهار عفو کرد و سرعسکر قوای خود مقرر نمود.

اعلان مجدد پادشاهی همایون در فندهار زمان شاه رامجبور ساخت که نقشه های فو حات هند را که بدان خیلی علاقه داشت عجلالتاً کتار بسک ندارد، زمانه به فتوحات در هند خیلی اهمیت میداد و از روز او جلوس تا روزهای اخیر زمانمداری خویش آرزو داشت که کشور کشائی های عصر جدش احمد شاه درانی را تجدید کند ولی طوریکه همه میدانیم متأسفانه باینکه نفوذ دولت افغانی سدوزائی ت قلب پنجاب یعنی تالاهور هنوز برقرار بود معذالک به پیشرویهای مزید موفق نشد بلکه آهسته آهسته نفوذ دولت مذکور از پنجاب هم کسشته شده رفت.

علت این امر در ظاهر امر مخالفت برادران سدوزائی، بی اتفاقی های داخلی، جسارت های شاه مراد بیگ اربک و محمدودخان لموچی ارشمال آمردریا و ما وزای جنوب کوه های کوژک و درخواستن سک ها و تحریکات و دخالت های فتیح علی شه فجار و غیره میباشد که عقب آن دلچسپی های روسیه و نقشه های ناپولئون راهم بخاک هندوستان باید حساب کرد ولی علت الامل این همه هنگامه های نامساعد ظهور فرنگی ها بود، درمچاورت مدرخاک های هند که شرایط زندگیانی مملکتی را در عصر زمان شاه نسبت به دوره جدش احمد شاه بابا بسکلی تغیر داده بود. شبهه نمی نیست که احمد شاه با حن فتوحات مکرر خود در هند با قوای بزرگ مراسته و بقایای اولاده مغل های هندی مواجهه شد، ولی فرا ریسکه تاریخ خود شاهد است تعداد و کثرت سیاه مانع پیشروی این پاد شاه فاتح شد، بلکه یکی از عوامل مؤثری که زمینه را برای توسعه نفوذ کمپنی هند شرقی انگلیس در هند باز کرد همین نیروی افغانی و فتیح احمد شاه درانی در جنگ معروف بانویت بود. پس زمان شاه مانند جدش ارتش کثرت سیاه نداشت بلکه دعوت های تیمو سلطان و مرزا احسن بخت یکی از شهزادگان دهلی که حین سلطنت تیمور شاه بکابل هم پناهانده شده بود. و بعضی دیگر از نوابها و راجاها اجرای نقشه های او را آسان نسرمی ساخت ولی بی خب بود که در هند با مال التجاره کمپنی هند شرقی دستگیره افغانی وارد شده که نه تنها آرزوهای او بلکه نقشه های (نایپولئون) و (اتزار) را در هزاران کیلومتر دورتر از سرحدات هند عقیم خواهد ساخت و امید است که دستگیره افسون مانند عینک جوت

در خاک پنهان و رهند تا بدوانیده و جراثیم استعمار بلباس تاجر و مسافر و سیاح بطرف لاهور و شکار یور، بوشهر و طهران و قندهار در حرکت آمده است و عنقریب نقشه‌های تفریحی استعماری خویش را سردست اجرا خواهد گرفت .

بهر حال زمانشاه که میخواست از آبهای سهند بطرف پنجاب حرکت کند رگشت (۱۷۹۳م) و از پشاور فوری بکابل آمد و بلا تاخیر با سپاه گران بطرف قندهار بحرکت آمد تا حساب خویش را با همایون یکطرفه کند .

بار دیگر در چهل گروهی قندهار سپاه زمانشاه و همایون بهم مقابل شدند ، سرعسکر قوای زمانشاه باز سر دار پاینده خان بود ولی همایون این دفعه احمد خان نور زائی یعنی کسی را در راس سپاه قرار داده بود که تا دیروز با او در جنگ و مخالفت بود ، بهر حال سر دار پاینده خان بار دیگر جنگ را بدون خون ریزی برد و احمد خان نور زائی با سر دار پاینده خان نزد زمانشاه آمده و تسلیم شد و همایون بار دیگر فخر را شکست خورد و راه هرات را پیش گرفت تا به شهزاده محمود پیوست شود ، قسح خان پسر پاینده خان او را تا کرشک تعقیب کرد ولی بدست نیامد .

پیش از اینکه زمانشاه شخصاً با سردار پاینده خان و سپاه خویش وارد قندهار شود زوجه سردار پاینده خان که در عقل و تدبیر و شجاعت و دلآوری زنی مردانه صفت بود شمشیر حمایل نموده و به سواری اسب به زندان شهر حمله برد و شهزاده قیصر را بیرون آورده بر مسندش نشاند ، در حالیکه شهر و شهر نشینان از سرنوشت خویش و عاقبت جنگ بخوسی آگاهی نداشتند ، این زن افغان هموائی خویش را به پادشاه متبوع خویش عملاً ثابت ساخت و پسر او را مجدداً بر مسند حکومتش نشاند و توسط مادی دوام استقرار سلطنت زمانشاه را به گوش مردم رسانید ، تا اینکه شاه با اردوی خویش وارد شد و پسرش شهزاده قیصر را بخطاب ولیعهدی مجدداً به حکومت قندهار گذاشت . آنکاه یکطرف فرمانی بنام محمود به هرات راجع به تسلیم دادن همایون فرستاد و بجانب دیگر چون ملتفت شده بود که دست برادر نصیر خان بلوچ درین تعریضات شریک میباشد ، در اثر عرایضیکه از طرف محمود خان بلوچ پسر نصیر خان به شاه رسید ، و بالاخره خودش هم شرفیاب حضور شده بود مختارالدوله شیر محمد خان را با اخیرالذکر به ولایت جنوب غربی یعنی بلوچستان فرستاد و خود بطرف کابل حرکت نمود . مختارالدوله محمودخان را

بر مستند پدرش نشانیده امور بلوچستان را نظم و نسق داد و در اثر ابراز وفاداری بمرکز دولت شدوزانی افغانی محمود خان بلوچ شش هزار سوار بلوچ برای ملازمت رکابشاهی فرستاد .

همایون عرض اینککه بهرات برود از حدود قراہ برگشته از بی را هی ها و نقاط دشوار گذار ربیکستان و بلوچستان خود را به حوزه سند رسانید و بالاخره در مقام (لیه) بحصص شرقی سند به ۲۵ کرومی ملتان سوزاه دیره اسماعیل خان از طرف محمد خان حاکم آن ناحیه اسیر شد و به امر شاه تکور گردید .

زمان شاه بعد از اعطای هدایای لازمه به پسرش شهزاده قیصر و اعزام مختار الدوله برای نظم و نسق امور ولایت بلوچستان به کنابل برگشت و برای رفع خستگی های فکری و بدنی چند روزی برای شکار عازم کوهدامن شد و عندالراجعه مراسم عروسی برادرش شاه شجاع را که درین وقت بسن یازده سالگی رسیده بود بادختر وزیرش وفادار خان ششروغ کرد و باشکوه زیاد آنرا به پایان رسانید .

در اواخر ماه سینامبر ۱۷۹۵ که مراسم عروسی تازه تمام شده بود خبر ناخوش دیگر به شاه رسید که عبارت از بیقراری ها در کشمیر بود و قضیه چنان بود که میان خان بلوچی برناظم کشمیر محمد خان نام حمله برده و این ایالت را از دست اخیرالدکر بیرون کشیده بود ، زمان شاه فوراً بطرف ولایت مشرقی حرکت آمد و بتاريخ ۲۸ اکتوبر ۱۷۹۵ در موقعبیکه در باغ نمله توقف داشت خبر دستگیر شدن همایون در (لیه) به شاه رسید و قرارینکه ذکر شد به امر شاه کور ساخته شد و شهزاده ناچاراً بتاريخ ۳۰ دسامبر ۱۷۹۵ ازیشاور محبوس به بالا حصار کابل فرستاد و قضیه کشمیر هم تا این وقت در اثر اعزام مختار الدوله که از بلوچستان برگشته بود حل شد و نامبرده میان خان مذکور را محبوس در آنک بحضور شاه پیش کرد و عفو گردید ، شاه چند روزی آنک واستحکامات نظامی قلعه مفروف اینچازرا معاینه نمود و از آنک روانه « حسن ابدال » شد و در ظرف یک هفته بی که در اینجا اقامت داشت احمد خان را بادهشته زیادی از درانی ها مامور کرد که قلعه روتاس Rahtas و اراضی گردونواح آنرا تا جریان جیلم تابع سازد . قلعه به آسانی بدست مفرزه اعزامی می افتاد و به فرماندان آن امر حرکت به گجرات داده شد که خبر تجاوز آقامحمد خان قاجار به مشهد به گوش شاه رسید .

درین موقع که پادشاه سدوزائی افغانستان زمانشاه بسکطرف در شرق به پنجاب پاراجاهای سک مواجهه شده و از جانب دیگر در غرب قاجارها بخای تپاوز را گذاشته اند و باراول در شرق و غرب امپراطوری درانی افغانی تحریکات و اغتشاشاتی در لباس مخالفین خودی و بیگانه به منصه ظهور آورده ، جای آست که قدری در فضای عمیق تر شویم ، زیرا همایون و محمود ، سکها و قاجارها همه در اثر تحریکات دستگام دیگری حرکت می کردند که ساختن آن آرامیات مسایل ضروریه میباشد ، در تاریخ معاصر افغانستان چند صفحه قبل اشاره نمودیم که منجبت واقعات خارجی عصر زمانشاه نسبت به دوره جدش احمدشاه بابای درانی فرق زیاد داشت ، در دوره زمامداری زمانشاه کمپنی هند شرقی در قسمت اعظم هند تماماحول قریب پنجاب تارودوانده و با حرس و ولع زیاد نه تنها مصمم به پیش روی بود بلکه از همان وقت که هند را در کشش نفس استعماری خویش می دید باچشمان دوربین درافق دور و نزدیک مترصد بود که از هر جا خطری نشئت کند بهر قیمتی که باشد آنرا نابید نماید .

شبهه نمی نیست که سیاست مداران انگلیسی از نقشه های نابولتون و تزار درهراس بودند ، ولی می دانستند که در مقابل یسکی خان نشین های آسیای مرکزی و پیش روی دیگری خاک های وسیع آسیای شرقی ازسواحل بحر سفید تاافغانستان افتاده است معذالک درحالیکه برای خنثی ساختن نقشه های شمال و غرب مصروف اقدامات و اخذ تدابیر لازمه بودند ، خطر فوری را در وجود زمانشاه سدوزائی تشخیص داده بودند و بسیارمیترسیدند که عملیات احمدشاه درانی باریکگر درهند تکرارنشود و افعاً فتوحات احمدشاه بابا درهند هنوز مدنظر همه بود و بخصوص مسلمانان نیم قاره فاتحین افغانی را بحیث منجی خویش می دانستند و بسیاری ازنوابها تیپو سلطان و وزیر علی و غیره از نقاط مختلف شاه سدوزائی را به بسط فتوحات درهند دعوت مینمودند . و قراریکه متذکرشدیم . آرزوی قلبی و نهائی زمانشاه همین بود که بدون فوت وقت دامنه فتوحات را از پنجاب بخاکهای هندی وسعت دهد . زمانشاه طوری به این کار اشتیاق داشت که تازگی سلطنت ، مخالفت برادران ، بعضی هنگامه های مخالفت کارانه امیر بخارا و شاهان قاجار و غیره را وقتی نداده درفاصله واقعات داخلی کوچکترین فرصتی که می یافت فوراً خویش را به پشاور و اٹک و لاهور و نقاط سوق الجیشی ایالات شرقی می رسانید تا نقشه های پیشروی خویش را عملی کند .

د ولسلی Wellesley حکمران انگلیسی هند معاصر زمانشاه اولین کسی است

اراسکلیس ها که به اهمیت حیاتی منطقه جنوب شرقی افغانستان عصر سدوزانی منطقه نی که بعدتر به صفت « شمال غرب هندی » موسوم شد و به قدرت زمانشاه افغان پسی^۹ برده و درصدد دفع آن برآمد و خطوط مختصه سیاست انگلیسی بر علیه شاه سدوزانی عبارت از این شد که در شرق و غرب فیلرو افغانستان سدوزانی در پنجاب و خراسان خاص هنگامه های برپا کنند ، بدین معنی که زمانشاه هروقت به آستانه شرقی کشور خویش به پنجاب بیاید ، قاجارها را تحریک به مداخله مستقیم و غیر مستقیم نمایند تا شاه بسر حدات قریبی متوجه شود و آنگاه راجاهای سک را تشویق به اتحاد و خود سری و دعوی آزادی نمایند و با حمایت و تقویت آنها از سک ها دواتی در پنجاب بر علیه افغانها ایستاده کنند و با جنگ اندازی عنصر افغان و سک را ضعیف ساخته نه تنها در پنجاب بلکه در علاقه های شرق و جنوب شرق افغانستان آنوقت در حوره سند و بلوچستان نفوذ استعماری خویش را پهن نمایند .

بدین اساس استقرار روابط با دربار قاجاری ایران با راول مورد توجه « لارڈ ولسلی » و اولیای امور انگلیسی کلیمکه فرار گرفته و قبل از اینکه هیئت معروف « کپتان ملکم » را به طهران بفرستند ، شخصی موسوم به مهدی علی خان که یسکی از نجای ایرانی مقیم بمبئی بود و تابعیت هند داشت بعیت نمایند^{۱۰} کمپنی هند شرقی به بو شهر فرستادند . چون کمپنی هند شرقی اصلاً نه کدام کمپنی تجارتی بلکه قوی ترین دستگاه استعماری بود ، مهدی علی خان هم در حقیقت کدام وظیفه تجارتی در بندر بو شهر نداشت بلکه قرار یکه را ولینسین انگلیس در کتاب « انگلستان و روسیه در شرق » می نویسد به مهدی علی خان دستور داده شده بود که « تمام وسایل لازمه را در دربار ایران بکار اندازد تا زمان شاه دائماً مشغول و گرفتار باشد و بطرف هند مراجعت نتواند » و برای اینکه مهدی علی خان بقوت پول نقشه های خویش را در ایران عملی بتواند ، سالانه دوسه لک کلدار در دسترس او گذاشته شده بود .

طبق این هدايات مهدی علی خان از ۱۷۹۷ بنای مکانی را با طهران گذاشته و آقا محمد شاه قاجار را تحریک می کرد که شهزاده محمود و فیروز را با قوای لازمه به افغانستان بفرستد به این ترتیب خادم انگلیس ها در بو شهر از ۷-۸ سال کارروائی های خود در حدود ۱۷ لک کلدار خرج کرد و از هر چه بوی اختلاف میان افغانی و ایرانی می آمد کار گرفته ، شاهان قاجار را تحریک و شهزادگان سدوزانی شاه محمود و فیروز الدین را ذریعه آنها افوا نمود .

بیشتر گفتیم که زمانشاه در آخبر دسامبر ۱۷۹۵ در پشاور بود و برای و برای چند روز عازم اتک و حسن ابدال شد و مشغول اجرای عملیاتی بر علیه قلمه روهتاس (کجرات) بود که خبر تجاوز آقا محمدخان قاجار به مشهد رسید و سکه‌ها از ترس به کوه‌ها گریخته ، شاه سدوزائی به عجله هرچه تمامتر دومتزل را بیکه‌ی کرده و بتاريخ ۳ جنوری ۱۷۹۶ خود را به پشاور رسانید .

مشهد از آغاز تشکیل دولت سدوزائی جزء قلمرو دولت افغانی بود ولی حکومت آن از طرف شاهان درانی احمدشاه و تیمورشاه به اولاده نادرشاه خراسانی سپرده شده بود و شاه رخ و نادر مرزا نواسه و کواصه نادرشاه بکمال وفاداری بر کس سلطنت افغانی به ولایت شمال غربی یعنی حصص غربی خراسان خاص حکومت می نمودند .

شبهه‌ای نیست که درین وقت در ولایات طوس رؤسای محلی دیگری در فاین و ترشیز و تربت حیدری حکومت داشتند . در نقطه اخبار الد کر «ایشان خان» تاجک و در سبزوار بطرف غرب مشهد «علی بازخان» ترک حکومت داشت و قبوشان و چناران مناطق شمالی مشهد بدست کینه خاکی ، ظفرخان و رؤسای محلی کرد ، بود و نیشابور بدست جعفرخان پسر عباس قلی بیگ اداره می شد . فراریسکه تیت G.P. Tate انگلیس می نویسد شاهرخ نایبنا نواله نادر شاه در اثر عطف احمدشاه درانی به حکومت محلی مشهد نایل بود و در اثر حمایت دولت افغانی تا آخیر عمر شاه درانی از حمله های همسایگان خود مأمون بود .

در قضا سلطنت تیمورشاه سدوزائی رئیس منطقه چناران مشهد را بتصرف خود آورد ولی تیمورشاه بعد از پنجسال مجدداً شهر موصوف را تسخیر کرد و حکومتش را به شاهرخ سپرد .

اگرچه در سالهای اخیر سلطنت تیمورشاه در اثر ناتوانی شاهرخ و تجداده پسرانش نصرالله میرزا و نادر میرزا اوضاع اداری مشهد خوب نبود مفذالك بعد از وفات نصرالله میرزا و نادر میرزا عنصر سلطنت زمان شاه بجنت حکمران دولت سدوزائی افغانی بشهر مذکور حکومت می کرد .

بقزار نوشته های آنهستن (۱) آقا محمدخان قاجار که دودمان آبائی اش از دست نادرشاه جورو جفای زیاد کشیده بود تصمیم داشت اولاده نادر را در مشهد دستاصل کند و این شهر را متصرف گردد . نادر میرزا حاکم مشهد که از تجاوز شاه قاجار اطلاع یافت بدر پیرو تا پیشای خود شاهرخ میرزا را روی صحنه کشیده و خود به هرات فرار کرد .

(۱) صفحه ۷۰ و اتفاقات سلطنت کابل .

با اینکه شاهرخ ناتوان و بیر جز تسلیم کاری نمی توانست و تسلیم هم شده و شاه قاجار همه دارائی و جواهرات او را بشدت گرفت خودش را هم بالاخره بهذاب شدید در مقر خویش بقتل رسانید و داخل شهر مشهد شد و قبر نادرشاه را نبش کرد و استخوان های او را بیرون آورد و به تهران فرستاد و فراریکه نویسنده انگلیسی فوق الذکر در اخیر این موضوع می گوید «حق خدمات نادر را باقتل دودمان و خراب کردن قبر او ادا کرد.»

زمان شاه از تجارز آقا محمدخان قاجار در مشهد شهر -رحدی کشورش خیلی متأثر بود و با سرعت هرچه تمام تر خویش را از پشاور بسکابل رسانید و چون رضاقلی و علیقلی پسران شاهرخ هم برای استمداد بحضور شاه رسیده بودند زمان شاه فوراً امر اتخاذ ترتیبات جنگ داد ولی آقا محمدخان قاجار در اثر تصمیم پادشاه سدوزائی فوراً آقا حسین خان فره کوزلو را بحیث نماینده دولت قاجاری بدربار زمان شاه فرستاد و ایلچی مذکور عقب نشینی قوای قاجاری را از مشهد وعده داد و به این اساس روابط سدوزائی و قاجاری در یک موقع بسیار حساس شکل دوستی و مودت متقابل به خود گرفت و از طرف زمان شاه کمدوخان باریک زائی بحیث سفیر تعیین گردید و نماینده افغانی با فره کوزلو سفیر قاجار یکجا بطرف طهران حرکت کردند.

نقشه لارد ولسلی و عملیات خدام اسکلیس مانند مهدی علی خان و همکارانش بسکابل توجه پادشاه سدوزائی را از هندوستان گردانیده دربار سدوزائی و قاجاری را علی الرغم نیات نیک متقابل آنها بهم مقابل ساختند معذالک متقابل طرفین عجالتاً به تبادل سفرهای منتهی شد و زمانشاه که آنی از تعقیب نقشه های کشور کشانی در هند غافل نبود با سپاهی که تعداد آن به ۳۰ هزار نفر می رسید در زمستان ۱۷۹۶ بطرف پشاور برگشت. شاه تقریباً یکماه در پشاور به قصد جمع آوری سپاه مزید توقف کرد. مختارالدوله با ۱۵ هزار سوار درانی از کشمیر برگشته به شاه ملحق شده بتاريخ ۲۸ نوامبر سال مذکور به مجال چمکنی به ۴ مایلی شرق پشاور رسید و به تاریخ ۴ دسامبر توسط پلی رود سندرا عبور نموده وارد اتک شد و بطرف جیلم حرکت آمد و مختارالدوله را بحیث طلبه سپاه پیش فرستاد.

شاه سدوزائی مانند عملیات جدش احمد شاه به حمله های خورد خورد مبادرت می کرده و به تائی و کامیابی پیش می رفت سگ ها در بنوقت پراکنده و جز را جا های کوچک محلی قدرت متمرکزی نداشتند و مهمترین آنها عبارت بود از صاحب سنگک در کجرات،

رنجبت سنگه در وزیر آباد ، البته سنگه در لاهور و گلاب سنگه در امرتسر که همه هنوز مطیع دولت سدوزانی بودند و ولایت طوس و پنجاب هنوز در دومتها الیه کشور جز قلمرو دولت سدوزانی بشمار می رفت .

زمان شاه اول به کجرات آمد و سه روز بواسطه باران متوقف شد و بتاریخ اول جنوری ۱۷۹۷ وارد لاهور شد ، ورود زمانشاه سدوزانی در لاهور و اوله عظیمی در اقطار هند تولید کرد ، و هیچوقت هندوستان بعد از وفات احمد شاه درانی چنین روز پر هیجانی را ندیده بود . موفق برای کشور کشائی های پادشاه افغانی خیلی مساعد بود . هنوز مهارا ته پارچه ، پارچه و مصروف اختلافات با همی در جنوب نیم قاره هند بودند و طرفداران شاه افغانی از هر طرفی صدای همکاری بلند نموده بودند ، نواب های او دومیسور و دهلوی خود آرزو مند پادشاه سدوزانی بودند و روهله و مسلمانان در اقطار بلاد هند در جنوبی ترین نقاط دکن برای کامیابی و فتوحات اولاده احمدشاه دعا میخواندند و راه دهلوی باریگر در مقابل افواج افغانی باز دیده می شد ، ولی با اینهمه مساعدتهای زمان و مکان يك چیزی بی سابقه در نیم قاره هند بمان آمده بود که عبارت از دستگاه استعماری بود . این دستگاه که ناظر و اقامات بود برای خنثی ساختن نظریات پادشاه سدوزانی چه در هند ، چه در افغانستان و چه در خاکهای میاور و کشورهای همسایه مشغول طراحی بود چنانچه فراریکه مورخین و نویسندگان انگلیسی مانند (المنستن) و (راولنسن) و غیره خود می نویسند علاوه بر اعزام مهدی علیخان بحیث نماینده کمپنی هند شرقی در بوشهر و صرف ۱۷ لک کلمدار برای تحریک فاجاریها به جنگ یسکانه مقصد از اعزام هیئت انگلیسی سرجان ملکم در ۱۷۹۹ در ایران این بود که به تحریک شاهان فاجاری و اغوای شاه محمود و فیروز الدین توسط شاهان اخیر الذکر غوغائی در سرحدات غربی و در داخل کشور افغانستان تولید کنند که افلاً برای سه سال زمانشاه وقت و مجال برای انجام نقشه های فتوحات خود در هند پیدا نکنند .

این است سنگه بزرگی که در راه کشور کشائی های زمانشاه سدوزانی پیدا شده و شرایط پیش روی را نسبت به عصر جدش در هند بسکلی تغییر داده بود . روح اساسی در نگارش صفحات این رساله این است تا زمانشاه و عصر او را مواجه با افسون دستگاه استعمار مطالعه کنیم و هرچه این مطالعات جامع تر و عمیق تر شود عظمت شاه زمان از نظر تاریخ ملی برای اولاد افغانستان روشن تر می گردد . فتوحات احمدشاه درانی در هند بکمال سهولت برای نواسه اش و سیاه افغانی میسر بود علی الخصوص که روح قهرمانی نیروی افغانی در میدان بانی بت جا ویدان مانده و همه مردمان هند انتظار احمد شاه جدیدی را می کشیدند .

بهر حال شاه زمان در لاهور نشسته ، پنجاب سراسر مطیع و راجا های سک چیزی در

د کابل کالنی

دربار وچیزی بحکومت ایالات بمقامات بلندی رسیده ومورد لطف پادشاه درانی افتائی قرار گرفته بودند ، هوا و فضا بروز و اوقات بزرگتری را به نفع زمانشاه مژده میداد که بار دیگر صدای ناخوشی از غرب کشور ازهرات بکوش رسیده ،

درصفحات قبل اشاره شد که شاه محمود برادر دیگر زمانشاه حین تاجپوشی احیرالذکر درهرات بود وزمانشاه بعد از مغلوب ساختن همایون باراول میخواست شخصاً ازقندهار بههرات رفته محمود را هم که سری می جنبانید مطیع سازد ولی به کشک خود نرسیده بود که مریمضی منی بر اطاعت وتسلیم از او دریافت نمود وشاه محمود کماکان حبث والیهرات باقی ماند ،

بعد ازینکه بساط مخالفت های همایون با دستگیر شدن و کورساختن او خاتمه پذیرفت تحریکات اجانب شاه محمود جاه طلب را اغوا کرده ووی ازدوری برادرش زمانشاه در پنجاب استفاده نموده و در موقع حساسی که شاه داخل اقدامات بزرگ می شد بر فراز حمله نمود و از آنجا راه قندهار را پیش گرفت ، زمانشاه فوراً از لاهور به اتک بزرگشت و برگشت تا گهانی شاه باعث بعضی امنی های جزئی شد وقوانی برای تامین امنیت برعلاقه های هزاره فرستاد و بتاريخ ۲۳ فروری ۱۷۹۷ وارد پشاور شد و تاریخ ۱۶ مارچ (۱۸ رمضان ۱۲۱۱ هجری قمری) بسکال رسید ، می گویند که علت ظهیری اغوای شده محمود ، عطا محمدخان غلزائی شده بود که پنجهزار اقوام خود را از حوالی قندهار برات برده وشهزاده محمود را تقویت می کرد و هر دو به اتفاق هم نقشه حمله بر قندهار را پیش خود طرح نموده و دند ، زمانشاه بعد از اخذ ترتیباتی در کابل بطرف قندهار حرکت آمد ، حین وصول در غلات غلزائی عبدالله خن البکوزائی حکمران کشمیر بهدایائی زید بحضورش مشرف شد و متعاقباً سفیر وعرایض ارادتمندی یکی از راجاهای هند شمالی واصل شد ، شاه عبدالله خان حکمران کشمیر را فوراً امر مراجعت بحوزه حکومتش داد و بتاريخ ۶ جولانی ۱۷۹۸ وارد قندهار شد و عندالورود به شهر خبر قتل عطا محمدخان غلزائی را آوردند و آن همان کسی بود که دست بزرگ در اغوای شاه محمود داشت و در صدد حمله بطرف قندهار برآمده و با ترتیباتی که کار گذاران پاشاهی گرفته بودند او را شبانگاه درین راه رات وقندهار بقتل رسانیدند .

زمانشاه در ایام اقامت خویش در قندهار ترتیبات نظم را بهتر ساخت ومحمدخان بلوچی باعده زیادی از بلوچی ها حاضر خدمت شد و پیش فراولی مرکب از ۱۲ هزار سوار انتضا بی

تحت اوامر پسرش شهزاده قیصر و احمد خان نورزائی بطرف فراه فرستاد و خودش با قوای اساسی سپاه و توپخانه بتاريخ ۸ سپتامبر ۱۷۹۷ بطرف هرات ب حرکت آمد .
 شاه محمود که به اغوای عطا محمد خان برخاسته بود بعد از قتل اخیرالد کر ششدر مانده و نمیدانست که چه کند. می گویند که قلعه هرات را به قلیچ خان . خان معروف تیموری سپرده و خود بیرون شهر برای مقابله شهزاده قیصر در روضه باغ برآمده بود . همین طور بن قوای محمود و سوار کاران غیر منظم قوای زمانشاه که تحت فبادت جهانداد خان اعزام شده بود ، در او به زد و خوردی در گرفت و قوای شاه محمود بطرف هرات در عقب نشینی بود . در چنین یک موقع باریک تنها چاره می که بفرستاد شاه محمود رسید این بود که خود را در داخل قلعه هرات حصار ی کند ولی قلیچ خان تیموری که با زمانشاه رشته فرمان برداری فایم کرده بود ، دروازه های شهر را بر روی او باز نکرد و شاه محمود از نزدیک شدن شهزاده قیصر به دروازه هرات مجبور شد که با پسرش کامران و برادرش فیروز الدین بطرف ایران به گاشان و قاین فرار کند .

زمانشاه عقب قوای پسرش قیصر بتاريخ ۱۴ اکتوبر ۱۷۹۷ داخل هرات شد و شهزاده قیصر را که سمت و لجمهدی هم داشت به نائب الحکومه گی هرات مقرر کرد و زمان خان بامیزائی و احمد خان نورزائی را بهیث مشاور و سرعسکر سپاه اوتعین نمود .

به اساس تاریخ سلطانی زمانشاه در حدود چهار ماه در هرات توقف کرد . درین وقت سفیر او گدو خان بارکزائی که نزد آقامحمد خان قاجار فرستاده شده بود از طهران برگشت و راپورتی مبنی بر ضعف دولت قاجار به شاه تقدیم کرد . واقعه رفتن این سفیر و مطالعات او در اوضاع دربار ایران و مخصوصاً تشخیص ضعف قوای نظامی ایرانی از یک نقطه نظر مطالعات میرویس خان زعیم هوتکی را بیاد می آرد که در دربار شاه حسین صفوی بعمل آورده و عندالمراجع به فندهار نهضت معروفی را آغاز کرد که منتهی به فتح اصفهان بدست قوای افغانی شد . گدو خان بارکزائی به صفت یکنفر سردار افغانی حین اقامت در طهران مطالعاتی در اوضاع نظامی دولت قاجاری و ضعف شخصی آقامحمد خان بعمل آورده و حین تقدیم نظریات خویش در هرات بحضور زمانشاه واضح خواش نمود که اگر ۱۲ هزار سوار تحت فرمان او گذاشته شود مملکت ایران را فتح خواهد کرد . این مباحث در حضور زمانشاه جریان داشت که خبر قتل آقا محمد خان توصل نمود .

چون شاه قاجار به ندوی که ذکر شد ، اول به فلمرو سلاطنت سدوزائی افغانستان تجاوز نموده و بعداً بطوریکه بزبان سفیر خود حسین خان قره کورلو وعده داده بود ، از عقب

کشیدن فوای خود از مشهد تغلف ورزیده بود و نادر مرزا بسر شاه رخ حکمران مشهد از دست تعدی او به دربار زمانشاه پناه آورده بود، شاه سدوزائی که از خبر قتل آغا محمد خان آگاه شد، شیر محمد خان مختارالدوله را امر نمود که عباس مرزا و نادر مرزا نواسه های نادر خراسانی را با خود گرفته جانب مشهد حرکت کنند و بعد از تسخیر مجدد آن شهر را به ایشان بسپارد، امر شاه صورت عمل بخود گرفت و نادر مرزا بحمايت حکومت سد و زائی باردیسگر به احراز حکومت مشهد فایز شد. بدین ترتیب بعد از فرار شاه محمود نفویض حکومت هرات به شهزاده قبصر و نظم و نسق امور ولایات غربی زمانشاه بطرف کابل حرکت کرد و در ماه رجب ۱۲۱۲ (دسامبر ۱۷۹۷) وارد پای تخت گردید.

زمانشاه وارد کابل شد و با همان عجله ئی که از لاهور به عزم کوشمالی شاه محمود برگشته بود میخواست به لاهور مراجعت کند. و رودنواب غلام محمد خان بن قبض الله خان روهیله رامپوری از هند بکابل استغاثه او از احیای فرنگی ها و التماس کمک از شاه سدوزائی بیشتر شاه را به تسریع حرکت جانب پنجاب و ادار ساخت، علاوه برین نا فرمانی بعضی از راجاهای سک مانند مهابت سنگه شاه را مجبور ساخت که بتاريخ ۱۴ (اکتوبر ۱۷۹۸) شعبان ۱۲۱۲ از کابل جانب پشاور و لاهور حرکت کنند، شاه عند الورد متوجه نظم و نسق امور شد، عبداللّٰه خان السکوزائی را بحکومت کشمیر گماشت و حکومت لاهور را کماکان در اختیار احمد خان بار کزائی گذاشت و سک ها از ترس فوای پادشاهی به کوه فرار کردند، شاه سدوزائی باردیسگر عزم راجرم کرده بود که از ولایت پنجاب نقشه های پیشروی خود را عملی کنند و قراریکه می بینیم هیچ چیز در ظاهر امر مانع آن نبود جز همان دست مخفی و افسون دستگاه استعماری که با شرحی که دادیم در دو ممتنها الیه قلمرو سلطنت سدوزائی در خراسان غربی و در پنجاب و عقب برده در ایران و خاکهای مفتوحه هند مشغول شمرده بازی بود. این دستگاه با اعزام نمایندگان رسمی و غیر رسمی در ایران (مرز امهدی علیخان و سر جان ملکوم) و تحریکات مختلف نزد راجاهای سک در پنجاب وضعی فراهم آورده بود که زمانشاه را بپوسته بین مشهد و لاهور در حرکت و بحال سفربری نگه میداشت و بهر کدام از ولایات شرقی و غربی یعنی پنجاب و خراسان خاص که وارد می شد درست در موقع حساس کارها در طرف مقابل بحرانی می شد. این است که شاه در لاهور دست بسکاری مهمی زده بود که بار دیگر ندای مخالفت از حلقوم شاه محمود از سرحدات غربی بلند شد.

بیشتر دیدیم که چطور شاه محمود در مقابل قوای شهرزاده قیصر پسر زمانشاه شکست خورد و بطرف قاین و گیان متوجه شد، تفصیل این وقایع چنان است که شاه محمود و پسرش کامران و برادرش فیروز الدین بعد ازینکه که خویش را به مشهد رسانیدند بنا گذاشتند که به شاه فاجار فتح علیشاه پسر آقا محمدشاه توسل جویند، چون کار پرداختن اسکالمسی بخصوص مهدی علیخان باقلیت های خود، عمال در بار فاجاری را بقدر کافی تحریک کرده بود فتح علیشاه آرزوی ازین بهتر نداشت که از شهرزاد گان سدوزانی استفاده کند، شاه فاجار هم بنوبه خود تصور کرده بود که بامداخله دراموریک مملکت مجاور و تضعیف زمانشاه کاری به مفاد خود و کشور خود انجام خواهد داد، ولی او هم اشتباه کرده بود، زیرا با مداخله در امور افغانستان و تحریک شهرزاد گان در حقیقت راه توسعه نفوذ استعمار فرنگی را درهند و خلیج فارس وسعت داده افغانستان و بیشتر ازان خود ایران را مورد تهدید قرار میداد.

بهرحال فتحعلی شاه در رمضان ۱۲۱۲ شهرزادگان سدوزانی شاه محمود و کامران و فیروز الدین را درطهران پذیرفته و باتوصیه های کتبی و سایل استقرار ایشان را در (طیس) و (قاین) فراهم کرد ولی مقصود ازین استقرار این نبود که شهرزاد گان افغانی در گوشه ای راحت شوند، بلکه از روی هدایاتی که فتح علیشاه به امیر علیخان عرب و میر حسین خان و مصطفی خان خوانین (ترشیز) و (طیس) و (کاشان) داد واضح معلوم می شود که میخواست بسکمت ایشان شهرزاده فراری و بنانه گزین افغانی را بر علیه سلطنت مرکزی سدوزانی اغوا کند، چنانچه شاه محمود بدستکاری ایشان موفق شد که از یزد به قراه حمله آورده و بعد از اشغال اینجا بقصد هرات بطرف سبزوار (شین دند) حرکت کند شهرزاده قیصر موضوع را فوری ذریعه مکاتیب به پدرش به پنجاب نوشت و خود با سردار محمد زمانخان مشاور خود برای دفاع هرات برآمد و در حوالی سبزوار هردو قوا بهم مقابل شدند و در نتیجه شهرزاده قیصر در بر خورد اول شکست خورد و بهرات برگشت و خویش را در حصار شهر حصاری ساخت، سردار محمد زمانخان که سقوط شهر را فریب الوقوع میدانست حمله ای اندیشیده مکتوب ساختگی از طرف بعضی عناصر طرفدار بنام امیر علیخان و حسن خان روسای قاین و طیس که از طرف شاه ایران مامور کمک شاه محمود بودند مبنی بر دستگیری اخبار الذکر فرستاد و قاصداً با وضع مصنوعی بینگ شاه محمود افکنید. شاه محمود که از متن مکاتوب آگاه شد ترسیده بایسر و برادرش کامران و فیروز الدین در تاریکی شب بطرف قراه و یوزه که بوتر غار عقب نشست

واژانجا ابن دونفر را نزد فتح علیشاه قاجار فرستاد و خود راه بخارا پیش گرفت، ز مانخان مشاور شهزاده قیصر به رؤسای قایینی و طیبی و قوای ایشان که در اطراف شهر هرات بودند حمله سختی نموده بسیاری شانرا کشتند و بقیه را به عقب نشینی بطرف قاین مجبور گردانید. زمانشاه که در اثر دریافت مکاتیب پسرش شهزاده قیصر قوری از لاهور به کابل برگشته بود و بعزم هرات در راه بود وقتی به شهر واصل شد که عیالاً باردیگر قضیه تهدید شهزاده محمود و اغوا کنندگان او حل و خودش نزد شاه مراد بیگک امیر بخارا پناهنده شده بود، شاه سدوزائی فوراً ملا عبدالحق خان را با منشوری به بخارا فرستاد و شاه مراد بیگک نوشت که یا شاه محمود را تسلیم دهد و یا از خاک خود اخراج کند، شاه محمود در نتیجه به بهانه ادای حج از بخارا برآمد ولی از راه اورگنج باز خویش را بطهران به دربار فتح علیشاه رسانید.

شاه سدوزائی بار دیگر مانند سال ۱۷۹۷ که شرحش گذشت چند ماهی در هرات گذرانیده و مشغول نظم امور گردید، مجدداً شهزاده قیصر را بیعت حکمران ولایت مستقر ساخت و به سردار محمد زمانخان در مقابل حسن تدبیر و خدمت گذارش عنایات زیاد نمود. به اساسیکه احوال چند دفعه متدکّر شدیم، چون ماسفانه جریان واقعات و یا بهتر تر بگوئیم اختراع حوادث به اشاره همان دست غیر مرئی بود که از هزاران کیلومتر روی صحنه هند و افغانستان و ایران دراز شده بود و مانند چکش ضربات آن متناوباً به فرق خراسان و پنجاب میخورد و باز صدای ضرب آن از لاهور بلند می شد. در حالیکه دست قاجار در طهران مصروف نوازش سر و صورت شاه محمود بود، دست «لارد ولسلی» به ریش و بروت مهابت سنگه در پنجاب بازی کرده و او را باردیگر به بغی و جاسارت تحریک میکرد، مهابت سنگه که حین ظهور زمانشاه در ۱۲۱۲ در پنجاب از ترس قوای سلطنتی به کوهای (سوالک) فرار نموده بود شاه و دبند به قوای شاهی را دور دیده از کوه به مرکز پنجاب حمله کرد و احمد خان بار کزائی حاکم افغانی لاهور را بقتل رسانید، این خبر چون صاعقه مشامر زمانشاه را در هرات تسکین داده پسر خویش شهزاده قیصر را کما فی السابق بحکومت هرات گذاشت و میرافضل خان بن مهدخان اسحاق زائی را به نیابت او مقرر نمود و خود شاه با زمانخان بن حاجی کریم داد خان بامیزائی از راه مستقیم هزاره جات و بامیان در ۱۲ روز خویش را به کابل رسانید و بعد از اخذ ترتیبات فوری نظامی بطرف پشاور حرکت کرد. شاه بتاريخ ۲۰ اکتوبر ۱۷۹۷ از پشاور بطرف لاهور حرکت کرده سکه ها با همه شورشانی که بر پا کرده بودند مخالفت جدی

نتوانستند و بزرگترین مظاهرة مخالفت آنها اعزام دسته پنجهزار نفری در یسکی از قلعه های جیلم بود که از آنهم کاری ساخته نشده و شاه افغانی به سیر طبیعی قوای خود به لاهور رسید .

زمانشاه حین اقامت خود در لاهور میخواست در باب اداره سكه ها و استقرار امنیت با دوامی در ولایت پنجاب مطالعات خوب تری كند ، چون سكه ها دسته های علیحده و رؤسا و راجاهای متعددی داشتند و مخالفت های ذات البین آنها هم باعث اضطراب ولایت پنجاب شده بود ، شاه مصمم شد که به سكه ها اعتمادی نشان داده و يك نفر از خود راجاهای ایشان را به مقام نائب الحکومتی آن ولایت سرافراز سازد ، این است که از میان راجاهای سكه رنجیت را که مردم با کفایتی بود و با مهابت سنگه هم مخالفت هائی داشت بحکومت لاهور و پنجاب تعیین کرد . شبههئی نیست که زمانشاه با اخذ این تصمیم کار خوبی کرد و به سكه های پنجاب اعتمادی نشان داد و امکان هم داشت که این رویه مؤثر افتد ، ولی يك نکته را شاه خوب احساس نکرده بود و آن همان وجود دست مخفی دستگاه استعماری بود که عامل حقیقی اغوای سكه ها و راجاهای ایشان بحساب میرفت و نایل شدن رنجیت بحکومت لاهور اعطای مر کزیتی بود ، به سكه ها که بار اول به احراز آن موفق شدند و ازین روز به بعد تحریکات دستگاه استعمار در اغوای سكه ها و تشویق رنجیت به تشکیل حکومت علیحده ضربات شدیدی به نفوذ و اقتدار دولت افغانی در پنجاب وارد کرد

فرار بیکه رویداد های سالهای آینه نشان میدهد دستگاه استعمار با اغوا و تحریک و تقویت رنجیت سنگه دست دولت های افغانی را از پنجاب عقب زده و با پیشرفت های رنجیت سنگه نفوذ واقعی خود را به تدریج به شهرهای سرحدی مانند پشاور و دیره غازی خان رسانید و روزی رسید که حتی این جاها را هم بنام سكه ها تصاحب نمود .

بهر حال زمانشاه سدوزائی ، رنجیت راجای سكرابحیث نائب الحکومه دولت افغانی در لاهور مقرر کرد و مکاتیبی بنام شاه دهلوی نوشت که عجائلاً به علت نبودن فرصت کافی بطرف دهلوی حرکت نمیتواند ولی امبدوار است که بار دیگر به هند برگشته و او را به تخت شاهی برساند و بار دیگر عظمت افغانی و اسلامی را در کل هندوستان مستقر سازد . شاه بعد از اعطای دستاورد لازم از لاهور برگشت و چون در اثر بارانهای متواتر آب جیلم طغیان کرده بود چند عدد از تزیینات قوای شاهی غرق شد و هدا زعبور شاه آنها را کشید . زمانشاه عندالورود در پشاور (۳۰ جنوری ۱۷۹۹) حکومت آنجا را به برادر عینی اش شجاع الملك تفویض کرد و خودش بطرف کابل حرکت نمود و در مسیر قندهار شد . این مراجعت

شاه از پنجاب به افغانستان با زبلی علت نبود و همان عامل همیشه اضطراب در غرب او را به تشویش افکنده بود، اگر آقا محمد خان قاجار وفات نموده بود، عوض فتح علی شاه بر تخت نشسته بود، اگر مرزا مهدی علیخان خسته شده بود هیئت سر جان ملکم طریق طهران را به پیش گرفته بود و عناصر داخلی مامان شاه محمود و پسر و برادرش دُفه دیگر خود را به طهران رسانیده و از هم آنهنگی این همه واقعات طبعاً چیزی بروز کردنی بود که شاه را مجبور کرد بار دیگر از کناره های جیلیم مراجهت کند، قرار بیکه «مسترتیت» (G.P-tate) در کتابش موسوم به سلطنت افغانستان (صفحه ۱۱۰) می نویسد: «علت مراجعت ناگهانی و سریع زمان شاه از لاهور و پشاور در جنوری ۱۷۹۹ بطرف کابل حرکت فتح علی شاه قاجار با سپاه زیاد به همراهی شاه محمود بطرف خراسان بود و هدف اول نقشه حمله آنها سبزوار و نیشابور بود. مؤلف انگلیسی مذکور پی برده می نویسد که تهدید پیشروی افغانها اضطراب در تمام هند تولید کرده و حمله های مرساله شده زمان برطانویها را به تشویش زیاد افکنده و مخارج زیاد نظامی را ایجاد می کرد، برای تکمیل ساختن نقشه های جاه طلبانه دولت سدوزانی در هند مامورین برطانوی مهدی علیخان یسکنفر از تاجر های معروف بمبئی را به دربار شاه قاجار فرستاد. این همان شخصی است که بنام نماینده کمیانی هند معرفی وارد بو شهر شد و از آنجا شبکه های جاسوسی و تحریکات خود را به دربار قاجار انبساط داد.» به اساس نظریات «مسترتیت» مقصد مامورین برطانوی از اعزام میرزا مهدی علی خان این بود تا بواسیل ممکنه شاه قاجار را به جنگ افغانستان تحریک کند، چنانچه افسون او در وجود آقا محمد شاه و فتح علی شاه قاجار مؤثر افتاد و بیکدیگر دیگر درین راه قدمهای برداشتند و وجود شهزاده محمود این وقت بهترین آله برای اجرای این همه عملیات بشمار میرفت و بار دیگر در ۱۷۹۹ در اثر تحریکات همین مهدی علی خان شاه قاجار فتح علی شاه کمک به شاه محمود در ابهامه قرار داده و شخصاً بطرف خراسان حرکت کرد و در اثر رایورتن شهزاده قیصر والی هرات و میر افضل خان نائب وزیران شاه فوراً از پنجاب به کابل برگشت.

مامورین برطانوی کلمه از بس از حمله های متواتر زمان شاه متوحش شده بودند به کار روایتی های مهدی علیخان اکتفا نموده کبطان ملکم (سر جان ملکم) معروف را هم در راس هیئتی بطرف ایران فرستادند، شبهه ای نیست که درین وقت علاوه بر خطر تهدید دولت سدوزانی افغانی نقشه های ناپولئون و آوازه لشکر کشی های او بطرف هند هم انگلیس ها را و ار خط ساخته بود و بسیار بیم داشتند که مبادا نفوذ سیاسی و نظامی فرانسوی با ایران

فاجاری و افغانستان سدوزائی ممدست شود ، طبعاً در چنین صورتی کار انگلیس ها در هند ساخته می شد ولی «انتابجنت سرویس» انگلیسی خیلی زودتر ازان بود که این دست ها بهم یکجا شود ، بروگرام «هیئت ملوک» سه نقطه اساسی داشت: (۱) ترتیباتی باشاه فاجار گرفته شود که هند از حمله و رساله افغان ها مضنون بماند (۲) امکان نقشه همکاری فرانسه و ایرانی برهم بخورد (۳) استقرار روابط تجاری و کمک هائی ازین راه به ایران .

خلاصه درائر نقشه ها و عواملی که شرح یافت زمانه شاه بعد از اخذ ترتیبات لازم از کابل به فندهار حرکت کرد و در اینجا حوادث سوء دیگری اتفاق افتاد که دشمنان را به آرزوی دیرین شان رسانید و صدمتی به افغانستان وارد کرد که اگر بگویم تا امروز ازان خساره می کشیم گراف نخواهد بود .

همه میدانیم که علت واقعه شونی که در (۱۲۱۴ هجری قمری ۱۷۷۹) در فندهار واقع شد ترقی رحمت الله خان سدوزائی معروف به وفا دار خان و سعایت او از بزرگان قومی بود . اصلاً چهار ماهه در دوره چند سال سلطنت خود از بزرگان قومی بخصوص از بزرگان قبایلی که کم کم متفرق شده ؟ حال آنکه او شاه مقتدری بود که در رأس کشور بزرگ فرار گرفته و نقشه های دور و دراز در پنجاب و خراسان غریبی پیشرو داشت . و برای اداره کشور بزرگش به آدم های بزرگ احتیاج داشت ، می گزیدند زمانه شاه میخواست کم کم دست رؤسای قومی و نفوذ ایشانرا از دستگاه دولتی کوتاه کند . شبهه نمی نیست که نظریه شاه به اساس روحیات امروزه قابل تقدیر است ، ولی آیا عصر او (یکسئتم قرن قبل) چنین روشی را ایجاب می کرد ؟

آیا در آن عصر شاه میتواند از نفوذ سران قومی صرف نظر کند ؟ در میان سران قومی هم اشخاص تا اشخاص بودند . آیا چه علت حسابی در بین بود که شاه نسبت به فرد بزرگ و باتجربه ای چون سردار یابنده خان بدین شود ؟ آیا احراز مقام سلطنت و دوام سلطنت شاه مدیون فکر و بازوی این وزیر خیر اندیش نبود ؟

می گویند که رحمت الله خان بن فتح الله خان سدوزائی بعد از فوت پدرش بواسطه سردار یابنده خان بدربار شاهی راه و قرب و منزلت یافت و کم کم کارش بجائی کشید که به رتبه وزارت رسیده و تمام امور بوی سپرده شد . در موقعیکه سردار یابنده خان این مرد را بدربار شاهی آورده و تشویق می کرد بعضی اشخاص به احوالی کرده بودند که اینقدر این جوان را رشد نداده ولی او با بزرگواری که داشت می خندید و می گفت از دست این جوان چه خواهد آمد ؟

مقصود زمانشاه از تفویض امور به رحمت الله خان حتماً همین بود که نفوذ خوانین قومی را کم کم از دربار و امور سلطنتی بکاهد و این نظر را بسیاری از نویسندگان اشتباه تلقی کرده اند و کم مهری او نسبت به سردار پاینده خان حتماً اشتباهی بود که خساره جبران ناپذیر آن به شخص شاه و به مملکت عاید گردید .

به اساس نظریات بعضی از مؤرخین وفادار خان آدمی بود دسیسه کار و بذله گو آوازی داشت ملایم و وضعی خوش آیند . درحالی که با همکاران وزیرستان تکبر و فرور نشان می داد ، به بالادستان مطیع مطلق بود و از مواجه شدن با کوچک ترین اشکالی می ترسید . مقام خویش را دوست داشت و برای حفاظت آن میخواست بهر رنگ و هر قیمتی که تمام شود رابطه شاه را با سایر بزرگان قوم قطع کند . بنابراین برای اینکه ایشان را در نظر شاه منقرض سازد هر قدر می توانست سعایت می کرد . متأسفانه این مرد با این افکار طفلانه که حفظ مقام و شخصیت خودش را بر هر چیز ترجیح می داد آنقدر تقرب یافت که شاه به تمام معنی آله دست او گردید و در نتیجه به اندازه نسی افکار شاه مسموم شد که راه مخالفت علنی را با بزرگان ملی پیش گرفت و مخصوصاً با بزرگان زائیه طرف واقع شد . اگر چه منشاء مخالفت سدوزائی و بزرگان زائی را که منتج به ضرر های جبران ناپذیر برای ملت و مملکت افغانستان شد ، ظاهراً به جاهای دیگر مربوط میدانند اشتباه زمانشاه در رشد دادن بیحد وفادار خان و تفویض امور در کف او و تعزیر سران قومی بخصوص سردار پاینده خان علت العلل آن بشمار می رود . سران قومی شاه را از وخامت رفتار جدید او آگاه نموده ، ولی جواب قناعت بخش نشنیدند و کار بجائی کشید که بزرگان ملی با او مخالف شدند و جبهه ئی مخفی بر علیه شاه و وزیرش وفادار خان تشکیل دادند و بنا گذاشتند که وزیر را مقتول و شاه را معزول کنند و عوض او برادرش شجاع الملک را که سمت حکمرانی بشاور را داشت به پادشاهی برگزینند .

چون یکی از هدفهای اساسی این رساله نشان دادن مخالفت فرنگی ها و شمرده بازبهای دستگیر استعمار بر علیه زمانشاه میباشد و اجراءات عملی آنها به اساس مداومت خودشان در تحریک فاجار ها و سگ ها در شرق و غرب افغانستان سدوزائی نشان داده شده است ، سوالی بخاطر می گذارد که آیا در قضیه شوم کشتار قندهار دست « انتیلمپنت سرویس » آنها دخالت نداشت ؟

همه می دانیم که سران ناراض قومی در قندهار برای ملاقات های مخفی در خانه فقیر هندی موسوم به میان غلام محمد هندوستانی جمع می شدند و خانه این مرد ظاهر آراسته

که بلباس زهد و فقر درآمده بود ملجاء مخالفین شده بود، اجتماع مخالفین شاه در خانه این فقیر، نوعیت تحریکات بر علیه شاه و وزیرش، عزل پادشاه، آوردن شخصی چون شجاع‌الملک روی تخت سلطنت، گریختن فقیر طور مخفیانه و کامیابانه از قندهار در روز قتل سران قومی، دستگیر شدن او در بلوچستان و کشته شدن او از طرف عمال وفادار خان همه دال برین است که این «فقیر هندی» مانند بسیاری از فقرای جمعی که اسباب مزاحمت دولت افغانستان را در سرحدات فراهم آورده اند یکی از گماشتگان «انگلیخت» فرانکی بوده و مانند مهدی علیخان که بلباس تجارت مرام مخفی کمیابانی هند شرقی را در بوشهر و طهران بیش می‌برد او بلباس فقر و زهد برای انهدام اساس سلطنت شاه زمان در قندهار کار می‌کرد و اعتراف باید کرد که برای پاداران خود کار خوبی هم کرد.

کسانیکه در جبهه مخالفت شامل بودند عبارت بودند از: اسلام خان ضبط بیگی، محمدعظیم خان بن میر هزار خان الکوزائی، ارسلان جوان شیر، یوسف علی خان خواجه سرا، مرزا شریف خان منشی، زمان خان رکاب پاشی نور محمد خان بابری و سردار پاینده خان که دخالت قطعی او درین جبه چندان روشن نیست.

روح تصمیمات این جبه این بود که شاه خلع و عوض او برادرش شجاع‌الملک انتخاب شود و محمد رژیم شاهی انتخابی روی کار آید و اقتدار شاه تجدید شود و وفادار خان وزیر بقتل رسد. نقشه اجراءات شان بدینقرار بود که محمدعظیم خان الکوزائی رحمت‌الله خان وزیر را حین گردش و شکار در «توروزیر» در دو گروهی شهر قندهار بقتل رساند و ارسلان خان و دیگران شاه را دستگیر و جمع نمایند، ولی قبل از اینکه نقشه عملی شود مرزا محمد شریف خان موضوع را به اطلاع وفادار خان رسانید و او فوراً شاه را آگاه ساخت و فردای کشف فضیله توطئه کنندگان یکه یکه به ارک شاهی احضار شده و بقتل رسانیده شدند. بدین ترتیب در سال ۱۷۷۹ ع مطابق ۱۲۱۲ هجری قمری سردار پاینده خان بر کزائی مردیکه ارکان سلطنت سدوزائی به نیروی بازو و فکر رسای او استوار بود، باجمعی از بزرگان قومی کشته شدند و آتشی بدست خود ما در قندهار شعله ور شد که نه تنها بنیاد سلطنت زمانشاه را واژگون ساخت بلکه تاثیر سوء آن تا پایان جنگ دوم افغان و انگلیس سه ربع قرن دوام کرد و در طی آن صدمه های جبران ناپذیر به بیکر ملی و فوّه اداری و حدود ارضی افغانستان رسید.

این اقدام بی‌خردانه و نامعقول که به محض خاطر خواهی وزیری خاندانها و مملکتی را در اضطراب اغشکته عوض اینکه سودی بخشید، نقص کرد، عوض اینکه افکار شاه و وزیرش را آسوده سازد، پریشان ساخت و فوری امری کرده گرفت و حبس و شکنجه داده شد و جمعی به خرقه مبار که حضرت نبی (ص) پناه بردند و چون امر گرفتاری فتح خان زر کهترین پسر سردار باینده خان هم اصدار یافته بود، با بعضی از را در زامه های خود مثل عبدالسلام خان و عبد الواحد خان و محمد رحیم خان و غیره از قندهار بطرف نذعلی فرار و از راه سیستان نزد شهزاده محمد به ایران رفت و فرا ریکه بعدتر خواهیم دیده دستگاه سلطنت زما نشاه به نیروی فیکر و شمشیر همین مرد بزرگ سقوط میکند.

درویش هادی میان غلام محمد همان فقیر مجهول الهویه بعد از اینکه با مهارت کامل گوشت را از ناخن جدا کرد و در نفس دربار سدو زانی تفرقه انداخت و خدام مملکت را بدست پادشاه کشور بقتل رسانیدیم با مریدان خود راه فرار پیش گرفت، ولی خوشبختانه جمال وفا دار خان او را در راه در (وا دور) بلوچستان دستگیر نموده بقتل رسانیدند و در حوالی دروازه هرات شهر قندهار گور کردند.

میکویند که اجساد بزرگان قومی تا مدت سه روز در چار راه عمومی بیرون ارگ کنگ گذاشته شده بود و مستمر من انگلیس مدعی است که هنگام مسافرت خود در افغانستان قبر سردار باینده خان را در نزدیکی «قریه زاکر» در پای تپه بی موسوم به (تپه زاکر) دیده است.

الفین پیش آمد تا گوار تسکان عظمی بود که نه تنها سلطنت زما شاه بلکه بنیاده سلطنت سدوزانی ها را متزلزل ساخت. «تیت انگلیس» در کتاب سلطنت افغانستان صفحه ۱۱۲ «درباب الزجور عمومی ازین واقعه می نویسد که در محراب مسجد شاهی بالا حصار کابل شعری نوشته بود که مطلب آن چنین بود: «حدود سلطنت درانی (مقصد از سلطنت سدوزانی است) سال ۱۲۱۷ است بعد ازین هر ولایت از خود شاهی خواهد داشت و مرشاه دو یاسه روز بخدوا سه ماهه دو یازده سال سلطنت خواهد کرد»

نمیدانم که اصل کلمات واقعی این شعر چطور بود ولی پیش گزینی آن عیناً بوقوع پیوست و بلوچی است که اوضاع پراکنده مملکت، بی اتفاقی های سدوزانی ها، شاهان کوچک و بی اقتدار ولایات و سلطنت های چند روزه و چند ماهه و چند ساله سدوزانی، سقوط عظمت این دودمان را بعد از ۱۲۱۷ که به بعضی روایات ختم پادشاهی زما نشاه میباشند طور مجزیه آسانی نشان میدهد.

چند صفحه قبل دیدیم که علت مراجعت ناگهانی وفوری زمانشاه از لاهور بطرف کابل و مقصد او از مسافرت به قندهار اصلاً حمله فتح علیشاه قاجار به نیشاپور بود و شاه به صواب دید و وزیرش رحمت الله خان، طاه باز خان را برسم رسالت فرستاد تا از جنگ و نزاع جلوگیری بعمل آید، چون شاه قاجار توان تسخیر نیشاپور را در خود ندید در مقابل به مقام مصلحت جویانه زمانشاه عزم خویش را فسخ نمود و بطهران مراجعت کرد و طره باز خان به قندهار عودت نمود و درین بین متأسفانه و فایغ ناگوار قندهار به شر حبه ذکر شد و وقوع پیوست.

در بهار سال ۱۲۱۵ (۱۷۸۰ م) فتح علیشاه باردوم بنای هجوم را بر خراسان گذاشت طبعاً شاه محمود با او همراه بود و وی و عده داده بود که او را به تخت شاهی خواهد نشاند. درین قضایا یعنی در تحریک شاه قاجار طبعاً طوری که تا حال چندین جا تذکره دادیم دست عمال فرنگی شریک بود و مهدی علیخان به شهادت، منابع انگلیسی پیوسته فعالیت داشت و «هیئت کپتان ملکم» اگرچه هنوز به طهران نرسیده بود، ولی در جنوب ایران وارد شده و درست در موقعیکه فتح علیشاه دست شاه محمود را گرفته و برای پادشاه ساختن اورا خراسان غربی را پیش گرفته بود هیئت ملکم از خاک های جنوبی ایران بطرف طهران در حرکت بود. بهر حال در اثر اطلاعاتی که شهزاده قیصر مبنی بر حرکت شاه قاجار بطرف خراسان غربی، به پدرش نوشت زمانشاه میرا خور میرعلیخان اسحق زائی معروف به شاه پستخان را بحکومت قندهار گذاشته خود بطرف هرات حرکت کرد و تا بستان سال ۱۸۰۰ م (۱۲۱۵) را در آنجا گذراند، وجود شاه سدوزائی در هرات نقشه های فتح علیشاه و شاه محمود را بار دیگر بر هم زد و شاه قاجار بدون اینکه کدام حرکت عملی کند بطهران برگشت و شهزاده محمود به ترشیز ماند و شاه قاجار عندالمراجعت به پایتخت خود هیئت کپتان ملکم را بار اول پذیرفت و به این ترتیب ظواهر امور در ولایات غربی سر به راه معلوم می شد، ولی در حقیقت او ضاع و خاست مزید پیدا کرده بود، زیرا برای تحریک دربار قاجار عوض نهانشخص مهدی علیخان، هیئت اسکلیسی چاپ کپتان ملکم وارد طهران شده بود و شاه محمود در اقدامات مخالفانه و برادرانه خود بر علیه زمانشاه تنهائماند و قتل سردار پاینده خان بارکزائی هارا یکدم درجه مخالف برد و مرد مدبر و فعالی چون فتح خان را باشه محمود مدمم و مقدم ساخت.

مطابق همان فور مولی که ضربات متناوباً گاهی به شرق و گاهی به غرب بخورد

دستگاه استعمار بعد از بنكه بادست قاجار چكش شاه محمود را ميخواست حواله هرات كند و عجلتاً مشغول حركت آينده بود، دستك هارا در شرق در ولايات پنجاب بلند كرد، شجاع الملك حاكم پشاور برادر زما نشاه موضوع فتنه انگيزي سك هارا فوراً به اطلاع برادرش رسانيد، زمانشاه سپاه خویش را از راه های معمولی بطرف كابل حركت داد و خود از راه های دشوار گذار ولی کوتاه ايماق و هزاره جات عزم پايتخت شد و مشغول اخذ ترتيبات لازمه گرديده و تازه به پشاور رسیده بود كه خبر سقوط فندهار بدست شاه محمود و فتح خان برايش رسيد. اين دفعه ديگر شاه سدوزائی مجال نيافت كه خود را به لاهور مركز ولايت پنجاب برساند درجه غرب هم دستگاه تحريكات نيشاپور و مشهد و هرات كانون های قديمه را گذاشته و راه را کوتاه ساخته ضربت خویش را به فندهار رسانيد.

بیشتر دیدیم كه فتح عيشاه، شاه محمود را در ترشيز گذاشت و خود بار اول هيئت ملكم را در طهران پذيرفت، اين راهم متذكر شدیم كه فتح خان بعد از فرار از فندهار از راه نادعلی و سيستان به ايران رفت.

حوادث، امال مشترك، شهزاده سردار را در ترشيز بهم يكجا ساخت و يكجا شدن بنبه و آتش به سرعت برق حريقی برپا كرد كه زمانشاه با همه اقتدار سلطنتی خود به گيل كردن آن موفق نشد. كه شورش در آن آتش سوخت و آمال و نقشه های بلند بالای او همه به هوا رفت و خود بيهوده شاه در حاليكه راه فرار نداشت ازدود آن كور شد.

فتح خان و شاه محمود چون در ترشيز يكجا شدند يكي بحيث برادر، رفيق و مدعی تاج و تخت و ديگر بحيث انتقام گيرنده خون بدر نقشه واحدی تشكيل داده در صدد اقدام عملی برآمدند. شاه محمود كه ناچار چندين مرتبه بخت خویش را آزموده بود از نیروی عقل و بازوی فتح خان استفاده زياد كرد، و حقائق شاهد است كه كار زمانشاه در اثر اقدامات مخالفت كارائى فتح خان بالاخره يكسر شد. شاه محمود هر چه طييد به كمك ييگانگان موفقيتی حاصل نتوانست تا اينكه مردم مدبری از خود افغانها بوی و به نقشه های وی ممنوا شد و تبر دست حسابی پيدا كرد. ايشان هرات و شهزاد قبصر را كنار گذاشته و بصورت مستقيم از راه سيستان بطرف فندهار روی آوردند. فراريكه بيشتر متذكر شدیم زمانشاه در فندهار مهر عليخان موسوم به شاه پسند خان را بحيث حاكم ران تعيين کرده بود و الی شهر با پنجهزار سوار بغرض دفاع برآمد و در بر خورد اول در حوالی (باغ هرمن)

یا (باغ مرز) در حصص جنوبی کشک نبود شکست خورد و در داخل شهر خویش را حصار می ساخت. معاصره چهل روز دوام کرد و مهرعلیخان بعد از قتل امام بخش خان و حسن خان به جرم همکاری با حمله آوران از شهر برآمد و خدمت سلطان فتنه دار را شخصاً به حضور زمانشاه به پشاور رسانید. بیشتر گفتیم که زمانشاه در مسافرت اخیر خود بقصد سرکوبی سکاها به پنجاب نرسید. اقامت شاه منوز در پشاور بود و عزم حرکت لاهور را داشت که خبر ناخوش را مهرعلیخان بوی رسانید شاه ازین خبر های ناخوش از جهات داخلی و بخصوص از خیبر های فاسدی که بتحریرت شبکه های دستگاه استعمار فرنگی و اغوای فاجاریها در سرحدات و ولایات غربی تهیه می شد بسیار شنیده و بقراری که درین رساله مختصراً شرح دادیم بسکرات از نفس پنجاب برگشته و بعد از حل مشکلات آوازشیور پیشروی را در کنار های جیلم بلند کرده بود، شاه عزم رفتن لاهور را فسخ کرد. سکاها در حال شورش ماندند، فرنگی ها ازین بالانر آرزوی نداشتند. زمانشاه بسکابل آمد و علی الفور ترتیباتی گرفته عازم غزنی شد و ازین جا سردار احمدخان نورزائی را با سیاه ده هزار نفری بطور مقدمت الجیش امریش روی داد. سیاه شباه محمود و فتح خان و فوای احمدخان نورزائی در حوالی فلات بهم مقابل شدند و سردار نورزائی در اثر انجا خطرری که از رحمت الله خان وزیر زمانشاه داشت بطرف مقابل بیوست. جانب داری رحمت الله خان که منتج به جدائی و قتل سران قومی شده بود، در یک موقع باریک ضربتی بدست احمدخان نورزائی بدستگاه قدرت زمانشاه کوفت که کاخ سلطنت او را متزلزل ساخت. در سبیل تسلیم ده هزار نفر شاه چارهائی جز عقب نشینی نداشت فوراً بغزنی و کابل مراجعت کرد و مختصر فوائی که با خود او مانده بود در اثر شکست روحی پراکنده شد. میگویند وزیرش و فادار خان پیش نهاد داد تا شاه خویش را بجلال آباد بکشد و از برا در خود شجاع الملک کمک بخواد. بدون این مشوره هم زمانشاه جز اجرای این نقشه چارهائی نداشت و بامختصر همراهانی که از بازنده سوار زیاد نمیشد به همراهی وفادار خان و زمان خان بامیزانی بقصد جلال آباد و پشاور برآمد شاه محمود و فتح خان چون برق خویش را به دنبال او رسانیده مختصر تصادفی میان ایشان در مقامی موسوم (اشیان) درسی و شش میلی جلال آباد واقع شد و بعد از شکست، شاه و وزیر با وفایش رحمت الله خان و شاید یکی دو نفر دیگر شب را در گوشهائی مخروبهائی مخفی گذرانیدند و شام روز بعد بعد از تجسس پناه گاهی خویش را به در قلعهئی یکی از ملکان شنواری موسوم به (عاشق) رسانیدند.

ماشق شنواری در قلعه رابه رخ شاه باز کرد و با جبین کشاده از مهمان شاهی خود استقبال نمود و لی شب هنگام شاه بخت برگشته فهمید که مهمان نی بلکه مجوس است . از کابل از طرف شاه محمود هجرتی تحت اداره اسدخان بارک زائی برادر وزیر فتح خان و جراحی برای دستگیر نمودن شاه اعزام شد و از جانب پشا ور از طرف شیخ الملک برادر هجرتی شاه دسته نی به همراهی عبدالکریم خان برای استخلاص او حرکت کرد . سیزده دم سردار اسدخان خود رابه قلعه عاشق رسانیده شاه بخت برگشته را از نعمت یتائی محروم ساخت و او را با وزیرش وفا دار خان بطرف کابل برد و در نتیجه همرا هان زخم مانده همه مقتول و خودش در بالا حصار بالا در مدیس افتد، و با او آرزوها و آمل یکی از یاد شاهان بزرگ سدوزائی از میان رفت و دستگاه استعمار آنکه و آنچه را که نمیخواست ناپدید شد و بعد از سقوط زمان شاه در دوره زمامداری شهزادگان کوچک سدوزائی که آنرا عصر خروج بار کزائی مامم میخوانند در اثر بی اتفاقی های خانمانسوز به اساس خط مشی «لار دولسلی» دست استعمار به تدریج در پشاور و دیره اسماعیل خان و ازان فراتر در دره های سفید کوه دراز شد و شرائین حیاتی مملکت در دست دشمن افتاد و هنوز ازن مجوسی خون ما را می کنند .

خوانندگان گرامی که این مقاله را خوانده و به اینجا میرسند خودشن نصیر میتوانند که دستگاه استعمار فرسک برای برهم زدن اوضاع عادی افغانستان به چه لطایف الحبل مشبث شده و در نتیجه تضعیف افغانستان چه طور قدم به قدم نفوذ خویش را در خاک های سرحدی کشور ما یهن کرده اند و بعد از يك قرن نیرنگ و تجاوز و حاکمیت حتی بهمداز تشریف فرمائی خود هم نمیکند راند که قبایل سرحدی یشتون به آزادی و استقلال خویش نایل گردند .

کمیته بین المللی صلیب احمر

اتحادیه جمعیت های صلیب احمر و هلال های احمر

و

میرام آنها

همه می دانیم که فکرتائیس مؤسساتی برای حمایت آسیب دیدگان و بینوایان از قدیم الایام در میان اقوام و ملل متمدن وجود داشته و در حقیقت از آن روزیکه انسان به مرحله حیات اجتماعی وارد گشت احساس نمود که نباید از مصائب و آلام بنی نوع خود برکنار بود . حس نوع خواهی و عواطف بشری او را مکلف نمود که برای از بین بردن رنجها و آسیب های هم نوعان خود چاره بجوید . صفت عایه احسان و نیکوکاری همواره مورد نظر ادیان (مخصوصا دین مقدس اسلام) فلاسفه و نویسندگان و گویندگان فرار دارد هر قدر که بشریت رو به تکامل رفت این حس بهمان پایه تقویه و حمایت کردید چه بشرق و نهادهای متعادلست که نظر به ارشادات دین و اخلاق و عواطف بشری عمل کمک و دستگیری را درباره هم نوعان ستم دیده ز آفت رسیده خویش بصورت انفرادی انجام داده و تاریخ انسان بسیار شخصیت های عالی و نیکو کار را سراغ دارد که به تنهایی داوطلبانه سراسر زندگانی خود را وقف مساعدت بدیگران کرده اند . چون ازین امداد ها و مساعدتهای انفرادی کاری کاملاً رضایت بخش جهت تخفیف آلام توده های بزرگ در در سیده بشریت ساخته نیست بقا بر آن انسانهای مدنی و اجتماعی برای از بین بردن فجایع وارده بر آسیب دیدگان ، ب فکر تمرکز این قوه های انفرادی کوچک تعاونی در مؤسسات اجتماعی افتادند . قدیم ترین زمانی که این فکر مورد عمل قرار گرفت هنگام جنگ های صلیبی بود و مسلمانان به اطباء عیسوی اجازه دادند که برای تداوی و پرستاری مجروحین خود با کمال آزادی وارد اردوگاه های ایشان بشوند . سپس در سالهای ۱۸۴۷ ع در جنگلهای داخلی سویس جنرال (دوفورد) به طبیبان فشنون خود امر کرد که بعد از شکست دشمن نسبت

بمجرورین واسیران آنها دقت و مراقبت کامل میفرمود دارند . اینگونه مساعدتهای کوچک اجتماعی درباره آسیب دیدگان چسته چسته در تاریخ دیده می شود اما فکری تاسیس يك مؤسسه عام المنفعة تعاونی بین المللی که همکاری مشترک تقریباً کلیه ملل واقوام کبتی را درباره آسیب دیدگان بخود جلب نماید بار اول در سال ۱۸۶۴ع در اثر مجاهدت یسکندر مردنیکو کار سوسی بمیان آمد . منشاء این فکر و چونگی تاسیس آن مختصراً قرا ر ذیل است :

در زمستان سال ۱۸۵۶ع هنگام جنگهای کریمیا يك خانم انگلیسی بنام فلورانس نایتنگل که خبرهای ناگوار وضع مجروحین جنگ را می شنید چهل تن از خانمهای دیگر انگلیس را با خود همفکر نموده با آنها بقصد کمک و پرستاری آسیب دیدگان بسوی جزیره کریمیا روان شد وعده زیادی از زخمی ها را از مرگ نجات داد که بهمین لحاظ برای قدردانی از فداکاری های او نام او را ببحث اولین پرستار در تاریخ جمعیت های صلیب وهلال های احمر ثبت کرده اند .

سه سال پس از آن تاریخ در سال ۱۸۵۹ع جنگ معروف سولفرینو اتفاق افتاد ایتالویها برای پس گرفتن شهرهای وینزوییه مون که در آن هنگام در تصرف اطیش ها بود با فرانسیویها متحد شدند و جنگ عظیم در حوالی ناحیه سولفرینو بوقوع پیوست درین جنگ مجروحان چهل هزار نفر زخمی شدند چون تعداد مجروحین زیاد وطیبیان و پرستاران کم بود تدای آنها صورت گرفته نتوانست درین حین يك مسافر نیسکو کار سوس بنام هانری دونان که از الجزیره برای ملاقات با نا یلیون سوم ومذاکره با او درباره يك موضوع اقتصادی می آمد گذارش بمیدان جنگ افتاد ملاحظه اوضاع فجع مجروحین وآسیب دیدگان قلب مهر بان ویسکو کار او را برقت آورده فدا کاریهای فلورانس نایتنگل در نظرش مجسم وموفق شد که اولازن ومرد قریه های مجاور را بسکک وپرستاری تحریک وبعدها به همکاری های آنها عده زیادی از مجروحین وآسیب دیدگان را تدای واحتمالت نماید پس از مراجعت به سوس نامبرده اوضاع جنگ را در کتاب خود بنام خاطرات سولفرینو نشر نموده پیشنهاد کرد که يك مؤسسه بین المللی با اشتراك تمام دول دنیا روی کار بیاید ووظیفه آن در زمان جنگ واری بحال زخمی ها واسیران ومعلولین باشد پیشنهاد او زودی شهرت یافت ونظریه او در اولین کنفرانس عمومی در سال ۱۸۶۴ع در جنوا بپایاست جنرال دوفور تشکیل شد . چون دونان را مؤسس وبوجود آورنده مؤسسات بین المللی خبریه صلیب وهلال احمر می دانند بیمورد نخواهد بود که او را معرفی نمایم . هانری دونان در سال ۱۸۲۸ع در شهر ژنوا بمرصه وجود گذاشت ویس از ۲ سال زندگی که قسمت عده آن در راه خدمت

به بنی نوع انسان گذشت بالاخره در سال ۱۹۱۰ ع بدرود زندگی گفت مؤسسات خبریه بین‌المللی بیاس خدمات جوان مردانه و نوع خواهانه او کمیته بین‌المللی صلیب سرخ در ۲۵ ژوئن ۱۹۴۹ دولوحه سنگه به افتخار او در میدان جنگه سولفرنیو و قبور مردگان این جنگه بنادو بود او نصب نمودند .

کمیته پنج نفری هانری دونان یکسال بعد از تاسیس بشمول نمایندگان ۱۶ مملکت مجلسی درجینوا تشکیل داد و مطالب و مشاهدات هانری دونان را که مجموعه آن بنام یاد و بود های سولفرنیو یاد می‌شود مورد مطالعه و دقت قرارداد بالاخره همه نمایندگان آن مجلس لزوم تاسیس یک جمعیت ملی را در هر مملکت برای اجرای اعمال خبریه ضروری دانستند و تصویب نمودند که این جمعیت ها باید از طرف دول مربوطه رسمیت شناخته شوند درین مجلس که سه روز دوام نمود تصمیماتی گرفتند که در حقیقت آن تصمیمات اولین شالوده مؤسسات خبریه بین‌المللی صلیب احمر و هلال احمر به شمار می‌رود. مختصر تصاویر مذکور این بود .

۱- زخمی های جنگه و هیئت های طبی که برای امداد و پرستاری فرستاده می‌شوند از طرف تمام کشور ها بی‌طرف شناخته شوند .

۲- یک علامت بین‌المللی برای مشخص بودن هیئت انتخاب و رسمیت شناخته شود .

۳- این علامت هر جا بصورت بیرق افراشته شود . برای انتخاب این علامت با احترام مملکت سویس که افراد آن درین امر پیشقدم هستند تصمیم برین شد که رنگه های بیرق سویس را انتخاب کنند . و چون علامت بیرق سویس صلیب سفید روی پارچه سرخ است برای تقریب بیرق جدید صلیب سرخ روی پارچه سفید انتخاب شود .

پس از تصویب قرارهای فوق کمیته بنام بین‌المللی صلیب احمر در شهر جینوا و در سویس تشکیل شد و مقاصد و نيات خير خواهانه فلورانس نایب‌تشکیل و هانری دونان و سایر افراد نوع دوست را بصورت قرار داد ها تدوین نموده و به آن جنبه قانونی دادند . مقاصد کمیته بین‌المللی صلیب احمر خیلی مفصل و طول و مدف های کلی آن مطابق ماده چهار اساسنامه قرار ذیل است .

۱- ایجاد حسن تفاهم متقابل بین مؤسسات صلیب احمر ، هلال احمر .

۲- حفظ و مراقبت در یک نواخت ساختن اصول و مقررات جمعیت های صلیب احمر از نظر

سبانس و مذهب و استقلال اقتصادی و غیره .

۳- برسمیت شناختن جمعیت های جدید التاسیس صلیب احمر و اعلام آن بسایر جمعیت های

صلیب احمر موجوده .

- ۴- وساطت نمودن بیطرفانه بین دول و ملل خاصه در زمان جنگ و حل مناقشات و نزاع ها و شورش های ملی و بین المللی .
- ۵- واریسی به تمام شکایات هائی که راجع به نقض مقررات و کنوانسیون های بین المللی صلیب احمر به کمیته می رسد .
- ۶- اشتراك مساعی با جمعیت های صلیب احمر و هلال احمر برای رسانیدن کمک های گوناگون و نجات دادن قربانی های جنگ و آثار شومی که جنگ بین افراد بشر میگذارد .
- ۷- ترتیب اعضای لازم و تهیه وسایل و لوازم برای تامین احتیاجات کمیته بین المللی صلیب احمر در زمان جنگ به منظور همکاری با جمعیت های صلیب احمر و اداره حفظ الصحة فزون کشور ها .
- ۸- اجرای تمام وظایفی که مقررات کنوانسیون های زنو مسئولیت آنها را میدهد .
- کمیته بین المللی صلیب احمر گذاشته است .
- ۹- وساطت و حل مسایل که در زمان جنگ و صلح بین جمعیت های صلیب احمر پیش بیاید مخصوصا راجع به کمک به مریضین و مجروحین و اسرای جنگی و غیره .
- بعلاوه وظایف مهم حمایت اسرای جنگی ، دایر نمودن سرویس اطلاعات برای آنها از مسئولیت های اولیه این کمیته بشمار می رود .
- چون اولین قرار های جینوا مقصد اصلی کمیته بین المللی صلیب احمر را تا مین نمی کرد بنابراین به منظور مطالعه و اصلاح کنوانسیون ها و قرارها پس از هر چند سال کنفرانسی مرکب از نمایندگان تمام موسسات خیریه هلال و صلیب احمر دنیا تشکیل و مواد جدیدی به قرارهای اول اضافه می گشت چنانچه اولین کنوانسیون جینوا در باره مجروحین و مریضان جنگ می باشد که در سال ۱۸۶۴ ع به پیشنهاد کمیته بین المللی صلیب احمر بوجود آمده بود و امروز اهمیت نهائی دارد . چند سال بعد ازین کنوانسیون کنفرانس دیگری جهت تجدید نظر در مواد آن تشکیل گردید یعنی در ۲۰ اکتوبر ۱۸۶۸ پروژه دیگری بر آن کنوانسیون افزود گردید که بیشتر مربوط به جنگ بحری بود بعدها در کنفرانس لاهه بسال ۱۸۹۹ تصمیمات لازم برای تجدید نظر اتخاذ گردید اما تجدید نظر کامل و لازم در حقیقت در کنفرانس سیاسی سال ۱۹۰۶ ع بعمل آمد .
- پس از جنگ اول بین المللی توافق مفاد کنوانسیون با خصوصیات جنگ های جدید مورد توجه مقامات مربوطه قرار گرفت چنانچه بالاخره در سال ۱۹۲۹ یک تجدید نظر کلی در قسمت های مختلف کنوانسیون کرده و آنرا بصورت کنونی در آوردند .
- کمیته متخصصین امور بین المللی که توسط کمیته بین المللی صلیب احمر مامور تهیه

پروژه جدیدی برای تجدید نظر در مواد کنوانسیون گردیده بود پروژه پیشنهادی خود را سال ۱۹۴۷ تقسیم نمود و پیش‌بین شده بود که این پروژه در شانزدهمین کنفرانس بین‌المللی صلیب احمر سال ۱۹۴۸ در لندن تشکیل گردد. ولی فوراً و معطله در آن موکول به کنفرانس سال ۱۹۴۰ گردید که به علت جنگ دوم بین‌المللی به تعویق افتاد.

دومین کنوانسیون جنوا راجع به مریضان و مجروحین و غرقین در بحرها می‌باشد که ابتدا در سال ۱۸۶۸ طرح و بعد تجدید نظر در آن اول به سال ۱۹۰۷ و بعد به سال ۱۹۲۹ موکول گردید. این کنوانسیون که ۴۸ مملکت جهان آنرا تصویب کرده‌اند تا امروز بهمان اهمیت اولی خود باقی است اما پروژه جدیدی در سال ۱۹۳۷ بر این ترتیب شد که به کنفرانس سیاسی ۱۹۴۰ موکول شد ولی بالاخره با نظر داشتن تجارب جنگ دوم بین‌المللی پروژه مذکور تکمیل شد و اساس محکمی برای کنفرانس سیاسی سال ۱۹۴۹ گردید.

سومین کنوانسیون جنوا راجع به اسیران جنگ دوم می‌باشد که اکنون دارای ۱۴۳ ماده است ۹۷ ماده از کنوانسیون ۱۹۲۹ - ۱۷ ماده آن اصولنامه لاهه مربوط به حمایت اسرای جنگی آن گنجانیده شده است.

واضح است و اجرا کنندگان این قوانین احساس کرده‌اند که با تقریرات و شرایطی که در سیستم جنگ های جدید تر پیش می‌آید وضع قوانین تازه درین باره ضرور است.

چهارمین کنوانسیون جنوا در باره اشخاص غیر نظامی می‌باشد. این کنوانسیون بتاريخ ۱۲ اوت ۱۹۴۹ طرح شده است. و مطلب عمده این کنوانسیون عبارت از معترم شمردن افراد بشر در جنگهای بین‌المللی می‌باشد. و طبق آن چور و غارت ممنوع قرار داده شده، شکنجه و عذاب یک جمعیت مفتوحه بشکلی منع گردیده است اساس این کنوانسیون اولین کنفرانس است که بعد از جنگ اول بین‌المللی قرار های کنفرانس بین‌المللی صلیب احمر را دوباره افراد غیر نظامی در ۱۹۲۱ مورد مذاقه قرارداد. در سال ۱۹۲۳ دوازدهمین کنفرانس بین‌المللی صلیب احمر تهیه کنوانسیون مخصوص را برای تکمیل پروژه آئین نامه تأمین افراد غیر نظامی در جنگها لازمی دانست. دوازدهمین کنفرانس آن مواد و قواعدی را درین باره بوجود آورد و در شانزدهمین کنفرانس آن در سال ۱۹۳۴ طرحی شامل ۴ ماده در توكيو مورد تصویب قرار گرفت كه پروژه آن مسی باستی در کنفرانس ۱۹۴۰ مطرح گردد اما به نسبت جنگ دوم به تعویق افتاد.

در اینجا که نگارش مختصر ما درباره تاریخ کمیته بین‌المللی صلیب احمر در جنوا وظایف و کنوانسیون های آن پایان می‌یابد لازم می‌دانیم مختصراً توضیح داریم که

چرا کمیته مؤسسات خیریه جهان تنها بنام صلیب احمر دایر انگشت و دوسه نام دیگر از قبیل هلال احمر ، خورشید سرخ در پهلوی آن شهرت یافت .

ما در ابتدا گفتیم که کمیته پنجم غری هائری دوان در جلسه یکسال بعد خود که نمایندگان (۱۶) شایده مملکت دیگر نیز در آن شمولیت داشتند تصمیماتی چند گرفتند که از جمله موضوع تعیین بیرق مؤسسات بین المللی صلیب احمر بود . اگرچه مطابق تذکری که در اینجا دادیم واضحاً مشخصه نمودیم که در تعیین علامه مذکور کدام مطلب سیاسی یا دینی دخالت نداشت و تنها احترام حق اولیت دولت سویس در بوجود آوردن این مؤسسات بود که رنگهای بیرق آن مملکت باید در تعیین این بیرق جدید مؤسسات بین المللی انتخاب میشد معیناً بعدها که مالک اسلامی عصویت و تأیید مقررات این مؤسسات خیریه و نوع خواهانه بین المللی را قبول کردند از انتخاب فوق الذکر امتناع ورزیدند . چنانچه مملکت ایران که در سال ۱۹۰۸ در کنفرانس بین المللی جنوا شرکت نمود علامه شیر و خورشید سرخ و بعداً مالک مصر و ترکیه و غیره مالک اسلامی هلال احمر را برای جمعیت های خیریه خود انتخاب و پیش کردند که در کنفرانس مذکور تصویب شد و کشور افغانستان نیز به ۱۴ اپریل ۱۹۲۲ به اساس کنوانسیون ۶ جولائی ۱۹۰۶ جنوا شمولیت ورزید و روی اسلامیت برای خیریه خود علامه هلال احمر را قرار داد .

چون گفتنی های مختصر ما درباره کمیته بین المللی صلیب احمر تمام نمیشود بی مورد مبداییم اگر تذکرات مختصری هم درباره مؤسسه و وظایف اتحادیه های صلیب احمر بدهیم .

اتحادیه بین المللی صلیب های احمر چنانچه از نام آن نیز فهمیده میشود مؤسسه مشترک و بین المللی است که توسط تمام جمعیت های صلیب احمر و هلال احمر و شیر و خورشید سرخ وجود آمده . مؤسسه این اتحادیه در سال ۱۹۱۹ یعنی یکسال بعد از جنگ اول بین المللی بوجود آمد و مرام آن حفظ منافع مادی و معنوی جمعیت های تابع به آن بوده و راهنمایی لازمه را جهت اجرای پروگرامهای آن بعمل می آورد که در حقیقت ماهیت حقیقی این اتحادیه مجلس عالی جمعیت های خیریه دنیا می باشد . وظایفی که به عهده اتحادیه صلیب های احمر گذاشته شده بیشتر مسائلی است که بازمان صلح ارتباط دارد در حالیکه کمیته بین المللی صلیب احمر چنانچه شرح داده شد بیشتر به زمان جنگ معسود است وظایف اتحادیه صلیب ها و هلال های احمر که افغانستان هم عضویت آنرا دارا می باشد در ماده سوم آن اساسنامه قرار ذیل است :

- ۱ - برای تاسیس جمعیت صلیب و یا هلال سرخ مطابق مقررات کنوانسیون های جنوا جهت انجام خدمات اجتماعی در هر کشور کمک و امداد بعمل آورد .
- ۲ - بین جمعیت های صلیب و هلال احمر همواره بحث يك عضو ارتباط دهنده کنار نماید طوریکه بواسطه اطلاعات و رهنمائی های لازمه مؤسسات آنها را تکمیل نماید و آنها را توسعه دهد .
- ۳ - تشریک مساعی در اصلاح و بهبود اوضاع صحنی و جلوگیری از شیوع امراض .
- ۴ - قیمت و سرپرستی برای حفظ متافسح مؤسسات عضو اتحادیه و مراقبت در حفظ سی طرفی آنها .
- ۵ - مقر دائمی این اتحادیه تا سال ۱۹۳۹ در پاریس بود و اکنون در جنوا میباشد . این اتحادیه دارای اداره مرکزی ثابتی مرکب از اعضای مجرب و متخصص اکثر ممالك عضو اتحادیه می باشد و تا کنون ۶۸ جمعیت خبریه صلیب و هلال احمر عضو آن میباشند . جمعیت ها و مؤسسات ملی صلیب ها و هلال های احمر عضو این اتحادیه از هر مملکتی که هستند موظفند در حدود اصول کنوانسیون بین‌المللی و مواد اساسنامه اتحادیه مذکور رفتار نمایند . شکات مهمه اصول فوق الذکر بطور خلاصه قرار ذیل است .
- ۱ - کمک به آسیب دیدگان زلزله و حریق و نظائر آنها .
- ۲ - اصلاح صحت عمومی بادیار نمودن شفا خانه ها و تبلیغ صحنی تلقیح واکسن ها و حمایت اطفال و مادران و غیره .
- ۳ - تهیه و ترتیب پرستاران و معاونین و داوطلبان اجتماعی .
- ۴ - تاسیس و توسعه مؤسسات صلیب احمر و هلال احمر تربیه جوانان جهت تعلیم و تربیه و تهیه افراد موثری برای اجتماع دردنیای امروز . مؤسسات صلیب و هلال احمر در حدود صد ملیون نفر عضو دارند که سی ملیون نفر آن را جوانان و اطفال تشکیل می کنند . اگر خواسته باشیم اقدامات و اعمال نوع خواهانه اتحادیه های بین‌المللی صلیب ها و هلال های احمر را بصورت فهرست تدکیر اما تیم سخن بطول خواهد انجامید بنابراین به فعالیت ها و اقدامات عملی مؤسسه هلال احمر افغانستان که فعالیت های عملی آن از ابتدای ۱۹۲۶ شروع می گردد اشاره مختصری نموده و مقاله خود را خاتمه می دهیم .
- فعالیت های عملی هلال احمر افغانستان که در ۱۳۲۵ شروع گردیده در داخل و خارج قرار ذیل است :

د کابل کالنی

الف - کمک های هلال احمر افغانستان به مؤسسات صليب ها و هلال های احمر ممالك ديگر جهت امداد به مصيبت ديگهان .

۱ - در سال ۱۳۲۶ (۱۹۴۷) فرستادن يك مقدار واكسين ضد ك... ويرا به...
... هزار نفر به مؤسسه هلال احمر مصر .

۲ - در سال ۱۳۲۷ (۱۹۴۸) نظر به مراجعه كميته بين المللي صليب احمر از جينو ايك مباسخ پول جهت اعانه به اطفال مصيبت زده بين المللي .

۳ - در سال ۱۳۲۷ (۱۹۴۸) ارسال يك مقدار پول جهت معاونت به مصيبت زدگان زلزله عشق آباد اتحاد جماهیر شوروی .

۴ - در سال ۱۳۲۷ (۱۹۴۸) کمک به مؤسسه خبریه شیر و خورشید سرخ ایران جهت اشتراك در دلچونى از مصيبت زدگان زلزله خراسان .

۵ - کمک به چند خانه وارتبه افغانو در زاهدان ایران که به اثر حادثه سيلاب و زاله متضرر گرديده بودند .

ب- فعاليت های صليب احمر و کمک های او در داخل افغانستان .

۱ - از سال ۱۳۲۷ برای مدت هشت سال جهت مجادله با مرض خاما سوز م... لاریا در افغانستان تادیه سالانه بنجاه هزار افغانی به هیئت مجادله لاریا در افغانستان .

۲ - کمک به مصيبت زدگان خشك سالی حصص شنوار مشرقی .

۳ - کمک به مصيبت زدگان حادثه سيلاب و زاله فريه دمی مشکل واقع سمت جنوبی .

۴ - کمک به اشخاص معيوب و عليل که در مرکز کابل بوده واستعداد مراجعت به منازل خود را در اطراف نداشته اند .

۵ - کمک به مصيبت دیدگان سيلاب کنده فاضی فیض الله خان واقع کابل .

مهمترین مخترعات در ۱۳۲۹

در دوره جنگ عمومی دوم و سالهای متعاقب آن مدات رافیه عام برای بلند بردن سویه حربی و سیاسی و تحویف رقیاء و بلادک های مخالف طرف ساینس حزب و تکامل آن توجه مخصوصی مبذول و با استفاده از انرژی اتموم و بکار انداختن بمب هایید روجن دهشت ورع بزرگی را در ربع مسکون تولید نمودند. مهمترین موضوع صحت و برجسته ترین عناوین جراند و مجلات را مبتکرات جدید اتمومی و پیشرفت های تکنیکی و بالاحص تکنیک حرب و مخترعات جنگک تشکیل میداد. کومسیون انرژی اتمومی در خلال چندین سال تشکیل خود سلسله ای به جلسات و مذاکرات مختلفه پرداخته و برای تجدید انرژی اتموم در جنگک و موارد استعمال حربی آن گفتگوها و بحث های مفصلی نمود ولی تا هنوز بکدام نتیجه فاطح و فیصله کن نرسید. اشرخیر انقلاق امتحانی بمب اتموم در کشور روسیه دایه غرب را تسکین داد و دانستند دیگر راز اتم را می توان مستور نسکه داشت. راکت ها، جیت ها، طبررات سریع السرو و شقرب های پرده که تا بحال نوعیت آن معلوم نبوده و در جمله اسرار محسوب می شوند و صدها آلات مدعشه جدیدی روی کار آوردند و روز بروز در شدت و قوت تسلیحات خود افزوده می رور و چندی قبل که با زهم آوازه جنگک سوم بیشتر بسط و توسعه پیدا کرد مسئله مخترعات حربی و بمب های مدعشه اتمومی و هاید روجنی سرزبان ها جا داشته و در همه جا اردعشت و خراکری جنگک سوم صحبت میجان می آمد. خوش بختان انسان های خیر اندیش و نوع پرور ضمن مضامات و تتبعات عمیق ساینسی خود ساینس وقت صلح را هم فراموش نسکرده و در عین حالیکه با استفاده از موجودات ساینسی می خواهند قوه حزی و نفوذ ساینسی خود را بشتر سازند به کشف مخترعات مهمه طبی، زراعتی، صنعتی و غیره موفقت حاصل کرده و در راه آامن مایحتاج و رفع ضرورت های مادی هم بنوفقت های بسیار بزرگی نایل گردیده اند و باری اگر فهرست اختراعات جدیده هنگام صلح را در مورد انرژی اتمومی و غیر آن از نظر بکار رانیم هر آینه به این حقیقت معترف می شویم که مخترعات هنگام صلح از موجودات وقت جنگک کمتر بوده و حتی فزونی هم دارد. در این اواخر در اتانزونی از موسسه سمون و شوستر کتابی تحت عنوان (اسلحه جدید و انسانهای آزاد) اشاع یافت

درین کتاب (وانی وارېش) معروف ترین عالم اتا زونی که درهنگام جنسک دوم دنیا تمام خدمان خود را در راه پیشرفت آمال حکومت وقف کرده بود بیان می دارد. او درین گفته تار خود می خواهد اشاره چندی را که بارها مردم بک از دیگر معبر سند جواب بدهد مثلاً، آیا جنسک سوم چگونه خواهد بود و چه دهشت خواهد داشت؟ آیا اتا زونی برای این جنسک آماده است؟ آیا اتا زونی فاتح خواهد بود؟ آیا در اثر تخنیک جدید جنسک مدنیت باقی خواهد ماند؟ (وانیوارېش) که خودش مدیر اداره تحقیقات و اکتشافات علمیست این سوال ها را جواب میگوید ولی باز هم جواب های او نه آنقدر امید افزاست و نه آن اندازه دهشت آور. او خاطر نشان می سازد که بعد از جنسک عمومی اول ساینس روز بروز در حال انکشاف و تحول بوده و چنان سرعت بیش می رود که وضعیت فن جنسک را بکلی شکل دیگری می بخشد. در جنسک اول استقاده از انجن احتراق داخلی رخ جنسک را بصورت قطع تغییر داد. در ۱۹۱۸ تحت البحری، و طیاره و عجائب دیگر الکترونی سبانیس تخریب را با تخنیک جدید در صحنه های حرب معرفی کرد ولی در ۱۹۴۰ این سبانیس بمتهای عروج خود رسید و انفلاق بمب اتوم در هیروشیما طیلمه عصر جدیدی در این ساینس معرفی گردید. در جنسک دوم رادار چه در هوا و چه در بحر قوه تدافعی و تخریبی را تقویه نمود و ترتیبات جنگی را بوضع دیگر جلوه داد تار ی دو ها در جنسک دوم خارقه های بزرگی نمودند بیماری های مدعش و فوق العاده در شرق و غرب موضوع تخریب عمومی را بیشتر طرف توجه قرار داد ولی امروز موجودیت بمب اتوم و بمب هایدروجن چنان ممالک و افراد عالم را بخوف افکند که حتی بعضی از مبصرین نظریه دارند جنسک سوم موجب انهدام مدنیت دانسته میشود و اگر جنسک دیگری در گیرد باید منتظر بلاهای بزرگ و آفت های عمومی بود چه بمب هایدروجن و اتوم بین شهروده میدان بلادفاع و قلعه های مستحکم، افراد ملکی و نظامی، صغیر و کبیر فرق نسکرده بشریت را با اعلان آن بر باد میدهد و در عوض رفاه و مدنیت و سعیت را نتیجه خواهد داد. بهر صورت خدا نکند که انسانیت مجدداً به این نوع انهدام و افنا مواجه گردد اینک مهمترین مغترعات سال ۱۹۲۹ را حسب ذیل از نظر مطالعین محترم سالنامه می گند را نیم :

حقایق جدید را جمع به بمب هاید روجن ویو را نیوم

يك امتداد علما و متخصصین ازین مسئله متأثر بودند كه مردم كم كم تهدید بمب اتوم را فراموش کرده اند و چندین نفر متخصصین فن ازین امر هم می ترسیدند كه مبادا در اثر مبالغه نسبت به قوه تخریبی بمب هاید روجن واختمافی كه در نتیجه آن تولید می شود مردم را بیشتر بخوف و ترس مبتلا سازند. چندی قبل در اثر خواهش یونیورسیتی شیکاگو پروفیسر (هریسون براون) در موضوع انفجار بمب هاید روجن در رادیو بیاناتی داد كه بدن حاضرین از شنیدن آن بلرزه افتاد و امتداز كرد كه تاثيرات را دیو اکتیوی بمب هاید روجن خیلی ها شدید بوده و مدت های زیادی باقی می ماند اشتعال و انفلاقات هاید روجن ايسوتوپ های متشعشع تمام مضار را به شدت امتلاء خواهد نمود این ايسوتوپ ها در اثر وزش باد شدید در هوا نظیر گردش و سیر دسته های مرنی ملخ پراگنده خواهد شد و در راه خود انسان و حیوان حشرات و نباتات را یکسر از بین خواهد برد و بگفتار خسو و خوب گرم شده و واضح ساخت كه باین ذریعه انارزونی می تواند بروسیه حمله ببرد و بمب های بزرگ هاید روجن را به يك خط كه از شمال الی جنوب اروپا امتداد دارد انفلاق دهد آنوقت عمل را دیو اکتیوی بی واسطه باد طرف شرق وسعت و انتشار پیدا كرده باین طریق بطول ۱۵۰۰ میل فاصله هر قدر آثار رنده گی اعم از انسان، حیوان و نبات بشا هدم برسد از بین برده میشود مثلاً ساحه تخریبات از بلژیک گراد الی اودیسه امتداد داشته و معنی آن ۳۰۰۰ میل از پراگه الی كوهی یورال داشته خواهد شد پروفیسور براون بر علاوه این راهم واضح ساخت كه روسیه چگونه می تواند بر انارزونی حمله بیاورد باین طریق كه ممكن است بمب ها در بعضی امكانات متعلق ساخته شوند و این اقدام در موضعی صورت بگیرد كه از كلیفورنیا ۱۰۰۰ میل فاصله داشته باشد عملیات را دیو اکتیوی بقی كه به طرف مشرق توسعه و انتشار حاصل می كند در انارزونی تمام موجودات زنده را حتی با حدود نیویارك در ظرف پنج روز درو خواهد كرد.

بعدها پروفیسور براون در يك براد كاست دیگر خود را جمیع نتایج تخریبی این بمب اطلاعات دهشت افزای بیشتری داد كه از طرف متخصص فزیک (لیو زیلا رد) تأیید گردید او گفت اگر پنجاه تن نیوترون ذریعه انفلاق هاید روجن در هوا آزاد شود این وضعیت تمام كره ارض را ذریعه يك طبقه را دیو اکتیف به صورت حلقه احتوا خواهد كرد و همین ماده را دیو اکتیوی تمام نفوس كره ارض را بیکبار كی نیست و نابود خواهد نمود. متخصص دیگر فزیک از فیل فردريك زیتر درونیو رستی ایلینیس و هانس پروفیسور فزیک در گورنیل

هم راجع به خصوصیات بم‌هایدروجن اطلاعات دهشت آوری داده و بصورت عمومی نظریات همقطاران متذکره خود را تصدیق نمودند .

بعضی از متخصصین دیگر فزیک هنوز در موضوع ادامه رادیو اکتیویتی و تاثیر کشنده آن در وجود که باید به چه مقدار باشد معلومات قطعی و مثبت نمیدهند راجع به خصوصیات ساختمان و تاثیرات مدهشته بم اتم هنوز مردم وحتى بعضی از متخصصین معروف اطلاعات کافی ندارند بعضی ها که نظریات شان جنبه تنقیدی دارد می گویند پروفیسور پروان ولیو زیلارد و امثال آنها دارای نظریات تهییجی بوده و حاضران دنیا را نسبت به آینده به خوف اندازند و بعضی ها همچنین نظریه دارند که تخویف کننده کان حق دارند چنین نظریات را ابراز نمایند زیرا به این واسطه اهالی اتارونی را می خواهند بترسانند تا در مورد مسامحات خود باروسیه باید از راه احتیاط و مال اندیشی روش ورزند هیچ يك از متخصصین اهمیت بم‌هایدروجن را انکار ندارند . بم یورانئوم هم به ذات خود به جهت تخریب يك شهر کفایت می کند ولی بم‌هایدروجن از بم یورانئوم به مراتب خطرناک تر و مهشتر است و بین يك بمی که يك شهر را خراب کرده و مردم آن را از بین می برد و بمی که حیات را از يك فامه کره ارض معدوم سازد فرق فاحشی وجود دارد . بم یورانئوم و هایدروجن هر دو تاثیر رادیو اکتیوی از خود میکنند اگر يك بم یورانئوم در نزد يك سطح ارض انفلاق نماید طوری که اولین بار در لایم و گورو دو منقلب ساخته شد تاثیر آن چنین خواهد بود که فعالیت رادیو اکتیوی برای يك مدت نسبتا درازتری در يك ساحه قدری کوچک زمین باقی خواهد ماند و حصه زیاد تاثیر و فعالیت آن به طبقات بالای زمین در اتمسفر مؤثر خواهد بود ولی اگر بم یورانئوم در ارتفاع ۸۰۰ فوت از سطح زمین منقلب ساخته شود طوری که در فراز هیروشیما صورت گرفت در آن صورت تقریبا تمام تاثیرات آن در فضا ضمود کرد و بر روی زمین تاثیرات آن بسیار کم و غیر قابل ملاحظه خواهد بود . شدیدترین فعالیت های رادیو اکتیویتی و تاثیرات مدهشته نام بعد آن در انفلاق بیکیتهی به مشاهده رسید زیرا بم یورانئوم در تحت آب منقلب ساخته شد . آب این خلیج در روی سطح وزیر آب برای مدت زیادی خیلی جاری بود و تاثیر حرارت آن به وضاحت احساس می شد اما این قدر بود که فعالیت های تخریبی و رادیو اکتیوی آن به همان يك ساحه محدود و مختصر باقی مانده بود بم‌هایدروجن هم تاثیرات رادیو اکتیوی بعد از انفلاق برای چندی باقی می گذارد انفلاق و اشتعال ایسو توپ های هایدروجن يك تعداد زیاد نیو ترین هارا آزاد خواهد کرد بعضی از نیوترونها را (۷۸ فی ۱۰۰) در برابر نایتروجن اتم مسفر از خود

عکس العمل نشان خواهد داد و نایتروجن را برا دیو اکتیف مبدل خواهد کرد ولی به آن اندازه در کاربون اثر نمیکند مواد دیگر در هنگام تولید عکس العمل به مقابل عنا صر بمب ایسو توپ های خطرناک تری را بروی کارمی آورد درمقوله لیتونیو نهایی عناصرر مخصوص دیگری هم تولید اثر خواهند نمود،

طوری که متخصصین خیلی بااطلاع فزیک معلومات میدهند طرح نقشه يك بمب که فعالیت های رادیو اکتیفی آن خرابی شدید به یکفاصله بعیدی وارد سازد کار آسانی نمیشد. ابرهای سارق ماندی که ذریعه انفلاق يك بمب تولید میکرداگرچه درعکاسی ها بزرگه معلوم میشوند و اگر آنها را بروی نقشه يك قاره ملاحظه کنیم بحيث يك خال بسیار كوچك بشظر خواهند آمد این خال ها البته ساحه اتا زونی یاروسیه را احتوا نتوانسته و از نقطه نظر تجزیه عمومی آنقدر مهلك داشته نخواهند شد يك نقیصه دیگری که در تیوری تجزیه يك قاره به ملاحظه میرسد آن است که باد ها بصورت عمومی به يك وضع متحدالشکل از غرب به شرق نمیوزد حرکت عمومی بادها به این طریق در منطقه معتدله شمالی ومخصوصا در ارتفاعات زیاد احساس میگردد ولی این بادهای بهر راهی که بخواهند در بعض از روز های مخصوصی میوزند آنها نمیتوانند عامل چنان ابر کشنده گردند که در سراسر يك قاره دشمن بحرکت در آیند.

به هر صورت تمام متخصصین وعلماء به این حقیقت معترف اند که یک تعداد کافی بمب باید روجن (بابب های یورانیموم) فعالیت رادیو اکتیفی کرده ارض را بلند خواهند برد ولی به جهت کشتن ساکنین دنیا عکس العمل شدیدی ازماده مستعمله دیگر تولید شده و این عکس العمل طوری بزرگ است که آنرا نمیتوان از نظر به دور داشت علماء در مورد بسبب های روجن به همان اندازه اطلاع دارند که در (۱۹۴۱) راجع به بمب یورانیموم میدانستند باری اگر یکی از بمب های باید روجن طرف امتحان قرار داده شود آنسگاه نسبت به آن معلومات بیشتری حاصل خواهند کرد اگر بمب های روجن بعد از امتحان کامیاب بر آمد آن وقت البته همه اندازه تجزیه و پیرادی وارده از آن را بهتر مستشعر شده و دیگر برای اغراق ومبالغه هیچ مورد باقی نمی ماند ولی باز هم آن وقت بعید نیست که بواسطه يك بمب حیات تمام يك قاره را به خطر بیندازند و همه موجودات حی را از نعمت زندگی محروم سازند، دا کترس سبتر ودا کتر بیت باری چنین متذکر شده اند: «وضعیت موجوده دنیا راجع به مخفی نگه داشتن اسرار ومعیار حقیقی دهمشت وخوف از يك امر موجب میگردد تا حقایق کاملاً دزدیده خلفا باقی بمانند اما آنچه معلوم است این خواهد بود که اگر افراد دنیا خیال انتحار رداشته و به آن اصرار بورزند البته در اثر این همه تشبیهات خارقه آسا و تجزییی عمومی به این مرام مشغول خواهند رسید.

دستگاه مخصوص بمب های دروجن

در همین نزدیکی دستگاه قوی ساختمان بمب های دروجن به قیمت ۲۶۰ میلیون دالر در کارولاینا جنوبی تعمیر خواهد شد این دستگاه در کنار دریای ساوا آباد میگردد کو میسیون انرژی اتم در اطراف تمام دریا هائی که در کشور اتزانوی جریان دارد راجع به تعیین موقعیت دریا برای تعمیر فابریکه بمب های دروجن تحقیقات و مطالعات نموده و بالاخره همین حصه دریای ساوا را از همه جا بهتر دانستند ریکتور های بزرگ هسته ای بمب دار زیاد آب سرد کننده احتیاج دارند و این آب هم باید دارای نوعیت مخصوص باشد بواسطه موجودیت دریای کولمبیا دستگاه معروف پلوتینیوم ها فور دواش در کنار آن تعمیر گردید ولی آب دریای کولمبیا دارای صفات کاملاً فائزانه نمی باشد اگر چه این دریا آب سرد صاف و کافی دارد مگر دارای بعضی مواد غیر محلول می باشد که از بین ریکتور ها عبور داده شوند خاصیت رادیو اکتیوی حاصل میکنند در نتیجه آن ماهی های دریای کولمبیا تحت تاثیر رادیو اکتیف واقع میشوند اگر چه موجودیت رادیو اکتیف به ماهیان مذکور آنقدر مضر نمی باشد و اگر یک ماهی را که بواسطه مواد اکتیف شده آب دریا این خاصیت را فرا گرفته از موضع ها فور در کنار دریا بدست آرند و آنرا برای یک شب در بین پلیت فوتو کراف بگذارند در آنجا چنان اثر خواهد گذارد که بواسطه آن استخوانها ، شاه پرها و غده های سر ماهی و جاهائی که رادیو اکتیویتی مترکز گردیده نشان داده خواهد شد بطوریکه از تحقیقات کمیسیون انرژی اتمی ثابت میگردد همه ماهی برای انسان مضر نمی باشد و بر علاوه کمیسیون متذکر میشود که به حصه های بسیار بایانی دریای مذکور ماهیها از این خصوصیت بر کنار میمانند اگر آب غیر از مواد محلوله بوده صاف باشد بر علاوه آنکه ماهیهای دریا از خاصیت رادیو اکتیویتی مصون میمانند دیگر فوائد مهمه نیز از آن میگیرند و آب صاف صفات دیگری هم دارد کو میسیون انرژی اتمی برای اینکه چنین آب را در موضع مطلوب پیدا کنند بالاخره در کنار دریای ریدریور موضعی رادیاریس (محل در امریکا) واقع تبکساس و کنار دریای ساوانا انتخاب کردند اگر آب این دودر یا گیل آلود است ولی مواد ردیه آن بواسطه عمل اوزان فلتر کردن تصفیه میشود اما در آب دریای رد ریور هنوز هم یک مقدار مواد غیر محلوله باقی میماند که باید ذریعه عملیات کیمیاوی به بلع سالانه چهل ملون دالر تصفیه گردد ولی آب دریای ساوانا از منابع آب باران تهیه شده و اکثر مواد معدنی قابل حل آن از بین برده میشود لذا آب این دریا مواد غیر محلوله کمتر دارد کو میسیون

انرژی اتمی متذکر میشود که مایع حبه سفلی دریای ساوانا کمتر رادیو اکتیف میگردد اما اگر آب دریا کمتر صاف باشد مایع مذکور به اندازه زیاد گرم نخواهد بود.

سر بهترین بمب افکن دنیا

طیاره جدید نوع بوینسکی ۴۷- اینک بمب هائی را که ۱۲ هزار پوند وزن دارد با سرعت ۶۰۰ میل فی ساعت با خود حمل می نماید بنا بران این طیاره را سر بهترین طیاره بمب افکن دنیا می گویند. این طیاره (۱۱۰۰۰) کیلین مواد سوخت نوع کربوشین را برای شش عدد تریجیت خود هم حمل می نماید.

سر بهترین بمب افکن دنیا

کلاه جدید طیاره ران ها

درین آواخر خود جدیدی بوزن دوپوند برای عملیه فضائی اتاژونی تهیه کرده و آنرا مورد استفاده آنها قرار داده اند. اگر سرعت سیر طیاره فی ساعت ۴۰۰ میل اضافه از آن باشد این کلاه جدید او را به خوبی حفاظه کرده و یک نوع شیشه مخصوص پلیسک گلاس در آن موضع کلاه نصب گردیده که خود را با آله مخصوص اکسیجن بخوبی با هم وصل میکند و به این طریق آنرا از باره شدن در اثنای پرواز شدید ممانعت مینماید.

کلاه جدید طیاره ران ها

لفت جدید برای بلند کردن بمب ها

مسئله بلند کردن بمب های ثقیل و حمل آن ها به طیاره کبار مشکلی دانسته میشد قوای هوایی امریکا درصدد رفع این مشکل برآمده اینک قوای هوایی ازلفت جدید الاختراع استفاده می نماید که مشکلات ایشان را بسکلی مرفوع ساخته است . این لفت که ذریعه قوای برقی بسکار انداخته میشود طوری درست شده که يك نفر عملیات مربوط به آن را انجام می دهد . لفت مذکور دارای شش عدد لیور میباشد ، این لفت بمبی را که ۲۵ طن

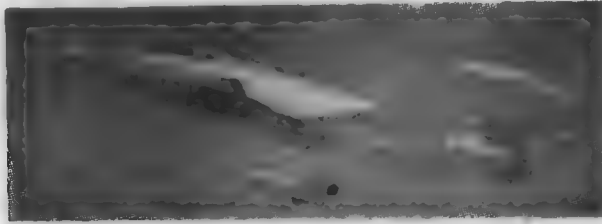
لفت جدید برای بلند کردن بمب ها - ۱

بزن دارد به ارتفاع ۱۲ فـت بلند کرده و آن را بزویه ۳۶۰ درجه بهرطرفی که بخواهند دور می دهد . نصب نمودن بمب های ۵۰۰۰ پوندی در طیارات و در آوان جنگی عمومی دوم کار مشکلی محسوب می شد ولی حالا با اختراع این لفت مشکلات ایشان رفع گردیده است .

طیارات جنگی مستحکمتر نوع جیت

طیارات جنگی نوع جیت جدید نسبت به طیارات جنگی پروانه دار قویتر و زیباتر بوده و خدماتی که از این نوع طیاره در مجاریه کوریا گرفتند چه از حیث خوبی حمله و رساندن اشخاص و بمب ها به اهداف مهمینه و چه از حیث قلت تلفات قابل هر گونه تعریف

می باشد چنانچه طیارات جیت نوع اف ۸۰ و اف ۹ و اف پانتر از همه بهتر ثابت شده اند از خصوصیات مهمه این طیارات جدید استحکام و ثبات ساختمانی آنها میباشد چون سرعت رفتار آنها خیلی زیاد است بنابراین ساختمان آن هم باید طوری باشد که مقاومت بیشتری از خود نشان دهد. انجن آن هم کوچکتر یا ساده تر و قوی تر میباشد. تیل و دیگر

طیاره جنگی مستحکمتر نوع جیت

روغنیات مخصوص طیاره هم در آن کمتر مصرف می شود و به سببم تیرید عمومی به استثنای عبور هوا از بین آن ضرورت ندارد. ماشین آن در اثر سیستم مخصوصی سرعت زیاد سرد می گردد.

بازوئی که ذریعه کنترل پا کار میکنند

از هنگامیکه کپتان هوک با اختراع خود که عبارت از پنجه ها و چنگالهای آهنیست بیتریان و دوستان او را بخوف و وحشت انداختد کتورها دیگر بااختن بازوی مصنوعی و اصلاح آن مبادرت ورزیده و کوشش کردند تا آنرا بجهت بازوی طبیعی و اصلی جلوه دهند. حالا این مخترع مهم (اس دلبو اندرسن) که در مؤسسه (انتر نشنل میشنس) کار می کند یک بازوی خیلی قوی برقی اختراع کرد که بواسطه آن دست مصنوعی عینا مانند دست طبیعی حتی بهتر از آن کار میدهد. برخلاف دیگر بازو های مصنوعی که بسکدام حصه بدن نصب و محکم می شد این بازوی جدید بسکدام فوّه فضلات اعتنا و احتیاج ندارد. تمام قوای محرکه آن ذریعه بیتری موتور قوای برقی تهیه میگردد که که ببازو بسته میشود. این بازو بواسطه سوجهائی کنترل می گردد که شخصی متطوع البند و حامل آن آن مارا دریافته دیده است او به طریق های مختلف بر روی سه حباب هوا داری که در کف داخلی پلاستیکی تحت شصت کلان پایش قرار دارند فشار وارد می کند و در عین حال این فشار بحصه شصت خورد یاوکری آن هم وارد میشود زیرا

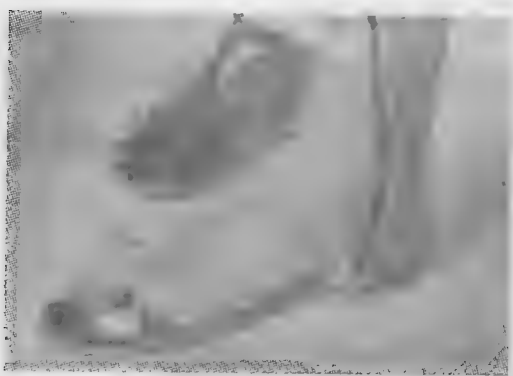
یسکی از آن سه حباب در تحذود کری و دیسکری زیر شصت خورد جا داده شده اند .
فشار وازده براین حباب ها موجب می گردد تا تأثیر آن ذریعه نیوب رابر های ار تجاعی

بازوئی که ذریعه کنترول یا حرکت می کند

بیک سلسله سوچهای داخلی بازو انتقال نماید هر یک از فشار های متذکره حرکت مخصوصی
را موجب می گردد . در اثر تولید فشار زیاد یا کم بر حباب ها چه به تنهایی و یا یسکچانی
حامل آن می تواند که ۱۲ علامت به بازو وارد کند مثلاً فشار کامل از شصت کلان
موجب تحریک بازو میشود و اگر فشار ضعیف باشد هم بازو را حرکت میدهد و هم میچسبیت را

در عین حال فشار شلخت کلان و کری پای میج دست را منحرف می گرداند فشار از شلخت خورد بکنترول خاموش کردن سوچ را متعبد است. فشار کم این شلخت موتور را بحرکت

می آورد و فشار شدید سمت توجه بازور اکتیول می سازد. اداره حفاظه سیاهان از کار افتاده اتانونی اینک به تعداد دو هزار بازاری مصنوعی جدیدالاختراع را برای سیاهان مقطوع البید آماده می سازد.

بازونی که ذریعه کنترول با کار میکنند

لغت جدید رادیو

کمپنی متفاوتات اتومانیکی شیکو کو برای نقل دادن رادیو ها از جایی به جایی لغت های جدیدی بروی کار آورده است. در ابوریسکه در بین این آله مناقله یا لغت جدید شسته است از موضع فرستنده رادیو جدا می کند.

لغت جدید رادیو

کاراج مخصوص برای اتومو بیلمها

در موضع سیو کین اتانونی دو برادر به اسم وی اولیو کی وسندرس با طرح جدید بارکنشک برابلم جادادن موتور عارا بخوبی حل کردند. فریم وچو کات این طرح جدید گنجایش ۱۴۴ موتور را دارد و آنرا به هر اندازه که بخواهند خورد و کلان میتوانند ولی هر موتور بقیمت ۲۷۰ دالر تمام می شود که به این حساب قیمت آن ۲۵ فیصد کمتر

از دیگر کاراج های بهین اندازه می باشد . مونرها ذریعه آله های بلند کشته کیده بر روی خط های متحرک به استقامت حصه مرکز ی بگو شه های این کاراج عمومی حرکت می کنند برداشته می شود وبعد بر حسب سطح معینه بمواضع و خانه های لازمه آنها

کاراج مخصوص برای اتومو بیلهها

داخل خانه میشود به اینطریق همان آله بلند کشته مونرها را پس فرود می آورد هر آله يك مونرها در يك وقت بالا و پائین می کنند .

عینک جدیدی که دنیا را واژگون نشان میدهد

فرید سنا بدر فارغ التحصیل دارا لغتون و یچیتا به چنان يك عینک جدیدی خود را

میتواند و آموخته ساخته که دنیا را کاملاً بوضع دیگری بنظرش جلوه می دهد . در این عینک هر چیز حالت معکوس خود را در برابر بیننده نشان می دهد . بنظر شخص آسمان زمین و زمین آسمان معلوم می گردد . چیزی که بطرف چپ است جانب راست و آنچه بطرف راست است بسوی چپ دیده می شود . وضع واژگون دنیای سنایدر مخصوصاً بواسطه ترکیب عدسیه های عینک اوصورت

عینک جدیدی که دنیا را واژگون نشان میدهد

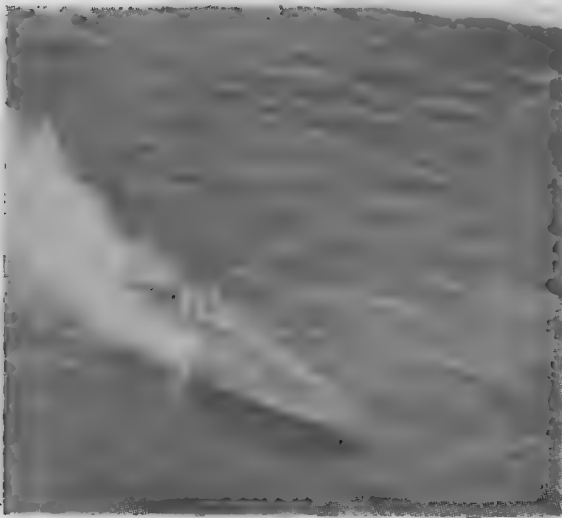
می گیرد. او با استعمال این عینک می خواهد در فن روحیات مطالعات خود را تکمیل کند و با استفاده از آن به این حقیقت برسد که آیا دیدن یک کار طبیعیست یا طرز عملیست که باید یاد گرفته شود. در ابتدای روزهای اول استعمال این عینک او نمی توانست که چیزهای

عینک جدید

ساده را هم ترتیب و تنظیم بدو مثل دست دادن یا دیگران بعد از او حرکات و موجودیت خود را بخوبی تحت کنترل گرفته و توانست با شکل سواری نماید و نتیجه به این امر معترف شد که دیدن یک عادت مستحصله بوده و جنبه فطری و ارثی ندارد. بعد از آنکه به استعمال این عینک جدید عادت کرد خواست عینک را از چشم دور کرده و مانند سابق بدون آن اعمال را اجرا نماید ولی موازنه خود را از دست داده و بر زمین افتاد.

سر بهترین موتور بوت دنیا

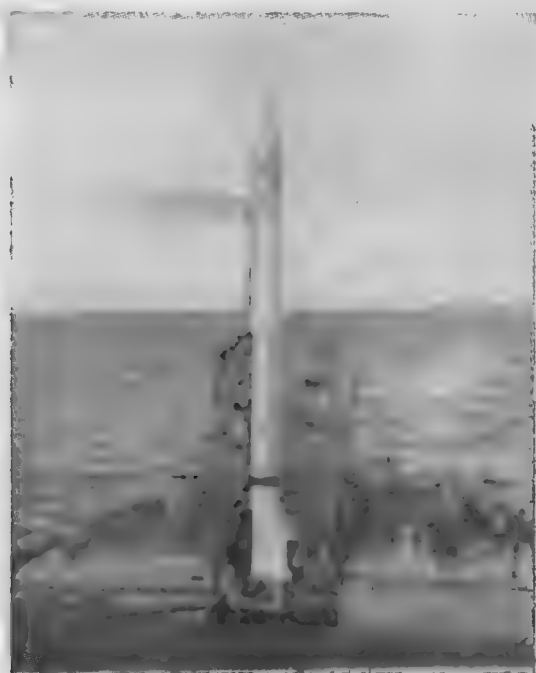

سر بهترین موتور بوت دنیا بنام (سلو موشن ۴) یاد می شود که جدیداً در چپیل سیل واقع واشنگتن آن را به آب انداخته و سرعت رفتارش را امتحان نمودند این موتور بوت که ۴۲۰۰ پوند وزن دارد بسرعت انتهائی خود در روی آب مانند یک سیار در ناله دار آبی بنظر می آید. سرعت رفتار آن فی ساعت ۱۶۰۰۳۲ میل ریکارد گردیده و نسبت به ریکارد ما لکوم

۳۸۱۰ سر بهترین موتور بوت دنیا کامپیل در ۱۹۳۹ به اندازه ۱۸۰ میل فی ساعت بیشتر می باشد

راکت جدید بحری

اخيراً جهاز بحرى اتا زونى به اسم (نورتون سوند) تر گټرین راکت را به ارتفاع پنجاه فټ و وزن $1\frac{1}{2}$ ټنرها نمود. این راکت تر گټ و جدید بنام ویکتوریک از بین یک طبقه ابر مشتمله و تاب خورنده بخار آهسته بلند شده و قطعات بزرگک یخ را که در اطرافش تراکم نموده از هم یاره کرده و در ظرف سی ثانیه راکت بسوی آسمان اوج گرفت. در اخیر ثانیه هفتا دو چارم راکت مذکور بسرعت ۳۵۰۰ مېل فی ساعت عموماً بلند رفته تا آنکه

راکت جدید بحری

به ارتفاع ۱۰۶،۴ مېل رسید در اثنای پرواز بیشری که در سر آن نصب بود پنجاه نوع حوادث را ذریعه رادیو منعکس ساخت و فعالیت شعاع کازمک و مافوق اتمو سفر را نشان داد متخصصین ساینس و عملة بحریه از این امتحان خود خیلی اظهار رضایت می نمایند.

جاله جدید یا خیمه بر روی آب

قوای هوایی اتا زونی اخیراً اختراع جدیدی را که عبارت از جاله نجات است اعلان نمود اصلاً این اختراع جدید عبارت از یکم لیست که ۱۸-انچ قطرو ۳۶-انچ طول دارد این بیمل محتوی یک جاله بادی است که گنجایش بیست نفر را با مقدار کوچک مواد حیاتی ایشان دارد. این جاله در حقیقت یک خیمه متحرک بر روی آب بوده و از نیلون را بردار ساخته شده است. از تجربه هائی که در این موارد کرده اند معلوم شده که این جاله بر باد

جاله جدید یا خیمه بر روی آب

و رابری تحمل پنج هزار پوند وزن را داشته و سایر بان آن بريك مبله الومینمی کوتاه افراشته می شود موج را از آن بخوبی می نماید. بر علاوه این جاله نجات یافته گان را از حرارت آفتاب حفظ کرده و اگر برده های اطراف آن را یا بان کنند از اذیت باد و باران مصون میمانند. یک موضع مناسبی هم برای تحصیل آب باران در آن تهیه دیده اند آله دیگری در آن تعبیه کرده اند که آب بحر را از مواد نمکی آن مصفی ساخته و ضرورت های بسیار حیاتی اشخاص را با آله ماهی گیری. بمیه و ادوات ترمیم جاله در آن آماده ساخته اند. اسباب معلوم کردن خرابی یارو برای چیه زدن، قطب نما و غیره در آن پیش بینی شده است خود این آله با اسباب و سامان خود ۱۳۸ پوند وزن دارد (تنها وزن خود جاله ۹۴ پوند می باشد) جاله های سابقتر گنجایش شش نفر را داشته و وزن خود جاله ها ۹۶ پوند بود ولی این جاله های جدیدم از نقطه نظر ظرفیت و هم ساختمان و قیمت خود اقتصادی تر دانسته می شود. و دوام آن هم خیلی زیاد است.

آله مخصوص برای استراق سمع

موسسه اورپس واقع شبکا کو در این اواخر خبری را راجع به آله جدید الاکتشاف که
مجنس شنیدن صداهاى خیلی خفیف مثلاً صداهاى
سرکوشى دو نفر و غیره طرف استفا ده قرار داد
می شود نشر نمود. این آله خیلی کوچک بوده و آن را
در بین گوش می توان مخفی نگاهداشت و در اوقات
مهمه آنرا بیرون آورده و بگوش گرفت در داخل
آن يك پتیری نوری کوچک را گذارده اند که
صداهاى بسیار خفیف را بلند ساخته می تواند.
مخترع آن اورپس و اترهوت می گویند که بکار بردن
این آله بر علاوه فایده های دیگر صداهاى مو عظه
هارا بغویى شنیده شکار بهائی و و غیره آله آن
صدای سگ های شکاری را از فواصل خیلی عمده
بغویى می توانند بشنوند.

آله مخصوص برای استراق سمع

کشتی طیار جدید نوع جیت

اخیراً در برطانیه کشتی طیار جدید را که مبارن از طیاره جنگی نوع جیت است
بکار انداخته اند این مودل جدید طیاره جنگی جیت دارای سرعت حرکت ۶۰۰ میل میباشد
از خصوصیات مهمه این طیاره

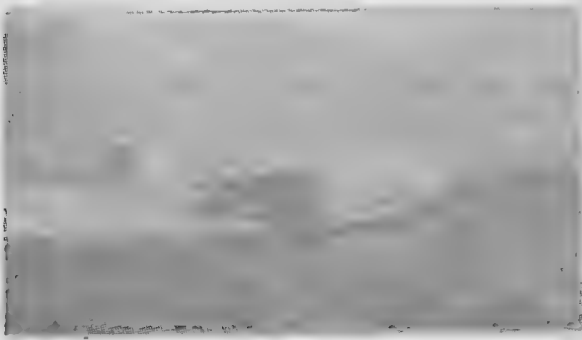
جدید آن است که در عملیات

خود بهر جا موفق بوده

و در بحر مستقیمه از جهازهای

حامل تیل مواد سوخت

خود را اخذ میدارد.

کشتی طیار جدید نوع جیت

د پښتونستان واقعات په ۱۳۲۹ کی

«له کوم وخت نه چې پاکستان جوړ شوی دی له هغه وخت راسی د پښتونستان آواز هم د دنیا غوږونو او رېډیو دی او د پښتونستان د جوړېدو او کامل آزادېدو د بیا ره د پښتنو میچا هده هم شروع شوی ده .

په ۱۳۲۶، ۱۳۲۷، ۱۳۲۸ ش کی هم د پښتونستان تحریک په ښه شان جاری ؤ لاکن په ۱۳۲۹ کی دغه تحریک پوره زور او قوت وموند او د آزاد پښتونستان په سرحدی سیمو کی د پاکستانی یرغلگرو فوځونو سره ډېری نښتې او جگړې هم پېښې شوی او په محکوم پښتونستان کې هم د آزادۍ غوښتلو ډېر قوی حرکتونه وشول چې دادی مونږ غواړو په دې لېکنه کې دغه ټولې پېښې او واقعات په لنډ ډول د کابل کالنی لوستونکو ته وړاندې کړو .

د حمل میاشت :

په دې میاشت کی د هند په (راخیال) نومې محلی یکڅه ښاغلی مولانا میراسلام خان تر ریاست لاندی د پښتنو یوه جرگه وشوه، په دې جرگه کې د پښتونستان د آزادۍ په موضوع مهمې ویناگانې وشوې او یو غوځیز هم تصویب شوې چې تر ټولو مهمه یې دا ده .

د پښتونستان جرگه له ټولو د یو کراسی ملتونو څخه غواړی چې دوی د (۸۰) لیکو پښتنو چې له بلوچستان نه تر چترال پورې پراته دی آزادی ومنی، لیکه د پښتونستان ټول ملت په ژبه غځمناتو، کلتور- ملی خاصیتونو او نورو شیانو کی د پاکستان له ځمکونه فرق لری او په دې وجه د محاله ژوند حقدار دی په پورته جرگه کې دی وروسته کسانو ویناگانې هم وکړې .

- ۱- ښاغلی مولانا میراسلام خان د جرگې رئیس ۲- ښاغلی پاره خان د جرگې سکرتر
- ۳- ښاغلی ملال خان ۴- ښاغلی زیارت شاه خان ۵- ښاغلی عبدالودود خان ۶- ښاغلی نوشیرین خان ۷- ښاغلی نقیب الله خان ۸- ښاغلی حسام الدین خان

د ثور میاشت :

په دې میاشت کې د کراچی واناو تجاوز کوونکو عسکرو د ټانکونو، الوتکو، درنو

تویونو به زور په منځنی پښتو نستان کې د (ننګی) په سیمه تعرض او حمله وکړه، چه د دوی اودملی میاهدینو ترمنځ (۱۳) ساعته جګړه وشوه او په نتیجه کې ددښمن لښکر پرشاوښتید ۹ دغه جګړه کښې د غازیانو له خوا (۸) تنه شهیدان (۳) تنه زخمیان او (۴) تنه بندیان شول اودغلم له عسکرو څخه (۷۷) تنه مړه، (۱۶) تنه زخمیان او (۱۲) تنه ورک شوی وو. پاکستانی الوتکو په دغه جګړه کښې په لویو کیلو هم کولی وورولی او بی کشته شوی او ماشومان ئې په بمونو وویشتل. دثور په (۳) دهند دپښتون جرګې غړو دمولانا محمد اکبر په ریاست په ډیلی کښې یوه لویه جرګه وکړه او داسی تصویب ئې وکړ.

باید افغانستان، هند، اتا زونی، انگلستان، دیو نو سکر تری جنرال او دعر بو جامعه دپښتونستان د (۷۰) لیکو پښتنو دخیلوا کې په باره کښې دپښتونستان له ملت سره کومک وکړی. دا تصویب دهند د جمعیت العلماء ناظم مولانا حفظ الرحمن له خوا هم تائید شو.

دثور په (۲۲) د کراچی تجار و کارو عسکرو د (وانا) به شاوخوا کې داحد زو، سرکی خېلو وزیرو دملی میاهدینو په یوه ډله حمله وکړه، چه ددواړو خواؤ ترمنځ جګړه ونښته او په آخر کې د کراچی عسکرو ماتې وکړه اودوانا به کلانوتل.

دجوزا میاشت:

شاهلی عبدالله خان خیل مومندچه پخوا دپاکستان په عسکرو کې منصبدارؤ دپښتونستان په ملی عسکرو کې ئې خدمت دپاره خیل خان د مومندو دشوری مرکز ته راوړ ساوه اوپا ددغې شوری له خوا په دملی غازیانو په قوځ کې دمنصبدار په حیث مقرر شو.

په دې جګړه کښې دغلیم ۱۴ تنه مړه او ۶ تنه زخمیان شول. دجوزا په ۹ نېټه دباجوړ دملی شوری په امر دباجوړ په ډنډو کې بابا کښې یومکتب جوړشو، ددی مکتب دجوړېدو په وخت کې چه ډېر عالمان اومشران حاضر وو دسالار زیو د (مته شا) قاضی یوشه وینا وکړه او په آخر کښې دیمکتب دملکا نو له خوا دپښتونستان ترانه وو یله شوه.

دجوزا په ۹ اود ۱۹۵۰ دمی په ۳۰ نېټه دپښتونستان داتمان خیلو دڅانګی ملی شوری افتتاح شوه، او دملی شوری وکیلانو سمد لاسه دا وروسته دوی مادی تصویب کړې.

۱- دپښتونستان کوم ملی بیرغ چه دتیرا څانګی، دوزیر ستان څانګی، دمو مندو څانګی، دباجوړ څانګی منلی او اوچت کړی دی هغه داتمان خیلو دملی شوری بیرغ هم دی.

۲- دپښتونستان دخاوری دکاملی آزادی اودملی بیرغ اوچت ساتل دتول پښتونستان او په تیره داتما خیلو لومړنی فرض دی.

دجوزا په ۲۴ نېټه د کراچۍ استعماري عسکرو د مسعود د سپږمۍ د (خېساري) نومې لځې په شاوخوا کښې حمله وکړه. دغه شان دجوزا په ۲۵ نېټه د (میرا نسا) په شاوخوا کښې په ملی غازيانو ځایه یرغل وکړ. په دې دواړو حملو کښې د ملی غازيانو او د کراچۍ د عسکرو ترمنځ جگړه وشوه او په نتیجه کښې د د پښتنو عسکرو تېښتې تېرې شوې. په دې ورو ستړۍ حمله کښې د پاکستان درې الوتکو هم د میرانشاه په خواوښا کلبو ښکاری وکړه او دېر تاوان ئې ور ساوه.

د سرطان میاشت:

د سرطان په ۱۸ یوځوتنو آزادی غوښتونکو د (باره چنار) په پښتو ملي کښې د کراچۍ وایانو د دسپو يو مرکز ته اور واچاوه او ټول ئې وژنه. دغه شان د سرطان په ۱۹ د کورمې وطن دوستو لځميانو د کورمې د سیند په منطقه کښې یو پل خراب کړ، دغه شان د سرطان په ۲۲ یو ې د ملی غازيانو د (توتکي) سره نژدې په درې میله لځې کښې د تېلفون مزی او هرڅه وشلول.

د اسد میاشت:

د اسد په اوله ورځ د پاکستان لس الوتکې دوزیرو د احمد زیو په علاقه ښکاره شوې او د (میرا خان، سره خور، بنک خان ما) په کلبو ئې ښکاری وکړه. د دغې ښکاری په وجه څو کسه ښځې واده اوځاورې مړه شول، په دغه ورځ د پاکستان منظم فوځ د پښتو سوټو ښکار او ذرني وسلې سره د وایانو له چوڼۍ څخه د غازیانو په خلاف حمله شروع وکړه. سخته جگړه وشوه چه ترمازیکره پورې جاری وه په آخر کښې د غلیم لښکرو سخته ماتې وکړه او د وایانو په چوڼۍ ورننوتل. دغه شان په همدې ورځ دوه نورو الوتکو په وایانو کښې د بهرام خان په کیلا بڼه غورځول او تاوان ئې ور ورساوه.

په دې مېاشت کښې د کراچۍ زورگیر و او ظالم وایانو د خان محمد ایوب خان ټول جایداد او مالونه چه له در و لیکو کسلا روڅخه زیات قیمت لری د نگراني او ضبط لاندې ونیول دغه شان دده د ملګرو جایداد ونه ئې هم تر نگراني لاندې راوستل او د دوی له خپلو اوڅخه ئې ضامنونه واخیستل چه د خان محمد ایوب خان او دده د ملګرو سره به هیڅ ارتباط ساتی. خان محمد ایوب خان د پښتونستان د بلوچستان د وطن د دلی مشردی چه د پاکستانی ظالمانو د ظلم له لاسه له خپلو نورو ملګرو ښاغلی عبدالقادر خان، ملک اختر محمد خان، محمد اعظم خان، حیات الله خان، عبدالباقي خان سره د بهرطان په اول کښې کابل ته راغلی وو. د اسد په ۳ نېټه د پاکستان الوتکو د منځنۍ

د پښتونستان په (سپين کمر) کښې د وزيرو مسعودو، تنبو په يوه قومي جرگه بمبارۍ وکړه اوڅو کورونه ئې وړان کړل. دغه شان داسه په ۱۳۰۱۲۰۶ هم پاکستانی الوتکو دوزير په کلو بمبارۍ وکړې اوډېر تاوانونه ئې ورسول. د پاکستان حکومت دپښتونستان اقتصادي معاصرۍ ته لاس ورته کړی دی او دوزير و احمد زيو په علاقه باندې دخو راکی او يوشاکی دسا مان بند و او په کوشش کښې لږکيا دی، په دې سلسله کښې ئې داحمد زيو يوخواويان چه دغلی د خرڅولو دپاره (دته خپلو) ته تللی وو، ونيول اوله بارونو سره ئې ضبط کړل .

داسه په ۱۵ د (کرمان) په برخه کښې ملي غازيانو د (پاره چنار) ديولتيکل په لځای باندې دزی وکړې اوله هغه طرف نه پرې هم دزی وشوې چه د يولتيکل عمارت ته ډېر تاوان ورسيد، داسه په ۲۷ دوزيرو يوخوا تنو غازيانو درز مک اوعلی خان ډرې په منځ کښې دپاکستان يوې تانکې ته اور واچاوه اوونې سيزله .

د سنبلې مياشت :

دسنبلې په ۷ دايريدو يوې ډلې لځليانو چه د کراچۍ دسکرو له ظلم او زياتۍ څخه ډېر تنگ شوی وو د (شاگړه اوعلی مسجد) په کلاگانو دزی وکړې او د کراچۍ دسکرو ئې پکښې کلابند کړل چه له دې پېښې څخه د کراچۍ مامورين ډېر وارخطا شول . دسنبلې په ۱۳ ، پاکستانی الوتکو په وزيرستان کښې په (دانه) باندې بمبارۍ وکړه. دغه شان ئې دسنبلې په ۱۴ په مسعودو کښې بمبارۍ وکړې .

دسنبلې په ۱۴ دايريد و يوې ډلې غازيانو داواړگی په لنډۍ کونل کښې د کراچۍ داسپتعمار چيانو په چوڼۍ سختی دزی وکړې مگر د کراچۍ دسکرله ويرې بهر راونه وتل اوپه چوڼۍ کښې دننه ايسار وو .

دسنبلې په ۱۵ دايريدو څو تنو غيرتمنو لځوانانو دپاکستان دډلې اوپولتيکل په کورونو له خوخواونه سختی دزی وکړې په مقابل کښې دپاکستان دسکرو هم دزی شروع کړې او څلويښت دقيقې جگړه وشوه په دې دزو کښې دډلې اوپولتيکل کورونو ته تاوان ورسيد ، دسنبلې په ۱۵ ، پاکستانی الوتکو د بناغلی طاوس خان بهلول زی مسعود په کلي باندې بمبارۍ وکړه اوڅو تنه ئې شهيدان کړل - په دې مياشت کښې ايريد و ملا عبدالباقي ته چه دپاکستان پښی خوری او دپاکستان دپاره کار کوی ډېر نصيحت وکړ چه دپاکستان له دوستۍ او دقوم له دښمنۍ څخه لاس واخلي مگر ده پرې غوږو نه ښو آخرتولو ايريدو پرې دقومي ځاين حکم وکړاودده په کورنې دسزا په غرض حملو ور وړه .

په دې مياشت کښې د کليکتې پښتنو د خان فريدگل خان تر مشرۍ لاندې يوه ځوانه وکړه او دا وروسته خبرې پکښې فيصله کړې .

۱- د افغانستان له حکومت او ملت نه دې د پښتونستان سره د مرستې کولو په نسبت تشکر وکړی شي .

۲- د ټولو مسلمانانو په دې خواهش وشي چه د خان عبدالغفار خان ، داکتر خانصاحب او عبدالصمد خان د خلاصوالي دپاره لازم اقدامات وکړي .

۳- په پاکستان دې اعتراض وشي چه ولې د پښتونستان په مليکي محايونو بېباري او ظلم کوي .

د سنبلې له ۱۵ نه تر ۱۹ پوري ، پاکستاني ظالمو عسکرو او ۱۱ لو تیکو د مسعودو د بلول زيو په دره باندې سخته گوله باري وکړه چه ددغې بېبارۍ په وجه پنځه تنه شهيدان شول او څو کورونه ونړيدل .

د سنبلې په ۱۶ ، د اتما پيښلو د قوم يو څو تنو ځوانانو د اشغرتنګي ته نژدې د پاکستان په يوه (تانه) باندې حمله وکړه ، او د دواړو خواوو په منځ کښې ښه جګړه وشوه چه څو تنه غازيان پکښې شهيدان شول او د کراچۍ له عسکرونه ۶ تنه مړه او نور هم ډېر ټاوان او زيان ورو رسيد .

د سنبلې په ۱۹ ، د مسعودو بلول زيو څو تنه عسکر چه د پاکستان په مېشه کښې شامل وو ، له دې کبله چه د پاکستان په بدونيتونو ويو هيدل نو د پاکستان له نو کړۍ څخه ئې ځان و نه راويستل او د منځني پښتونستان مرکز (گروېک) ته راغلل ، او د منځني پښتونستان رئيس حاجي ميرزا علي خان ته ئې خپل ځان و نه وسپارل .

د سنبلې په ۲۰ ، پاکستاني الوتکو په دوړو کښې د ملک دين خان په کلي بډې وجه چه جناب حاجي ميرزا علي خان ورغلی ؤ ؛ بېباري وکړه او ددغه کلي يوه برخه ئې ونړوله . د سنبلې په ۲۳ ، د منځني پښتونستان يو ټولې غازيانو د ښو د بازار غربي خواته نژدې يو پوځ پل چه (کچ کوټ) نومېږي په بم والو واوه .

د ميزان مياشت :

د ميزان په اول د دسمبر ۲۴ ر ۱۹۵۰ ع د بلوچستان په توبه کښې د آزاد پښتونستان بيرغ د ډېرو خلکو ، عالمانو په مخکښې د جناب خان محمد ايوب خان د وطن د انجمن رئيس له خواته اوچت کسزي شو او په دې صورت په جنوبي پښتونستان يعنې بلوچستان کښې

د آزادی د لومړي مرکز اعلان وشو ، د بیرغ د جگېدو په وخت کېږي د خوشحالی دېری
د زې وشوې .

د میزان په ۹ ، په بلوچستان کېږي پاکستانی ای جتپانو خپلو ملېشه سکروته په ملی
غازیانو باندې د حملې کولو امر ورکړ ، د دواړو خواوو تر منځ اته ساعته جگړه وشوه . په
آخر کېږي پاکستانی سکروماتي وکړه او غوټه مړې اوزخمیان ترې په ډکریاتې شول .
دهند پښتون جرګې د اګست په ۲۷ په احمدآباد کېږي د مولانا محمد اکبر په ریاست
پوه غونډه وکړه . په دې غونډه کېږي ټي د پاکستان هغه ظلم او ناروا ته ډېر بد وویل چه
د خان عبدالغفار خان او ورو ۱۲ زرو خدای خدمتګار ورسره د پاکستان په جیلونو کېږي کېږي .
دغه شان ټي په آزاد پښتونستان باندې د پاکستانی لوتنکو ظالمانه مبارکوتونه هم
بد وویل اوله دې کارنه ټي پوره نفرت ښکاره کړ .

د میزان په ۱۵ ، او د ۱۹۵۰ ع کال د اکتوبر په ۸ ، په جنوبی پښتونستان کېږي د آزاد
پښتون په نامه یوه نوی جریده نشر شوه ، دا جریده له نوی غځه په میاشت کېږي دوه لخوا
نشرېږي ، د امتیاز خوند ټي خان محمد ایوب خان او مدیر ټي محمد اعظم اشکزی دی .
د میزان په ۴ ، د گزاجی یوځه متجاوز سکرو د (وانی) له چوڼۍ نه د (وچی او په) په
شاوخوا کېږي د پښتونستان په ملی غازیانو حمله وکړه ، قوله ورځ جگړه وشوه چه په آخر
کېږي د دښمن سکروماتي وځوړه او غوټه ټي مړه او زخمیان شول .
د میزان په ۴ شپه څو تنو پښتونستانې لخوا د اود پښاور په صدر کېږي ډېر پښا په استیشن
حمله وکړه چه قوله شپه د دوی او پولیسو تر منځ جگړه وشوه ، په دې جگړه کېږي دغه
لځای ته ډېر تاوان ور ورسید .

د میزان په ۱۰ ، د (بیرۍ غونډۍ) په شاوخوا کېږي دوزېرو د احمد زیود قوم د څو تنو
غازیانو او پاکستانی سکرو تر منځ توده جگړه ونښته ، دا جگړه قوله ورځ جاری وه چه په
آخر کېږي د دښمن د امداد د باره دوه لوتنکی راغلی او په غازیانو ټي مبارکې وکړه چه په
دې وجه د دښمن سکرو روغ خلاص شو .

د میزان په ۲۲ ، د اورکزو د ملک او امیرانو یوه جرګه چه ملک الصفر خان
صاحب زاده فضل جمید خان د جناب ملا محمود آخوندزاده بجوی ، ملک اکبر خان ،
ملک عبدالعنان خان ، ملک میر سلام خان او نور هم پکېږي وو د مومندو د محلی شوری مرکز
(زیارت غاڅی) ته ورغلي وو اودشه لی پښتونستان دشورا گیانو دیو لځای کېږو په باره کېږي

نې د جناب حاجي محمد حسن خان دمومندو د شوری له رئیس سره خبرې اومدا کړې وکړې .
پدې میاشت کېنې دامریکې له اوسیدونکو پښتنو له خوا د قبايلو ریاست ته پدې لاندې
مضمون تلگرافونه راغلي دي ، مونږي اورو چه زمونږي مملکت پښتونستان د پاکستان د ظلمونو
له لاسه په خطر کېنې دی او په دې وجه زمونږي په رڼو کېنې د پښتونوالی وینه چېنې و هی
له دې کبله مونږي ټول حاضرېو چه دخپلو ملی مشرانو په امر د پښتونستان د آزادی په لاره
کېنې خپل سرونه قربان کړو » (ولی محمد ، حیات خان - بیر محمد - دامریکا د پښتنو په واکلت)
دمیزان په ۱۱ ، پاکستاني عسکرو د (ددانې) په شاوخوا کېنې دالوتککو په مرسته
د منځنۍ پښتونستان په احمد زبو یوه حمله وکړه ، د کړۍ ورځ جگړې نه وروسته غازیان
خپلو محابو ته را وگرځېدل .

دمسمودو په (سرویکو) کېنې د کراچی لښکرو غوښتل چه په ملی غازیانو حمله وکړی
مگر دمسمودو خوتنه ملی غازیان دغه محای ته ورغلل او د پاکستاني عسکرو سره نې جگړه
شروع کړه چه په نتیجه کېنې د دینمن یو لښکي مشر ولسکيد .
په دې میاشت کېنې د گند او مومندو د گند اوسرک خوځښت په خراب کړ او دموترو له
تکک را تکک نه نې وویت .

د تیرا غمړمنو خلکو د خپل مرکز د مالی حالت قوی کولو دپاره اعانه ورکړه
لکه چه په دې سلسله کېنې دا کا خپلو د قام (۴۰) تنو (۱۵۵۶) افغانۍ د تیرا دمحلې
شوری ریاست ته اعانه ورکړه .

د کراچی زورگېرو مامورینو د بلوچستان په (خاران) کېنې مدد خله شروع کړه .
اود خاران نواب نې سره دخپلو ملگرو کوټې ته نظر بند بوټ .
د پاکستان په غیر ملی پارلمان کېنې د لیاقت علی خان په تحریک دافصله شوی وه
(چه ټول پښتونستان د پاکستان یوه برخه ده او پښتون ملت د پاکستان تابع دی)
په دې وجه د پښتونستان د تیرا خانګی ، دمومندو خانګی ، د باجوړ خانګی اود صافیو خانګی
دمحلی شورا گانو له خوا په اتفاق یوه اعلامیه تصویب شوه چه مطلب نې دادی (مونږي
د شمالی پښتونستان د شوری وکیلان د کراچی دغه فیصله باطله او بی معنی گڼو ، او
د ټول پښتونستان آزادی دنیا ته اعلام کوو .

د پاکستان حکومت یو تن قومی خاين ملک خانزاده د دېرو پیسو سره د پښتونستان
باجوړ ته ولیږه چه په خلکو کېنې درز واچوی او پښتانه په پیسو بی اتفاقه کړی ، مگر
په مقابل کېنې د باجوړ ټولو قومونو دخپلی خاوری دساتنې دپاره ترتیبات و نیول

د کابل کالنی

اوږد موندو او تیرا خانګی ته ښې د کومک د پاره نمایندګان ولېږل چې بیا د شمالي پښتونستان د شورا ګانو له خوا دا وروسته اعلامیه خپره شوه :

د کراچۍ اشغالګر باید یوه شی چې د باجوړ په خاوره معمولی تجاوز د شمالي پښتونستان په اوس تېجاوړ ګڼل کېږي او د دغسې بې نتیجه اقدام په مقابل کېږي دې د ملګرتیا پولیس ګان ګل زموږ د خوږېو اقداماتو منتظر اوسي .

د غزب میاشت :

د کراچۍ پولیس ګی عسکر په موندو کېږي د ناڅی کېږي د ناڅی په دغسې سرک جوړ کړی ، مګر یو څو تنو حلیم زو پرې دزي وکړي او دوی ښې دغه کار ته پرې ښودل او پرته وښتېدل .

د جنوبی پښتونستان محلي حکومت د کراچۍ دغسې فیصلې په باره کېږي چې د پښتونستان د قبایلو علاقه د پاکستان یوه برخه ده داسې اعلامیه نشر کړه چې د جنوبی پښتونستان ټول خلک دې فیصلې ته چې په هیڅ قانون برابر نه ده په بد نظر کوری او په رسمیت ښې نه پېژنی .

د امریکې او سېدونکو پښتنو هم د کراچۍ د پارلمان په پورتنۍ فیصله ډېر خپګان ښکارم کړ او د متحد ملاتړ د دغسې رئیس ، د پاکستان د ګورنر جنرال او په واشنگټن کېږي او سېدونکو خارجي سفیرانو په نومونو ټی لګرامونه او بیغامونه ولېږل چې موږ د کراچۍ د پارلمان دغه فیصله باطله او غیر قانونی بولو او دغسې دغه ملاتړ په لاره کېږي د سرو مال قربانو ته تیار ولاړیو . دغه شان دوکتور اورنگ شاه خان په امریکې کېږي د آزاد پښتونستان د انجمن رئیس کابل ته د قبایلو دریاست په نامه د اتلګرام رالېږلی دی ، موږ پښتانه یو ، زموږ د پلرونو وطن په ټوله دنیا کېږي د آزادی خاورې په حیث پېژندل شوی دی نو لکه د خپلې خاورې د ساتنې د پاره به د هر تجاوز په مقابله کېږي د پېزو . د غزب په ۱۷ ، چې ملک یاد شاه ګل اړیدی کو کی خپل د جبرود په برخه کېږي په خپله کلا د پښتونستان بیرغ ودراره ، نود جبرود تحصیلدار له څو تنو عسکرو سره ورغی چې دغه بیرغ له کلانه کوز کړی مګر د باغلی یاد شاه ګل خان پرې دزي وکړي او تر نیم ساعت جګړې وروسته تحصیلدار پرته واپس لاړ .

په دې میاشت کېږي د کلکتې پښتنو د باغلی مراد خان تر ریاست لاندې یوه جرګه وکړه . په دې جرګه کېږي د پښتونستان په باره کېږي نطقونه او ویناګانې وشوې ، د پاکستان

ظلمونو ته چې په پښتونې کوي بدوول شول اوله ټولو پښتونو څخه د اتفاق او يو کېدو غوښتنه وشوه .

په دې مياشت کښې له امريکي نه خبر راغی چې په امريکا کښې د آزاد پښتونستان د انجمن معاون ښاغلی محمد حسين خان په حق ورسېد. دی يوفدا کار اومېاهد پښتون د چې په مرگت ئې هر پښتون غمجن شو .

د عقرب په ۱۶ ، چې د پاکستان فوځونو په وزيرستان کښې د (بويه کلا) له چوڼۍ څخه په ملی غازيانو د حملې خيال درلود نوملې غازيانو لادمخه دغه کلا د دزو لاندې ونيوله چې په دې وجه د کراچۍ عسکر هم جگړې ته راووتل ، تقريباً تردوه ورځې جگړې وروسته دښمن ماتې وکړه او غازيان خپلو محابو ته واپس راغلل

د عقرب په ۵ ، د مسعودو د ملی غازيانو د کراچۍ د عسکرو ترمنځ د (سرويسکي) چوڼۍ ته نژدې جگړه وشوه چې آخر د پاکستان عسکر په شا وتښتېدل .

د منځني پښتونستان د مجلې شوری او حکومت له خوا د حاجی ميرزا علي خان د دغه حکومت درئيس په تصويب د کراچۍ د پارلمان هغه فيصله چې د پښتونستان خاوره ئې د لغان جزء بللې وه په ټينگه سره رد کړی شوه . او ټولې دنيا ته ئې اعلان وکړ چې د پښتونستان ملت او مملکت مستقل او آزاد دی . او هېڅوک ئې نشي غلام کولای .

د فوس مياشت :

د فوس په اول ، د کراچۍ يو ټولگي عسکرو د مسعودو د ملی غازيانو په مرگز حمله وکړه ملی غازيان هم د دوی مخې ته ووتل او د ساعته جگړه ئې ورسره وکړه چې په آخر کښې د کراچۍ عسکرو ماتې وکړه .

د فوس په ۱۱ ، د کوټکي د چوڼۍ په شاوخوا کښې د ملی غازيانو او پاکستانی زياتي کونکو عسکرو ترمنځ يوه لنډه غونډې جگړه وشوه چې د غليم لښکرو ته يکښې تاوان ورسېد . د فوس په ۱۲ ، د دښمن عسکرو د (تيارزه) له چوڼۍ څخه په ملی غازيانو يرغل راوړ او د دواړو خواو ترمنځ توده جگړه ونهته ، بيا تراوه ساعته جگړې وروسته د دښمن عسکر په پورته چوڼۍ ورننوتل او لځانونه ئې پټ کړل . داپورته جگړې ټولې په منځني پښتونستان کښې پېښې شوی دی .

د فوس په ۱۸ ، د مومندو يو څو تنو ملی غازيانو د پېښور په ښار کښې د مالکي په منډۍ حمله وکړه چې د دوی اود يولسو ترمنځ تقريباً يونيم ساعت درې او جگړه

وشوه ، ملی غازیانو دیولیسو یوه تانه ونیوله او یوه برخه یې ورله وړانه کړه تردې وروسته ملی غازیان له ښاره ووتل او خپلو ځایونه لاندل .

د کراچی حکومت د سلام نه ښاغلو کارو په سلسله کښې حاجی محمد امین خان چه په پېښور کښې یې مذهبی تبلیغات کول ، له خپل اسلامی تبلیغ نه منع کړ او قید وځوړ یې ورباندې کېښودل .

د کراچی ظالم حکومت چه په آزادی مین پښتانه جیلخانو ته بیانی ښاغلی سلطان محمد خان درانی او څو تنه نور پښتانه یې د کویتی چمن په جیل کښې واچول او بندیان یې کړل .

د فوس په ۳۰ ، د پښتونستان د باجوړ محبې اشخاص لکه ملک خان زاده چه د دښمن په چل ول غولېدلی ؤ او په باجوړ کښې یې بدامنی او له کول جوړوله په خپله غلطۍ وبوږېدل او ځانونه یې د قرآن په روی د باجوړ د غیرتمن قوم په لمن کښې واچول او وده یې وکړه چه پس له دې به له پښتونستان سره دښمنۍ نیکو او شر به نه جوړ وو .

د فوس له ۲۲ نه تر ۲۴ پورې د پاکستان حکومت د پښتونستان د امپ در بند ریاست ته یو څه عسکر وپېل چه د دغه ریاست د خلکو آزادی سلبه کړی ، په دې وجه د پاکستان د استعماری لیکرو او د ملی آزادی غوښتونکو تر منځ جگړه او نښته وشوه بیا عبدالقیوم نورمل تر هم ورواستاوه او د دغه ریاست آزادی یې په غلامۍ بدله کړه .

د فوس په ۲۰ ، د پښتونستان یو درې نفری هیئت چه له ښاغلي میراجان سیال ، ظهیرالدین خان او ارباب عبدالقادر خان څخه مرکب ؤ دهند د پښتون جرګې په لمنه له کابل څخه دهند په لور وخوځېد . ښاغلی میراجان سیال چه د لوی پښتون دمچلې مدیر دی د شمالی پښتونستان له خوا او ښاغلی ظهیرالدین خان د آزاد پښتونستان د جریدې مدیر د منځنۍ پښتونستان له خوا او ښاغلی عبدالقادر خان د جنوبی پښتونستان له خوا په دغه هیئت کښې ټاکل شوی وو .

د فوس په ۲۱ ، د مسعود د (کوتلکې) د کلا په شاوخوا کښې د پاکستان د ملېشه ؤ او ملی مجاهدینو تر منځ سخته جگړه وشوه ، دا جگړه تر نیمې شپې پورې جاري وه او بیا غازیان خپلو ځایونه واپس راغلل .

د جدی میاشت :

د جدی په ۱۴ ، د شنبې په شپه څو تنو پښتونستانی ځوانانو د پېښور د بالاحصار په خوا کې د اورګادی تپسن ته اور ورته کړ .

د جدی په ۱۸ ، د چهارشنبې په شپه د پښتونستان خوتنو غازیانو د پېښور د چوڼۍ په بالا حصار باندې دزې وکړې او څو لاسی بڼه ئې هم د چوڼۍ منځ ته وغورځول او په همدغه شپه څو نورو ملی مجاهدينو د پېښور د اسلاميه کالج سره نژدې د هری سنگ په ټانه دزې وکړې او څو لاسی بڼه ئې وروغورځول .

د جدی په ۱۹ ، د پنجشنبې په شپه د پېښور د دېگري دروازې سره نژدې د پښتونستان ملی غازیانو په پوښو باندې لاسی بڼه وغورځول .

د جدی په ۲۰ ، د جمعې په شپه د تال کال غیرتمو ځلمکو د پېښور په چوڼۍ حمله وکړه . او تقريباً درې ساعته ئې د پاکستان له عسکرو سره جگړه وکړه .

د جدی په ۲۰ ، ۲۱ ، د تل د پاڅه پل په شاوخوا کښې د غازیانو او پاکستانی عسکرو تر منځ نښته او جگړه وشوه ، چه په دې جگړه کښې غازیانو دغه پل هم په بم والو زاوه . د دې پل تر خرابولو وروسته چه (سنګر وې) نومېږي د پاکستان مېشه و لاسه وار خطایۍ نه د دغه پل په شاوخوا کښې د کوچیانو په کمېږديو حمله وکړه او د دواړو خواؤ په منځ کښې جگړه وشوه په دې جگړو کښې دوه تنه کوچیان شهیدان شول او څو تنه شپانه ئې ونيول او د تل چوڼۍ ته ئې بوتلل .

د جدی په ۲۶ ، د منځنۍ پښتونستان د احمد زیو دیوی دلی غازیانو او پاکستانی تجاوز کوونکو عسکرو تر منځ د ښو په (دډگي) نومی لځایکښې ټوله ورځ سخته جگړه وشوه په دې جگړه کښې له پاکستانی عسکرونه دوه تنه مړه او دوه تنه ژوبل شول او بیا په ما ئې خپلی چوڼۍ ته وتښتیدل .

ددلو میاشت :

ددلو په ۵ ، د کورمی یوڅو تنو ملی غازیو په (یاره چنار) کښې د پوښو ټپکل په مانی د ټوپکو دزې او حمله وکړه چه په دې وجه د دوی اود مانی د ساتونکو په منځ کښې لږ ساعت جگړه وشوه او بیا غازیان بیرته خپلو لځایو ته راستانه شول

ددلو په ۱۴ شپه هم د کورمی لځمې آزادۍ غوښتونکو د (یاره چنار) د پوښو ټپکل په لځای دزې وکړې او تر یوه ساعت پوری ئې د مانی له ساتونکو عسکرو سره جگړه وکړه په دې جگړه کښې د شپې له کبله د دښمن تاران معلوم نشو .

د دلو په ۱۲، څو تنو ملی غازیانو د پېښور په ښار کې د دوو دروازو سره نژدې په عسکري چوڼۍ کې څولاسی بمونه وغورځول چې د چوڼۍ عسکر پرې ډېر بریشان او وار خطا شول .

د دلو په ۱۵ شپه د پېښور د (گل بادشا) په کوڅه کې څو تنو ملی غازیانو په پولیسو حمله وکړه او یوه لنډه غونډې جگړه وشوه چې یو تن پولیس یېکښی مړ او څو تنه ژول شول . د دلو په ۱۶، یو څو تنو ملی غازیانو د پېښور په (بالا مانی) کې د یو تن امرالله نومی پاکستانی ټولې مشر په کاه باندې یو څو لاسی بمونه واچول چې په دغه وچه د ده کورته ډېر تاوان اوزیان وړید .

د دلو په ۱۰، پاکستانی الوتکو د احمدزو وزیر و په ملی مجاهدینو بمباری وکړه او ډېر تاوان ئې وروړساره مګر یو بم چې روغ پاتې شوی ؤ اوبه ؤ چاودلی هغه غازیانو له مخانه سره واخېست او دواړه د چوڼۍ د دیوال د لاندې ئې خښ کړ ، بیا ئې اور ورته کړ او د چوڼۍ د شمالی خوا دیوال ئې پرې واوړاوه .

د دلو په ۱۵، د کراچۍ څو تنه مامورین د خیبر د پولیټیکل په امریه چارو د کی یوډو کی کلمې ته ورغلل چې درخت او نوروشیانو ور کوله په پله ددوی د ښځو انزو او لویو وډو دنومونو فهرست واخلي لا کن ددغه کلمې خلکو ورته ډېر سخت جواب ورکړ چې مونږ نه تاسی ته خپل نوم لیک (فهرست) درکو او نه ستاسی رختونو ته اړیو، مګر د کراچۍ مامورینو په خپله غوښتنه ټینګار کاوه نو خلکو ددوی دنوم لیک کتابونه ورڅیری کړل او بیا ئې په وهلو ټکولو له خپل کلمې نه وشړل .

مولانا محمد اکبر دهند د پښتون جرګې مشر دیو نو عمومی منشی ته یو لیک واستاوه چې باید د پاکستان حکومت په پښتونستان باندې له بمبارۍ او تعرض کولو څخه منع کړی شی او باید چې د پښتونستان مسئله ډېر ژر په عمومی اسمبله کې د بحث لاندې ونېول شی .

د دلو په ۲۰، د پښتونستان درې کسيز هیئت چې هند ته تللی ؤ بیرته د عراق ایران په لار (هرات) ته را ورسید او د هرات د خلکو له خوښی ډیر ښه استقبال وشو او د ادبی کلوب ملی ښاروالۍ او نورو محایونو له خوا ورته ښې میلمستیا کسانې ورکړې شوې .

د دلو په ۲۴، دغه هیئت فراه ته راغی او د فراه پښتنو ورته په ډیره مینه هر کلمۍ ووايه او اوبه میلمستیا ورته وشوه .

ددلو په ۲۸، دغه هیئت فنډهار ته راوړسید، د فنډهار ننگیال پوښتنو په ډیره مینه ددوی هر کلمې وکړ، په فنډهار کې څو ورځې ددوی دراتګ اود دوتونو هڅا مه توده وه. د مطلبوعاتو، قبايلو او معارف له خوانه ورته دعوتونه ورکړي شول، په دې دعوتونو کې دغه هیئت له خوانه د پښتونستان په اب اوددوی د سفر د حالاتو اود هند د پښتون جرګې د جلسو او کانفرانسونو اود دغه ځای د پښتنو د لیدلو اونورو خبرواترو په شاوخوا کې اوزدې وینا کانی او طبقونه وشول.

ددلو په ۲۰، د کراچۍ مامورینو په کوټه کې له کاکړو څخه وغوښتل چې د ملیشه عسکرو د پاره یو زر کسه پخوانیان را کړي. مګر د کاکړو غیرتي مشرانو ورته وویل چې کاکړ به پس له دې دېر د یو دغرضو نو د پاره پخوانونه استعمال نیکې بلکې د کاکړو قام هم د پښتونستان دنورو خلکو غوندې اراده کړی ده چې د پښتونستان د آزادۍ په لار کې د پناه وکړي اود دغه ملی مقدس مرام د حاصلولو د پاره د قربانی ډګر ته ووځي.

د کاکړو یو څو تنو ملی غازیانو د (ژوب) په سیمو کې د تېلفون (۲۶) ستنې بریکړي اود تېلفون مزی ئی وشلاوه.

ددلو په (۲۶) د باجوړ د ناوګي خان محمد معصوم خان جلال آباد ته راغی او د ملی مشرانو له خوا ئې استقبال وشو، ده په یوه ملی جرګه کې وویل: چې زه په دې خبره فخر کوم چې د آزاد پښتونستان په تحریک کې می عملی برخه اخیستې ده پښتانه اوس د آزادۍ په معنی یوه شوی او بیدار شوی دی اود اتفاق مزی هم پکې ورځ په ورځ ټینګېږي نو فوی امید دی چې د پښتونستان د آزادۍ په لاس ته راځي او د پښتونستان بیرغ به دنورو ملکونو د بیرغونو په څنګ کې ودرېږي.

ددلو په ۱۵، دوزیر د اتمان زېو مشرانو د خپلو هلکانو د پاره د یو مکتب په خصوص کې د منځنۍ پښتونستان رئیس ته څو څو واره عربضی کړی وی نو هغه څو چې ددلو په شلمه نېټه په دغه ځای کې اول نمبر ابتدائی ښوونځی جوړ او پنځوس تنه هلکان پکې شامل شول ددغه مکتب معلم ښاغلی مولوی دین محمد خان دی.

د دلو په ۲۰ (واټه) کې یو بل دوهم لمړ مکتب د ښاغلي صالح محمد خان کنډ کشر تر ادارې لاندې جوړ شو ددی مکتب افتتاح ته دوزیر مشران اونور خلک ورغلي وو او خلکو پکې په ډیره خوشحالی خپل واده داخل کړل.

د حوت میاشت :

دحوت په ۴ ، د پښتونستان درې تنیز هیئت کابل ته را ورسید او د قبايلو په ریاست کېښي ئې د دېرو پښتونستانیانو او نورو خلکو له خوا هر کلی او استقبالی وشو . د خبرو اترو په ضمن کېښي دغه هیئت دخپل سفره کامیابی اوښو نتیجو څخه خلکو ته یادور کړ او ددوی دښو ویناگانو او خبرو په وجه خلک خوشحال او امید وار شول .

په بلوچستان کېښي د (مینز کی) دتڼی (۷۰) تنه یا کستانی مېشه او خاصه دار چه دپاکستان په دروغو او چلونو یوه شول نو دجنوبي پښتونستان مرکز (توبی) ته راغلل او پخوانی ئې دپښتونستان دخدمت دپاره ددغه لځای موقتی حکومت ته وسپارل .

په بلوچستان کېښي دپاکستانی مامورینو دظلم دزیا توالی او دآزادی دحس دپیدا کېدو په وجه دېر خلک سره له لښکرو دجنوبي پښتونستان مرکز ته راغلل . پدې کسانو کېښي ښاغلی میرام جان خان ، حاجی مرادخان ، ښاغلی مولوی غلام حیدر خان اڅکزی ، له خپلو کډو او نورو کورونو سره او داڅکزو د حمیدزو دولس کډې شاملې دی .

دحوت په ۳ ، چه دقل او سپین وام په برخه کېښي پاکستانی فوجیانو یوڅه تڼی جوړی کړې وی دمنځنی پښتونستان یو ټولگی عسکر په دغو تڼی حمله وکړه او غوساعته جگړه وشوه چه بیا د کراچی زورگیر عسکرو ونیټیدل او تڼی ئې پرېښودلی .

مسلا سید حلیم شوزی (دارنگک) اوسیدونکی چه دملکنه پولتیکل په پيسو غولولې و او دپشاور په رادیو کېښي ئې دپښتونستان پر خلاف څه خبرې کړې وې کله چه خپل کلی ته راغی نو دشمو زو ننګیا لږو خلکو یوه جرګه وکړه اودغې جرګې په اتفاق سره بده باندي دملی خاین حکم وکړ او دکور دسوزولو سزائي هم ورکړه .

دمنځنی پښتونستان یوې ډلې ملی غازیانو دښو په خوا کېښي د (جام) په چوڼی حمله وکړه دتېلفون مزی ئې پرېکړل او تر شلو دقیقو پوری ئې دپاکستان د عسکرو سره جگړه هم وکړه او بیا خپلو لځایو ته واپس راغلل .

دحوت په ۲ دمنځنی پښتونستان (دنورنگک) په شاو خوا کېښي دملی مجاهدینو اود کراچی دزورگیرو عسکرو ترمنځ یوه سخته جگړه ونښته غازیانو د (نورنگک) په بازار کېښي دکراچی دایجنټانو سامان اوما لونه تالا کړل اود نورنگک او قل ترمنځ ئې دتېلفون ستنی هم ووېستلی .

د حوت ۲، د کجوری به برخه کښې د ابریدو فلم یوه لویه جرگه وشوه، پدې جرگه کښې وویل شول چه پا کستان چه د پښتنو به فدا کاریو جوړ شوی دی اوس غواړی چه د پښتنو خاوره غصب کړی، له دې کبله مونږ ټول حاضر یو چه دخپلی خاوری دی وی لویشتی د آزادی ساتلو د پاره خپلو سرونه ورکړو. دې جرگې د احم وویل چه کوم کسان چه د کراچی حکومت له ورغلی دی او پسی ترې اخلی هغوی نه دې دملی خاینانو په حیث سزا ورکړی شی.

د منځنی پښتونستان په مسعودو کښې دریم لمبر مکتب جوړ شو، د امکتب د ښاغلی بهرامخان اوقاضی امیر شاه خان په وینا افتتاح شو چه دېر خلک ورته راغلی وو.

حوت په اول، د کراچی یو ټولگی سپرو عسکرو د منځنی پښتونستان په سرحدی ساتونکو حمله وکړه او ددوی تر منځ خوساعته جگړه ونښته چه په نتیجه کښې دښمن له سپروڅخه (۷) اسونه مړه شول او دېر مالونه ئې دولجی په صورت د غازیانو لاس ته ورغلل. د حوت په ۱۱، د (تیار ژه) دچونی په شاوخوا کښې د منځنی پښتونستان دملی غازیانو او پا کستانی ملېشه و تر منځ څلور ساعته سخته جگړه وشوه چه په آخر کښې د کراچی عسکرو ماتې وکړه او غازیان خپلو لځویو ته را وگرځیدل.

د حوت په ۲۳، د کراچی یو ټولگی سپرو عسکرو د مسعودو په یو ټولگی سرحدی سپاهیانو حمله وکړه د دواړو خواو په منځ کښې څلور ساعته جگړه وشوه، په دې جگړه کښې دښمن ته تاوان ورسید اوله ملی غازیانو څخه یونن ژوبل شو.

د پا کستان حکومت د بلوچستان د (مچ) په جیل کښې دېر پښتانه اچولی دی او سخت ظلمونه پرې کوی. دوی چه له دېر ظلم څخه تنگ شول نو جیل ته ئې اور واچاوه چه په دغه وجه یوڅو کیدار اوڅو نور کسان مړه شول. اوس دغه پښتانه بندیان په دېره سختی او سوراوړ کښې پراته دی.

په بلوچستان کښې د پښتونستان د آزادی ملی نهضت دېر زیات شوی دی، ویل کیږی چه د بلوچستان عسکر او دریاستونو خانان اونوابان هم په دې حرکتو نو کښې شامل دی. لکه چه په دې سلسله کښې یوه شپه یوڅو تنو پښتنو د گورنر جنرال د ایجنټ په کور حمله او د زې وکړې.

د پشاور په شاوخوا کې ښي ځای په ځای د ځینې لاسی بونو د چاوداو په وجه د پېښور حکومت د خدماتي خدمتګارو د کورونو لټون وکړ او ځیني کسان ټپي محض په اهمیت او ناحق لکه د مسیزو غلام حیدر خان ، خو شجاع خان او دبالا مانې خیر محمد خان او حلیم خان او نور ټپي بندیان کړل .

د کراچۍ ایجنټانو څو تنه پښتانه په پیسو بې لارې کړل او د شپې له مخې د ښاغلي ساری خان مسعود په کور چه د ملی غازیانو کښه کشر دی وروځل اودی ټپي له دریو کسو ماشومانو څخه د دوو وروڼو او یو بل سړی سره شهید کړ ، دې ناوړه پېښې د منځني پښتونستان په خلکو کې ښي دېر اضطراب پیدا کړ او خلک ټپي دېر غمجن کړل .

دحوت په ۱۴ ، د مسعودو ، د بهلول زیو او شمن زیو څو تنو غازیانو د (کوټلۍ) په چوڼۍ یرغل وکړ چه تر څلور ساعته جګړې وروسته د کراچۍ عسکر په ماني چوڼۍ ته ننوتل او غازیان خپلو ځایونه وایس راغلل .

داؤو په پښتونستان کې د ۱۳۲۹ کال واقعات چه په لنډ صورت د کابل کالنی د باره ولیکل شول .

يك قسمت از عمرانات سمت شمال جاده مېوند.

هوتل جاده مېوند ویک قسمت اپارتمانهای جاده مذکور.

يك قسمت از عمارات سمت جنوب جاده میواند .

دور نمای جاده ابن سیناء .

د ۱۳۲۹ کال مهمې پېښې

مېرغه په نورو کې وېل شو چې تېر کال له هر هېواد نه لکه ټوله د افغانستان د پاره خپله داخلي پېښه مخې اوڅه د خپلې واکمنۍ له کبله د نورو دلو په شان خپلې کال نه و .

دک په دېر لکه د نورو کال مهم واکمنۍ او د نورو اوږدو برخو نه وېشو . نو داخلي - بل خپلې او په هر برخه کې مهمې پېښې لیکو کومې چې د یادولو وړ دي .

داخلي :

د تېر کال یوه تاثير آورده پېښه د غازي سیه سالار والا حضرت شاه مجيد د خان د افغانستان د صدر اعظم ناروغتوبه چې د کال په پای کې د جدي په مياشت د کابل د نورو پېښو په قرار مجبور شو د خپلې معالجه د پاره له وطن څخه جلا او امریکا ته ولاړ شي ، هغه ، چې غازي والا حضرت امریکا ته ولاړ او د اعلیٰ حضرت مایونۍ له خوا دده کفیل ښاغلی علی محمد خان د خارجي چارو وزیر وټاکل شو او د صدارت چارې یې په غاړه واخیستلې .

د تېر کال په داخلي اقداماتو او پېښو کې چې دېر مهم او په عین زمان کې د قدر وړ اقدام لېده کېږي ، هغه د مطبوعاتو د قانون منظوریدل او خپریدل دي ، چې د دې قانون له رویه هر هغه څوک چې افغانۍ تابعیت ولري او وغواړي چې یو اخبار ، پوهنې نندارې ، سینما او مطبعه تاسیس کړي هغه کولای شي چې د دې قانون له مقرراتو سره سم اجازه واخلي او له دې لاری د ملت د افکارو د ننوتو د پاره خدمت وکړي .

په دې وسیله د افغانستان دولت وغوښته چې د افغانستان د لاره پرانېزي ، نو د مطبوعاتو قانون یې تصویب او د قلم آزادي یې اعلان کړه .

د قانون تېر کال د جدي په نهمه ورځ د افغانستان د گران ټولواک المتواکل علی الله اعلیٰ حضرت محمد ظاهر شاه په صبحه ورسېد ، او د دې قانون د نشر سره سم په مملکت کې څو جريدې او څه نوري مطبوعاتې وسیلې زیاتې شوې .

بله د یادولو وړ موضوع چې په تېر کال کې دېر حدیث د افغانستان د ملت او دولت له خوا تعقیب شوې ده او اوس هم په همدغه حدیث روانه ده او تعقیبېږي هغه د پښتوستان خبره ده .

ددې موضوع د کابل پور د پاره پروسې کال په خورا حرارت په ټول افغانستان کې د ملت د ټولو طبقو له خوا مظاهري کېدلې او ټولو دخپل حکومت څخه د جدې او عملی اقداماتو غوښتنې کولې، د پښتوستان د پښتنو حقو حقونې غوښتل او د کښن د حکومت پر مظلومو او تجاوزاتو ټي نقرین وایه . د همدې مرام د پاره په ټول افغانستان کې د پښتوستان پناه مه اعاني ټولي شوي او په دې اعانو کې د افغانستان د ملت تر اوښخو ، پلایانو او بې وزلانو په ډېر صمیمیت او حرارت اشتراک وکړ او په ملیو نواغانو راغونډې شوې چه د پښتوستان د مسئلې د سرته رسولو په لاره کې به صرفېږي ، همدا شان تېر کال د افغانستان علما اورو ځوانو په هر مسجد او هر کلي او هر ټولنه کې د پښتوستان د پښتنو حق په اسلامی دلائلو ثابتاوه او د هغوی د آزادۍ د پاره ټي د کالنی کولې .

بل د یادولو وړ اقدام چه شوی دی هغه په مرکز کې د اتومات د تېلفون په کار اچول دی چه تېر کال د جوزا په ۲۱ دایوۍ د یستم دوالا حضرت سردار محمد داؤد خان له خوا افتتاح شو . دې اقدام معابره ډېره آسانه کړې ده او بې ادې چه درېیم څوک تر منځ واسطه او یا مخ پرې ته مخه پېښ شي په ډېری آسانی هر څوک هر ځای خبری کولای شي .

د کابل د ښاروالۍ د ریاست پروسې کلنی جدیت او فعالیت هم باید یاد کړه شي چه د میوند جاده ټي تر حضوری چمن پوری ورسوله او دادر پښتون جاده ټي په لسو ورځو کې سمه او د ترافیکو د نسک رانسک وړ ټي وگرځوله .

په صبحی او عرفانی چارو کې هم لخوا د پرفعالیت موجودو ، د ثور په میاشت په مزار شریف کې یو د مستورانو مکتب افتتاح شو . همداراز د سیاه گرد او غوربند دخلکو په خوا هڅه د حوت په ۲۳ یو د هلیکانو مکتب پرانیستلی شو ؛ او د سنبلې په ۱۶ د پنجشیر په بازارک کې د یوه ابتدائی مکتب تېږه کېښوده شوه .

همداراز د دروغتیا د وزارت له خوا په مشرقی کې د عقرب په ۱۶ ورځ او په بغلان کې د میزان په لسمه دوهو معاینه خانې افتتاح شوې . او په مزار کې د میزان په میاشت کې یوه فکری شفاخانه تأسیس شوه .

د حوت په نهمه په مشرقی کې یوادی کلوب د ننګرهار د کلوب پنامه افتتاح شو ، چه واکړو د ټنویز د پاره په یو مرکز وی ، د قهرنگه د عقرب په ۲ ورځ په قندهار کې یوادی کلوب او یوه کښیخانه افتتاح شول .

منظره عمومی ر کیت های چند بلندی .

پك منظره از سمت جنوب عمارات جاده میوند .

پل معلق بالای دریاى كابل مشهور به پل محمد جان خان غازى .

بک قسم از عمراوات چادۀ نادر شاهی .

بانک قسمت از مار گیت های جدید بلده.

په تېر کال کې د غازي سپه-الار د کابينې ترمېن هم د یادولو وړ دي ، چې دې لاند پښو کسانو د نوي عهدې اشغال کړې ،

- ۱ - ع ، ش ، س ، ع عبدالاحد خان د مشرفي تنظيميه رئيس د داخله چارو دوزير په حيث
- ۲ - ع ، س ، ا ، محمد نورو خان د-مکو پخوانی نوی-فیر د مالیې دوزير په حيث .
- ۳ - ع ، ص مېر سيد قاسم خان د عداليې اومړی معین د عداليې د وزارت د کښل په حيث .
- ۴ - ع ج د کتور عبدالجود خان د پروغتيا وزير د پوهنې دوزير په حيث .
- ۵ - ع ، ج د کتور مير محمد حیدر خان د مالیې وزير د ملی اقتصاد دوزير په حيث ،
- ۶ - ع ، ج د کتور غلام فاروق خان دروغتيا د وزارت معین دروغتيا دوزير په حيث .
- ۷ - ع ، ج محمد اکرم خان د فوائد عامې د وزارت فنی معین د فوائد عامې دوزير په حيث .
- ۸ - ع ، ج محمد نعيم خان د ملی اقتصاد د وزارت اومړی معین د معادن دوزير په حيث .

په زراعتي چارو کې هم څه نه څه پيشرفت لېد . کيڼد چې هلاوه د بېرا د لویې ويايي د کار څخه چې مهمېسې جاري و او بايد لمانځه مضمون باندې وليکل شي ، نوري ددې ويايي هم کښل شوی دی . چې يوه لهغو وياو څخه د پلان دارچي ويا دده چې په تېر کال او په پکښې جاري شوې د اويا له تقریباً شل کاله پخوا د مرحوم نائب بې خان رسناني اودده د نورو ملگرو په زیاردارچي په دښت کې د کړ کچه له رود څخه را جلا شوې وه ، او بيا څو کاله دمخه د غلام فاروق خان د هغه لخوا د تنظيميه رئيس له خوا هغه پسره وره او او زده شوه څو اوس د سربند څخه تر ۲۱ کيلو متر پورې له يوه متر څخه بولي تريونيم متر پورې اړته شوه ، او په پای کې ۱۲ کيلو متره نورم او زده شوې ده . په تېر کال کې او په پکښې جاري شولې چې په پورتني برخه کې له ۲۰ څخه تر ۲۲ مترو پورې لاندې او په اری او په کوزنې برخه کې نې ۸ متره داوبو ژور والی دی . د ويايي له سره څخه تر پایه پورې چې په فېلأ ۳۳ کيلو متره او زو والی لری او د ۸۵۸۷۹۷ مکعبو مترو په حدودو کې خاوره مخني ایستلې شوې ده ، چې تقريباً اتيا (۸۰) زره جريبه محکمه او بوی ، ددې ويايي په ایستلو کې دورلجی غلورو زرو تنو کار کړی دی .

د پروسې کال په میزان کې یونوی ریاست چې په افغانستان کې دیو - ان - او - د تخنیکي مرستې د انتظام او ارتباط ریاست ، په نامه د مجلس وړاله خوانصوب او اعليحضرت معظم منظور کړی دی .

داوې داخلی مهمی پېښی چې په لنډه ډول ذکر شوې اوس به د خارجي پېښو لنډیز وړاندې کړو !

خارجی :

د افغانستان خارجی یا ایسی د پخوا په شان هغه امن پسندی او صلح غوښتنل وه چې د جهان د هر مملکت سره یې خپل دوستۍ مناسبات او روابطه تلی دی ، د کار وړ خارجی مملکت سره چې افغانستان اختلاف درلود هغه یوازې د پاکستان حکومت و ، چې اوس هم هغه اختلاف باقی دی ، خودا اختلاف هم صرف د دې دواړو دی چې د پاکستان حکومت غواړي د دنیا امن په خطر کې واچوي چې د دې خطر ښمېر په د پښتوستان خاوره وی ، لڅکه چې د پاکستان امیر یا البستی او متجاوز حکومت غواړي د پښتوستان د ټولګیا او او مبارز او پښتو پر حقوقو خپله واچوي او د هغوی آزادی تر خپل استعماري شهوت قربان کړي ، نو ځکه چې د پښتوستان اووه میلیونه پښتانه په هېڅ توګه له پښتوستان څخه تېرېدلی نشي او په دې لاره کښې هرې قربانۍ ته حاضر دی ، که د پاکستان حکومت همدا رویه وی ضرور به د درېیم جنګ له مخې له همدې لخواه پورته شي ، افغانستان د صلح او امن طرفدار دی ، خود پاکستان حکومت یې طرفدار ندي ، افغانستان لکه د لځان استقلال او حریت چې پاندي ګران دی او احترام یې کوي - نورو مملکتونو ته هم آزادی او استقلال غواړي ، ځکه چې پښتوستان هم یوهم مملکت دی نو لڅکه یې د استقلال او آزادی طرفدار دی خو پاکستان یې نه دی .

ځکه چې د پښتوستان د ملت نژاد ، مذهب ، ژبه او عادات ټیټی د افغانستان سره ګډ او مشترک دي ، له دې سببه افغانستان لځن مجبور کېږي چې د پښتوستان د ملت له حقوقو څخه دفاع وکړي .

مګر یې له پاکستانه نور د ټولو مالګو سره خصوصاً له ګاونډیانو سره د افغانستان مناسبات او روابطه ښه و ، اوښه دي .

په تېر کال کې خوځو واره دیو نو مختلف امدادی هیثونو راغلل او د افغانستان په مختلفو مقاطکو کې وګرځېدل او په مختلفو ځایګو کې یې مطالعات وکړه ، چې اوس هم دیونو او پوښکو له خوا نماینده ګان دلته شته . د پروسې کال د حمل په ۱۵ یو تجارتي تړون د افغانستان او هندوستان تر منځ وشو همداشان د تېر کال د میزان په ۷ د افغانستان او هندوستان تر منځ دوستۍ قرار داد لاس لیک شو .

د تېر کال د حمل په ۱۸ یو افغاني تجارتي هیث د مسکو خواته وخوځېد ، دې هیث د سلطان په ۲۶ نیټه یو تجارتي قرارداد د افغانستان او شوروی تر منځ لاس لیک کړ .

یو سورتی هیث په تېر کال کې ایران ته تللی و ، او هم د افغانستان د استقلال د جشن پر وخت د ابون سورت مېن کابل ته راغلی وو ، او همداشان د علیحصرن فقید رضاشاه

پهلوی دجنزې درا وډاو په مناسبت دافغانستان له خوا یو افغاني هیئت ایران ته ولاړ .
 اودجنزې دمراسمو ترختم وروسته دثور په ۲۷ نیټه بیرته افغانستان ته راغی .
 دسنبلي په ۱۴ نیټه یو افغان اقتصادي هیئت ایران ته ددې دپاره ولاړ چه هلته داسلامي
 ماسکو په اقصه دی کشفرائس کی کلبون وکړی .
 داسد په ۳ پور راعنی هیئت له افغانستان څخه تشکدته ولاړ اودسنبلي په ۱۱ بیرته راغی .
 دپروسېز کال په سنبله دافغانستان او اېمان ترمنځ اودمېزان په ۱۱ نیټه دافغانستان
 اوشرق اردن ترمنځ ددوستۍ تړون وشو .
 دنېر کال په مېزان ۱۹ نیټه دافغانستان اوسوری ترمنځ ددوستۍ تړون لاس لیک شو .
 همداشان نېر کال په مصر کی دافغانستان مختار وزارت او په افغانستان کی دمصر
 مختار وزارت په لویو سفارتونو تبدیل شول
 دمهدي اسلامي رواطو په سلسله کی دپروسېز کال دعوت په ۲۰ دفلستین مفتی عظمه
 افغانستان ته تشریف راوړی و ، چه دلته ئې ښه استقبال وشو .
 دپوری دپېلاره هم دافغانستان مناسبات ښه و ، خصوصاً د دیو - ان - او « سره ئې
 په ټوله معنی همکارۍ ښکاره کړې ده ، خویوالخی جنوبی کوری ته دمرستې لېږلو په
 سلسله کی افغانستان خپل سیاست داسی وټاکه :
 « دافغانستان دولت له دې نقطه نظره چه تل دمتجاوز مخالف و ، اومخالف دی دامنیه
 شورا هغه فېصله چه د۱۹۵۰ - دجون ۲۵ ، او ۲۷ ورځو په جلسو کی ئې کړې ده تائیدوی
 مگر دپښتوستان دافصله شوی وضعیت داندېښي له کبله دجنوبی کوریاره له مرستې
 څخه غډر غواړی ! »

دوروو خرجي پېښو په ترڅ کی دیونو جریانات مهم دی ، اودنېر کال په مهمو مسائلو
 کی چه دیونومخ ته راغلی دی یوه مسئله دچېن دناایندو موضوع وه ، دشوروی بلاک په ډېر
 شدت دا غوښته چه دچېن دکوښستی رژیم دی په رسمیت وپېژندل اود کومنتاسک دناایندو
 په عوض دی دکوښستی چېن دناایندو راشو ، امریکا ئې بلاک ددې پیشنهاد مخالف و ،
 په لومړی سر کی تریکولای دیونو سیکریټری جنرال دمنجده ملتو مؤسسي ته پیشنهاد وکړ
 چه یو یو باید دچېن دناایندو کی موضوع فېصله کړی او دانې هم وویل چه که یو یو
 دکوښستی چېن رژیم په رسمیت وپېژنی دادې خبری معنا نه ده چه یو یو دشوروی سیاست
 ته تسلیمه شوه ، خوا امریکا یاو دانه منله ، ولحکه شوروی دناایندو گانو دکومنتاسک دناایندو
 دوجود له امله په مجلسونو کی لږه برخه اخېستله ، په تېره بیا هغه وخت چه دکومنتاسک

د پارتی. اقدامات په فارموسا کی د کمونیستی چین په مقابل کی جدی شو، نو دشوری نمایندگان پیغی له مجلسه ووتل. او مقاطعه یې ورسره وکړه. کوم وخت چه یعقوب مالک دامنیه مجلس رئیس شو. اود کومنتانگک د نماینده د استلو پیشنهاد یې وکړ علاوه دشوری پر نمایندگان او یو کولایا او هندوستان هم د دې پیشنهاد طرفداری وکړه.

بله مهمه قضیه چه په تېر کال کې یو نو حل نیکوای شوه هغه د کشمیر قضیه وه، چه ورځ په ورځ د پاکستان او هندوستان مناسبات وراښدل اود تصادم خطر زياتېدله. که څه هم دامنیه مجلس له خوا یو استرلابانی حکم « دیکسن » ددی قضی د حل کولو دپاره مامور شوی و، اوڅو واره یې د هندوستان او پاکستان د مشرانو سره هم ولیدل خو ونې نشوه کولای چه داخل طلبه مسئله حل کاندی. اودا کشاله تراوسه هم پسی روانه ده.

د جهان په پېښو کی بله مهمه پېښه د چین کمونیست کېدل دی، چه شوروی روسیې او نور کمونیستی بلاک او هم د هندوستان دولت د چین د نوی حکومت په رسمیت وپېژانده حتی د چین او روسیې ترمنځ یو هوایی قرار داد هم لاس لیک شو، چه د هغه له رويه به به چین کی دشوری او چین یوه گډه کښی جوړه شی چه دروس او چین د سرحدی ایالاتو مواصلاتی او فضائی چاری به سرته رسوی، هغه گټه چه له دې مدر که حاصلېږی هغه به دروس او چین په منځ کی مساویانه وېشله کېږی.

د عربو د اتحادی یا جامعه عرب جریانات هم د تېر کال له مهمو پېښو څخه باله کېږی. په امری سر کی دې اتحادیې د اردنیه په حکومت دا اشتباه وکړه چه گوندې اردنیه د اسرائیلو له حکومت سره پټ قرارداد لری، مگر هغه وخت چه د اردنیه نماینده د جامعه عرب دا قرار داد امضا کړ چه د عربو د جامعه یو مملکت هم لهاته له اسرائیلو سره قرارداد نشی امضا کولای نو دا اشتباه رفع شوه.

کوم وخت چه د دې جامعه یو مشترک دفاعی قرار داد لاس لیک شو، د دنیا د سیاسونو توجه یې لهان ته واړوله، لکه چه د پورتنی قرار داد له کبله ټول عربی ممالک په نظامی، اقتصادی، اوسیاسی اتحادیه کی شاملېدل. که څه هم د تېر کال د ثور به میاشت ملک عبدالله د اردنیه پاچا اعلان وکړ چه عربی فلسطین په اردنیه مملکت پوری وتړل شو، او سمدستی دغه تصمیم د هغه مملکت یار لسمان هم ومانسه او انکه لسمان دغه الحاقی په رسمیت وپېژانده. خو د عربو

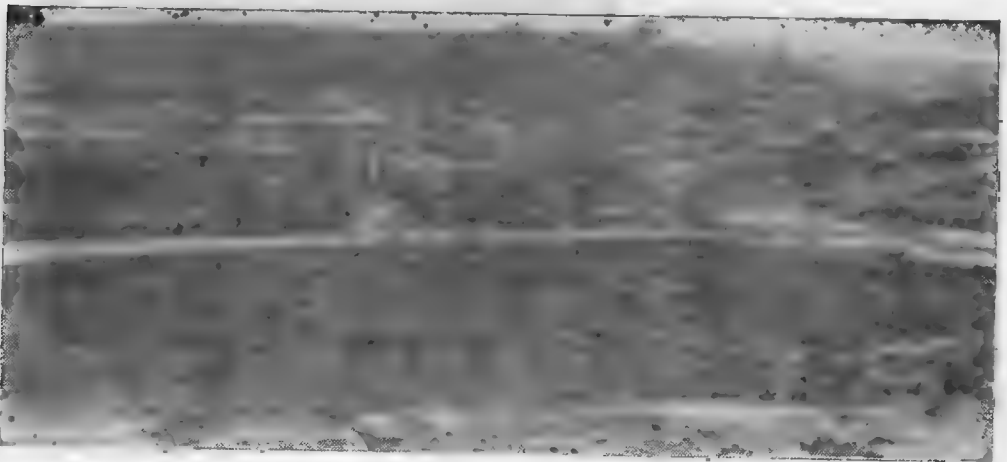
بک قسمت از تعمیر جدید را بشکام مربوط شفاخانه‌های بلدیہ .

مدرسة عثمان بن عفان

شهر نو کابل .

کارته شاه شهید .

کارتخانه یوری .

جامعه دده په دې اقدام سخته متاثره شوه لکه چه هغوی ټولو داسرائیلو پر خلاف د جهاد اعلان کړی وو، ملک عبدالله ددې دپاره چه خپله استفا ده وکړی حتی دې ته حاضر شو چه د عربوله جامعي څخه لحن جلاوگتۍ، خو کوم وخت چه خپل مقصد ته ورسید نو بېرته ددې دپاره چه د عربي ممالکو سره نې مناسبات ښه شی خپل دجلا والی خبر تردید کړ .

" په تېر کال کې دمصر او انگلستان په منع کې وضعیت ډېر جدی وو ، دمصر حکومت له کانال سویز څخه دانگلیسانو دمسکرو دایستلو نقاضا کوله او انگلیسانو ورته د ۱۹۳۶ع کال معاهده وریا دوله ، خودا شخړه تراوسه هم پخسې پرتنه ده .

د تېر کال له مهمو پېښو څخه یوه د کوریا پېښه ده، چه دیروستی کال دسرطان به څلورمه ورځ د شمالی کوریا (چه کمونستان دی) اود جنوبی کوریا (چه دامریکا تر نفوذ لاندی دی) تر منځ سخته جگړه ونښته، چه دټولی دنیا توجه نې لمانځه واړوله، خصوصاً انگلوا مریک ته نې پوره تشویش پیدا کړ، د متحدو ملتو موسسې ددې خبر له اورېدلو سره فوراً اضطراری غونډه وکړه اوشمالی کوریا ته نې خبر ورکړ چه باید دستی خپلی لښکری د جنوبی کوریا څخه وباسی، خود شمالی کوریا لښکرو ددوی خبرو ته اهمیت ورنکړ اودا جگړه وورځ په ورځ پسې سختېدله، غورسماً دامریکا، انگلستان ترکی اوددوی دنورو ملگرو ملتونو عسکر د جنوبی کوریا مرستی ته ورورسېدل، صرف لښی ملکتونو لکه هندوستان او افغانستان اونورو د جنوبی کوریا سره له عسکری مرستی څخه عذر وغوښت، یو کوسلاویا اومصر خپله بې طرفی اعلان کړه اود افغانستان عذر خو دښتو نستان دناحل شوی فضیله له کبله وو ، دې جنسک به لومړی سرکې په امریکا کې ډېر اضطرا ری وضعیت پېښ کړ هغه دا چه ترومن اعلان وکړ چه دا جگړه د دنیا امنیت تهدیدوی نو لکه باید داتازونی هوایی او بحری لښکری د جنوبی کوریا سره مرسته وکړی. امنیت مجلس په کوریا کې جنرال مېکار تر دمتحده ملتونو د قوماندان په حیث وماته. اود یونو پېرغ نې داتازونی پېرغ تر څنګ وماته. دا جگړه د تېر کال تر پایه پوری په ډېر شدت روانه وه په لومړی سرکې شمالی کوریا د جنوبی کوریا په خاوره کښې ډېره پرمخ ولاړه ، خو غه وروسته د جنوبی کوریا پېشقدمی شروع او دومره پرمخ ولاړه چه هر څوک د شمالی کوریا په تسلیمېدو متیقن شول، خو په همدې وخت کی د چین د کمونستانو درضا کارانو له شمالی کوریا کمک ته ور سېدله او بېرته نې دامریکایانو عسکر پر شا ووهل. په دې ډول په تېر کال دواړو خواوو پېرښتونه او ډېر شکستونه وکړل خو د کال تر پایه پوری یوې قطعی فصلی ته ونه رسېدل .

بله د یادولو وړ خبره د ایران د صدر اعظم جنرال علی رزم آرا وژل دی چه د حوت په ۱۷ نیمه د سلطانی مسجد په مخ کې د «فدائیان اسلام» د جمعیت یوه غړی په تفنگچه ووېشت اودوه ساعته وروسته مړ شو. دده قاتل عبدالله رستگار نومېده. د رزم آرا تر مرګ وروسته د ایران شهنشاه حسین علاء د ایران د صدر اعظم په حیث وټاکه، مګر تر څو ورځو وروسته د حسین علاء په عوض د اکثر مصدق د ایران د تیلو دملی کولو د صحنې پهلوان د ایران صدر اعظم ومنل شو، اوس د صدر اعظمی سره ټی فوری د ایران د تیلو دملی کولو مسئله په ډېر جدیت منځ ته راواچوله، د ایران پارلمان اود ایران ملت ددې خبرې د تائید دپاره د داکتر مصدق شاته ودرېدن، خو انګلیسانو د ایران دملت په مقابل خپله زړه استعاده ری قبله راوبسته، بې له دې چه فکرو کړی چه اوس هغه رډې او جری فېدالې نه منلی کېږي، که څه هم تر اوسه دا مسئله نه ده فیصله شوې خو دومره ویلی کېدای شی چه دا مسئله د ایران دملت دمرګ او ژوند مسئله ده یقیناً به د ایران ملت په غیځ صورت حاضر نشي چه نور هم د ایران دملت ښارګوټه ډېر دویه لاس کې پاته شی. په دې لټی کې چه که بله خبره د یادولو وړده هغه دا فغانستان دحکومت تائیدی چه د ایران دحق تائیدی کړی دی، خود پاکستان دحکومت بالعکس د انګلیسانو طرفداری کړې ده او ایران ته ټی ویلی دی چه د انګلیسانو فرمایند داری دی وکړی، او خپلو هغو پاکستانی کارمیکرو ته ټی چه په آبادان ټی دو، امر ورکړی دی چه د انګلیسانو په افغ کار وکړی.

بله د تهر کال د یادولو وړ پېښه د کونېستی چین له خوا دتبت ټول دی، چه یوه څه څه حمله ټی پروکړه اودتبت روحانی حکمران (دلاى لاما) یوی نا معلومی خوا ته وښتېده خو وروسته ټی د مذاکراتو په اثر دموا فقی لار سره پیدا کړه.

د تهر کال د جوزایه اوله ورځ دترکېې دانتخاباتو اعلان هم دیا دولو وړه خبره ده چه دجلال بایار ددیموکرات حزب چه څلور کاله پخوا تأسیس شوی و، د خاق پر حزب چه پښه کاله عمر ټی درلود په انتخاباتو کې غایب شو، اوجلال بایار دترکېې دنوی رئیس جمهور په حیث وټاکل شو، په دې انتخاباتو کې اته ملیونو ترکانو برخه اخېستي وه.

فهرست مندرجات سالنامه

۱۳۲۹

الف مضامین :

مضمون	صفحه
د کابل ۱۹ اسمه کالنی	۲
د افغانستان پادشاه	۴
تشکيلات مملکتی :	۸
د وصادرت عطمی	۱۴
د وزارت خارجه	۱۶
د وزارت داخله	۱۸
د عدلیه	۲۱
د معارف	۲۶
د مالیه	۲۹
د اقتصاد	۳۱
د فواید عامه	۳۲
د صحابه	۳۴
د مخابرات	۳۵
د معادن	۳۷
د رباست مستقل زراعت	۴۰
د مطبوعات	

تشکيلات ولايات و حکومتات اعلى :

ولايت کابل	
د قندهار	۴۱
د هرات	۴۲
د مزار شريف	۴۳
د فطن	۴۴
د مشرقی	۴۵
د جنوبی	۴۶

۴۸	حکومت اعلیٰ میمنه	د
۴۹	فراه	د
۵۰	بدخشان و پروان	د
۵۱	غزنی	د
۸	ریاست شورای ملی	د
۵۹	عالی اعیان	د
۶۰	وزارت دربار	د
۶۱	دداخلی روزنامه او مجلو	د
۶۲	دارالتجیریرشاهی	د
۶۳	دافغانستان بانک	د
۶۵	امور دوائر صدارت عظمیٰ	د
۷۵	وزارت خارجه	د
۸۰	داخله	د
۸۵	عدلیه	د
۱۲۶	معارف	د
۱۲۹	مالیه	د
۱۵۵	اقتصاد	د
۱۶۰	فوائد عامه	د
۱۷۰	صحبیه	د
۱۷۱	مخابرات	د
۲۱۲	ریاست زراعت	د
۲۲۵	مطبوعات	د
۲۲۷	ولایت فندهار	د
۲۲۹	هرات	د
۲۳۰	مزار شریف	د
۲۳۳	نظمن	د
۲۳۶	مشرقی	د
۲۳۷	حکومت اعلیٰ میمنه	د
۲۳۸	فراه	د

(ج)

۲۳۹	» » » بدخشان
۲۴۴	» » » فزنی
۲۴۶	تصاویر شورای ملی
۲۴۷	فصله های مجلس عالی اعیان
۲۵۱	ریاست بررسی امور کمیته موریشین
۲۵۵	امور ریاست بنار والی
۲۶۶	اعطای نشان
۳۲۵	اجمال مسافرت ذات ملو کانه در اروپا
۳۳۲	نظری به پشتونستان
۳۶۰	زمانشاه
۳۶۸	کمیته بین المللی صلیب احمر
۳۸۴	مهمترین مخترعات
۴	دبشونستان واقعات
	در ۱۳۲۹ کال مهمی پیشی
	تصاویر :

(۲) مقابل صفحه	اعلیحضرت معظم مهابونی
(۴) » »	والاحضرت شهباده احمدشاه جان
	» » محمدنادر جان
	» » شاه محمود جان
	» » محمدداؤد جان پشتون یار
(۶) مقابل صفحه	ج، ع، ج، ل، ا نشان والاحضرت سیه سالار غازی صدر اعظم
(۸) » »	ع، ج، ل، ا نشان والاحضرت سردار محمدداؤدخان وزیر حربیه
	منظره دوراه
(۲) قطعه	ترقیات در دوائر صدارت عظمی
(۵) »	» دروزارت خارجه
(۳) »	سفر و وزیر مختار دول خارجه بدر بار کابل
(۱۳) »	ترقیات وزارت حربیه
(۳) »	ترقیات وزارت داخله

- عمرانان وزارت داخله
 ترفیعات وزارت معارف
 عمرانان وزارت معارف
 عمرانان حکومت بگرامی
 عمرانان د ده سبز
 تشکيلات وزارت صحت
 متفرقه
 منظرة چهلستون
 د چهاردهی
 عمرانان ولایت مشرقی
 آمرین نیاروالی
 هیئت مدیران نیاروالی
 عمرانان ریاست نیاروالی
 عکس های مربوط به مقاله زمانشاه
 نمونه خط طغرای کوفی
 مناظر مسافرت ذات ملو کانه
- (۲)
 (۵)
 (۲۹)
 (۲) قطعه
 (۳) قطعه
 (۲) قطعه
 (۶)
 (۴)
 (۱۶)
 (۵۸) قطعه

